EDEBİYAT / ROMAN

Nam-ı Diğer Grace

Margaret Atwood

Nam-ı Diğer Grace / Roman

Nam-ı Diğer Grace

Margaret Atwood

İngilizce aslından çeviren:
Özden Arıkan

O Ğ L A K / EDEBİYAT / ROMAN

Nam-ı Diğer Grace / Margaret Atwood
Özgün adı: Alias Grace
İngilizce aslından çeviren: Özden Arıkan

© O. W. Toad, 1996
© Oğlak Yayıncılık ve Reklamcılık Ltd. Şti., 1997
Bu yapıtın bütün hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntıların dışında yayımcının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Kitap ve genel tasarım: Serdar Benli
Kapak tasarımı: Ulaş Eryavuz
Kapak resmi: Dante Gabriel Rossetti, Yeşil Kıyafetli Kız (Elizabeth Siddal)
Fitzwilliam Müzesi, Cambridge Üniversitesi.
Dizgi düzeni: GillSans Light 10 / 12 pt.
Ofset hazırlık: Oğlak Yayınları
Baskı: Reyo Matbaası, Tel: 565 79 34

Oğlak Yayıncılık ve Reklamcılık Ltd. Şti.
Genel Yönetim: Senay Haznedaroğlu
Yayın Yönetmeni: Raşit Çavaş
Zambak Sokak 29, Oğlak Binası, 80080 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0-212) 251 71 08-09, Faks: (0-212) 293 65 50

Birinci baskı: Kasım 1997
ISBN 975 - 329 - 166- 3

Graeme'e ve Jess'e

Aradan geçen yıllar ne getirmiş olursa olsun,
Allah biliyor ki doğruyu söylüyorum, sizin için
yalan söylüyor demekle.

WILLIAM MORRIS
"Guenevere'ın Savunusu"

Mahkemem yok benim.

EMILY DICKINSON
Mektuplar

Işığın ne olduğunu anlatamam size; ama ne olmadığını anlatabilirim... Işığı harekete geçiren nedir? Işık nedir?

EUGENE MARAIS
Beyaz Kanncanın Ruhu

İçindekiler

I Çentikli Kenar 11

II Taşlı Yol 15

III Köşedeki Kedicik 25

IV Genç Adamın Düşleri 53

V Kırık Tabaklar 113

VI Gizli Çekmece 161

VII Yılanlı Çit 217

VIII Tilki ile Kazlar 279

IX Yürek ile Taşlık 341

X Göldeki Kadın 393

XI Devrilen Ağaçlar 415

XII Süleyman'ın Tapınağı 443

XIII Pandora'nın Kutusu 471

XIV Zarf ile Mazruf 499

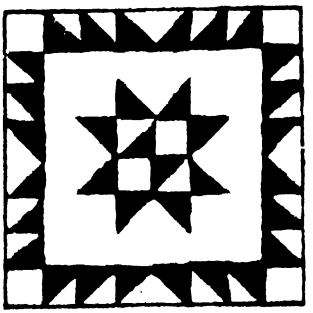
XV Cennet Ağacı 527

Yazarın Sonsözü 557

Teşekkür 563

I

ÇENTİKLİ KENAR

Ben orayı ziyaret ettiğimde topu topu kırk kadın vardı Cezaevi'nde. Zayıf cinse ne kadar kuvvetli bir ahlaki eğitim verildiği konusunda önemli bir göstergedir bu. O koğuşu ziyaret etmekteki asıl amacım meşhur cani Grace Marks'ı görmekti. Sırf gazetelerden değil, mahkemede kendisini savunan beyefendiden de pek çok şey duymuştum hakkında. Bu avukat bey, ustaca hazırlanmış savunmasıyla kızı darağacından kurtarmıştı ama, suç ortağının sefil hayatı orada son bulacaktı.

SUSANNA MOODIE
Kayranlarda Hayat, 1853

Gel de gör
gerçek çiçeklerini
şu elem dolu dünyanın.

BAŞO

1

Çakıltaşları arasından şakayıklar bitiyor. Toprağa iyi oturmamış boz renkli çakılları aralayıp uzatıyorlar başlarını, tomurcukları salyangoz gözleri gibi havayı yokluyor, sonra kabarıp açılıyorlar... saten gibi parlak ve ışıltılı, kocaman, kıpkırmızı çiçekler. Taç yaprakları iyice ayrıldıktan sonra yere düşüyorlar.

İyice açılıp ayrılmadan önce bir an için Bay Kinnear'ın ön bahçesindeki şakayıklara benziyorlar, o ilk gün, yalnızca onlar beyazdı. Nancy kesiyordu onları. Pembe gonca desenli açık renk bir elbise vardı üstünde ve üç tarafı volanlı bir önlük... bir de yüzünü örten hasır şapka. Çiçekleri koymak için yassı bir sepet almıştı eline; yere eğilirken tıpkı bir hanımefendi gibi sırtını dik tutup dizlerini büküyordu. Sesimizi duyup da bakmak üzere döndüğünde, sanki boğazlanıyormuş gibi elini boynuna götürmüştü.

Yürürken başım öne eğik, diğerlerine ayak uydurmaya çalışıyorum, gözlerim yerde, ikiye iki avluda, yüksek taş duvarların çevrelediği karenin içinde volta atıyorum sessizce. Ellerimi önümde kavuşturmuşum; her tarafı çatlamış, eklemleri kıpkırmızı olmuş ellerimi. Kendimi bildim bileli böyledir ellerim. Ayakkabılarımın burunları çiğneyip duruyorlar avluyu, bir görünüp bir kayboluyorlar eteğimin altından, mavi-beyaz, mavi-beyaz. Daha önce giydiğim bütün ayakkabılardan daha iyi oldu bunlar ayağıma.

Sene 1851. Bir dahaki doğum günümde yirmi dört yaşında olacağım. On altı yaşından beri burada mahpusum. Örnek bir mahkûmum ben, hiç sorun çıkarmıyorum. Müdür'ün karısı böyle diyor, konuşurlarken kulak misafiri olmuştum. Kulak misafirliğinde üstüme yoktur. Yeterince uslu ve yeterince sessiz olursam belki bir gün salıverirler beni; ama sessiz ve uslu olmak öyle kolay değil, bir köprüden düşerken kenarına tutunup asılı kalmak gibi bir şey; hareket etmiyorsunuz, sadece asılı kalmışsınız ve bütün gücünüzü tutunmak için harcıyorsunuz.

Göz ucuyla şakayıklara bakıyorum. Burada şakayık olmaması gerekirdi aslında: Aylardan Nisan ve Nisan'da açmaz şakayıklar. Tam önümde üç tane daha var şimdi, yolun ortasında bitivermişler. Dokunmak için gizlice uzanıyorum birine. Kupkuru geliyor elime ve anlıyorum ki kumaştan yapılmış.

Sonra tam karşımda Nancy'yi görüyorum, dizleri üstüne çökmüş, saçları yüzüne savrulmuş ve kan sızıyor gözlerinin içine. Boynunda, üstüne mavi çiçekler -düğünçiçekleri- işlenmiş beyaz bir mendil var, benim o. Yüzünü yukarı çevirip ellerini bana uzatarak aman diliyor; kulaklarında hep imrendiğim o küçük altın küpeler, ama artık haset etmiyorum onlara, Nancy'de kalabilirler, çünkü bu kez çok başka olacak, bu kez yardımına koşacağım, onu yerden kaldıracak, yüzündeki kanları sileceğim eteğimle, iç eteğimi yırtıp sargı yapacağım ve bunların hiçbiri yaşanmamış olacak. Bay Kinnear öğleden sonra eve dönecek, o atının üstünde bahçe kapısından girince McDermott koşup atı alacak ve Bay Kinnear oturma odasına geçtiğinde ben kahve pişireceğim ona, Nancy de pek sevdiği gibi tepsiye koyarak götürecek ve Çok güzel olmuş, diyecek Bay Kinnear; ve gece olunca meyve bahçesinde ateşböcekleri çıkacak ortaya ve müzik olacak, lambaların ışığı altında. Jamie Walsh. Flütçü çocuk.

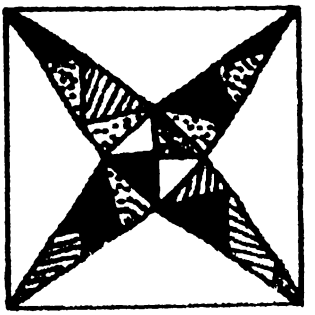
Nancy dizleri üstünde sürünürken ha vardım ha varacağım yanına. Ama adımımı bozmuyorum, koşmuyorum, ikiye iki avluda yürümeye devam ediyorum; sonra gülümsüyor Nancy, yalnızca ağzıyla ama, gözlerini kanı ve saçları örtmüş, sonra paramparça olup renk lekelerine dönüşüyor Nancy, taşların arasından çıkan kırmızı kumaştan taçyapraklara.

Gözlerimi kapıyorum ellerimle, çünkü aniden karardı her yer, orada bir adam var, üst kata çıkan merdivenlerin dibinde, elinde bir mum, öyle dikiliyor; kilerin duvarları çevirmiş dört yanımı ve biliyorum ki, asla çıkamayacağım buradan.

İşte bunları anlatmıştım Dr. Jordan'a, hikâyenin o kısmına geldiğimizde tabii.

II

TAŞLI
YOL

Salı günü saat 12'yi 10 dakika kadar geçmekteyken, Şehrimiz'in yeni Hapishane'sinde, Bay Kinnear'ın katili James McDermot'ın cezası infaz edilmiştir; kanunların öngördüğü en ağır cezadır bu. Bir günahkâr insanoğlunun son çırpınışına tanık olmak üzere merakla meydanda toplanan erkekler, kadınlar ve çocuklar müthiş bir izdiham yaratmışlardır. İster uzaktan ister yakın bölgelerden olsun, yağmura çamura aldırmadan böyle feci bir manzarayı görmek için koşup gelen bu kadınların ne gibi duygular taşıdığını bilemiyoruz. Ancak pek *kibar* yahut *nezih* kimseler olmadıklarını söyleme cesaretini gösterebiliriz. Sefil katil, yakalandığından beri dikkat çekici biçimde bütün davranışlarına hâkim olan soğukkanlılığı ve gözüpekliği o korkunç anda da sergilemiştir.

TORONTO MIRROR
23 Kasım 1843

Suç	Ceza
Gülmek ve konuşmak	6 vuruş; püsküllü kamçıyla
Çamaşırhanede konuşmak	6 vuruş; ham deriden kamçıyla
Mahkûmları beynini dağıtmakla tehdit etmek	24 vuruş; püsküllü kamçıyla
Görevleriyle ilgisi olmayan konularda Gardiyanlarla konuşmak	6 vuruş; püsküllü kamçıyla
Gardiyanlar sofraya oturulmasını söylediği halde tayınlara kusur bulmak	6 vuruş; ham deriden kamçıyla, ayrıca katıksız ekmek ve su cezası
Kahvaltı sofrasında etrafa bakınmak ve dikkatsiz davranmak	Ekmek ve su
İşini yarım bırakmak ve içeride başka mahkûm varken helaya girmek	Karanlık hücrede 36 saat; katıksız ekmek ve su cezası

CEZA KİTABI
Kingston Cezaevi, 1843

Grace Marks alias Mary Whitney James McDermott

As they appeared at the Court House (Canada) Marching

Mc. Thos. Kinnear & Nancy. Montgomery

2

THOMAS KINNEAR BEYEFENDİ İLE
KÂHYASI NANCY MONTGOMERY'NİN
RICHMOND HILL'DE ÖLDÜRÜLMELERİ VE
GRACE MARKS İLE JAMES McDERMOTT'IN YARGILANMALARI.
BUNU TAKİBEN JAMES McDERMOTT'IN 21 KASIM 1843'TE
TORONTO'DAKI YENİ HAPİSHANEDE ASILMASI.

Grace Marks'tı adı hizmetçi kızın,
Ancak vardı on altı yaşında,
McDermott ise seyis yamağı,
Çalışırlardı Bay Kinnear'ın yanında.

Doğuştan beyefendiydi Thomas Kinnear,
Rahat bir hayat sürerdi,
Ve seviyordu kâhyasını,
Adı Nancy Montgomery'ydi.

Nancy, bir tanem, sen üzülme,
Şimdi şehre ineceğim,
Toronto'daki Bankaya gidip
Sana para getireceğim.

Doğuştan hanımefendi değil ki Nancy,
Eser yok onda asaletten,
Yine de saten ve ipek giyiyor,
Hem de en iyi cinsten.

Doğuştan hanımefendi değil ki Nancy,
Ama kölesi gibi davranıyor bana,
Gece yarısına kadar çalıştırıyor,
Sonunda yollayacak beni mezara.

Zavallı Grace, âşıktı Thomas Kinnear'a,
McDermott'ın aşkı ise Grace'ti,
Ve işte size anlatacağım gibi,
Aşk ikisini de yoldan çıkaran sesti.

Ah Grace, ne olur sevgilim ol,
Yok, olmaz! Ama hele bir dur,
Madem öyle öldür Nancy Montgomery'yi,
İşte bir tek bu şartla olur.

Baltayı indirdi var gücüyle,
Güzel Nancy'nin kafasına,
Sonra sürükleyip kilere kadar,
Atıverdi onu merdivenin aşağısına.

Bağışla canımı McDermott,
Bağışla canımı, diyordu ona,
Canımı bağışla Grace Marks,
Tam üç elbisemi veririm sana.

Kendim için yalvarmıyorum,
Ne de umrumda doğmamış bebeğim,
Gerçek aşkım Thomas Kinnear'la,
Sabahı görebilmek isterim.

McDermott saçından kavradı kızı,
Grace Marks da tuttu başını,
Ve bu iki canavar katil,
Ölene kadar sıktılar boğazını.

Ne yaptım ben, ruhumu kaybettim,
Ve korkuyorum hayatım için!
Thomas Kinnear döndüğünde,
Onu da öldürmeliyiz kurtulmak için.

Yoo, hayır! Hayır, yalvarırım,
Onun hayatını bağışla bana!
Hayır ölecek o ve sen benim olacaksın,
Öyle söz vermiştin ya bana.

Atıyla eve dönen Thomas Kinnear,
Mutfakta Azrail'i buldu,
McDermott kalbine nişan alınca,
Kendi kanlarında boğuldu.

Çerçi çaldı kapıyı,
İster misiniz, çok güzel elbiselerim,
Git yoluna Çerçi Efendi,
Tam üç elbisem var benim.

Kasap çaldı kapıyı,
Uğrardı yolu düştükçe;
Git yoluna Kasap Efendi,
Taze et dolu kilerde!

Gümüşlerini çaldılar Kinnear'ın,
Altınlarını aldılar,
Atıyla arabasına el koyup
Toronto'nun yolunu tuttular.

Gece boyu yol alınca
Toronto'ya vardılar,
Göl'ü de geçince Amerika'da,
Özgür olacaklarını sandılar.

Sımsıkı tutmuştu McDermott'ın elini,
Korkuyu yüreğinden kovmuştu,
Lewiston Oteli'ne vardıklarında,
Adı Mary Whitney olmuştu.

Kilerde bulundu cesetler,
Simsiyahtı kızın bütün yüzü,
Teknenin altına tıkılmıştı,
Adam ise yerde sırt üstü.

Hâkim Kingsmill kovuşturma başlattı,
Hemen çıkardı tutuklama emrini,
Son sürat Göl'de yelken açıp
Lewiston'a gönderdi zabitlerini.

Altı saattir uyumamışlardı,
Altı saat, belki daha fazla,
Lewiston Oteli'ndeki odanın,
Kapısı vurulduğunda hızla.

Kim o, dedi Grace usulca,
Nedir soracağınız bana?
Sen öldürdün Thomas Kinnear'ı,
Ve kıydın Nancy'nin canına.

Grace Marks'a sordu hâkim,
İnkâr etti kız her şeyi,
Ne gördüm onu boğazlanırken,
Ne duydum mutfaktaki arbedeyi.

Beni kendisiyle kaçmaya zorladı,
Dedi ki ağzımı açacak olursam,
C-h-nn-m'e yollarmış,
Vurup da alnımın ortasından.

McDermott'a sordu hâkim,
Dedi ki, değildim tek başıma,
Onun güzel hatın içindi,
Hepsi Grace Marks'ın aşkına.

Genç Jamie Walsh'a sordu hâkim,
Yemin etti oğlan kitaba el basıp;
Grace, dedi, Nancy'nin elbisesini giymiş,
Hem de onun şapkasını boynuna asıp!

McDermott'ın boğazına geçti ip,
Darağacında tükendi nefesi,
Grace ise Cezaevi'ne yollandı,
Orada dolacak artık çilesi.

Bir iki saat öyle sallandı ipte,
Sonra cesedi aldılar,
Üniversite'ye götürüp
Bin parçaya ayırdılar.

Bir gül bitti Nancy'nin mezarında,
Thomas Kinnear'ın mezarı asma doldu,
Dalları birbirine dolandı,
İkisi semalarda bir oldu.

Grace Marks ise sefil ömrünü,
Hapishane'de dolduracak,
Korkunç günahına karşılık,
Hep Kingston Cezaevi'nde kalacak.

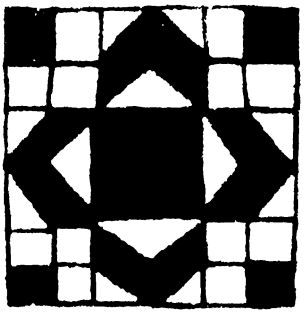
Ama olur da sonunda Grace Marks,
Uslanıp tövbe ederse,
Öldüğünde Rabbin huzuruna erebilir,
Günahının kefaretini öderse.

Rabbin tahtı huzurunda,
Bütün kininden arınacak,
Rab onun kanlı ellerini yuyup
Karlar kadar beyaz kılacak.

Karlar kadar beyaz kalırsa Grace,
Onun da mekânı Cennet,
Cennet Bahçesi'nde oturup
Huzura erecek nihayet.

III

KÖŞEDEKİ KEDİCİK

Narin denebilecek endamda orta boylu bir kadın. Umutsuz bir melankoli havası sinmiş yüzüne, öyle ki bunu düşünmek insana acı veriyor. Açık tenli; o umutsuz hüznün dokunuşuyla solmadan önce belli ki cildi pırıl pırılmış. Gözleri canlı bir mavi, saçları kumral ve o uzun, kıvrık çenesini saymazsak oldukça güzel bir yüzü var; bu tip çene, yüzünde böyle bir kusur bulunan insanların çoğuna olduğu gibi ona da kurnaz, zalim bir ifade vermiş.

Grace Marks, sinsi bir havada, yan yan bakıyor insanın yüzüne; asla göz göze gelemiyorsunuz onunla ve o sinsi bakışın arkasından hemen yere iniyor gözleri. Mütevazı konumunun oldukça üzerinde bir insan gibi görünüyor sanki...

SUSANNA MOODIE
Kayranlarda Hayat, 1853

Kaldırdı yüzünü tutsak; tatlı mı tatlı ve yumuşacık
Sanki mermerden oyulmuş bir aziz; memede uyuyakalmış bir çocuk;
Öyle tatlı ve yumuşak ki, öyle masum ve sevecen,
Ne acılar bir çizgi bırakmış üstünde, ne gölgesini düşürebilmiş hüzün!

Kaldırdı elini tutsak ve bastırdı kaşının üstüne;
"Vuruldum" dedi, "şimdi çok canım yanıyor işte;
Yine de koymaz bana, sağlamdır sizin sürgünüz ve zincirleriniz:
Çelikten dökülmüş de olsalardı, beni fazla tutabilir miydiniz?"

EMILY BRONTË
"Mahpus", 1845

3

1859.

Müdür'ün odasındaki mor kadife kanepede oturuyorum, daha doğrusu Müdür'ün karısının odasındaki; hep Müdür'ün karısının odasıdır burası ama kadın hep aynı kadın değildir, politik duruma göre durmadan değişirler. Ellerimi tam olması gerektiği gibi kucağımda kavuşturmuşum ama eldivenim yok. Benim istediğim eldivenler çok düzgün ve beyaz olacak, hem de hiç kırışık bırakmadan oturacak ellerime.

Sık sık gelirim bu odaya, çaydan kalanları toplar, sehpaların ve çerçevesinde üzümlerle asma yaprakları bulunan aynanın ve de piyanonun tozunu alırım; Avrupa'dan gelen şu uzun saatin de - portakal sarısı bir Güneş ve gümüş rengi Ay vardır üstünde, günün saatine, haftanın gününe göre gider gelir bunlar. Bu odada en çok saati seviyorum, gerçi zamanı gösteriyor ve bende de bol bol var ondan.

Yine de daha önce hiç oturmamıştım kanepeye, çünkü konuklara aittir burası. Reis'in Hanımı Bayan Parkinson, bir beyefendinin henüz kalktığı koltuğa bir hanımefendinin asla oturmayacağını söylemişti ama nedenini söylemedi; Mary Whitney ise Çünkü, dedi, kaz kafalı, koltukta hâlâ adamın kıçının sıcaklığı vardır da ondan; ki kaba bir laf etmişti doğrusu. O yüzden otururken, az önce tam bu kanepeye oturmuş hanımefendi kıçları geliyor aklıma ister istemez, hepsi de yumuşak ve beyaz tabii, löpür löpür sallanan rafadan yumurta beyazı gibi.

Konuklar, ön kısmında dizi dizi düğmeler, altında da kaskatı tel çemberler olan öğleden sonra elbiseleri giyiyor. Oturabilmeleri başlı başına bir mucize zaten, hele bir de yürürken, dalga dalga kabaran elbiselerinin altından iç etekleriyle çoraplarından başka hiçbir şey değmiyor bacaklarına. Görünmez ayakları üstünde süzülen kuğuları andırıyorlar; yahut küçükken, daha okyanusun bu yanına o uzun ve hazin yolculuğu yapmadan ev-

vel oturduğum yerde, evimizin yakınındaki kayalık limanın sularında gezen denizanalarına benziyorlar. Çan şeklinde olur, fırfırlı kenarlarıyla suyun altında tatlı tatlı salınırlardı onlar; ama olur da kumsala sürüklenip güneşin altında kuruyuverirlerse hiçbir şey kalmazdı geriye. İşte bu hanımlar da onlara benziyor: Neredeyse sudan ibaret.

Beni buraya ilk getirdiklerinde tel çember falan yoktu. O zamankiler at kılından yapılırdı, telden olanı düşünülemezdi bile. Ortalığı toplayıp çöpü boşaltmak için odalara girdiğimde gardroplarda asılı görmüşümdür onları. Kuş kafesine benzerler; peki kafese kapatılan nedir? Bacaklar, hanımların bacakları; dışarı çıkıp beylerin pantalonlarına sürtünemesin diye içeri tıkılan bacaklar. Müdür'ün karısı bacak demez hiç, gerçi gazeteler bacak demişti, Nancy'den bahsederken, cesedin bacaklarının çamaşır teknesinin altından dışarı fırladığını yazmışlardı.

Yalnızca denizanası hanımlar gelmiyor buraya. Salı günleri Kadın Sorunu'muz var, her iki cinsten de reformcu düşüncelere sahip birtakım kimseler onu bunu kurtarmaktan bahsediyorlar; Perşembe'leri ise İspiritizma Grubu toplanıyor, çay içip ölülerle konuşuyorlar, oğlu bebekken öldüğü için Müdür'ün karısını rahatlatıyor bu. Ama esas olarak hanımlar gelir. Oturup incecik fincanlardan çaylarını yudumlarlar, Müdür'ün karısı da porselenden yapılmış minik bir çanı çalar. Gerçi Müdür'ün karısı olmaktan hoşlanmıyor, isterdi ki Müdür hapishaneden başka bir yeri idare etsin. Müdür'ün onu Müdür yapacak kadar çok dostu varmış demek ama daha yüksek bir idareci de olamamış.

İşte onun için burada bu hanım; sosyal konumunun ve başarabileceklerinin hakkını vermek durumunda; örümcek gibi korku salan bir şey gerçi ama hayırseverliğiyle de tanınıyor ve ben de onun başarılarından biriyim. Bu odaya girip dizlerimi kırarak selam veriyor, ağzım kapalı, başım önde ortalıkta dolaşıyor, duruma göre ya fincanları topluyor ya sehpalara bırakıyorum; onlar da, bonelerinin altından, hissettirmeden bakıyorlar bana.

Beni görmek istemelerinin nedeni meşhur bir cani olmam. Veya öyle yazılmış olması. İlk gördüğümde çok şaşırmıştım; çünkü Meşhur Şarkıcı olur, Meşhur Şair olur, Meşhur Medyum ya da Meşhur Aktris olur ama caniliğin nesi meşhur olacak? Hiç fark etmez, *Cani*, isminizin başına eklenen çok kuvvetli bir kelime. Kokusu bile var bu kelimenin - miski andıran, baygın bir koku, vazodaki solmuş çiçeklerin kokusu gibi. Bazı geceler kendi kendime fısıldarım: *Cani, Cani.* Yerleri süpüren tafta bir etek gibi hışırdar bu söz.

Katil ise çok sert bir kelime; ama hepsi bu. Balyoz gibi ya da bir metal yığını gibi. Madem başka seçeneğim yok, katil olmaktansa cani olmayı yeğlerim doğrusu.

Bazen, üzümlerle süslü aynanın tozunu alırken kendime bakarım, bunun kendini beğenmişlik olduğunu biliyorum gerçi. Odaya düşen ikindi güneşinde cildim solgun bir eflatun olur, artık iyileşmeye başlamış mor bir bere gibi, dişlerimse yeşile çalar. Hakkımda yazılanları bir bir düşünürüm: İnsanlıktan nasibini almamış dişi bir iblis olduğumu, kendi irademe rağmen ve ölüm tehdidi altında bir alçağa boyun eğen günahsız bir kurban olduğumu, ne yaptığını bilemeyecek kadar cahil olduğumu - dolayısıyla beni asmanın adli bir cinayet olacağını, hayvanları çok sevdiğimi, pırıl pırıl cilde sahip çok güzel bir kız olduğumu, mavi gözlü olduğumu, yeşil gözlü olduğumu, kumral ama aynı zamanda esmer olduğumu, uzun boylu ve orta boylu olduğumu, bir hanımefendi gibi iyi giyimli olduğumu, böyle görünmek için ölmüş bir kadını soyduğumu, işimde çok eline çabuk ve hamarat olduğumu, huysuz ve kavgacı bir tabiatım olduğunu, mütevazı konumumun oldukça üzerinde bir insan gibi göründüğümü, uysal tabiatlı iyi bir kız olduğumu ve hakkımda kimseden kötü bir söz işitilmediğini, kurnaz ve anlaşılmaz biri olduğumu, ahmak hatta geri zekâlı olduğumu. Ben de anlamıyorum, aynı anda nasıl bunların hepsi birden olabilirim?

Onlara bir geri zekâlıdan pek farkım olmadığını söyleyen, avukatım Bay Kenneth MacKenzie'ydi. Çok kızmıştım ona

ama başka şansım olmadığını ve öyle pek zeki görünmemem gerektiğini söyledi. Mahkemede bütün becerilerini kullanarak savunmamı yapacağını da söylemişti, çünkü işin aslı ne olursa olsun olay zamanında çocuk denecek yaştaymışım, bu durumda hür irademle böyle bir şey yapmış olamazmışım, etki altında kalmam söz konusuymuş. İyi bir adamcağızdı, gerçi söylediklerinden pek bir şey anlayamıyordum ama başarılı bir savunma yapmış olmalı. Gazeteler, hiç kazanma şansı olmadığı halde kahramanca savunma yaptığını yazmıştı. Buna niye savunma dediklerini de anlayamıyorum aslında; savunma yapmıyordu ki, duruşmaya gelen bütün tanıkların ahlaksız ya da kötü niyetli olduğunu yahut da yanıldığını göstermeye çalışıyordu.

Anlattıklarımın tek kelimesine inanmış mıdır acaba?

Elimde tepsiyle odadan çıkınca hanımlar, Müdür'ün karısının gazete kupürlerini yapıştırdığı deftere bakıyorlar. Aman yarabbi, ben fena oluyorum, diyorlar, Bu kadının evinde dolaşmasına nasıl izin veriyorsun? Çelik gibi sinirlerin olmalı vallahi, diyorlar, Ben asla dayanamazdım. Şekerim, bizim durumumuzda insan böyle şeylere alışmak zorunda işte, aslında biz kendimiz de hapisiz burada, gerçi bu zavallı cahil yaratıklara da merhamet göstermek lazım, zaten hizmetçi olarak yetişmiş kızcağız, bunları boş bırakmak olmaz, çok iyi bir terzi, eli işe yatkın ve hamarat bir kız, hele kızların önlüklerini dikerken çok yardımcı oldu, kumaş artıklarını değerlendirmesini iyi biliyor, başka şartlarda bir şapkacının yanında çalışabilirdi mesela, çok da başarılı olurdu.

Gün içinde burada kalabiliyor tabii ama gece asla evime sokmam onu. Bir müddet Toronto'daki Akıl Hastanesi'nde kaldı biliyorsunuz, yedi-sekiz yıl önce, şimdi tamamen iyileşmiş görünse bile bunların yine ne zaman delireceğini bilemezsiniz, bazen kendi kendine konuşuyor, çok acayip biçimde avaz avaz şarkılar söylüyor. Öyle bir tehlikeyi ben de göze alamam, nöbetçiler akşam cezaevine geri götürüp hücresine kilitliyorlar, yoksa geceleri gözümü kırpamazdım. Yanlış anlamayın, sizi suçlamıyorum. Bir Hıristiyan olarak hayırseverliğin de bir sınırı var elbet-

te, kurda kuzu teslim edilmez ve hiç kimse de sizin vazifenizi yapmadığınızı, gereken insaniyeti göstermediğinizi öne süremez.

Müdür'ün karısının kupür defteri yuvarlak masada duruyor, üstü ipek bir şalla örtülü, asma gibi birbirine dolanmış dallarla çiçekler, kırmızı meyveler ve mavi kuşlar var şalda, gerçekten kocaman bir ağaç ve yeterince uzun süre bakınca sanki rüzgâra kapılmış gibi sallanmaya başlıyor dallar. Bir misyonerle evlenen büyük kızı Hindistan'dan göndermişti. Hayatta böyle bir şey yapamam ben. Yaşlanmadan öleceğiniz kesindir orada; Kanpur'da olduğu gibi isyan edip saygıdeğer kibar hanımlara korkunç şeyler yapan yerlilerin elinde ölmezseniz -gerçi bunların hepsi katliamdan geçirilerek kendi sefaletlerinden kurtarılmıştı ama yaşananların utancını düşünün bir de- sıtmadan ölürsünüz, her tarafınız sapsarı olur, kudurmuş gibi nöbetler geçirerek verirsiniz son nefesinizi; her iki durumda da, memleketinize dönemeden, yabancı bir iklimde bir palmiye ağacının dibine gömülüp kalırsınız işte. Müdür'ün karısı, canı göz yaşı dökmek istediğinde Doğu gravürleri kitabını çıkarır hep, orada görmüştüm palmiyeleri.

Aynı yuvarlak masada üst üste duran başka kitaplar da var: ABD'deki modayı gösteren Godey'den Hanımlara Tavsiyeler, ayrıca küçük ve ortanca kızlarının Hatıra Defterleri. Bayan Lydia romantik biri olduğumu söyler; ama ikisi de daha çok küçük, ne söylediklerini bilmiyorlar. Bazen merakla beni gözetleyip şakalaşırlar; derler ki, Grace, sen niye hiç gülmüyorsun, kahkaha atmıyorsun, seni hiç gülümserken görmedik, ben de Galiba, derim, Bayan, ben bu işi unuttum artık, yüzüm hiç o şekle girmiyor. Oysa yüksek sesle gülmeye bir başlasam bir daha duramazmışım gibi geliyor bana; ama o zaman hakkımdaki romantik biri izlenimleri bozulurdu. Romantik insanlar kahkaha atmaz, resimlerden biliyorum bunu.

Kızlar ne bulduysa doldurmuşlar defterlerine, giysi parçaları, kurdele parçaları, dergilerden kesilmiş resimler - Eski Roma Harabeleri, Fransız Alpleri'nin Görkemli Manastırları, Eski Londra Köprüsü, yazın ve kışın Niagara Şelalesi, burayı görmeyi çok

isterdim işte, herkes muhteşem olduğunu söylüyor ve İngiltere'den Leydi Falan ile Lord Feşmekân'ın portreleri. Arkadaşları da bir sürü şey yazmış, zarif elyazılarıyla. *Sevgili Lydia'ya. Ebediyen Dostu Olan Clara Richards'dan; Sevgili Marianne'a, Göllerin En Mavisi Ontario'nun Kıyılarında Yaptığımız Harika Pikniğin Anısına.* Şiirler de var:

> Asırlık gövdesine Meşenin
> Nasıl sevgiyle sarılırsa Sarmaşık,
> Sadakatim o kadar büyük,
> İnan Ruhum öyle âşık, Seni Seven Laura

Ya da:

> Geldiyse de demir alma vakti,
> Dolmasın kalbine tasalar
> Ruhları Bir oldukça,
> Asla ayrılmaz dostlar. Arkadaşın Lucy.

Bu genç hanım kısa bir süre sonra, bindiği gemi fırtınada batınca Göl'de boğuldu ve üstüne gümüş çivilerle isminin baş harfleri çakılı olan sandığından başka hiçbir şey bulunamadı; sandığın kilidi hâlâ üstündeydi, çok ıslanmıştı ama içinden hiçbir şey dökülmemişti. Bayan Lydia'ya da sandıktan çıkan bir eşarp verildi yadigâr olarak.

> Kabrimi doldurduğunda
> Çürümüş kemiklerim,
> Buna bak da an beni,
> Yoksa unutulur giderim.

Bunun da altında *Ruhum daima seninle olacak, Seni seven "Nancy", Hannah Edmonds* yazıyordu; bu Nancy başka Nancy'ydi elbette, yine de okuyunca ürperdim. Yine o çürümüş kemikler. Eh, artık çürümüşlerdir elbet. Onu bulduklarında simsiyah olmuşmuş yüzü, feci kokuyordu herhalde. Hava çok sıcaktı o sıra,

aylardan Temmuz'du, yine de çok çabuk bozulmuş, oysa süthanede daha uzun süre dayanması beklenirdi, orası serindir genellikle. İyi ki ben orada değildim, çok kötü olurdum yoksa.

. Hepsi de niye ille hatırlanmak ister, anlamıyorum. Ne faydası olacak onlara? Herkes tarafından unutulması gereken şeyler vardır ve bir daha asla sözü edilmemesi gereken.

Müdür'ün karısının kupür defteri çok farklı. Ne de olsa koca kadın, genç bir kız değil ki, o da hatırlamaya pek meraklı ama hatırlamak istedikleri menekşeler ya da piknik değil. Ebediyen Dostunumlar, Aşk ve Güzellikler ve Daima Seni Sevenler ona göre değil; bunların yerine meşhur canileri doldurmuş defterine - asılanlar ya da cezasını çekip tövbe etmesi için buraya getirilenler, çünkü burası Cezaevi ve burada cezanızı çekerken tövbe etmeniz de bekleniyor ve tövbe edecek bir şeyiniz olsun ya da olmasın, tövbe ettiğinizi söylemeniz sizin lehinize.

Müdür'ün karısı bu cinayet haberlerini gazetelerden kesip deftere yapıştırıyor; hatta gazetelere mektup yazıp o buraya gelmeden önce işlenmiş cinayetlerin haberlerini isteyecekmiş. Ne olmuş?! Koleksiyonu böyle kadının; o bir hanımefendi ve bu aralar hanımefendiler koleksiyon yapıyorlar, eğreltiotu toplamak ya da çiçek desenleri işlemek yerine koleksiyon yapıyor işte, üstelik arkadaşlarını korkutmaktan da zevk alıyor.

Hakkımda yazılanları okudum. Kupür defterini kendi göstermişti bana, galiba ne yapacağımı merak etti; oysa yüzümü dondurmayı öğrendim ben, suratına meşale tutulmuş baykuş gibi gözlerimi koca koca açıp yaşlar dökerek dedim ki, Pişmanım ve tövbe ettim ve artık bambaşka bir insan oldum ve çay fincanlarını toplamamı ister misiniz? - hem zaten defalarca bakmıştım o deftere, odada tek başıma kaldığım zamanlarda.

Baştan aşağı yalanlarla dolu. Gazete benim okuma-yazma bilmediğimi söylüyor, daha o zamanlar bile biraz okumam vardı oysa. Küçük yaşta annem öğretmişti bana, bir şey öğretemeyecek kadar yorgun olmadığı zamanlarda, artık ipliklerle harf işlemiştim mendilime, An'nın A'sı, Bal'ın B'si; Reis'in Hanımı Ba-

yan Parkinson'larda giysileri onanrken Mary Whitney de benimle birlikte okurdu; buraya geldiğimden beri daha bir sürü şey öğrendim hem, özellikle eğitiyorlar sizi. Kitab-ı Mukaddes'i ve risaleleri okuyacak kadar eğitim almanızı istiyorlar, zira din ve kırbaç, yoldan çıkmış bir ruha çare olacak yegâne şeyler, hem ölümsüz ruhumuzu da dikkate almaları lazım. Kitabı Mukaddes'te ne kadar çok cinayet işlendiğine bakınca neye uğradığınızı şaşınyorsunuz. Müdür'ün karısı bunları kesip kupür defterine yapıştırsa ya.

Yazılanlar arasında doğru olanlar da var. İyi bir karakterim olduğunu söylemişler; öyledir de, çünkü asla kimse benden faydalanabilmiş değil, deneyenler olsa da. Ama James McDermott'ın kapatması olduğumdan bahsetmişler. Gazetede açıkça yazmışlar bunu. Bence böyle şeylerin yazılması çok iğrenç.

Onları -hem beyefendileri hem de hanımefendileri- gerçekten ilgilendiren tek şey bu. Birini öldürüp öldürmediğim umurlarında değil, istersem bir düzine adam boğazlamış olayım, bir askerde hayranlık duydukları şey de budur ya, ağızları açık bakakalırlar. Hayır efendim: Gerçekten birinin kapatması olmuş muyum, asıl dertleri bu, cevabın evet mi olmasını isterlerdi yoksa hayır mı, kendileri de bilmiyor üstelik.

Artık bakmıyorum kupür defterine, çünkü her an gelebilirler. Kaba saba ellerimi kavuşturmuş, gözlerimi yere indirmiş oturuyorum, Türk halısının üstündeki çiçeklere bakıyorum. Gerçekten çiçek mi bunlar? Taçyaprakları iskambil kâğıtlarındaki karoya benziyor; Bay Kinnear'ın masasında yayılı duran kâğıtlardakine, bir önceki gece beyefendilerin oyunundan kalan. Sert çizgili, keskin köşeli. Hem de kırmızı, çok koyu bir kırmızı. Boğazlanırken dışarı fırlamış dolgun diller gibi.

Bugün gelmesi beklenen hanımlar değil, doktor. Bir kitap yazıyor adam; Müdür'ün karısı kitap yazan insanlarla tanışmaktan hoşlanır, ileri dönük amaçları olan kitaplardan, ilerici görüşlere sahip açık kafalı bir insan olduğunu gösteriyor bu onun, bilim de öyle ilerliyor ki, modern icatlar ve Kristal Saray ve de

dünyanın bütün bilgisi bir araya gelince yüz sene sonra kim bilir nerelerde olacağız?

Bir yere doktor gelmesi hiç hayra alamet değildir. Kimseyi kendi elleriyle öldürmeseler de ölümün yakın olduğuna işarettir doktorlar, bu bakımdan kuzguna ya da kargaya benzerler. Ama bu doktor benim canımı yakmayacakmış, Müdür'ün karısı söz verdi. Tek istediği kafamı ölçmekmiş. Cezaevi'ndeki bütün suçluların kafalarını ölçüyormuş, kafataslarındaki yumrulara bakarak her birinin ne cins bir suçlu olduğunu, yani mesela yankesici mi, dolandırıcı mı, gaspçı mı, suça eğilimli akıl hastası mı, yoksa cani mi anlayacakmış, ama Müdür'ün karısı Senin gibi, Grace, demedi. İşte o zaman, daha suç işlemeye fırsat bulamadan içeri tıkacaklar bu insanları ve ne biçim ilerlemiş olduğumuzu düşünecekler.

James McDermott asıldıktan sonra yüzünün alçıdan kalıbını çıkarmışlar. Bunu da kupür defterinden okudum. Nedeni yine aynıymış galiba - insanlığın ilerlemesi.

Vücudu da teşrih edilmiş. Bunu ilk okuduğumda *teşrih* ne demek bilmiyordum, ama çok geçmeden anladım. Doktorlar yaparmış. Salamura edilecek domuz gibi parçalara ayırmışlar vücudunu, öyle uygun görselerdi pekâlâ jambon da yapabilirlerdi tabii. Nefes alış verişini, yürek atışlarını duyduğum o vücudun bıçakla doğrandığını... düşünmeye dayanamıyorum.

Gömleğini ne yaptılar acaba? Çerçi Jeremiah'nın sattığı dört gömlekten biri miydi o? Keşke üç olsaydı ya da beş, tek sayılar şans getirir. Jeremiah hep şans dilerdi bana ama James McDermott'a hiç dilememişti.

Onu asılırken görmedim. Toronto'daki hapishanenin önünde asmışlar, Sen de orada olmalıydın Grace, diyor gardiyanlar, sana ders olurdu. Defalarca canlandırdım gözümün önünde, zavallı James, elleri bağlı, boynu çıplak, öyle duruyor orada, suda boğulacak bir kedi yavrusu gibi kafasına külah geçiriyorlar. Hiç değilse rahip vardı yanında, yapayalnız değildi. Hepsi Grace Marks yüzünden, demişsonlara, yoksa bunların hiçbiri olmazdı.

Yağmur yağıyormuş ve çok büyük bir kalabalık varmış o

çamurların içinde, bir kısmı kilometrelerce uzaktan gelmiş. Bana verilen ceza son dakikada hafifletilmeseydi, beni de aynı doymak bilmez iştahla seyredeceklerdi. Bir sürü kadın ve hanımefendi de varmış aralarında; herkes görmek istiyormuş, bir parfüm gibi içlerine çekmek istemişler ölümü, bunları okuduğumda demiştim ki kendi kendime, Bana ders olacaksa, öğreneceğim nedir bundan?

Ayak seslerini duyuyorum şimdi ve hemen ayağa kalkarak önlüğümü düzeltiyorum. Sonra yabancı bir erkek sesi geliyor, Çok naziksiniz Han'fendi ve Müdür'ün karısı da diyor ki, Size yardımcı olabildiysem ne mutlu bana, adam da tekrar ediyor, Çok naziksiniz.

Sonra kapıdan giriveriyor işte, koca bir göbek, kara bir ceket, daracık yelek, gümüş düğmeler, sımsıkı sarılmış bir gövde, sımsıkı bir boyunbağı, çenesine kadar gelebilmiştim ki, Uzun sürmeyecek gerçi ama Han'fendi de odada kalırlarsa çok memnun olurum, erdemli olmak yetmez, erdemli görünmek de lazım gelir. Sonra gülüyor, sanki bu bir şakaymış gibi ve sesinde duyabiliyorum, korkuyor benden. Benim gibi bir kadın daima baştan çıkarıcıdır, yani kimse etrafta yokken halledebilme şansı olursa tabii; ne de olsa sonradan biz bu konuda ne söylersek söyleyelim kimse inanmayacaktır.

Sonra elini görüyorum, eldiven gibi bir el, içine çiğ et tıkılmış bir eldiven, deri çantasının açık ağzına dalıyor eli. Pırıltılar saçarak dışarı çıkıyor, biliyorum, daha önce görmüştüm böyle bir el; sonra başımı kaldırıp dosdoğru gözünün içine bakıyorum, yüreğim daralıyor birden ve dışarı fırlamak istercesine atmaya başlıyor ve çığlık çığlığa bağırıyorum.

O doktor çünkü bu, aynı doktor, aynı kara ceketli doktor, bir çanta dolusu parlak bıçağı olan.

4

Suratıma çarpan bir bardak soğuk suyla kendime geldim ve kaldığım yerden devam ettim haykırmaya, oysa doktor yoktu artık; iki mutfak hizmetçisi ile bacaklarımın üstüne oturan bahçıvan çocuk zaptediyorlardı beni. Müdür'ün karısı Cezaevi'nden Müdiranım'ı çağırtmış, o da yanına iki gardiyan alıp koşmuştu; Müdiranım suratıma bir tokat aşk edince susmuşum. Doktor, o doktor değildi aslında, yalnızca ona benziyordu. Aynı soğuk ve küstah bakış, aynı nefret.

Histerikleri susturmanın tek yolu budur Han'fendi, emin olunuz, diyordu Müdiranım, bu tür nöbetleri çok görmüşüzdür, bu da böyle nöbetlere yatkın biri ama kendisine asla müsamaha etmedik, düzeltmeye uğraştık ve iyileştiğini sanıyorduk doğrusu, hem Toronto'dakilerin söylediklerine rağmen eski hastalığı tekrar depreşiyor olabilir, biliyorsunuz yedi yıl kadar önce oraya yatmıştı, sürekli krizler geçiren bir akıl hastası olarak, neyse şansınız varmış, etrafta makas ya da başka bir kesici alet bulunmadığına şükredelim.

Sonra gardiyanlar, beni neredeyse sürükleyerek ana hapishane binasına getirip bu odaya kapatmışlar, kendime geldikten sonra böyle anlattılar, gerçi doktor ve bıçakları ortada olmadığına göre artık iyi olduğumu söylemiştim kendilerine. Dedim ki, Doktorlardan korkuyorum, hepsi bu; kesilip parçalanmaktan korkuyorum, tıpkı bazılarının yılandan korktuğu gibi; ama Sen artık fazla oldun Grace, dediler bana, bütün derdin dikkat çekmek senin, seni kesip parçalayacak değildi ki, bıçak falan yoktu elinde, yalnızca bir ölçüm aletiydi gördüğün, kafatasını ölçmek için. Çok zor duruma soktun Müdür'ün karısını ama o da hak etmiyor değil hani, iyilik ettiğini sanarak fazla şımarttı seni, bir köpek yavrusu gibi davranıyor sana, öyle değil mi, bizim yanımızda olmak istemiyorsun artık. Neyse, bundan sonra işler değişiyor, bir müddet gözümüz hep üstünde olacak. Sana ne yapılması gerektiğine karar verilene kadar.

Bu odada iç-tarafında demir parmaklıklar olan çok yüksek bir pencere var yalnızca, bir de ot şilte. İçinde ekmek kabuğu duran teneke bir tabak ile bir testi de su var, sonra içinde hiç-bir şey olmayan ahşap bir kova, oturak niyetine. Akıl Hastanesi'ne gönderilmeden önce de böyle bir odaya koymuşlardı beni. Deli olmadığımı söyledim onlara, yanlış yaptıklarını söyledim ama dinlemezler ki.

Bir deli görseler de tanımazlar zaten, çünkü Akıl Hastanesi'ndeki kadınların büyük kısmı İngiltere Kraliçesi'nden daha deli değildi. Ayık olduklarında birçoğu aklı başında görünüyordu, delilikleri bir şişeden çıkıp geliveriyor gibiydi, benim de çok iyi bildiğim bir tür delilik bu. Bir tanesi, her tarafını çürütene kadar kendisini döven kocasından kurtulmak için oradaydı, deli olan adamdı aslında ama kimse kilit altında tutmuyordu onu; bir başkası sonbahar gelince delirdiğini söylemişti, çünkü evi yoktu ve Akıl Hastanesi sıcacıktı, delirmiyor olsa soğuktan donacaktı kadın; ilkbahar gelince aklı da başına geliyordu, çünkü havalar ısınmış olurdu artık ve o da dışarı çıkıp ormanlarda gezebilir, balık tutabilirdi, Kızılderili olduğundan yatkındı bu işlere. Elimden gelseydi ben de isterdim balık falan tutmayı, bir de ayılardan korkmasaydım tabii.

Ama bazıları da numara yapmıyordu. Bir zavallı İrlandalı kadının bütün ailesi ölmüştü, yarısı büyük açlıktan yarısı da göç sırasında gemideki kolera salgınından kırılmıştı; hepsinin adını sayıklayarak dolaşır dururdu. Açlık zamanından önce İrlanda'dan ayrılmış olduğuma seviniyorum, anlattığı şeyler çok korkunçtu çünkü, her yerde cesetler üst üste yığılmış, ölüleri gömecek adam kalmamış. Başka bir kadın da çocuğunu öldürmüştü ve çocuk nereye gitse peşinden geliyor, eteğini çekiştiriyordu; bazı zamanlarda onu kucağına alır, sarılır, öperdi, bazen de kızıp bağırır, vururdu çocuğa. O kadından korkardım.

Bir tanesi de çok dindardı, durmadan dua edip ilahiler söylerdi ve benim ne yaptığımı öğrendikten sonra başıma bela kesildi. Diz çök, derdi, Can almayacaksın, Cenab-ı Hak günah-

kârlardan inayetini esirgemez, tövbe et, henüz vakit varken tövbe et, yoksa lanetlenmekten kurtulamazsın. Tıpkı kilisedeki vaizler gibiydi, hatta bir keresinde beni vaftiz etmeye kalkmıştı, çorbayla, çok sulu bir lahana çorbasıydı ve kaşıkla başımdan aşağı döküverdi. Onu şikâyet ettiğimde Müdiranım kupkuru bir bakış atmıştı suratıma, sonra, kilit vurulmuş bir sandık gibi sımsıkı duran ağzını açıp demişti ki, Bak Grace, belki de onu dinlesen iyi olur, içtenlikle tövbe ettiğini duymadım hiç, oysa o katı yüreğinin çok ihtiyacı var buna; birden öfkeye kapılarak bağırmaya başlamıştım, Ben bir şey yapmadım, ben bir şey yapmadım! Kabahat onundu, o kadının kabahatiydi!

Kimden bahsediyorsun Grace, demişti, topla kendini, yoksa soğuk banyoya gönderir, deli gömleği giydirtirim sana, sonra da diğer müdiranıma dönüp konuşmuştu: İşte. Ben size demiştim. Kudurmuş bu.

Akıl Hastanesi'ndeki müdiranımların hepsi de şişman ve güçlü kuvvetliydi, kalın kalın kolları vardı, çeneleri boyunlarına ve üniformalarının beyaz yakalarına değerdi, saçları da eprimiş urgan gibi bağlanmış olurdu. Müdiranım olmak için güçlü kuvvetli olmanız lazımdır, çünkü deli bir kadın ansızın sırtınıza atlayıp saçınızı başınızı yolmaya başlayabilir, böyle şeyler de müdiranımları bize karşı daha müşfik yapmıyordu tabii. Bazen, tam ziyaretçiler gelmeden önce bilerek kışkırtırlardı bizi. Ne kadar tehlikeli olduğumuzu göstermek isterlerdi, aynı zamanda da bizi denetim altında tutmada ne kadar başarılı olduklarını, böylece kendileri kıymete biniyor, ustalıkları takdir ediliyordu.

Ben de onlara hiçbir şey anlatmaz oldum. Ellerim keçelerle bağlanmış karanlıkta beklerken odama gelen Dr. Bannerling'e de. Uslu dur, seni muayene etmeye geldim, bana yalan söylemek hiç fayda etmez. Ne de buraya gelen diğer doktorlara, Amann, ne etkileyici bir vak'a, sanki iki başlı buzağı mubarek. Sonunda kimselerle konuşmaz oldum, yalnız benimle konuştuklarında gayet medeni bir şekilde Evet Han'fendi Hayır Han'fendi, Evet ve Hayır Bey'fendi, diyordum. Böylece sonunda Cezaevi'ne geri gönderildim, önce hepsi kara ceketlerini giyip

bir toplantı yaptılar elbette. Öhhöm, hmmm, efendim benim kanaatimce ve Saygıdeğer meslektaşım ve Efendim, bendeniz müsaadenizle farklı bir görüş arz edeceğim. Beni buraya kapatmakla yanılmış olduklarını öyle hemen kabul edecek halleri yoktu elbette.

Bazı giysilere bürünmüş olan insanlar hiç yanılmazlar. Hem onlar hiç osurmazlar da. Mary Whitney hep derdi ki, Onların bulunduğu bir odanın havasında osuruk dolaşıyorsa, emin ol ki sen yapmışındır. Sen yapmadıysan bile sakın bunu söyleme, yoksa Bu ne küstahlık! etmiş olursun ve kıçına tekmeyi yediğin gibi kendini sokakta bulursun.

Çoğunlukla kaba konuşurdu Mary. Hem *Yapmışsındır* değil *Yapmışındır* derdi. Kimse doğrusunu öğretmemişti ki ona. Ben de öyle konuşurdum eskiden ama hapiste biraz usûl adap öğrendim.

Ot şilteye oturuyorum. Hrrşşt diye bir ses çıkarıyor. Kıyıya çarpan su gibi. Sesi duymak için habire oturuşumu değiştiriyorum. Gözlerimi kapayarak deniz kenarında hayal ediyorum kendimi, fazla rüzgârlı olmayan, rutubetli de olmayan bir günde. Pencerenin dışında, uzaklarda, odun kesiyor birisi, balta iniyor, görünmez bir ışıltı çakıyor ve tok bir ses, peki ama bunun odun olduğunu nereden çıkardım şimdi?

Oda buz gibi. Şalım yok, kollarımı sarıyorum bedenime, başka kim yapacak bunu? Küçükken, kendimi yeterince sıkı sarabilirsem bedenimin küçüleceğini sanırdım, çünkü ne evde ne de dışarıda yeterince yer vardı bana, küçülürsem bir yerlere sığışabilecektim.

Başlığımın kenarından saçlarım çıkmış. Bir cadının kırmızı saçları. Vahşi bir hayvan, öyle diyordu gazete. Bir canavar. Yemeğimi getirdiklerinde kovayı kafama geçirip kapının arkasına saklanacağım ve sonra birden çıkıp korkutacağım onları. Madem ille canavar istiyorsunuz, alın size canavar.

Aslında hiç böyle şeyler yapmam ben. Yalnızca düşünürüm. Yapacak olsam, yine delirdiğimden kesinlikle emin olur-

lardı herhalde. *Delirdi* diyorlar, *deliye döndü* diyorlar bir de, deli bir yön sanki ve batıya döner gibi deliye dönüyorsun; sanki deli dedikleri şey başka bir ev, dönüp oraya giriveriyorsun, ya da tamamen ayrı bir ülke. Oysa delirince bir yere gittiği yok insanın, durduğun yerde duruyorsun. Ve bir başkası gelip senin içine giriyor.

Bu odada bir başıma kalmak istemiyorum. Duvarlar bomboş, hiç resim yok, yüksekteki küçük pencerede perde yok, bakacak hiçbir şey olmadığı için duvara bakıyorsun ve bir süre buna devam edince resimler belirmeye başlıyor duvarlarda, kırmızı çiçekler bitiyor.

Galiba uyuyorum.

Sabah oldu, ama hangi sabah? İkinci mi, üçüncü mü? Pencerenin dışında parlak ışık var, beni uyandıran o zaten. Kalkmak için uğraşıyorum, kendimi çimdikleyip gözlerimi kırpıştırıyorum, bu hışırtılı şilte uyuşturmuş her yanımı. Sonra bir türkü tutturuyorum, sırf bir ses olsun ve yanıma bir yoldaş olsun diye:

> Mukaddestir mukaddes, Her Şeye Kadir Rabbim,
> Sabah erkenden kalkar sana türkü yakarım.
> Mukaddestir mukaddes, merhametli ve müşfik.
> Üç kişide birden var, Kutsal Teslis'tir Rabbim.

İlahi söylersem kolay kolay kızamazlar bana. Sabaha ilahi söylemek. Bayılmışımdır hep güneşin doğuşuna.

Sonra kalan son suyu içiyorum; sonra odada voltalıyorum; sonra eteklerimi kaldırarak kovaya işiyorum. Birkaç saat daha geçince kenef gibi kokacak burası.

Elbiseyle uyuyunca dinlenemiyor insan. Elbise buruşuyor, altındaki vücut da öyle. Sanki beni balya yapıp yere fırlatmışlar gibi hissediyorum kendimi.

Keşke temiz bir önlüğüm olsaydı.

Gelen giden yok. Günahlarım ve kabahatlerim üzerine düşüneyim diye yalnız bıraktılar beni, insan en iyi yalnızken

düşünür bunları, yahut da etraflı mütalaalardan sonra edindiğimiz uzman kanaati bu yönde, Grace, ki bu konuda uzun tecrübelerimiz vardır. Hücre hapsinde ve bazen de karanlıkta. Öyle hapishaneler var ki yıllarca hücrede tutuyorlar adamı, tek bir ağaç ya da at ya da insan yüzü görmeden. Bazılarının dediğine göre cildi güzelleştiriyormuş.

Daha önce de böyle tek başıma kapatılmıştım. Islahı mümkün değil, demişti Dr. Bannerling, şeytani bir riyakârlığı var. Uslu dur bakayım, kafatasının yapısını saptamak üzere buradayım, ama önce kalp atışlarını ve solunum hızını ölçeceğim, ben biliyordum oysa ne yapmak üzere burada olduğunu. Çek elini memelerimden, orospu çocuğu seni, derdi Mary Whitney olsa, ama ben ancak Yoo, hayır, hayır, diyebildim ve ne kadar çırpınsam da hiç yer yoktu kaçacak ve işte zorla tutup gömleğin kollarını çapraz geçirerek sandalyeye bağlamışlardı beni; yapabileceğim tek şey dişlerimi adamın eline gömmekti ve sandalyeyle birlikte sırt üstü düştüm yere, çuvala konmuş iki kedi gibi ciyak ciyak bağırarak yerde yuvarlandık. Çiğ sucuk ve nemli yün fanila tadı vardı herifte. Şöyle iyice bir kaynatılıp güneşte kurutulsa çok daha iyi olurdu aslında.

Dün akşam yemek yoktu, önceki akşam da, kuru ekmekten başka hiçbir şey yok, bir lokma lahana bile; bunu beklemeliydim. Açlık sinirleri yatıştırır. Bugün yine ekmekle su verecekler, zira et, canileri ve manyakları heyecanlandırır, onların burun deliklerine tıpkı kurtlara yaptığı etkiyi yapar kokusu ve sonra da belanızı bulursunuz. Dünkü su bitti oysa ve ben çok susadım, susuzluktan ölüyorum, ağzımda yara tadı, dilim şişti. Gemisi batmış kazazedelere de böyle olmuş, duruşmalar sırasında okumuştum, denizde kaybolup birbirlerinin kanını içmişler. Kura çekmişler bunun için. Kupür defterine yapıştırılmış yamyamlık vakaları. Ben kendimden eminim, ne kadar aç kalsam da yapmam böyle bir şey.

Yoksa unuttular mı beni burada? Yiyecek getirmeleri lazım artık ya da en azından su, yoksa öleceğim, kuruyup gide-

ceğim, derim büzülecek, eskimiş çarşaflar gibi sapsarı olacak; iskelete döneceğim, aylar, yıllar, yüzyıllar sonra bulacaklar beni ve diyecekler ki, Bu da kim, aa aklımızdan çıkıvermiş. Neyse, şu kemiklerle tozları köşeye süpürüverin ama düğmeler kalsın, onları atmayalım, lazım olur.

Bir kez kendine acımaya başladın mı, onların istediği yere gelmiş oluyorsun. Sonra da Papaz'ı gönderiyorlar sana.

Gel bakayım kollarıma, zavallı şaşkın ruh. Yolunu kaybetmiş bir kuzucuk için de pek çok sevinç vardır Cennet'te. Kafan karışmış senin, rahatla. Diz çök bakayım önümde. Istırapla kavuştur ellerini. Anlat bana, gece gündüz nasıl işkence ediyor sana vicdanın ve kurbanlarının kor gibi yanan gözleri nasıl her yere peşinden geliyor. Vicdan azabını dök göz yaşlarınla. İtiraf et günahlarını, itiraf et. Anlat ki seni affedip merhamet göstereyim. Cenab-ı Hakka senin için niyaz edeyim. Her şeyi anlat yavrum.

Peki sonra ne yaptı adam? Aa, olacak şey değil. Ya sonra?
Sol eliyle mi, sağ eliyle mi?
Tam olarak nerene kadar?
Göster bakayım neresi.

Bir fısıltı duyuyorum galiba. Şimdi de bir göz, kapıdaki delikten bana bakıyor. Göremiyorum ama biliyorum orada olduğunu. Kapı vuruluyor sonra.

Ve düşünüyorum, Kim olabilir? Müdiranım? Gardiyan, beni paylamaya mı gelmiş? Ama hiçbiri olamaz çünkü burada hiç kimse kapıyı çalmak gibi bir nezaket göstermez, küçük delikten size bakıp dosdoğru dalarlar içeri. Daima önce kapıyı çal, derdi Mary Whitney. Sonra girme izni alana kadar bekle. İçeride ne yapmakta olduklarını bilemezsin ve muhtemelen görmeni istemeyecekleri bir şey yapıyorlardır, ne bileyim parmaklarını burunlarına ya da başka bir yerlerine sokmuş karıştırıyor olabilirler, kibar bir hanımefendi bile kaşınan yerine parmağını sokma ihtiyacı duyar ve olur da yatağın kenarından bir şeyin ucunun çıktığını görürsen, en iyisi görmezden gelmektir. Gün-

düz ipek bir para kesesi olabilir bu, ama geceleri mutlaka bir domuzun kulağıdır.

Mary demokratik düşünceleri olan biriydi.

Tekrar çalındı kapı, sanki seçme hakkım varmış gibi.

Saçımı başlığımın altına sokuşturarak ot şilteden kalkıyorum, elbisemle önlüğümü düzeltiyorum ve odanın en uzak köşesine çekiliyorum ve diyorum ki, çok sakin, tok bir sesle elbette, ne de olsa vakarınızı olabildiği kadar korumak zorundasınız,

Giriniz.

5

Kapı açılıyor ve bir adam giriyor içeri. Genç bir adam, benim kadar, belki de biraz daha büyük, gerçi benim yaşım bir erkek için genç sayılır kadın için değil, çünkü benim yaşımdaki kadınlara yaşlı kız denir ama bir erkeğe ellisine varmadan müzmin bekâr denmez, hatta o zaman bile hanımefendiler için umut vardır hâlâ, Mary Whitney'nin hep dediği gibi. Uzun boylu bir adam, bacakları ve kolları uzun, ama Müdür'ün kızlarının yakışıklı bulacağı cinsten değil; dergilerde gördükleri ruhsuz tiplere meyilli onlar, çok zarif ve şık adamlardır bu tipler ve ağızlarında tereyağı erimez, sivri burunlu çizmelerinin içinde incecik ayakları vardır. Öyle pek modaya uygun olmayan bir canlılık var bu adamda, hem ayakları da büyük, ama yine de bir beyefendi ya da onun gibi bir şey. İngiliz olduğunu sanmıyorum, anlamak kolay değil.

Saçları kahverengi ve doğuştan dalgalı - yola gelmez derler böyle saça, fırçayla yatıramıyor belli ki. Ceketi güzel, iyi kesimli bir ceket; ama yeni değil, dirsekleri parlamış. Yünlü ekose kumaştan bir yelek giymiş, Kraliçe İskoçya'yı alıp orada bir şato yaptırdığından beri çok moda yünlü ekose - şatosunun içi geyik başlarıyla doluymuş ya da öyle diyorlar işte; şimdi görüyorum, gerçek ekose değil bu yalnızca kareli bir kumaş. Sarı ve kahverengi. Altın bir saat zinciri var adamın, üstü başı biraz bakımsız olsa da ve yanında uşak bulunmasa da, fakir biri değil demek ki.

Kocaman favorileri de yok, şimdilerde hepsi böyle favori bırakıyor halbuki; benim pek hoşuma gitmiyor doğrusu, sakal ya da bıyık bıraksınlar bence, yahut hiçbir şey bırakmasınlar. James McDermott da Bay Kinnear da sinekkaydı tıraşlıydı hep, Jamie Walsh da öyle ama onun tıraş edecek bir şeyi yoktu zaten; yalnız Bay Kinnear'ın bıyığı vardı. Sabahları tıraş olduğu su kabını temizlerken bazen ıslak sabunu alır -Londra'dan gelen iyi

cins sabun kullanırdı- tenime sürerdim, bileklerimin iç tarafına, böylece bütün gün benimle olurdu kokusu, en azından yerleri süpürme vakti gelene kadar.

Genç adam arkasındaki kapıyı kapatıyor. Sürgülemiyor ama dışarıdan başka biri çekiyor sürgüyü. Birlikte kilitlendik bu odaya.

Günaydın Grace, diyor, duyduğuma göre doktorlardan korkuyormuşsun. Sana baştan söyleyeyim, doktorum ben. Adım Dr. Jordan, Dr. Simon Jordan.

Çarçabuk bir bakış atıyorum ona, sonra yere iniyor bakışlarım. Diyorum ki, Öbür doktor da gelecek mi?

Seni korkutan mı? diye soruyor. Hayır, gelmeyecek.

Öyleyse, diyorum, kafamı ölçmeye geldiniz siz.

Hiç düşünmemiştim bunu, diyor gülümseyerek; yine de bakışlarıyla ölçüyor kafamı. Ama başlığımı giymiştim, bir şey göremez. Konuşmaya başlayınca anladım, galiba Amerikalı. Bembeyaz dişleri var, hepsi yerli yerinde üstelik, en azından öndekiler, ve yüzü oldukça uzun, kemikli. Gülümsemesi hoşuma gidiyor, gerçi ağzının bir tarafı biraz daha fazla kıvrılıyor yukarı ve bu da alaycı bir hava veriyor ona.

Ellerine bakıyorum. Boş. Hiçbir şey yok ellerinde. Parmaklarında yüzük yok. İçinde bıçak olan bir çantanız var mı? diye soruyorum. Deri bir çanta.

Hayır, diyor, ben o bildiğin doktorlardan değilim. Kimseyi kesip biçmem. Benden korkuyor musun Grace?

Şimdilik ondan korktuğumu söyleyemem. Henüz çok erken bunu bilmek için; ne istediğini bilmek için çok erken. İstediği bir şey olmadan kimse gelmez yanıma.

O bildiğim doktorlardan değilse ne tür bir doktor olduğunu söylemesini istiyorum ama onun yerine, Massachusetts'ten geliyorum, diyor. Daha doğrusu memleketim orası, orada doğdum. O zamandan beri de epey seyahat ettim. Dünyada dolaşmaktan ve orada gezinmekten geliyorum. Sonra bana bakıyor, anlayıp anlamadığımı anlamak için.

Biliyorum, Eyub Kitabı'ndan bu, Eyub'un, ayağının taba-

nından başına kadar her yanı kötü çıbanlarla dolmadan önce. Şeytan'ın Rabba söylediği sözler. Beni sınamaya geldiğini söylemeye çalışıyor galiba, oysa geç kaldı bunun için. Rab zaten öyle çok sınavdan geçirdi ki beni, artık yorulmuş olsa gerek.

Ama söylemiyorum bunları. Aptal aptal suratına bakıyorum. İyi bir aptal bakışım vardır, üzerinde çok çalıştım.

Fransa'ya gittiniz mi? diye soruyorum. Yeni moda oradan gelir hep.

İşte, hayal kırıklığına uğrattım onu. Evet, diyor. Ve İngiltere'ye, İtalya'ya, Almanya'ya ve İsviçre'ye de.

Cezaevi'nde kilitli bir odada, yabancı bir adamla Fransa ve İtalya ve Almanya'dan bahsetmek çok tuhaf bir şey. Çok gezen bir adam. Çerçi Jeremiah gibi bir gezgin olmalı. Ama Jeremiah ekmeğini çıkarmak için geziyordu, oysa bu tip adamların zaten hali vakti yerinde olur. Meraktan çıkarlar seyahate. Dünyayı dolaşıp birçok şeye bakarlar, sanki çok sıradan bir işmiş gibi yaptıkları, okyanusa yelken açarlar, olur da bir yeri beğenmezlerse gidecek başka yer buluverirler.

Ama şimdi konuşma sırası bende. Diyorum ki, O kadar yabancının arasında nasıl yapıyorsunuz, vallahi hiç bilmiyorum Efendim. Dediklerini anlamak ne mümkün, zavallılar buraya geldiklerinde tavuk gibi gıdaklayıp duruyorlar, ama çocuklar çok geçmeden gayet güzel konuşuyor.

Doğru, çocuklar daima daha çabuk öğrenir.

Gülümsüyor, tuhaf bir şey yapıyor sonra. Sol elini cebine sokup bir elma çıkarıyor. Yavaş yavaş yürüyor bana doğru, elinde kemikle tehlikeli bir köpeğe yanaşmaya çalışan biri gibi uzatarak elmayı.

Bu senin, diyor.

Öyle susamışım ki, kocaman yuvarlak bir su damlası gibi görünüyor elma gözüme, buz gibi ve kırmızı. Bir yudumda içebilirim hepsini. Duraklıyorum; sonra düşünüyorum, Elmada bir kötülük yok, ve alıyorum. Uzun zamandır kendi elmam olmamıştı hiç. Bu elma geçen sonbahardan olmalı, kilerde bir fıçıda saklanmış, yeterince taze görünüyor ama.

Ben köpek değilim, diyorum ona.

Çoğu insan ne demek istediğimi sorardı şimdi, oysa o gülüyor. Tek nefeslik bir gülüş, Hah, sanki kaybettiği bir şeyi bulmuş gibi; sonra diyor ki, Elbette Grace, köpek olmadığını biliyorum.

Ne düşünüyor acaba? Elmayı iki elimde tutarak öyle duruyorum. Çok değerli bir şey gibi, ağır bir hazine gibi. Kaldırıp kokluyorum. Nasıl da dışarısı kokuyor, ağlamak istiyorum.

Yemeyecek misin? diyor.

Hayır, diyorum, şimdi yemeyeceğim.

Neden? diye soruyor.

Çünkü, yok olur o zaman, diyorum.

Aslında elmayı yerken görmesini istemiyorum beni. Açlığımı görmesini istemiyorum. Bir şeye çok ihtiyaç duyduğunuzu öğrenirlerse size karşı kullanırlar bunu. En iyisi bir şey istemekten vazgeçmektir.

Tek nefeslik gülüşünden bir tane daha. Ne olduğunu söyleyebilir misin bana? diyor.

Ona bakıyorum, sonra öteye bakıyorum. Elma, diyorum. Benim çok sığ biri olduğumu düşündü herhalde; belki de bir tür hile bu; belki de adam deli, kapıyı onun için kilitlediler - deli bir adamla birlikte kapattılar beni buraya. Ama böyle giyinmiş adamlar deli olmaz, hele altın saat zinciri olanlar - akrabaları ya da gardiyanlar zinciri hemen çekip alırlardı o zaman.

Yan yan gülüyor yine. Elma neyi hatırlatıyor sana? diye soruyor.

Affedersiniz Efendim, diyorum. Anlayamadım.

Bir bilmece olmalı bu. Mary Whitney'yi düşünüyorum ve o gece, kimin önce evleneceğini öğrenmek için omuzlarımızın üstünden attığımız elma kabuklarını. Ama bunları söylemem ona.

Bence gayet iyi anladın, diyor.

Mendilimi, diyorum.

Şimdi hiçbir şey anlamama sırası onda: Neyini? diyor.

Çocukken işlediğim mendilimi, diyorum. Bal'ın B'si, Ceviz'in C'si... Elma'nın E'si.

Haa, diyor. Peki başka?

Aptal bakışımdan gönderiyorum yine. Elmalı turta, diyorum.

Aa, evet, diyor. Yediğin bir şey.

Umarım siz de yemişsinizdir Efendim, diyorum. Elmalı turta bunun içindir.

Peki yenmeyen bir elma var mıdır?

Çürük elma, herhalde, diyorum.

Kelime bulmaca oynuyor, tıpkı Akıl Hastanesi'ndeki Dr. Bannerling gibi. Daima bir doğru cevap vardır, onların istediği cevap olduğu için doğrudur bu ve doğru cevabı bulup bulmadığınızı suratlarından anlayabilirsiniz; gerçi Dr. Bannerling'e göre bütün cevaplar yanlıştı. Bu belki de İlahiyat Doktoru'dur; böyle sorular sormaya meraklı olur onlar. Öyle doktorlardan o kadar çok var ki dağarcığımda, uzun süre idare eder.

Bilgi Ağacı'nın elmasını kastediyor olmalı. İyilik ve kötülük. Çocuklar bile bilir bunu. Ama ben ona istediğini vermeyeceğim.

Aptal bakışımı taktım yine. Siz vaiz misiniz? diyorum.

Hayır, diyor, vaiz değilim. Bedenle değil ruhla ilgilenen bir doktorum ben. Ruhun ve beynin, sinirlerin hastalıklarıyla.

Elmayla birlikte arkamda kavuşturuyorum ellerimi. Hiç güvenmiyorum ona. Hayır, diyorum, tekrar gitmeyeceğim oraya. Akıl Hastanesi'ne gitmeyeceğim. Can dayanmaz buna.

Korkma, diyor. Sen aslında deli değilsin, değil mi Grace?

Hayır, Efendim, diyorum, değilim.

O zaman tekrar Akıl Hastanesi'ne gitmen için bir sebep yok, öyle değil mi?

Oradakiler sebep falan dinlemiyor ki, Efendim, diyorum.

Ben de bunun için buradayım zaten, diyor. Sebeplerini dinlemek için. Ama seni dinleyebilmem için senin de benimle konuşman lazım.

Anlıyorum derdini. Bir koleksiyoncu o. Sanıyor ki tek yapması gereken bana bir elma uzatmak, böylece beni de koleksiyonuna katabilecek. Belki de gazetecidir. Veya ne bileyim, bir gezgindir, tura çıkmıştır. Gelip bakarlar size, gözlerini üstü-

nüze diktiklerinde kendinizi bir karınca kadar küçük hissedersiniz, sonra baş ve işaret parmakları arasında tutup altınıza üstünüze bakarlar. Sonra da bırakırlar ve giderler.

Bana inanmazsınız ki, Efendim, diyorum. Karar çoktan verildi, uzun zaman önce yapılıp bitti mahkeme ve şimdi ne söylersem söyleyeyim sonuç değişmez. Avukatlarla hâkimlere sorun ve de gazetecilere, onlar hikâyemi benden daha iyi biliyorlar. Hem zaten hatırlamıyorum artık, başka şeyleri hatırlıyorum ama hafızamın o kısmı tamamen silindi. Size söylemişlerdir bunu.

Sana yardım etmek istiyorum, Grace, diyor.

İşte hep böyle girerler kapıdan. Yardımdır sundukları, ama istedikleri minnettarlıktır, yumağa sarılmış kediler gibi yuvarlanırlar minnettarlığa sarılıp. Evine gidince diyecek ki kendi kendine, Elimi uzattım ve tereyağından kıl çeker gibi çözdüm meseleyi. Kimse öyle kolay çekip çıkaramaz beni. Hiçbir şey söylemiyorum.

Konuşmayı denersen, diye sürdürüyor sözünü, ben de dinlemeyi denerim. Tamamen bilimsel bir ilgi duyuyorum konuya. Bizi ilgilendiren sadece cinayetler olmamalı. Müşfik çıkıyor sesi, yüzeyde müşfik ama dipte başka arzular saklı.

Belki yalan söylerim size, diyorum.

Demiyor ki, Grace ne kadar ayıp bir söz bu, günaha meyilli bir muhayyilen var senin. Belki de, diyor. Belki istemeden yalan söylersin ve belki de bilerek söylersin. Belki yalancısındır.

Ona bakıyorum. Yalancı olduğumu söyleyenler çıkmıştır, diyorum.

Şansımızı bir deneyelim, diyor.

Yere bakıyorum. Tekrar gönderecekler mi beni Akıl Hastanesi'ne? diyorum. Yoksa hücreye tıkıp kuru ekmekten başka hiçbir şey vermeyecekler mi?

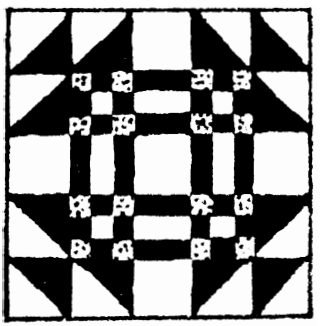
Sana söz veriyorum, diyor, benimle konuşmaya devam ettiğin müddetçe ve tabii kendini kaybedip sağa sola da saldırmadıkça, burada kalacaksın. Müdür'den söz aldım.

Ona bakıyorum. Ötelere bakıyorum. Ona bir daha bakıyorum. İki elimle tutuyorum elmayı. Bekliyor.

Sonunda elmayı kaldırıp alnıma bastırıyorum.

IV

GENÇ ADAMIN DÜŞLERİ

O azgın deliler arasında bir tek Grace Marks'ın yüzünü tanıdım - hüzün ve ümitsizlikle dolu değildi artık, deliliğin ateşiyle aydınlanmıştı ve iğrenç, şeytani bir neşeyle parlıyordu. Yabancıların kendisini incelemekte olduğunu fark edince bir hortlak gibi çığlık çığlığa yandaki odaya kaçtı. Anlaşılan korkunç hastalığının en vahşi nöbet anlarında bile geçmişin anısı peşini bırakmıyor. Zavallı kız! Bu cezanın ve vicdan azabının dehşeti ne zaman sona erecek? Adaletin tertemiz kaftanına bürünmüş olan Hazreti İsa, ne zaman ayaklarının dibine oturtacak onu, ne zaman ellerindeki kanı yıkayıp ruhuna huzur bahşedecek, ne zaman bağışlanacak Grace ve aklına kavuşacak?...

Umalım ki önceden işlediği bütün suçlar, o sırada bu korkunç hastalığın yeni yeni başlıyor olmasından kaynaklansın.

SUSANNA MOODIE
Kayranlarda Hayat, 1853

Ne üzücü bir şeydir ki bu talihsiz hastaları iyileştirmemize yarayacak bilgi elimizde mevcut değil. Bir cerrah karın boşluğunu açıp dalağı gösterebilir bize. Adaleleri yanp genç öğrencilere gösterebiliriz. Ama insan ruhunu kesip açmak mümkün değil, ne de beynin işleyişi bir masanın üstünde gösterilebilir.

Çocukken gözüm bağlı oyunlar oynardım, hiçbir şey göremeden. Şimdi de çocukluğumdaki gibi. Gözlerim bağlı, el yordamıyla yolumu bulmaya çalışıyorum ama nereye gittiğimi de bilmiyorum, doğru yönde olup olmadığımı da. Bir gün gelecek, birisi kaldırıp atacak o bağı.

DR. JOSEPH WORKMAN, Başhekim
Toronto Eyaleti Akıl Hastanesi,
"Henry" adında genç ve kafası karışık
bir araştırmacıya yazdığı mektup, 1866.

Oda olmak gerekmiyor - bize Gelmeleri için-
Ev olmak gerekmiyor -
Beynin Koridorları var -
Maddi Mekânlardan öte -

Kendi ardımıza gizlenmiş kendimizdir -
En ürkütücü olan -
Evimizde saklanan Caninin
Salacağı Dehşet hiç kalır yanında...

EMILY DICKINSON, yak., 1863

6

Dr. Simon Jordan, Laburnum House, Loomisville, Massachusetts, Amerika Birleşik Devletleri;
Gönderen: Dr. Joseph Workman, Başhekim, Toronto Eyaleti Akıl Hastanesi, Toronto, Batı Kanada

15 Nisan 1859

Aziz Doktor Jordan,

Ayın ikisinde Kuruma gönderdiğiniz mektubun elime geçtiğini bildirmek ve saygıdeğer meslektaşım İsviçreli Dr. Binswanger'in şahsınız vasıtasıyla ilettikleri Tanıtım Mektubu için şahsınıza teşekkür etmek isterim. Dr. Binswanger'in yeni Kliniğinin kuruluşunu yakın bir ilgiyle takip etmiş bulunuyorum. Kendilerinin bir yakını olarak şunu söylememe izin veriniz ki, şahsımın Başhekim sıfatıyla görevli bulunduğu Kuruma istediğiniz zaman yapacağınız her türlü ziyaret bizler için onur vesilesi olacaktır. Tesislerimizi size şahsen gezdirmekten ve yöntemlerimize ilişkin izahat vermekten kıvanç duyacağım.

Kendi kurumunuzu açma girişimlerinde bulunduğunuzu bildiğim için, sıhhi koşullar ile iyi bir lağım sisteminin böyle yerlerde en önemli konu olduğunu, beden enfeksiyonların pençesine düştükten sonra aklı iyileştirmeye çalışmanın fayda getirmeyeceğini belirtmek istiyorum. İşlerin bu kısmı çok sık ihmal ediliyor. Ben buraya ilk geldiğimde sayısız Kolera salgını, hastaları pençesine almış Dizanteri, inatçı İshal ve öldürücü Tifo ailesinin bütün üyeleri mevcuttu Akıl Hastanesi'nde. Bu hastalıkların kaynağını bulmak üzere giriştiğim tetkiklerde, büyük bir lağım çukurunun kilerlerin altına tamamen yayılmış olduğunu tespit ettim. Kimi yerlerde demli çay, kimi yerlerde köpürmüş sabunlu su kıvamında olan lağım suları, binayı yapanların ana lağım borularına bağlantı sağlamamış olması sebebiyle çevrede birikmişti. Bunlara ilaveten gerek içme gerek yıkanma amacıyla

kullanılan su da, gölün meydana getirdiği durgun bir koyda, ana lağım borusunun kokuşmuş muhteviyatını boşalttığı yerin çok yakınındaki bir borudan alınıyordu. Müşahademiz altındaki hastaların sık sık, içme sularının, uzun zamandır tüketmeyi özlemiş olamayacakları bir şeyi andıran bir koku saçtığından yakınmasında şaşılacak bir durum yoktu, sizin anlayacağınız!

Buradaki hastalar, cinsiyete göre hemen hemen eşit büyüklükte gruplara ayrılmış bulunmaktadır; arazları ise büyük bir çeşitlilik göstermektedir. Bulgularıma göre, dini bağnazlık da en az alkol düşkünlüğü kadar yaygın görülen ve şaşırtıcı bir delilik sebebi olabilmektedir; ancak şahsen ben, sağlam bir zihinde ne dinin ne de alkol kullanımının deliliğe yol açabileceği kanaatindeyim. Zannımca, önceden kişide hastalığa meyil yaratan bir kuvvet mevcuttur daima. Kişinin, zihinsel yahut fiziksel olsun, dengesini bozan herhangi bir kuvvetle karşı karşıya gelmesi durumunda ortaya çıkmaktadır hastalık.

Ancak zatınızın, araştırmanızın esas konusuna dair bilgi edinebilmek için başka yere müracaat etmeniz gerektiğini üzülerek bildirmek zorundayım. Cinayet suçundan ötürü hapse atılmış bulunan kadın mahkûm, Grace Marks, kurumumuzda on beş ay kadar kaldıktan sonra 1853 yılının Ağustos ayında Kingston Cezaevi'ne geri gönderilmiş bulunmaktadır. Bendeniz ise onun kurumumuzdan ayrılmasından ancak üç hafta önce buraya tayin edilmiş idim, dolayısıyla bu vak'ayı etraflı biçimde inceleme şansı bulamadım. Bu sebeple mektubunuzu, selefimin idaresinde bu kadın hastayla alakadar olmuş bulunan Dr. Samuel Bannerling'e gönderdim. Tesiri altında bulunduğu deliliğin derecesi konusunda fikir beyan edecek durumda değilim. Ancak bende uyanan intiba, uzun bir zaman geçtikten sonra Akıl Hastanesi'nden taburcu edilmesine yeterli olacak derecede akıl sağlığına kavuşmuş bulunduğu yolundadır. Şahsen, kendisini disiplin altına almak için ona şefkatle yaklaşılması gerektiği konusunda ısrarla tavsiyelerde bulunmuşumdur; şu anda da kendisinin, gündüzleri Müdür'ün ailesine hizmetkârlık etmekte olduğunu zannediyorum. Buradaki son günlerinde Grace Marks, son

derece aklı başında davranışlar sergilemekte olması bir yana, çalışkanlığı ve genel olarak hastalara nezaketle yaklaşması sebebiyle de bu kurumdaki faydalı hastalardan biri olduğu kanaatini uyandırmış idi. Ancak zaman zaman asabi bir gerginlikten ve ızdırap verici taşikardiden şikâyetçi olmaktaydı.

Bunun gibi kamu kaynaklarıyla meydana getirilmiş bir kurumun başında bulunan idarecinin karşılaştığı esaslı sorunlardan bir tanesi, cezaevi makamlarının, kanunsuz işlere bulaşmış çok sayıda belalı kişiyi sırf başlarından atma maksadıyla bize göndermesidir. Bunlar arasında insanlıktan çıkmış caniler, hırsızlar ve soyguncular bulunmaktadır ki, masum ve günahsız akıl hastaları arasına alınmamaları gerekir. Akıl hastalarının rahat edebilmesi ve gereğince tedavi görebilmesi için inşa edilmiş bir binaya suça eğilimli delilerin de kapatılması mümkün değildir; deli taklidi yaparak cezadan kurtulmaya çalışan suçlular için de aynısı geçerlidir elbette ve şahsen ben, bu ikinci grubun, ekseriyetle zannedildiğinden çok daha kalabalık olduğu yolunda şüpheler taşımaktayım. Günahsız akıl hastalarının suça eğilimli olanlarla karıştırılmasının kaçınılmaz olarak doğuracağı tehlikeli sonuçlar bir yana, bunların Akıl Hastanesi bünyesindeki Gardiyanlar ile Görevlilerin davranışlarıyla huylarını menfi yönde etkileyebileceğini düşünmek için de sebepler mevcuttur ki, bu da umumiyetle Görevlileri, günahsız hastalara insanca muamele etmekten ve şefkatle bakmaktan alıkoyan bir unsur olabilmektedir.

Ancak sizinki, özel bir kurum olacağı için bu türden sorunlarla daha az karşılaşacağınıza inanıyorum; bu itibarla, böyle sorunlara çözüm getirilmesini çoğunlukla önleyen rahatsız edici siyasi müdahalelerle uğraşmak zorunda da kalmayacaksınız. Size, hayatta her konuda olduğu gibi bu sahada da, bütün çabalarınız için şimdiden başarılar diliyorum. Ne yazık ki hem ülkemizde hem de sizin ülkenizde böyle girişimlere çok ihtiyaç vardır, zira modern hayat sebebiyle giderek çoğalan ruhsal endişeler ve bunun sonucunda sinirlerin devamlı olarak maruz kaldığı stresi düşünürsek, bu tür kurumların inşa edilme hızı talebi karşılamaya kolay kolay yetişmeyecektir. Mektubuma son

verirken, imkânlarım dahilinde size her türlü yardımı seve seve yapacağımı bilmenizi isterim.

Saygılarımla,

Dr. Joseph Workman

■

Binbaşı C. D. Humphey eliyle Dr. Simon Jordan,
Lower Union Sokağı, Kingston, Batı Kanada
Gönderen: Bayan William P. Jordan, Laburnum House,
Loomisville. Massachusetts, Amerika Birleşik Devletleri

29 Nisan 1859

Canım Oğlum,

Uzun zamandır beklediğim gibi, yeni adresini ve Romatizma Merhemi ile ilgili tavsiyelerini yazdığın kısacık mektubunu bugün nihayet aldım. Çok kısa da yazmış olsan, senin o güzel elyazını bir daha görmek büyük sevinç oldu benim için, üstelik yaşlı Anneciğinin giderek bozulan sıhhatiyle böyle alakadar olman da çok memnuniyet verici.

Buradan ayrılmandan birkaç gün sonra adına gelen bir mektubu gönderiyorum ve bu vesileyle ben de birkaç satır yazayım dedim. Eve en son geldiğinde çok az kaldın - seni ailenin ve dostlarının arasında bir daha ne zaman görebileceğiz acaba? Bu kadar çok seyahat etmek iyi değildir, ne ruhuna huzur verir ne de sağlığına fayda getirir. Bizim aramıza tekrar dönüp yerleşeceğin, kendine yakışır bir hayat kuracağın günü hasretle bekliyorum.

Bakmadan edemedim, ilişikteki mektup Toronto'da bulunan Akıl Hastanesi'nden geliyor. Oraya gideceksin herhalde, vakıa şimdiye kadar dünyanın her yerinde böyle kuruluşları gezip görmüşsündür ve bir tane daha görmenin sana pek faydası olacağını zannetmem. Fransa ve İngiltere'dekiler hakkında, hatta İsviçre'deki hakkında -ki o çok daha temizdi- anlattıkların

dehşetle dolduruyor yüreğimi. Doğrusu hepimiz sıhhatımız için dua etmeliyiz; ancak bahsettiğin projelerinin peşine düşecek olursan kendine ne tür bir istikbal kurmuş olacağın konusunda şüphelere kapılmıyor da değilim. Bunları söylediğim için beni bağışla sevgili Oğlum, fakat senin böyle şeylere gösterdiğin alakayı hiçbir zaman anlayamamışımdır. Her ne kadar Deden bir Quaker rahibi olsa da, daha önce Ailede hiç kimse Delilerle ilgilenmemişti. İnsanların ızdırabını dindirmeye uğraşmak hayırlı bir iş elbette, ama tıpkı geri zekâlılık ve sakatlık gibi delilik de Kadir-i Mutlak Rabbimizin takdiridir; bizler için idraki mümkün olmasa da adilliğinden şüphe edilemeyecek olan kararları tersine çevirmeye çalışmamak lazımdır.

Hem doğrusu özel bir Akıl Hastanesinin kâr getireceğini de hiç zannetmiyorum, zira Delilerin akrabaları, onları bir kez başlarından attıktan sonra bir daha hiç arayıp sormamalarıyla kötü bir şöhret yapmışlardır biliyorsun; bu ihmal, faturaların ödenmesi konusunda da gösterecektir kendini; hem sonra yemek ve yakacak maliyetleri var, delilere bakacak görevlilerin maaşları var. Hayatta yapılacak iş çok Oğlum, her Allah'ın günü delilerle uğraşmak huzurlu bir hayat sağlamaz insana. İstikbaldeki karını ve çocuklarını da düşünmek mecburiyetindesin; tehlikeli delilerden müteşekkil bir güruhun bu kadar yakınında bulunduramazsın onları.

Senin hayatta nasıl bir yol izleyeceğine karar vermek bana düşmez, biliyorum, fakat bir dokuma tezgâhı kurmanın çok daha hayırlı olacağı kanaatindeyim. Vakıa bugünkü dokuma tezgâhları eskisi gibi değil artık, halkın güvenini merhametsizce istismar eden ve her geçen gün biraz daha ahlaksızlaşan politikacıların kötü idaresi yüzünden gitgide zarar eder oldular. Ama günümüzde başka birçok fırsat var ve birçokları da bu fırsatları gayet güzel değerlendiriyor, her geçen gün yeni birilerinin servet yaptığını duyuyorsundur; senin de onlar kadar enerjik ve akıllı olduğundan hiç şüphe etmiyorum ben. Evlerde kullanılabilecek yeni bir Dikiş Makinesinden bahsediyorlar, ucuza üretilebilirse son derece iyi kâr getirecekmiş; her kadın böyle

bir eşyaya sahip olmak ister, saatler süren yeknesak ve zahmetli işlerden kurtaracaktır bu onları, hem sonra yoksul terzilere de çok büyük yardımı dokunur böyle bir makinenin. Babacığının ticarethanesi satıldıktan sonra sana kalan ufak mirası, böyle hem takdir toplayacak hem de güvenilir bir işe yatırmayı düşünmez misin? Bir Dikiş Makinesinin de insanlığa yüz tane Akıl Hastanesi kadar fayda sağlayacağından, belki daha fazla ıstırabı dindireceğinden eminim ben.

Sen daima bir idealist oldun, biliyorum, hep iyimser hayallerle doludur kalbin; ancak bazı işlerde gerçekçi olmak lazımdır ve sen de otuzuna geldin artık Oğlum.

Bunları söylemekten maksadım işine karışmak yahut sana müdahale etmek değil, bir Anne olarak tek evladımın, sevgili Oğlumun istikbalinden endişeleniyorum. Tek istediğim ölmeden mürüvvetini görmek -biliyorsun, Babacığının da dileğiydi bu- sadece senin saadetin için yaşıyorum ben yavrum.

Sen gittikten sonra sıhhatim daha da bozuldu - senin mevcudiyetin daima müspet etki yapıyor bende. Dün öyle fena öksürüyordum ki, zavallı vefakâr Maureen'ciğim güçbela merdivenden çıkardı beni - o da artık benim kadar yaşlı ve takatsiz, ikimiz bir tepeyi tırmanan iki ihtiyar cadı gibi görünüyorduk herhalde. Sevgili Samantha'cığımın hazırladığı tertipten (bütün ilaçlar gibi berbat bir tadı var) günde birkaç doz almama rağmen durumum düzelmiyor - gerçi Samantha kendi annesinin böyle şifa bulduğuna yeminler ediyor ama. Ancak bugün oturma odasında misafir kabul edecek kadar iyileştim. Rahatsızlığımı duyup gelenler arasında Bay Henry Cartwright'ın Hanımı da vardı. Oturmasını kalkmasını pek bilmez ama iyi yürekli bir kadıncağızdır - hoş, sonradan servet sahibi olanların hiçbiri adab-ı muaşeretten nasibini almamıştır ya! Ancak zamanla öğrenecektir elbette. Yanında kızı Faith de vardı, sen onu on üç yaşında sarsak bir kız olarak hatırlıyorsundur fakat şimdi büyüdü. Bu yakınlarda da Boston'dan döndü, Teyzesinin yanına gitmişti oraya, görgüsünü bilgisini artırmak için. Çok çekici bir genç hanım olup çıkmış, bir insanı memnun edecek her şeye sahip

ve o gün de pek çoklarına parmak ısırtacak bir nezaket ve zarafet sergiledi - ki gösteriş ve güzellikten çok daha kıymetlidir bunlar. Bir sepet dolusu şekerleme getirmişler yanlarında -sevgili Bayan Cartwright beni nasıl şımartıyor bilemezsin- kendilerine şükranlarımı ifade ettim, gerçi bugünlerde hiçbir şey koyamıyorum ağzıma, öyle iştahsızım ki.

Vallahi, her işin başı sağlık, hastalıktan beteri yok, her gece seni esirgesin diye dua ediyorum Cenab-ı Hakka. Çok fazla çalışıp kendini yorma, sinirlerin geriliyor sonra, hem bütün gece lambanın ışığında okumak gözlerini mahveder, beynini yıpratır; bir de sakın havalar iyice ısınmadan yün fanilanı çıkarma. İlk marullarımız büyümeye başladı, elma ağacı da tomurcuklandı; senin orası hâlâ karla kaplıdır herhalde. Bu kadar kuzeyde hem de göl kıyısında bir yer olan Kingston'ın ciğerlere iyi geleceğini hiç zannetmiyorum, çok soğuk ve rutubetli olmalı orası. Odalarınız iyi ısınıyor mu? İnşallah kuvvetli gıdalar alıyorsundur ve orada iyi bir kasap vardır.

Seni hasretle kucaklıyorum canım Oğlum, Maureen ile Samantha'nın da çok selamları var; hepimiz bir dahaki Ziyaretinin haberini iple çekiyoruz, arayı fazla açma.

Daima seni canından çok seven,

Annen.

■

Dr. Edward Murchie, Dorchester,
Massachusetts, Amerika Birleşik Devletleri;
Gönderen: Binbaşı C. D. Humphrey eliyle,
Dr. Simon Jordan, Lower Union Sokağı, Kingston, Batı Kanada

1 Mayıs 1859

Sevgili Edward,

Bir türlü Dorchester'a gelip seni göremediğim için çok üzgünüm, demek tabelanı astın, ha? Sen bölgendeki sakatlara ve

körlere bakarken ben de cin çıkarmanın sırlarını öğreneceğim diye Avrupa'da Çingeneler gibi gezip duruyordum; aramızda kalsın, daha öğrenebilmiş değilim; ama tahmin edebileceğin gibi Loomisville'e varışım ile oradan ayrılışım arasındaki zaman çoğunlukla yol hazırlıklarıyla geçti, öğleden sonralarını ise mecburen anneme ayırdım. Ancak döndüğümde mutlaka görüşelim, birlikte kadeh kaldırır, "eski günler"i yad ederiz; geçmişteki maceralarımızdan, geleceğe dair hayallerimizden bahsederiz.

Göl üzerinde rahat sayılabilecek bir yolculuktan sonra buraya geldim. Kendisiyle yazışmış olduğum ve şimdi de bana iş verecek olan Muhterem Verringer'la görüşemedim henüz, bir iş için Toronto'ya gitmiş, dolayısıyla beklemenin zevkini biraz daha çıkarabilirim; eğer mektuplarından çıkardığım sonuçlar doğruysa, diğer bütün rahipler gibi o da, cezalandırılmayı hak edecek boyutlara varan bir kıvraklık fukaralığından muzdarip ve hepimizi bir koyun sürüsü gibi görüyor - e, çoban da kendisi olacak elbette. Yine de bu muhteşem fırsatı ona borçluyum; bir de sevgili Dr. Binswanger'a tabii: Benim bu iş için, bu ücretle - bilirsin Metodistler nekeslikleriyle nam salmıştır- Atlantik'in batı yakasında bulabileceği en iyi adam olduğumu o söylemiş kendisine. Elime geçen bu fırsatı bilimin ilerlemesi için kullanmayı umuyorum; sağlanan önemli ilerlemelere rağmen, biliyorsun, zihnimiz ve işleyişi henüz *keşfedilmemiş bir ülke*.

Buradaki hayatıma gelince, Kingston öyle pek sevimli bir şehir değil, yirmi yıl kadar önce yanıp kül olmuş ve cazibeden tamamen uzak bir tarzda baştan aşağı yeniden inşa edilmiş. Yeni binalar hep kâgir, böylece kolay kolay yanmayacakları umuluyor. Cezaevi ise bir Yunan tapınağı tarzında yapılmış, çok gurur duyuyorlar bu binayla; ancak burada hangi pagan tanrısına tapınmak niyetindeler, henüz anlayabilmiş değilim.

Binbaşı C. D. Humphrey'nin evinde oda tuttum, öyle çok lüks bir yer değil ama benim için yeterince kullanışlı. Ancak ev sahibimin dipsoman olmasından korkuyorum; kendisiyle iki kere karşılaştım, ikisinde de eldivenlerini giymekte ve çıkarmakta çok güçlük çekiyordu, yani hangisini yapması gerektiğin-

den emin değilmiş gibi görünüyordu; bana da kan çanağına dönmüş gözleriyle sanki, Sen ne arıyorsun benim evimde? der gibi baktı. Onun sonunun da, kurmayı düşlediğim özel Akıl Hastanesi olacağını tahmin ediyorum; gerçi yeni tanıdığım her insanı potansiyel müşteri olarak görme huyumu biraz dizginlemem lazım artık. Emekliye ayrıldıktan sonra kafayı yiyen ne kadar çok asker var bilemezsin; galiba çok şiddetli duygulara ve yoğun heyecana alıştıktan sonra aynısını sivil hayatta da sürdürmenin yollarını arıyorlar. Ancak ben kira sözleşmesini Binbaşi'yla yapmadım zaten -onunla yapsak bile sonradan hatırlayamazdı nasıl olsa- uzun zamandır ızdırap içinde yaşamakta olan karısıyla yaptım.

Yemeğimi bu yakınlardaki pis bir handa yiyorum -kahvaltı hariç tabii, ne yazık ki kahvaltılarım, Londra'da tıp okurken birlikte ettiklerimizden bile daha içler acısı- handaki yemekleri de hep yakıyorlar, pisliği ise cabası, garnitür niyetine böcekle servis ediliyor. Mutfak sanatındaki bu olumsuzluklara rağmen buradayım işte; bilim davasına kendimi nasıl adamış olduğumun bir kanıtı olarak kabul etmelisin bunu.

Cemiyet hayatına gelince, burada da her yerde olduğu gibi güzel kızlar var işte, yalnız buradakiler üç yıl öncesinin Paris modasından giyiniyorlar, iki yıl öncesinin New York modası da diyebiliriz. Ülkenin yeni hükümeti reformcu eğilimlere sahip ama yine de bu şehirde hem o can sıkıcı Tory'lerden hem de taşralı küçük züppelerden bol bol var; şehrin daha partizan sakinleri ise senin o ayı zarafetindeki kılıksız arkadaşını, hatta daha da beteri demokrat Yankee arkadaşını biraz şüpheyle karşılayacaktır herhalde.

Cezaevi Müdürü bana nasıl yardımcı olacağını şaşırmış durumda -sanıyorum Muhterem Verninger sıkıştırmış onu- neyse, sonuçta Grace Marks'ı her gün öğleden sonra birkaç saat görebilmemi sağlayan bir düzenleme yaptı. Müdür'ün evinde ücretsiz hizmetçi olarak çalıştırıyorlar kızı; kendisi ise bu hizmeti bir tür iyilik olarak mı kabul ediyor ceza olarak mı, anlayabilmiş değilim; yine de kolay iş olmayacak bu, narin Grace, on beş

yıldır bu ateşte kavrula kavrula çetin bir ceviz haline gelmiş. Benim yaptığım türden incelemelerde, karşındakinin güvenini kazanmadıktan sonra hiçbir sonuç alamıyorsun; ancak ceza kurumları hakkında edindiğim bilgilere dayanarak söyleyebilirim ki, çok uzun bir zamandan beri Grace'in kimseye güvenmek için pek bir nedeni olmamış.

Şu ana kadar araştırma konumu ancak bir kere görebilme fırsatım oldu, dolayısıyla izlenimlerimi aktarmak için henüz çok erken. Bir tek şunu söyleyebilirim: Umutluyum; ve madem gelişmelerden haberdar olmak istediğini söyleme nezaketi gösteriyorsun, ben de seni haberdar etmek için çalışacağım. Tekrar görüşmek üzere.

Eski dostun ve yoldaşın,
Simon.

7

Çalışma masasında oturmuş, kaleminin ucunu çiğneyerek Ontario Gölü'nün bulanık ve çırpıntılı sularına bakıyor Simon. Koyun tam karşısında Wolfe Adası var, adını şu meşhur şair generalden almış olmalı, diye düşünüyor. Pek hoşuna gitmedi bu manzara -yatay çizgiler bitmek bilmiyor- ama görüntüde tekdüzelik bazen düşünceye sevk eder insanı.

Pencerenin camına ansızın yağmur vuruyor; parça parça alçak bulutlar gölün üzerinde kümelenmiş. Gölün sularını kabartıyor; dalgalar kıyıya vurup geri çekiliyor, sonra tekrar vuruyorlar; aşağıda görülen söğütler, uzun yeşil saçlı birer baş gibi fırlıyor öne ve bükülüp savruluyorlar. Açık renk bir şey geçiveriyor aniden: Beyaz bir kadın eşarbı gibi ya da bir peçe, ama Simon anlıyor ki rüzgârla boğuşan bir martı bu. Doğa'nın akıllara sığmaz işkencesi, diye düşünüyor; Tennyson'ın dişleriyle pençeleri.

Simon, daha yeni kâğıda döktüğü pervasız umutları hissedemiyor artık. Tersine, huzursuz ve sanki biraz da keyfi kaçmış. Burada bulunma nedeninden emin olamıyor şimdi; ama şu anda elindeki en iyi şans bu. Tıp öğrenimine başlaması biraz da gençliğin delişmenliğiyle olmuştu. Babası dokuma tezgâhı sahibi, varlıklı biriydi o zamanlar ve vakti gelince işletmeyi Simon'a devredeceğinden en ufak şüphesi yoktu; Simon da aynı şeyi umuyordu doğrusu. Ama önce biraz başkaldırması lazımdı işte; zincirlerinden kurtulup seyahat edecek, öğrenim görecek, bu dünyada kendini sınayacaktı, her zaman kendisine çekici gelmiş olan bilim ve tıp dünyasında da. Sonra kolunda bir altın bilezikle eve dönecek ve geçimini sağlamak için o bileziği bozdurmaya ihtiyaç duymayacağından emin olmanın rahatlığını yaşayacaktı. Biliyordu ki en iyi bilim adamlarının çoğunun kendine ait ayrı bir geliri vardır, bu sayede kaygısızca araştırmalar yapabilirler.

Babasının öyle birden çökmesini beklemiyordu ki hiç, tabii dokuma tezgâhlarının da - hangisinin önce çöktüğünden asla emin olamamıştı. Sakin bir ırmakta usul usul kürek çekmek varken açık denizde faciaya uğramıştı şimdi ve elinde de kala kala kırık bir seren direği kalmıştı. Bir başka deyişle, kendi yağıyla kavrulmak zorundaydı artık Simon; ergenlik çağında babasıyla tartışırken en büyük arzusu olarak ifade ettiği şeyi yapmak zorundaydı yani.

Dokuma tezgâhları satıldı, çocukluğunun o görkemli konağı da; dev bir hizmetçiler kadrosu bulunurdu konakta: Yatak odalarına bakan hizmetçiler, mutfaktan sorumlu hizmetçiler, oturma odasından sorumlu hizmetçiler, hep Alice ve Effie gibi isimler taşıyan güleryüzlü kızlardan ya da kadınlardan oluşmuş, sürekli değişen bir koro; onu hep şımartan bu koro, çocukluk ve gençlik yıllarına damgasını vurmuştu ve Simon'ın gözünde onlar da evle birlikte satılabilecek bir şey gibiydi. Çilek ve tuz kokarlardı; kıvır kıvır uzun saçları olurdu, kuşkusuz açıldığında görebilirdi saçlarını ya da eğer kendileri açarsa; Effie'ydi galiba bunu yapan. Mirasa gelince, annesinin sandığından da ufak ve ondan elde ettiği gelirin büyük kısmı da yine annesine gidiyor zaten. Kendini düşmüş addediyor annesi, ki nereden nereye geldiğine bakılırsa doğru da bu. Simon için fedakârlık yaptığına inanıyor, Simon da onun hayallerini yıkmak istemiyor. Babası kendi hayatını kurmuştu, annesininki ise başkaları eliyle kuruldu ve başkasının kurduğu şey nazik olur, çabuk yıkılır.

Sözün kısası, özel akıl hastanesi şimdilik bir hayal. Simon'ın bunun için gereken parayı kazanması yepyeni bir şeyler ortaya koyabilmesine bağlı, şimdiden fazlasıyla kalabalık ve çekişmeli olan bir alanda yeni bir keşif yapması ya da tedavi yöntemi bulması lazım. Belki bu alanda isim yaptığında hisselerini satışa çıkarabilir. Ama dizginleri elinden bırakmamalı: Özgür olmalı o, kesinlikle özgür olmalı ki kendi yöntemlerinin izinden gidebilsin, tabii bunun için de önce kendi yöntemlerinin ne olacağına karar vermesi gerekiyor. Reçeteyi yazdı bile: Ferah, cıvıl cıvıl odalar, düzgün bir havalandırma ve lağım tertibatı, geniş bir

bahçe, hem de içinden akarsu geçecek, su sesi sinirleri yatıştırır. Ama makinelere ve gelip geçici modalara rağbet etmiyor Simon: Elektrikli aygıt olmayacak, manyetik hiçbir şey olmayacak. Evet, Amerikalılar böyle şeylere pek hevesli oluyorlar -bir kolu çekerek ya da düğmeye basarak sağlanan tedavilerden yana onlar- ama Simon bunların işe yaradığına hiç inanmıyor. Bunların bütün çekiciliğine rağmen kendi ilkelerinden taviz vermeye niyeti yok.

Şimdilik boş bir hayalden ibaret hepsi. Ama Simon'ın da annesine götüreceği bir projesi olmalı. Kendisi ne kadar tasvip etmese de, oğlunun şu ya da bu hedef uğruna çalışmakta olduğuna inanmalı kadın. Her zaman para için evlenme şansı da yok değil Simon'ın, tıpkı annesinin yaptığı gibi. Annesi, ailesinin ismi ve ilişkilerine karşılık, darphaneden taze çıkmış bir kucak dolusu parayla evlenmişti, şimdi oğlu için de böyle bir şeyler ayarlamaya can atıyor: Yoksul düşmüş İngiliz asilzadeleriyle Amerikalı türedi milyonerler arasındaki bu ticaret, daha küçük ölçekte olsa bile Massachusetts'in Loomisville şehrinde de bilinmeyen bir şey değil. Bayan Faith Cartwright'ın hafif öne çıkık üst dişlerini ve ördeği andıran boynunu düşünüyor Simon ve ürperiyor.

Saatine bakıyor: Kahvaltısı gecikti yine. Odasında eder kahvaltısını, ev sahibesinin bütün işlerine koştuğu hizmetçi Dora tarafından ahşap bir tepside getirilir her sabah. Dora, oturma odasının bir ucundaki ufak masanın üstüne, kafasına çarparcasına bırakır tepsiyi ve Simon da o gider gitmez yalayıp yutar içindekileri ya da yenebilir bulduğu kısımlarını yer işte. Çok meşgul görünsün de kafasını kaldırıp Dora'ya bakmak zorunda kalmasın diye sabahları kahvaltıdan önce, odanın öbür ucunda bulunan büyük masada çalışma alışkanlığı edindi Simon.

Ablak suratlı tıknaz bir kadın Dora, küçücük ağzı, ağlamaklı olmuş bebelerinki gibi aşağı kıvrık. Burun kemiğinin dibinde bitişen kalın kara kaşlarıyla hep somurtur gibi, öfkeyle her şeyi reddeden bir ifade var yüzünde. Her işin ona bakmasından

hiç hoşnut olmadığı çok açık; Simon merak ediyor başka ne iş yapmak isterdi acaba diye. Bir keresinde orospu olarak hayal etmeye çalışmıştı onu -bu gizli beyin cimnastiğini karşılaştığı çeşitli kadınlarla yapar- ama onun hizmetlerine para ödeyecek bir adam hayal etmeyi başaramamıştı. Üstünden tren geçsin diye para ödemeye benziyor bu ve tıpkı onun gibi sağlık açısından ciddi bir tehlike arz ediyor. İzbandut gibi bir şey bu Dora, bacaklarıyla bir sıktı mı adamın belini kırar vallahi; Simon hayalinde canlandırıyor kadının bacaklarını: Boz renkli olmalı, haşlanmış sosis gibi ve kıllarıyla tütsülenmiş hindiyi andırıyordur herhalde; ve kuşkusuz çok kocaman, her biri bir domuz budu kadar.

Dora, onun saygısızlıklarına aynen karşılık veriyor. Simon'ın bu odaları sırf ona sıkıntı vermek için tuttuğunu düşünüyor gibi. Düzenli olarak Simon'ın mendillerini yakıyor, gömleklerinin suyuna çok fazla kola koyuyor, düğmelerini kaybediyor - düğmeleri bilerek kopardığına kuşku yok. Hatta ekmeğini bilerek yaktığından, yumurtasını kasıtlı olarak fazla pişirdiğinden de şüpheleniyor Simon. Tepsiyi güm diye masaya bıraktıktan sonra, köpek çağırır gibi böğürüyor Dora: "Kahvaltınız!"; sonra da rap rap yürüyüp, çarpmaktan bir perde düşük bir tonda kapıyı kapatarak çıkıyor odadan.

Oysa doğuştan haddini bilir Avrupalı hizmetçiler nasıl da şımartmıştı Simon'ı; okyanusun bu tarafında sık sık sergilenen kızgın eşitlik gösterilerine alışamadı henüz. Güney hariç elbette; ama oraya da yolu düşmez ki.

Kingston'da bundan daha iyi kiralık yerler de var ama Simon fazla para ödemek istemiyor. Burası yeterli; nasıl olsa kısa bir süre kalacak. Hem başka kiracı yok burada, mahremiyetini koruyup sessizlikte rahatça düşünebiliyor. Kâgir bir bina bu, çok soğuk ve rutubetli; ama mizaç itibariyle -ruhundaki şu yaşlı New England'lı olmalı bunun sebebi- maddi konforu hor görür Simon; ayrıca tıp öğrencisiyken keşiş gibi yaşamaya alıştı nasıl olsa, güç koşullarda saatlerce çalışmaya da.

Çalışma masasına geçiyor tekrar. *Sevgili Anneciğim*, diye yazma-

ya başlıyor. *Uzun ve yararlı mektubun için teşekkür ederim. Ben çok iyiyim, burada önemli ilerlemeler kaydediyorum. Mahkûmlar arasındaki beyin ve sinir sistemi hastalıkları üzerine çalışmalarımda sürekli ilerliyorum; bunlara neden olan temel faktörler bulunursa tedavileri doğrultusunda önemli adımlar atılabilecek...*

Devam edemedi; çok sahtekâr hissetti kendini. Oysa bir şeyler yazmak zorunda, yoksa onun boğulduğunu falan sanır kadın ya da yorgunluktan ansızın öldüğünü ya da hırsızlar tarafından yolu kesilip boğazlandığını. Havalardan bahsetmek daima iyidir; ama boş mideyle havalar hakkında da bir şey yazılmıyor ki.

Masasının gözünden, cinayet zamanından kalma küçük bir broşür çıkardı; Muhterem Verringer göndermişti bunu. Duruşma tutanaklarının özetiyle birlikte Grace Marks ile James McDermott'ın ifadeleri de var broşürde. Kapağında da Grace'in gravür bir portresi - ki duygusal bir romanın kahramanı diye yutturulabilirdi kolaylıkla; o sıralar daha on altı yaşındaymış, ama resimdeki kadın en az beş yaş büyük duruyor. Omuzları bir şalla örtülü; bonesinin çeperi kara bir hale gibi sarmış başını. Burnu düz, ağzı narin, âdet olduğu üzere dokunaklı bir ifade var yüzünde - boşluğa dikili gözleriyle tövbe etmiş bir orospunun yüzündeki o ruhsuz dalgınlık.

Hemen yanında da James McDermott'ın aynı tarzda yapılmış bir gravürü; o zamanlar moda olan yüksek yakalı gömleklerden giymiş, saçları Napolyon'unki gibi öne doğru taranmış, çalkantılı bir ruhun yansıması bu. Byronvari bir tefekkür içinde kaşlarını çatmış; ressam onu çok beğenmiş olmalı.

Yan yana iki portrenin altında, bakır levha üstüne şunlar yazılı: *Grace Marks, nam-ı diğer Mary Whitney; James McDermott. Mahkeme Salonundaki görünümleri. Bay Thos. Kinnear & Nancy Montgomery Cinayeti ile suçlanmışlardır.* Bütün olarak bakınca bu sayfa, rahatsız edici bir şekilde nikâh davetiyesini andırıyor - veya andırırdı, resimler olmasaydı.

Grace'le ilk görüşmesine hazırlanırken bu portreyi hiç dikkate almamıştı Simon. Şimdi çok değişmiştir, diye düşünmüş-

tü; daha pejmürde; daha az vakur; daha bir burnunu sürtmüş; muhtemelen deli görünüyordur. Bir gardiyan, kızın geçici olarak konduğu hücreye götürmüştü onu ve göründüğünden daha güçlü olduğu, bir iblis gibi insanı ısırabileceği konusunda kendisini uyararak kapıyı arkasından kilitlemiş, delirmeye başladığında hemen kendisini çağırmasını tembih etmeyi de unutmamıştı.

Ama onu görür görmez, böyle şeyler olmayacağını anlamıştı Simon. Tavana yakın yükseklikteki küçük pencereden eğri bir huzme halinde giriyordu sabah ışığı, ve tam kızın durduğu köşeyi aydınlatıyordu. Dümdüz çizgileri, kesin açılarıyla neredeyse bir Ortaçağ tablosu gibiydi görüntü; manastır odasında bir rahibe, kuledeki zindana kapatılmış bir bakire, ertesi gün kazıkta yakılmayı bekliyor, son dakikada kahramanı gelip onu kurtarmazsa tabii. Köşeye kıstırılmış kadın; dümdüz omuzlarından aşağı inerek ayaklarını gizleyen -ki çıplaktılar kuşkusuz- idam giysisi; yerde ot bir şilte; ürkekçe sarkmış omuzlar; kendi kollarının sarmaladığı o incecik bedeni, ilk bakışta beyaz çiçeklerden bir çelenk gibi duran başlığın altından kaçırvermiş uzun kumral lüleleri -hele gözleri, o solgun yüzde muazzam görünen, korkuyla irileşmiş ya da sessizce yalvaran gözleri- her şey yerli yerindeydi. Paris'teki Salpêtrière'de buna çok benzeyen sayısız histeri hastası görmüştü Simon.

Sakin bir yüzle, gülümseyerek yaklaştı kıza, iyi niyetli biri izlenimi yaratmak istiyordu - ve doğru bir izlenim olacaktı bu, çünkü iyi niyetler besliyordu. Böyle hastaları, en azından sizin, deli olduklarına inanmadığınıza inandırmak çok önemliydi; çünkü kendileri asla inanmazlardı buna.

Fakat Grace bir adım öne çıkıp ışık huzmesinin altından uzaklaştı ve Simon'ın daha bir an önce gördüğü kadın yok oluverdi. Başka bir kadın vardı şimdi karşısında - daha dik, daha uzun boylu, daha kendine hâkim, üstünde Cezaevi'nin tektip giysisi olan bir kadın, hem de mavi-beyaz çizgili eteğinin altından iki tane ayak görünüyordu ve çıplak değildi bunlar, bir çift alelade ayakkabının içindeydiler. Hatta dışarı kaçmış saç lüleleri bile Simon'ın sandığından daha azdı: Saçının çoğu beyaz başlığın altına sokulmuştu.

Gözlerinin alışılmadık ölçüde iri olduğu doğruydu ama hiç de deli deli bakmıyorlardı. İçtenlikle tartıyorlardı Simon'ı. Sanki açıklanmamış bir deneyin konusu üzerine düşünür gibiydi kadın; sanki inceleme konusu olan Simon'dı, kendisi değil.

O sahneyi hatırladıkça ürperiyor Simon. Aptal yerine koydum kendimi, diye düşünüyor. Hayaller ve düşler. Gözlemlerime dayanmalıyım oysa, ihtiyatla ilerlemeliyim. Bir deneyin geçerli olması için sonuçlarının doğrulanabilir olması lazım. Melodrama kaptırmamalıyım kendimi ve fazla ısınmış bir beyne de.

Dışarıda bir ayak sesi, sonra kapıda bir gümbürtü. Kahvaltısı gelmiş olmalı. Arkasını dönüyor Simon ve boynunun, tıpkı bir kaplumbağanın kabuğuna saklanması gibi gömleğinin içine doğru çekildiğini hissediyor. "Girin" diye seslenmesiyle ardına kadar açılıyor kapı.

"Kahvaltınız!" diye haykırıyor Dora. Tepsi masaya çarpılıyor; Dora dışarı yürüyor sert adımlarla ve kapı arkasından hızla kapanıyor. Bir görüntü teklifsiz geçiveriyor Simon'ın zihninden: Bir kasap dükkânının camekânında baş aşağı asılmış Dora, çeşitli yerlerine karanfiller tıkılıp terbiyeli domuz gibi yağlanmış her yanı. İnsan kendi zihninin işleyişini gözlemlemeye başlayınca, düşüncelerin çağrışımı gerçekten müthiş, diye düşünüyor Simon. Dora - Domuz - Jambon, mesela. Birinci terimden üçüncüye geçmek için ikincisi elzem; oysa birinciden ikinciye ve ikinciden de üçüncüye bir sıçrayışta geçiveriyorsunuz.

Bunu not etmeli. *Ortadaki terim elzemdir.* Belki de deli dediğimiz insanların beyni, böyle çağrışım oyunları sırasında fantezi olanla gerçek arasındaki sınırı aşıp her şeyi bire bir yorumluyordur yalnızca; yüksek ateşin etkisiyle böyle şeyler olur, uyurgezerlik nöbetlerinde ve belli ilaçların etkisi altındayken de. Peki bunun mekanizması nedir? Bir mekanizması olmalı çünkü. İpucunu sinirlerde mi aramalı, yoksa doğrudan beyinde mi? Deliliğin ortaya çıkması için önce hangisinin hasara uğraması gerekiyor ve nasıl?

Kahvaltısı soğuyor olmalı, tabii Dora önceden bilerek

soğutup da getirmediyse eğer. Sandalyesinde kaykılıyor Simon, uzun bacaklarını daha da uzatarak geriniyor ve esniyor, sonra da üstünde tepsi duran öbür masaya geçiyor. Dün Hint kauçuğu gibiydi yumurtası; ev sahibesine, hastalıklı bir kadın olan Bayan Humphrey'ye bahsetmişti bundan ve o da Dora'yı paylamış olmalı, bugün o kadar az pişmiş ki yumurta, jöle kıvamında ve tam ortasındaki mavi lekeyle bir gözü andırıyor.

Lanet karı, diye düşünüyor Simon. Suratsız, kaba, kindar; akıl öncesi düzeylerde seyrediyor zihni, yine de kurnazlığı, kaypaklığı, hemen sıvışmasını iyi biliyor. Onu köşeye kıstırmanın hiç yolu yok. Her tarafı yağlanmış bir domuz.

Bir parça ekmek taş gibi çatırdıyor dişlerinin arasında. *Sevgili Anneciğim*, diye kuruyor mektubunu Simon. *Burada havalar çok güzel; karlar tamamen eridi sayılır, baharın eli kulağında, güneş gölü ısıtıyor ve yemyeşil filizlenmeye başlayan...*

Neler? Çiçeklerden hiç anlamaz ki Simon.

8

Müdür'ün karısının evinde, merdivenlerin başındaki dikiş odasında oturmuşum, her zamanki sandalyede, her zamanki masada, masanın üstündeki sepette her zamanki dikiş malzemesi, bir tek makas yok. Makasın elimin altında bulunmaması konusunda ısrar ediyorlar, yani eğer iplik kesecek ya da diktiğim bir parçanın kenarını düzeltecek olursam Dr. Jordan'dan isteyeceğim, o da yeleğinin cebinden çıkarıp verecek ve işim bitince alıp tekrar cebine koyacak. Dr. Jordan, bu kadar teferruata gerek olmadığını söylüyor, benim tamamen zararsız ve kendine hâkim biri olduğum kanısında. Güven dolu bir adam anlaşılan.

Gerçi bazen ipliği dişlerimle kopardığım da oluyor.

Dr. Jordan, rahat ve sakin bir atmosfer yaratmak istediğini söyledi onlara, amaçları -her ne ise artık onlar- açısından daha elverişli olurmuş böylesi, sonuçta benim günlük rutinimin mümkün olduğunca bozulmaması gerektiğini belirtti. Bana ayrılan hücrede uyuyorum yine, aynı giysileri giyip aynı biçimde kahvaltı ediyorum, sessizlik içinde yani, tabii eğer buna sessizlik denirse, kırk tane kadın, çoğunun burada bulunmasının nedeni hırsızlıktan daha ağır bir şey değil, oturup ağızlarını kapamadan çiğniyorlar ekmeği ve madem konuşamıyoruz bari bir ses olsun diye çaylarını höpürdeterek içiyorlar, bu arada Kitab-ı Mukaddes'ten de ibret verici bir bölüm okunuyor yüksek sesle.

Kendi düşüncelerinize dalabilirsiniz böylece ama eğer gülme tutacak olursa öksürüyormuş gibi ya da boğazınıza bir şey kaçmış gibi yapmak zorundasınız; boğazına bir şey kaçmış gibi yapmak daha iyi, o zaman sırtına vuruyorlar ama eğer öksürürsen doktor çağırırlar. Kalın bir dilim ekmek, bir kupa dolusu açık çay, akşam yemeğinde de et, ama fazla değil, kuvvetli gıdalardan fazla almak beynin suça yatkın organlarını uyarır, ya da doktorlar öyle diyor işte, gardiyanlarla görevliler de durmadan tekrarlıyorlar bunu. Peki o zaman onların suça yatkın or-

ganları niye uyarılmıyor acaba? Yiyebildikleri kadar et, tavuk, domuz, yumurta, peynir yiyorlar. Bu kadar şişman olmalarının nedeni de bu. Bana öyle geliyor ki, bazen bize ayrılmış yiyeceklerden de alıyor onlar, gerçekten böyleyse hiç şaşırmam doğrusu, it ürür kervan yürür demişler, bunlar da en yüksek sesle ürüyen itler işte.

Kahvaltıdan sonra her zamanki gibi iki nöbetçi tarafından Müdür'ün evine getiriliyorum; ikisi de erkek bunların ve üstleri etrafta yokken aralarında şakalaşmaktan geri kalmıyorlar. Ee Grace, diyor bir tanesi, duyduk ki yeni bir sevgilin varmış, bir doktor hem de, n'aptı çöktü mü üstüne yoksa sen mi ona domaldın, bence senin üstünden hiç gözünü ayırmamalı, yoksa haklayıverirsin haa. Evet ya, dedi öbürü, sonra da adam, kalbine kurşunu yediği gibi sırt üstü kilere, ayağındaki çizmeye kadar da alır bu valla. Sonra gülüyorlar; çok komik buluyorlar bunu.

Düşünmeye çalışıyorum, Mary Whitney olsa ne derdi diye, bazen bir şeyler söylüyorum da. Madem böyle şeyler yapacağımı düşünüyorsunuz, o pis dillerinizi tutsanız iyi olur, dedim bir keresinde, yoksa bir gece karanlıkta gelip kökünden koparıveririm onları, hem öyle bıçağa falan da gerek yok, dişlerimle tutup çektim mi olur biter, onun için o pis bekçi köpeği ellerinizle ilişmeyin sakın bana.

Sen de amma ruhsuz karısın ha, ben senin yerinde olsam havada yapardım be, diyor biri, hayatının sonuna kadar bizden başka sana el sürecek erkek olmayacak ki, baksana kızım, rahibe gibi kapattılar işte buraya seni, hadi itiraf et, hiç mi özlemiyorsun şöyle bir tokuşturmayı, hadi hadi, o James McDermott denen bücür, o katil köpek, boynu kırılmadan önce kıvama getirmiştir seni, ve Bırak bu ayakları be Grace, diyor öteki, gören de melaike sanacak mubareği, bize öyle tertemiz genç kız numaraları yapıp durma, hiç mi girmedin bir erkeğin yatağına, Lewiston'daki handa da mı yani, yok yaa, hepsini duyduk biz kızım, yakayı ele verdiğinde donunu çekiştirmekle meşgulmüşsün, ama doğrusu içinde o cehennem ateşinden biraz kaldığını gördüğüme memnunum, hepsini söndürememişler de-

mek. Bırak oğlum, diyor öteki, kan dediğinde şöyle biraz ruh olacak, ruh. Bir şişe cin görür bu işi, diyor öteki, içirdin mi kanıya cini, çıkar içindeki şehvet cini, Allahıma şöyle birazcık yakıt oldu mu ne biçim tutuşur alevler. Öyle, öyle, diyor öteki, en iyi karı sarhoş olanıdır, hatta iyice küfelik olacak ki gıkı çıkmasın, cıyaklayıp duran bir orospudan daha berbat bir şey yoktur yani. Diğeri soruyor, Sen çok ses çıkarır mıydın Grace, İnleyip haykırır mıydın, çığlıklar atar mıydın o kavruk sıçanın altındayken, ha, ve bana bakıyor ne diyeceğim diye. Bazen bu tür konuşmalardan hoşlanmadığımı söylüyorum, ki kahkahalarla gülüyorlar o zaman; ama kural olarak hiç karşılık vermiyorum.

İşte her gün hapishane kapısından çıkana kadar böyle geçiyor zaman, sonra, Kim var orda, ha sen misin Grace, İyi günler Grace, bakıyorum iki yakışıklının arasındasın yine, önlüğünün iplerinden tutmuşlar ha, bir göz kırpma, bir kafa sallama ve sonra sokaktayız işte, her biri sımsıkı yapışmış birer koluma, bunu yapmalarına gerek yok aslında ama hoşlarına gidiyor, yaslandıkça yaslanıyorlar, sonunda ikisi arasında sıkışıp kalıyorum, çamurların içinden, su birikintilerinin üstünden, öbek öbek at boklarının etrafından geçiyoruz birlikte, çitle çevrili bahçelerde tomurcuklanmış ağaçları, ağaçların salkım salkım dallarını, havada asılı sarı-yeşil tırtılları andıran çiçeklerini geçiyoruz ve havlayan köpekleri ve yolda su sıçratarak ilerleyen at arabalarını geçiyoruz ve durup bize bakan insanları, bakıyorlar çünkü çok belli nereden geldiğimiz, kıyafetimden anlıyorlar ve nihayet iki yanı otlarla kaplı araba yolunu geçip hizmetçilerin girdiği kapının önüne varıyoruz ve İşte sağ salim teslim ediyoruz, kaçmaya çalıştı yolda, öyle değil mi Grace, elimizden kurtulmaya çalıştı, o koca mavi gözlerine bakmayın çok kurnaz bir kız bu haa, neyse yavrum, bir dahaki sefere şansın yaver gider inşallah, bir daha kaçarken şu eteğini biraz kaldır da bir çift beyaz topuk görelim bari, diyor biri. Yo, yoo, daha da kaldırsın, diyor öteki, ta boynuna kadar kaldır yavrum, kıçını rüzgâra vermiş gemiler gibi pupa yelken kaçarsın hem, biz de o göz kamaştırıcı manzaraya meftun olur koşamayız peşinden, mezba-

hada gırtlağına satır dayanmış kuzucuklar gibi kalakalırız, yıldırım çarpmışa döneriz, sen de tabanları yağlarsın. Sırıtarak birbirlerine dönüyorlar, sonra kahkahayı basıyorlar, çok eğleniyorlar kendi kendilerine. Bütün yol boyunca birbirleriyle konuşmuşlardı zaten, benimle değil.

Çok bayağı bir insan cinsi işte.

Eskisi gibi evin bütün işlerini görmüyorum artık. Müdür'ün karısı hâlâ korkuyor benden; bir nöbet daha gelir diye korkuyor ve en sevdiği çay fincanlarının kırılmasını istemiyor; görseniz, sanki ömründe hiç birinin çığlık attığını duymamış sanırsınız. Sözün kısası bu günlerde toz almıyorum, çay tepsisini taşımıyorum, yatak odalarındaki yıkanma teknelerini boşaltmıyorum ve yatakları toplamıyorum. Bunların yerine arka mutfakta işe koştular beni, kap kacağı temizliyorum ya da çamaşırhanede çalışıyorum. Buna bir itirazım yok, çamaşır yıkamayı severim, ağır iştir, insanın ellerini sertleştirir, ama temiz çamaşır kokusu hoşuma gidiyor.

Evin asıl çamaşırcısı olan ihtiyar Clarrie'ye yardım ediyorum, ailesinin bir tarafı zenci, eskiden köleymiş, buralarda kölelik kaldırılmadan önce yani. Benden korkmuyor, rahatsız olmuyor, benim ne yapmış olduğum da umurunda değil, bir beyefendiyi öldürmüş olmam bile; başını sallıyor yalnızca, sanki, İyi ya işte, bir tane daha eksilmiş, der gibi bir hali var. Diyor ki, Hamarat kız bu; bana faydası dokunuyor ve sabunu da boşa harcamıyor, ince ketenler nasıl yıkanır iyi biliyor hem, baksana ruhundan anlıyor ketenin ve lekeleri çıkarmayı da biliyor, sarı dantelden bile, ki hiç kolay değildir üstesinden gelmesi; bu kız kola işinden de iyi anlıyor ve giysileri hiç yakmadan ütülüyor, ütü için buna güvenilebilir, bundan iyisi can sağlığı.

Öğle olunca mutfağa gidiyoruz, Aşçı kadın erzaktan artanı veriyor bize; hiçbir şey olmasa bile biraz peynir ekmek ve et suyu olur, ama çoğunlukla bundan da fazlası oluyor, ne de olsa Clarrie'yi çok tutar, hem Clarrie'nin tepesini attırmak hiç akıl kârı değildir, hem Müdür'ün karısı, özellikle dantellerle farbalalar için Clarrie'ye gebedir, der ki Eşi bulunmaz bir hazi-

nedir Clarrie, ve onu asla kaybetmek istemez, böylece hoş tutmaya bakarlar onu: ben de yanında durduğum için bundan nasiplenirim.

Dört duvar arasında yediklerimden daha iyi bu yemek. Dün tavuktan artanları yedik, hem de üstündeki bütün ıvır zıvırla birlikte. Kümese dalmış, kemikleri kemiren iki tilki gibi çöktük masanın başına. Yukarıda makas için o kadar tantana ediyorlar, halbuki mutfak bıçaklar ve şişlerle oklukirpi gibi pırıl pırıl parlıyor, ocağa odun atmak ne kadar kolaysa benim için, bunlardan birini alıp önlüğümün cebine atmak da öyle ama akıllarına bile gelmez bu. Bütün mesele gözlerinin önünde olmasın, gerisi hikâye, alt kattan onlar sorumlu değil ya, orada olan biten de hiç umurları değil, bilmiyorlar ki ev sahibinin ön kapıdan kepçeyle getirdiğinden fazlasını arka kapıdan hizmetçiler kaşık kaşık götürebilir; işin üçkâğıdı ufak ufak götürmekte. Küçük bir bıçak eksilse kimsenin ruhu duymaz ve bunu saklayacak en iyi yer de saçlarımın arası olur, başlığımı firketelerle sıkı sıkı tutturduğum saçlarımın, yoksa olmayacak zamanda düşerek tatsız bir sürpriz yaratabilir.

Tavuğu o bıçaklardan biriyle parçaladık ve Clarrie sırtın aşağılarına doğru bir yerde, yani mide yakınlarında diyebiliriz, bulunan etleri yedi, kalmışsa o etleri yemeyi seviyor ve daha kıdemli olduğu için ilk seçme hakkı onun. Pek konuşmadık ama birbirimize bakıp sırıttık, çok güzeldi çünkü tavuk yemek. Ben tavuğun gerisindeki yağı ve derisini yedim, göğüs kemiklerini emdim, sonra kediler gibi parmaklarımı yaladım; yemek bitince Clarrie basamakta alelacele çubuğunu tüttürdü ve sonra işe döndük. Bayan Lydia'yla Bayan Marianne çok kirli çamaşır çıkarıyorlar, gerçi çoğu kirli gibi gelmiyor bana; galiba sabah üstlerinde bir şeyler deniyorlar ve sonra fikir değiştirip çıkarıyor, hiç umursamadan yere atıyor, üstüne falan basıyorlar, sonra da hepsi doğru kirliye.

Böyle böyle zaman geçip de üst katta bulunan saatin güneşi ikindi ortalarına doğru yer değiştirmeye başlayınca, ön kapıda Dr. Jordan beliriyor. Kapının vuruluşuna, çanın çalınışına

ve hizmetçinin tıkır tıkır ayak seslerine kulak veriyorum, sonra üst kata götürüyorlar beni, çamaşırhane sabunuyla kar gibi beyazlamış oluyor ellerim ve sıcak su yüzünden parmaklarım, yeni boğulmuş bir cesedinki gibi büzüşmüş oluyor, aynı zamanda da kırmızı ve kaba, ve sonra dikiş-nakış vakti.

Dr. Jordan karşımda bir sandalyeye oturuyor; yanında bir not defteri var, masanın üstüne koyuyor onu. Hep bir şeyler getiriyor yanında; ilk gün kurutulmuş bir çiçek getirmişti, maviydi rengi, ikinci gün bir kış armudu getirdi, üçüncü gün bir soğan, ne getireceğini asla önceden bilemiyorsunuz ama zerzevattan yana bir tercihi olduğu açık; her seferinde de getirdiği şeyin ne olduğunu sorarak başlıyor konuşmaya, ben de sırf o mutlu olsun diye bir şeyler söylüyorum işte ve defterine yazıyor. Kapının daima açık durması şart çünkü kapalı kapılar ardında yakışıksız bir durum olabileceği konusunda en ufak bir şüphe dahi uyanmamalı; her gün buraya gelene kadar yolda olup bitenleri bilseler amma komik olurdu ha. Bayan Lydia'yla Bayan Marianne merdivenlerin önünden geçip duruyor, habire içeriye göz atıyorlar, dertleri Doktor'a bakmak, meraklı kediler gibiler. Ay galiba yüksüğümü burada bırakmışım, İyi günler Grace, Umarım iyisindir artık, Ay çok özür dileriz Dr. Jordan, sizi rahatsız etmek istememiştik. Tebessümleriyle taciz ediyorlar adamı, servet sahibi bir bekâr olduğu duyulmuş tabii, hoş gerçi daha iyisini bulabilseler bir Yankee doktora tenezzül ederler miydi - hiç sanmıyorum; yine de cazibe biliyorlar adamın üstünde, baştan çıkarma pratiği yapıyorlar. Ama Dr. Jordan, o eğri gülüşüyle gülümsedikten sonra kaşlarını çatıyor. Pek ilgi göstermiyor onlara, bir çift salak kız işte, burada bulunmasının nedeni onlar değil ki hem.

Nedeni benim. O yüzden istemiyor konuşmamızın kesilmesini.

İlk iki gün kesilecek pek konuşma yoktu zaten. Başım öndeydi hep, ona bakmıyordum, elimdeki yorganın parçalarıyla uğraşıyordum, Müdür'ün karısına yaptığım yama işi yorganın, yalnızca

beş parça kaldı işlenecek. İğnemin ileri geri hareketlerini izliyordum hep, oysa uykumda bile işleyebilirim bunları, dört yaşından beri, ancak farelerin yapabileceği miniklikte ilmekler atıyorum. Bunun için çok küçük yaşta başlamak lazım, yoksa asla kazanamazsınız o ustalığı. İşlediğim baskı desendeki ana renkler pembenin iki ayrı tonu -bir dal ve açık pembe çiçekler- ile çivit mavisi zemin üstüne beyaz kumrularla üzümler.

Yahut Dr. Jordan'ın başının üzerinden arkasındaki duvara bakıyordum. Çerçeveli bir resim asılı orada, bir vazoda çiçekler, bir kâsede meyveler, Müdür'ün karısı yapmış, kanaviçe işi ama pek kaba, elmalarla şeftaliler kare kare, çok hantal görünüyor, sanki tahtadan oyulmuş gibi. En iyi çalışmalarından biri değil, yoksa misafir odalarından birine asardı zaten. Ben ondan çok daha iyisini gözü kapalı yaparım.

Konuşmaya başlamak zordu. Son on beş yıldır pek fazla konuşmamıştım, yani bir zamanlar Mary Whitney'yle konuştuğum gibi konuşmamıştım ve çerçi Jeremiah'yla ve Jamie Walsh'la, tabii bana kalleşlik etmeden evvel; bir bakıma unutmuştum konuşmasını. Dr. Jordan'a dedim ki, Ne söylememi istediğinizi bilemiyorum. Önemli olan onun istediklerini değil kendi istediklerimi söylememmiş, öyle dedi, onu ilgilendiren buymuş. İstediğim bir şey olmadığını söyledim ben de, çünkü bir şey söylemeyi istemek haddim değildi.

Bak Grace, dedi, bundan daha iyisini bekliyorum senden, anlaşma yapmıştık.

Evet Efendim, dedim. Ama aklıma bir şey gelmiyor.

Öyleyse havadan bahsedelim, dedi; bu konuda dile getireceğin bazı gözlemlerin vardır mutlaka, ne de olsa herkes böyle başlar konuşmaya.

Bunun üzerine gülümsedim, ama hâlâ çok çekiniyordum. Hava hakkında bile olsa bana fikrimin sorulmasına alışık değildim, hele elinde not defteri olan bir erkek tarafından. Böyle bir tek erkekle karşılaşmıştım daha önce, o da avukat Bay Kenneth MacKenzie'ydi ve ondan korkardım; bir de mahkeme salonun-

dakiler ve hapishanedekiler; onlar gazeteciydı ve hakkımda yalanlar uydurmuşlardı.

Önceleri ben konuşamadığım için Dr. Jordan konuşuyordu. Artık her yere demiryolu yapıldığını anlattı bana, rayları nasıl döşediklerini, makinelerin nasıl çalıştığını, kazanları ve buharları. Beni rahatlatmıştı bütün bunlar, Böyle bir demiryolunda trenle yolculuk etmek isterdim, dedim; belki de bir gün edebileceğimi söyledi. Hiç öyle zannetmediğimi söyledim ben de, ömür boyu hapse mahkûmdum ama sonra da dedim ki, Zaman ne getirir bilinmez.

Sonra kendi oturduğu şehri anlattı bana, Amerika Birleşik Devletleri'nde Loomisville diye bir şehir, bir dokumacılık şehri olduğunu söyledi, ama artık Hindistan'dan ucuz kumaş geldiği için eskisi kadar zengin bir yer değilmiş. Anlattığına göre babasının da dokuma tezgâhı varmış bir zamanlar ve taşradan gelen kızlar çalışırmış orada, kızların temiz tertipli olmasına çok dikkat gösterilir, kalmaları için yatakhane sağlanırmış, saygıdeğer ve ağırbaşlı hanımlar işletirmiş bu yatakhaneleri, içki yasakmış ve bazen piyano çalınırmış, günde yalnızca on iki saat çalışırmış kızlar ve Pazar sabahları kilise izinleri varmış; bunları anlatırken gözleri dolar gibi oldu ve dalıp gidiverdi Dr. Jordan; bir zamanlar o kızlardan birini sevdiğini öğrenmek hiç şaşırmazdı beni doğrusu.

Sonra bu kızlara okuma-yazma öğretildiğini söyledi, hem de bir dergi çıkarıyorlarmış, kendi edebi katkılarıyla. Bu edebi katkının ne demek olduğunu sordum, dergide yayınlanan hikâyelerle şiirleri o kızların yazdığını söyledi; Kendi isimleriyle mi yani? diye sordum. Evet, dedi ve ben de bunu çok cüretkârca bulduğumu söyledim ve bunun genç beyleri korkutup korkutmadığını sordum, herkesin görebileceği şeyler yazan, böyle hikâyeler falan uyduran bir kadını hangi erkek isterdi ki, Ben asla böyle hayasızca şeyler yapamam, dedim. O zaman gülümsedi, bunun genç erkekleri korkutmadığını çünkü kızların aldıkları ücretle çeyiz hazırladıklarını ve çeyizin de her zaman makbul bir şey olduğunu anlattı. Ben de dedim ki, Hiç değilse

evlendikten sonra öyle hikâyeler falan uyduracak zaman bulamazlar, bir sürü çocukla uğraşmak zorunda kalınca.

Sonra bir hüzün çöktü bana, hatırladım ki ben asla evlenemeyeceğim ve asla bebeğim olamayacak; gerçi böyle hayırlı bir şeyin de çok fazlasının zarar getireceğini söyleyebilirsiniz elbette ve ben de birçoklarına olduğu gibi öyle dokuz tane, on tane doğurup sonra bu yüzden ölmek istemem doğrusu. Olsun, yine de üzüldüm.

Üzülünce en iyisi konuyu değiştirmektir. Annesinin sağ olup olmadığını sordum ona, evet dedi ama sağlığı pek iyi değilmiş; ben de ona annesi sağ olduğu için şanslı olduğunu söyledim, benimki yaşamıyordu çünkü. Sonra yine konuyu değiştirdim ve atları çok sevdiğimi söyledim, o da bana delikanlılık çağındaki atını anlattı, Bess'i. Ve bir süre sonra, nasıl olmuştu bilmiyorum ama baktım ki yavaş yavaş konuşabiliyorum onunla ve anlatacak şeyler bulabiliyorum.

Öyle de devam ediyor şimdi. O bana soru soruyor, ben ona cevap veriyorum ve o cevabımı yazıyor. Halbuki mahkemede ağzımdan çıkan her söz alev olup yanıyordu gazetede, üstelik bir kez ağzımdan çıkan sözü bir daha geri alamayacağımı biliyordum; ama hepsi yanlıştı, çünkü ne söylersem söyleyeyim çarpıtıyorlardı, gerçeğin ta kendisi bile olsa. Akıl Hastanesi'nde Dr. Bannerling'le de aynısı oldu. Ama şimdi söylediğim her şeyin doğru olduğunu hissediyorum. Ne söylemiş olursam olayım Dr. Jordan gülümseyip defterine yazıyor ve iyi gittiğini söylüyor bana.

O yazarken sanki resmimi çiziyormuş gibi bir hisse kapılıyorum; yahut benim resmimi çizmiyor da benim üstüme resim çiziyor -tenime çiziyor- gibi sanki; o elindeki kalemle değil de sanki eski tarz bir kaz tüyüyle ve sanki kaz tüyünün sivri yazı ucuyla değil de tüylü ucuyla. Sanki yüzlerce kelebek konmuş da yüzüme, kanatlarını usul usul açıp kapıyorlar.

Ama bunun altında başka bir duygu daha var, gözümü kulağımı

sürekli açık tutmam gerektiği duygusu. Gece yarısı suratınızın ortasında bir el hissederek apansız uyanmışsınız, kalbiniz yerinden fırlayacak gibi atarak doğrulup oturmuşsunuz ve karşınızda kimseleri görememişsiniz gibi. Onun da altında bir başka duygu var, yarılıp açılıyormuşsunuz gibi sanki; ama etinizin yarılması gibi değil, o kadar acı verici değil, bir şeftalinin yarılması gibi; hatta belki kimse yarıp açmıyor da şeftaliyi, artık o kadar olmuş ki kendi bildiği gibi yarılıp açılıyor.

Ve o şeftalinin içinde kaya gibi bir çekirdek var.

9

Doktor Simon Jordan, Bayan William P. Jordan eliyle,
Laburnum House, Loomisville, Massachusetts,
Amerika Birleşik Devletleri. Mektup yeni adrese gönderilmiştir.
Binbaşı C. D. Humphrey eliyle, Lower Union Sokağı,
Kingston, Batı Kanada.
Gönderen: Dr. Samuel Bannerling,
The Maples, Front Sokağı, Toronto, Batı Kanada.

20 Nisan 1859

Saygıdeğer Dr. Jordan,

Mahkûm Grace Marks'la ilgili bilgi almak üzere 2 Nisan tarihinde Dr. Workman'a gönderdiğiniz mektubu ve kendilerinin, tarafınıza gerekli bilgileri sağlamam ricasını ilettikleri notu almış bulunmaktayım.

Öncelikle şunu ifade etmek isterim ki Dr. Workman ile ben her zaman aynı fikirde olmamışızdır. Benim şahsi kanaatime göre -ki ben, Akıl Hastanesi'nde ondan çok daha uzun süre görev yaptım- kendisi, izlediği fazla müsamahakâr politika nedeniyle bir yere varamamış, yani hastalar üzerinde denetim kurmayı başaramamıştır. Daha ağır sinir ve beyin hastalıklarından muzdarip olan kişilerin büyük kısmı iyileştirilemese de denetim altına alınabilmektedir; bu doğrultuda hastanın tecritte tutularak ıslahı, perhiz, hayvani enerji fazlasının boşaltılması için şişe çekme ve kan alma gibi yöntemler geçmişte gayet olumlu neticeler vermiştir. Her ne kadar Dr. Workman, daha önce ümitsiz addedilmiş kimi vak'alarda müspet netice almış olduğu iddiasında bulunsa da, bu farazi iyileşmelerin afaki ve muvakkat olduğunun zamanla görüleceğinden şüphemiz yoktur. Hastalığın esası kanda bulunmaktadır ve öyle bir parça sabunlu bez ile ortadan kaldırılması mümkün değildir.

Dr. Workman, Grace Marks'ı ancak birkaç hafta süreyle

müşahede etme imkânı bulmuşlardır; oysa daha önceden hasta, bir yılı aşkın süre benim nezaretim altında kalmıştı ve dolayısıyla da kendilerinin bu hastanın karakterine dair fikirleri fazla bir ehemmiyet taşımayacaktır. Ancak Dr. Workman'ın, tek bir konuda feraset gösterebildiğini teslim etmek gerekir ki bu da, Grace Marks'ın deli taklidi yaptığını anlamış olmasıdır - ancak zaten ben de zamanında aynı kanıya varmış fakat bunu idarecilere kabul ettirememiştim. Bu hasta üzerindeki aralıksız müşahedelerim, kendisinin aslında göstermeye çalıştığı gibi akıl hastası olmadığı, sergilediği tuhaflıkların tamamen düzmece olduğu kanaatinin bende oluşmasına yol açmıştı ve hastanın, üzerinde çalışılmış sakil bir tertiple benim gözümü boyamaya uğraştığı sonucuna varmıştım. Açık konuşmak gerekirse Grace Marks'ın deliliği tamamen sahtekârlık ve aktrislikten ibaret olup hem kendi vicdanını rahatlatma hem de başkalarının kendisine daha fazla müsamaha göstermesini sağlama maksadına yönelikti; böylelikle, zalimce suçlarından ötürü adaletin kendisine uygun görmüş olduğu Cezaevi hayatının katı kurallarından kurtulabileceğini ümit etmekteydi.

Grace Marks, usta bir oyuncu ve son derece tecrübeli bir yalancıdır. Bizim aramızda bulunduğu süre içersinde çeşitli nöbetler, halüsinasyonlar, ihtilaçlar, hezeyanlar ve saire ile kendi kendine eğlenmiş, neredeyse bir saçlarına kır çiçekleri dolayarak Ophelia'yı canlandırmadığı kalmıştır; haddizatında bu çiçekler olmadan da hayli başarılı idi, zira sadece çok kıymet verdiğimiz Bayan Moodie'yi kandırmakla kalmadı - ki benzeri birçok yüce gönüllü hanımefendi gibi kendileri de, yeterince dokunaklı olması kaydıyla önlerine konan her türlü teatral kuru gürültüye inanma eğilimindedirler ve eminim Bayan Moodie'nin, bütün bu hazin olaylara dair tamamen asılsız ve histerik hikâyatını da okumuş bulunmaktasınızdır; üstelik bu kadın, Bayan Moodie gibilerinin yanında kimi meslektaşlarımı da oyunlarına inandırmıştır. Bu meslektaşlarımla ilgili olarak eski bir özdeyişi üzülerek hatırlatmak isterim: Kapıdan güzel bir kadın girince, muhakeme yeteneği pencereden uçup gider.

Grace Marks'ı şu anda bulunduğu yerde müşahade etme yönünde karar verecek olursanız, bütün bu uyarıları dikkate almanızı tavsiye ederim. Sizden daha yaşlı ve tecrübeli pek çok kimse onun tuzağına düşmekten kurtulamamıştır; bu nedenle, tıpkı Odysseia'nın Sirenler'e karşı denizcilerine tavsiye ettiği gibi, kulaklarınıza balmumu tıkamayı unutmayınız. Bu kadın vicdandan olduğu kadar her türlü ahlak mefhumundan da yoksundur ve eline geçen her fırsatı değerlendirmekte tereddüt etmeyecektir.

Sizi uyarmam gereken bir husus daha var ki, olur da kendinizi bu vak'ayla alakadar olmaya başlamış bulursanız, her iki cinsten iyi niyetli ama pek de zeki olmayan bir güruh tarafından etrafınızın sarılacağından emin olmalısınız; bunların arasında, vaktini Grace Marks'ın davasını müdafaaya hasretmiş bazı din adamları da bulunabilir. Bu zevat, Grace Marks'ın salıverilmesi için dilekçelerle sürekli olarak Hükûmetin başını ağrıttığı gibi, sizi de insaniyet namına kendi saflarına çekmeye uğraşacaklardır. Ben şahsen bunları defalarca kapımdan kovmuş ve Grace Marks'ın son derece haklı bir nedenle, yani işlediği insanlık dışı suçlardan ötürü -ki bunlar da karakterindeki soysuzluktan ve marazi muhayyilesinden kaynaklanmıştır- hapiste bulunduğunu kendilerine hatırlatma vazifemi de yerine getirmişimdir. Bu kadının serbest bırakılarak kendisinden şüphe etmeyen bir topluluğun içine salıverilmesi had safhada sorumsuzca bir davranış olacak, ona kana susamışlığını tekrar tatmin etme imkânı sağlayacaktır.

Konuyu daha etraflı tetkik etme yönünde karar verecek olursanız sizin de sonunda şahsımla aynı hükümlere varacağınızdan şüphe etmiyorum.

Bu vesileyle saygılarımı sunarım.
(Dr.) Samuel Bannerling

10

Simon bu sabah Muhterem Verringer'la buluşacak. Bunu pek öyle iple çekiyor da değil aslında: Adam İngiltere'de öğrenim görmüş, afra tafrasından yanına varılmıyordur herhalde. Eğitimli bir ahmaktan daha ahmağı yoktur ve Simon da Avrupa'daki referanslarını ortaya dökerek engin bilgisini kanıtlamak, kendini kabul ettirmek zorunda şimdi. Bir deneme görüşmesi olacak bu ve Simon sırf adama kıllık olsun diye ağzını yaya yaya konuşmaktan, durmadan *Zannımca* demekten, kıçı kırık Yankee'nin İngiliz Koloniyal versiyonunu oynamaktan alamayacak kendini. Oysa kendine hâkim olmak zorunda; pek çok şey onun davranışlarına bağlı. Artık zengin olmadığını çok sık unutuyor Simon ve dolayısıyla kimseye müdana etmemeyi artık göze alamayacağını da.

Aynanın önünde durmuş boyunbağını takmaya uğraşıyor. Kravatlardan ve boyunbağlarından nefret eder, lanet okur durur onlara; pantalonundan da hiç hazzetmiyor, daha doğrusu rahatsız ve ağırbaşlı giysilerden hoşlanmıyor genel olarak. Niye sanki uygar insan, beyefendi giyimi dedikleri şu daracık ceketlerin içinde sıkışarak kendi bedenine işkence etmek zorunda? Belki bu da, at kılından yapılma ceza gömleği gibi nefsi terbiye amacına yönelik bir şeydir. Minicik yünlü giysilerle doğsaydı insanlar, yıllar geçtikçe onlarla birlikte bu giysiler de büyüseydi ne güzel olurdu, durmadan dedikodu yapıp züppelik eden şu terzilere hiç gerek kalmazdı o zaman.

Aman neyse ki kadın değil, ya bir de korse giymek zorunda kalsaydı, vücudunu sımsıkı sararak deforme etseydi? Kadınların omurgasının zayıf olduğu, tabiatları gereği denizanası gibi oldukları, vücutlarını sımsıkı sarmazlarsa erimiş peynir gibi yere yapışıverecekleri yolundaki yaygın görüşe hiç prim vermez Simon. Tıp öğrencisiyken bir sürü kadını kesip biçti o -çoğu işçi sınıfından kadınlardı elbette- ve omurgalarıyla kas yapılarının or-

talama olarak bir erkeğinkinden daha zayıf olmadığını gayet iyi biliyor ama pek çoğunun raşitik olduğu da bir gerçek.

Uğraşa uğraşa papyon gibi bağladı sonunda boyunbağını. Bir tarafı yana yattı gerçi ama elinden daha fazlası gelmiyor; uşak tutacak parası da yok artık. Asi ruhlu saçlarını fırçayla yatırmaya çalışıyor, fırçanın çekilmesiyle saçların tekrar dikilmesi bir oluyor. Arkasından paltosunu alıyor Simon ve sonradan akıl ederek şemsiyesini de. Pencerelerden içeri cılız bir güneş ışığı süzülüyor gerçi ama yağmur yağmayacağını ummak fazla iyimserlik olur. İlkbaharda Kingston çok sulak bir yer.

Gizli gizli iniyor merdiveni, ama yeterince gizli değil: Ev sahibesi mutlaka fuzuli bir konu bulup onun yolunu kesmeyi âdet edindi ve işte yine süzülüveriyor oturma odasından dışarı, sırtında rengi atmış siyah ipek gömleği, yakası dantelli, mutat olduğu üzere cılız ellerinden birinde bir mendil, gözyaşları aktı akacak demek ki. Çok da uzun olmayan bir zaman önce belli ki güzel kadındı, aslında şimdi de olabilir, eğer biraz zahmete girse ve açık renk saçlarını böyle tam ortadan ayırıp sımsıkı toplamasa. Yüzü yürek biçimli, teni süt gibi, gözleri iri iri ve tuttu mu bırakmıyor insanı; ve beli incecik de olsa madeni bir hali var, sanki korse yerine soba borusu kullanıyor gibi. Bugün yine o gergin ve endişeli ifadeyi takmış yüzüne; menekşe kokuyor ve kâfur da -belli ki baş ağrısına yatkınlığı var- ve bir de Simon'ın bir türlü çıkaramadığı bir şey. Sıcak, kuru bir koku. Beyaz keten çarşaflar mı ütülenmekte?

Bu tip iç bayıcı ve içten içe kederlenip duran kadınlardan ilke olarak uzak durur Simon, ama ne var ki doktorlar böyle kadınları mıknatıs gibi çekiyor işte. Yine de çok güçlü ve süssüz bir zarafeti var bu kadının -Quaker'ların toplantı salonları gibi tıpkı- ve bu zarafetin de kendine göre bir çekiciliği var; Simon'ın gözünde sadece estetik bir çekicilik. Minyatür bir ibadethaneyle sevişemez ki insan.

"Dr. Jordan" diyor kadın. "Şeyi soracaktım da size..." Tereddüt ediyor. Gülümseyerek onu yüreklendiriyor Simon. "Bu sabah yumurtanız - istediğiniz gibi olmuş muydu? Bu sefer kendim pişirdim de."

Simon yalan söylüyor. Aksi halde bağışlanmaz bir kabalık yapmış olurdu. "Çok lezzetliydi, teşekkür ederim" diyor. Aslında bir zamanlar tıp fakültesinde bir arkadaşının şaka olsun diye cebine koyuverdiği tümörle aynı kıvamdaydı yumurta - hem sert hem de süngersi. Bir yumurtaya böyle eziyet edebilmek de sapkınca bir yetenek ister doğrusu.

"Çok memnun oldum" diyor kadın. "İyi bir yardımcı bulmak öyle zor ki. Dışarı mı çıkıyordunuz?"

Ne yapmakta olduğu o kadar açık ki, başını sallamakla yetiniyor Simon.

"Size bir mektup daha geldi" diyor. "Hizmetçi yanlış yere koymuş ama ben bulup girişteki masaya bıraktım." Ürpererek söylüyor bunları, Simon'a gelen bütün mektuplar içerik itibariyle trajik olmak zorunda sanki. Dudakları dolgun ama kırılgan, dalından düşmek üzere olan bir gül gibi.

Simon kadına teşekkür ediyor, hoşçakalın diyor, mektubunu alıyor -annesinden- ve çıkıyor dışarı. Bayan Humphrey'yi uzun konuşmalara girmesi için yüreklendirmeye niyeti yok. Yalnız bir kadın o -Binbaşı gibi ayyaş ve aylak bir adamla evli olunca başka şansı yok zaten- ve köpekte açlık neyse, kadında da yalnızlık odur. Öğleden sonraları oturma odasında, çekilmiş perdelerin arkasında, elem dolu ifşaatlara maruz kalmak istemiyor Simon.

Yine de ilginç bir inceleme konusu bu kadın. Mesela kendisini, şu anda içinde bulunduğu şartlara göre çok daha yukarılarda gördüğü kesin. Belli ki bir mürebbiyesi varmış çocukken: Omuzlarının duruşu ilan ediyor bunu. Odaları tutmak için görüşürlerken öyle müşkülpesent ve dediğim dedik görünüyordu ki, Simon banyo dahil mi diye sormaya çekinmişti. Kadının hali tavrı, erkeklerin hayatındaki kişisel ayrıntılar üzerine konuşmaya alışık olmadığını gösteriyordu, böyle sıkıntı verici konular hizmetkârlara bırakılmıştı.

Her ne kadar dolaylı biçimde olsa da, evini oda oda kiraya vermeye tamamen kendi iradesi dışında mecbur kaldığını açıkça koymuştu ortaya. İlk defa yapıyordu böyle bir şeyi; çok

geçmeden ortadan kalkacağı kesin olan ipotek durumundan kaynaklanan bir zorunluluktu bu. Koşullarını en küçük ayrıntıya kadar belirtmekten de kaçınmıyordu üstelik kadın - verdiği ilanda *Sessiz alışkanlıklara sahip ve yemeklerini dışarıda yemeye rıza gösterecek bir beyefendi* diye yazmıştı. Simon odaları gezdikten sonra tutmak istediğini söyleyince de önce duraklamış, sonra iki aylık kirayı peşin istemişti.

Başka kiralık yerler de görmüştü Simon ve bunlar ya onun için fazla pahalıydı ya da çok daha pis; dolayısıyla kabul etti. Yanında hazır nakit vardı. Kadının sergilediği gönülsüzlükle heveslilik karışımı tutumu ilgiyle izlemişti ve bu çatışmanın yanaklarında yarattığı gergin kızıllığı da. Kadın için tatsız, neredeyse yakışıksız bir konuydu bu; paraya dokunmak istememişti, zarfa koyulup verilmesini tercih ediyor gibiydi; ama paranın üstüne atlamaktan da alamamıştı kendini.

Tam aynı tavırdı işte bu -para alıp verme konusunda utangaçlık, sanki böyle bir şey hiç olmamış gibi davranma, bunun derininde yatan bir harislik- kibar Fransız orospularına özgü tavrın aynısı, gerçi orospular daha acemice yapıyorlardı bunu. Simon bu alanda kendini otorite sayıyor falan değil ama Avrupa'nın sunduğu fırsatlardan yararlanmayı reddetseydi mesleki sorumluluklarını da hakkıyla yerine getirmemiş olurdu - New England'da ne o kadar kolay bulunuyordu böyle fırsatlar ne de o kadar çeşitlilik arz ediyorlardı. İnsanlığa şifa dağıtabilmek için insanlığı tanımak gerekiyor işte ve bu da öyle uzaktan öğrenilebilecek bir şey değil; tabir yerindeyse, düşe kalka öğrenilebilecek bir şey. Simon'a göre hayatı bütün derinlikleriyle öğrenmek bu meslekteki kişilerin vazifeleri arasında ve kendisi her ne kadar henüz bütün derinlikleri öğrenmediyse de en azından bir başlangıç yaptı. Hastalığa karşı bütün gerekli önlemleri alarak elbette.

Evden çıkarken Binbaşı'yla karşılaşıyor, yoğun bir sisin arkasından bakıyor gibi adam ona. Gözleri kırmızı, boyunbağı eğri ve bir eldiveni yok. Simon adamın ne tür bir âlemden gelmekte olduğunu ve kaç saattir oralarda takıldığını tahmin etme-

ye çalışıyor. İnsanın, leke sürebileceği bir adı olmamasında belli bir özgürlük var demek ki. Simon, onu başıyla selamlayarak şapkasını kaldırıyor. Yabancı gözlerle bakıyor Binbaşı.

Simon, Muhterem Verringer'ın Sydenham Sokağı'nda bulunan ikametgâhına doğru yürümeye başlıyor. Araba, hatta at kiralamadı; böyle bir masrafa girmenin âlemi yok şimdi, Kingston ufak yer nasıl olsa. Caddeler çamurlu ve at boklarıyla dolu, ama olsun, Simon'ın çizmeleri iyi cins.

Muhterem Verringer'ın gösterişli konutunun kapısını çam kütüğü gibi suratı olan yaşlı bir kadın açıyor; Muhterem evli değil ve dört dörtlük bir yardımcıya ihtiyacı var evinde. Kütüphanenin yolu gösteriliyor Simon'a. Öyle doğru tasarlanmış bir kütüphane ki bu, Simon'ın içinden burayı ateşe vermek geliyor.

Muhterem Verringer, deri kaplı bir koltuktan kalkıp toka edilecek bir el uzatıyor ona. Saçlarıyla cildi aynı derecede ince ve solgunsa da, el sıkışı şaşılacak kadar pek; ve kısmetsizlik derecesinde ufak, küskün ağzına rağmen -İribaş evresindeki bir kurbağanın ağzı kadar, diye düşünüyor Simon- Romalılarınkini andıran burnu sağlam bir karaktere, yüksek alnı gelişmiş bir zekâya işaret ediyor, bir parça patlak duran gözleri ise parlak ve keskin. Otuz beşten fazla olamaz yaşı; Demek ki sağlam ilişkileri var, diye düşünüyor Simon, yoksa Metodist ruhban arasında bu kadar hızla yükselemez, böyle zengin bir cemaate liderlik edemezdi. Kitaplara bakılırsa kendi parası olmalı. Simon'ın babasında da vardı böyle kitaplar.

"Gelebildiğinize çok sevindim, Dr. Jordan" diyor; Simon'ın korktuğu kadar afra tafra yok sesinde. "Teveccüh gösterip ziyaretimize gelmeniz büyük incelik. Vaktinizin çok kıymetli olduğundan şüphem yok." Oturuyorlar, kahve geliyor, kalas suratlı kâhya kadın sade desenli bir tepsiye koymuş kahveleri ama gümüş bir tepsi. Metodist bir tepsi: Gösterişli değilse de, kendi kıymetini sessizce kabul ettiriyor.

"Mesleki olarak beni son derece ilgilendiren bir mevzu bu" diyor Simon, "Böyle vakalarla sık karşılaşmayız, bu kadar

çetrefilli özellikleri olan vakalarla yani." Sanki elinden yüzlerce vaka geçmiş gibi konuşuyor. Öyle fazla hevesli görünmeden konuya ilgisini belli etmekte mesele, lütufta bulunan kendisiymiş gibi bir hava yaratmalı. İnşallah yüzüm kızarmıyordur, diye geçiyor Simon'ın aklından.

"Yazacağınız raporun Komitemize büyük yardımı dokunacaktır" diyor Muhterem Verringer, "tabii eğer şahsın masum olduğu teorisini destekleyecek bir rapor verirseniz. Dilekçemize ekleriz raporunuzu; bugünlerde Hükümet yetkilileri uzman görüşüne çok değer veriyorlar. Elbette" diye devam ediyor kurnaz bir bakış atarak "vardığınız sonuçlar ne olursa olsun, üzerinde anlaşılmış olan ücreti alacaksınız."

Yeterince nezaketli olduğunu umduğu bir tebessümle "Tamamen anlıyorum" diyor Simon, "Sanıyorum öğreniminizi İngiltere'de tamamlamışsınız."

Muhterem Verringer, "Bir Devlet Kilisesi mensubu olarak başlamıştım mesleğime" diyor, "ama sonra vicdani bir kriz yaşadım. Cenab-ı Hakkın kelamı ve inayeti hiç kuşkusuz İngiltere Kilisesi dışındakilerin de üstüne düşürüyor ışığını ve üstelik Komünyon Ayini'nden çok daha dolaysız yollarla."

"Elbette efendim" diyor Simon nezaketle.

"Toronto'dan Muhterem Egerton Ryerson da aşağı yukarı aynı yolu izlemişlerdir. Eğitimin ücretsiz olması ve alkollü içkilerin yasaklanması için sürdürülen haçlı seferinin lideridir kendileri; adını duymuşsunuzdur mutlaka."

Duymamıştı Simon; belli belirsiz bir hıı çıkıyor ağzından, inşallah doğrulama olarak anlaşılmıştır bu.

"Siz kendiniz...?"

Simon bir manevraya girişiyor. "Babamın ailesi Quaker idi" diyor. "Uzun yıllar. Annem ise Üniteryendir."

"Evet, anlıyorum" diyor Muhterem Verringer. "Tabii Amerika Birleşik Devletleri'nde her şey çok farklı." Sonra bir suskunluk, o arada her ikisi de bunu düşünüyor. "Peki siz ruhun ölümsüzlüğüne inanıyor musunuz?"

İşte tuzak soru; hem de bütün şansını ortadan kaldıra-

bilecek bir tuzak bu. "Aa evet, elbette" diyor Simon. "Bundan şüphe etmemek gerekir."

Verringer rahatlamış görünüyor. "Birçok bilim adamı bu konuda şüpheler yaratıyorlar. Ben diyorum ki, bedeni hekimlere bırakalım, ruhu da Cenab-ı Hakka. Sezar'ın hakkı Sezar'a da diyebilirsiniz buna."

"Elbette, elbette."

"Dr. Binswanger sizi çok methetti. Kıta'daki seyahatimde kendisiyle tanışma mutluluğuna erişmiştim. İsviçre'de -tarihsel nedenlerle çok ilgimi çeken bir ülkedir orası- ve kendisiyle çalışmaları üzerine söyleşme imkânı bulmuştum; dolayısıyla Okyanusun bu yakasında bir otoriteye ihtiyaç duyduğumda ona danışmak aklıma geldi. Otorite derken..." -duraklıyor- "amaçlarımız açısından bize faydası dokunacak birini kastetmekteyim. Kendisi, beyin hastalıkları ile sinirsel rahatsızlıklar konusunda sizin gayet bilgili olduğunuzu söyledi, hafıza kaybıyla ilgili meselelerde ise önde gelen bir uzman olma yolunda ilerlemekteymişsiniz. Dr. Binswanger, sizin çok başarılı bir gelecek vaat ettiğinize inanıyor."

"Teveccüh göstermişler" diye mırıldanıyor Simon. "Çok kafa karıştırıcı bir alandır bu. Benim de yayınlanmış üç dört çalışmam var."

"Bu incelemeleriniz sonucunda çalışmalarınızın sayısının artacağını ve çok muammalı bir durumu gün ışığına çıkarmış olacağınızı ümit edelim; eminim cemiyet size hak ettiğiniz itibarı verecektir bunun için. Hele böyle ünlü bir vaka söz konusu olunca."

Simon anlıyor ki, kurbağa ağızlı da olsa hiç öyle ahmak falan değil Muhterem Verringer. Başkalarının hırslarını hemen seziyor belli ki. Metodistlere katılması, bu ülkede İngiltere Kilisesi'nin yıldızının sönmeye başlayıp Metodist Kilise'nin yükselişe geçtiği döneme denk gelmiş olmasın sakın?

"Size gönderdiğim açıklamaları okudunuz mu?"

Simon başıyla doğruluyor. "İçinde bulunduğunuz ikilemi anlıyorum" diyor. "Neye inanacağını şaşırıyor insan. Anlaşılan

Grace, soruşturmalar sırasında bir hikâye, duruşmalarda başka hikâye, ölüm cezası hafifletildikten sonra da üçüncü bir hikâye anlatmış. Ancak her üçünde de Nancy Montgomery'ye elini bile sürmediğini belirtiyor. Sonra, birkaç yıl geçiyor ve Bayan Moodie'nin anlattıklarını okuyoruz, bir de bakıyoruz ki Grace bu suçu işlediğini itiraf ediyor; üstelik bu sonuncu hikâye, James McDermott'ın son sözleriyle, asılmadan önce söyledikleriyle uyuşuyor. Ancak Akıl Hastanesi'nden çıkalı beri Grace'in bunu da reddettiğini söylüyorsunuz."

Muhterem Verringer kahvesinden bir yudum alıyor. "Bunu hatırladığını reddediyor" diyor.

"Ha evet. Hatırladığını" diye tekrarlıyor Simon. "Önemli bir ayrım."

"Aslında yapmadığı bir şeyi yaptığına başkaları tarafından inandırılmış olabilir pekâlâ" diyor Muhterem Verringer. "Böyle olaylar vardır. Cezaevi'ndeki sözümona itiraf, yani şu Bayan Moodie'nin çok etkileyici bir dille aktardıkları, Grace'in hapse girmesinden yıllar sonra, Başgardiyan Smith'in uzun süreli idaresi sırasında gerçekleşmişti. Bu adam yaptığı usulsüzlüklerle tanınır, o göreve hiç uygun değildir. Tüyler ürpertici, vahşetten başka bir şey olmayan işler yapmış orada; mesela oğlunun mahkûmları canlı hedef olarak kullanmasına izin veriyormuş ve bir keresinde bir mahkûmun gözünü çıkarmış oğlan. Kadın mahkûmlardan da istifade ettiğine dair söylentiler vardı, istifade etmekle neyi kastettiğimi anladığınıza inanıyorum ve korkarım ki bu söylentilerin doğruluğuna hiç kuşku yok; kapsamlı bir soruşturma başlatılmıştı. Ben Grace Marks'ın delilik nöbetlerini de o adamın ellerinde gördüğü kötü muameleye bağlıyorum."

"Bazıları da onun gerçekten deli olduğunu reddediyor" diyor Simon.

Gülümsüyor Muhterem Verringer. "Zannedersem Dr. Bannerling'den duymuş olmalısınız. En başından beri Grace'e karşı olmuştur o. Komite olarak kendisine başvurmuştuk -onun vereceği lehte bir rapor kesinlikle paha biçilmez olurdu- ama uzlaşılması imkânsız bir adam. Bir Tory elbette, hem de en ko-

yusundan - ona kalsa bütün o zavallı deliler zincire vurulacak; kendisine yan bakan herkes de ipi boylayacak. Üzülerek söylemeliyim ki o da, şu Başgardiyan Smith gibi zalim ve ahlaksız bir adamın bu göreve getirilmesinden sorumlu olan kokuşmuş sistemin bir parçasıdır. Anladığım kadarıyla Akıl Hastanesi'nde de bazı bozukluklar varmış - o kadar ki Grace Marks'ın oradan döndüğünde hamile olduğundan şüphe edildi. Neyse ki böyle dedikoduların aslı yok; ancak ne yaptığını bilmeyen, kendi aklı üzerinde hâkimiyet kuramayan o zavallılardan istifade etmeye kalkmak ne büyük bir alçaklıktır - ne zalimliktir! Birçok kez Grace Marks'la birlikte dua ettim ben, halkın güvenini kötüye kullanan bu aşağılık yaratıkların kızcağızda açtığı yaraları iyileştirmeye çalıştım."

"Çok üzücü" diyor Simon. Daha fazla ayrıntı sorarsa bir cins sapık olduğundan kuşkulanılabilir.

Ansızın bir düşünceyle aydınlanıyor Simon'ın zihni - Muhterem Verringer, Grace Marks'a âşık olmuş! Öfkesinin, hararetli savunusunun, sebatkârlığının, durup usanmadan dilekçeler verip komiteler kurmasının nedeni bu; hepsinden önemlisi de onun masum olduğuna inanma arzusu. Tamamen günahsız olduğunu kanıtlayarak onu hapisten çıkarmayı ve sonra da onunla evlenmeyi mi düşünüyor yoksa? Hâlâ güzel bir kadın Grace ve kurtarıcısına dokunaklı bir minnet duygusuyla bağlanacağına da şüphe yok. Kesin bir teslimiyet duygusu yaratacaktır böyle bir minnet; minnetkârlıkla kendisine teslim olmuş bir kadınla evlenen Verringer'ın, bu ruhani alışverişten kârlı çıkacağı çok açık.

"Neyse ki hükümet değişti" diyor Muhterem Verringer. "Ama yine de hazırlamış olduğumuz Dilekçeyi bu haliyle sunmak istemiyoruz, önce ayağımızı yere sağlam bastığımızdan emin olmamız lazım; sizinle temasa geçmemizin sebebi de bu zaten. Sizinle açık konuşacağım, Komitemizdeki bütün üyeler desteklemedi bunu, ancak ben bilgili ve tarafsız birinin görüşüne ihtiyacımız olduğu konusunda kendilerini ikna etmeyi başardım. Cinayet zamanında, henüz kendini tam göstermemiş

bir deliliğin söz konusu olduğu yolunda bir teşhis, mesela - ancak kuşkusuz son derece ihtiyatlı ve doğruluktan asla ayrılmadan hareket etmek gerekiyor. Hâlâ Grace Marks aleyhine yaygın bir hissiyat söz konusu; biliyorsunuz çok partizan bir ülkedir burası. Tory'lerin Grace Marks olayını İrlandalılar Sorunu'yla karıştırdığı anlaşılıyor, kızcağız Protestan da üstelik; neticede Tory'lerden tek bir beyefendinin cinayete kurban gitmesini -bu beyefendi ne kadar kıymetli ve cinayet ne kadar hunharca işlenmiş olursa olsun- bütün bir ırkın ayaklanmasıyla aynı şey olarak görüyorlar."

"Hizipçilik her ülkenin başına bela" diyor Simon diplomatik bir edayla.

"Daha kötüsü" diye devam ediyor Muhterem Verringer, "birçokları suçlu olduğuna da inansa belki masum olan bir kadın ile bazıları masum olduğuna da inansa belki suçlu olan bir kadın kavramları arasında ikiye ayrılmış olmamız. Reform karşıtlarına üstümüze saldırma fırsatı vermemeliyiz. Rabbimizin dediği gibi, 'Hakikat sizi kurtaracaktır.'"

"Hakikat sandığımızdan çok farklı da olabilir" diyor Simon. "Belki de kötülük diye, kasıtlı olarak yapılan kötülük diye tanımlamaya alıştığımız şey, sinir sistemindeki bir lezyondan kaynaklanan hastalıktan ibarettir ve belki Şeytan dediğimiz, beyincikteki bir oluşum bozukluğudur sadece."

Muhterem Verringer gülümsüyor. "İşin oralara varacağından şüpheliyim doğrusu" diyor. "Gelecekte bilim neler sağlamış olursa olsun Şeytan daima başıboş dolaşacaktır. Zannedersem Pazar günü öğleden sonra Müdür'ün evine davetliymişsiniz."

"Beni davet etme nezaketi gösterdiler" diyor Simon kibarca. Niyeti bir mazeret bildirip gitmemek.

"Sizi orada görmekten çok memnun olacağım" diyor Muhterem Verringer. "Davet edilmenizi sağlayan benim. Müdür'ün eşi olan harikulade hanımefendi Komitemizin yeri doldurulmaz üyelerinden biridir."

11

Müdür'ün konutunda oturma odasına alıyorlar Simon'ı, burası salon denebilecek büyüklükte aslında. Akla gelecek bütün yüzeyler kumaşla kaplanmış; hepsi de vücudun içindeki renklerde - böbreklerin kızılı, yüreklerin kırmızıya çalan moru, damarların mat mavisi, dişlerle kemiklerin beyazı. Simon, bu düşüncelerini yüksek sesle söyleyecek olsa nasıl duygular uyandırırdı, merak ediyor.

Müdür'ün karısı karşılıyor onu. Kırk beş yaşlarında hoş bir kadın, saygıdeğer bir hanımefendi olduğu son derece bariz ama taşralılar gibi abartılı giyinmiş - taşralı hanımlar, bir sıra dantel ve biye güzel duruyorsa üç sıranın şahane olacağına inanırlar. Kadının hep teyakkuz halinde görünen hafif patlak gözleri ya had safhada asabi bir yapının ya da bir tiroid hastalığının işareti.

"Bizi onurlandırmanıza çok sevindim" diyor. Ne yazık ki Müdür'ün iş nedeniyle seyahatte olduğunu ama Simon'ın çalışmalarıyla kendisinin de yakından ilgilendiğini anlatıyor; modern bilime saygısı sonsuz, hele modern tıbba; ne kadar çok ilerleme sağlanmış öyle. Özellikle eter, ne kadar çok ızdırabı hafifletmiş. Derin ve anlamlı bakışlarını sabitliyor Simon'a ve Simon içten içe ah ediyor. Çok iyi bilir bu yüz ifadesini: Semptomlarından oluşmuş bir hediye paketini zorla eline tutuşturacak şimdi.

Simon tıp fakültesinden mezun olurken mesleğinin kadınlar üzerinde ne gibi bir etki yapacağından habersizdi henüz; üst sınıftan kadınlardı bunlar, özellikle de namusuna en ufak bir halel getirmemiş evli hanımlar. Sanki paha biçilmez ama şeytani bir hazineye sahipmiş gibi Simon'ın üstüne atlamaya başlamışlardı. Gösterdikleri ilgi son derece masumaneydi -onun için namusunu feda etmeye niyeti yoktu hiçbirinin- yine de Simon'ı kuytu köşelere çekmeye, onunla seslerini alçaltarak konuşmaya

ona sırlarını açmaya doyamıyorlardı - hep ürkekçe ve tepeden tırnağa titreyerek çünkü Simon korku da yaratıyordu onlarda. Neydi ondaki bu cazibenin sırrı? Aynada gördüğü yüzle açıklanamazdı bu - tamam çirkin değildi, ama yakışıklı da değildi.

Bir müddet sonra artık anladığına inandı. Bu kadınların şiddetle arzuladığı şey bilgiydi; şiddetle arzulamaktan alıkoyamıyorlardı kendilerini çünkü yasak bilgiydi bu - yakıcı bir cazibesi olan bilgi; Gayya kuyusuna inerek elde edilen bilgi. Onların asla gidemeyeceği yere gitmişti Simon, asla göremeyeceklerini görmüştü; kadınların bedenini yarıp içine bakmıştı. Daha şimdi o kadınlardan birinin elini tutup dudaklarına götürdüğü şu elinde, çarpan bir kadın kalbini tutmuş olabilirdi bir zamanlar.

Sözün kısası şu karanlık üçlüden -doktor, yargıç ve cellat- biri Simon ve onlar gibi hayatın ve ölümün güçlerine sahip. Bilincini yitirip kendinden geçmek; hiçbir utanç duymadan, başkalarının insafına kalmış bir şekilde çırılçıplak yatmak; dokunulmak, kesilmek, soyulmak, yeniden yapılmak - irileşmiş gözleri ve yarı aralık dudaklarıyla Simon'ın yüzüne bakarken işte bunları düşünüyor kadınlar.

"Büyük ıstırap içindeyim" diye başlıyor Müdür'ün karısı. Sanki ayak bileğini gösterircesine mahçup, semptomunu anlatıyor -solunum güçlüğü ve kaburgaların orada bir yerde sıkışma- yenilerinin, hem de daha ilgi çekicilerinin geleceğine dair ipuçları vererek. Ağrısı var - şey, tam olarak nerede olduğunu söylemek istemiyor. Sebebi ne olabilir acaba?

Gülümsüyor Simon ve artık ihtisas yaptığını, dahiliyeye bakmadığını söylüyor.

Bir an kaşlarını çattıktan sonra Müdür'ün karısı da gülümsüyor ve onu Bayan Quennell'la tanıştırmaktan kıvanç duyacağını belirtiyor, meşhur İspiritizmacı ve kadınlar için daha geniş bir yaşam alanının savunucularından, dolayısıyla hem Salı günleri bir araya gelen tartışma grubumuza hem de Perşembeleri düzenlenen ruh çağırma seanslarına yol gösteren ışık; çok yetkin bir şahsiyettir kendisi, çok seyahat etmiştir, Boston'a gitmiştir ve başka birçok yere de. Tel çemberle desteklenmiş

devasa elbisesi içinde lavanta rengi bir Bavyera şekerlemesine benziyor Bayan Quennell; kafasına küçük gri bir kaniş oturmuş sanki. O da, New York'lu Dr. Jerome DuPont ile tanıştırıyor Simon'ı, doktor bey bir ziyaret için burada ve bir gösteri yaparak olağanüstü yeteneklerini sergilemeye söz vermiş. Kendisi çok tanınmıştır, diyor Bayan Quennell ve İngiltere'de Kraliyet Ailesi yanında kalmışlığı vardır. Yahut tam olarak Kraliyet Ailesi değil de aristokrat aileler işte, ne fark eder canım?

"Olağanüstü yetenekler mi?" diye soruyor Simon kibarca. Bunların ne olduğunu bilmek isterdi. Belki de uçtuğunu falan iddia ediyordur herif ya da ölmüş bir Kızılderilinin gelip bedenine girdiğini ya da şu ünlü Fox kardeşler gibi ruhlar âlemiyle temas kurduğunu. Ruh çağırma çılgınlığı orta sınıfta çok yaygın, hele kadınlar arasında; karanlık odalarda bir masanın etrafına toplaşıp babaannelerinin iskambil oynaması gibi medyum kartlarıyla oynuyorlar, Mozart ya da Shakespeare'in dikte ettiği koca paragrafları otomatik olarak kâğıda döküyorlar; Simon, ölümün edebi üslubu çok gerilettiği kanısında. Bu insanlar bu kadar zengin olmasaydı yaptıkları yüzünden hapse girerlerdi herhalde. Daha da beteri evlerinin salonlarına Hint fakirlerini ve şarlatan hekimleri doldurmaları; hepsi de kendinden menkul peygamberlere mahsus pejmürde giysilere bürünmüş oluyor ve toplum kuralları bunlara nezaket göstermeyi gerektiriyor.

Dr. Jerome DuPont, tam profesyonel şarlatanlara özgü derin kristal gözlere ve yoğun bakışlara sahip; ama gülümsemesinde esef var, kayıtsız bir edayla omuz silkiyor. "Çok da olağanüstü sayılmaz korkarım" diyor. Hafif bir yabancı aksan. "Böyle şeyler yalnızca ayrı bir dil oluşturur; insan kendi konuştuğu dili son derece olağan bulur, daha doğrusu üstünde düşünmez bile. Olağanüstü bulanlar yabancılardır."

"Ölülerle me konuşuyorsunuz?" diye soruyor Simon ağzı seğirerek.

Dr. DuPont gülümsüyor. "Ben konuşmuyorum" diyor. "Sizin tabirinizle bir tıp doktoruyum ben. Araştırmacı bilim adamı da diyebilirsiniz, sizin gibi. Nöro-hipnoz uzmanı olarak yetiştirildim, James Braid okulundanım."

"İsmini duymuştum" diyor Simon. "Kendisi İskoçtur öyle değil mi? Yumru ayak ve şaşılık üzerine önde gelen otoritelerden zannedersem. Ama diğer konulardaki iddialarının profesyonel tıp dünyasında ciddiye alınmadığı bir gerçek elbette. Bu Nöro-hipnoz, Mesmer'in, artık itibarını kaybetmiş olan Hayvani Manyetizma'sının hortlatılmasından ibaret değil mi?"

"Mesmer, vücutta dolaşım halinde bulunan manyetik bir sıvı olduğu iddiasını ortaya atmıştı, ki elbette yanılıyordu" diyor Dr. DuPont. "Braid'in yöntemi ise yalnızca sinir sistemiyle ilgilidir. Şunu da belirtmek isterim ki Braid'in yöntemlerini tartışma konusu edenler bunları denemiş değillerdir. Hekimlerin korkakça ortodoksluklara o kadar yatkın olmadığı Fransa'da daha çok kabul gördü bu yöntemler. Tabii histeri vakalarında diğerlerine göre daha çok fayda sağlıyor; kırık bir ayağın bu yöntemlerle iyileştirilebileceği söylenemez. Ama amnezi vakalarında" -belli belirsiz bir gülümseme geçiyor yüzünden- "sıklıkla şaşırtıcı ve diyebilirim ki gayet hızlı sonuçlar vermişlerdir."

Simon altta kaldığı hissine kapılarak değiştiriyor konuyu. "DuPont - Fransız adı mı?"

"Ailem Fransız Protestanıydı" diyor Dr. DuPont. "Ama baba tarafından yalnızca. Babam amatör kimyacıydı. Bendeniz Amerikalıyım. Fransa'da ise mesleki nedenlerle bulundum elbette."

Araya giren Bayan Quennell, "Belki Dr. Jordan da bize katılmak ister" diyor. "Perşembeleri ruh çağırma seanslarımız var. Müdür'ün sevgili eşi çok huzur buluyor bu sayede, artık öbür tarafta bulunan minik yavrusunun gayet iyi ve mutlu olduğunu bilmek içini rahatlatıyor. Dr. Jordan'ın kuşkucu biri olduğundan eminim - ama kuşkuculara daima kapımız açıktır!" Kaniş modeli saçın altındaki minik parlak gözlerden biri çapkınca kırpılıveriyor Simon'a.

"Kuşkucu değilim" diyor Simon, "yalnızca tıp doktoruyum." Nezaket gereği uzlaşmacı davranmak zorunda kalacağı mantıksız bir tartışmaya girmeye hiç niyeti yok. Verringer'ın ne düşündüğünü merak ediyor doğrusu, böyle bir kadının ne işi var Komitede? Ah, tabii ya, çok zengin olduğu kesin.

"Hekim, hekim! Kendi derdine derman bul" diyor Dr. DuPont. Bu bir şaka herhalde.

Bayan Quennell, "Köleliğin kaldırılması konusundaki tavrınız nedir, Dr. Jordan?" diye soruyor. Şimdi de entelektüel takılmaya başladı kadın, biraz sonra sıkı bir siyasi tartışmaya girmekte diretecek ve hiç şüphesiz Güney'de köleliği derhal kaldırmasını emredecek ona. Simon, ülkesinin günahları yüzünden kişi olarak suçlanıp durmaktan usandı artık, hele de bu İngilizler tarafından; bu yakınlarda vicdanı keşfetmiş olmakla önceden vicdansız davranmanın yükünden kurtulacaklarını sanıyorlar. Şu servetlerinin temelinde ne var sanki? Köle ticareti; ve Güney'in pamuğu olmasa ülkelerindeki büyük dokumacılık kentlerinin hali ne olurdu acaba?

"Dedem Quaker idi" diyor Simon. "Çocukken dolap kapaklarını açmam yasaktı, belki içeride zavallı bir kaçak köle saklanıyordur diye. Bahçedeki çitin arkasına sığınıp başkalarına havlamaktansa kendi güvenliğini tehlikeye atmayı daha değerli bir şey olarak görürdü dedem."

"Taş duvarlar demek değildir hapishane" diyor Bayan Quennell neşeyle.

"Ancak bütün bilim adamlarının açık fikirli olması gerekir" diyor DuPont. Bir önceki konuya dönüyor yine anlaşılan.

"Dr. Jordan'ın fikirlerinin bir kitap kadar açık olduğuna eminim ben" diyor Bayan Quennell. "Bizim Grace'i incelediğinizi öğrendik. Ruhsal bir bakış açısından."

Simon anlıyor ki, onun kullandığı anlamda ruh kelimesiyle kendi bilinçdışı zihin kavramı arasındaki farkı açıklamaya çalışırsa umutsuz bir bataga saplanacak; o yüzden gülümseyip başını sallamakla yetiniyor.

"Nasıl bir yaklaşım benimsiyorsunuz?" diyor Dr. DuPont. "Kızın kaybolan hafızasını geri getirmek için yani."

Diyor ki Simon, "Telkine ve düşünce çağrışımına dayalı bir yöntemle başladım işe. Düşünce zincirini büyük bir dikkatle ve derece derece yeniden kurmaya çalışıyorum, belki de yaşadığı acı verici olayların etkisiyle kopmuştu bu zincir."

"Haa" diyor Dr. DuPont, üstünlük taslayan bir tebessümle. "Ağır ama emin adımlarla kazanacaksınız yarışı!" Ah şuna bir tekme yapıştırabilseydi Simon.

"Biz onun masumiyetinden eminiz" diyor Bayan Quennell. "Komitede hepimiz böyle düşünüyoruz! Bundan hiç şüphemiz yok! Muhterem Verringer bir Dilekçe hazırlıyor. İlk dilekçe değil bu gerçi ama bu kez başaracağımızdan umutluyuz. 'Duvarda bir gedik gördükçe hücumdan vazgeçme' sözünü şiar edindik." Genç bir kız gibi kıkırdıyor. "Siz de bizim yanımızda olmalısınız!"

"İlk seferde başaramayabilir insan" diyor Dr. DuPont vakur bir edayla.

"Ben henüz bir sonuca varmış değilim" diyor Simon. "Her halukârda, beni asıl ilgilendiren, kızın suçlu mu suçsuz mu olduğu değil, daha ziyade..."

"Mekanizmanın işleyişi" diyor Dr. DuPont.

"Ben meseleyi bu terimlerle dile getirmeyi tercih etmiyorum" diyor Simon.

"Sizi ilgilendiren müzik kutusundan yükselen nağmeler değil, kutunun içindeki minik çarklar ve dişliler."

Dr. DuPont'u giderek daha ilginç bulmaya başlayan Simon "Ya sizi?" diye soruyor.

"Aa" diyor DuPont. "Beni ilgilendiren kutu bile değil, ne de dış yüzündeki güzel resimler. Beni ilgilendiren yalnızca müzik. Fiziksel bir nesneden çalınan müzik; ama müzik, o nesnenin kendisi değildir. Kutsal Metinler'de dendiği gibi, 'Dinlendiği yerde eser rüzgâr.'"

"Aziz Yuhanna" diyor Bayan Quennell. "'Ruh'tan yine ruh doğar.'"

"'Ve tenden yine ten doğar'" diyor Dr. DuPont. İkisi birden çok nazik ama sorgulanmaz bir zafer havasıyla süzüyorlar Simon'ı ve Simon da kendini suratına bastırılmış bir yastığın altında boğuluyormuş gibi hissediyor.

"Dr. Jordan" diyor dirsek hizasından yumuşacık bir ses. Bayan Lydia bu, Müdür'ün karısının iki kızından biri. "Annem, kupür defterini görüp görmediğinizi sormam için gönderdi."

Simon içten içe minnet duyuyor küçük ev sahibesine ve henüz o zevke erişmediğini söylüyor. Avrupa'nın güzelliklerini gösteren kasvetli gravürler, kâğıt eğreltiotları ve yapraklardan yapılma çerçeveler genellikle pek heyecan yaratmaz onda ama şu anda kurtuluş umudu vaat ediyor. Gülümseyerek başını sallıyor Simon ve kızın peşi sıra uzaklaşıyor oradan.

Bayan Lydia, dil rengi bir kanepeye oturtuyor onu, sonra bitişikteki sehpadan ağır bir defteri alarak kendi de yanına yerleşiyor. "Annem bunu ilginç bulabileceğinizi söyledi çünkü Grace ile yapmakta olduğunuz şeyle ilgiliymiş."

"Yaa?" diyor Simon.

"İçinde bütün ünlü cinayetler vardır" diye açıklıyor Bayan Lydia. "Annem kesip yapıştırır bunları, idamları da."

"Sahi mi?" diye soruyor Simon. Bu kadın sadece hastalık hastası değil, leş yiyen bir gulyabani aynı zamanda.

"Bu sayede, sürdürdüğü hayırseverlik işleri için mahkûmlar arasından hangilerini seçebileceğine karar veriyor" diyor Bayan Lydia. "İşte Grace." Defteri dizleri üstünde açıp ciddi bir rehber havasıyla yaklaşıyor Simon'a. "O benim çok ilgimi çeker; olağanüstü yetenekleri vardır."

"Dr. DuPont gibi mi yani?" diyor Simon.

Bakakalıyor Bayan Lydia. "Yo, hayır, ben öyle şeyleri hiç ciddiye almıyorum. Hipnotize edilmeyi asla kabul etmem, çok iffetsizce bir şey bu! Grace'in terzilik konusunda olağanüstü yetenekli olduğunu söylemek istemiştim."

Bastırılmış bir atılganlık var bu kızda, diye düşünüyor Simon; gülümserken hem alt hem üst dişleri görünüyor. Ama en azından kafası sağlam, annesininki gibi değil. Sağlıklı bir genç hayvan. Kızın beyaz gerdanının farkında Simon, mütevazı bir kurdeleyle çevrili gerdanının, kurdelenin üstünde de bir gül goncası, evli olmayan genç kızlara yakışır şekilde. Kat kat pahalı kumaşların altından Simon'ın koluna dayanıyor kolu. Ruhsuz bir taş kütlesi değil ki Simon ve karakterine rağmen -ki bu tip kızların hepsi böyle olur, oturmamış ve çocuksu- çok ince bir beli var kızın. Teninden yükselen parfüm bulutu ise -inciçiçeği- ince bir tül gibi sarmalayıveriyor Simon'ı.

Oysa Bayan Lydia, Simon üzerinde yaratmakta olduğu etkiden bihaber anlaşılan, zaten bu tip etkilerin mahiyeti hakkında tamamen bilgisiz olması gerekiyor. Simon bacak bacak üstüne atıyor.

"Bakın" diyor Bayan Lydia, "James McDermott'ın idamı bu. Birçok gazetede çıkmış. Buradaki *The Examiner*'dan."

Okuyor Simon:

> Bahtsız ama suçlu bir insanoğlunun can çekişmesine tanıklık etmek için, yollanmızın bu haline bile aldırış etmeden böyle büyük bir kalabalığın toplanmış olmasına bakılırsa, toplumumuzda bu tip manzaralara karşı marazi bir iştah söz konusu! Halka böyle manzaralar sergileyerek toplumda ahlakı daha iyiye götürmekte olduğumuzu veya hunharca cinayetler işleme eğiliminin bastırıldığını mı kabul etmemiz gerekiyor acaba?

"Bu yazılanlara katılıyorum" diyor Simon.

"Orada olsaydım giderdim ben" diyor Bayan Lydia. "Siz gitmez miydiniz?"

Bu kadar dolaysız bir soruyla gafil avlandı Simon. Halka açık idamlara karşı o; bunların insanlarda sağlıksız bir heyecan uyandırdığını ve nüfusun aklen daha zayıf kesimini caniyane fantezilere yönelttiğini düşünüyor. Ama kendi de biliyor ki, elinde fırsat olsa, merakı vicdanına baskın gelecek. "Mesleki olarak ilgilenirdim belki" diyor ihtiyatla. "Ama eğer bir kız kardeşim olsaydı, gitmesine izin vermezdim."

Gözleri irileşiyor Bayan Lydia'nın. "Ama neden?" diye soruyor.

"Kadınlar böyle tüyler ürpertici görüntülere tanık olmamalı" diyor. "Kadınların nazik tabiatı açısından tehlikelidir bu." Sesindeki kibrin kendi de farkında.

Yolculuklarında, nazik tabiatlı olmakla öyle kolay kolay suçlanamayacak pek çok kadın tanımıştı. Giysilerini parçalayıp çıplak vücutlarını sergileyen akıl hastası kadınlar gördü; en

bayağı cinsten orospuları da gördü aynısını yaparken. Sarhoş olup küfreden, pehlivanlar gibi güreşen, birbirlerinin saçlarını yolan kadınlar gördü. Paris ve Londra sokakları bunlarla kaynıyor; kendi doğurduğu bebeği öldüren, çocukların ırzına geçerek hastalıktan kurtulacağına inanan zengin adamlara küçük kızlarını satan kadınlar biliyor. Dolayısıyla kadınların tabiatları itibariyle nazik ve hassas olduğu gibi yanılsamalar içinde değil o; ama bütün bunlar da, henüz saf olanların saflığını korumak istemesinin nedeni zaten. Böyle bir dava uğruna ikiyüzlülük mubahtır elbette: Doğruyu gerçekmiş gibi sunmak gerekir.

"Sizce benim nazik bir tabiatım mı var?" diyor Bayan Lydia.

"Hiç kuşkum yok bundan" diyor Simon. O sırada, hissettiği şey kızın bacağı mı yoksa giysisinin bir bölümü mü, aklı bunda.

"Ben bazen o kadar emin olamıyorum" diyor Bayan Lydia. "Bazı insanlar da Bayan Florence Nightingale'in nazik bir tabiatı olmadığını söylüyorlar, yoksa sağlığı bozulmadan böyle korkunç görüntülere tanık olması mümkün değilmiş. Oysa bir kahraman o."

"Buna hiç şüphe yok" diyor Simon.

Kızın kendisiyle kırıştırmakta olduğundan kuşkulanıyor. Hiç de kabul edilmez bir şey değil bu ama ters bir biçimde annesini hatırlatıyor Simon'a. Ucuna kuştüyü takılmış balık oltaları gibi, makbul sayılacak ne kadar çok genç kızı ihtiyatla sürmüştü önüne? Hep içinde beyaz çiçekler olan bir vazonun yanına oturtur onları. Namuslarına tek söz edilemez bu kızların, edep ve terbiye bakımından kaynak suyu kadar berraktırlar; akılları ise daha fırına sürülmemiş birer hamur parçası olarak sunulur, bunu kalıba döküp biçimlendirmek Simon'ın ayrıcalığı ve görevidir. Bir mevsimin kız hasadı nişan ve evlilik yolunda ilerlerken daha genç olanları filizlenir Mayıs laleleri gibi. Artık Simon'a göre o kadar genç kalmışlardır ki onlarla konuşmakta zorlanır; bir sepet dolusu kedi yavrusuyla konuşmaya benzer bu.

Ama annesi, genç olmak ile biçimlendirilmeye elverişli

olmayı birbirine karıştırmıştır hep. Onun asıl istediği, Simon'ın değil kendisinin istediği kalıba dökebileceği bir gelindir; böylece kızlar Simon'ın önünden süzüle süzüle geçmeyi sürdürürken Simon da kayıtsızlıkla başını çevirmeyi sürdürür, tembel ve iyilikten anlamaz olduğu konusunda annesinin kibarca serzenişlerinden de kurtulamaz. Simon da kendi kendini paylar durur bu yüzden -karamsar bir karga ve soğuk bir balıktır o- ama zahmetlerinden ötürü annesine teşekkür etmeyi unutmaz ve ona güvence vermeyi de: Er geç evlenecektir ama henüz hazır değildir. Önce araştırmalarını tamamlaması gerekmektedir; ortaya bir değer koymalı, işe yarar bir keşifte bulunmalıdır; isim yapmalıdır.

Bir ismi vardır zaten, diye iç geçirir kadıncağız- sitemle; hem de çok iyi bir isim, ama anlaşılan Simon, bu ismi devam ettirmeyi sürekli geri çevirerek kökünü kurutmaya kararlıdır. Tam bu noktada daima biraz öksürür annesi, böylece onun doğumunun zor olduğunu, doğum sırasında ölümlerden döndüğünü ve bu yüzden akciğerlerinin hastalık derecesinde zayıf düştüğünü belirtmek için - tıbben inanılması güç bir olaydır bu ve delikanlılığı boyunca Simon'ı, suçluluk duygusuna gömülmüş bir pelte yığınına çevirmiştir. Bari bir erkek torunu olsa, diye devam eder kadın -önce evlendikten sonra elbette- mutlu ölecektir. Simon da, bu durumda evlenmekle günah işleyeceğini söyleyerek takılır ona, çünkü annesini öldürmüş olacaktır; ve hemen arkasından da -bu tatsız şakayı yumuşatmak için- annesinden olmaktansa -hele böyle mükemmel bir anneden- bekâr kalmayı yeğleyeceğini söyler; bunun üzerine delici bir bakış atar annesi ona, sanki kendisinin, böyle numaralarda onu cebinden çıkaracağını, annesini böyle kandıramayacağını anlatmak ister gibidir. Simon'ın zekâsıyla kendi kendisine zarar verdiğini söyler sonra; dalkavuklukla kandıramayacaktır onu. Ama yumuşamıştır işte.

Bazen az kalsın çözülecek gibi olur Simon. Annesinin önerdiği genç hanımlardan birini seçebilir elbette, en zengin olanını. Günlük hayatı bir düzene girecek, kahvaltıları yenebilir

hale gelecek, saygıdeğer yollardan çocuk sahibi olacaktır. Dölleme eylemini de kimselere görünmeden -karısı vazifeşinas ama kendine yakışır bir tiksinti içinde, Simon ise kocalık haklarından oluşmuş çerçevenin dışına taşmadan- gerçekleştirecek, aklı başında insanlar gibi beyaz örtüler altına gizlenerek yapıp sonra hiç sözünü etmeyeceklerdir. Her türlü modern konfora sahip olacaktır evi ve Simon kadifeler içine sığınarak yaşayacaktır. Beterin beteri var.

"Grace de öyle mi sizce?" diyor Bayan Lydia. "Onun tabiatı da nazik mi? Ben onun cinayet işlemediğinden eminim; gerçi sonradan cinayetleri kimseye haber vermediği için pişmanlık duyuyor. James McDermott mutlaka yalan söylüyordu. Ama Grace'in de onun kapatması olduğunu söylüyorlar. Doğru mu bu?"

Simon kızardığını hissediyor. Kız onunla kırıştırıyorsa bile bilinçli yapmıyor bunu. Masumiyetten yoksun olduğunu anlayamayacak kadar masum. "Bilemem" diye bir şeyler geveliyor.

"Belki de zorla alıkondu" diyor Bayan Lydia hülyalı bir sesle. "Kitaplarda hep zorla alıkonuyor kadınlar. Ama ben şahsen başına böyle bir şey gelmiş kimseyi tanımıyorum. Ya siz?"

Simon hiç böyle bir deneyimi olmadığını söylüyor.

"Kafasını kesmişler" diyor Bayan Lydia sesini alçaltarak. "McDermott'ın. Sonra da bir kavanoza koymuşlar, Toronto Üniversitesi'nde."

"Olmaz öyle şey" diyor Simon tekrar itiraza geçerek. "Kafatasını korumuş olabilirler ama kafanın tümü olamaz!"

"Dev bir turşu gibi" diyor Bayan Lydia memnuniyetle. "A, bakın, Annem benim gidip Muhterem Verringer'la konuşmamı istiyor. Ben sizle konuşmayı tercih ederdim - o çok pedagojik. Annemse bunun ahlaki gelişimime katkısı olacağına inanıyor."

Aslında odaya şimdi girdi Muhterem Verringer ve rahatsız edici bir yardımseverlikle gülümsüyor Simon'a, sanki onu himayesine almış gibi. Belki de Lydia'ya gülümsüyordur.

Lydia'nın süzülerek ilerleyişini seyrediyor Simon; genç kızlara öğrettikleri tarzda yürüyor o da, yağ gibi kayarak. Kanepenin üstünde bir başına kalan Simon, Grace'i düşünürken buluyor kendini, hafta içi her gün, dikiş odasında tam karşısına oturmuş halde gözünün önüne geliyor Grace. Portresinde olduğundan yaşlı gösteriyordu, şimdi ise genç gösteriyor. Benzi soluk, teni pürüzsüz ve kırışıksız ve dikkat çekecek kadar ince dokulu, belki de hep kapalı yerlerde kalmaktandır; ya da hapishanede yetersiz beslendiği içindir. Şimdi daha da ince, yüzü o kadar dolgun değil; ve her ne kadar o resimde görünen güzel bir kadın olsa da şimdi çok daha güzel. Ya da belki güzel olmaktan öte. Yanakları mermer gibi, klasik, yalın bir kontur çiziyor; ona baktıkça acıların gerçekten de ruhu arındırdığına inanıyor insan.

Ama dikiş odasında o kadar birbirlerine yakın olunca onu gördüğü gibi kokusunu da alabiliyor Simon. Dikkatini başka tarafa yöneltmeye çalışsa da, akıl çelici bir esinti var kızın kokusunda. Duman gibi kokuyor; duman ve çamaşır sabunu ve tendeki tuz; dosdoğru ten kokuyor kız, alttan alta nemlilik, tokluk, olgunluk - ne? Eğreltiotu ve mantarlar; ezilmiş ve mayalanmakta olan meyveler. Kadın mahkûmların ne sıklıkta yıkandığını merak ediyor Simon. Saçı toplanıp başlığının altına tıkılmış olsa bile onun da kokusu var, kafa derisinin miski andıran kesif kokusu. Dişi bir hayvan Simon'ın karşısındaki; tilkiye benzeyen, hep tetikte olan bir hayvan. Kendi teninin de aynı tetiklikle buna karşılık verdiğini hissediyor, tüylerin ürpermesini andırır bir duygu bu. Bazen, bastıkça ayağının altından çekilen kumlarda yürür gibi hissediyor kendini.

Her gün küçük bir nesne koydu kızın önüne ve aklına ne getirdiğini sordu ona. Bu hafta, aşağılara, dibe doğru bağlantılar kurmasına yardımcı olacağı umuduyla kök sebzeler denedi durdu: Pancar - Kiler - Ceset, sözgelimi; hatta Şalgam - Yeraltı - Mezar. Kendi teorilerine göre, doğru nesneyi bulduğunda rahatsız edici bir çağrışım zinciri uyanacak kızda; gerçi şimdiye dek bu nesneler onda hiçbir simgesellik yaratamadı ve bir dizi yemek pişirme yönteminden başka şey öğrenemedi kızdan Simon.

Cuma günü daha dolaysız bir yaklaşım denedi. "Benimle açık konuşabilirsin Grace" dedi. "Hiçbir şey saklamana gerek yok."

"Sizinle açık konuşmamam için hiç sebep yok ki, Efendim" dedi kız. "Bir hanımefendinin itibarını korumak için saklayacağı şeyler olabilir; ama bu benim için geçerli değil nasıl olsa."

"Ne demek istiyorsun, Grace?" diye sordu.

"Sadece hiçbir zaman bir hanımefendi olmadığımı, Efendim ve itibarım olmuşsa da zaten bunu kaybettiğimi. İstediğim her şeyi söyleyebilirim ben; yahut da canım istemezse, hiçbir şey söylemem olur biter."

"Yani senin hakkında ne düşüneceğim umurunda değil mi, Grace?"

Grace, çarçabuk, keskin bir bakış atmıştı ona, sonra da elindeki işe dönmüştü. "Ben zaten yargılandım, Efendim. Hakkımda ne düşünürseniz düşünün, fark etmez."

"Adil biçimde mi yargılandın, Grace?" Bunu sormaktan alamamıştı kendini.

"Adil ya da değil, ne fark eder?" demişti. "İnsanların bir suçluya ihtiyacı var. Bir suç işlenmişse kimin yaptığını bilmek isterler. Bilmemekten hoşlanmazlar."

"Yani hiç umudun yok, öyle mi?"

"Ne için umudum olacak, Efendim?" diye sormuştu yumuşak bir tonda.

Kendini çok aptal buldu Simon, sanki adab-ı muaşerete aykırı bir şey yapmış gibi. "Yani - özgür kalmak için."

"Neden böyle bir şey yapmak istesinler, Efendim?" dedi. "Her gün bir cani geçmez ki ellerine. Umutlarıma gelince, daha ufak şeyler için saklıyorum onları. Yarın bugünkünden daha iyi bir kahvaltı etme umuduyla yaşıyorum." Hafifçe gülümsedi. "O zamanlar, benim ibret oluşturacağımı söylemişlerdi. Önce ölüm cezası verip sonra ömür boyu hapse çevirmelerinin nedeni bu."

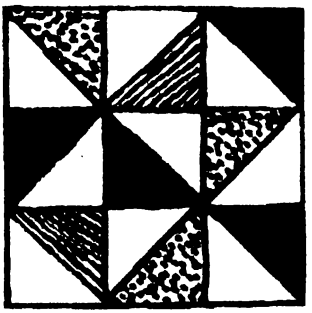
Peki ama her şey olup bittikten sonra ibret neye yarar? diye düşündü Simon. Onun hikâyesi bitti. Yani ana hikâye; onu tanımlamış olan şey. Kalan zamanını nasıl doldurması bekleniyor

şimdi? "Haksızlığa uğradığın hissine kapılmıyor musun hiç?" demişti ona.

"Ne demek istediğinizi anlamıyorum, Efendim." İğneye iplik geçiriyordu şimdi; daha kolay geçmesi için ipliğin ucunu ağzıyla ıslattı ve o anda bu hareket, hem tamamen doğal hem dayanılamayacak kadar mahrem göründü Simon'a. Sanki duvardaki bir delikten onu soyunurken seyrediyormuş gibi oldu; sanki bir kedi gibi diliyle kendi vücudunu temizlemekteydi kız.

V

KIRIK TABAKLAR

Adım Grace Marks, Toronto Şehri'nde oturan John Marks'ın kızıyım; kendisi Duvarcı ustası olarak çalışır; bu ülkeye üç yıl kadar önce İrlanda'nın Kuzeyinden geldik; dört kız, dört erkek kardeşim var, bir kız ile bir erkek benden büyük; geçen Temmuz'da 16 yaşındaydım. Kanada'da bulunduğum üç yıl boyunca çeşitli yerlerde hizmetçilik ettim...

17 Kasım 1843'te, Cezaevi'nde, Bay George Walton huzurunda, GRACE MARKS'IN KENDI RIZASIYLA YAPTIĞI İTİRAF, *Star and Transcript*, Toronto

...Bütün bu on yedi yıl boyunca,
Tek bir kez şüphe düşmedi içime
Dünyadaki diğer bütün kadınlardan
Bahtımın farklı olduğu konusunda.
Şu olmalı nedeni, adım adım
Çok güç ve tuhaf olmaya başlamıştı:
Bu yabancı iniltiler, gelip de parmak uçları üstünde,
Girdiler benim muhitime ve mahremiyetime,
Oturduğum yerde oturur oldular, yattığım yerde yatar;
Ve korkuyla içli dışlıydım beni bulduklarında,
Arkadaşlarım geldi, meşaleyi üstüme tutup haykırdılar
"Neden, Pompilia, oturmuş böyle mağarada,
"Nasıl atarsın kolunu bir kurdun boynuna?
"Ya o yumuşak ve uzun şey - ayakların arasında kıvrılıp duran
"Tam dizinin orada seni sarıp sarmalayan, - bir yılan bu!"
Falan filan.

ROBERT BROWNING
Yüzük ile Kitap, 1869

12

Bu odada Dr. Jordan'la birlikte oturduğum dokuzuncu gün. Ama kesintisiz dokuz gün birlikte olmuş değiliz, arada Pazar'lar var, sonra bazı günler gelmedi o. Eskiden doğum günlerimden başlayarak sayardım takvimi, sonra bu ülkedeki ilk günümden saymaya başladım, sonra Mary Whitney'nin bu dünyadaki son gününden, sonra hayatımdaki en korkunç şeylerin meydana geldiği o Temmuz gününden başlayarak ve en sonunda da hapisteki ilk günümden. Ama şimdi, dikiş odasında Dr. Jordan'la birlikte geçirdiğim ilk günden saymaya başlıyorum çünkü hep aynı şeyden sayamazsınız, çok usandırıcı olur sonunda, zaman uzadıkça uzar ve artık dayanılmaz olur.

Dr. Jordan tam karşımda oturuyor. Tıraş sabununun kokusu sinmiş üstüne, İngilizlerinkinden, ve başakların kokusu; bir de çizmelerinin derisi kokuyor. Güven verici bir koku bu, hep dört gözle beklediğim; yıkanan erkekler bu bakımdan, yıkanmayanlara tercih edilir. Bugün masaya koyduğu şey bir patates ama soru sormadı daha, yani ikimizin arasında öyle oturuyor patates. Onunla ilgili olarak ne söylememi bekliyor bilemiyorum, ömür boyu bol miktarda patates soymuş olduğumdan ve yemiş de olduğumdan başka şey gelmiyor aklıma, bir de taze patatesin biraz tereyağı ve tuzla çok güzel olduğu geliyor, hele bir parça maydanoz da varsa, kocaman, kart patatesler bile fırına verilince çok güzel olabilir; ama öyle üzerinde uzun uzun konuşulacak bir şey değil bu. Bazı patatesler bebek suratına benzer, bazıları da hayvanlara, bir keresinde kediye benzeyen bir patates görmüştüm. Ama bu, patatese benziyor, başka hiçbir şey değil, tam bir patates. Bazen Dr. Jordan'ın biraz kaçık olduğunu düşünüyorum. Ama madem istediği bu, onunla hiç konuşmamaktansa patates üzerine konuşmayı yeğlerim.

Bugün değişik bir boyunbağı takmış, kırmızı üstüne mavi benekli ya da mavi üstüne kırmızı benekli, benim zevkime göre

biraz fazla gösterişli ama emin olacak kadar da bakamadım doğrusu. Makas lazım oluyor, istiyorum ondan, arkasından da konuşmaya başlamamı istiyor ve ben de diyorum ki, Bugün bu yorganın son parçasını bitireceğim, sonra da bütün parçalar birbirine eklenerek yorgan olacak, genç hanımlar için bu, yani Müdür'ün kızları için. Bir Kütük Kulübe.

Kütük Kulübe desenli yorgan her genç kadının evlenmeden önce sahip olması gereken bir şeydir çünkü yuva anlamına gelir; ortasında mutlaka kırmızı bir daire bulunur, bu da ocaktaki ateş demektir. Mary Whitney söylemişti bunları. Ama ona bunu anlatmıyorum, çünkü ilgisini çekeceğini sanmam, çok sıradan bir şey. Yine de patates kadar sıradan değil.

O da şöyle diyor, Bundan sonra ne işleyeceksin? Ben de, Bilmiyorum, diyorum, Herhalde yorganı dikmek için bana ihtiyaçları olmadığını söyleyeceklerdir, yalnızca bu parçaları işlemek için istediler beni, çünkü çok ince bir iş ve Müdür'ün karısı, bundan böyle Cezaevi'ndeki gibi düz dikiş işlerine bakmayacağımı söylemişti bana, yani postacı torbaları, üniformalar falan yapmayacakmışım; hem belki yorganı akşam yaparlar; eğlence düzenlerler; eğlencelere davet edilmiyorum ben.

Ve sonra o, Kendin için bir yorgan yapacak olsan, diyor, ne işlerdin üstüne?

Bu konuda hiç tereddütüm yok, cevabı biliyorum. Bir Cennet Ağacı olurdu üstünde, Reis'in Hanımı Bayan Parkinson'ın yorgan sandığındakinden, onarmak gerekiyor mu bahanesiyle çıkarır bakardım hep, sırf seyretmek için işte, öyle güzel bir şeydi ki, hep üçgenlerden yapılmıştı, yapraklar koyu renk ve elmalar da açık renk üçgenlerden, işçiliği çok iyiydi, ilmekleri neredeyse benim yapabildiklerim kadar küçüktü, ama benimkinin bordürü farklı olurdu. Onunki Yaban Kazı Avı bordürlüydü, ben örgü işi bir bordür yapardım, bir koyu bir açık renkle, asma bordür diyorlar buna, oturma odasının aynasındaki gibi birbirine dolanmış asmalar oluyor. Çok zahmetli bir iş olurdu kuşkusuz ve çok zaman alırdı ama yorgan benim olacaksa, yalnızca ben kullanacaksam seve seve yapardım.

Oysa ona başka bir şey söylüyorum. Diyorum ki, Bilmiyorum, Efendim. Belki Eyub'un Ağacı ya da Cennet Ağacı ya da Yılanlı Çit olur; ya da belki de Kız Kurusunun Muamması'ndan yaparım, çünkü ben de kız kurusuyum, öyle değil mi Efendim ve kafamın içinin bir muamma olduğu da kesin. Hınzırlık olsun diye söylemiştim bunu. Düzgün cevap vermedim çünkü olmasını istediğiniz bir şeyi yüksek sesle söylemek uğursuzluk getirir, o istediğiniz asla olmaz. Zaten hiç olmayacaktır belki de ama yine de işi şansa bırakmamak için ne istediğinizi söylerken, hatta bir şey isteyip istemediğinizi söylerken çok dikkatli olmanız gerekir, yoksa cezasını çekersiniz. Mary Whitney'ye öyle olmuştu.

Yorgan adlarını yazıyor defterine. Cennet Ağaçları mıydı, diyor, yoksa Ağacı mı?

Ağacı, Efendim. Birden çok da yaptırabilirsiniz aslında, ben öyle bir yorgan görmüştüm, ağaçların dalları yorganın ortasına doğru kıvrılıyordu, ama yine de Ağacı diyorlar.

Sence neden, Grace? diyor. Bazen çocuk gibi oluyor bu adam, durmadan neden diye soruyor.

Çünkü desenin adı böyle, Efendim, diyorum. Bir de Hayat Ağacı var, başka bir desen. İğva Ağacı da yaptırabilirsiniz, sonra Çam Ağacı var, o da çok hoştur.

Bunu yazıyor. Sonra patatesi alıp bakıyor. Diyor ki, Yerin altında böyle bir şey yetişmesi ne mucize değil mi, sanki uykusunda büyüyor, karanlıkta kimse görmeden, gözlerden uzakta.

Vallahi bilemiyorum, nerede büyümesini bekliyordu ki, dallardan sarkanını da görmedim hiç. Hiçbir şey söylemiyorum, o diyor ki, Başka ne vardır yeraltında, Grace?

Pancar olur, diyorum. Havuçlar da öyle büyür, Efendim, diyorum. Tabiatları böyle.

Bu cevap onu hayal kırıklığına uğratmış gibi, bir şey yazmıyor. Bana bakarak düşünüyor. Sonra diyor ki, Rüyaların olur mu, Grace?

Ben de diyorum ki, Nasıl yani, Efendim?

Geleceğe dair düşlerimden bahsediyor herhalde, hayatta yapacaklarıma dair planlarım olup olmadığından ve ben çok

acımasız buluyorum bu soruyu; ölene kadar burada olduğuma göre pek parlak düşler kuracak halim yok. Belki de hayallerden bahsediyordur, şu ya da bu adam hakkında hayaller kurup kurmadığımdan, genç bir kız gibi yani ve bu düşünce de en az deminki kadar acımasızca; o yüzden biraz öfke ve sitemle konuşuyorum, Rüyalarla ne işim var benim, böyle bir soru sormamalıydınız.

Diyor ki, Yo, galiba beni yanlış anladın. Benim sorduğum, gece uyurken rüya görür müsün?

Bu sefer biraz ters konuşuyorum çünkü bu beyefendinin saçmalıkları yetti artık, hem yine öfkeliyim aslında, Herkes görür, Efendim, öyle olduğunu zannediyorum.

Evet, Grace, ama sen görür müsün? diyor. Sesimin tonunu fark etmemiş olmalı veya belki de öyle işine gelmiştir. Ne istersem söyleyebilirim ona, hiç sarsılmaz, şok geçirmez, hatta şaşırmaz, yalnızca yazar, o kadar. Rüyalarımla ilgileniyor demek, çünkü her rüyanın bir anlamı vardır ya da Kitab-ı Mukaddes'te öyle diyor, Firavun'un gördüğü semiz inekler ve cılız inekler gibi, yahut Yakub'un bir merdivenden inip çıkan melekler görmesi gibi. Adını bundan alan bir yorgan deseni de var, Yakub'un Merdiveni.

Görürüm, Efendim, diyorum.

Diyor ki, Dün gece ne gördün?

Bay Kinnear'ın evinde mutfak kapısı önünde durduğumu gördüm. Yazlık mutfaktı; yerleri yeni silmiştim, biliyorum bunu çünkü eteklerimi toplamıştım ve hâlâ öyle duruyorlardı, ayaklarım da çıplak ve ıslaktı ve daha nalınlarımı giymemiştim. Bir adam duruyordu orada, tam basamakların dibinde, bir çerçiydi, bir zamanlar yeni elbisem için kendisinden düğme aldığım Jeremiah gibi, McDermott da dört tane gömlek almıştı ondan.

Ama bu çerçi Jeremiah değildi, başka biriydi. Çuvalını açarak mallarını saçmıştı yere, kurdeleler ve düğmeler ve taraklar ve kumaş parçaları, rüyada çok parlaktı renkleri, ipekler ve kaşmir şallar ve pamuklu basmalar güneşin altında pırıl pırıldı, çünkü güçlü bir gün ışığı vardı dışarıda ve tam yaz ortasıydı.

Adamın eskiden tanıdığım biri olduğu hissine kapıldım ama yüzünü kaçırmıştı, onun için göremiyordum kim olduğunu. Aşağıya, çıplak bacaklarıma baktığını hissettim, dizden aşağısı çıplaktı bacaklarımın ve yerleri süpürdüğüm için temiz değillerdi, ama bacak bacaktır işte, temiz ya da kirli ve aşağı çekmedim eteğimi. Bırak baksın gariban, onun oralarda böylesi yok ki, dedim kendi kendime. Yabancı bir ülkeden gelmiş olmalıydı, çok uzun yol yürümüştü, kara kuru, aç bir görünümü vardı, yahut ben rüyada öyle düşündüm.

Ama sonra bakmıyordu artık, bana bir şeyler satmaya çalışıyordu. Bana ait bir şey vardı onda ve geri almak istiyordum ama param yoktu, onun için alamıyordum. Olsun, anlaşınız, dedi, başka bir pazarlık yaparız. Söyle bakalım, sen ne verebilirsin bana, alaycı bir tonda sormuştu bunu.

Onda olan şeyim, ellerimden biriydi, artık görebiliyordum, beyaz ve büzüşüp kurumuş bir el, bileğinden tutmuş eldiven sallar gibi sallıyordu adam. Fakat sonra kendi ellerime baktım, ikisi de yerindeydi, bilek uçlarında duruyorlardı, her zamanki gibi giysinin kollarından çıkmışlardı, o zaman anladım ki başka bir kadının bu üçüncü el. Ve mutlaka elini almaya gelecekti o kadın, el bende olursa benim onu çaldığımı söyleyecekti; artık istemiyordum çünkü kesik bir eldi ne de olsa. Hem şimdi üstünde kan da vardı, şerbet koyuluğunda damlayan kan; ama bu korkutmadı beni, oysa uyanıkken gerçek kan görsem dehşete kapılırım; korku değil kaygı duyuyordum, beni kaygılandıran başka bir şey vardı. Arkamdan flüt sesi geliyordu ve sinirlerimi germişti bu.

Git yoluna, dedim çerçiye, hemen git buradan. Ama başını öbür tarafa çevirdi ve yerinden kımıldamadı, bana gülmekte olduğundan şüphelendim.

Sonra şunu düşündüm: Temiz yerlere damlayacak şimdi.

Hatırlamıyorum, Efendim, diyorum. Dün gece ne gördüğümü hatırlamıyorum. Karışık bir şeyler gördüm. Bunu yazıyor.

Kendime ait çok az şeyim var, hiç eşyam yok, sahip

olduğum bir şey yok, anlatacak gizli bir şeylerim yok, bir şeyi de kendime saklayayım bari; hem ne işe yarayacak ki rüyalarım?

Sonra diyor ki, Pekâlâ, kediyi yüzmenin birden çok yolu vardır.

Çok tuhaf buluyorum bu sözleri ve Ben kedi değilim, Efendim, diyorum.

O da diyor ki, Ya, tabii hatırlıyorum, köpek de değilsin, sonra gülümsüyor. Mesele şu, Grace, diyor, nesin sen? İn misin cin misin, yoksa bir koyun kadar masum musun?

Diyorum ki, Anlayamadım, Efendim.

Bana koyun denmesi hiç hoşuma gitmiyor, cesaretim olsa çıkıp gideceğim odadan.

O ise diyor ki, En başından başlayalım.

Neyin en başından, Efendim? diyorum.

Diyor ki, Hayatının başından.

Ben de herkes gibi dünyaya geldim işte, Efendim, diyorum ama hâlâ bozuğum ona.

Bende itirafın var, diyor, okuyalım bakalım, neler anlatmışsın.

O aslında benim itirafım değil, diyorum, avukatın söylememi istedikleri yalnızca ve gazetecilerin uydurdukları, sokak sokak dolaştırarak sattıkları o pislik şiire de inanabilirsiniz elbette. İlk defa bir gazeteci gördüğümde şöyle demek geçmişti içimden, Annen biliyor mu dışarı çıktığını? Neredeyse benim yaşımdaydı, daha tüyü yeni bitmiş biri nasıl olur da gazetelerde yazar? Hepsi onun gibiydi, çocuk denecek yaşta, gözlerine sokulsa anlamazlar hakikatin ne olduğunu. Daha on altı yaşına yeni basmıştım, benim on sekiz ya da on dokuz yaşında olduğumu, belki de yirmisini geçmediğimi söylediler, isimleri bile doğru dürüst yazamıyorlar, Jamie Walsh'un ismini üç ayrı biçimde yazdılar, Walsh, Welch, Walch, McDermott'ınkini de, birinde Mc birinde Mac diye, bir keresinde tek t ile bir başkasında iki t ile, Nancy'nin adını ise Ann olarak yazmışlar, hayatında kimse Ann demedi ki ona, diğer şeyleri doğru yazmalarını nasıl beklersiniz bunların? İşlerine geldiği gibi uyduruyorlar işte.

Grace, diyor o zaman, Mary Whitney kim?

Hemen bir bakış atıyorum ona. Mary Whitney mi, Efendim? Bu ismi nereden duydunuz? diyorum.

Senin portrenin altında yazıyor, diyor. İtirafının ön kapağında. *Grace Marks, Nam-ı Diğer Mary Whitney.*

Haa, evet, diyorum. Hiç benzetememişler bana.

Peki ya Mary Whitney? diyor.

O isim, Efendim, James McDermott'la birlikte kaçtığımızda, Lewiston'daki handa verdiğim isimdi. Kendi adımı vermemem gerektiğini söylemişti bana, belki peşimizden gelip sorarlar diye. O sırada kolumu çok sıkı kavramıştı, hatırlıyorum. Söylediği gibi yapayım diye.

Sen de aklına ilk gelen ismi mi söyledin? diyor.

Yo, hayır, Efendim. Mary Whitney eski bir arkadaşımdı. O tarihten önce ölmüştü, Efendim, o yüzden ismini kullanmamın bir zararı olmaz diye düşündüm. Bana giysilerini de ödünç verirdi zaten.

Bir an durup düşünüyorum, en iyi nasıl anlatabilirim diye.

Her zaman çok iyi davranırdı bana, diyorum; ve o olmasaydı, bu hikâye tamamen başka türlü olurdu.

13

Bir çocuktan duymuştum bu şiiri:

Tavanın sapı, tavanın sapı,
Adam evlenince başlar azabı.

Kadının azabı ne zaman başlar, söylemiyor. Benimki doğar doğmaz başlamıştır belki de, öyle söylerler ya, Efendim, diyorum, ne de olsa ana-babanızı seçemiyorsunuz ve ben de Cenab-ı Hakkın bana verdiklerini kendi hür irademle seçmiş değilim.

İtirafımın başında söylenenler doğru. Gerçekten de İrlanda'nın Kuzeyinden geldim; yine de şu yazdıklarını çok adaletsizce buluyorum: *Sanıkların her ikisi de, kendi ifadelerine göre İrlanda'dan gelmişlerdir.* Sanki bir suç bu, İrlandalı olmanın suç olduğunu bilmiyordum doğrusu; ama İrlanda'dan gelenlere suçlu muamelesi yapıldığına çok sık tanık oldum. Gerçi bizim ailemiz Protestandı tabii, o zaman iş değişir.

Hatırladığım tek şey deniz kıyısında kayalık bir liman, arazi yeşil ve boz renkliydi, çok fazla ağaç yoktu; onun için buradaki o koca ağaçları ilk gördüğümde çok korkmuştum, bir ağaç nasıl bu kadar büyür anlayamamıştım. Orayı çok iyi hatırlamıyorum, çocuktum ayrıldığımda; ancak parça parça hatırlıyorum, kırık bir tabak gibi. Tamamen başka bir tabağa ait gibi duran bazı parçalar çıkar her zaman; hiçbir parçanın uymadığı boşluklar da.

Durmadan damı akan iki göz bir kulübede otururduk, köyün kenarında, bir kasabanın yakınlarında, ama o kasabanın adını vermedim gazetelere çıkmasın diye, Pauline Teyzem hâlâ sağdır belki, onun adı lekelensin istemem. Hep iyiliğimi düşünmüştür benim, ama anneme de, gelecek için bu kadar az umut ve böyle bir baba varken benden bir şey beklenemeyeceğini söyler-

ken duymuştum onu. Annemin kendi seviyesinin altında biriyle evlendiğini düşünüyordu; bizim ailede âdet böyledir derdi ve benim de sonunda aynı işi yapacağıma inanıyordu; yüzüme karşı da benim bu kadere karşı savaşmam gerektiğini, öyle ucuza gitmememi söylerdi, annemin yaptığı gibi öyle karşıma çıkan ilk Eli Yüzü Düzgün çocuğa varmamalı, önce bir ailesini, soyunu sopunu araştırmalıymışım, yabancılardan uzak durmam gerektiğini de söylerdi. Sekiz yaşındayken, onun neden bahsettiği hakkında pek fikrim yoktu, gerçi bütün nasihatler için geçerliydi tabii bu. Annem, Pauline Teyzemin iyi niyetle konuştuğunu ama bazı standartları olduğunu söylerdi, seçme şansı olanlar için gayet iyi standartlardı tabii bunlar.

Pauline Teyzem ile kocası, yani düşük omuzlu ve sözünü sakınmaz bir adam olan Roy Enişte'nin kasabada bir dükkânları vardı; bakkaliyenin yanında giysiler için malzeme ve dantel de satarlardı, hatta Belfast'tan keten getirtiyorlardı ve durumları iyiydi. Annem Pauline Teyzenin bir küçüğüydü ve Pauline Teyzeden daha güzeldi - Pauline Teyzenin cildi zımpara kâğıdı gibiydi, hem çok kemikli bir vücudu vardı, parmak boğumları tavuk dizi kadardı; anneminse uzun kumral saçları vardı, ben de saçlarımı ondan almışım, ve tıpkı bir taşbebeğinki gibi yusyuvarlak mavi gözleri, evlenmeden önce Pauline Teyze ve Roy Enişte ile birlikte oturur, dükkânda onlara yardım edermiş.

Annemle Pauline Teyze rahmetli bir rahibin kızlarıymış - Metodist rahibi- babalarının kilisenin parasıyla olmayacak bir iş yaptığı, ondan sonra da iyi bir mevkiye gelemediği söylenirdi; adam öldüğünde tek kuruşları yokmuş ve kendi başlarının çaresine bakmak zorunda kalmışlar. Ama ikisinin de eğitimi varmış, nakış işleyebiliyor ve piyano çalıyorlarmış; demek ki o zaman Pauline Teyze de âşık olup kendi seviyesinin altında biriyle evlenmiş, çünkü dükkân işletmek bir hanımefendinin yapacağı iş olmasa gerek; ama Roy Enişte iyi adamdı ve her ne kadar kibar biri olmasa da saygı gösterirdi Teyzeme, bu da önemli bir şeydir; Teyzem ne zaman çarşaflarının durduğu dolaba baksa ya da iki ayrı tabak takımını -biri günlük kullanım için

diğeri, hakiki porselen olanı, misafire- sayacak olsa bahtının ne kadar iyi olduğunu söyler, haline şükrederdi, çünkü bunu da bulamayan kadınlar vardı; annemi kastediyordu elbette.

Bunları annemi kırmak için söylediğini sanmıyorum, gerçi sonucu bu olurdu ve her seferinde ağlardı annem. Pauline Teyzenin otoritesi altında hayata başlamış ve öyle devam etmişti, sonra bir de babamın otoritesi eklenmişti buna. Pauline Teyze durmadan babama karşı çıkmasını söylüyordu ona, babam da Pauline Teyzeye karşı çıkmasını, ikisi arasında ezilip pestile dönmüştü kadın. Ürkek bir yaratıktı ve hep tereddüt içinde, zayıf ve hassas, bunlara sinir olurdum. Onun daha güçlü olmasını isterdim hep, o zaman benim bu kadar güçlü olmama gerek kalmayacaktı.

Babama gelince, İrlandalı bile değildi. İngilizdi, İngiltere'nin kuzeyinden ve İrlanda'ya niye geldiği belli değildi, çünkü seyahate eğilimli olanlar genellikle ters istikamette hareket ederdi. Pauline Teyzeye bakılırsa İngiltere'de başını belaya sokmuş olmalıydı ve paçayı kurtarmak için alelacele buraya gelmişti işte. Marks gerçek adı olmayabilir, derdi; aslında Mark'tı herhalde, "marka" gibi yani, yahut "nişane", ve Teyzeme Kabil'in Nişanesi'ni hatırlatıyordu; Baksana, derdi, katil suratı var bunda. Gerçi bunları sonradan söylemeye başlamıştı, her şey berbatlaşınca yani.

Annemin dediğine göre önceleri çok iyi bir delikanlıymış, doğru düzgün bir adammış, hatta Pauline Teyze bile onun yakışıklı olduğunu kabul etmek zorunda kalmış, uzun boylu, sarışın ve dişlerinin çoğu daha yerindeyken; evlendiklerinde hem cebinde para varmış hem de geleceğe dönük umutları, ne de olsa bir duvarcı ustasıymış o, gazetelerin yazdığı gibi. Yine de Pauline Teyze, eğer mecbur kalmasaydı annemin onunla evlenmeyeceğini söylerdi, olayın üstü kapatılmış elbette ama yine de ablam Martha'nın, yedi aylık doğmuş bir bebeğe göre fazla iri olduğuna dair söylentiler dolaşıyormuş; annemin fazlasıyla ezik bir nezaket içinde olmasının sebebi de bu mecburiyet işte, bir sürü genç kadın vardı onunla aynı durumda olan; bunu da

bana, aynı duruma düşmeyeyim diye anlattı zaten. Babamın onunla evlenmeyi kabul etmesinin annem için büyük bir şans olduğunu söylerdi Teyzem, başkası olsa bunu duyar duymaz, Belfast'tan kalkan ilk tekneye binmişmiş bile, annem de öyle boynu bükük kıyıda kalakalırmış ve Pauline Teyze de sahip çıkamazmış ona, ne de olsa onun da kendi adını koruması, dükkânına bakması gerekiyormuş.

İşte böylece annem ve babam, hep birbirleri tarafından kapana kısıldıkları düşüncesiyle yaşadılar.

Babamın aslında kötü bir adam olduğuna inanmıyorum; ama kolayca yoldan çıkmıştı ve bütün koşullar kendi aleyhineydi. İngiliz olduğu için Protestanlar arasında bile pek sevilmemişti, yabancılardan hoşlanmazlar çünkü. Üstelik enişteme göre, annemle evlenerek sırt üstü yatıp keyfine bakmak için onu tuzağa düşürmüşmüş, dükkândan gelen parayla rahat bir hayat sürecekmiş böylece; kısmen doğruydu da bu, çünkü annem ve çocuklar yüzünden ona hayır diyemiyorlardı.

Bütün bunları küçük yaşta öğrendim. Evimizin kapıları hiç de kalın değildi ve ben de koca kulaklı bir küçük fareydim ve babam sarhoş olduğunda avaz avaz konuşurdu; ağzı bir kez açıldı mı, köşe başında ya da pencere dibinde birilerinin fare sessizliğiyle gelip onları dinliyor olabileceğini düşünmezdi hiç.

Söylediği şeylerden biri, çocuklarının çok fazla olduğuydu, zengin bir adam için bile fazlaydı bu kadar çocuk. Gazetelerde de yazdığı gibi dokuz kişiydik evde, dokuz tane boğaz. Oysa bir de ölen çocuklar var, tam üç tane, eğer daha doğmadan, isimsiz ölen bebeği saymazsak. Annemle Pauline Teyze, kaybedilen bebek diye bahsederlerdi ondan, ben de küçükken nerede kaybolduğunu merak ederdim hep, yani bu kaybın da sanki bir kuruşu düşürüp kaybetmek gibi bir şey olduğunu sanırdım; kaybedilmişse bir gün bulunurdu elbet.

Ölen diğer üç çocuk kilisenin bahçesinde gömülüydü. Gerçi annem gittikçe daha çok dua ediyordu ama kiliseye gittikçe daha az uğruyorduk, çünkü annem, ayağında bir çift ayakkabı bile olmayan zavallı fakir çocuklarının öyle bostan korku-

luğu gibi herkesin gözü önünde olmasını istemediğini söylerdi. Yalnızca bir köy kilisesiydi orası ama annem, nahif tabiatına rağmen mağrur kadındı, bir papazın kızı olarak kilisenin haysiyetli tavırlar gerektirdiğini iyi bilirdi. Yeniden haysiyetli olabilmek için çok fazla uğraştı, bizim de olabilmemiz için. Ama doğru dürüst elbiseniz olmayınca Efendim, haysiyetli olmak kolay değil.

Yine de kilise avlusuna giderdim ben. Kilise ancak bir ahır büyüklüğündeydi, bahçesini ise ot bürümüştü. Köyümüz büyükmüş bir zamanlar ama sonra herkes terk edip gitmiş, bir kısmı Belfast'taki fabrikalara bir kısmı da okyanusun ötesine; bazı ailelerden kimse kalmamıştı, mezarlarına bile bakan eden yoktu. Annem küçük kardeşlerimi evden uzaklaştırmamı söylediğinde onları götürdüğüm yerlerden biriydi kilisenin bahçesi; gidip üç ölümüzün mezarlarına bakardık, diğer mezarlara da. Bazıları çok eskiydi, üstlerinde mezartaşı niyetine melek başları vardı, gerçi bunlar daha çok, üstünde koca koca gözler olan yassı çöreklere benzerdi, bir de kulakların olması gereken yerden çıkan kanatları vardı. Vücudu olmayan bir baş nasıl olur da uçar, anlayamazdım; gerçi insan nasıl olur da kilisenin bahçesinde yatarken aynı zamanda Cennet'te olur, onu da anlayamazdım ya, herkes öyle olduğunu söylerdi.

Üç ölü çocuğumuzun mezar taşı yoktu, yalnızca tahtadan birer haç vardı mezarlarında. Şimdiye her yanını ot bürümüştür o mezarların.

Dokuz yaşına bastığımda ablam Martha evden ayrılıp hizmetçiliğe başladı, Martha'nın evde yaptığı bütün işler bana kalmıştı artık; iki yıl daha geçince ağabeyim Robert bir ticaret gemisiyle denizlere açıldı, ondan bir daha hiç haber alamadık; ama biz de kısa bir süre sonra oradan ayrılmış olduğumuz için, mektup gönderdiyse bile elimize geçemezdi.

Böylece beş küçük çocuk, bir de ben kalmıştık evde, bu arada bir tanesi de yoldaydı, Annemin, şu nazik dönem dedikleri dönemde olmadığı bir zaman bilmiyorum aslında; gerçi görebildiğim kadarıyla nazik bir tarafı da yoktu bunun. Bahtsız

durum da diyorlar buna ve bu, hakikate daha yakın - bahtiyar bir olayla sonuçlanan bahtsız durum, gerçi o olay da her zaman bahtiyar olmuyor.

O sırada babam artık bıkıp usanmıştı bu işten. Derdi ki, Ne demeye bir velet daha getiriyorsun bu dünyaya, yetmedi mi artık, hâlâ duramıyorsun, bir boğaz daha başımıza, sanki kendisinin hiç payı yoktu bu işte. Daha çok küçüktüm, altı ya da yedi yaşında, bir gün elimi annemin yusyuvarlak ve gergin karnına koyup dedim ki, Ne var burada, bir boğaz daha mı başımıza, annem de kederli kederli gülümseyip Evet, korkarım öyle, dedi ve dev bir ağız geldi gözümün önüne, mezartaşlarındaki uçan melek başları gibi bir başın üstünde, ama bu ağızda bir sürü de diş vardı, içeriden annemi kemirip yiyordu, ağlamaya başladım çünkü annemin öleceğini sandım.

Babamız sık sık uzaklara, hatta bazen Belfast'a gider, inşaatlarda çalışırdı; iş bitince birkaç günlüğüne eve gelir, sonra çıkıp yine iş aramaya başlardı. Evdeyken, gürültü patırtıdan uzaklaşmak için meyhaneye giderdi hep. Bir erkeğin bu kadar patırtı içinde kendi düşüncelerine kulak veremeyeceğini söylerdi, oysa onun bu kadar kalabalık bir ailesi olduğuna göre kendisine kulak vermesi, bu kadar cana nasıl bakacağını düşünmesi gerekiyordu. Ama onun baktığı şey şişenin dibiydi daha çok, oraya bakmasına yardım etmeye hevesli bir sürü de insan vardı etrafında; ama kafayı bulduğunda hiddete kapılır, İrlandalılara lanetler yağdırmaya başlardı, işe yaramaz aşağılık hırsız çapulcu sürüsü diye aşağılardı onları ve sonunda kavga çıkardı elbette. Gerçi güçlü kuvvetli adamdı, kısa zamanda arkadaşlarının çoğu uzaklaştı ondan, onunla oturup içmekten hoşlanıyorlardı ama kavga zamanı geldiğinde yumruklarına hedef olmak istemiyorlardı. O da gittikçe daha çok kendi başına içmeye başladı, içki arttıkça geceler uzadı, sonunda gündüz alacağı işleri kaçırır oldu.

Sonunda yaramaz adama çıktı babamın adı, gitgide daha az, daha uzaklarda işler bulmaya başladı. Evde olduğu zamanlar uzakta olduğu zamanlardan daha berbat geçiyordu, çünkü artık

hiddetini meyhanelere saklamıyordu. Allah ne diye bana bu kadar çok velet verdi bilmiyorum, derdi, bizim bu dünyada fazlalık ettiğimiz, kedi yavruları gibi bir çuvala doldurulup suda boğulmamız gerektiğini söylerdi, küçük kardeşlerim çok korkardı o zaman. Ben de, yürüyebilecek kadar büyümüş olan kardeşlerimi alıp evden götürürdüm, el ele tutuşarak kilise bahçesine gider, yabani ot toplardık veya bazen de limana iner, kayalıkların orada oynar, sopalarla denizanalarını dürter, sular çekildikten sonra kıyıda kalan mahlukatı toplardık.

Balıkçı teknelerinin bağlandığı rıhtıma gittiğimiz de olurdu. Annem ayağımız kayar da düşüp boğuluruz diye korktuğu için oraya gitmemiz yasaktı aslında ama yine de çocukları götürürdüm oraya, çünkü balıkçılar bazen bize balık verirdi, şöyle güzel bir ringa ya da uskumru, ne cinsten olursa olsun yiyecek lazımdı eve; bir günden diğerine ne yiyeceğimizi bilmediğimiz olurdu bazı zamanlar. Annemiz dilenmeyi yasak etmişti bize, biz de dilenmezdik zaten, yahut da dilenciler gibi durmadan konuşup dualar yağdırarak dilenmezdik; ama gözlerinden açlık akan, paçavralar içinde beş küçük çocuk, kimsenin kolay kolay karşı koyabileceği bir görüntü değildi ya da o zamanlar bizim köyde böyleydi bu. İşte böylece genellikle balığımızı alır, sanki kendimiz tutmuş gibi böbürlenerek koşardık eve.

Küçük kardeşlerim, incecik çıplak bacaklarını denize sarkıtarak rıhtıma dizildiğinde bazen çok kötü düşüncelere kapıldığımı itiraf etmek istiyorum. Birini ya da ikisini denize itiversem, diye düşünürdüm, besleyecek bu kadar çok boğaz olmaz, bu kadar çok çamaşır da çıkmaz. Çünkü o zamanlar çamaşır işinin büyük bölümü benim üstümdeydi artık. Ama sadece bir düşünceydi bu ve hiç kuşku yok, Şeytan sokuyordu bunu aklıma. Belki de babamdı bunu aklıma sokan, çünkü o yaşlardayken hâlâ onu memnun etmeye çalışırdım.

Bir süre sonra bazı kuşkulu arkadaşlıklar kurmaya başladı babam, Protestanlarla birliği savunan çapulcu kılıklı adamlarla düşüp kalkıyordu ve yirmi mil kadar ötemizde de, Katoliklerden yana tavır alan Protestan bir beyefendinin evi kundaklanmıştı,

böyle bir başka beyefendi de başı ezilmiş olarak bulundu. Anneme babamın bu konuda konuştuğunu duymuştum, babam Hangi Cehennem'den para bulup da eve getiriyorum sanıyorsun, diyordu ve annemin de bir işe yarayıp hiç değilse bunu sır olarak saklaması gerektiğini söylüyordu, ne de olsa güven olmazdı karı milletine, daha adamın suratına bakar bakmaz ihanet ederlerdi ona, böyle bir şey yaparsa Cehennem bile anneme az gelirdi. Anneme gidip bu sırrın ne olduğunu sorduğumda Kitab-ı Mukaddes'i çıkardı hemen ve benim de bu duyduklarımı sır olarak saklayacağıma dair Kitap üzerine yemin etmemi istedi, böyle kutsal bir yeminden dönecek olursam Cenab-ı Hak cezalandırırdı beni; öyle dehşete kapılmıştım ki o anda, ya bilmeden bu sırrı kaçırıverirsem diye ödüm koptu çünkü sırrın ne olduğunu anlamamıştım. Allah tarafından cezalandırılmak korkunç bir şey olmalıydı çünkü Allah babamdan bile büyüktü; ondan sonra başkalarının sırlarını açık etmeme konusunda çok dikkatli oldum, o sır ne olursa olsun.

Bir süre para girdi eve, ama bir şey değişmedi, sözün yerini yumruklar almıştı, üstelik zavallı anneciğim bu yumrukları kışkırtacak bir şey de yapmıyordu; Pauline Teyzem bize geldiğinde fısıldayarak anlatırdı ona, kollarındaki morlukları gösterip ağlardı ve derdi ki, Eskiden yapmazdı böyle; Pauline Teyzem de şöyle cevap verirdi, Şimdiki haline bak sen, tabanı delik bir çizmeden daha değerli değil o herif, tepesinden ne kadar çok koyarsan tabanından o kadar çok akıyor, çok ayıp, çok utanç verici bu.

Tek atlı arabaları içinde Roy Enişte de gelirdi teyzemle birlikte, kümeslerinden aldıkları biraz yumurta, bir parça domuz pastırması getirirlerdi yanlarında, çünkü biz tavuklarla domuzları elden çıkaralı çok olmuştu artık; ön taraftaki çamaşır asılı odada otururlardı, çünkü o iklimde güneş açmış bile olsa, daha çamaşırınızı yıkayıp bahçeye asmanızla üstlerine yağmurun inmesi bir olurdu; ve Roy Eniştem, ki sözünü sakınmaz bir adamdı o, eline aldığı parayı at sidiğine çevirmekte babam kadar marifetli bir adam daha tanımadığını söylerdi. Pauline Teyzem de kullandığı

dilden ötürü Affedersin, dedirirdi ona; gerçi annem bundan çok daha pis laflar işitirdi ya, çünkü babam içmeye başladı mı lağım çukurundan beter olurdu ağzı.

Artık hayatımızı babamın eve getirdiği azıcık parayla sürdürmüyorduk. Annem gömlek dikmeye başlamıştı, ben ve kardeşim Katey de ona yardım ederdik; ona bu işi bulan Pauline Teyze olmuştu, kumaşları getirir diktiği gömlekleri alır götürürdü, atla gelip gittiği için ona masraf oluyordu herhalde bu, harcadığı zaman ve emek de cabası. Ama gelirken daima yanında biraz yiyecek de getirirdi, gerçi bizim biraz ekili patatesimizle lahanamız vardı, ama yetmiyordu; dükkândan artık kumaşlar da getirirdi Teyzem, bizim giydiğimiz elbiseler bunlardan dikilirdi.

Babam sormaz olmuştu artık bütün bunların nereden geldiğini. O zamanlar, Efendim, bir erkek için ailesini geçindirmek onur meselesiydi, o aile hakkında ne düşünüyor olursa olsun; annem ise her ne kadar zayıf kişilikli olsa da, ona bunların nereden geldiğini söylemeyecek kadar akıllı kadındı. Bu konuda bir şey bilmeyen diğer kişi de Roy Eniştemdi, gerçi tahmin etmiş olmalı, hatta kendi evinden kaybolan bazı şeyleri sonradan bizim evde görmüştür elbette. Ama Pauline Teyzem bildiğinden şaşmazdı.

Yeni bebek doğunca benim çamaşır işim bir kat daha arttı, e bir eve bebek gelince hep böyle olur zaten, annem ise bu kez her zamankinden daha uzun süre yataktan kalkamadı; babam, bu yeni bebeğin kafasına bir yumruk vurup lahanaların arasına gömmemiz gerektiğini söylemişti, yerin altında olmak, üstünde olmaktan daha hayırlıydı. Bir keresinde de ona baktıkça açlığını hatırladığını söyledi, bir tepsinin üstünde, etrafına közlenmiş patatesler dizili, ağzında bir elmayla çok güzel dururmuş. Sonra da ne diye hepimizin birden suratına öyle baktığımızı sormuştu.

O sıralarda şaşırtıcı bir şey oldu. Pauline Teyze, çocuk sahibi olmaktan umudu kesmişti, o yüzden hepimizi kendi evladı sayıyordu; ama şimdi tam anlamıyla bir aile kurabileceğine dair bazı

işaretler vardı. Bu yüzden çok mutluydu tabii, annem de çok mutlu olmuştu onun adına. Ama Roy Eniştem, artık kendi ailesini düşünmek durumunda olduğunu, bize destek olmaya devam edemeyeceğini söylemiş ona, başka bir plan yapılmalıymış. Pauline Teyze ise babam ne kadar kötü bir adam olsa da bizleri açlıktan ölmeye mahkûm edemeyeceğini söylemiş, ne de olsa kız kardeşi onun kendi kanından, canındandı ve çocukların da bir günahı yoktu; Roy Enişte de demiş ki, açlıktan ölmekten söz edenlerin hepsinin aklı fikri göçte. Birçok kimse böyle yapıyordu gerçekten, iki Kanada'da da boş araziler vardı o zaman ve babamın da kimsenin kendisini tanımadığı yeni bir çevreye ihtiyacı vardı. Orada duvarcı ustalarına talep çokmuş çünkü bir sürü inşaat yapılıyormuş, hem yetkili ağızlardan duymuş ki, birçok demiryolu istasyonu inşa edilecek; çalışkan bir adamın rahatlıkla geçimini sağlayabileceğini söylüyormuş Eniştem.

Pauline Teyze demiş ki, İyi güzel de, kim verecek yol parasını? Ve Roy Enişte bir miktar birikmiş parası olduğunu söyleyerek elini cebine atmış, bu para sadece gemi için değil yolculuk sırasında yiyip içeceklerimize de yetermiş; bütün bunları ayarlayacak bir adamı da varmış üstelik. Konuyu açmadan önce her şeyi hazırlamışmış, öyle dereyi görmeden paçayı sıvayacak adam değildi benim Roy Eniştem.

Böylece karar verilmiş ve o haliyle Pauline Teyzem, arabaya atladığı gibi bize gelip bütün bunları anlatmış anneme, annem de babamla konuşup onu razı etmesi gerektiğini söylemiş, ama laftı tabii bunlar. Dilencilerin seçme şansı yoktur, annemle babamın da önlerinde başka hiçbir seçenek yoktu ki; üstelik köyde de birtakım tuhaf adamlar belirmiş, kundaklanan evden, öldürülen adamdan bahsediyor, sorular soruyorlar; böylece babam, bir an önce oralardan uzaklaşma telaşına düştü.

Ve bunun çok iyi bir fırsat olduğunu söyledi, hayata yeni bir başlangıç yapacaktı, üstelik Roy Enişte de ne kadar cömertti, yol parasını bir tür kredi olarak kabul ediyordu babam, durumunu düzeltir düzeltmez geri ödeyecekti; Roy Enişte de ona inanmış gibi yaptı. Babamı küçük düşürmek değildi derdi, tek is-

tediği onu bir daha görmemekti. Cömertliğine gelince, son nefesine kadar üç kuruş, beş kuruş ona yardım edip durmaktansa, dişini sıkıp bir seferde büyük bir meblağ verip kurtulmanın daha iyi olduğunu düşünmüştü herhalde; onun yerinde olsam ben de öyle düşünürdüm.

Böylece hazırlıklara başlandı. Nisan sonunda yola çıkmaya karar verildi, o zaman yaz başında Kanada'ya varmış olacak, soğuklara kalmadan bir ev bulup yerleşecektik. Annemle Pauline Teyze bir sürü plan yaptılar, eşyaları toplayıp çantalara, çuvallara koydular; ikisi de neşeli görünmeye çalışıyordu ama ikisine de hüzün çökmüştü. Ne de olsa kardeştiler, iyi günde kötü günde hiç ayrılmamışlardı birbirlerinden ve ikisi de biliyordu ki, gemi denize açıldıktan sonra bu dünyada bir daha birbirlerini göremeyeceklerdi.

Pauline Teyzem iyi cins ketenden bir çarşaf getirdi dükkândan, küçük bir yırtığı vardı sadece; bir de kalın şal getirdi, çünkü okyanusun öte yanında havaların soğuk olduğunu duymuştu; sonra bir de sepet sandık, içine samanlara sarılı porselen bir demlik ile üstü güllerle bezeli ikişer fincan ve tabak koymuştu. Annem çok teşekkür etti ona, kendisine her zaman ne kadar iyi davrandığını söyledi, demliği sonsuza dek bir hazine gibi saklayacağını, ona baktıkça ablasını hatırlayacağını da söyledi.

Sonra ikisi oturup uzun süre sessiz sessiz ağladılar.

14

Eniştemin tuttuğu bir arabayla Belfast'a gittik, uzun bir yolculuk oldu, araba çok sarsıntı yapıyordu ama fazla yağmur yağmadı. Her yanı taş binalarla kaplı, kocaman bir şehirdi Belfast, hayatımda gördüğüm en büyük yerdi ve atlarla, arabalarla doluydu. Çok güzel binaları vardı ama gece gündüz tezgâhlarda keten dokuyarak ömür tüketen birçok yoksul insanı da vardı. Oraya akşam vardığımız için sokaklarda gaz lambaları yanıyordu, hayatımda gördüğüm ilk sokak lambalarıydı bunlar; tıpkı ayışığına benziyorlardı ama renkleri biraz yeşile çalıyordu.

Geceyi geçirdiğimiz han öyle pire kaynıyordu ki, köpek kulübesinde yattığınızı sanırdınız; üstelik bu dünyadaki bütün varımızı yoğumuzu çaldırmamak için sandıkları da almıştık yattığımız odaya. Pek bir yeri görme şansım olmadı aslında çünkü sabah kalkar kalkmaz gemiye binmek zorundaydık, çocukları acele hazırlayıp ite kaka götürdüm limana. Nereye gittiğimizi anlamamışlardı ve aslında, size doğruyu söyleyeyim Efendim, hiçbirimizin de anlamış olduğunu sanmıyorum ben.

Gemi öyle duruyordu ıhtımda; Liverpool'dan gelmiş kocaman, hantal bir tekneydi ve sonradan öğrendiğime göre doğudan, iki Kanada'dan ağaç kütükleri, batıdan da göçmen taşıyor, bunların ikisi de aynı gözle, yani nakliyesi yapılacak bir yük olarak görülüyormuş. İnsanlar, ellerinde balyalar ve sandıklarla gemiye binmeye başlamışlardı bile, kadınların bir kısmı ağlayıp sızlanıp duruyordu; ama ben öyle yapmadım, çünkü bunun bir yararını görmemiştim hiç, zaten babam çok suratsız görünüyordu, sessizliğe ihtiyacı vardı belli ki, elinin tersini yoracak durumda değildi.

Gemi durmadan sallanıyordu, hiç güven duymamıştım. Küçük kardeşlerim heyecanlıydı, özellikle oğlanlar, benimse kalbim duracak gibiydi, çünkü daha önce hiç gemiye binmemiştim, limandaki küçük balıkçı teknelerine bile binmemiştim ve biliyor-

dum ki okyanusa açılacağız, bir süre sonra kara görünmez olacak, gemimiz batacak olsa ya da güverteden aşağı düşecek olsak, hiçbirimiz yüzemeyiz.

Yelken direğine yan yana tünemiş üç tane karga görmüştüm, annem de görmüş ve bunun uğursuzluk olduğunu söylemişti, yan yana üç karga ölüm demekmiş. Ondan bunları duymak şaşırtmıştı beni, çünkü batıl inançları olan bir kadın değildi; ama sanıyorum melankolik bir havadaydı, ruhu sıkıntı içindeyken insanların kötü kehanetlere inanmaya daha yatkın olduğunu görmüştüm. Bu kehanet beni çok korkutmuştu ama yine de korkumu göstermedim, çünkü yanımızda küçük çocuklar vardı: Beni korkmuş görürlerse onlar da korkarlardı, zaten yeterince gürültü patırtı vardı başımızda.

Babam çok cesur bir eda takınmış, giysilerimizle yatak yorganın bulunduğu en büyük balyayı yüklenip, iskele olarak sürülen tahtadan gemiye çıkıyordu, sanki bu işleri çok iyi bilirmiş ve hiç korkmuyormuş gibi bakınıyordu etrafına; annemse çok üzgün görünüyordu, şalına bürünmüş gizli gizli gözyaşı dökmekteydi, ellerini uzatıp demişti ki bana, Yarabbim, nasıl düştük bu hallere, tam gemiye binerken de şöyle diyordu, Bir daha karaya ayak basamayacağım. Anne, dedim ona, niye böyle diyorsun? O da dedi ki, İliklerime kadar hissediyorum bunu.

Ve dediği çıktı.

Babam, sandıklarımızdan en büyük olanları para karşılığı gemiye taşıtıp istif ettirmişti; buna verilen paraya yazıktı gerçi ama başka yolu da yoktu, hepsini kendi taşıyamazdı ki, hamallar ise arsız ve yapışkan adamlardı, herhalde babamın önünü kesip zorla elinden almışlardı sandıkları. Güverte çok kalabalıktı, insanlar durmadan gidip geliyor, adamlar yollarından çekilmemiz için bağırıyorlardı bize. Gemideyken gerek duymayacağımız sandıklar özel bir odaya koyulmuştu, hırsızlık olmasın diye kapısına kilit vuruluydu bu odanın, yol için yanımızda getirdiğimiz yiyecekleri de ayrı bir yere koyuyorduk; ama çarşaflarla battaniyeler yatağımızın altında duruyordu; annem Pauline Teyzenin verdiği demliği de yanından ayırmamakta diretmişti, gözünün önünden

ayrılsın istemiyordu; sepet sandığı bir halatla yatağın kenarındaki direğe bağlamıştı.

Yattığımız yer güvertenin altında kalıyordu, yağla kaplı bir merdivenden ambar dedikleri yere iniliyordu ve ambarın içine hep yataklar yapılmıştı. Bir metre seksen santim uzunluğunda, bir metre seksen santim genişliğinde, çivilerle gelişigüzel birbirine tutturulmuş biçimsiz kerestelerden oluşuyordu yataklar, her biri iki kişilikti ama üç ya da dört çocuk sığabiliyordu içlerine; hem de iki katlıydı yataklar, yani bir yatak üstte bir yatak altta, iki yatak arasında ise şöyle rahatça dönecek kadar bile boşluk yoktu. Alt yatakta yatıyorsanız doğrulup oturamıyordunuz, doğrulacak oldunuz mu üstteki yatağa çarpardı kafanız; üst yataktaysanız kalkıp hareket etme şansınız vardı tabii ama aşağı fazla sarkarsanız düşmeniz işten bile değildi. Herkes üst üsteydi ambarda, bir kutuya dizilmiş sardalyeler gibi ve lombar ağızları dışında ne bir pencere vardı ne de havalandırma deliği. İlk girdiğimizde bile havasızdı ambarın içi, ama sonradan daha da beter oldu. Girer girmez yatak kapıp eşyamızı üstüne koymak zorundaydık, öyle bir itiş kakış vardı ki, bense birbirimizden ayrılalım istemiyordum, çocuklar yabancı bir yerde yalnız kalırlarsa korkarlardı gece.

Her şey gemiye yüklendikten sonra, öğle olunca yelken açtık. İskeleyi kaldırıp da karayla bütün ilişkimizi kesince, çan çalarak hepimizi bir araya topladılar, Kaptan konuşma yapacaktı, derisi kösele gibi olmuş bir İskoçtu adam, güneyliydi. Gemi kurallarına uymak zorunda olduğumuzu söyledi, yemek pişirmek için ateş yakmayacaktık, her türlü yemek pişirme işini geminin aşçısı yapacak, yemek pişirme saatleri çan çalarak, haber verilecekti; tütün içmek yasaktı, özellikle de güvertenin altında, tütünsüz yapamayanlar çiğneyip tükürmekle yetineceklerdi, yoksa yangın çıkabilirdi. Çamaşır yıkamak da yoktu, yalnızca havanın güzel olduğu günlerde yıkanabilirdi ve buna da kendisi karar verecekti; çünkü eğer hava çok rüzgârlı olursa güverteden uçup gidebilirdi giysilerimiz ve yağmur yağdığında da ıslak giysilerin yaptığı

rutubetten geceleri ambara girmek mümkün olmazdı, bunun hiç hoşumuza gitmeyeceğini söyledi.

İzin almadan yatakları güverteye çıkarıp havalandırmak da yasaktı ve hepimiz onun, İkinci Kaptan'ın ve gemideki diğer görevlilerin emirlerine uymak zorundaydık, geminin güvenliği buna bağlıydı; disiplini bozanlar bir deliğe tıkılıp kilitlenecekti, hiçbirimizin böyle bir dayanıklılık denemesine girişmeyi istemeyeceğini umuyordu Kaptan. Ayrıca sarhoşlara hiçbir biçimde müsamaha gösterilmeyeceğini söyledi, sarhoş olunca denize düşmek işten bile değildi; kıyıya vardığımızda geberene kadar içip sarhoş olabilirdik ama gemide asla; zaten kendi güvenliğimiz için geceleri güverteye çıkmamız da yasaktı, yoksa kaybolabilirdik. Tayfanın işine karışılmayacak, rüşvet karşılığı ufak hizmetler koparmaya çalışılmayacaktı onlardan; ensesinde de gözleri vardı Kaptan'ın, böyle bir şeye kalkışacak olanı anında görürdü. Adamlarının da gayet iyi bildiği gibi gemisinde kimsenin gözünün yaşına bakmazdı o ve açık denizde kaptanın ağzından çıkan her söz, kanun demekti.

Hastalanacak olursak gemide bir doktor vardı ama zaten gemiyle yolculuğa alışana kadar hepimizin kendini biraz hasta gibi hissetmesi normaldi ve deniz tutması gibi önemsiz rahatsızlıklarla doktorun başını ağrıtmamalıydık; her şey yolunda giderse altı ya da sekiz hafta sonra karaya ayak basacaktık. Son olarak da Kaptan, her gemide bir iki fare bulunacağını, üstelik bunun büyük bir şans olduğunu söyledi, çünkü gemi batacak olursa bunu ilk anlayanlar fareler olurdu, dolayısıyla kibar hanımların gemide fare gördük diye onu rahatsız etmelerini istemiyordu. Herhalde daha önce fare gören olmamıştır içinizde, dedi -ve herkes kahkahalara boğuldu- ama merak edenlerimiz için yeni öldürülmüş bir tane vardı yanında, kamımız açsa, taze taze ağzımızın suyunu akıtırdı işte. Daha da çok kahkaha yükseldi, şaka yapıyordu Kaptan, bizi biraz rahatlatmak için.

Kahkahalar dinince, sözlerini toparlayarak gemisinin Buckingham Sarayı olmadığını ama zaten bizlerin de Fransa Kraliçesi olmadığımızı ve hayatta her yerde olduğu gibi burada da

ancak ödediğimizin karşılığını alabileceğimizi söyledi. Ve hepimize iyi yolculuklar diledi. Sonra da kamarasına çekilerek elimizden geldiğince yerleşmemiz için kendi başımıza bıraktı bizi. Yüreğinin derinliklerinde en çok istediği şey hepimizin denizin dibini boylamasıydı aslında, tabii kendisi, yol için ödediğimiz paraları cebine attıktan sonra. Ama en azından işini bilir görünüyordu ve bu rahatlatmıştı beni. Emirlerinin pek çoğuna uyulmadığını söylememe gerek yok herhalde, özellikle tütün ve içki konusundakilere; ama emirlere uymayanlar da bunu gizli gizli yaptılar elbette.

Başlangıçta fena gitmiyordu. Bulutlar azalmış, hafiften güneş açmıştı ve ben güvertede durup geminin limandan çıkmasını seyretmiştim, kara gözümün önünde olduğu sürece geminin hareket halinde olması önemli değildi. Ama İrlanda Denizi'ne çıkıp da daha çok sayıda yelken açıldığında içimde bir tuhaflık ve bulantı hissetmeye başladım, çok geçmeden de kahvaltıda yediklerimi güvertedeki deliklerden birine çıkardım, her biri birer elimi tutmakta olan küçük kardeşlerim de aynısını yaptı. Bir ben değildim bu durumda olan, herkes, yalağın başına toplanmış domuzlar gibi sıraya dizilmiş kusuyordu. Annemiz çok halsiz düşmüş, yere yığılmıştı, babamızın durumu ise benden de beterdi, yani anlayacağınız ikisi de çocuklarla uğraşacak durumda değildi. Allahtan akşam yemeği yememiştik, yoksa daha berbat olurdu her şey. Denizciler hazırlıklıydı, daha önce çok görmüşlerdi bu manzarayı, güverteyi temizlemek için kovalar dolusu tuzlu su çektiler.

Bir süre sonra kendimi daha iyi hissetmeye başladım; temiz deniz havasındandı belki, belki de gemide sallanıp durmaya alışmıştım artık, bir de, bunu affınıza sığınarak söylüyorum Efendim, zaten çıkartacak bir şey kalmamıştı midemde; güvertede bulunduğum sürece midem öyle bulanmadı bir daha. Ailemizin yemek sorunu da ortadan kalktı çünkü kimsede iştah kalmamıştı; ama bir tayfa biraz su içer ve ağzıma bir iki peksimet atarsam iyi geleceğini söyledi; ve eniştemin sözünü dinleyip

yanımıza bol bol peksimet aldığımızdan bu konuda sıkıntı çekmedik.

Böylece gece bastırana kadar durum biraz düzeldi, sonra aşağı indik ve her şey yine berbat oldu. Demin de söylediğim gibi bütün yolcular balık istifi dizilmişti, aralarda duvar falan yoktu ve herkesin fena halde midesi bulanıyordu; yani durmadan komşularınızın sızlanıp inlediğini dinlediğiniz yetmiyormuş gibi -sırf bunları dinlemek bile midesini kaldırıyordu insanın- bir de çok havasızdı içerisi, ambar pisliğe battıkça battı, etrafa kötü kokular yayıldıkça daha çok midemiz bulanıyordu.

Ve bunu anlattığım için bağışlayın Efendim, rahatlayabileceğimiz doğru dürüst bir yer de yoktu. Kovalar getirilmişti gerçi bu iş için, ama ışık olmadığından kovaları bulmak kolay değildi; karanlıkta el yordamıyla kova bulmaya çalışıyordu insanlar, herkes bağırıp çağırıyor, küfürler ediyor, bu arada yanlışlıkla devriliveriyordu kovalar, devrilmese de içine boşaltılması gereken şeyin yarısı yere dökülüyordu zaten. Neyse ki yer döşemesi öyle sağlam değildi de bir kısmı sintineye akıyordu. O zaman düşündüm ki Efendim, etek giydikleri için kadınlar, pantalon giyen erkeklere göre daha şanslılar, yani biz en azından bir tür doğal çadır taşıyoruz üstümüzde, halbuki zavallı erkekler, ayak bileklerine kadar dümdüz inen o pantalonlarla bu tür durumlarda pislikleri saklayamıyorlar. Ama söylediğim gibi, etraf karanlıktı nasıl olsa.

Geminin sulara batıp batıp çıkması ve o sırada çıkardığı çatırtılar, dalgaların kırbaç gibi şaklaması, karanlık ve leş gibi kokular, bir asilzade cüretkârlığıyla ortalıkta cirit atan fareler, bütün bunlar bir Cehennem azabından farksızdı. Yunus Peygamber o balinanın karnında ne yaptı acaba, diye düşündüm, ama o hiç değilse üç gün kalmıştı orada, bizimse önümüzde sekiz hafta vardı; üstelik Yunus Peygamber hayvanın karnında tek başınaydı, başkalarının inleyip inleyip öğürmesini dinlemek zorunda kalmamıştı.

Birkaç gün sonra düzeldi durum, birçoklarının midesi artık bulanmaz oldu; ama geceleri ambarın havası hep ağır-

laşıyor ve hep gürültü oluyordu. Öğürtü çok azdı artık ama öksürük ve horultu ise dinmek bilmiyordu; bir de tabii bol bol ağlayıp sızlanma ve dua sesleri, ki o koşullar altında anlaşılır şeylerdi elbet.

Sakın bunları sizin midenizi bulandırmak için anlattığımı düşünmeyin, Efendim. Neticede gemi, hareket halindeki bir kenar mahalleden farksızdı işte, yalnız cin satılan dükkânlar eksikti; duyuyorum da şimdi daha iyiymiş gemiler.

Belki pencereyi biraz açmak istersiniz.

Bütün bu sıkıntıların olumlu bir etkisi de vardı. Yolcular arasında Katoliklerle Protestanlar karışıktı, bir de Liverpool'dan gelmiş İngilizler ve İskoçlar bulunuyordu; herkesin keyfi yerinde olsa hemen ağız dalaşına başlar, arkasından kavgaya tutuşurlardı mutlaka, hiçbiri diğerini sevmezdi çünkü. Ama işte böyle şiddetli bir hastalık salgını da insanlardaki düşmanlık ateşini söndürmeye birebirdir; karada birbirlerinin gırtlağını kesmeye can atanlar şimdi kovaların önünde, birer anne şefkatiyle birbirlerinin başını tutuyorlardı; aynı şeyi zaman zaman hapishanede de fark etmişimdir, zorunluluk hiç olmayacak insanları yan yana getiriyor. Belki de deniz yolculuğu ve hapishane, Cenab-ı Hakkın hepimizin aynı candan olduğunu bize hatırlatmasına yarıyordur ve bu canın çok hassas, çok narin olduğunu. Belki de ben öyle olduğuna inanmak istiyorum.

Birkaç gün içinde alışmıştım deniz üstünde olmaya, güvertedeki merdiveni inip çıkabiliyor, bir şeyler getirip götürüyor, yemeklerle ilgilenebiliyordum. Her aile kendi yiyeceğini gemi aşçısına götürüyor, bunlar ağ biçimindeki torbalara konup kaynar su kazanına daldırılıyor ve hepsi bir arada pişiriliyordu; yani kendi yemeğinizi yemekle kalmıyor, başkalarınınkinin de tadını almış oluyordunuz. Bizim yiyeceğimiz tuzlanmış domuzla sığır etinden ibaretti; biraz patatesle soğanımız da vardı ama fazla değil, çünkü ağırlık yapıyordu onlar; ayrıca kuru fasulye, bir tane de lahana, ama onu çarçabuk tükettik yoksa pörsüyecekti. Yanımızda getirdiğimiz yulaf ezmesi ise kazanda haşlanamıyor,

sıcak suyla karıştırılıp katılaşsın diye bekletiliyordu, çayı da sıcak suya atıyorduk. Bir de peksimet vardı yanımızda, daha önce de söylediğim gibi.

Pauline Teyzem üç tane limon vermişti anneme, ağırlığınca altın değerindeydi bu limonlar, çünkü iskorbüte iyi geliyorlardı, Teyzem söylemişti; ihtiyacımız olunca kullanırız diye gözüm gibi saklamıştım o limonları. Ne de olsa, bütün parasını yol için harcamış olan bazılarının tersine, güçten düşmememize yetecek kadar yiyecek vardı yanımızda; hatta birazını artırabilirdik bile ya da bana öyle geliyordu, çünkü annemizle babamız kendi paylarına düşeni yiyecek durumda değillerdi. Onun için yan komşumuza birkaç peksimet verdim, Bayan Phelan adında çok yaşlı bir kadındı, bana çok çok teşekkür ederek Allah sana uzun ömürler versin, dedi. Katolikti kadın ve kızının iki küçük çocuğuyla birlikte yola çıkmıştı, aileleri göç edince geride yalnız kalmıştı çocuklar; şimdi Montreal'e götürüyordu onları, yol parasını damadı göndermişti; torunlarıyla da ilgilendim, sonradan böyle yapmış olduğuma çok sevindim. İnsan yaptığı iyiliğin karşılığını kat kat alıyor, öyle değil mi Efendim?

Sonra hava düzelip de kuru bir rüzgâr çıktığında çamaşır yıkayabileceğimiz söylendi -o kadar insanın midesi bozulduğu için buna çok ihtiyaç vardı doğrusu- bizimkilerle birlikte o kadının çamaşırlarını da yıkadım. Hiçbiri doğru dürüst yıkanmış olmadı aslında, kovalarla denizden çekilen tuzlu suyu kullanıyorduk, yine de bütün o pislikler gitti, gerçi bu sefer de tuzlu tuzlu kokacaktı her şey.

•

Bir buçuk hafta kadar sonra korkunç bir fırtınaya yakalandık, ceviz kabuğu gibi sallanıyorduk, dualar ve korkunç feryatlar yükseliyordu gemiden. Yemek pişirmek falan söz konusu değildi ve geceleri de uyumak imkânsızdı, çünkü bir yere tutunmayacak olursanız yataktan yuvarlanıverirdiniz, Kaptan, bizi yatıştırması için İkinci Kaptan'ı gönderdi, sakin olmamız gerektiğini, bunun önemli bir fırtına olmadığını, hiçbir şeye zarar gelmeyeceğini anlattı adam, üstelik gittiğimiz yöne doğru hızla itiyordu

bizi rüzgâr. Ama lombarlardan içeri su geliyordu, bu yüzden hepsini kapadılar; zifiri karanlığa gömülmüştük şimdi, içerisi eskisinden de havasızdı, hepimizin havasızlıktan boğulacağını düşündüm. Ama bunu Kaptan da düşünmüştü anlaşılan, çünkü lombarlar arada bir açılıyordu. Yalnız lombarlara yakın oturanlar sırılsıklam oluyordu; orada yer kapmış oldukları için fırtınadan önce daha çok hava almıştı onlar, şimdi bunun karşılığını ödüyorlardı işte.

İki gün sonra fırtına dindi, Protestanlar için bir şükran duası okundu, bir de papaz vardı gemide, o da Katolikler için Komünyon ayini düzenledi; ama zaten bu sıkıntılı koşullar nedeniyle ikisine birden katılıp mırıldanmamak elde değildi, az önce de anlattığım gibi, iki topluluk karada olduğundan çok daha fazla kaynaşmıştı birbiriyle. Ben şahsen ihtiyar Bayan Phelan'la çok dostane bir ilişki kurmuştum; o da artık, gitgide kötüleşmeye başlayan annemin yanında çok dinç ve tezcanlı kalmıştı.

Fırtınadan sonra havalar soğumaya başladı. Önce sis, sonra buzdağları çıktı karşımıza, bu mevsimde bu kadar çok buzdağı olmaması gerektiği söyleniyordu; onlara çarpmamak için çok yavaş ilerliyorduk; denizciler, buzdağlarının asıl büyük kısmının suyun altında kaldığını, görünmez olduğunu söylemişlerdi, neyse ki rüzgâr şiddetli değildi, yoksa sürüklenip bir tanesine bindirebilirdik; ben hiç usanmamıştım buzdağlarına bakmaktan. Buzdan yapılmış koca birer dağdılar gerçekten, zirveleri ve yamaçları vardı, üstlerine güneş vurduğunda bembeyaz parlıyorlardı ama tam ortalarındaki ışıklar maviydi; düşündüm de, Cennet'in surları da bunlardan yapılmıştı herhalde, ama böyle soğuk değildi tabii.

İşte tam o buzdağlarının arasından geçerken ağırlaştı annemiz. Deniz tuttuğu için yol boyunca yataktan pek çıkmamıştı gerçi ve peksimetle sudan başka gıda da almamıştı, bir de yulaf ezmesinden yaptığımız lapadan yemişti biraz. Babamızın durumu da pek parlak değildi, aslında iniltileriyle feryatlarına bakacak olursanız babamız daha kötüydü; durum hiç iç açıcı görün-

müyordu çünkü fırtına sırasında ne çamaşır yıkayabilmiş ne yatakları havalandırmıştık. O yüzden annemin aslında ne kadar kötüleşmiş olduğunu anlayamadım önce. Başının çatlayacak gibi ağrıdığını, pek iyi göremediğini söylüyordu, ıslak bezler getirip koydum alnına; o zaman anladım ki çok ateşi vardı. Sonra karnının da çok ağrıdığını söyledi, belli oluyordu zaten. Katı bir şişlik vardı karnında, ben de sanmıştım ki bir boğaz daha geliyor başımıza, hoş, bunun bu kadar çabuk oluvermesine de şaşırmıştım ya.

Gidip ihtiyar Bayan Phelan'a söyledim, o da bana, kendi başına doğurduğu dokuz bebek de sayılırsa tam on altı tane bebeğin eline doğduğunu anlattı; hemen gelip eliyle yokladı annemin karnını, annem çığlık çığlığa bağırmaya başlamıştı; Bayan Phelan gemi doktorunu çağırmam gerektiğini söyledi. Pek istemedim bunu yapmayı, çünkü Kaptan önemsiz rahatsızlıklarla adamın başını ağrıtmamamızı tembih etmişti; ama Bayan Phelan, bunun önemsiz rahatsızlık olmadığını, ayrıca bebek de olmadığını söylüyordu.

Babama sordum, Ne halt edersen et, dedi, böyle şeylerle uğraşamayacak kadar hastaydı kendisi; ben de gittim sonunda. Ama doktor gelmedi, saatler ilerledikçe daha da kötü oluyordu anneciğim. Artık çok zor konuşuyor, üstelik abuk sabuk sözler çıkıyordu ağzından.

Bayan Phelan bu durumun çok utanç verici olduğunu, bir ineğe bile daha iyi muamele edileceğini söyledi; doktoru getirmenin en iyi yolu hastalığın tifo ya da kolera olabileceğini bildirmekti ona göre, çünkü doktorların dünyada en çok korktuğu şeyler bunlardı, hele bir de gemide olursa. Ben de gidip öyle söyledim ve hemen geldi doktor.

Ama Mary Whitney'nin sözüyle -bağışlayın Efendim- bir horozda meme ne işe yararsa, doktor da o kadar işe yaramıştı, çünkü annemin nabzını sayıp ateşine baktıktan ve cevap alamadığı sorular sorduktan sonra, bütün yaptığı annemin kolera olmadığını söylemekti, e bunu ben de biliyordum zaten, kendim uydurmuştum. Nesi olduğunu ise anlayamıyordu doktor;

tümöre benziyordu daha çok, yahut kiste, belki de apandisitti; ağrı kesici bir şeyler verecekti. Verdi de; afyon şurubuydu galiba, hem de yüksek bir doz, çünkü çok geçmeden sesi kesildi annemin, doktorun amacı da buydu kuşkusuz. Yapabileceğimiz tek şeyin bu krizi atlatmasını dilemek olduğunu söyledi; ama kamını açıp bakmadan ne olduğunu anlamak mümkün değildi ve o zaman da ölürdü zaten.

Biraz hava alması için annemi güverteye taşıyıp taşıyamayacağımızı sordum, onu hareket ettirmenin doğru olmayacağını belirtti doktor. Sonra da alelacele gitti, bir yandan da, Burası ne kadar havasız, diye söyleniyordu kendi kendine, neredeyse boğulacağım. Bu da yine zaten bildiğim bir şeydi.

Annem o gece öldü. Keşke son anda melekleri gördüğünü ve ölüm döşeğinde bize güzel bir konuşma yaptığını anlatabilseydim size, kitaplarda olduğu gibi; ama ölürken bir şeyler gördüyse bile bunları kendine saklamıştı ve ne gördükleri ne de başka bir şey hakkında tek kelime çıktı ağzından. Uyanık kalıp ona göz kulak olmayı istediğim halde uykuya dalmışım işte, sabah uyandığımda ölü bir uskumru gibi buldum onu, gözleri açık ve sabit. Bayan Phelan kolunu omzuma atıp şalıyla sardı beni, yanında ilaç niyetine taşıdığı içkiden içirdi biraz; ağlamanın bana iyi geleceğini ve zavallının sonunda acılarından kurtulduğunu ve şimdi Cennet'te kutsal ruhların yanına vardığını söyledi, Protestan olsa bile.

Bir de, ruhunun dışarı çıkması için pencereyi açmamış olduğumuzu fark etti Bayan Phelan, âdet böyleydi; gerçi zavallı anneciğim için geçerli olmazdı belki de, çünkü geminin dibinde açacak pencere yoktu. Ben hiç böyle bir âdet duymamıştım daha önce.

Ağlamadım. Sanki ölen annem değil de benmişim gibi geldi; her yanıma inme inmiş gibi oturakaldım, şimdi ne yapacağımı bilemiyordum. Ama Bayan Phelan, onu orada öyle bırakamayacağımızı söyledi ve beyaz bir çarşafım olup olmadığını sordu. O zaman endişelenmeye başladım işte, çünkü sadece üç tane

çarşafımız vardı. Eskiyip yırtılan bir çarşafı ortasından keserek iki tane yapmıştık, bir de Pauline Teyzemin verdiği çarşaf vardı; hangisini kullanmak gerektiğini bilmiyordum. Eski bir çarşaf kullanmak hürmetsizlik olur gibi geliyordu, ama yenisini kullanırsam da, sağ kalanları düşündüğümüzde israf olacaktı bu; böylece, tabir yerindeyse bütün kederim bu çarşaf meselesi üzerinde yoğunlaştı. Sonunda annem nasıl olsun isterdi diye sordum kendime ve o, hayat boyu hep kendini ikinci planda tuttuğuna göre, eski çarşaflardan birini kullanmaya karar verdim; hem hiç değilse biraz daha temizdi onlar.

Kaptan'a haber verilmişti, iki tayfa gelerek annemi güverteye taşıdılar; Bayan Phelan da geldi benimle ve cesede çeki düzen verdik, gözlerini kapayıp o güzelim saçlarını açtık, çünkü Bayan Phelan cesedin saçları bağlı gömülemeyeceğini söylemişti. Üstündeki elbiselerle bıraktım annemi, yalnız ayakkabılarını çıkardım. Ayakkabılarını, bir de artık ihtiyaç duymayacağı şalını sakladım. Solgun ve narin görünüyordu, tıpkı baharda açmış bir çiçek gibi, sonra çocuklar başına toplaşıp ağlamaya başladılar; hepsine annemin alnını öptürdüm, eğer bulaşıcı bir hastalığı olduğuna inansaydım yapmazdım bunu. Sonra, bu işlerde uzmanlaşmış olduğu anlaşılan bir tayfa, onu sıkıca sararak çarşafın ağzını dikti ve dibe gitmesi için eski bir demir zincir bağladı ayağına. Saçından bir tutam kesip saklamam lazımdı; ama bunu akıl edebilecek durumda değildim o an.

Daha çarşaf yüzünü örttüğü anda, artık oradakinin annem değil başka bir kadın olduğu hissine kapıldım; ya da annemin değişmiş olduğuna inandım, o anda çarşafı açacak olsam bambaşka birini bulacaktım karşımda. Böyle şeyleri kafama sokan, yaşadığım şok olmalı.

Neyse ki bir rahip vardı gemide, kamaralardan birinde seyahat ediyordu, fırtınadan sonra şükran ayinini yöneten rahipti bu; kısa bir dua okudu annem için, babam da ambardan çıkıp sendeleye sendeleye merdivene kadar gelmeyi başardı, başı önde öyle dikiliyordu orada, kılıksız ve tıraşsızdı ama hiç değilse oradaydı. Sonra, etrafımızda buzdağları yüzer ve üstümüze ağır

ağır sisler çökerken denize bıraktık anneciğimi. Nereye gideceğini o ana kadar hiç düşünmemiştim, bütün balıklar gözünü dikmiş beklerken onu öyle beyaz bir çarşafın içinde denize bırakıvermek... çok korkunçtu. Toprağa gömülmekten daha kötüydü bu, çünkü toprağa gömdüğünüz insanın nerede olduğunu bilirsiniz hiç değilse.

Sonra her şey bitti, çarçabuk, ertesi gün de diğer günler gibiydi, bir tek annem yoktu.

O akşam limonlardan birini dilimledim ve her dilimi çocuklardan birine yedirdim, bir dilim de kendim yedim. O kadar ekşiydi ki tadı, mutlaka size bir yaran dokunacağına inanıyordunuz. Elimden gelen başka da bir şey yoktu.

Şimdi size bu yolculukla ilgili olarak anlatacağım bir tek şey kaldı. Henüz rüzgâr çıkmadığı için gemi pek hareket edemiyordu ve sise gömülmüştük, içinde Pauline Teyzenin demliği bulunan sepet sandık yere düştü ve demlik kırıldı. Fırtınada gemi sulara batıp batıp çıkarken, bir o yana bir bu yana yatarken hiçbir şey olmamıştı sandığa; zaten yatağın başındaki direğe bağlıydı.

Bayan Phelan, birilerinin çalmaya çalışırken sandığı çözdüğüne, sonra da ayak sesi falan duyup yakalanma korkusuyla öyle bırakarak gittiğine emindi, gemilerde böyle hırsızlık olayları çok olurdu. Ama ben öyle düşünmüyordum. Bence annemin ruhuydu bunu yapan, pencere açamadığımız için geminin dibinde kalmıştı ve eski çarşafı kullandım diye kızgındı bana. Ve artık sonsuza dek orada kalacaktı işte, şişeye hapsedilmiş bir kelebek gibi o gemi ambarından çıkamayacak, o korkunç ve karanlık okyanusta, bir göçmenlerle, bir kütüklerle beraber gidip gidip gelecekti sonsuza dek. Çok üzülmüştüm buna.

Görüyorsunuz, ne tuhaf şeyler düşünebiliyor insan. Ama o zamanlar küçük bir kızdım daha ve çok cahildim.

15

Allahtan sonunda rüzgâr çıktı da yola koyulduk, yoksa ne yiyeceğimiz yeterdi ne içeceğimiz; rüzgâr hızlanarak sisi dağıtmıştı ve Newfoundland'i sağ salim geçtiğimiz söyleniyordu, gerçi ben hiçbir şey görememiş ve bir şehirden mi bahsediliyor yoksa bir ülkeden mi, anlayamamıştım; çok geçmeden St. Lawrence Irmağı'na vardık ama daha karaya ayak basmamıza çok vardı. Geminin kuzey tarafında karayı gördüğümüzde de bir baktık her taraf taş ve ağaç, kapkaranlık, ürkütücü, insan yerleşecek bir yere benzemiyor hiç; yitik ruhlar gibi çığlık çığlığa bağıran kuşlar tepemizde bulutlar oluşturuyordu, Aman, dedim, inşallah böyle bir yerde yerleşmek zorunda kalmayız.

Ama bir müddet sonra kıyıda çiftlikler ve evler görünmeye başladı, daha yumuşak bir görünümü vardı artık karanın, siz buna daha medeni dersiniz belki. Bir adada durup kolera muayenesinden geçmek zorundaydık, çünkü bizden önce gemilerle bu ülkeye gelenlerin birçoğu kolera getirmişti; ama gemideki ölümlerin hepsi de başka nedenlerle olduğundan - annemden başka dört kişi daha ölmüştü; ikisi ince hastalıktan, biri inmeden; biri de gemiden atmıştı kendini- yola devam etmemize izin verildi. Irmak suyunda çocukları iyice yıkama şansı buldum, gerçi su buz gibiydi ama hiç değilse çok kötü görünen yüzleriyle kollarını yıkayabilmiştim.

Ertesi gün, ırmağa hâkim dik bir yamaçta kurulu Quebec şehrini gördük. Evler taştan yapılmıştı, limandaki rıhtımda seyyar satıcılar vardı, tezgâhlarını açmış, mallarını ortaya dökmüşlerdi, bir tanesinden taze soğan almayı başardım. Kadın Fransızca konuşuyordu ama el kol hareketleriyle hallettik; çocukları ve cılız suratlarını görünce bana biraz indirim yaptığına da inanıyorum. Öyle canımız çekti ki soğanları, elma gibi çiğ çiğ yedik, sonra da feci bir şekilde gaz yaptı ama hayatımda hiç bu kadar lezzetli soğan yediğimi hatırlamıyorum.

Yolcuların bir kısmı şanslarını Quebec'te denemek üzere gemiden ayrıldı, biz yola devam ettik.

Yolculuğun kalan kısmı hakkında anlatmaya değer bir şey gelmiyor aklıma. Durmadan yol aldık ve çoğunlukla rahatsız bir yolculuktu, şelalelere gelince karadan devam ettik, sonra gölden çok denize benzeyen Ontario Gölü'ne vardığımızda başka bir gemiye bindik. Sürüler halinde dolaşıp insanı ısıran minicik sinekler vardı, bir de fare iriliğinde sıvrisinekler; çocuklar kaşınmaktan derilerini yüzeceklerdi neredeyse. Babam kasvet dolu, melankolik bir havadaydı, annemiz olmadan nasıl idare edeceğini bilemediğini söyleyip duruyordu. Böyle anlarda en iyisi hiç ağzımı açmamaktı.

Sonunda Toronto'ya geldik, bedava arazi sahibi olunabildiğini söyledikleri yer burasıydı. Pek güzel bir şehir değildi - basık ve rutubetliydi; geldiğimiz gün hava yağışlıydı ve arabalarla insanlar hep bir telaş içindeydi, yerler çamurdu hep, bir tek taş döşeli ana caddeler hariç. Hafif ve ılık bir yağmurdu, hava çok ağırdı ama, bataklık gibi, insanın tenine yapışmış yağ gibi, sonradan öğrendim ki yılın bu mevsiminde hep böyle olurmuş, hep hummaya ve çeşitli yaz hastalıklarına tutulurmuş insanlar. Gaz lambaları da vardı, ama Belfast'takiler kadar büyük değil.

Çok karışıktı şehrin nüfusu, her cins insan yaşıyordu burada, birçoğu İskoç, bazısı İrlandalı, bazısı tabii ki İngiliz ve çok sayıda Amerikalı, biraz da Fransız; sonra Kızılderililer, ama tüy yoktu başlarında; bazı Almanlar da vardı; her renkten deri, çok yeni bir şeydi bu benim için; birisiyle konuştuğunuzda size hangi dilden cevap vereceğini bilmeniz mümkün değildi. Her taraf meyhane doluydu, rıhtım civarında bir sürü sarhoş dolaşıyordu, özellikle de denizciler, tam Babil Kulesi gibi bir yerdi burası.

Ama ilk gün pek bir yeri göremedik, önce mümkün olduğu kadar az masrafla başımızı sokacak bir dam bulmamız gerekiyordu. Babam, gemide tanıştığı bir adamla karşılaşınca ondan biraz yol yordam öğrendi; sonra da, domuz ahırından daha pis bir han odasında bizi bir sürü sandıkla bırakıp gitti; keşfe çıkıyordu.

Sabah gelip kiralık yer bulduğunu söyledi, oraya taşındık. Limanın doğusunda. Lot Sokağı'ndaydı burası, daha iyi günler görmüş olduğu anlaşılan bir evin arka tarafında. Ev sahibesinin adı Bayan Burt'tü, müteveffa bir denizcinin saygıdeğer eşiydi kendisi ya da bize öyle söylüyordu, kırmızı suratlı, güçlü kuvvetli bir kadındı, tütsülenmiş yılanbalığı gibi kokuyordu; babamdan birkaç yaş büyüktü. Evin, fena halde badana gerektiren ön tarafında oturuyordu, biz de arka taraftaki iki odaya yerleştik - daha çok müştemilatı andırıyordu burası. Altında kiler yoktu ve kış olmadığına şükrettim, yoksa rüzgâr içinden geçecekti evin. Yer döşemesi geniş tahtalardan oluşuyordu, ama toprağın hemen üstü olduğu için aradaki çatlaklardan hamamböcekleri ve başka minik yaratıklar çıkıyor, durum yağmurdan sonra daha berbat oluyordu, hatta bir sabah solucan bulmuştum evde.

Odalar mobilyalı değildi ama Bayan Burt mantar şilteli iki yatak vermişti bize, babamın bu üzücü darbeden sonra toparlanmasına kadarmış, öyle demişti. Su için, bahçenin dışında bir tulumba vardı; yemek pişirmek için, evin iki bölümünü birleştiren koridor'daki demir kuzineyi kullanacaktık. Aslında kuzineden çok sobaydı bu, ısınma için yapılmıştı ama elimden geleni yapıyordum işte, nitekim bir süre sonra aletin huyunu suyunu öğrendim, çaydanlığı fokurdatmayı başarıyordum. Uğraşmak zorunda kaldığım ilk demir kuzine olmuştu bu, yani dumanı bir yana, bazı endişeli dakikalar geçirdiğimi tahmin edebilirsiniz. Ama arazi boydan boya ağaç dolu olduğundan yakıt bulmakta güçlük çekmiyorduk, insanlar büyük bir gayretle ağaçları kesip kesip yerleşecek yer açıyorlardı nasıl olsa. Hem çevrede bir inşaat faaliyetidir gidiyordu ve inşaatlardan artan tahta parçaları, talaş falan da vardı, işçilere bir tebessüm verme ve taşıma zahmetine girerseniz istediğiniz kadar alabilirdiniz.

Ama doğrusunu isterseniz Efendim, pişirecek pek bir şey yoktu, çünkü babam, elimizdeki az miktar parayı saklamak zorunda olduğumuzu söylüyordu, ilk fırsatta çıkıp iş aramaya başlayacaktı; dolayısıyla ilk zamanlar hep lapa yedik. Gerçi Bayan Burt'ün bahçenin arka tarafındaki ağılda bir keçisi vardı da

taze süt içebiliyorduk, hem artık Haziran sonlarına geldiğimizden, sebze bahçesindeki yabani otları temizlememiz karşılığında soğan toplayabiliyorduk, bol bol soğan vardı; Bayan Burt, ekmek pişirdiği zaman bir somun da bize pişirirdi.

Annemiz öldüğü için çok üzüldüğünü söylemişti. Kendisinin çocuğu yoktu, tek evladı, tam sevgili kocacığıyla aynı sıralarda koleradan ölmüş, nasıl da özlemişmiş meğer minik ayak seslerini ya da babamıza öyle söylüyordu işte. Bize acıyarak bakar, zavallı anasız kuzucuklar ya da küçük melekler diye seslenirdi, oysa paçavralar içindeydik ve hiç temiz değildi üstümüz başımız. Bence babama göz koymuştu o; babam da hep en iyi özelliklerini sergiliyordu, kendine bakar olmuştu artık; bu kadar yakın zamanda, bu kadar çok çocukla dul kalmış bir adam. Bayan Burt'e dalında pişip de ağzına düşmeye hazır bir armut gibi gözükmüş olmalı.

Babamı teselli etmek için evin ön kısmına çağırırdı hep; insanın eşini kaybetmesinin ne demek olduğunu en iyi kendisi gibi bir dulun bilebileceğini söylerdi, insan yıkılıyordu böyle bir olay karşısında, duygularını paylaşacak hakiki bir dosta, acılarına ortak olacak birine öyle ihtiyaç duyuyordu ki; kendisinin tam bu iş için biçilmiş kaftan olduğunu anlatır dururdu; belki de doğruydu söylediği, çünkü bu iş için başvuran başka kimse olmamıştı.

Babamıza gelince, aldığı sinyallere göre oynardı oyununu, şok geçirmekte olan bir adam gibi dolaşır, mendilini hep hazır tutardı; kalbinin vücudundan sökülüp atıldığını söylerdi ve şimdi ne yapacaktı yanında sevgili can yoldaşı olmadan, artık mekânı Cennet olan, bu dünyanın hak etmediği kadar iyi bir insan olan sevgili eşi olmadan, hem de karınlarını doyurmak için onun eline bakan bu masum yavrucaklarla. Bayan Burt'ün oturma odasına gittiğini duyardım, evin iki bölümünü ayıran duvar öyle kalın değildi, duvara bir bardak koyup kulağınızı da dibine dayadınız mı daha iyi duyuyordunuz. Üç tane bardağımız vardı, Bayan Burt ödünç vermişti, hepsini deneyip sonunda bu iş için en uygun olanında karar kılmıştım.

Annemizin ölümü yeterince zor gelmişti bana da, ama hep metin olmaya çalışmış, kendimi bırakmamıştım hiç; babamın böyle salya sümük rol kestiğini işitmek midemi bulandırıyordu. Galiba işte o zaman gerçekten nefret etmeye başladım ondan, hele sağlığında annemize nasıl davrandığını düşününce çıldırıyordum, çizmelerini temizlediği bez parçası kadar değer vermemişti kadına. Ve her ne kadar Bayan Burt bilmese de ben gayet iyi biliyordum ki, bütün bunlar numaraydı, duygu sömürüsü yapıyordu, çünkü kira borcu birikmişti, kira parasını en yakın meyhanede ezmişti de ondan; sonra annemin gül desenli porselen fincanlarını sattı, yalvarmalarıma kulak asmadan demliği de sattı, kırılırken ufalanmadığını, onarılabileceğini söylüyordu. Annemin ayakkabıları da yine öyle gitti; ve en iyi çarşafımız da; keşke ona sarsaymışım anneciğimi, doğrusu buydu.

Babam horoz gibi kabara kabara çıkar giderdi evden, sözüm ona iş arıyordu ama ben biliyordum nereye gittiğini, geldiği zaman içeri sinen kokudan belliydi. Yoldan aşağı kostak kostak inerken bakardım arkasından, mendilini güzelce koyardı cebine; zaten bir süre sonra Bayan Burt de teselli projesini rafa kaldırdı, oturma odasındaki çay partileri sona erdi; bize de süt ve ekmek vermeyi kesip bardaklarını geri istedi, kirayı sormaya başladı, yoksa eşyalarımızla birlikte hepimizi kapının önüne koyacağını söyler oldu.

İşte o sıralarda babam, artık neredeyse yetişkin bir kadın olduğumu ama hâlâ evde onun eline baktığımı, oysa artık hayata atılıp ekmeğimi kazanmam gerektiğini söylemeye başladı bana, daha önce ablamın yaptığı gibi, gerçi o sürtük hayırsız çıkmış, aldığı ücretten eve pek bir şey göndermemişti ama. Ben olmazsam küçüklere kim bakacak, diye sorduğumda da bir küçüğüm Katey'nin bakabileceğini söyledi. Katey dokuz yaşındaydı daha, gerçi on yaşını da yanlamış sayılırdı. Anladım ki başka çarem yok.

İş nasıl bulunur bilmiyordum ki, ben de bu şehirde tanıdığım tek insan olan Bayan Burt'e sordum. Artık bizden

kurtulmak istiyordu ve bunun için kimse suçlayamazdı onu; hem bende umut görüyor, parasını alabileceğini düşünüyordu. Reis'in Hanımı Bayan Parkinson'ın kâhyasını tanıyan bir arkadaşı varmış ve bir hizmetçiye ihtiyaçları olduğunu duymuş; üstüme başıma çeki düzen vermemi söyledi, kendi temiz başlığını giydirdi bana ve elleriyle götürüp beni kâhya kadına takdim etti. Çalışmaya çok hevesli olduğumu söyledi, çalışkanlığımdan ve iyi ahlakımdan dem vurdu, kendisi de bana kefil oluyordu. Annemin gemide ölüp denize atıldığını da anlattı, Vah vah, dedi kâhya da ve beni daha yakından incelemeye başladı. Anladım ki kapının arasına ayağınızı sokmanın en iyi yolu, bir ölüm.

Kâhyanın adı Bayan Honey'ydi, "bal" yani, ama adından başka tatlı bir tarafı yoktu, mum makası gibi sipsivri burnu olan kara kuru bir kadındı, Hayatı boyunca kuru ekmek ve peynir kıntısına talim etmiş gibi duruyordu, gerçi kocasının ölümünden sonra bu ülkede beş parasız, bir başına kalakalıp da ancak kâhya olarak iş bulabilen düşmüş bir İngiliz soylusu olduğuna göre, büyük ihtimalle de öyle yapmıştı. Bayan Burt on üç yaşında olduğumu şöyledi ona, ben de bozmadım - önceden böylesinin daha iyi olacağı konusunda uyarmıştı beni, o zaman işe alınma şansım daha fazla olurdu; yalan da değildi hani, bir ay sonra on üçüme basacaktım.

Bayan Honey ağzını büzerek bakıyordu bana, pek cılız göründüğümü, inşallah bir hastalığım falan olmadığını söyledi, hani annemin de ölümüne sebep olan cinsten; Bayan Burt ise annemin bulaşıcı hastalıktan ölmediğini, benim yalnızca yaşıma göre biraz küçük durduğumu ve daha büyüyeceğimi açıkladı, ama gücüm kuvvetim yerindeydi, tıpkı bir erkek gibi odun taşırken görmüştü beni.

Bayan Honey bu sözlere burun kıvırdı ve huysuz biri olup olmadığımı sordu, çünkü kızıl saçlılar huysuz çıkardı çoğunlukla; Bayan Burt de benim bu dünyada gördüğü en iyi huylu insan olduğumu, çektiğim bütün sıkıntılara tam bir Hıristiyan tevekkülüyle boyun eğdiğimi anlattı. İşte o zaman Katolik olup olmadığımı sormak geldi Bayan Honey'nin aklına, ne de olsa

İrlanda'dan gelenlerin çoğu Katolikti; eğer öyleyse benimle işi yoktu, Katolikler Papa'nın batıl itikat sahibi, isyankâr ruhlu cemaatiydi ve bu ülkede girdikleri her yeri karıştırıyorlardı; neyse Katolik olmadığımı öğrenince rahatladı. Sonra dikiş bilip bilmediğimi sordu ve Bayan Burt, rüzgâr kadar hızlı diktiğimi söyledi hemen, o zaman Bayan Honey, dosdoğru bana bakarak bunun doğru olup olmadığını sordu; ben de kendim konuştum ama çok heyecanlandım aslında, küçük yaştan beri gömlek dikerken anneme yardım ettiğimi, evde en iyi ilik açanın ben olduğumu, hem çorapları da onardığımı anlattım, Han'fendi demeyi de unutmadım.

Bunun üzerine biraz tereddüt etti Bayan Honey, sanki kafasında toplama çıkarma yapar gibiydi; sonra ellerime bakmak istediğini söyledi. Çok çalışan bir insanın elleri olup olmadığını görmek istiyordu herhalde; ama hiç endişelenmesine gerek yoktu, tam istendiği kadar kırmızı ve kabaydı ellerim, zaten o da tatmin olmuş görünüyordu. Sanki pazarda at bakıyordu mubarek; dişlerime bakmayı akıl etmediğine şaşırmıştım doğrusu, ama sizler de ödeyeceğiniz ücretin karşılığını almak istiyorsunuz herhalde.

Sonuç olarak Bayan Honey, Reis'in Hanımı Bayan Parkinson ile görüşeceğini söyledi ve ertesi gün de gelmem için haber gönderdi. Ücretim yatacak yer ve yiyeceğe ilaveten ayda bir dolardı, vicdanı rahatsız olmadan ödeyebileceği en düşük ücretti bu; ama Bayan Burt, biraz büyüyüp bu işte pişince daha fazlasını isteyebileceğimi söylüyordu. Hem o zamanlar bir dolarla bugünkünden daha çok şey alınırdı. Olsun, ben çok mutluydum, hayatımda ilk defa kendi param olacaktı ve bu bir servet gibi görünüyordu gözüme.

Babama kalsa iki ev arasında gidip gelecek, geceleri evde, yani onun deyişiyle iki odalı fakirhanemizde yatacaktım, yani her sabah yine kalkıp o hantal kuzineyi yakmak, suyu kaynatmak, günün sonunda da gelip etrafı toplamak demekti bu; çamaşır da cabası, gerçi neyle yıkayacaktım çamaşırı, doğru dürüst bir

leğenimiz bile yoktu, en kötüsünden bile olsa bir kalıp sabun almak için babamdan para istemek faydasızdı. Oysa Reis'in Hanımı Bayan Parkinson'lar beni yatılı istiyorlardı; ve eğer çalışacaksam hafta başında orada olmalıydım.

Kardeşlerimden ayrılacağıma ne kadar üzülsem de gidiyorum diye şükürler ediyordum, çünkü biraz daha kalırsam babamla birbirimizin kemiklerini kıracaktık. Yaşım büyüdükçe onun suyuna gitmek daha zor gelmeye başlamıştı bana, çocukların ana-babalarına duydukları o doğal inancı kaybetmiştim artık, öz evlatlarının boğazına girecek ekmeğin parasını içkiye yatırıyordu, çok geçmeden bizi ya dilenmeye zorlayacaktı ya hırsızlık yapmaya, belki daha da kötü şeylere. Öfke nöbetleri yine başlamıştı, hem de annem ölmeden önce olduğundan daha şiddetliydi bu sefer. Şimdiden çürük içindeydi kollarım, sonra bir gece, bazen anneme de yaptığı gibi duvara çarptı beni, sürtük diye, orospu diye bağırdı, bayılmışım; o olaydan sonra bir gün belimi kırıp beni sakat bırakacak diye korkmaya başladım. Ama böyle öfke nöbetlerinden sonra sabah uyandığında hiçbir şey hatırlamadığını, akşam aklının yerinde olmadığını, ne yaptığını bilmediğini söylerdi.

Her günün sonunda köpek gibi yorulmuş oluyordum, ama yine de gece sabaha kadar uyuyamaz, bunları düşünür dururdum. Ne yaptığını bilmiyordu gerçekten de, öyle zamanlarda birden bağırıp çağırmaya başlar, kendi çocukları da dahil şunu bunu öldüreceğine dair tehditler savururdu, içki dışında kimse bir neden göremiyordu bu davranışlarına.

Demir yemek kazanı aklımdan çıkmaz olmuştu, ne kadar ağır olduğunu düşünüp duruyordum; uyurken üstüne bir düşecek olsa kafatası yarılır, beyni dökülürdü içinden ve ölürdü babam, herkese kaza olduğunu söylerdim; ama böyle büyük bir günah işlemek istemiyordum, yine de kalbimde büyüdükçe büyüyen öfke alevinin sonunda bana bunu yaptıracağından korkuyordum.

İşte bu yüzden, Reis'in Hanımı Bayan Parkinson'lara gitmeye hazırlanırken Rabbime şükürler ettim beni günah yolun-

dan ayırdığı için ve önümdeki yıllarda da beni o yoldan uzak tutsun diye dua ettim.

Bayan Burt beni öperek uğurladı, bol şanslar diledi ve o bozuk ciltli şişko suratına, üstünden yayılan tütsülenmiş balık kokusuna rağmen hoşuma gitti bu, çünkü bu dünyada karşılaştığınız her insanlığın, her nezaketin değerini bileceksiniz, ağaçta yetişmiyor bunlar. Küçükler ağladılar ben giderken, annemin şalını başka birkaç küçük eşyamla birlikte denk yapıp yanlarından ayrılırken, ziyaretlerine geleceğimi söyledim; o sırada gerçekten samimi söylüyordum bunu.

Ben giderken babam evde değildi. En iyisi de buydu zaten, çünkü ne yazık ki bedduadan başka söz çıkmayacaktı ağzından, benim payıma da suskunluk düşecekti. Beddua eden sizden daha iri yapılıysa ve aranızda bir çit falan yoksa, aynen karşılık vermek hiç akıllıca bir iş değildir.

16

Dr. Edward Murchie, Dorchester,
Massachusetts, Amerika Birleşik Devletleri;
Gönderen: Dr. Simon Jordan, Binbaşı C. D. Humphrey eliyle,
Lower Union Sokağı, Kingston, Batı Kanada

15 Mayıs 1859

Sevgili Edward,

Gece yarısı, gaz lambasının ışığında yazıyorum bu mektubu, ikimiz birlikte ne çok tüketmişizdir bu lambaların gazından. Bu ev buz gibi, yani senin anlayacağın aynı Londra'da kaldığımız pansiyona benziyor. Ama çok geçmeden havalar feci ısınacak ve nemli havada mikropların yoğunlaşmasıyla yaz hastalıkları başlayacak, ben de sırası gelince onlardan yakınacağım sana.

Mektubun beni çok sevindirdi, tabii içindeki güzel haber de. Demek güzeller güzeli Cornelia'ya teklifini yaptın ve kabul edildin! Eski dostun büyük bir şaşkınlık sergilemezse kusura bakmazsın herhalde, ne de olsa konu, mektuplarının satır aralarında yeterince kendini belli ediyor ve işin nereye varacağı, okurun büyük bir zekâ ve sezgi göstermesine gerek kalmaksızın, kolayca anlaşılıyordu. En içten tebriklerimi kabul et lütfen. Bayan Rutherford'u tanıyabildiğim kadarıyla şanslı herifsin vesselam. Böyle anlarda, kendilerine kalplerini bağlayacak güvenli bir liman bulan dostlara gıpta ediyorum doğrusu; belki de bağlayacak kalpleri olduğu için gıpta ediyorumdur, kim bilir? Sık sık bende öyle bir şey bulunmadığı hissine kapılmaktayım, onun yerinde kalp şeklinde bir taş duruyor galiba; dolayısıyla ben, Wordsworth'ün dediği gibi "bulutlar kadar yalnız dolaşmaya" mahkûmum.

Senin nişan haberinin annemi de harekete geçireceğinden hiç şüphem yok, beni evlendirme çalışmalarını hızlandırmaya teşvik edecektir onu; hiç şüphe etmediğim bir başka

konu da senin her fırsatta, hem kusursuz bir aklı selim örneği hem de beni köteklemeye yarayacak bir sopa olarak eski dostuna karşı kullanılacağındır. Eh, o da haklı elbette. Ben de er geç ilkelerimi bir yana bırakarak Kitab-ı Mukaddes'teki "meyve verin ve çoğalın" emrine itaat edeceğim. Taştan yapılmış kalbimi, koruması için nazik bir genç hanıma emanet etmem gerekiyor; ama elbette bu hanım da, kendisine emanet edilenin etten yapılma gerçek bir kalp olmayışına aldırış etmemeli ve ona iyi bakacak maddi imkânlara sahip olmalı; zira taştan kalpler, diğerlerine göre rahatlarına daha düşkün olmakla kötü bir şöhret yapmışlardır.

Bendeki bu kusura rağmen annem evlilik tezgâhlama çabalarını sürdürüyor. Şu aralar Bayan Faith Cartwright'a övgüler düzmekle meşgul, birkaç yıl önce bize geldiğinde görmüştün onu, hatırlarsın. Bu hanımın, bir süre Boston'da kalmak suretiyle kendini çok geliştirdiği söyleniyor, gerçi benim bildiğim kadarıyla -ki bunu sen de bilirsin Edward, Harvard'da birlikte okumuştuk- orasının kimseleri geliştirdiği görülmemiştir; ancak annemin, bu genç hanımın *ahlaki* niteliklerini öve öve bitirememesi bir korku da salmıyor değil içime, acaba diyorum, diğer niteliklerindeki kusurların giderilmesi bu gelişmeye dahil değil mi? Heyhat, senin şu alaycı eski dostunu âşığa benzer bir şeye çevirebilecek olan kadın, bizim değerli ve lekesiz Faith'ten bambaşka biri olmalı.

Neyse, bu kadar söylenip durmak yeter. Seni tüm kalbimle tekrar kutluyorum, sevgili yoldaşım, ve düğününde bu dünyada görülmüş en büyük iyi niyetle dans edeceğim, tabii o zaman oralarda olabilirsem.

Bütün bu telaşın arasında, Grace Marks'la bir ilerleme kaydedip kaydetmediğimi sorma nezaketi de göstermişsin. Henüz anlatacağım pek bir şey yok, ama uyguladığım yöntemler ancak yavaş yavaş, belli bir birikimin üstüne etkisini gösterecek cinsten olduğu için, çabuk sonuç almayı da beklememiştim. Hedefim, kızın zihninin uyur durumdaki kısmını uyandırmak - bilinç eşiğinin gerisindekileri inceleyebilmek, oraya

zorla itilip gömülmüş olduğuna inandığım anıları canlandırmak. Onun zihnini kilitli bir sandık gibi görüyorum ben, önce kilide uyan anahtarı bulmam gerekiyor; ama itiraf etmeliyim ki şimdiye kadar bu konuda pek bir ilerleme sağlayamadım.

Gerçekten deli olsaydı veya en azından şu haline göre birazcık deli olsaydı, bana epey yardımı dokunurdu aslında; oysa bugüne dek düşesleri kıskandıracak bir dinginlik sergiledi hep. Bu kadar kendi içine kapalı bir kadın tanımadım. Ben oraya gitmeden az önce olan -ve ne yazık ki tanık olmakta geciktiğim- olayı saymazsak, hiç kendini kaybetmedi. Alçak, melodik bir sesle konuşuyor, üstelik bir hizmetçiden beklenmeyecek kadar kültürlü biri izlenimi veriyor konuşurken - bu numarayı, sosyal bakımdan kendinden yüksek kimselerin evinde hizmetçilik ederek öğrendiğine kuşku yok; yalnızca hafif bir Kuzey İrlanda aksanı kalmış konuşmasında, ilk geldiğinde daha belirgin bir aksanla konuşuyor olduğu açık. Aksanını neredeyse kaybetmiş olması çok da şaşırtıcı değil zira henüz çocukken gelmiş ve neredeyse ömrünün yarısından çoğunu bu kıtada geçirmiş.

Büyük bir sükûnet içinde "minderine oturup incecik ilmeklerle işliyor nakışını", ağzını mürebbiyeler gibi büzüyor ve ben de dirseklerimi masaya dayayarak öbür taraftan ona uzanıyor, onu istiridye açar gibi açacağım diye boşuna uğraşmakla beynimi yiyorum. Yeterince samimi görünen bir havada benimle sohbet etse de, mümkün olduğu kadar az şey anlatmayı başarıyor ya da benim öğrenmek istediklerimin mümkün olduğu kadar azını işte; gerçi çocukluğundaki aile hayatı ve göçmen olarak Atlantik'i geçişi hakkında bilgi edinmeyi başardım; ama bunların hiçbiri duyulmamış şeyler değil - bildiğimiz yoksulluk, sefalet vb hikâyeleri. Deliliğin kalıtsal olduğuna inananlar, babasının bir ayyaş ve muhtemelen aynı zamanda kundakçı olduğunu öğrenince rahatlarlar herhalde; ama aksine birçok teori bulunsa da ben, böyle eğilimlerin mutlaka kalıtım yoluyla aktarıldığına inanmanın çok uzağındayım.

Bana gelince, Grace Marks vakasının büyüleyici etkisi olmasa, sırf can sıkıntısından ben kendim delirebilirdim; burada

cemiyet hayatı çok sönük ve benim duyarlılıklarımla ilgi alanlarımı paylaşan kimse yok, belki bir tek yine benim gibi burada konuk olarak bulunan Dr. DuPont'u hariç tutabiliriz; ama o da şu Braid denen kaçık İskoçun müridi, zaten kendisi de hayli cins bir herif. Eğlence hayatına gelince, yapılacak pek bir şey yok; ben de ev sahibeme, çok bakımsız kalmış olan arka bahçesini kazıp biraz lahana falan ekmeyi önerme kararı aldım, sırf biraz kafamı dinleyeyim ve egzersiz yapayım diye. Görüyorsun ne hallere düştük, hayatımda elime kürek almış değilimdir oysa!

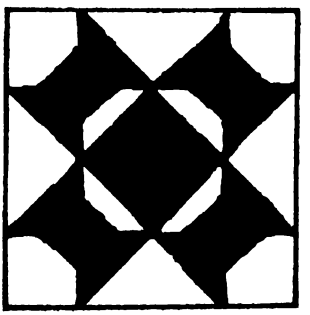
Saat gece yarısını geçti, artık mektubuma son vermem ve gidip o buz gibi, yapayalnız yatağıma girmem gerekiyor. Sana en iyi dileklerimi sunuyor ve bu eski dostundan daha mutlu, daha az şaşkın bir durumda olduğunu umuyorum.

Sevgilerimle,

Simon.

VI

GİZLİ ÇEKMECE

Histerikler - Histeri nöbetleri çoğunlukla genç, asabi, evlenmemiş kadınlarda görülür... Böyle nöbetler geçiren genç kadınlar, "insan vücudunun miras aldığı her türlü hastalık"tan muzdarip olduklarına inanma eğilimindedirler; gösterdikleri sahte hastalik belirtileri sahici olanlara çok benzer, dolayısıyla aradaki farkı anlamak genellikle çok zordur. Nöbetler ise büyük bir depresyon, ağlama krizleri, mide bulantısı, kalp çarpıntısı ve benzerlerinin ardından gelir... Hasta genel bir his kaybı yaşar ve arkasından bayılır; vücut her yöne savrulur, ağızdan köpük gelir, anlamsız sözler sarf edilir ve kahkaha, ağlama ya da haykırma krizleri birbirini izler. Nöbet geçtikten sonra hasta çoğunlukla içler acısı bir halde ağlamaya başlar, bazen olanların hepsini hatırlamakta, bazen de hiçbir şey hatırlamamaktadır.

ISABELLA BEETON
Beeton Ev İdaresi Kitabı, 1859-61

Kalbim onu işitir de çarpardı,
  Bir tarhın toprağıymışçasına;
Tozlarım onu işitir de savrulurdu,
  Bedenim yüz yıldır ölü yatmışçasına;
Seğirip titrerdi ayakları altında,
  Al ve mor güller açarcasına.

ALFRED LORD TENNYSON
Maud, 1855

17

Simon bir koridor görüyor rüyasında. Evinin tavanarasındaki geçit bu, eski evinin, çocukluğundaki evinin; babasının iflas edip ölmesinden önce oturdukları büyük konağın. Hizmetçiler orada yatardı. Gizli bir dünyaydı bu, çocukken Simon'ın orada keşif gezilerine çıkması yasaktı ama yine de çıkardı, ayağında çoraplarıyla casus gibi sessizce süzülüverirdi koridora. Aralık kapıların arkasından odaların içini dinlerdi. Kimsenin kendilerini işitmediğine inandıkları anlarda ne konuşuyorlardı acaba?

Simon, iyice cesaretini topladığı zamanlarda, onlar aşağıdayken odalarına girerdi de. Heyecandan titreyerek eşyalarını incelerdi, gizli eşyalarını; çekmeceleri usulca açar, iki dişi kırık tahta taraga, özenle sarılmış kurdeleye dokunurdu; kuytuların, kapı arkalarının altını üstüne getirirdi: Buruşmuş iç eteği, pamuk çorap, bir teki sadece. Dokunurdu ona; sıcacık.

Rüyasındaki de aynı koridor, ama daha büyük. Duvarlar daha yüksek, daha sarı: Sanki güneş ışığı içlerinden geçiyormuş gibi pırıl pırıllar. Ama kapılar kapalı, hem de sürgülü. Arka arkaya deniyor hepsini, sürgüleri kaldırıyor, hafifçe itiyor, nafile. Oysa insan var arkalarında, hissedebiliyor onları. Kadınlar, hizmetçiler. Daracık yataklarının kenarlarına oturmuşlar, üstlerinde beyaz pamuklu iç gömlekleri, saçları açılıp omuzlarından aşağı dökülmüş, dudakları aralık, gözleri ışıl ışıl. Onu bekliyorlar.

En sondaki kapı açılıyor. İçerisi deniz. Hızını alamayıp düşüyor Simon, başının üstünde kapanıveriyor sular, geriye bir tek gümüş rengi kabarcıklar kalıyor. Simon'ın kulakları çın çın ötüyor, cılız ve titrek bir kahkaha; sonra bir sürü el okşuyor onu. Hizmetçiler bunlar; bir tek onlar yüzme biliyor. Ama yüzerek uzaklaşıyorlar şimdi, onu terk ediyorlar. Arkalarından sesleniyor, *Kurtarın beni*, oysa gittiler bile.

Bir şeye tutunuyor: Kırık bir sandalye bu. Dalgalar yükselip alçalıyor. Bu çalkantıya rağmen hiç rüzgâr yok ve hava say-

dam denecek kadar berrak. Simon'dan ileride, elinin uzanamayacağı bir yerde bazı nesneler yüzüyor suyun üstünde: Gümüş bir tepsi; bir çift şamdan; bir ayna; oymalı bir enfiye kutusu; cırcırböceği gibi ötüp duran bir altın saat. Bir zamanlar babasının olan ama onun ölümünden sonra satılan şeyler bunlar. Kabarcıklar gibi yükseliyorlar derinliklerden, gittikçe çoğalıyorlar; yüzeye vardıklarında, ölüp de şişmiş balıklar gibi ağır ağır salınıyorlar suda. Metal gibi sert değiller, yumuşak hepsi; üstleri yılanbalığınınki gibi pullu bir deriyle kaplı. Dehşet içinde seyrediyor Simon, çünkü şimdi hepsi bir araya toplanıyor, birbirlerine sarılıyor, yeniden şekilleniyorlar. Ahtapot kolu gibi dokunaçlar oluşuyor. Bir ölünün eli. Babası, yılan gibi kıvrıla kıvrıla geri dönüyor dünyaya. Kendisine itaatsizlik edildiğine dair çok kuvvetli duygular içinde.

Kalbi deli gibi çarparak uyanıyor Simon; çarşafla yorgan vücuduna dolanmış, yastıklar yere düşmüş. Ter içinde. Bir süre sessizce yatarak üzerinde düşününce, bu rüyayla sonuçlanan çağrışım zincirini anladığına inanıyor. Grace'in hikâyesiydi bu, Atlantik'i geçiş, denize atılan ceset, bir sürü ev eşyası; ve mütehakkim baba, elbette ya. Bir baba bir başka babayı getirir.

Yatağın yanındaki sehpada duran saatine bakıyor Simon. Aman neyse ki kahvaltısı gecikmiş; ama suratsız Dora her an gelebilir ve pijaması içinde tembellik ederken ona gafil avlanmayı hiç istemiyor doğrusu. Robdöşambrını sırtına geçirip çarçabuk çalışma masasına oturuyor, sırtı kapıya dönük.

Az önce gördüğü rüyayı, bu gibi amaçlarla tuttuğu günlüğüne kaydedecek. Bir Fransız *aliénistes* okulu teşhis amacıyla kullanılmak üzere rüyaların kaydedilmesini salık veriyor; yalnızca hastalarının rüyalarını değil, karşılaştırma yapabilmek için kendi rüyalarını da kayda geçirmeli hekimler. Uyurgezerlik gibi rüyaların da, bilincin altında, gözlerden uzakta, iradenin erişemeyeceği bir yerde sürüp giden hayvan yaşamının tezahürü olduğuna inanıyorlar. Belki de bellek zincirinin halkaları -ya da menteşeleri- orada gizlidir.

Thomas Brown'ın çağrışım ve telkin ile ilgili kitabını, ayrıca Herbart'ın bilinç eşiği teorisini bir daha okumalı - bu teoriye göre bilinç eşiği, gün ışığında zaptürapt altına alınan düşünceleri, onun altındaki gölgelerde unutulmuş, pusuda bekleyen düşüncelerden ayıran çizgi. Moreau de Tours, rüyaları akıl hastalıklarının anahtarı olarak kabul ediyor ve Maine de Biran da bilinçli yaşantımızın bir ada gibi olduğunu söylemişti, engin bir bilinçaltı denizi üzerinde yüzen. balık tutar gibi bu denizden düşünceler kapan bir ada. Bildiğimiz şeyler olarak algıladıklarımız, bu karanlık mahzende saklananların bir parçası yalnızca. Unutulmuş anılar, batık define sandıkları gibi oraya çöküyor ve bir daha yüzeye çıksalar bile ancak parça parça çıkıyorlar; ve belki hafıza kaybı da bir tersine rüya görme biçimidir; hatırlamanın boğulmasıdır, dibe çöken...

Arkasında kapı açılıyor: Kahvaltısı giriş yapıyor içeri. Çok meşgul bir insan edasıyla kaleminin ucunu kâğıda gömüyor Simon. Tepsinin gümbürtüsünü bekliyor, toprak kapların tahta üzerinde zıplarken çıkardığı sesi bekliyor, ama duyamıyor.

"Masanın üstüne koyuver" diyor başını çevirmeden.

Ufak çaplı bir kasırga kopmuş gibi bir ses çıkıyor, arkasından korkunç bir gürültü ve zangırtı. Simon'ın aklına ilk gelen, Dora'nın tepsiyi ona fırlatmış olduğu - Dora hep bunu getirmiştir zaten onun aklına, güçbela bastırılan ve potansiyel olarak öldürücü bir şiddet patlaması. Farkında olmadan haykırıyor Simon, yerinden sıçrıyor ve arkasına dönüyor. Ev sahibesi Bayan Humphrey, yerde, paramparça olmuş kapkacağın ve etrafa saçılmış yiyeceklerin arasında boylu boyunca yatmakta.

Simon telaşla koşup üstüne eğiliyor ve nabzına bakıyor. Hiç değilse yaşıyor kadın. Bir göz kapağını kaldırınca donuklaşmış gözakını görüyor yalnızca. Pek temiz olduğu söylenemeyecek mutfak önlüğünü çıkarıyor ve o anda fark ediyor ki Dora şapşalının hep giydiği önlük bu; sonra elbisesinin önünü açıyor, bir düğmenin kopmuş olduğunu ve yerinde iplikler sallandığını görüyor o sırada. Kat kat kumaşların arasını yoklayıp sonunda

çakısıyla korsesini kesmeyi başarıyor, menekşe esansı, sonbahar yaprakları ve nemli insan teni kokusunu serbest bırakıyor böylece. Şişman olduğu asla söylenemez ama, sandığından daha ağırmış kadın.

Onu kendi yatak odasına taşıyıp -oturma odasındaki kanepe bu iş için çok küçük- yatırıyor, kan tekrar başına doğru aksın diye ayaklarının altına bir yastık yerleştiriyor. Ayakkabılarını çıkarmayı düşünüyor bir an -bugün cilalanmamışlar henüz- ama sonra bunun tehlikeli bir şekilde teklifsiz kaçacağına karar veriyor.

Bayan Humphrey'nin çok hoş ayak bilekleri var, gözlerini kaçırıyor Simon; yere düşünce saçı darmadağınık olmuş. Bu haliyle Simon'ın düşündüğünden daha genç; ve bilinciyle birlikte o her zamanki gergin yüz ifadesini de kaybettiği için çok daha çekici. Simon, kulağını göğsüne dayayıp dinliyor: Kalp atışları düzenli. Basit bir baygınlık öyleyse. Bir kâsede duran suyla havlu ıslatıp kadının yüzünü ve boynunu ovuyor. Göz kapakları oynadı.

Yatağının baş ucunda duran şişeden yarım bardak su alıyor Simon, içine yirmi damla amonyak ruhu katıp bir koluyla Bayan Humphrey'yi kaldırarak bardağı dudaklarına götürüyor - öğleden sonra yaptığı ziyaretlerde mutlaka yanında bulundurur bu ilacı, bayılmaya yatkın olduğu söylenen Grace Marks'ta böyle bir durumla karşılaşırsa diye.

"İçin bunu."

Kadın tuhaf bir biçimde yutkunup bir elini başına koyuyor. Şimdi farkına vardı Simon, yüzünün bir yanında bir kızarıklık var. Belki de kocası olacak dürzü, ayyaş olmanın yanında bir de böyle vahşilikler yapıyordur. Gerçi bu daha çok sıkı bir şamara benziyor, oysa Binbaşı gibi bir adam sıkı bir yumruk indirirdi mutlaka. Simon, içine yayılan koruyucu merhamet dalgasına kapılmayı göze alamıyor. Kadın onun ev sahibesi yalnızca; bunun dışında tamamen bir yabancı. Ve aklına davetsiz süzülüveren -ve hiç kuşkusuz dağınık yatağına uzanmış çaresiz bir kadının görüntüsünden kaynaklanan- bir hayale rağmen, bu du-

rumu değiştirmek gibi bir isteği yok; hayalinde, yarı baygın yatan Bayan Humphrey'nin elleri çaresiz bir şekilde çırpınıyor havada, korsesi çıkmış, gömleği ise yırtılıp yarıya kadar açılmış -ne gariptir, hâlâ ayakkabılarının içinde olan- ayakları ise kasılarak tekmeler savuruyor havaya. Simon'la hiçbir benzerlik taşımayan kaba saba bir heriften gördüğü bu gaddarlığa kedi miyavlaması gibi cılız seslerle karşı koymaya çalışıyor; herif hiçbir benzerlik taşımasa da -tepeden ve arkadan, yani Simon'ın bu sefil manzaraya tanık olduğu açıdan bakıldığında- üstündeki kapitone robdöşambr aynı görünüyor.

Hayal gücünün bu tuhaf tezahürlerine hep çok ilgi duymuştur Simon, kendisinde de gözlemleyebiliyor bunları. Nereden gelir bunlar? Onda oluyorsa insanların çoğunda da oluyor demektir. Hem aklı başında hem de normal birisi o, üstelik zihninin akılcı yetilerini üstün bir düzeye çıkarmayı başarmış biri; yine de hayalinde böyle görüntüler canlanmasını önleyemiyor. Uygar bir insanla barbar bir zebani -ya da diyelim ki bir deli- arasındaki fark, belki de iradesini kullanarak kendine hâkim olmaktan meydana gelen incecik bir örtüden ibaret.

"Hepsi geçti artık" diyor kadına şefkatle. "Düşüp bayıldınız. Kendinizi iyi hissedene kadar sessizce dinlenmeniz lazım."

"Ama - yataktayım." Etrafa göz atıyor kadın.

"Benim yatağım, Bayan Humphrey. Başka uygun yer bulamayınca sizi buraya taşımak zorunda kaldım."

Kadının yüzü kıpkırmızı oluyor. Simon'ın robdöşambrlı olduğunu da fark etti. "Derhal gitmeliyim."

"Benim doktor olduğumu unutmamanızı rica ediyorum ve şu anda siz de benim hastamsınız. Şimdi kalkmaya çalışırsanız nüksedebilir."

"Nüksedebilir mi?"

"Baygınlık geçirdiniz şeyi getirirken" -galiba bundan bahsetmek nezaketsizlik olacak- "yani benim kahvaltı tepsimi. Dora'nın nerede olduğunu sorabilir miyim?"

Bayan Humphrey ağlamaya başlıyor. Simon'ı kaygılandırsa da şaşırtmıyor bu. "Parasını ödeyemedim. Üç aylık maaş

borcum vardı ona; birkaç şeyi - birkaç kişisel eşyayı satmayı başarmıştım ama iki gün önce kocam parayı elimden aldı. O zamandan beri de dönmedi. Nereye gittiğini bilmiyorum." Gözyaşlarına hâkim olmak için görünür bir çaba sarf ediyor.

"Peki ya bu sabah?"

"Onunla - tartıştık. Parasını vermem için diretti. Ben de veremeyeceğimi, bunun mümkün olmadığını söyledim. Çalışma masamın çekmecelerine atıldı, mücevher arıyordu zannedersem. Bir şey bulamayınca nikâh yüzüğümü almak istedi. Altın tabii, ama çok sade bir yüzük. Vermemek için mücadele ettim. Benim dürüst olmadığımı iddia etti. Bana... bana vurdu. Sonra da yüzüğü zorla alıp artık boğaz tokluğuna kölelik etmeyeceğini söyledi ve gitti evden. Ben de bunun üzerine sizin kahvaltınızı kendim hazırladım ve yukarı getirdim. Başka ne yapabilirdim ki?"

Demek kocası vurmamış, diye düşünüyor Simon. Dora denen o domuzmuş demek. Bayan Humphrey yine ağlamaya başlıyor, usul usul, hiç kendini yormadan, iç çekişleri kuş cıvıltısı sanki.

"Yanına gidebileceğiniz yakın bir hanım arkadaşınız vardır mutlaka. Ya da size gelebilecek biri." Simon'ın derdi, Bayan Humphrey'yi bir başkasının sırtına yüklemek. Kadınlar birbirlerine yardımcı olur; başı dertte olana yardım etmek onların uzmanlık alanıdır. Et suyuna çorba ve marmelat yaparlar. Yumuşacık şallar örerler. Sırtını sıvazlayarak yatıştırırlar insanı.

"Burada hiç arkadaşım yok. Bu şehre yeni gelmiştik aslında, şeyden sonra - önceden oturduğumuz yerde bazı mali sıkıntılarımız olmuştu da. Kocam misafirliğe gitmeme izin vermezdi. Evden dışarı çıkmamı istemiyordu."

İşe yarar bir fikir geliyor Simon'ın aklına. "Bir şeyler yemelisiniz. Kendinizi daha güçlü hissedersiniz."

Bunun üzerine kadın acı acı gülümsüyor ona. "Evde yiyecek bir şey yok, Dr. Jordan. Sizin kahvaltınız sonuncusuydu. Ben iki gündür bir şey yemedim, kocam gittiğinden beri. Kalanların hepsini Dora yiyip bitirmiş. Ben bir tek su içiyordum."

Böylece kendini pazarda bulur Simon, ev sahibesinin sağlığını düşünerek kendi parasıyla erzak satın almaktadır. Bayan Humphrey'nin merdivenlerden inip evin kendine ait olan kısmına geçmesine yardım etmiştir; bunu ısrarla isteyen kadındır, kocası dönecek olursa, onu kiracısının yatağında bulması gibi bir durumu göze alamayacağını söylemiştir. Odalarda pek mobilya olmaması şaşırtmamıştı Simon'ı: Oturma odasında kalanlar bir masa ile iki sandalyeden ibaretti. Ama arka taraftaki yatak odasında hâlâ bir yatak vardı ve Simon da, üzüntüden tükenmiş durumda bulunan Bayan Humphrey'yi oraya yerleştirdi. Açlıktan da tükenmişti kadın: Bu kadar sıska olmasına şaşmamak gerekirdi. Simon düşüncelerini o yataktan uzaklaştırdı, o yatağın aklına getirdiği sefil evlilik sahnelerinden de.

Sonra mutfakta bulduğu bir çöp kovasını alarak üst kata, kendi odalarına çıktı; mutfağın altı üstüne getirilmişti. Yere saçılan kahvaltıyı ve kırık kapkacağı topladı, o sırada fark etti ki, artık bulamaç olup yere yapışmış durumdaki yumurtası, ilk kez tam istediği gibi pişirilmiş.

Simon, Bayan Humphrey'ye haber verip başka yere geçmesi gerektiğini düşünüyor artık, şimdi bir de taşınma derdi çıktı başına; yine de, burada kalacak olursa hayatı ve çalışmaları mahvolacağı için taşınma zahmetine girmeye değer. Bir sürü kargaşa, gürültü patırtı, kendi odasındaki mobilyaları almaya gelen İcra Memurları tabii. Ama oradan ayrıldığında bu zavallı kadıncağız ne olacak? Sonradan vicdan azabı çekmek de istemiyor, kadın bir sokak köşesinde açlıktan ölecek olursa bu azabı çekeceğine kuşku yok.

Pazardaki tezgâhlardan birine bakan ihtiyar köylü kadından birkaç yumurta alıyor ve biraz domuz pastırmasıyla peynir ve biraz da şu pis görünümlü tereyağından; sonra bir dükkâna girip kâğıda sarılı duran biraz çay. Ekmek de alacaktı ama görünürde ekmek yok. Nereye bakacağını da bilemiyor aslında. Daha önce de pazara gelmişti ama etrafına pek bakmamış, yalnızca Grace'in hafızasını canlandıracağını umduğu sebzeler-

den alıp gitmişti hemen. Şimdi ise tamamen farklı bir konumda. Nereden süt bulabilir? Niye hiç elma yok? Daha önce hiç gezip dolaşmadığı bir dünya burası, önüne yemek konduğu sürece nereden geldiğini merak etmezdi ki hiç. Pazarda alışveriş yapan diğer insanların hepsi de uşak ve hizmetçi, hanımlarının alışveriş sepetlerini kollarına takmışlar; bir kısmı da yoksul sınıflardan kadınlar, başlarında yumuşacık kumaştan boneler, sırtlarında kir pas içindeki şallar var. Arkasından ona güldüklerini hissediyor Simon.

Geri döndüğünde, Bayan Humphrey kalkmış. Saçını başını düzeltmiş, bir yorgana sarınmış oturuyor sobanın başında, neyse ki soba yanıyor -yoksa o işi hiç beceremez Simon- Bayan Humphrey ellerini ovuşturarak tir tir titriyor. Simon ona çay yapmayı, birkaç yumurta kırıp domuz pastırmasıyla birlikte pişirmeyi ve pazardan sonunda bulduğu bayat bir ekmeği kızartmayı beceriyor. Evde kalan son masaya oturup birlikte yiyorlar bunları. Keşke biraz da marmelat olsaydı.

"Çok iyi bir insansınız, Dr. Jordan."

"Düşünmeyin artık bunları. Sizi açlıktan ölmeye bırakacak değildim ya." İstediğinden daha da yürekten çıkıyor sesi, uzaktan yeğeni olan zavallı yoksul kızcağızın içler acısı hali karşısında eline alelacele bir çeyrek dolar tutuşturup, yanağından bir makas alıp sonra hemen operaya sıvışan şık, şen şakrak ve samimiyetsiz amcanın sesi bu. Simon, kötü adam Binbaşı Humphrey'nin şu sırada ne yaptığını merak ediyor ve hem içten içe lanet okuyor hem gıpta ediyor ona. Nerede olursa olsun, buradan daha eğlenceli bir yerdedir nasıl olsa.

Bayan Humphrey iç geçiriyor. "Bu işin sonu kötü görünüyor. Varımı yoğumu tükettim artık." Kadın çok sakin şimdi, kendi durumunu nesnel bir şekilde değerlendiriyor. "Ev kirasını ödemek lazım, hiç para yok. Çok geçmeden akbabalar gibi buraya üşüşüp kemiklerimi sıyırmaya çalışacaklar. Kapının önüne koyacaklar beni. Hatta borçlarımız yüzünden tutuklanabilirim bile. Ölsem daha iyi."

"Yapabileceğiniz bir şey vardır mutlaka" diyor Simon.

"Yani geçiminizi sağlamak için." Kendine saygısını kaybetmiyor kadın ve Simon'da hayranlık yaratıyor bu.

Bayan Humphrey ona bakıyor. Bu ışıkta gözleri, deniz yeşilinin tuhaf bir tonuna bürünmüş. "Siz ne önerirsiniz, Dr. Jordan? Fantezi nakış işleri mi? Benim gibi kadınların satışa çıkarabilecekleri pek az becerileri vardır." Sesinde hayra alamet olmayan bir alay havası var. Darmadağınık yatağında kendinden geçmiş yatarken Simon'ın neler düşündüğünü biliyor mu yoksa?

"Size iki aylık kirayı peşin ödeyeceğim" sözleri çıkıveriyor ağzından. Aptalın teki bu Simon, yufka yürekli bir sersem; zerre kadar aklı olsa şimdi Şeytan görmüş gibi kaçması lazımdı buradan. "Akbabaları bir süre için uzak tutmaya yeter bu, en azından ne yapacağınızı düşünene kadar."

Kadının gözleri yaşlarla doluyor. Tek kelime etmeden, Simon'ın elini masadan alıp dudaklarına bastırıyor. Belli belirsiz bir ıslaklık var bu temasta, kadının ağzında kalan tereyağından olmalı.

18

Bugün Dr. Jordan, her zamankinden daha dağınık ve dalgın görünüyor, kafasına takılan bir şey var gibi; nereden başlayacağını bilemiyor gibi. O kendini toplayana kadar ben dikişime devam edeyim bari; sonra konuşmaya başlıyor, Yeni bir yorgan mı işliyorsun, Grace?

Ben de, Evet, Efendim, diyorum, Bayan Lydia'ya bir tane Pandora'nın Kutusu yapıyorum.

Bu sözler üzerine bir öğretmen edası takınıyor, şimdi bana bir şeyler öğretmeye kalkacak anlaşılan, beyefendiler pek sever bunu. Bay Kinnear da öyleydi. Diyor ki, Pandora'nın kim olduğunu biliyor musun, Grace?

Evet, diyorum ben de, Eski zamanlarda yaşamış bir Yunanlı, açmaması tembih edildiği halde bir kutuyu açıp içine bakmış ve bir sürü hastalığın, savaşların, insanların başına bela olan başka şeylerin dışarı kaçmasına sebep olmuş; çok uzun zaman önce öğrenmiştim bunları, Reis'in Hanımı Bayan Parkinson'lardayken. Mary Whitney ise pek tutmamıştı bu hikâyeyi, demişti ki, Madem açılmaması gerekiyormuş, ne diye ortalıkta bırakmışlar öyle bir kutuyu?

Bildiğimi duyunca çok şaşırıyor ve diyor ki, Peki kutunun dibinde ne varmış, biliyor musun?

Evet, Efendim, diyorum, umut varmış. Bu konuda çeşitli şakalar da yapılabilir. Mesela dibe vurduğunuzda bula bula umut bulacağınızı söyleyebilirsiniz, sonunda çaresizlik yüzünden evlenmek zorunda kalanlar gibi. Bunun umut kutusu olduğunu söylemeniz de mümkün tabii. Ama eninde sonunda yalnızca bir hikâye işte; ve de çok şık bir yorgan deseni.

Bana kalırsa, hepimizin, her zaman biraz umuda ihtiyacı var, diyor Dr. Jordan.

Neredeyse, Ben bir süredir onsuz yaşamaya alıştım, deyivereceğim, ama susuyorum; sonra diyorum ki, Bugün pek iyi görünmüyorsunuz, Efendim, hasta değilsinizdir inşallah.

Sonra o eğri gülümsemesi beliriyor yüzünde ve hasta olmadığını, yalnızca kafasının biraz meşgul olduğunu söylüyor; ama eğer hikâyeme devam edersem, onun için daha iyi olacağını, endişelerini dağıtacağını da; gerçi onu neyin endişelendirdiğini söylemiyor.

Ben de anlatmaya devam ediyorum.

Şimdi, diyorum, Efendim, hikâyenin daha keyifli bölümlerine geleceğim; ve bu bölümde Mary Whitney'yi anlatacağım size; böylece siz de, ihtiyacım olduğunda niye onun adını kullandığımı anlayacaksınız; çünkü o, kendisine ihtiyacı olan bir arkadaşı asla geri çevirmezdi ve umarım ben de, zamanı geldiğinde ona aynı şekilde destek olmayı başarmışımdır.

Hizmetçi olarak girdiğim ev çok büyük ve görkemliydi, Toronto'nun en güzel konaklarından biri sayılırdı. Front Sokağı'ndaydı, Göl'ün tam karşısında, başka birçok güzel konak da vardı orada; girişinde beyaz sütunlu, oymalı bir revak bulunuyordu. Yemek salonu oval biçimliydi, oturma odası da öyle ve her ne kadar biraz cereyanlı da olsa göz kamaştırıcı görünüyordu. Bir de balo salonu büyüklüğünde kütüphanesi vardı konağın, tavana kadar yükselen raflar deri ciltli kitaplarla doluydu, hayat boyu okuyabileceğinizden daha çok kitap. Yatak odalarında ise yüksek sayvanlı karyolalar bulunuyordu, üstlerinden perdeler sarkan, bir de yazları sinek girmesin diye cibinlikleri olan, ve aynalı tuvalet masaları, maun komodinler ve şifonyerlerle her şey tamamdı yani. İngiltere Kilisesi'ne bağlıydılar, zamanın bütün birinci sınıf insanları gibi ve tabii birinci sınıf olmak isteyen insanlar gibi, ne de olsa Devlet Kilisesi'ydi bu.

Aileye gelince, öncelikle Kraliyet Temsilcileri Heyeti Reisi Bay Parkinson vardı tabii ama kendisi pek ortalıkta görünmezdi, ticaretle ve politikayla uğraşıyordu; bir elmaya iki çubuk batırıp bacak yapın, öyle bir adamdı işte. Bir sürü altın saat zinciri, altın iğnesi, altın enfiye kutusu, altın yüzüğü, altın düğmesi, şusu busu vardı, adamı eritecek olsanız beş tane gerdanlık-küpe takımı çıkardı yani. Sonra Reis'in Hanımı Bayan Parkinson vardı

ve Mary Whitney asıl Reis'in bu kadın olduğunu söylerdi, çünkü o, kocasından daha erkekti. Bir kadına göre çok heybetli görünürdü gerçekten de, hele korsesini çıkarınca bambaşkaydı vücudu; sımsıkı korseler giydiğinde ise göğüsleri mutfak rafı gibi öne fırlıyordu ve göğsünün üstüne koca bir çay tepsisini koyacak olsa, tek damlasını dökmeden rahatlıkla taşıyabilirdi herhalde. Amerika Birleşik Devletleri'nden gelmiş ve hali vakti yerinde bir dulmuş, kendi tabiriyle Reis Bay Parkinson ayaklarını yerden kesmeden önce; görülmeye değer bir sahne olmalı bu; Mary Whitney, Reis Bay Parkinson onun ayağını yerden keseyim derken göbeği düşmediğine şükretsin, derdi.

Amerika Birleşik Devletleri'nde yüksek tahsil görmekte olan iki yetişkin oğlu vardı; bir de Bevelina adında spaniyel cinsi köpeği, onu da aileden sayıyorum çünkü öyle muamele görüyordu. Aslında hayvanları çok severim ama bu köpeğin bakımı çok zahmetliydi.

Sonra, bir sürü hizmetçi ve uşak vardı; ben orada bulunduğum sürece birçokları ayrıldı, birçok yenileri geldi falan, onun için hepsinden tek tek bahsetmeyeyim. Reis'in Hanımı Bayan Parkinson'ın özel hizmetçisi olan bir kadın vardı yalnız, kendisi Fransız olduğunu iddia ediyordu ama biz kuşkuluyduk bundan, içine kapanık biriydi zaten; kâhya kadın Bayan Honey'nin giriş katının arka tarafında epey büyük bir odası vardı, uşak başının da öyle; aşçı ile çamaşırcı ise mutfağın yanındaki odada kalırlardı. Bahçıvanla seyis ve iki mutfak hizmetçisi, konağın dışındaki müştemilatta, atlarla üç tane ineğin bulunduğu ahırın yanında yatıyorlardı, ben de bazen süt sağmaya yardıma giderdim ahıra.

Beni tavanarasına yerleştirdiler, konağın arkasındaki merdivenlerin tepesinde, Mary Whitney'yle aynı yatakta yatıyordum, o da çamaşıra yardım ederdi. Odamız büyük değildi, yazın sıcak, kışın soğuk olurdu, çünkü hemen çatının dibindeydi ve ne şömine ne soba bulunuyordu odada; içeride ot şilteli bir karyola, küçük bir sandık, bir de dibinin sıvası dökülmüş dümdüz bir yıkanma teknesi vardı, ha bir de oturak; gece çıkardığımız giysilerimizi, açık yeşil boyalı, arkalığı dümdüz bir sandalyenin üstüne bırakırdık.

Bizim altımızdaki koridorda yatak odalarına bakan hizmetçiler kalıyordu, Agnes ile Effie. Agnes çok dindardı, ama iyi yürekli ve yardımseverdi. Gençliğinde dişlerindeki sarı lekeler çıksın diye bir tertip kullanmış ama sonunda dişinin beyazı da gitmiş, onun için o kadar az gülerdi herhalde ve ağzını hep kapalı tutmaya özen gösterirdi. Mary Whitney'ye kalırsa, Allah beyaz dişlerini geri versin diye o kadar çok dua ediyormuş ama o zamana dek bir faydası görülmemişti bunun. Effie ise üç yıl önceki Ayaklanma'ya katıldığı için Avustralya'ya sürülen bir gencin ardından gözyaşı döküp duruyordu; oğlanın orada öldüğünü bildiren bir mektup alınca önlüğünün ipleriyle kendini asmaya kalkmıştı; ama ipler kopmuş ve neredeyse boğulup kendinden geçmiş bir halde yerde yatar bulunmuştu Effie, o olaydan sonra da işten atıldı.

O sırada bu ülkede bulunmadığım için Ayaklanma hakkında bir şey bilmiyordum, Mary Whitney anlattı bana. Her şeyin sahibi olan, bütün parayı ve toprağı elinde tutan zengin tabakaya karşı çıkmış Ayaklanma; önderi ise Bay William Lyon Mackenzie adında bir Radikalmiş ve Ayaklanma bastırılınca kadın giysileri giyip karda buzda yol alarak kaçmış, Göl'ü geçerek Amerika Birleşik Devletleri'ne sığınmış ve çok iyi bir adam olduğu, hep yoksul çiftçilerin yanında yer aldığı için kimse ele vermemiş onu; ama birçok Radikal de yakalanıp sürgüne gönderilmiş ya da asılmış ve tabii mülklerine el konmuş; bir kısmı ise güneye gitmiş; burada kalanların çoğu Tory'lermiş ya da öyle söylüyorlar işte; sizin anlayacağınız en iyisi kimseyle politika konuşmamaktı, yakın arkadaşlarınız dışında elbette.

Ben zaten politikadan hiç anlamadığımı söyledim, yani zaten kimseyle konuşmak aklıma gelmezdi; Mary'ye onun da Radikal olup olmadığını sordum. Parkinson'lara söylemememi tembih ettikten sonra -çünkü onlara başka bir hikâye anlatmıştı- babasının, o kadar emek vererek, bir orman arazisini kendi elleriyle temizleyerek kurduğu çiftliği Ayaklanma'ya katıldığı için kaybettiğini anlattı; adamın, bir yandan ayılar ve diğer vahşi hayvanlarla uğraşarak yaptığı kulübeyi ateşe vermişler;

sonra hayatını da kaybetmiş zaten, kışın ormanlarda saklandığı için ağır bir hastalığa yakalanmış; annesi de kederinden ölmüş. Ama onların de günü gelecek, intikamlarını alacaklarmış; bunları söylerken çok yırtıcı görünüyordu Mary.

Mary Whitney'yle olmak çok hoşuma gidiyordu, görür görmez sevmiştim onu. Benden sonra oradakilerin en genciydi, on altı yaşındaydı; hayat dolu, güzel bir kızdı, düzgün bir bedeni, koyu saçları, ışıl ışıl kara gözleri vardı, bir de gamzeli gamzeli pembe yanakları; küçük hindistancevizi gibi, yahut karanfil gibi kokardı. Bana hayatımla ilgili sorular sordu, ben de ona gemiyle yolculuğumuzu, annemin ölümünü, onu buzdağlarının arasında denize bırakışımızı anlattım. Ve Mary çok hazin olduğunu söyledi bunların. Sonra babamı anlattım ona ama en kötü yanlarını atlayarak çünkü insanın ana-babası hakkında kötü sözler etmesi doğru değildir; bütün kazandığımı benden alacak diye korktuğumu anlattım; o da paramı babama vermemem gerektiğini çünkü bu paranın onun hakkı olmadığını söyledi, bunun kardeşlerime de bir yararı olmayacağına, babamın hepsini kendine harcayacağına, daha doğrusu içkiye yatıracağına ikna etti beni. Ondan korktuğumu anlatınca dedi ki, Burada ilişemez sana, bana bir şey yapmaya kalkacak olursa ahıra bakan Jim'le konuşacağını, Jim'in iri yarı bir adam olduğunu, hem de bir sürü arkadaşı bulunduğunu anlattı. Rahatlamıştım.

Mary benim çok genç olduğumu söylüyordu, bir taş kadar cahil olduğumu ama zekâmın da yepyeni bir gümüş lira kadar parlak olduğunu, aptal ile cahil arasındaki fark, cahile bir şey öğretmenin mümkün olmasıymış. Hem çalışkan hem gayretli bir işçiye benzediğimi de söylüyordu, ikimiz iyi anlaşacaktık; o, iki yerde daha hizmetçilik etmişti ve eğer bu işi yapacaksan, Parkinson konağı girebileceğin diğer evlerden daha kötü değildi, hem burada yemek konusunda da cimrilik etmiyorlardı. Öyleydi gerçekten, çok geçmeden kilo alıp uzamaya başlamıştım. İki Kanada'da da yiyecek bulmanın, okyanusun öte tarafına göre daha kolay olduğu kesindi, üstelik çok çeşit vardı;

tuzlanmış domuz ya da domuz pastırmasından ibaret olsa da, hizmetçiler bile her gün et yiyordu; hem sonra ekmekler güzeldi, buğdaydan ya da mısırdan yapılıyordu; evin üç tane ineği, bir de sebze bahçesi vardı, bir de meyve ağaçları, çilek, üzüm, frenküzümü; ön bahçeyse çiçek tarhlarıyla doluydu.

Mary Whitney şakalaşmayı, gülmeyi severdi, çok muzip kızdı ve ikimiz yalnızken çok cüretkâr konuşurdu. Ama yaş ve sınıf itibariyle büyüğü olan insanlara son derece terbiyeli ve uysal davranırdı; bu nedenle ve işte de eline çabuk olduğu için konakta herkesin gözüne girmişti. Oysa herkesin arkasından dalga geçer, mimiklerinin, yürüyüşlerinin, tavırlarının taklidini yapardı. Ağzından çıkan sözler şaşkına çevirirdi bazen beni, çok kaba konuşurdu çünkü; daha önce hiç böyle laflar duymadığım için değil, ne de olsa babam kafayı bulduğunda evde de sağanak gibi küfür yağardı, sonra gelirken gemide, limandaki meyhanelerle hanların çevresinde çok duymuştum böyle lafları; ama ilk defa bir kızın ağzından duyuyordum, hem de gencecik ve güzel bir kızın, bu kadar temiz, tertipli giyinmiş bir kızın. Ama çok geçmeden alıştım, Kanada'da doğup büyümüş olmasına, dolayısıyla mevki farklılıklarına pek saygı duymamasına verdim bunu. Bazen söyledikleri karşısında şaşkına döndüğümde, yakında benim de Agnes gibi matem dolu ilahiler okumaya başlayacağımı ve ihtiyar bir kız kurusunun kıçı gibi sarkıp pörsümüş bir suratla dolaşacağımı söylerdi; o zaman isyan ederdim işte ve ikimiz kahkahalara boğulurduk.

Yalnız, bazı insanların elinde bu kadar fazlasının olup bazılarında hiç olmaması çok öfkelendiriyordu onu, bu durumun hiçbir ilahi nedene dayanmadığına inanıyordu. Ninesinin Kızılderili olduğunu iddia ederdi, saçlarının bu kadar kara olması o yüzdenmiş; ve bir fırsatını bulsa kaçıp ormanda yaşayacağını, ok ve yayla dolaşacağını, saçlarına tokalar takmak, korse giymek zorunda kalmayacağını anlatırdı; ben de gidebilirmişim onunla. Sonra ormanda nasıl saklanacağımıza dair planlar yapardık, oradan geçen yabancıların üstüne atlayıp Mary'nin kitaplarda okuduğu gibi kafa derilerini yüzecektik; o en çok Reis'in Hanımı

Bayan Parkinson'ın kafa derisini yüzmek istiyordu, ama hemen arkasından da o kadar zahmete değmeyeceğini söylerdi çünkü kadının kafasındaki kendi saçı değilmiş, yatak odasının tuvalet bölümünde duruyormuş takma saçlar; hatta bir keresinde Fransız hizmetçiyi takma saçı fırçalarken görmüş de köpeği fırçalıyor sanmış Mary. Tabii bütün bunlar gevezelikten ibaretti, yoksa kimseye zarar vermek niyetinde değildik.

Mary, ilk günden kanatları altına almıştı beni. Çok geçmeden, yaşımın aslında daha küçük olduğunu anladı ama kimseye söylemeyeceğine yemin etti; sonra giysilerime bakıp çoğunun bana küçük geldiğini fark etti, kırpıntı kumaş torbasına gitmeliydi hepsi, annemden kalma o şalla kışı çıkaramayacağımı, o şalın soğuk rüzgârları elek gibi geçireceğini söyledi; benim giyecek doğru dürüst bir şeyler bulmama yardım edecekti, zaten Bayan Honey de sokak çocuklarından farksız göründüğümü söylemişti ona ve bana biraz çeki düzen vermesini emretmişti, ne de olsa Reis'in Hanımı Bayan Parkinson'ın ismi vardı bu muhitte. Ama önce şöyle bir güzel temizlenmem gerekiyordu, leş gibiydi üstüm başım.

Mary, Bayan Honey'nin banyo teknesini kullanacağımızı söyledi; dehşete düşmüştüm, hayatımda banyo teknesine girmemiştim hiç, hem Bayan Honey'den ödüm kopuyordu; ama Mary havlayan köpeğin ısırmayacağına inanıyordu, zaten geldiğini nasıl olsa duyardık, üstündeki onca anahtarla çaydanlık taşıyan bir at arabası gibi şıngırdıyordu kadın; itiraz edecek olursa beni dışarı çıkarıp çırılçıplak soyacağını ve bahçedeki tulumbanın altında yıkayacağını söylerdi. Şimdi daha fazla dehşete düşmüştüm ve buna izin vermeyeceğimi belirttim; o da tabii ki böyle bir şey yapmayacağını, ama sırf böyle söylemenin bile Bayan Honey'den izin koparmaya yeteceğini açıkladı.

Az sonra geri geldi ve kullandıktan sonra iyice temizlemek kaydıyla tekneyi almamıza izin verildiğini söyledi; çamaşırhaneye taşıdık tekneyi kuyudan tulumbayla su çekip soğuğu kırılana kadar sobanın üstünde tuttuk, sonra da tekneyi doldur-

duk. İçeri giren olmasın diye Mary'nin kapıda beklemesini istemiştim, arkası dönük olarak tabii, çünkü daha önce hiç bütün giysilerimi birden çıkarmamıştım, yine de utandığım için iç gömleğim üstümde kaldı. Su pek sıcak değildi ve yıkanmam sona erdiğinde titriyordum, neyse ki mevsim yazdı, yoksa herhalde soğuk algınlığından ölürdüm. Mary, saçımı da yıkamam gerektiğini söylüyordu; ve her ne kadar çok sık yıkanmanın vücudu zayıf düşüreceği doğruysa da ve hatta kendisi, saçını çok fazla yıkadığı için sararıp solan, sonunda da ölen bir kız biliyorsa da, üç dört ayda bir saçları yıkamak gerektiğini anlattı; kafama bakıp bitlenmediğim için şanslı olduğumu söyledi, olur da kafamda bit bulursam kükürt ve neftyağı sürmeliymişim hemen, o bir keresinde böyle yapmış ve günlerce çürük yumurta gibi kokmuşmuş.

Benimki kuruyana kadar geceliğini ödünç verdi Mary, çünkü bütün giysilerimi yıkamıştı; çamaşırhaneden çıkıp üst kata gideceğimiz zaman da bir çarşaf sardı vücuduma; çok komik göründüğümü söylüyordu, deli kadınlar gibi.

Mary, düzgün bir elbise alabilmem için Bayan Honey'den bana avans vermesini rica etmişti; ertesi gün şehre inmemize izin verildi. Bayan Honey, yola çıkmadan önce bize bir vaaz vererek ağırbaşlı davranışlar içinde olmamızı, sağa sola bakmadan şehre gidip geri gelmemizi tembih etti, yabancılarla konuşmamalıydık, özellikle erkeklerle; biz de öğütlerini aklımızdan çıkarmayacağımıza söz verdik.

Ne var ki, kestirme yol dururken uzun olanından gitmeye başlamıştık, bahçesi çitle çevrili evlerin önünde durup durup çiçeklere bakıyorduk, sonra da dükkânlara bakmaya başladık, gerçi Belfast'ı çok kısa bir süre için görebilmiştim ama oradaki kadar çok ve o kadar büyük değildi dükkânlar. Sonra Mary, orospuların bulunduğu sokağı görmek isteyip istemeyeceğimi sordu; çok korkuyordum, ama hiçbir tehlike olmadığını söylüyordu o. Doğrusu, vücudunu satarak geçinen kadınları da merak etmiyor değildim hani, çünkü beterin beteri vardı hayatta,

olur da bir gün aç kalırsam benim de satacak bir şeyim olmalıydı; neye benzediklerini de merak ediyordum. İşte böylece Lombard Sokağı'na gittik ama sabah olduğu için pek bir şey yoktu görecek. Mary orada bir sürü kerhane olduğunu söylüyordu, gerçi dışarıdan bakınca anlamak mümkün değildi ama içleri Türk halılarıyla, kristal avizelerle, kadife perdelerle doluydu ve orospuların her birinin kendi yatak odası vardı ve hizmetçileri sabah kahvaltılarını getiriyor, yerleri silip yataklarını yapıyor, çöplerini döküyordu ve orospuların tek yapması gereken soyunup sırt üstü yatmak, sonra da tekrar giyinmekti ve kömür madeninde ya da değirmende çalışmaktan çok daha kolay bir işti bu.

O evlerdekiler orospuların kaymak tabakasıydı, daha pahalıydılar yani, gelen adamlar da birer beyefendiydi ya da paralı müşterilerdi. Daha ucuz olanları ise sokaklarda dolaşmak zorundaydı, saatlik olarak kiraya verilen odalarda görüyorlardı işlerini; birçoğu çeşitli hastalıklara yakalanır, yirmisine varmadan yaşlanırdı, üstelik yoksul ve sarhoş denizcileri kandırmak için yüzlerine kat kat boya sürmeleri gerekiyordu. Tüyler ve satenler içinde uzaktan pek şık görünseler de, yanlarına varınca giysilerinin kirli olduğunu, üstlerine iyi oturmadığını görüyordunuz, sırtlarındakilerin hepsi günlük olarak kiralanan giysilerdi ve aslında ancak bir ekmek parası kalıyordu ellerinde; çok zor bir hayattı bu, Mary merak ediyordu, nasıl oluyor da kendilerini göle atmıyorlar diye; birçoğu da öyle yapardı aslında, sonra liman çevresinde, şişmiş cesetleri bulunurdu.

Mary'nin bütün bunları nereden öğrendiğini merak etmiştim; güldü ve özellikle mutfaktayken kulaklarımı iyice açarsam benim de bir sürü şey öğrenebileceğimi söyledi; bir de köyden tanıdığı bir kız kötü yola düşmüştü, ara sıra rastlardı ona bu sokakta; gerçi epeydir ortalıkta görünmüyor, başına kötü bir şey gelmiş olacağından korkuyordu Mary.

Oradan King Sokağı'na gittik, son kalan malların ucuza satıldığı bir manifaturacı dükkânına; içeride ipeklilerle pamuklular, suni ipekli kumaşlarla pazenler, satenlerle yünlü ekoseler,

kısacası ne ararsanız vardı; ama tabii biz alacağımız malın fiyatını ve kullanışlı olup olmayacağını düşünmek zorundaydık. Sonunda mavi-beyaz çizgili, sağlam bir pamuklu kumaşta karar kıldık. Mary elbisemi dikmeme yardım edecekti; gerçi sıra dikişe gelince benim bu işte ne kadar usta olduğumu, incecik ilmekler atabildiğimi görüp hayretler içinde kalacak, hizmetçilikte kendimi harcadığımı, bir terzinin yanında yetişmem gerektiğini söyleyecekti.

Ertesi gün kapıya gelen bir çerçiden elbise için iplik ve iğne de aldık, çerçiyi o civarda herkes tanıyordu. Aşçı'nın gözdesiydi adam, çuvalını açıp da mallarını yaydı mı Aşçı hemen ona bir fincan çay koyar, bir dilim de pasta getirirdi. Çerçinin adı Jeremiah'ydı, arka kapıdan araba yoluna girerken paçavralar içinde beş altı çocuk peşine takılır, biri elindeki tencereye kaşıkla vururken hep bir ağızdan şarkı söylerlerdi,

Jeremiah körükle ateşi,
Puf, puf, puf;
Önce üfle hafiften,
Sonra körüğe yüklen!

Şamatayı duyunca hepimiz pencerelere üşüşürdük; arka kapıya vardıklarında Jeremiah bir teklik verirdi çocuklara, o zaman çekip giderlerdi; Aşçı niye böyle yaptığını sorunca, üstüne topak topak çamur ve at boku fırlatacaklarına peşinden gelmelerinin daha iyi olduğunu, diğer çerçilere hep böyle yaptıklarını ve adamların da mallarını bırakıp onları kovalamaya başladığını anlatmıştı; o zaman da bu küçük canavarlar çerçinin bütün mallarını yağmalıyormuş; Jeremiah akıllılık edip onlara para vermeye başlamış, hatta o şarkıyı da kendisi belletmiş.

Marifetli ve açıkgöz bir adamdı bu Jeremiah, upuzun burnuyla bacakları ve kıvrık bir kara bıyığı vardı, teni güneşten yanmıştı ve Mary, birçok çerçi gibi onun da Yahudi ya da Çingene olduğunu sanabileceğimi, oysa aslında Yankee olduğunu söyledi ama babası İtalyanmış, kıtaya göç ettikten sonra

Massachusetts'taki dokuma tezgâhlarında çalışmaya başlamış; soyadı Pontelli'ydi Jeremiah'nın ve herkes severdi onu. İngilizceyi iyi konuşurdu, yine de yabancı bir hava vardı konuşmasında; kapkara gözleriyle insana delici bakışlar atar, kocaman ağzıyla fiyakalı bir şekilde gülümser, hiç utanmadan kadınlara kur yapardı.

Almak istediğim öyle çok şey vardı ki onda, param yetmiyordu ama, gerçi paranın yarısını şimdi ödeyip üstünü bir dahaki gelişinde verebileceğimi söylerdi; ancak borçlu kalmayı sevmiyordum. İğne iplikten başka kurdeleleri, dantelleri de vardı, düğmeler madeni, sedef, ahşap ya da kemikti, ben kemik düğme seçmiştim; sonra bembeyaz çoraplar, yakalarla manşetler, kravatlarla mendiller; birkaç tane iç eteği, iki çift elden düşme korse, ama tertemiz yıkanmıştı, yenisinden ayırt edemezdiniz; sonra uçuk renklerde, inanılmaz güzellikte yazlık eldivenler. Bir de küpeler vardı, gümüş ve altın renkli ama Mary kaplamalarının zamanla döküleceğini söylüyordu; bir de hakiki gümüşten enfiye kutusu; bir de gül gibi, çok güçlü kokular yayan parfümler. Aşçı almıştı o kokulardan, Jeremiah da bunlara hiç ihtiyacı olmadığını, zaten prensesler gibi koktuğunu söylemişti; kıpkırmızı olup kıkırdamaya başladı kadın, halbuki neredeyse elli yaşındaydı ve güzel falan da değildi, sonra dedi ki, Soğan kokuyorum daha çok; çerçi de yemeklerinin ne kadar güzel olduğunun kokusundan anlaşıldığını söyledi, ne de olsa erkeğin kalbine giden yol midesinden geçerdi, sonra o beyaz dişlerini göstererek kocaman gülümsedi -koca kara bıyığının altında daha da iri ve beyaz görünüyordu dişleri- ve Aşçı'ya yiyecek gibi bakıp yalandı, sanki kaç zamandır hasret kaldığı kocaman, lezzetli bir pastaydı karşısında duran; bunun üzerine daha da kızardı Aşçı kadın.

Sonra çerçi bize dönerek satacak bir şeyimiz olup olmadığını sordu, çünkü bildiğimiz gibi, iyi fiyat veriyordu; Agnes, teyzelerinden birinden kalan mercan küpelerini sattı, küpe takmanın fani bir gösterişten başka şey olmadığını söylüyordu, oysa biz biliyorduk darda kalan kardeşine para göndereceğini;

sonra ahırın oradan Jim gelip eski gömleğini, bir de büyük renkli bir mendili verip daha çok hoşuna giden, daha kaliteli bir gömlek almak istediğini söyledi; bir de ahşap saplı çakıyı ekleyince verdiklerine, alışveriş tamamlandı.

Asıl Jeremiah mutfağa girdikten sonrasını görecektiniz, şenlik düzenlenmiş sanırdınız. Bayan Honey gürültüyü duyup bakmaya gelmiş. Bakıyorum da Jeremiah, dedi, yine eski numaralarına başlamışsın, kadınlardan istifade etmeye çalışıyorsun. Ama gülümsüyordu bunları söylerken, ender görülür bir şeydi bu. Jeremiah da doğruladı bu sözleri, gerçekten de öyle yapıyordu, ama elinde değildi, ne yapsındı, o kadar çok güzel kadın vardı ki, yine de Bayan Honey kadar güzeli yoktu; Bayan Honey, ince pamukludan iki mendil satın aldı, yine de çerçiye elini çabuk tutmasını, bütün gün orada kalamayacağını, kızların yapacak işi olduğunu söylemeyi ihmal etmedi. Sonra da şıngırdayarak yürüyüp gitti mutfaktan.

Kimisi de el falına bakmasını istiyordu Jeremiah'dan; ama Agnes, bunun Şeytan'a yol göstermek olduğunu, hem zaten Reis'in Hanımı Bayan Parkinson'ın, mutfağında Çingeneler fal bakıyor diye laf çıkmasını istemediğini söyledi. O yüzden bakmadı Jeremiah. Ama herkesin yalvar yakar olması üzerine beyefendi taklidi yapmayı kabul etti, sesi, yürüyüşü, tavırları öyle sahiciydi ki, hepimiz neşeyle alkışladık, çok iyi canlandırıyordu gerçekten; bir de Aşçı'nın kulağından gümüş bir lira çıkardı, sonra nasıl çatal yuttuğunu gösterdi bize, gözbağcılıktı tabii ki bunlar. Bu numaraları haylazlıkla geçen gençlik yıllarında öğrendiğini anlattı, deli dolu bir oğlanmış o zamanlar, panayırlarda falan çalışırmış, sonunda durulup namuslu bir tüccar olmadan, cebini doldurmadan ve defalarca kaz gibi yolunmadan ve de bizim gibi zalim güzeller tarafından defalarca kalbi kırılmadan önce; hepimiz kahkahalara boğuluyorduk.

Jeremiah, mallarını çuvalına doldurduktan, çayıyla bir dilim pastasını yiyip kimsenin Aşçı kadın kadar güzel pasta yapamadığını söyledikten sonra, tam giderken başıyla işaret ederek beni yanına çağırdı ve aldığım dört düğmeye uygun bir kemik

düğme daha verdi. Düğmeyi elime tutuşturarak avucumu kapadı, kendi eli pütürlü ve kuruydu, kum gibi; çarçabuk bir göz attı ellerime; sonra dedi ki, Beş tanesi şans getirir; çünkü bu cins insanlara göre dört sayısı uğursuzdur, tek sayıların uğurlu, çift sayıların uğursuz olduğuna inanırlar. Sonra o parlak kara gözleriyle cin cin baktı bana ve diğerleri duymasın diye çok alçak bir sesle dedi ki, Önünde sarp kayalar var. Galiba her zaman vardı, Efendim, dedim, ben de, arkamda da yeterince var ve onları geçmeyi başardım; yani pek gözümü korkutmamıştı bu sözler.

Ama hemen arkasından, hayatımda duyduğum en tuhaf şeyi söyledi. Sen de bizdensin, dedi.

Sonra da çuvalını omzuna vurdu, diğer eşyasını eline aldı ve gitti; ne demek istediğini çok merak etmiştim. Ama üzerinde düşününce anladım ki, benim de tıpkı çerçiler ve panayırlarda çalışanlar gibi yersiz yurtsuz olduğumu, bir gezgin olduğumu söylemek istiyordu; başka bir şey kastetmiş olabileceğini düşünemiyordum çünkü.

O gidince hepimiz biraz durgunlaşmıştık; arka odalarda ve müştemilatta kalan bizler sık sık böyle muameleyle karşılaşmıyorduk ne de olsa, bu kadar güzel şeylere yakından bakma ve gün ortasında gülüp eğlenme şansını sık bulamıyorduk.

Elbisem çok güzel olmuştu, düğmeler dört yerine beş olunca üçünü boyun kısmına, diğer ikisini de kol ağızlarına diktik; Bayan Honey bile şaşırdı görünce, ne kadar da değişmiş olduğumu, ne kadar tertipli ve kibar göründüğümü söyledi, şimdi adama benzemiştim işte.

19

İlk ayın sonunda babam geldi ve aldığım ücretin tamamını istedi benden; ama ancak dörtte birini verebildim, kalanını harcamıştım. Bunun üzerine koluma yapışıp beddualar etmeye, küfürler yağdırmaya başladı; Mary seyisleri saldı üstüne. İkinci ayın sonunda yine geldi, yine dörtte birini verdim, Mary de bir daha gelmemesini söyledi. Mary'ye dönüp çok ağır laflar etmeye başladı babam, ama Mary daha ağırlarıyla karşılık verdi ve ıslık çalarak adamları çağırdı; hemen kovaladılar babamı. Aslında iki arada kalmıştım, çünkü küçük kardeşlerim için üzülüyordum; sonradan Bayan Burt aracılığıyla onlara biraz para göndermeye çalıştımsa da, ellerine geçtiğini sanmıyorum.

İlk gittiğimde mutfakta görevlendirilmiştim, kapkacağı ovup temizlemekti işim ama çok geçmeden, demir kazanların bana göre fazla ağır olduğu fark edildi; o sırada çamaşırcı başka işe geçmiş, yerine biri gelmişse de pek becerikli bulunmamıştı ve Bayan Honey, çamaşırları durulayıp sıkma, asma, toplayıp katlama, ütüleyip onarma işlerinde Mary'ye yardımcı olmamı söyledi, ikimiz de çok sevinmiştik tabii. Mary, bilmem gerekenleri bana öğreteceğini, zeki biri olduğum için kısa zamanda öğreneceğimi söylüyordu.

Bir hata yapıp da tasalandığımda Mary beni avutur, her şeyi bu kadar ciddiye almamam gerektiğini hatırlatırdı, Hiç hata yapmazsan hiç öğrenemezsin, derdi; ve Bayan Honey beni azarlayıp da gözlerim dolu dolu olduğunda Mary onu takmamam gerektiğini, kadının huyunun böyle olduğunu söylerdi, zamanında bir şişe sirke yutmuştu ve azar azar diline vuruyordu işte. Hem unutmamalıydım ki köle değildik biz, hizmetçi olarak doğmamıştık ve sonsuza dek de hizmetçi kalacak değildik; sadece çalışılacak bir işti bu, o kadar. Bu ülkede genç kızların çeyiz parası biriktirmek için hizmetçilik etmesinin âdet olduğunu anlatırdı; evlendikten sonra kocaları zengin olursa, onlar da kendi-

lerine hizmetçi tutuyorlardı ya da en azından bütün işleri gören bir gündelikçi alırlardı; gün gelecek ben de güzel bir çiftliğin hanımı olacaktım ve bağımsız olacaktım ve Bayan Honey'nin ellerinde çektiğim ezayı hatırladıkça gülüp geçecektim. Her insan en az diğerleri kadar değerliydi ve okyanusun bu yakasında insanlar çok çalışarak yükselirlerdi, dedelerinin kim olduğuna bakılmazdı, zaten böyle de olması gerekiyordu.

Hizmetçiliğin de diğerleri gibi bir iş olduğunu anlattı Mary, birçoklarının asla öğrenemediği beceriler kazandırıyordu insana bu iş ve bütün mesele hadiseye hangi taraftan baktığındı. Mesela bize, ev halkının manzarası bozulmasın diye arka merdiveni kullanmamız söyleniyordu, oysa işin aslı başkaydı: Ev halkı, bizim manzaramızı bozmamak için ön merdiveni kullanıyordu. Onlar süslü püslü giysileri ve takılarıyla ön merdivenden salına salına çıkadursundu, burada bütün iş arka tarafta görülüyordu, hem de onları hiç karıştırmadan, yüzlerine gözlerine bulaştırmalarına izin vermeden, popolarını kaldırmalarına gerek kalmadan. İstedikleri kadar zengin olsunlar, zayıf ve cahil yaratıklardı onlar, soğuktan donacak olsalar ateş yakmayı beceremezlerdi, çünkü nasıl yakılacağını bilmezlerdi, kendi başlarına sümkürebilmeleri ve kıçlarını silebilmeleri bile mucizeydi, bir Katolik papazına çük ne kadar lazımsa onlar da bu dünyaya o kadar lazımdı işte - beni bağışlayınız Efendim, ama aynen böyle konuşuyordu Mary- ve yarın bütün paralarını kaybedip de sokağa düşecek olsalar şöyle hakkıyla orospuluk ederek bile çıkaramazlardı nafakalarını, çünkü neyin nereye koyulacağını bilmezlerdi, Allah bilir sonunda kulaklarını uzatırlardı müşteri şeyini -o kelimeyi kullanamayacağım- soksun diye; hatta çoğu kendi kıçını yerde gördüğü delikten ayırt edemezdi. Bir de kadınlar hakkında bir şey daha söylemişti Efendim, o kadar kaba bir sözdü ki şimdi burada tekrarlayamayacağım, ama çok gülmüştük.

Ona göre mesele, kimse ne yaptığını görmeden bitirmekti işi; iş başındayken onlardan biri geliverirse derhal uzaklaşacaktın oradan. En sonunda da Mary, bizim daima onlardan bir adım önde olduğumuzu söylemişti, çünkü onların kirli çama-

şırlarını yıkıyor ve her şeylerini biliyorduk: oysa onlar bizimkini yıkamadıkları için hakkımızda hiçbir şey bilmezlerdi. Hizmetçilerden saklayabilecekleri pek az sırları vardı; hele eğer ileride yatak odalarına bakmakla görevlendirilirsem, ilk öğrenmem gereken, bir kova dolusu pisliği güllerle dolu bir vazo taşır gibi taşımak olacaktı, çünkü bu insanların hayatta en çok nefret ettikleri şey, kendilerinin de etten kemikten olduğunun ve onların sıçtığı bokun da herkesinki gibi koktuğunun hatırlatılmasıydı - daha kötü kokmuyorsa tabii. Sonra da bir şiir okurdu Mary: *Âdem toprağı sürer, Havva yün eğirirdi, O zaman efendi neredeydi?*

İşte size anlattığım gibi, Efendim, çok dobra bir genç kadındı bu Mary, düşündüğünü dosdoğru söylerdi; çok demokratik fikirleri vardı, benim bunlara alışmam biraz zaman almıştı doğrusu.

Evin en tepesinde, bölmelere ayrılmış kocaman bir tavanarası bulunuyordu; merdiveni çıkıp bizim yattığımız odayı geçince bir merdiven daha çıkardı karşınıza, oradan aşağı indiğinizde çamaşır kurutma odasına varırdınız. Odanın her tarafına ipler geriliydi ve saçakların altına bir sürü küçük pencere açılmıştı. Mutfaktaki şöminenin boruları buradan geçerdi. Kışın ya da dışarısı yağışlıyken çamaşırlar bu odaya asılırdı.

Kural olarak hava bozacak gibi göründüğünde çamaşır yıkamazdık; ama yazın, sabahları hava pırıl pırılken, hemen arkasından her tarafı bulutlar kaplayıverirdi bazen, gök gürler, yağmur boşalıverirdi; öyle bir gökgürültüsü olur, öyle korkunç şimşekler çakardı ki, dünyanın sonu geldi sanırdınız. İlkinde çok korkmuştum ben, bir masanın altına girip ağlamaya başlamıştım, Mary bunun gökgürültüsünden başka bir şey olmadığını söyledi; ama sonra bir sürü hikâye anlattı, böyle havalarda tarlasındayken, hatta ahırda dururken yıldırım düştüğü için ölen adamlardan bahsetti, bir keresinde de ağacın altında duran bir ineği yıldırım çarpmış.

Yağmur başladığında dışarıda asılı çamaşırımız varsa, hemen elimizde sepetlerle koşar, toplayabildiğimiz kadar çabuk

toplar, sonra sepetleri merdivenden yukarı taşıyarak kurutma odasında yeniden asardık çamaşırı, çünkü sepetin içinde öyle bırakılırsa küflenirdi. Açık havada kurumuş çamaşırın kokusunu severdim, taptaze kokarlardı; güneşli günlerde dışarıya asılan gömleklerle gecelikler, kocaman birer beyaz kuş gibi kanat çırpardı, ya da uçuşan melekler gibi, ama bunlar başsız meleklerdi tabii.

Ama aynı şeyleri içeriye, boz bir ışığı olan kurutma odasına astığımızda farklı görünür, kasvet içinde gezinip titreşen soluk hayaletleri andırırlardı; o suskun ve bedensiz görünümleriyle ürkütürlerdi beni. Böyle şeyleri asla kaçırmayan Mary, çok geçmeden çamaşırların arkasına saklanmaya başlamıştı, asılı çamaşırı gerip yüzüne bastırır, kumaşın altından ağzının, burnunun izi çıkardı, sonra iniltiler falan çıkarmaya başlardı; bazen de geceliklerin arkasına geçerek kollarını oynatırdı. Beni korkutmak için yapıyordu ve başarırdı da tabii, çığlık çığlığa kaçardım; sıra sıra çamaşırlar arasında bağıra çağıra koşuşturur, kahkahadan kırılırdık ama fazla bağırmamaya, çok yüksek sesle gülmemeye çalışırdık bir yandan da, onu yakalayınca tutup gıdıklamaya başlardım, çok gıdıklanırdı çünkü; bazen de Reis'in Hanımı Bayan Parkinson'ın korselerini elbisemizin üstüne geçirir, göğsümüzü ileri fırlatıp burnumuzu havaya kaldırarak yürürdük; artık gülmekten katılacak gibi olduğumuzda çamaşır sepetlerinin içine yığılıverirdik, sudan çıkmış balıklar gibi kesik kesik soluyarak uzun süre yatardık orada, kendimizi toplamamız dakikalar alırdı.

Gençlikten gelen taşkın bir neşe işte, bazen çok da haysiyetli bir şekle bürünmediğini biliyorum bu neşenin, eminim siz de aynı gözlemi yapma fırsatı bulmuşsunuzdur, Efendim.

Reis'in Hanımı Bayan Parkinson'da, daha önce hiçbir yerde görmediğim kadar çok işlemeli yorgan vardı, zaten okyanusun öbür tarafında fazla kullanılmazdı bu yorganlardan, orada pamuklu basma ne bu kadar ucuzdu ne de bu kadar bol bulunurdu. Mary, burada bir kızın kendi elleriyle böyle üç tane yorgan yapmadan evlenmeye hazır sayılmayacağını anlatmıştı; en güzel

olanları da düğün yorganlarıydı, Cennet Ağacı ile Çiçek Sepeti gibi. Yaban Kazı Avı ile Pandora'nın Kutusu gibi yorganlar çok fazla parçadan yapılırdı, işçiliği zordu; Kütük Kulübe ile Dokuz Yama gibi yorganlar ise günlük kullanım içindi, bunları yapması kolaydı. Mary daha başlamamıştı kendi düğün yorganına, hizmetçilik ederken buna vakti olmuyordu; ama şimdiden bir Dokuz Yama yapmıştı bile.

Eylül ortalarında güneşli bir gündü, Bayan Honey kışlık yorganlarla battaniyeleri çıkarıp havalandırma zamanının geldiğini söyledi, önümüz kıştı, hazırlıklara başlamalıydık; yırtıkları, sökükleri de onaracaktık; Mary'yle bana verdi bu işi. Yorganlar, nemlenmemeleri için çamaşır kurutma odasından uzakta, tavanarasında saklanıyordu, aralarına birer kat mermerşahi kumaş sererek sedir ağacından bir sandığa yerleştirilmişlerdi ve bir kediyi öldürecek kadar kâfur konmuştu sandığın içine, kokusu hafif başımı döndürdü benim. Yorganları aşağı indirip iplere asacak, iyice dövecek, güve yemiş mi diye bakacaktık; çünkü sedir sandığa ve kâfura rağmen bazen güve geliyordu, ne de olsa kışlık yorganların içi yazlık yorganlar gibi pamuk değil yündü.

Kışlık yorganlar, yazlık yorganlardan daha koyu renkliydi, kırmızı ve portakal rengi, mavi ve mor olurlardı; bazılarında ipek, kadife, brokar parçalar vardı. Hapishanede geçen yıllarımda, kendi başıma olduğum zamanlar -ki böyle çok zamanım olmuştur- gözlerimi kapayıp başımı güneşe çevirince tıpkı o yorganlardaki gibi kırmızı ve turuncu tonları gelmiştir gözümün önüne; beş altı yorganı yan yana ipe dizdiğimizde, savaşa giden bir ordunun açtığı bayraklar gibi görünürlerdi bana.

O zamandan beri düşünmüşümdür, niye kadınlar böyle bayraklar diker ve onları yatakların üstüne sererler? diye. Çünkü o zaman yatak, odada en çok dikkat çeken şey oluyor. Düşünüyorum da bir tür uyarı herhalde bu. Çünkü yatağın barış dolu bir yer olduğunu düşünebilirsiniz, Efendim, sizin için yatak, dinlenme, huzur, güzel bir uyku demektir belki. Ama herkes için öyle değil; pek çok tehlikeli şey olabilir yatakta. Bir yatakta dünyaya geliriz, hayatımızın tehlike dolu ilk olayıdır bu; kadınlar

yatakta doğum yapar ve pek çoğunun hayatı böyle sona erer. Kadınlarla erkekler arasında, şimdi sözünü etmek istemediğim o olay da yatakta geçer, ama eminim neyi kastettiğimi biliyorsunuz, Efendim; bazıları aşk diyor buna, bazıları umutsuzluk, bazılarına göre de katlanılması gereken bir onursuzluk. Son olarak da yataklar, uyuduğumuz yerdir ve rüyalar gördüğümüz yer ve çoğunlukla, öldüğümüz yer.

Ama yorganlarla ilgili bu düşünceler, hapse düşmeden önce geçmemişti aklımdan. Hapishanede düşünecek çok zamanınız oluyor da, düşüncelerinizi anlatabileceğiniz hiç kimse olmuyor; siz de kendi kendinize anlatıyorsunuz.

Burada Dr. Jordan biraz durmamı söylüyor bana, yazmaya yetişemiyormuş çünkü; anlattıklarımın onu çok yakından ilgilendirdiğini belirtiyor. Buna çok seviniyorum, çünkü o günlerden bahsetmek mutlu ediyor beni, elimde olsa yine o günlere dönerdim. Bekliyorum, beklerken elinin kâğıt üzerindeki hareketlerini izliyorum ve bu kadar hızlı yazabilmenin iyi bir şey olduğu geçiyor aklımdan, tıpkı piyano çalmak gibi bu da el alışkanlığına bağlı bir şey. Acaba sesi güzel midir, diye düşünüyorum, akşamları, ben hücreme kapatılmışken, o gidip genç hanımlarla birlikte düetler söylüyor mudur? Çok büyük bir ihtimalle evet, ne de olsa yakışıklı ve dost canlısı bir adam ve de bekâr.

Demek Grace, diyor başını kaldırarak, yatağın tehlike dolu bir yer olduğunu düşünüyorsun.

Sesinde değişik bir hava var, belki de için için gülüyordur bana. Ona bu kadar açılmamalıydım ve bir daha açılmamaya karar veriyorum, madem bu sesle konuşacak.

Ee, tabii içine her girdiğiniz zaman öyle değil, Efendim, diyorum, yalnızca demin söz ettiğim durumlarda. Sonra susup elimdeki işe dönüyorum.

Seni kıracak bir şey mi söyledim, Grace? diyor. Öyle bir amacım yoktu.

Birkaç dakika daha sessizce dikişimi dikiyorum. Sonra, Size inanıyorum, Efendim, diyorum, söylediğinizi doğru kabul

ediyorum; buna karşılık sizin de ileride bana inanacağınızı umuyorum.

Elbette, elbette, diyor sıcak bir tonda. Lütfen devam et hikâyene. Hiç kesmemeliydim aslında.

Bu kadar sıradan şeyleri dinlemek istemezsiniz herhalde, günlük olaylar işte, diyorum.

Bana anlatacağın her şeyi dinlemek istiyorum, Grace, diyor. Hayatın küçük ayrıntılarında çoğu zaman büyük anlamlar saklıdır.

Tam anlayamadım ne demek istediğini, ama devam ediyorum.

Sonunda bütün yorganları aşağı indirmiş ve güneşe asıp dövmüştük; ikisini tekrar içeri götürdük, onarmak için. Çamaşırhaneye girdik, o sırada çamaşır yıkanmıyordu ve orası tavanarasından daha serindi; hem üstüne yorganları yayabileceğimiz büyük bir masa vardı.

Yorganlardan biri çok farklıydı ötekilerden; her birinin içinden birer yeşil söğüt ağacı çıkan dört tane gri bahçe saksısı ile dört köşede birer beyaz kumru, daha doğrusu kumru figürü yapmaya çalıştıklarına inanıyorum ama tavuğa benzemişti; tam ortada da siyah iplikle işlenmiş bir kadın adı: Flora. Mary, bunun bir Hatıra Yorganı olduğunu söylemişti, Reis'in Hanımı Bayan Parkinson, bu dünyadan ayrılan sevgili bir arkadaşı için yapmış-mış, o zamanlar moda olduğu üzere.

Bir başka yorganın adı da Tavanarasında Bir Dolu Kapı; o kadar çok parçadan yapılmıştı ki, bir tarafından bakınca kapalı kutular görüyordunuz, başka bir taraftan bakınca kutular açık görünüyordu ve sanırım kapalı kutular tavanarasındaki duvarları, açık kutular kapıları temsil etmekteydi; bütün yorganlar öyledir zaten, koyu renk parçalara bakınca bir şey, açık renk parçalara bakınca başka şey görürsünüz. Ama Mary yorganın ismini ilk söylediğinde yanlış anlamışım ben, Tavanarasında Bir Dul Kan diyor sanmışım ve dedim ki, Tavanarasında Bir Dul Kan mı, ne acayip bir yorgan ismi bu! Bunun üzerine Mary ismin doğru-

sunu bir daha söyledi ve kahkahadan kırılmaya başladık, tavanarasında gezinip duran dul bir kadın geldi hemen gözümüzün önüne, kapkara giyinmiş, başında dulların taktığı başlık ve siyah tül, yüzünde matem ifadesiyle durmadan başını sallayarak üzüntülü üzüntülü dolaşıyor, kenarı siyah çizgili kâğıtlara mektuplar yazıyor, kenarı siyah çizgili mendiliyle gözlerini siliyor. Dedi ki Mary, Tavanarasında bir sandığa da sevgili merhum eşinden kestiği saçı koymuşmuş; ben de dedim, Belki sevgili merhum da sandığın içindedir.

İşte bu laf üzerine yine başladık gülmeye. Duramıyorduk, hatta koridordan Bayan Honey ile anahtarlarının şıngırtısını duyduğumuzda bile gülmeyi kesemedik. Yüzlerimizi yorganlara gömdük, Bayan Honey kapıyı açtığı sırada Mary kendini toplamıştı ama ben başımı öne eğmiştim, omuzlarımın sarsılmasına engel olamıyordum, Ne oluyor kızlar? dedi Bayan Honey, Mary ayağa kalkıp Ah Bayan Honey, dedi, Grace'in aklına ölmüş annesi geldi de, ona ağlıyor zavallıcık ve Bayan Honey, Pekâlâ, dedi, o halde al onu aşağı götür de bir bardak çay içsin bari, ama fazla oyalanmayın, arkasından da genç kızların sık sık ağladığını ama Mary'nin benim buna alışıp işi fazla ileri götürmeme izin vermemesi gerektiğini söyledi. O gidince birbirimize sarılarak o kadar çok güldük ki, sonunda öleceğiz diye korktum.

Dullarla dalga geçtiğimiz için çok düşüncesiz bulabilirsiniz bizi, Efendim; üstelik kendi ailemden bir ölüyü de işe karıştırmıştık, bunun üzerinde şaka yapılacak bir konu olmadığını düşünmem gerekirdi. Aslında yanımızda dul bir kadın olsa asla yapmazdık böyle bir şey, çünkü başkalarının acılarına gülmek doğru değildir. Ama söylediklerimizi duyacak dul biri yoktu etrafta ve söyleyebileceğim tek şey şu Efendim, gencecik iki kızdık o zaman, genç kızlar da böyle konularda akılsız oluyor; hem göz yaşlarına boğulmaktansa kahkaha atmak daha iyi bir şeydir.

Sonra dul kadınları düşünmüştüm - ve dul kadınların çektiği azabı, dul kadınların yürüyüşünü ve bir de Kitab-ı Mukaddes'te yazdığı gibi dul kadınlara verilen sadakayı, ki biz hiz-

metçiler, kendi aldığımız ücretten yoksullara sadaka vermeye zorlanırdık hep; bir de erkeklerin, genç ve zengin bir dulun bahsi geçtiğinde nasıl hemen kaş göz oynatmaya başladığı gelmişti aklıma ve yaşlı ve yoksul bir dulun nasıl da saygı görüp öyle olmayan bir dulun tam tersi muamele gördüğünü düşündüm; üzerinde düşününce çok tuhaf geliyor bu.

Eylül'de hava güzeldi, sanki yaz geldi sanırdınız, sonra Ekim gelince ağaçların birçoğu kırmızı ve sarı ve turuncu renklere büründü, alev almış gibi görünüyorlardı, gözümü alamıyordum ağaçlardan. Bir öğle üzeri, hatta akşam saatlerine doğru, Mary'yle birlikte dışarı çıkmış iplerden çarşafları topluyorduk, sanki sesi kısılmış bir sürü insan aynı anda bağırmaya çalışıyor gibi bir gürültü duyduk, Mary dedi ki, Göğe baksana, yaban kazları kışı geçirmek için güneye gidiyorlar. Gökyüzü kararmış gibiydi ve Mary, Avcılar sabaha burada olurlar, dedi. Bu yabani yaratıkların bir süre sonra vurulacağını düşünmek üzücüydü.

Ekim sonlarına doğru bir gece çok korkunç bir şey geldi başıma. Aslında doktor olmasaydınız bunu size anlatmazdım, Efendim, ama doktorlar zaten bilirler bu olayı, yani şok geçirmezsiniz. Oturağı kullanmaktaydım, geceliğim üstümdeydi, yatmaya hazırlanıyordum zaten, o yüzden karanlıkta çıkıp dışarıdaki helaya gitmek istememiştim; bir ara gözümü aşağı çevirince bir de baktım kan, geceliğimde de vardı üstelik. Bacaklarımın arasından kan akıyordu, ölüyorum sandım, haykıra haykıra ağlamaya başladım.

Mary gelip de halimi görünce, Ne oldu? diye sordu, ben de ona korkunç bir hastalığa yakalandığımı, öleceğimi söyledim; karnımda da bir ağrı vardı zaten ama üstünde durmamıştım, fırın günüydü de o gün, çok fazla taze ekmek yemekten oldu sanmıştım. Oysa şimdi annemi hatırlıyordum, onun hastalığı da karın ağrısıyla başlamıştı, daha çok ağlamaya başladım.

Mary baktı ve, evet ya ne iyi kızdı gerçekten, gülmedi; ne olduğunu anlattı bana. Annem o kadar çok çocuk doğurduğu halde bunu bilmiyor olmama şaşırabilirsiniz; aslında be-

beklerin oradan nasıl çıktığını biliyordum elbette, oraya nasıl girdiklerini de biliyordum, zaten sokakta köpekleri de görmüştüm, ama bu öteki şeyi bilmiyordum işte. Kendi yaşıtlarımdan arkadaşım olmamıştı ki hiç, yoksa bunu öğrenirdim herhalde.

Ve Mary, Sen artık kadın oldun, dedi, bunun üzerine daha çok ağlamaya başladım. Sarılıp yatıştırdı beni, annem olsa bu kadar rahatlatamazdı doğrusu, o hep çok meşguldü zaten ya da çok yorgundu veya çok hasta. Sonra bana da bir tane yapılana kadar kendi kırmızı pazen iç eteğini ödünç verdi Mary ve bezlerin nasıl katlanıp iğneyle tutturulacağını gösterdi ve bazılarının bu olaya Havva'nın laneti dediğini söyledi ama o çok aptalca buluyordu bunu, Havva'nın başındaki asıl lanet Âdem adındaki sersemdi, önlerine çıkan ilk badirede bütün suçu Havva'nın üzerine yıkıp kendi paçasını kurtarmaya bakmıştı. Bir de sancım çok olursa bana bir parça söğüt kabuğu getirebileceğini, onu çiğneyince geçeceğini söyledi; hatta mutfaktaki kuzinede bir tuğla ısıtıp getirebileceğini, onu havluya sarıp karnıma koymanın da iyi geleceğini anlattı. Öyle minnettar kalmıştım ki ona, gerçekten iyilik ve şefkat dolu bir arkadaştı.

Sonra beni oturtarak saçlarımı taradı, hafif hafif, yumuşak hareketlerle ve Grace, dedi, çok güzel bir kadın olacaksın sen, birkaç yıl sonra beyefendilerin başını döndüreceksin. En berbat olanları da beyefendilerdir, her şeyi hak görürler kendilerine; gece tek başına dışarıdaki helaya gittin mi, onlar çoktan kafayı bulup pusuya yatmış olacaktır orada, üstüne atlayıp kıskıvrak yakalarlar, onlara derdini anlatmaya çalışmak boşunadır, eğer olur da başka çaren kalmazsa, iki bacaklarının arasına, tam en iyi hissedecekleri yere yapıştıracaksın tekmeyi; en iyisi kapıyı kilitli tutmak ve oturağı kullanmak. Ama her türlü erkek deneyebilir aynı şeyi; vaatlerde bulunmaya başlarlar, istediğin her şeyi yapacaklarını söylerler; ne istediğini söylemeden önce çok iyi düşünmelisin ve onlar verdikleri sözü yerine getirmeden de istedikleri hiçbir şeyi yapmamalısın; eğer sana yüzük takmışlarsa, arkasından rahibi de getirmek zorundadırlar.

Ben de saf saf sormuştum, Neden peki? diye, çünkü erkeklerin tabiatları gereği yalancı olduğunu söyledi, istediklerini elde edebilmek için her türlü vaatte bulunabileceklerini ama sonradan üzerinde tekrar düşünüp ilk limanda gemiden sıvışacaklarını anlattı. Anladım ki hikâye hep aynı, Pauline Teyzemin annem hakkında anlattıklarının aynısıydı bu, bilmiş bilmiş başımı sallayarak haklı olduğunu söyledim ona, ama yine de ne demek istediğinden tam emin değildim. O da bana sarılarak çok iyi bir kız olduğumu söyledi.

Bildiğiniz gibi, 31 Ekim gecesi, Bütün Azizler Yortusu'nun arifesidir, Efendim, bütün ölülerin ruhları mezarlarından kalkarmış güya, tabii sadece batıl inançtır bu - neyse, o gece, Mary önlüğünün altında sakladığı bir şeylerle girdi odaya ve dedi ki, Bak, tam dört tane elma getirdim bizim için, Aşçı'dan rica ettim, o da verdi. Yılın o mevsiminde elma çok boldu, fıçılar dolusu elma kilerde hazırdı bile. Ay, dedim, birlikte yiyelim diye mi getirdin? Mary, Sonra yeriz, dedi, şimdi bu gece, kiminle evleneceğini öğreneceksin. Dört tane getirdiğini söylüyordu, yani ikimizin de ikişer hakkı vardı.

Yine Aşçı'dan aldığı bir de küçük bıçak gösterdi bana, veya Aşçı'dan aldığını söylüyordu işte. Yani aslında kimseye söylemeden bazı şeyleri aldığı da olurdu, ben çok korkardım öyle yaptığında; gerçi sonra yerine koyuyorsan bunun hırsızlık olmadığını söylerdi. Ama yerine koymadığı da olurdu. Kütüphaneden Sir Walter Scott'un *Göldeki Kadın* kitabını almıştı -gerçi kütüphanede beş tane vardı bu kitaptan- ve yüksek sesle okuyordu bana; bir de yemek salonundan birer birer yürüttüğü mum diplerinden oluşma bir koleksiyonu vardı, gevşek yer tahtalarından birinin altında saklıyordu; izin isteyerek almış olsa saklamazdı eminim. Odamıza mum almamıza izin veriliyordu, geceleri soyunurken falan kullanalım diye ama Bayan Honey, mumu idareli kullanmamızı söylemişti, bir mumun bir hafta dayanması gerekiyordu ve bu da Mary'nin istediğinden daha az ışık demekti. Bir kutu da gizli Lucifer kibriti vardı Mary'nin, izinli

olarak yaktığımız mumu söndürdüklerinde istediği zaman tekrar mum yakabiliyordu yani; o gece de iki mum dibini birden yakmıştı.

İşte bıçak, işte elma, dedi, hiç koparmadan hepsini soyman gerekiyor; sonra arkana hiç bakmadan sol omzunun üzerinden atacaksın. Kabuk, evleneceğin adamın isminin ilk harfini gösterecek ve bu gece rüyanda o adamı göreceksin.

Koca düşünmek için çok küçüktüm ben ama Mary hiç durmadan kocadan bahsederdi. Yeterince para biriktirdiğinde çok hoş, genç bir çiftçiyle evlenecekti; ormanda kendine bir arazi açıp üstüne de ev dikmiş olan bir sürü delikanlı vardı böyle; onlardan biriyle evlenmeyi başaramazsa, kütükten yapılma bir kulübeye de razı olurdu, sonradan onun yerine güzel bir ev yaparlardı nasıl olsa. Tavuklarıyla ineklerinin nasıl olacağını bile biliyordu Mary - kırmızılı beyazlı legorılar istiyordu, bir de krema ve peynir yapmak için Jersey ineği, onların sütünden yapılma peynirden daha güzel bir şey olmadığını söylemişti.

Elmayı alıp soymaya başladım, kabuğunu hiç koparmadan soydum. Sonra da arkama attım ve dönüp kabuğa baktık. Neresi altı, neresi üstü bilmek mümkün değildi tabii ama sonunda bunun J harfi olduğuna karar verdik; Mary, ahırda çalışan Jim ile evleneceğimi söyledi, şaşıydı o çocuk, üstelik berbat kokuyordu; veya belki de çerçi Jeremiah ile evlenecektim, o çok daha yakışıklıydı, ama durmadan taban tepmek zorunda kalacaktım, evim falan olmayacak, salyangozlar gibi sırtımda çuvalla dolaşacaktım. Sonra da Mary, bunun olması için önce üç kez su geçmem gerektiğini söyledi, ben de, Uyduruyorsun, dedim; bunun üzerine gülümsedi, beni kandırdığını anlamıştım.

Ve sıra ona geldi, elmayı soymaya başladı. Ama ilk elmanın kabuğu koptu, ikincininki de; bendeki fazla elmayı verdim ona ama o kadar sinirlenmişti ki neredeyse daha bıçak değer değmez koptu kabuk. Bunun üzerine Mary gülmeye başladı, bunun yalnızca bir kocakarı masalı olduğunu söyledi ve üçüncü elmayı yedi, ilk ikisini de sabaha kadar dursun diye pen-

cere kenarına koydu, ben de kendi elmamı yedim; sonra da Reis'in Hanımı Bayan Parkinson'ın korseleriyle dalga geçmeye başladık; ama bütün o neşesine rağmen, içten içe üzülmekteydi Mary.

Yatağa girdikten bir süre sonra onun hâlâ uyumadığını, yanımda sırt üstü yatmış tavanı seyretmekte olduğunu biliyordum; ben de zaten uykuya dalınca koca falan görmedim rüyamda; onun yerine annemi gördüm, çarşafa sarılmış, mavi-yeşil buz gibi sularda dibe doğru ilerliyordu; çarşaf üstten açılmaya başladı sonra, sanki rüzgâra tutulmuş gibi dalgalanıyordu ucu, saçları da açılmış yosun gibi salınmaktaydı; saçları örttüğü için yüzünü göremiyordum, hem zaten bu saç anneminkinden daha koyu renkti; sonra onun annem olmadığını anladım, başka bir kadındı, üstelik o çarşafın içinde ölü de değildi, henüz yaşıyordu.

Çok korkmuştum; kalbim hızla çarparak, soğuk terlerle uyandım. Mary ise artık uyuyor, derin nefes alıyordu, boz ve pembe ışıklarıyla şafak sökmeye başlamıştı; dışarıda horozlar ötüyordu, her şey her zamanki gibiydi. Rahatlamıştım.

20

Böylece Kasım ayı da gelmiş geçiyordu, ağaçlar yapraklarını dökmeye ve havalar erkenden kararmaya başladı, gökyüzü hep kasvetli ve boz renkliydi, durmadan yağmur yağıyordu; sonra Aralık geldi, toprak kaya sertliğinde bir buz tabakasıyla kaplandı ve kar fırtınaları başladı. Tavanarasındaki odamız çok soğuktu artık, hele sabahları, hava aydınlanmadan kalkar, ayağımızı yataktan attığımızda buz tutmuş yer döşemesine basardık; Mary, kendi evi olduğunda her yatağın kenarına bir kilim sereceğini, ayaklarına da sıcacık keçe terlikler giyeceğini anlatırdı. Giysilerimizi yatağa, yanımıza alırdık, üstümüze giymeden önce ısınsınlar diye ve geceliklerimizi çıkarmadan, onların üstüne giyerdik; geceleri de kuzinede ısıttığımız tuğlaları pazen bezlere sararak yatağa koyardık, böylece ayak parmaklarımızda minik sarkıt-dikitler oluşmasını önlüyorduk. Yıkanma teknemizdeki su öyle soğuktu ki, ellerimi yıkarken ta kollarımın üstüne kadar sızlardı; ikimizin aynı yatakta yattığına şükrederdim.

Oysa Mary bunun hiçbir şey olmadığını, asıl kışın henüz başlamadığını ve havaların daha çok soğuyacağını söylüyordu; kışın tek iyi yanı, evdeki şöminelerin yakılmasıydı, hem de daha uzun süre yakıyorlardı artık. Ayrıca özellikle gündüz saatlerini düşününce hizmetçi olmak daha iyiydi, çünkü biz her zaman mutfakta ısınabiliyorduk, oysa oturma odası bir ahır kadar cereyan yapıyordu ve şöminenin yanı başında durmazsan ısınman mümkün değildi, hatta Reis'in Hanımı Bayan Parkinson, oturma odasında yalnız olduğu zamanlar eteklerini kaldırıp kıçını şömineye uzatarak ısıtmaya çalışırmış; geçen kış bir keresinde iç eteği tutuşuvermiş, oda hizmetçisi Agnes feryadı duyup içeri daldığında o da başlamış histerik çığlıklar atmaya, neyse sonunda ahırdan Jim gelmiş de Reis'in Hanımı Bayan Parkinson'ın üstüne bir battaniye atmış hemen, sonra kadın, battaniyeye sarılı, fıçı gibi yuvarlanmış yerlerde. Verilmiş sadakası varmış

kadının, cayır cayır yanacağına biraz tütsülenmekle kaideyi kurtarmış.

Aralık ortaları gibiydi, babam, ücretimden daha fazlasını vereyim diye yalvarması için zavallı kardeşim Katey'yi göndermiş; kendi gelemiyordu tabii. Çok üzüldüm Katey'nin haline, bir zamanlar benim sırtımda olan yük ona binmişti şimdi; onu mutfağa götürüp kuzinenin yanına oturttum ısınsın diye. Aşçı'dan bir parça ekmek istedim, gerçi şehirdeki bütün aç öksüzleri beslemek gibi bir vazifesi olmadığını söyledi ama yine de verdi ekmeği; Katey ağlıyordu, beni yine evde görmek istediğini söylüyordu. Ona bir çeyrek dolar verdim ve babama bütün paramın bu kadar olduğunu söylemesini tembih ettim, böyle bir yalan söylediğime de üzülüyordum aslında; ama o adama tek kuruş borcum olmadığına giderek daha çok inanmaya başlamıştım artık. Katey'ye de on sent verdim, ihtiyacı olduğunda kullanmak üzere sağlam bir yerde saklamasını söyledim, ama zaten şimdi de ihtiyacı vardı. Bir de küçülmüş bir iç eteğimi verdim.

Babamızın sabit bir iş bulamadığını, günü birlik işlerle idare ettiğini anlattı, ama o kış ağaç kesmeye kuzeye gitmeyi umuyormuş; bir de batıda boş topraklar olduğunu duymuş, bahar gelince o tarafa gidecekmiş. Dediğini yaptı da, bir gün ansızın çıkagelen Bayan Burt, babamın borcunun tek kuruşunu bile ödemeden çekip gittiğini söyledi. Borcu benim ödememi istiyordu, ama Mary, yetişkin bir adamın borcunu on üç yaşında bir kızın üstüne yıkamayacağını söyledi; Bayan Burt de kalbinde kötülük olan bir kadın değildi zaten, bu işte benim bir kabahatim olmadığını sonunda o da kabul etti.

Babama ve çocuklara ne olduğunu bilmiyorum. Onlardan hiç mektup gelmedi, duruşma zamanında da hiçbir haber almadım.

Noel yaklaşırken herkesin keyfi yerindeydi; kocaman ateşler yakılıyor, bakkaldan sepet sepet erzak taşınıyordu, kasaptan da çengeller dolusu sığır eti ve bütün olarak kızartılmak üzere bir

domuz getirilmişti; mutfakta bir faaliyettir gidiyordu; çamaşırhaneden Mary'yle beni de Aşçı'ya yardıma çağırmışlardı, ocaktaki yemeği karıştırıyor, elmaları soyup dilimliyor, kuşüzümü ayıklayıp küçük hindistancevizi ufalıyor, yumurta çırpıyorduk. çok hoşumuza gitmişti bu işler, hem her yiyeceğin tadına bakıp durmadan bir şeyler atıştırıyorduk, elimize fırsat geçtikçe şeker araklıyorduk; Aşçı ne farkına varıyor ne bir şey söylüyordu, kafası öyle meşguldü ki.

Bütün elmalı turtaların kek kısmını Mary'yle ben yapıyorduk, üstlerini de Aşçı, çünkü bunun bir sanat olduğunu ve bizim de henüz o iş için küçük olduğumuzu söylemişti; pastaların üstüne yıldızlar ve başka bir sürü güzel şekiller yapmıştı. Mermerşahiye sarılmış Noel pastalarını açıp üstlerine brendi ve viski döktükten sonra tekrar sarma işini bize verdi; o pastaların kokusu, hayatımda hatırladığım en güzel şeylerden biridir.

Çok sayıda turta ve pasta yapmamız gerekiyordu, misafir zamanıydı şimdi, yemek davetlerinin, partilerin, baloların zamanıydı. Evin iki oğlu, Boston'daki okullarından, Harvard'dan gelmişlerdi tatil için; isimleri Bay George ile Bay Richard'dı ve ikisi de yeterince afili, oldukça da uzun boylu delikanlılardı. Gerçi ben öyle alıcı gözüyle bakmamıştım hiç, benim için daha fazla çamaşırdan başka bir anlam taşımıyorlardı ki, yıkanacak, sonra da kolalanıp ütülenecek daha fazla gömlek demekti onların gelişi; ama Mary üst kattaki pencereden devamlı bahçeyi gözetliyor, at sırtında gelirlerken onları görebilir miyim diye bakınıyordu ya da misafir hanımlarla birlikte düet yaparlarken koridora çıkıp dinliyordu; en sevdiği şarkı da *Tralee'nin Gülü*'ydü, çünkü kendi adı geçiyordu içinde - şöyleydi şarkı, *Gözlerinde güneş gibi parlayan içtenlikti sevdiğim, Tralee'nin Gülü, benim Mary'm.* Mary'nin de çok güzel bir sesi vardı ve yürekten söylerdi şarkıları; bazen iki oğlan mutfağa gelir, ille de şarkı söylemesini isterlerdi. Mary, tıfıllar diyordu onlara, oysa ikisi de kendisinden birkaç yaş büyüktü.

Noel günü Mary, kendi eliyle ördüğü bir çift eldiven verdi bana. Örerken görmüştüm aslında ama çok ketum kızdı,

genç bir arkadaşına ördüğünü söylemişti; o arkadaşın ben olabileceğini düşünmemiştim bile. Tek parmaklıydı eldivenler, çok güzel bir lacivert yünden örmüş, üstüne de kırmızı çiçekler işlemişti. Ben de beş parça kırmızı keçeyi bir ucundan birleştirerek yaptığım dikiş kutusunu hediye ettim Mary'ye; kutu, iki kurdeleyle kapatılıyordu. Mary teşekkür etti, beni kucaklayıp öptü ve bunun dünyanın en güzel dikiş kutusu olduğunu söyledi, öyle bir şeyi dükkânlarda bulmak mümkün değildi, bir benzerini daha görmemişti, daima saklayacaktı onu.

O gün çok kar yağdı, herkes dışarı çıkıp kızağa binmişti, atların boynuna asılı çanlar tatlı tatlı çınlıyordu. Ev halkı Noel yemeğini yedikten sonra hizmetçiler de sofraya oturdu, kendilerine ayrılmış hindiyi ve turtaları yediler, biz de birlikte ilahiler söyledik, hepimiz neşe içindeydik.

Hayatımın en mutlu Noel'iydi bu, ne daha önce böyle bir Noel geçirmiştim ne de bir daha aynı şansı buldum.

Bay Richard tatil bitince okuluna döndü, ama Bay George evde kalmıştı. Yakalandığı soğuk algınlığı akciğerlerine inmişti, korkunç bir şekilde öksürüyordu; Reis Bey ile Hanımı, Parkinsonlar, çok üzüntülü görünüyorlardı, bir de eve doktor gelince ben şahsen korkuya kapıldım. Ama hastalığının verem olmadığını, yalnızca soğuk algınlığından ötürü ateşlendiğini, bir de lumbagosu olduğunu söylediler, sakin bir ortamda dinlenmesi lazımdı, bir de sıcak içecekler verilmeliydi; sıcak içecek konusunda bir sorunu olmazdı nasılsa çocuğun, bütün hizmetçilerin gözdesiydi o. Mary demir bir düğmeyi kuzinede ısıtmıştı, bunun lumbago için en iyi şey olduğunu söylüyordu, önemli olan doğru noktayı bulup oraya koymaktı; sonra düğmeyi götürdü oğlana.

Bay George iyileşmeye başladığında Şubat ortalarındaydık, neredeyse bir sömestreyi kaçırmıştı, artık bir dahaki sömestreye kadar okula dönmese de olurdu; Reis'in Hanımı Bayan Parkinson da öyle düşünüyordu, oğlunun gücünü toplaması gerektiğini söyledi. Ve böylece evde kaldı Bay George, herkes üzerine titriyordu, bol bol boş zamanı vardı ve yapacak

hiç işi yoktu, kanı kaynayan genç erkekler için hiç iyi değildir bu. Gidilecek davetler, dans edilecek kızlar, ondan habersiz o kızlarla Bay George'u evermeye çalışan analar hiç eksik olmuyordu. Korkarım çok fazla şımartılıyor ve kendinden hiç şüpheye düşmüyordu. Ne de olsa Efendim, bütün dünya sizi el üstünde tutarsa, bir süre sonra buna layık olduğunuza inanmaya başlarsınız.

Mary'nin kış mevsimiyle ilgili anlattıkları doğruydu. Noel'de bol kar yağmış, kuştüyü bir yorganla örtmüştü toprağı ve kar yağdıktan sonra hava hep biraz yumuşamış olurdu; seyisler şakalaşır, birbirlerine kartopu atarlardı; gerçi yumuşaktı bu karlar, kartopları daha hedefe varmadan parçalanıp dağılıyordu.

Ama asıl bir müddet sonra kendini gösterdi kış, korkunç bir kar yağmaya başladı. Artık öyle yumuşacık da inmiyordu yere, buzdan yapılmış incecik ve sivri iğneler yağıyordu, sert, aman tanımaz bir rüzgâr o iğneleri sürükleyerek yığıyor, her yeri kalın bir buz tabakası kaplıyordu; hepimiz diri diri gömüleceğiz diye korkmaya başlamıştım. Çatıda sarkıtlar oluşmuştu, kapıdan çıkarken çok dikkatli olmak zorundaydınız, yoksa bu sivri şeyler kafanıza düşebilirdi; Mary bir kadının bu yüzden öldüğünü duymuştu, bir tanesi şiş gibi geçivermiş kadının vücuduna. Bir gün sulu sepken yağıyor ve bütün ağaç dalları ince bir buz tabakasıyla örtülüyordu, ertesi gün güneş çıkınca binlerce elmas parlıyordu dalların üstünde; ama dallar giderek eğilmeye başladı, bir kısmı kırıldı. Bütün dünya kaskatı ve bembeyazdı, güneş çıktığında öyle bir parlardı ki her yer, ellerinizi siper etmeden bakamazdınız ve uzun süre bakmamak gerekiyordu zaten.

Donma tehlikesi olduğu için zorunlu kalmadıkça dışarı çıkmıyorduk, özellikle el ve ayak parmakları hemen donuyordu; kulaklarıyla burunları donmasın diye erkekler de başörtüsü takıyor, solukları bulutlar halinde çıkıyordu ağızlarından. Ev halkının ise içine kürk serilmiş kızakları vardı ve tabii üstlerinde paltoları, battaniyeleri, onlara bürünüp misafirliğe giderlerdi;

ama bizim öyle sıcak tutacak giysilerimiz yoktu. Geceleri Mary'yle ben, yorganımızın üstüne şallarımızı da örter, ayağımızda çoraplarla yatardık, içimize fazladan bir etek daha giyerdik; yine de ısınamazdık. Sabaha kadar evdeki şömineler sönmüş, yatağımızdaki tuğlalar soğumuş olurdu, tavşanlar gibi titreye titreye kalkardık yataktan.

Şubat'ın son günü hava biraz yumuşar gibi oldu; seyislerden yalvar yakar aldığımız çizmelerin içine pazen bezler koyup dışarı çıktık; bulabildiğimiz ne kadar şal ve atkı varsa sarınıp ta limana kadar yürüdük. Göl tamamen donmuştu, kocaman buz blokları birikmişti kıyıda; kardan temizlenmiş bir alanda hanımefendilerle beyefendiler paten kayıyordu. Çok hoş bir görüntüydü bu, hanımlar eteklerinin altındaki görünmez tekerlekler üzerinde zarif hareketlerle ilerliyorlardı, Mary'ye bunun çok zevkli bir şey olması gerektiğini söyledim. Bay George da oradaydı, kürk başlıklı genç bir hanımla el ele tutuşmuş kayıyordu buzun üstünde, bizi görünce neşeyle el salladı. Mary'ye hiç paten kayıp kaymadığını sordum, Hayır, dedi.

İşte o sıralarda Mary'de bir değişiklik gözüme çarpmaya başladı. Genellikle geç geliyordu yatmaya; geldiğinde de artık konuşmak istemiyordu. Ona anlattıklarımı duymuyordu, sanki başka bir şeylere kulak verir gibiydi; kapılardan, pencerelerden ya da omzumun üzerinden hep uzaklara bakıyordu. Bir gece, benim uyuduğumu sandığı bir sırada, mum dipleriyle kibritlerini sakladığı yer tahtasının altına, mendile sarılı bir şey koyduğunu gördüm; ertesi gün o odada yokken baktım, altın bir yüzüktü. İlk aklıma gelen birinden yürüttüğü oldu, daha önce yürüttükleri gibi ufak bir şey değildi bu ve yakalanırsa çok kötü olurdu; gerçi evde kimse de kayıp bir yüzükten falan söz etmiyordu.

Ama eskisi gibi durmadan gülüp şamata yapmıyordu Mary, ne de iş başında eskisi kadar eline çabuktu; endişelenmeye başlamıştım. Ama kendisine sorduğumda, bir derdi olup olmadığını öğrenmeye çalıştığımda güler, bunu nereden çıkardığımı anlayamadığını söylerdi. Oysa kokusu bile değişmişti,

küçük hindistancevizi kokmuyordu artık, tuzlanmış balık kokuyordu.

Karlar ve buz eriyordu artık, bazı kuşlar geri döndü, cıvıldayıp şakımaya başladılar; baharın yakın olduğunu biliyordum. Mart sonlarında bir gün, temiz çamaşırları sepetlere doldurmuş, kurutma odasına asmak üzere yukarı taşıyorduk ki, Mary fena olduğunu söyledi; sonra birden merdivenlerden aşağı, fırlayarak arka bahçeye, ahırlardan tarafa doğru koşmaya başladı. Ben de sepetimi yere bırakıp peşinden koştum, öyle, o halimle, üstüme şalımı falan almadan; dışarıdaki helanın yakınında, sırılsıklam karların içinde dizlerinin üstüne çökmüş buldum onu, korkunç bir şekilde midesi bulanıyordu ve helaya yetişememişti demek ki.

Kalkmasına yardım ettim, alnında soğuk terler birikmişti, yatması gerektiğini söyledim; birden öfkelendi, yediği bir şeyin dokunduğunu söyledi, dünkü koyun haşlamaydı herhalde, şimdi çıkarıp kurtulmuştu işte. Oysa ben de aynısından yemiştim ve kendimi gayet iyi hissediyordum. Olanları kimseye anlatmayacağıma söz vermemi istedi, ben de verdim. Ama birkaç gün sonra yine aynı şey olunca ve ertesi sabah bir daha tekrarlayınca, tam anlamıyla paniğe kapıldım; annemi o kadar sık görürdüm ki bu durumda ve çıkardığı şeyin sütsü kokusunu tanıyordum; ve Mary'nin nesi olduğunu çok iyi biliyordum artık.

Durmadan bu konuyu düşünüyordum şimdi, aklımdan çıkmıyordu; Nisan sonlarına doğru bunu onunla konuşmaya çalıştım, bana açılacak olursa kimseye söylemeyeceğime dair yemin ettim, çok ciddiydim üstelik; inanıyordum ki birine açılmaya çok ihtiyacı vardı, geceleri huzursuz yatıyor ve gözlerinin altında koyu halkalarla dolaşıyordu, sırrının ağırlığı altında ezilmekteydi. Sonunda çözüldü ve kuşkularımın hepsinde haklı olduğumu söyledi ağlayarak; adam evlenme vaadinde bulunmuş ve yüzük vermişti ona, o da bir süre için inanmıştı, onun diğer erkeklere benzemediğini sanmıştı; oysa şimdi vaadini unutmuştu adam, onunla konuşmuyordu bile; Mary ise çaresizlik içindeydi, ne yapacağını bilemiyordu.

Bu adamın kim olduğunu sorduysam da söyletemedim; başındaki bu dert ortaya çıktığı anda kendisini kapının önüne koyacaklarını söylüyordu. Reis'in Hanımı Bayan Parkinson'ın çok katı görüşleri vardı; sonra ne olacaktı Mary? Onun durumundaki bazı kızlar ailelerinin yanına dönerlerdi, oysa onun ailesi de yoktu; artık doğru dürüst hiçbir adam evlenmezdi onunla, sokaklara düşecek, denizcilerin orospusu olacaktı, kendisine ve bebeğine bakmasının başka yolu yoktu. Sonu böyle bir hayat olacaktı işte.

Çok üzülmüştüm onun için, kendim için de üzülmüştüm çünkü o, hayattaki en içten, en hakikatli arkadaşımdı, aslında yegâne arkadaşımdı. Elimden geldiğince teselli etmeye çalıştım onu, ama ne söyleyeceğimi de pek bilmiyordum.

Mayıs ayı boyunca Mary'yle ben sık sık ne yapmak gerektiğini konuştuk, onu kabul edecek bir tür yurt ya da benzeri bir kurum olması gerektiğini söylüyordum, o ise hiç böyle bir yer bilmediğini ve böyle bir yer olsa bile, oraya giren genç kızların sağ çıkmadığını, doğumdan hemen sonra ateşli hastalıklara yakalandıklarını anlattı; üstelik öyle yerlerde bebekleri gizlice boğduklarına inanıyordu, yoksa devlet hazinesine yük olurlardı; öyle bir yerde öleceğine her şeyi oluruna bırakır, sokakta ölürdü. Kendi başına doğurabilir mi diye düşündük, kimseye bir şey söylemez, sonra gizlice bir öksüzler evine verirdik bebeği; ama Mary, bir süre sonra durumu saklayamayacağını söylüyordu; Bayan Honey'nin gözünden hiçbir şey kaçmazdı, Mary'nin kilo almaya başladığını fark etmişti bile, yo, uzun süre kendini saklayamayacaktı Mary.

Ona şu adamla bir daha konuşmasını önerdim, o da insandı nihayet, halden anlardı. Mary de öyle yaptı; ama geri geldiğinde -ve belli ki yakın bir yerden geliyordu, dışarıda çok kalmamıştı çünkü- daha da öfkeli görünüyordu. Adamın kendisine beş dolar verdiğini söyledi; Çocuğunun değeri bu kadarmış demek ki, dedi. Üstelik, Mary'ye kendisini bu şekilde köşeye sıkıştıramayacağını söylemiş adam, hem bebeğin kimden olduğu

da kuşkuluymuş, ne de olsa Mary hemen yatıvermiş onunla, demek ki başkalarıyla da yatıyormuş; eğer onu rezalet çıkarmakla tehdit edecek olursa ya da durumu ailesine anlatmaya kalkarsa, her şeyi inkâr eder, kalan birazcık itibarını da beş paralık edermiş kızın; ayrıca, olur da başındaki bu beladan bir an önce kurtulmak isterse, Mary'nin her zaman kendini Göl'e atma şansı varmış.

Mary, o adamı gerçekten sevmiş olduğunu söyledi, ama artık sevmiyordu; beş doları yere fırlatarak hırsından bir saat boyunca ağladı; ama sonradan, parayı alıp o gevşek tahtanın altına dikkatle sakladığını gördüm.

Ertesi Pazar, kiliseye gelmeyeceğini, kendi başına yürüyüşe çıkacağını söyledi Mary; geri döndüğünde limana gittiğini, kendini göle atarak bu hayata bir son vermeyi düşündüğünü anlattı. Böyle kötü bir şey yapmasın diye göz yaşları içinde yalvardım ona.

İki gün sonra, Lombard Sokağı'na gittiğini söyledi, orada kendisine yardım edebilecek bir doktordan bahsedildiğini duymuş; orospular da başları sıkışınca o doktora giderlermiş. Bu doktorun kendisine nasıl yardım edebileceğini sorunca, bunu sormamam gerektiğini söyledi; ne demek istediğini gerçekten anlamıyordum, hiç öyle doktorlar olduğunu duymamıştım ki. Biriktirdiğim parayı ona borç verip veremeyeceğimi sordu Mary, o sıra tam üç dolarım olmuştu, yaza yeni bir elbise alacaktım. Parayı seve seve vereceğimi söyledim.

Sonra, alt kattaki kütüphaneden aldığı bir mektup kâğıdı ile kalem ve mürekkebi getirdi, şöyle yazdı: *Ölürsem, eşyamı Grace Marks'a verin.* Adını yazarak imzaladı. Sonra da dedi ki, Yakında ölebilirim. Ama sen yaşayacaksın. Ve hınç dolu, soğuk bir bakış attı bana, başkalarının arkasından böyle baktığını çok görmüştüm, ama bana asla öyle bakmazdı.

Bütün bunlar çok korkuttu beni, ellerine sarılıp her kimse o doktora gitmemesi için yalvardım; ama o gitmek zorunda olduğunu söylüyordu, benim artık bunu kendime dert

etmememi, kalemle mürekkebi kimseye görünmeden kütüphanedeki yazı masasına koyup kendi işimin başına dönmemi de; yarın öğle yemeğinden sonra ortadan kaybolacaktı, soran olursa helaya gittiğini ya da üst kattaki çamaşır kurutma odasında olduğunu veya işte aklıma gelen bir bahaneyi söyleyecektim; sonra benim de çaktırmadan peşinden gitmem gerekiyordu, çünkü eve dönerken yardıma ihtiyacı olabilirdi.

O gece ikimiz de gözümüzü kırpmadık; ertesi gün söylediği gibi yaptı Mary, parayı mendiline bağlayıp kimseye fark ettirmeden çıktı evden; ben de biraz sonra evden ayrılıp yetiştim ona. Doktor, iyi bir muhitte, koca bir evde oturuyordu. Hizmetçilerin kullandığı kapıdan girdik içeri; bizi doktor karşıladı. İlk yaptığı şey parayı saymak oldu. Siyah ceketli, iri yarı bir adamdı ve çok sert bakıyordu bize; bana mutfakta beklememi söyledi, kimseye bir şey söyleyecek olursam, beni daha önce gördüğünü bile inkâr edecekti. Sonra frak ceketini çıkartarak askıya astı ve sanki döğüşmeye hazırlanır gibi gömleğinin kollarını sıvadı.

Siz buraya gelmeden önce, hani şu benim korkup nöbet geçirmeme sebep olan kafatasçı doktora çok benziyordu, Efendim.

Mary onunla birlikte çıktı odadan, yüzü kâğıt gibi beyazdı; içeriden çığlıklar duydum ve ağlama sesleri ve biraz sonra doktor, mutfağın kapısından içeri itiverdi onu. Mary'nin elbisesi sırılsıklamdı, ıslak bir sargı bezi gibi yapışmıştı vücuduna, güçlükle yürüyordu; ona sarıldım, elimden geldiğince yürümesine yardım ederek onu oradan çıkardım.

Eve vardığımızda elleriyle karnını tutarak, iki büklüm yürüyordu; merdiveni çıkmasına yardım etmemi istedi. Ben de ettim, çok halsiz görünüyordu. Geceliğini giydirerek yatağa yatırdım onu, iç eteğini çıkarmamış, bacaklarının arasına tıkmıştı. Neler olduğunu sorunca, doktorun içine bir bıçak sokup bir şeyleri kazıdığını anlattı; sancı ve kanama olacağını söylemiş doktor, birkaç saat süreceğini ama sonra yine eskisi gibi olacağını anlatmış. Bir de, doktora takma ad verdiğini söyledi Mary.

Doktorun içeriden neyi kazıdığını anlamıştım sonunda, korkunç bir şeydi bu; ama sonra düşündüm de, bir cana kıyılmasa iki can birden gitmiş olacaktı, çünkü Mary'nin kendini göle atacağından emindim; dolayısıyla hiç kınamıyordum onu.

Korkunç bir acı içindeydi, akşam bir tuğla ısıtıp götürdüm yukarı; ama kimseyi çağırmama izin vermiyordu. Ben yerde uyuyacağımı söyledim, yatakta tek başına daha rahat ederdi; benim, hayatında tanıdığı en iyi arkadaş olduğumu söyledi, bundan sonra ne olursa olsun beni asla unutmayacağını da. Şalıma sarındım, önlüğümü yastık yaptım ve yerde uyudum, çok serttı; herhalde o yüzden, bir de Mary'nin acı acı inlemesinden, önce uyuyamadım. Ama bir süre sonra kesildi sesi ve ben de uyudum, şafak sökene kadar gözümü açmadım. Gözümü açtığımda ise Mary'yi yatakta, gözleri irileşip tavana dikilmiş, ölü yatar buldum.

Dokundum, soğuktu. Korkudan taş kesilmiştim; sonra kendime geldim ve koridoru koşarak oda hizmetçisi Agnes'ı uyandırdım, kollarına atılıp ağlamaya başladım; Ne oldu? diye sordu Agnes, konuşamıyordum, onu elinden tutup bizim odaya, Mary'nin yattığı yere götürdüm. Agnes, onu omuzlarından tutarak sarstıktan sonra, Yarabbim sen bize yardım et, dedi, bu ölmüş.

Ah Agnes, ne yapacağım şimdi? dedim, öleceği gelmemişti hiç aklıma, hastalanınca hemen haber vermedim diye beni suçlayacaklar şimdi; oysa kimseyi çağırmayacağıma söz verdirmişti bana. Ellerimle havayı dövüyor, sarsıla sarsıla ağlıyordum.

Agnes yorganı kaldırıp altına baktı. Gecelik ile iç eteği kandan sırılsıklamdı, çarşaf kıpkırmızı olmuş, yer yer kuruyan kanlar kahverengiye dönmüştü. Dedi ki, Çok tatsız bir iş bu, sonra bana orada kalmamı söyledi ve Bayan Honey'yi getirmeye gitti. Ayak sesleri uzaklaşırken dinledim, gideli çok olmuş gibi geliyordu.

Odamızdaki sandalyeye otururak Mary'nin yüzüne baktım; gözleri açıktı, göz ucuyla bana baktığını hissediyordum. Kıpırdar gibi oldu bir an, Mary, diye seslendim, numara mı ya-

pıyorsun? Çünkü bazen, çamaşır kurutma odasındaki çarşafların arkasında, beni korkutmak için ölü numarası yapardı. Ama bu kez numara yapmıyordu Mary.

Sonra koridorda iki çift ayağın çıkardığı telaşlı sesleri duydum, korku kapladı içimi. Yine de ayağa kalktım. Bayan Honey odaya girdi; üzgün görünmüyordu, kızgın görünüyordu ve aynı zamanda midesi bulanmış görünüyordu, çok kötü bir koku duymuş gibi. Gerçekten de kokuyordu oda; ıslak ot kokusuydu bu, şiltedeki otların kokusu ve aynı zamanda da kanın o tuzlu kokusu; kasap dükkânları da aynı kokar.

Ve konuşmaya başladı Bayan Honey, Korkunç bir olay bu ve son derece utanç verici bir olay, derhal gidip Bayan Parkinson'a haber vermeliyim. Ve beklemeye başladık, ve Reis'in Hanımı Bayan Parkinson geldi, ve dedi ki, Benim çatımın altında, ne ahlaksız bir kız barınıyormuş. Sonra dosdoğru benim yüzüme baktı, gerçi Mary'den bahsediyordu tabii. Sonra dedi ki, Neden bana haber vermedin, Grace? Ah, Han'fendi, dedim, Mary kimseye söylemememi tembih etmişti. Sabaha kadar geçeceğini söylemişti. Sonra ağlamaya başladım, Ölebileceği hiç aklıma gelmemişti ki! dedim.

Size anlattığım gibi son derece dindar biri olan Agnes, Günahın bedeli ölümdür, dedi.

Reis'in Hanımı Bayan Parkinson, Bu yaptığın çok kötü bir şey, Grace, dedi ve Agnes oradan atıldı, O daha bir çocuk, çok itaatkâr bir çocuk, kendisine ne söylendiyse onu yapmış.

Reis'in Hanımı Bayan Parkinson'ın, lafını kestiği için onu azarlayacağını sanmıştım, ama azarlamadı. Kolumu yumuşak bir hareketle tutup gözlerimin içine baktı ve dedi ki, Kimdi bu adam? O alçağın ortaya çıkarılması lazım, bu suçunun cezasını çekmesi lazım. Herhalde limandaki denizcilerden biridir, bir piredeki kadar bile vicdan yoktur onlarda. Sen biliyor musun, Grace?

Ben de, Mary hiç denizci tanımazdı, dedim. Adam bir beyefendiydi ve nişanlanmışlardı. Ama o sözünden döndü, Mary'yle evlenmekten vazgeçti

Ve Reis'in Hanımı Bayan Parkinson, sert bir şekilde sordu, Kimdi bu beyefendi?

Dedim ki, Lütfen Han'fendi, bilmiyorum. Tek bildiğim, siz onun kim olduğunu öğrenecek olsanız hiç hoşlanmazmışsınız bundan, Mary öyle söylemişti.

Mary öyle söylememişti, ama benim de kendime göre şüphelerim vardı.

Bunun üzerine bir düşüncedir aldı Reis'in Hanımı'nı, bir ileri bir geri odayı arşınlamaya başladı; sonra bize döndü, Agnes ve Grace, bu konu bir daha konuşulmayacak, zira daha fazla mutsuzluğa ve başka rezaletlere sebep olabilir, hem olan olduktan sonra göz yaşı dökmek kimseye fayda getirmez; ölüye saygı gereği, Mary'nin niçin öldüğünden kimseye bahsetmeyeceğiz. Hummadan öldüğünü söyleriz. Böylesi herkes için daha iyi olur.

İkimize de korkunç bir bakış attı, biz de diz kırarak selam verdik. Bütün o süre boyunca Mary yatakta bizi dinlemiş, onunla ilgili ne yalanlar söylemeyi planladığımızı duymuştu; düşündüm de, Hiç huzura eremeyecek bu yüzden, dedim kendi kendime.

Doktorla ilgili bir şey anlatmamıştım, soran da olmamıştı. Akıllarına bile gelmemişti belki. Kaybedilen bir bebek daha, diye düşünmüş olmalılar, kadınların başına sık sık gelirdi bu; Mary bu yüzden ölmüştü, kadınların başına bu da sık sık gelirdi. O doktordan bahsettiğim ilk insan sizsiniz, Efendim; ama Mary'yi ölüme gönderenin o eli bıçaklı doktor olduğuna her zaman kesin bir şekilde inanmışımdır; o ve bir de söz konusu beyefendi. Asıl katil, darbeyi indiren kişi olmayabilir bazen; Mary'nin katili de o meçhul beyefendiydi, bıçağı alıp kendi elleriyle Mary'ye saplamasıyla bu yaptığı arasında hiçbir fark yoktu.

Reis'in Hanımı Bayan Parkinson odadan çıktı ve biraz sonra Bayan Honey geldi, çarşafı yataktan alıp Mary'nin geceliği ve iç eteğiyle birlikte yıkamamızı söyledi; cesedi de yıkayacaktık, şilteyi ise yakılmak üzere dışarı taşıyacaktık, yakacak olan da yine bizdik elbette; yorganların durduğu yerde bir şilte kılıfı daha vardı, içine ot doldurup onu kullanabilirdik; temiz çarşaf

da getirebilirdik. Mary'ye giydirebileceğimiz başka gecelik olup olmadığını sordu, Var, dedim, Mary'nin iki geceliği vardı çünkü, ama öteki kirlideydi. Bunun üzerine ona kendi geceliğimi giydirmeye karar verdim. Bayan Honey, Mary'nin üstünü başını düzeltmeden önce, öldüğünü kimseye söylemememizi tembih etti, üstüne yorganı çekip gözlerini kapatacak, saçlarını açıp tarayacaktık. Sonra çıkıp gitti odadan, Agnes ile ben de onun söylediklerini yaptık: Mary'yi taşımak kolaydı ama çeki düzen vermek zordu.

Agnes, Bu işte bir iş var, dedi, ve şu adamın kim olduğunu da çok merak ediyorum doğrusu. Sonra dönüp suratıma baktı. Ben de dedim ki, Kimse kim, o hâlâ yaşıyor ve keyfi de yerinde, şu anda kahvaltısını ediyordur herhalde ve zavallı Mary aklına bile gelmiyordur, kasap dükkânında asılı duran bir leşten daha fazla değeri yoktur onun için.

Agnes, Havva'nın laneti bu, dedi, hepimizin başında, oysa ben biliyordum ki Mary olsa gülerdi şimdi bu lafa. Sonra birden onun sesini duydum, hem de çok net, çok açık bir şekilde, *Bırak gireyim* diyordu kulağımın dibinde. Kalakalmıştım, hemen dönüp dikkatle Mary'ye baktım, o sırada yerde yatıyordu artık çünkü yatağı düzeltiyorduk. Ama hiç de konuşuyor gibi bir hali yoktu; gözleri hâlâ açıktı ve tavana dikilmişti.

Sonra içime yayılan bir dehşet dalgasıyla, Ama pencereyi açmadım, diye geçirdim aklımdan. Hemen koşup pencereyi açtım, çünkü yanlış duymuş olmalıydım, aslında *Bırak gideyim* demiş olmalıydı. Agnes, Ne yapıyorsun? diye sordu, Buz gibi dışarısı, ve ben de dedim ki, Koku beni fena yapıyor. O da kabul etti, havalandırılmalıydı oda. İnşallah Mary'nin ruhu artık pencereden uçup gider de, kulağımın dibinde fısıldamazdı. Ama bir yandan da Acaba çok mu geç kaldım? diye soruyordum kendi kendime.

Sonunda bitirdik işi, çarşafla geceliği denk yaparak çamaşırhaneye götürdüm ve bir kova dolusu soğuk suya bastım, çünkü kan lekesinin çıkması için soğuk su kullanmanız gerekir, sıcak suyla yıkarsanız kan pişer ve hiç çıkmaz. Allahtan çamaşırcı

çamaşırhanede değil de mutfaktaydı o sıra, ütüleri ısıtmakla ve Aşçı'yla dedikodu etmekle meşguldü. Çamaşırı çitiledikçe kanın çoğu kovaya aktı, su kıpkırmızı oldu; onu döküp bir kova daha su çektim tulumbayla, biraz suda kalmaları iyi olacaktı, kokusu çıksın diye içine sirke de koydum. Artık soğuktan mı yoksa şoktan mı bilmiyorum, dişlerim takırdıyordu; bir de merdiveni çıkarken başım dönmüştü.

Agnes odada, Mary'nin başında bekliyordu; şimdi sanki uyuyor gibi gözleri kapatılmış, elleri göğsünde kavuşturulmuş, güzel güzel yatıyordu Mary. Agnes'a yaptığım işi söyleyince, her şeyin hazır olduğunu bildirmem için Reis'in Hanımı Bayan Parkinson'a gönderdi beni. Gittim, bildirdim; sonra geri dönüp merdiveni çıktığımda hizmetçiler koşup geldiler, bir kısmı ağlıyordu ve duruma uygun üzgün yüzler vardı çevremde; yine de ölüm olayları her zaman tuhaf bir heyecan yaratır, o gün hepsinin damarlarındaki kanın, sıradan günlerde olduğundan daha hızlı aktığını hissedebiliyordum.

Gereken şeyleri Agnes söyledi, aniden hummaya tutulduğunu anlattı, o kadar dini bütün bir kadın olarak gayet iyi yalan söylüyordu; ben, Mary'nin ayak ucunda durdum ve sesimi çıkarmadım. Oradan biri, Zavallı Grace, dedi, hiçbir şeyin farkında olmadan sabah uyanıp onu burada böyle buz gibi, kaskatı olmuş bulmak ne korkunç. Bir başkası da diyordu ki, Düşününce insanın tüyleri ürperiyor, benim sinirlerim dayanmazdı vallahi.

Sonra da, sanki hakikaten anlattıkları biçimde olmuş gibi gelmeye başladı; gözümün önünde canlandırabiliyordum, uyandığımda Mary'yi yatakta, yanı başımda yatar bulmuş ve dokunmuşum ona, bir de bakmışım ki cevap vermiyor ve o korkunç dehşet duygusu, yaşadığım o acı; işte tam o anda yere yıkıldım, bayılmışım.

On saat boyunca ölü gibi yattığımı söylediler, kimse ayıltamamış beni, çimdiklemişler, tokat atmışlar, soğuk su dökmüşler, burnumun altında kuştüyleri yakmışlar, bana mısın demeyiş; kendime geldiğimde, nerede bulunduğumu ve neler ol-

duğunu bilmiyormuşum; Grace nerede? diye sorup durmuşum. Grace sensin, dediklerinde inanmamışım onlara, ağlamaya başlamış, fırlayıp evden kaçmaya çalışmışım, çünkü Grace'in kaybolduğuna, göle gittiğine inanıyormuşum, çıkıp aramam lazımmış onu. Sonradan anlattıklarına göre aklımı kaybettim diye korkmuşlar, şok yüzünden delirdiğimi sanmışlar; olanları düşününce, olmayacak şey değildi bu.

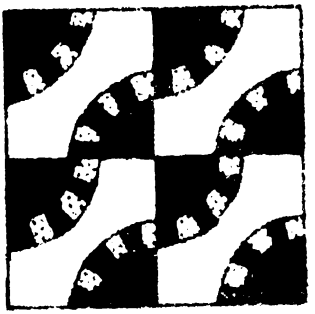
Sonra yine derin bir uykuya dalmışım. Ertesi gün uyandığımda, Grace olduğumu ve Mary'nin öldüğünü biliyordum. Elma kabuklarını omzumuzun üstünden attığımız gece geldi aklıma, Mary'nin kabuğu üç kez kopmuştu; aynen çıkmıştı işte şimdi, Mary kimseyle evlenememişti, hiçbir zaman da evlenemeyecekti.

Fakat uyanık olduğum süre içinde, yani iki derin uyku arasındaki zamanda neler söylediğimi, neler yaptığımı hiç hatırlamıyordum; ve bu endişelendiriyordu beni.

İşte hayatımın en mutlu dönemi böyle sona erdi.

VII

YILANLI
ÇİT

McDermot... suratsız ve kaba biriydi. Karakterinde takdir edilecek pek az şey vardı... açıkgöz bir çocuktu, öyle kıvraktı ki, zıkzaklı bir çitin üstünde sincap gibi koşar ve demir bir parmaklığı tırmanmak ya da açıp girmek yerine üstünden atlayarak geçerdi...

Grace'in canayakın bir mizacı ve zarif tavırları vardı, Nancy onu kıskanmış olabilir... Onun, işlenen bu korkunç fiili tahrik ve teşvik etmiş olmaktan ziyade, bütün bu feci olayda bahtsız bir kurban olduğunu, tamamen kandırılmış olduğunu düşünmek için çok fazla sebep var. McDermot'ın bizi inandırmaya çalıştığı gibi, kızın kişiliğinde, gittikçe birikerek yoğun bir kin ve hırs şeklinde yoğunlaşmış olacak bir yan bulunduğunu zannetmiyorum; tabii McDermot'ın itirafında kendisine atfedilmiş olan sözlerin hiç değilse yarısının gerçekten onun ağzından çıkmış olduğunu kabul edersek. McDermot'ın doğruyu söyleme konusunda pek hassasiyet göstermediği ise iyi bilinen bir şeydir...

WILLIAM HARRISON
"Kinnear Trajedisinden Anılar"
Newmarket Era için kaleme alınmıştır, 1908.

Yine de bir an için beni unutur
Ve sonra yine hatırlarsan, üzülme;
Çünkü karanlık ve çürümüşlük
Eski düşüncelerimden bir şey bırakmışsa geriye,
Çoktandır unutmuş da gülümsüyor olman
İyidir hatırlayıp üzülmendense.

CHRISTINA ROSSETTI
"Hatırla", 1849

21

Simon, Müdür'ün karısının hizmetçisinden şapkasıyla bastonunu alıp sersemlemiş bir halde dışarıya, gün ışığına çıkıyor. Fazla ışıklı dışarısı, fazla parlak, sanki uzun zaman karanlık bir odada kalmış gibi oluyor Simon, dikiş odası hiç karanlık değil oysa. Karanlık olan, Grace'in hikâyesi; Simon, salhaneden geliyormuş gibi hissediyor kendini. Bu ölüm hikâyesi niye bu kadar etkiledi ki onu? Böyle şeyler olduğunu biliyordu elbette; böyle doktorlar bulunduğunu biliyordu ve hiç ölü bir kadın görmemiş değil. O kadar çok ölü kadın gördü ki; ama onlar, Simon'ın önüne geldiklerinde çoktan ölmüşlerdi zaten. Onlar birer numuneydi. Hiçbirinin ölümüne şahit olmamıştı, hiçbirinin hikâyesini bilmiyordu. Oysa bu Mary Whitney, daha - kaç? On yedi? Gencecik bir kız. Ne korkunç! Ellerini yıkamak istiyor Simon.

Hiç kuşku yok, olayların gidişatı savunmasız yakaladı onu. Kabul etmek zorunda ki, belli bir kişisel keyif alarak dinliyordu hikâyeyi -kendisinin de onlarla birlikte mutlu günleri ve anıları var, bu anılarda da yine temiz çarşaflar ve neşe dolu tatiller yer alıyor ve de hayat dolu genç hizmetçiler- ve sonra, tam bunların ortasında, korkunç bır sürpriz. Hafızasını da kaybetmiş Grace; birkaç saatliğine de olsa ve yeterince normal bir histeri nöbeti sırasında da olsa - ama yine de bir anlamı olabilir bunun. Şu ana dek hatırlayamadığı tek şey o birkaç saat; yoksa bütün o düğmeler, mum dipleri falan, her şey yerli yerinde. Ama sonradan düşünüyor da Simon, bundan emin olmanın hiçbir yolu yok; Grace'in bu kadar bol ayrıntı hatırlamasının başlı başına bir tahrifat olabileceği gibi rahatsız edici bir hisse kapılıyor, çok temel ama gizli bir olguyu zihinden uzaklaştırmanın bir yoludur belki de bu, tıpkı mezarların üstüne güzel çiçekler koymak gibi. Üstelik bir şey daha hatırlıyor ki Simon, bu hikâyeyi doğrulayabilecek tek tanık -mesela eğer bunlar mahkemede anlatılıyor olsaydı- Mary Whitney olacaktı ve o da artık yok.

Yoldan aşağı inerken sol taraftan Grace'in gelmekte olduğunu görüyor, hiç tekin görünmeyen iki adamın arasında -cezaevi görevlileri olmalı- başı önde yürüyor Grace. Çok fazla sokulmuşlar kıza, sanki o bir cani değil de özenle korunması gereken bir hazineymiş gibi. Ona bu kadar yaslanmalarından hoşlanmıyor Simon; ama tabii kız kaçacak olsa, adamların başına bir sürü bela gelecek. Grace'in her akşam geri götürülüp daracık bir hücreye kapatıldığını başından beri biliyor olsa da, bugün çok yersiz görünüyor ona bu. Sanki bir misafir odasındaymışçasına bütün öğle üzeri sohbet ettiler ikisi; şimdi Simon kuşlar kadar özgür ve canı ne isterse yapabilir, oysa Grace'in parmaklıklar arkasına koyulması gerekiyor. Kasvet dolu bir hapishaneye tıkılacak. Özellikle kasvet dolu, çünkü hapishane kasvet dolu olmazsa, ceza nerede kalacak?

Bugün *ceza* sözcüğü bile batıyor Simon'a. Mary Whitney'yi aklından çıkaramıyor. Kanlı çarşaflar içinde yatışı gitmiyor gözünün önünden.

Bugün her zamankinden daha uzun kaldı Simon. Yarım saat içinde Muhterem Verringer'ın evinde olması gerekiyor, vakitsiz bir akşam yemeği için. En iyi tarafından bakacak olsa bile, karnı aç değil. Göl kıyısında yürümeye karar veriyor; oranın esintisinde açılır biraz, hem belki iştahı da yerine gelir.

İyi ki, diye düşünüyor, iyi ki cerrah olmamışım. Londra'daki Guy Hastanesi'nde hocalarının en ürkütücüsü olan Dr. Bransby Cooper, tıpkı iyi bir heykeltıraş gibi iyi bir cerrah olmak için de kendini önündeki işten ayrı düşünmenin bir önkoşul olduğunu söylerdi. Heykeltıraş, zihnini modelinin fani çekiciliğine kaptıramazdı, ona nesnel bir gözle bakması gerekirdi elbette, onu sadece temel bir malzeme olarak, sanat eserini meydana getireceği kil gibi bir malzeme olarak görmesi gerekirdi. Cerrah da bedenin heykeltıraşıydı; insan bedenini, değerli bir taşı oyarcasına bilinçli ve özenli bir şekilde kesebilmeliydi. Bu iş için soğukkanlılık ve büyük bir dikkat gerekiyordu. Hastanın çektiği ızdırabı yüreğinin derininde duyanlar, bıçağı düşü-

rürdü ellerinden. Oysa hasta şefkat beklemiyordu sizden, ustalık bekliyordu.

İyi, güzel, diye düşünüyor Simon; ama heykel değildir ki insanlar, mermer gibi cansız değillerdir ki, hastanenin ameliyathanesinde - gürültü ve kan revan içinde geçen sinir bozucu saatlerin ardından sık sık öyle görünseler de. Guy'dayken hemen anlamıştı Simon, kan görmekten hoşlanmıyordu.

Yine de bazı değerli dersler aldı orada. Bunlardan biri, insanların ne kadar kolay öldüğüydü; bir başkası da ne kadar sık öldüğü. Ve beden ile ruhun ne şeytani bir bağla bir araya geldiğini de öğrenmişti. Bıçağı elinizden kaydırdınız mı, bir geri zekâlı yaratabilirsiniz. Öyleyse, tersi niye olmuyor? Parçaları kesip biçip yamayarak bir deha yaratılabilir mi? Sinir sisteminde çözülmeyi bekleyen sırlar nelerdir? Madde ve ruhtan oluşmuş yapıların meydana getirdiği o ağda, tüm vücudu dolaşan o iplik yumağında, binlerce Ariadne ipinden oluşan o yumak, ki hepsi de beyne gidiyor o iplerin, insan kemiklerinin darmadağınık yığılmış olduğu, gölgelerle dolu o ana mağaraya, kuytularında canavarların bekleştiği...

Meleklerin de, diye hatırlatıyor kendine. Meleklerin de.

Uzakta yürüyen bir kadın görüyor. Siyahlar giymiş; eteği, çınlayıp duran yumuşak bir çan, başındaki tül koyu bir duman gibi dalgalanıyor ardından. Kadın dönüp bir an arkasına bakıyor: Bayan Humphrey bu, kederli ev sahibesi. Neyse ki ondan uzağa doğru yürüyor; belki de özellikle uzaklaşıyordur. Neyse ne! Sohbet havasında değil Simon, hele kadının minnettarlığını dinlemeyi hiç kaldıramaz şimdi. Onun niye hep böyle dullar gibi giyindiğini merak ediyor. Bu bir nevi temennidir belki de. Şimdiye dek Binbaşı'dan haber çıkmadı. Simon göl kıyısında dolaşırken Binbaşı'nın o sırada nerede olduğunu kafasında canlandırmaya çalışıyor - ya bir at yarışında, ya kerhanede, ya da meyhanededir; bu üçünden biri.

Sonra ipe sapa gelmez düşünceler doluşuyor aklına, ayakkabılarını çıkarıp gölde yürümeyi düşünüyor. Aniden ço-

cukluğunda, konağın arka tarafındaki arazide dadısıyla yürürken derenin sularında koşturması geliyor aklına - dadısı, dokuma tezgâhında çalışırken hizmetli olarak eve alınan dokuma işçilerden biriydi, o zamanlar hizmetçilerinin çoğu o tezgâhtan gelirdi zaten. Üstünü başını nasıl kirlettiğini ve annesinden nasıl azar işittiğini hatırlıyor Simon; dadı da payına düşeni almıştı tabii, dereye girmesine izin verdiği için.

Neydi adı? Alice mi? Yoksa Alice daha sonraki miydi, artık okula gittiği ve uzun pantalon giydiği zamanlarda, beyhude keşif gezilerinden birinde tavanarasına girdiğinde onu kendi odasında yakalayan kız mıydı? Maşumane bir şeydi yaptığı - kızın iç gömleğini okşuyordu. Kız çok kızmıştı ona ama tabii işinden olmamak için kızgınlığını gösterememişti; ve kadınca olanı yaparak göz yaşlarına boğulmuştu. Ona sarılarak yatıştırmaya çalışmıştı Simon, sonunda öpüşmeye başlamışlardı. Başlığı düşmüştü kızın, saçları açılmıştı; upuzun, koyu sarı, kirli saçları, kesilmiş süt gibi kokan saçları. Elleri kırmızıydı, çilek ayıklamaktan geliyordu çünkü; ve ağzı da çilek kokuyordu zaten.

Sonradan kırmızı lekeler kalmıştı gömleğinde, kızın, düğmelerini açmaya başladığı yerde; oysa hayatında ilk kez bir kadınla öpüşüyordu Simon ve utanmıştı, sonra paniğe kapılmıştı, bir sonra ne yapması gerektiğini bilmiyordu. Kız çok gülmüş olmalı.

Ne çiğ bir oğlandı o zamanlar; ne ahmaktı. Hatırladıkça gülümsüyor şimdi. Daha masum günlerden kalma bir tablo, ve böylece yarım saat doluyor, kendini daha iyi hissediyor Simon.

Muhterem Verringer'ın kâhyası, hiç onaylamaz bir edayla kafasını sallayarak selamlıyor onu. Gülümsemeye kalksa, yumurta kabuğu gibi çatlayıverecek kadının suratı. Bir yerlerde, diye düşünüyor Simon, böyle kadınları alıp yetiştirdikleri bir sevimsizlik okulu var herhalde. Kadın kütüphaneye buyur ediyor onu, şömine yakılmış, meçhul bir içecekle dolu iki bardak hazır edilmiş. Oysa şimdi şöyle sert bir viski olacaktı, ama yeşilaycı Metodistlerin yanında hiç öyle bir umut yok.

Deri ciltler arasında dikilen Muhterem Verringer, Simon'ı karşılamak üzere öne çıkıyor. Oturup yudumlamaya başlıyorlar içeceklerini; bardaktaki tertipte yosun tadı var, alttan alta da ağaççileklerine dadanan böceklerin tadı geliyor ağza. "Kanı temizler" diyor Muhterem Verringer. "Kâhya hanım eski bir tarife bakarak kendi hazırlıyor." Çok eski olmalı, diye düşünüyor Simon; cadılar geliyor aklına.

"Herhangi bir ilerleme kaydettiniz mi - ortak projemizde?" diye soruyor Verringer.

Simon, bu sorunun geleceğini biliyordu; yine de cevabı ağzında geveliyor. "Son derece ihtiyatlı ilerlemekteyim" diyor. "Peşine düşmeye değer bazı ipuçları var elbette. Öncelikle bir güven ortamı yaratmam gerekiyordu, ki bunu başardığıma inanıyorum. Daha sonra aile hikâyesini anlattırmaya çalıştım. Göründüğü kadarıyla hastamız, Bay Kinnear'ın evine girmeden önceki hayatını çok canlı bir şekilde ve son derece ayrıntılı hatırlıyor, bu da sorunun genel olarak hafızasıyla ilgili olmadığını gösterir. Bu ülkeye yaptıkları yolculuğu dinledim, hizmetçilikteki ilk yılının hikâyesini de ve bir olayı saymazsak herhangi bir sıkıntı çekmemiş o dönemde."

Muhterem Verringer, seyrek kaşlarını kaldırarak "Nedir bu olay?" diye soruyor.

"Toronto'da, Parkinsonlar diye bir aile bilir misiniz?"

"Gençlik yıllarımdan hatırlar gibiyim" diyor Verringer. "Yanılmıyorsam, Kraliyet Temsilcileri Heyeti Reisi'nin ailesi olacak. Ama birkaç yıl önce öldü kendisi; dul eşi de zannedersem memleketine döndü. Amerikalıydı hanım, sizin gibi. Buranın kışları çok soğuk geliyordu ona."

"Ne kadar yazık" diyor Simon, "anlatılan bazı olayları doğrulamak üzere onlarla konuşabileceğimi umuyordum. Grace ilk bu ailenin yanında çalışmış. Bir arkadaşı varmış orada -kendisi gibi hizmetçi bir kız- adı Mary Whitney imiş; hatırlarsınız, şeyiyle birlikte... James McDermot'la birlikte Amerika Birleşik Devletleri'ne kaçarken kullandığı takma ad bu; tabii bu zoraki iltica değil de bir kaçışsa gerçekten. Her neyse, bu genç kadın,

beklenmedik diyebileceğim bazı nedenlerden ötürü ölmüş; hastamız, odada cesedin başında otururken, sevgili arkadaşının onunla konuştuğunu duymuş, yani duyduğunu sanmış. İşitsel bir halusinasyon tabii bu."

"Çok ender rastlanan bir durum değil" diyor Verringer. "Yeni vefat etmiş birçok kimsenin başında bulunmuşumdur, özellikle aşırı duygusal ve batıl inanç sahibi insanlar, merhumun konuştuğunu *duymamış* olmayı onur kırıcı bir durum addederler. Hele bir de melekler korosu işitilirse, çok daha iyi olur." Kupkuru, hatta belki de alaycı bir ses tonuyla konuşuyor.

Biraz şaşırmış durumda Simon: Dini bütün kimselerin gözünü boyamak, rahiplerin görevleri arasında elbette. "Bu olayın ardından" diye devam ediyor, "baygınlık geliyor ve onu da bir histeri nöbeti izliyor, uyurgezerlikle karışık olduğunu zannediyorum bunun; sonra da derin ve uzun süreli bir uyku ve uyandıktan sonra hafıza kaybı."

"Yaa" diyor Verringer öne eğilerek. "Demek ki geçmişinde de böyle hafıza kaybı olayları var!"

Simon, basireti elden bırakmayarak "Buradan hemen bir sonuç çıkarmamalıyız" diyor. "Şu anda benim bilgi sağlayabildiğim tek kişi kendisi." Sonra duruyor; incelikten nasibini almamış biri gibi görünmek istemiyor. "O zamanlar - söz konusu olayların meydana geldiği zamanlarda Grace'i tanımış olan birileriyle konuşabilsem, profesyonel bir görüş geliştirmem açısından bana büyük yardımı dokunurdu bunun. Daha sonra, mahkûmiyetinin ilk yıllarında Cezaevi'nde ve aynı zamanda Akıl Hastanesi'ndeki tavır ve davranışlarına tanık olmuş birileriyle görüşmek de çok faydalı olurdu."

"Ben o olaylar sırasında burada değildim" diyor Muhterem Verringer.

Simon, "Bayan Moodie'nin yazdıklarını okudum" diyor. "Bunların içinde beni ilgilendiren pek çok şey var. Anlattığına göre avukat Kenneth MacKenzie, mahkûm olduktan altı yedi yıl sonra Cezaevi'nde Grace'i ziyaret etmiş ve Grace, Nancy Montgomery'nin peşini bırakmadığını söylemiş ona - kana bu-

lanmış gözleri alev alev yanarak her yerde onu izliyor, kucağında, çorba tabağında beliriveriyormuş. Bayan Moodie de bizzat görmüş Grace'i Akıl Hastanesi'nde -tehlikeli deliler koğuşunda, zannedersem- ve anlaşılmaz laflar eden, hortlak gibi çığlıklar atıp bir yerine ateş değmiş maymunlar gibi kaçan deli bir kadın portresi çiziyor. Bunları kaleme alırken, bir yıl geçmeden Grace'in, tamamen aklı başında değilse bile Cezaevi'nde kalabilecek kadar aklı başında bulunarak Akıl Hastanesi'nden taburcu edileceğini bilemezdi elbette."

Gıcırdayan bir menteşeyi andırır kesik bir gülüşle "Bunun için tamamen aklı başında olmak da gerekmiyor zaten" diyor Verringer.

Simon, "Bayan Moodie'yi ziyaret etmeyi düşündüm" diyor. "Ancak önce sizin tavsiyenize ihtiyacım var. Yazdıklarının doğruluğuna dair kuşkularımı belli etmeden ona nasıl soru sorabilirim, bilmiyorum."

Donuk bir sesle, "Doğruluk mu?" diyor Verringer. Hiç şaşırmış görünmüyor.

"Tutarsızlığı tartışma götürmeyecek bölümler var" diyor Simon. "Mesela Bayan Moodie, Richmond Hill'in yeri konusunda çelişkili bilgiler vermiş, isimlerle tarihlerde de yanlışlıklar var, bu trajedinin aktörlerinden birkaçını kendilerine ait olmayan isimlerle anıyor ve Bay Kinnear'a askeri bir rütbe vermiş ki, kendisinin böyle bir liyakat gösterdiğine dair hiç bilgi yok."

"Belki ölümünden sonra bir madalya almıştır" diye mırıldanıyor Verringer.

Simon gülümsüyor. "Ayrıca sanıkların, Nancy Montgomery'nin cesedini çamaşır teknesinin altına saklamadan önce parçaladıklarını yazmış, oysa böyle bir şey yok. Gazetelerin böyle sansasyon yaratacak bir ayrıntıyı atlamış olması mümkün değil. Zannedersem insan vücudunu parçalamanın ne kadar zor bir iş olduğunu bilmiyor kadıncağız, hiç böyle bir şey yapmadığı belli. Dolayısıyla insan, diğer bilgilerin de doğruluğundan şüpheye düşüyor. Cinayetlerin ardındaki neden, mesela - ona göre Grace'i harekete geçiren, kıskançlıktan gözünün hiçbir şey gör-

memesi, Nancy'nin Thomas Kinnear'ı elde etmiş olmasına tahammül edememesi; McDermott'ı harekete geçiren ise şehvet, kasaplık hizmetlerinin bedeli olarak Grace, kendisine birtakım lütuflarda bulunmayı vaat etmiş."

"O zamanlar çok tutulan bir görüştü bu."

"Buna kuşku yok" diyor Simon. "Halk, şehvet unsuruna yer veren bir melodramı yavan bir hırsızlık hikâyesine tercih eder her zaman. Ama takdir edersiniz ki insan, şu kana bulanmış gözlerle ilgili hikâyeyi de bir ihtiyat payı bırakarak okumaya başlıyor o zaman."

"Bayan Moodie" diyor Verringer, "Charles Dickens'a, özellikle de *Oliver Twist*'e bayıldığını açıklamıştı. O eserde de böyle bir çift gözden söz edildiğini hatırlar gibiyim, hem de yine Nancy adındaki ölmüş bir kadının gözleriydi bunlar. Nasıl söylemeli acaba? Bayan Moodie, kolay etki altında kalan bir insan herhalde. Sir Walter Scott'un hayranlarındansanız, Bayan Moodie'nin 'Deli' adlı şiiri hoşunuza gidebilir. Scott'a ait bütün unsurlar var bu şiirde: Sarp bir kayalık, mehtap, azgın dalgalar, sağlık açısından son derece sakıncalı olacak bir şekilde sırılsıklam giysilerle dolaşıp çılgınca şarkılar söyleyen iğfal edilmiş genç kız, üstelik -yanlış hatırlamıyorsam- rüzgârda dalgalanan saçları da bazı botanik numunelerle süslüydü galiba. Sonunda, büyük bir düşüncelilik örneği göstererek kendisi için hazırlanmış olan sarp kayalıktan atlıyordu zannedersem. Durun bakayım..." Ve gözlerini yumup sağ eliyle tempo tutarak okuyor şiiri:

Rüzgâr savurdu elbisesini ve deli Nisan yağmurları
Mücevherle donattı, çiçekleri taç etmiş kara saçları;
Narin bedeni döven o gece ayazına,
Açmıştı sinesini, bakmadan göz yaşına;
Aklı gidince başından delice parladı kara gözler,
Gözümün önünden geçti mazideki hayaletler,
Şarkı söyledi avaz avaz, hışırdayan dalgalara,
Bir ağıdın feryadı çarpıyor kulaklara.

Ya onu deliliğe ve utanca terk eden,
Namusundan edip ismini lekeleyen -
Düşünüyor mu o an, paramparça ettiği kalbi,
Bozduğu yeminleri, çektirdiği kederi?
Ya annesinin aklına son darbeyi indiren
O bebek nerede, bu azabı deliliğe çeviren?...

Gözlerini açıyor. "Sahi nerede?" diyor.

"Çok şaşırttınız beni" diyor Simon. "Hafızanız fevkalade."

"Belli türden şiirler konusunda ne yazık ki öyle; çok fazla ilahi okumaktan kaynaklanıyor bu" diye açıklıyor Muhterem Verringer. "Gerçi bizzat Cenab-ı Hak, Kitab-ı Mukaddes'in önemli bir kısmını manzum olarak yazmayı tercih ettiğine göre, bu edebi türü onaylıyor demektir - bazı kulları son derece ruhsuz örnekler ortaya koymayı başarsa da. Her ne olursa olsun, Bayan Moodie'nin sergilediği ahlaki tavrı tartışma konusu edemeyiz. Ne demek istediğimi anladığınıza eminim. Bayan Moodie okumuş bir hanımefendidir ve bütün benzerleri gibi, haddizatında genel olarak bütün hanım cinsi gibi, kendisinin en önemli istidadı... "

"Nakıştır" diyor Simon.

"Muhakkak" diyor Muhterem Verringer. "Burada size anlattıklarımın hepsi kesinlikle aramızda kalacak elbette. Ayaklanma zamanında Tory olmalarına rağmen Moodie'ler, ne kadar yanlış bir yol izlemiş olduklarını daha sonraki dönemde anlamışlardır ve şimdi Reforma kararlı bir biçimde destek vermektedirler; bu yüzden çeşitli sıkıntılar da çekmişlerdir, haklarında davalar açarak ve benzeri yollardan kendilerine eziyet eden birtakım kötü maksatlı kişilerin elinde hâlâ da çekmektedirler. Bu hanımefendi aleyhinde söyleyebileceğim tek bir söz yoktur. Ama yine de ziyaretine gitmenizi hiç tavsiye etmem. Anladığım kadarıyla bu İspiritizmacılar onu da avuçlarının içine almış."

"Öyle mi?" diyor Simon.

"Öyle işitiyorum. Kendisi uzun süre bir kuşkucu olarak

yaşadı; bu tür şeylere önce kocası karışmıştı. Akşamları kocası dışarıda hayaletlerin trampet çalmasını dinlerken, Goethe ve Shakespeare'in ruhlarıyla söyleşirken Bayan Moodie'nin evde yalnız oturmaktan sıkıldığı anlaşılıyor."

"Bu sözlerinizden, İspiritizmacılığı onaylamadığınız sonucunu çıkarıyorum."

"Benim mezhebimden bazı papazlar, şahsi kanaatime göre mukaddes inançlara aykırı olan böyle uygulamalara katıldıkları için Kiliseden uzaklaştırılmışlardır" diyor Muhterem Verringer. "Komitemizin bazı üyelerinin de onlara katıldığı, hatta hayatlarını bu işe adadığı doğrudur; ancak bu çılgınlık devrini doldurana ve onlar da akıllarını başlarına toplayana kadar kendilerine katlanacağım. Bay Nathaniel Hawthorne'un da belirttiği gibi martavaldan ibaret bunlar, ama eğer öyle değillerse durumumuz daha kötü demektir; zira o masaları ziyaret eden ruhlar, ebedi âleme intikal etmeyi başaramamış olanlar, yani aslında ruhtan kalan bir toz gibi hâlâ aramızda dolaşanlar olmalı o zaman. O halde, hakkımızda hayırlı şeyler diliyor olamazlar ve biz de onlar hakkında ne kadar az konuşursak o kadar iyi ederiz demektir."

"Hawthorne mu?" diyor Simon. Bir rahibin Hawthorne'u, şu şehvet düşkünlüğüyle suçlanan, hele *Kızıl Damga*'dan sonra ahlaksız diye mahkûm edilen adamı okuması şaşırtıyor onu.

"Çağa ayak uydurmak gerekiyor. Neyse, Grace Marks ve onun daha önceki dönemlerde gösterdiği davranışlar konusunda Bay Kenneth MacKenzie'ye danışmanız daha yerinde olacaktır. Kendisi Grace'in savunmasını üstlenmişti ve benim anladığım kadarıyla da, omuzlarının üstünde sağlam bir kafa taşıyor. Mesleğinde hızla yükseldi, şu anda da Toronto'daki bir hukuk firmasının ortağı. Ona bir takdim mektubu yazacağım; sizi kabul edeceğine eminim."

"Teşekkür ederim" diyor Simon.

"Hanımlar gelmeden sizinle özel görüşebilme şansı bulduğum için mutluyum. Ama şimdi geldiklerini işitiyorum."

Simon, "Hanımlar mı?" diyor.

Verringer, "Müdür'ün hanımı ve kızları bu akşam bizi şereflendiriyorlar" diyor. "Müdür ise ne yazık ki bir iş için başka şehirde bulunuyorlar. Size söylememiş miydim yoksa?" İki renk lekesi beliriveriyor, her biri solgun yanaklardan bir tanesinin üstüne düşüyor. "Haydi gidip karşılayalım kendilerini, olur mu?"

Kızlardan yalnızca biri gelmiş. Marianne, diyor anneleri, soğuk almış, yataktan çıkacak hali yoktu. Simon teyakkuz durumunda: Bu tezgâh fazla tanıdık geldi ona, annelerin entrikalarını öyle iyi biliyor ki. Müdür'ün karısı, Marianne'ı işe karıştırmadan Lydia konusunda bir şans sunuyor ona. Belki hemen gelirinin ne kadar az olduğunu bildirse yol yakınken dönerler. Ama Lydia da bonbon şekeri gibi, böyle bir estetik zevkten bu kadar çabuk mahrum bırakmak istemiyor kendini Simon. Herhangi bir taahhütte bulunulmadıkça kimseye bir zarar gelmez; hem en az Lydia'nınkiler kadar parlak başka gözlerin de kendi üstüne çevrilmiş olmasının tadını çıkarıyor.

Resmi olarak mevsim değişmiş artık: Bir bahar dalı gibi açmış Lydia. Her yanında uçuk renkli, çiçek desenli farbalalar tomurcuklanmış, saydam kanatlar gibi omuzlarında dalgalanıp duruyorlar. Simon balığını yiyor -fazla pişirilmiş, ama bu kıtada hiç kimse doğru dürüst balık pişiremez zaten- ve kızın gerdanının, bir de göğsünün görülebilen kısımlarının bembeyaz, pürüzsüz konturlarını hayranlıkla izliyor. Sanki bir heykeltıraş, kalıba krem şanti dökmüş de yapmış. Balığın yerine bu kız olmalıydı tabakta. Ünlü bir Parisli kurtizanın bir ziyafette konuklara böyle sunulduğunu duymuştu; çıplak olarak elbette. Hayalinde Lydia'yı soyup garnitürlerle süslüyor: Tabağın kenarı -fildişi rengi ve denizkabuklarının pembesinden- çiçeklerle süslenmeli, biraz da sera üzümü ve şeftali konabilir belki.

Patlak gözlü annesi ise her zamanki gibi bir güzel takmış takıştırmış; boynundaki kehribar boncuklarla oynayıp duruyor ve gecenin en mühim konusuna, neredeyse damdan düşercesine giriş yapıyor. Salı günleri bir araya gelen grubumuz Dr. Jor-

dan'ın bir konuşma yapmasını şiddetle arzu etmektedir. Öyle çok resmi bir toplantı değil - dostlar arasında samimi bir sohbet - Simon'ın da onları dostları olarak kabul edebileceğini umar kendisi - aynı önemli meselelere ilgi göstermektedirler. Belki, Kölelik Karşıtı mücadele üzerine bir iki şey söyleyebilir. Hepsini çok derinden ilgilendiren bir mevzudur bu.

Simon bu konuda uzman olmadığını - hatta aslında son birkaç yıldan beri Avrupa'da bulunduğu için bilgili bile olmadığını belirtiyor. Şu halde, diyor Muhterem Verringer, belki de Dr. Jordan, sinir hastalıkları ve delilik konusundaki en son teorileri onlarla paylaşma nezaketi gösterir, ha? Bir grup olarak uzun vadedeki projelerinden biri de devlete bağlı akıl hastanelerinde reform olduğu için, bu konu hepsini ilgilendirmektedir.

"Dr. DuPont, bu konuya özel bir ilgi duyduğunu söylemişti" diyor Müdür'ün karısı. "Dr. Jerome DuPont, kendisiyle tanışmıştınız. O kadar engin, o kadar etraflı bir bilgiye sahiptir ki... ilgilendiği konularda."

Lydia, uzun siyah kirpiklerinin altından Simon'a bakarak "Ay, harika olur bu" diyor. "Umarım kabul edersiniz!" Bu akşam fazla konuşmadı; ama zaten Muhterem Verringer'ın, biraz daha balık alması konusundaki ısrarlı tekliflerini geri çevirme dışında, fazla konuşma şansı da bulamamıştı. "Delirmenin nasıl bir şey olduğunu hep çok merak etmişimdir. Grace anlatmıyor da."

Simon, kendisini Lydia ile birlikte kuytu bir köşede canlandırıyor zihninde. Ağır bir perdenin ardındalar; mor bir brokar. Kolunu beline saracak olsa -yumuşak bir biçimde tabii, ürkütmeden- iç geçirir miydi acaba? Yoksa çığlık atar ya da iter miydi onu? Yoksa aynı anda ikisini de mi yapardı?

Pansiyona dönünce Simon, gardropta sakladığı şişeden koca bir bardak şeri dolduruyor kendine. Bütün akşam içki koymadı ağzına -Verringer'ın yemek davetinde su içildi- ama sanki içki içmiş gibi başı dönüyor. Şu berbat Salı grubu için konuşma yapmayı ne diye kabul etti sanki? Ne ifade ediyor onlar Simon'a, peki ya Simon onlara? Uzman olmadıklarına göre, ne anlatsa

anlayabilirler acaba? Lydia yüzünden, onun hayran bakışları, onun cazibesi yüzünden. Çiçekli bir çalının içine düşmüş, debelenir hissediyor kendini.

Çok yorgun, her zamanki gibi geç saatlere kadar oturup okuyamayacak, çalışamayacak. Yatıp uyuyor hemen. Sonra rüya görüyor; sıkıntılı bir rüya. Çitle çevrili bir bahçede, bir ipin üzerinde çamaşırlar kanat çırpıyor. Başka kimse yok, bu da gizli bir hazzın peşindeymiş duygusu veriyor ona. Çarşaflar ve giysiler, sanki gittikçe şişkinleşen görünmez kalçalar üzerindeymiş gibi rüzgârda salınıyorlar; canlı gibi duruyorlar. Simon görüntüye dalmışken -ama çocukluğunda olmalı, belli ki boyu kısa, başını yukarı kaldırınca görebiliyor ancak- beyaz mermerşahiden bir eşarp ya da peçe rüzgârda ipten savrulup giderek açılan uzun bir şerit gibi ya da suya dökülmüş boya gibi zarif bir biçimde dalgalana dalgalana ilerliyor. Yakalamak için koşuyor Simon, bahçenin dışına çıkıyor, yola iniyor -ve şimdi kırlarda- bir tarlaya giriyor. Bir meyve bahçesi bu. Kumaş, üstü yeşil elmalarla dolu küçük bir ağacın dalına takılıyor. Dalı sallayınca düşüp yüzünü örtüyor ve o zaman anlıyor ki kumaş değil bu, saç, görünmez bir kadının uzun, mis kokulu saçı ve boynuna dolanmakta Simon'ın. Mücadele ediyor; boğazını sıktıkça sıkmakta; güçlükle nefes alıyor. Çok acı verici ama aynı zamanda da dayanılmaz biçimde erotik bir duygu bu, sarsılarak uyanıyor Simon.

22

Bugün, dikiş odasına Dr. Jordan'dan önce geldim. Neden gecikmiş olabileceği üzerine düşünmenin anlamı yok, ne de olsa beyefendiler, kendi saatlerini kendileri belirler; ben de dikişime devam ediyorum, bir yandan da dudağımda bir şarkı.

Asırlık kaya yarıl önümde,
Bırak saklanayım senin içinde;
Yarılmış bağrından akan,
Sular ile kan,
Bütün günahların şifası olsun,
Günahın ve suçluluğun hükmü son bulsun.

Seviyorum bu şarkıyı, çünkü aklıma kayaları ve suları, deniz kıyısını, dışarısını getiriyor; oralarda olmak gibi değil tabii ama düşünmesi de güzel.

Odaya giren Dr. Jordan, Bu kadar güzel şarkı söyleyebildiğini bilmiyordum, Grace, diyor. Sesin çok güzel. Gözlerinin altı koyu koyu halkalarla çevrili, sanki bütün gece gözünü kırpmamış gibi görünüyor.

Teşekkür ederim, Efendim, diyorum. Eskiden daha çok fırsat bulurdum şarkı söylemek için.

Oturuyor, defteriyle kalemini çıkarıyor, bir de patlıcan çıkarıp masanın üstüne koyuyor. Ben olsam o patlıcanı almazdım, kabuğu neredeyse kahverengi, demek ki pörsümeye başlamış.

Aa, patlıcan, diyorum.

Sana bir şey hatırlatıyor mu? diye soruyor.

Ee, tabii, Acı patlıcanı kırağı çalmaz, sözünü, diyorum. Bir de, etli olduğu için kabuğu kolay ayrılmaz.

Kilerde saklanıyor galiba, diyor.

Yo, hayır, Efendim, diye cevaplıyorum. Dışarıda, sepetler içinde güneşte saklanır, kilerin serinliği iyi gelmez patlıcana.

Bezgin bezgin bakıyor bana, niye uykusuz kaldığını merak ediyorum. Belki de genç bir hanımefendidir aklına düşen, sevgisine karşılık vermeyen bir hanım; belki de düzenli beslenmiyordur.

Hikâyene kaldığımız yerden devam edelim mi? diyor.

Diyorum ki, Nerede kalmıştık unuttum. Unutmamıştım aslında ama beni gerçekten dinliyor mu, yoksa dinler gibi mi yapıyor, öğrenmek istiyorum.

Mary'nin ölümünde, diyor. Senin bahtsız arkadaşın Mary Whitney.

Ha, evet, diyorum. Mary'de kalmıştık.

Evet, Efendim, Mary'nin ölüm şekli mümkün olduğu kadar hasıraltı edildi. Hummadan öldüğüne inanmış da olabilirler, inanmamış da, ama hiç kimse yüksek sesle itiraz etmedi buna. Eşyasını bana bırakması konusunda da kimse bir şüphe dile getirmedi, çünkü yazdığı kâğıt ortadaydı; yine de bazıları, yazıyı görünce kaşlarını kaldırdılar, nasıl olup da öleceğini önceden bildiğini merak etmişlerdi anlaşılan. Ben de, zenginlerin ölmeden çok önce vasiyet hazırladıklarını söyledim, Mary niye hazırlamasındı; bunun üzerine artık bir şey söylemediler. Vasiyetini yazdığı kâğıt hakkında, bu kâğıdı nereden bulduğu hakkında da tek söz edilmedi.

Mary'nin, iyi cins ahşap sandığını ve en güzel elbisesini çerçi Jeremiah'ya sattım, onun ölümünün hemen ertesinde gelmişti Jeremiah; yer döşemesinin altına sakladığı altın yüzüğü de sattım ona. Bunun, Mary'ye yakışır bir cenaze töreni yapmamızı sağlayacağını söyledim, Jeremiah da sattıklarıma fazla fazla fiyat verdi. Mary'nin yüzünde ölümü görmüş olduğunu söyledi ama bunu sonradan söylemek kolaydır tabii. Bir de onun ölümüne çok üzüldüğünü ve onun için dua edeceğini söyledi, gerçi ne tür bir dua edeceğini bilemiyordum, ne de olsa bir çeşit kâfir sayılırdı o, her türlü şeytan oyunu, fal bakmalar falan ondaydı. Ama ne tür bir dua ettiği o kadar önemli değil elbette, Cenab-ı Hak bir tek ayrım yapar, o da iyi niyet ile kötü niyet arasındadır; yahut da ben öyle olduğuna inanıyorum.

Cenaze işlerinde bana Agnes yardımcı oldu. Reis'in Hanımı Bayan Parkinson'ın bahçesinden, izin alarak kopardığımız çiçekleri koyduk tabuta; aylardan Haziran olduğundan bahçede uzun saplı güller ve şakayıklar vardı; sadece beyaz olanlarını seçtik. Taçyapraklarını Mary'nin bütün bedenine serpiştirdim, onun için yaptığım dikiş kutusunu da koydum tabuta, ama görünmeyecek bir biçimde yerleştirdim, yoksa bütün o görünümü bozacaktı çünkü rengi kırmızıydı; saçından da hatıra olarak bir tutam kesip iple bağladım.

En güzel geceliğiyle gömüldü Mary, hiç ölüye benzemiyordu, sanki uykudaymış gibi görünüyordu ama çok solgundu; beyazlar içinde yatıyordu, tıpkı bir gelin gibi.

Tabutu çam tahtalarından yapılmıştı, çok sadeydi, çünkü ben mezarına bir de taş koymak istiyordum, onun için para ayırmıştım; ama üstüne bir tek ismini yazdırabilecek kadar para vardı. Oysa bir şiir yazdırayım isterdim, mesela *Yeryüzünün karanlık gölgelerinden süzüldün uzaklara, Cennet'e vardığında beni hiç unutma,* ama gücümü çok aşıyordu tabii. Adelaide Sokağı'ndaki Metodist mezarlığına gömüldü Mary, kimsesizlere ait mezarların hemen dibindeki bir köşeye ama yine de kilise bahçesinin içinde kalmıştı mezarı, artık onun için yapabileceğim her şeyi yapmış olduğuma inanıyordum. Cenazede yalnızca Agnes ile iki hizmetçi daha vardı, zira Mary'nin lekelenmiş bir biçimde öldüğüne dair bazı şüpheler dolaşıyor gibiydi. Ve tabutun üstüne kürekle ilk toprak atılırken genç rahip Tozlar toza, diye söze başladığında, sanki kalbim çatlayacakmışçasına ağlıyordum. Zavallı anneciğim de gelmişti aklıma, ona doğru dürüst cenaze de yapılamamış, tabutunun üstüne toprak atılamamıştı, öylece denize bırakılıvermişti işte.

Mary'nin gerçekten öldüğüne inanmak çok zordu benim için. Hep odaya girivermesini bekliyor, geceleri yatakta yatarken nefes alış verişlerini duyar gibi oluyordum; bazen de hemen kapının dışından kıkırdaması geliyordu kulağıma. Her Pazar günü mezarına çiçek koyardım, ama Reis'in Hanımı Bayan Parkinson'ın bahçesindeki çiçeklerden değil, o bahçeden yalnızca öyle

özel bir durum için çiçek koparmamıza izin verilmişti - kır çiçekleriydi bunlar, boş arazilerden, göl kıyısından ya da nerede bulursam oradan toplayıp götürüyordum.

Mary'nin ölümünden bir süre sonra Reis'in Hanımı Bayan Parkinson'ların yanından ayrıldım. Orada kalmak istememiştim, Mary öleli beri Reis'in Hanımı da, Bayan Honey de iyi davranmıyordu bana. O beyefendiyle ilişkisinde Mary'ye yardım ettiğimi düşünüyorlardı herhalde ve benim, beyefendinin adını bildiğime inanıyorlardı; oysa bilmiyordum ama şüphe bir kez uyandı mı susturulmasının imkânı yoktur. Görevimden ayrılmak istediğimi söylediğimde Reis'in Hanımı itiraz etmedi, beni kütüphaneye götürerek o adamı tanıyıp tanımadığımı bir kez daha sordu, büyük bir içtenlikle soruyordu hem de; tanımıyorum deyince de, kim olduğunu biliyorsam bile kimseye söylemeyeceğime dair Kitab-ı Mukaddes üzerine yemin etmemi istedi, o zaman bonservisimi verecekti. Bana güvenilmemesine canım sıkılmıştı, yine de istediğini yaptım ve Reis'in Hanımı Bayan Parkinson da bonservisimi yazdı, çok şefkatli bir sesle, benim çalışmamda asla bir kusur göremediğini belirterek iki dolar da veda hediyesi verdi -çok cömertçe bir armağandı bu- ve sonra bana başka bir iş buldu, kendisi de Kraliyet Temsilcileri Heyeti'nde bulunan Bay Dixon'ın yanında.

Artık yetişmiş olduğum ve bonservisim bulunduğu için Dixon'larda daha çok ücret alıyordum. Güvenilir hizmetkâr bulmak kolay değildi, birçoğu Ayaklanma'dan sonra Amerika Birleşik Devletleri'ne gitmişti ve aralıksız yeni göçmenler gelmesine rağmen bu açığı karşılayamıyordu, yani hizmetkâr talebi çok büyüktü; onun için, hoşuma gitmeyen hiçbir yerde kalmak zorunda olmadığımı biliyordum.

Bay Dixon'larda bulunmaktan da pek hoşlanmamıştım, galiba hakkımda çok fazla şey biliyor, o yüzden bana tuhaf davranıyorlardı; altı ay geçtikten sonra kendilerine ayrılacağımı bildirip Bay McManus'lara geçtim; ama oradaki durumum da pek parlak değildi çünkü benden başka yalnızca bir hizmetkâr daha

vardı, dışarıdan tutulmuş bir adamdı bu ve durmadan dünyanın sonundan bahsederdi, çok sıkıntılı biriydi, hep dişlerini gıcırdatırdı, zaten yemeklerde de benimle arkadaşlık etmiyordu. Ancak üç ay çalıştım orada, sonra Bay Coates'in yanına girdim ve on beşinci yaşgünümden birkaç ay sonrasına kadar kaldım; orada da beni kıskanan bir başka hizmetçi vardı, kıskanıyordu çünkü ben ondan çok daha titizdim işimde; bir fırsat çıkar çıkmaz ayrılıp Coates'lerdekiyle aynı paraya Bay Haraghy'nin yanında çalışmaya başladım.

Bir süre her şey yolunda gitti, ama sonra huzurum kaçtı, çünkü Bay Haraghy, ben yemek salonundan tabakları taşırken arka taraftaki geçitte beni sıkıştırmaya başlamıştı; gerçi Mary'nin apış arasını tekmeleme konusundaki öğüdünü unutmuş değildim ama, patronumu tekmelememin pek akıl kârı olmayacağını düşünüyordum, bonservis alamadan işten kovulmama yol açabilirdi bu. Sonra bir gece, tavanarasındaki odamın kapısında sesini duydum; hırıltılı öksürüğünden tanımıştım onu. Kapının sürgüsünü kurcalıyordu. Geceleri daima sürgülüyordum kapımı ama sürgü olsun olmasın, eninde sonunda bir yolunu bulup girecekti içeri, belki merdiven dayayıp tırmanacaktı ve artık bunu düşünmekten uyuyamaz olmuştum; oysa uykuya ihtiyacım vardı, bütün gün çok yoruluyordum; hem bir adamla odada basılacak olursanız suçlu daima sizsinizdir, adam içeriye ne şekilde girmiş olursa olsun. Mary'nin dediği gibi, bazı patronlar yirmi dört saat kendilerine hizmet etmek zorunda olduğunuza ve asli işinizin de sırt üstü yatmak olduğuna inanıyorlar.

Bayan Haraghy'nin bir şeylerden şüphelenmiş olduğunu sanıyorum. Servetini kaybetmiş olan iyi bir aileden geliyordu kadın ve kendini ancak bir koca bularak kurtarabilmişti; Bay Haraghy ise domuz celepliğiyle zengin olmuştu. Bay Haraghy'nin bu tip hareketlerinin ilk kez olduğundan da şüpheliyim doğrusu, çünkü ayrılacağımı söylediğimde Bayan Haraghy nedenini sormadı bile, iç geçirerek benim iyi bir kız olduğumu söyledi ve en iyi cins yazı kâğıdıyla bonservisimi hazırladı.

Oradan Bay Watson'ların yanına girdim. Biraz iş bakacak

vaktim olsa daha iyi bir yer bulabilirdim ama derhal ayrılmam gerektiğine kanaat getirmiştim, zira Bay Haraghy, ben mutfak kaplarını ovarken hırıltılı hırıltılı soluyarak mutfağa dalmış, ellerimin yağa ve ise bulanmış olmasına aldırmadan üstüme atlamıştı, adamın artık iyice kudurmuş olduğunu gösteriyordu bu. Bay Watson ayakkabıcıydı, karısı ve üç çocuğuyla yaşıyordu, dördüncü çocuk da yoldaydı ve evde yardıma çok ihtiyaçları vardı, gerçi bir hizmetçileri bulunuyordu ve çok da iyi bir aşçıydı ama, o kadar bulaşığın hepsine birden yetişemiyordu; böylece bana ayda iki buçuk dolar ödemeyi kabul etti, bir çift ayakkabı da dahildi pazarlığımıza. Ayakkabı acele lazımdı bana, Mary'den kalanlar ayağıma iyi olmuyordu, kendi ayakkabılarım neredeyse erimişti ve yeni ayakkabı çok pahalıydı.

Oraya girdikten kısa bir süre sonra Nancy Montgomery'yle tanıştım, taşrada Bayan Watson'ın aşçısı Sally'yle birlikte büyümüştü ve şimdi de onu ziyarete geliyordu. Clarkson manifaturacısındaki mezattan bir şeyler almak üzere inmişti Toronto'ya; kışlık elbise yapmak üzere aldığı çok güzel, kırmızı bir ipek kumaş gösterdi bize, bir kâhya kadının bu elbiseyi ne yapacağını merak etmiştim doğrusu; ayrıca çift çift kaliteli eldivenler ve çalıştığı evin beyi için İrlanda keteninden bir masa örtüsü almıştı Nancy. Mağazadan alışveriş yapmaktansa mezattan mal almanın çok daha ucuza geldiğini, beyin, her kuruşun hesabını yaptığını söyledi. Şehre kadar araba tutmamış, bey kendi arabasıyla getirmişti onu, böylece tanımadığınız insanlarla itiş kakış seyahat etmek zorunda kalmıyordunuz.

Nancy Montgomery çok gösterişliydi, koyu renk saçları vardı ve aşağı yukarı yirmi dört yaşındaydı; kahverengi gözleri çok güzeldi, tıpkı Mary Whitney gibi durmadan gülüp şakalaşıyor, pek tatlı birine benziyordu. Mutfakta oturup bir fincan kahve içmişti, Sally'yle birlikte eski günlerden konuşmuşlardı. Şehrin kuzey yakasında birlikte okula gitmişler, bölgede kurulan ilk okulmuş bu ve Pazarları, yani çocukların işte çalışmadığı günlerde bölge papazı geliyormuş derse. Kütükten yapılma bir kulübedeydi okul, tıpkı ahır gibi, demişti Nancy; okula gitmek

için ormanın içinden geçmek zorundaymışlar, ayılardan korkarlarmış, o zamanlar çok ayı varmış buralarda; bir gün ayı görmüşler de gerçekten, Nancy çığlık çığlığa koşup bir ağaca tırmanmış. Sally, ayının Nancy'den daha çok korktuğunu söyledi, Nancy de dedi ki, Belki çok centilmen bir ayıydı ve ben ağaca tırmanırken gözüne çarpan ama daha önce hiç görmemiş olduğu tehlikeli bir şeyden kaçıyordu; ikisi kahkahalara boğuldular. Okuldayken oğlanların, kızlardan biri içeride işini görürken arka binadaki tuvaleti basmasını anlattılar; bu ikisi de kızı uyarmamış ve oğlanlarla birlik olup onu seyretmişler, ama sonradan da yaptıklarına üzülmüşler. Sally, böyle acımasız şakalara maruz kalanların hep o kız gibi çekingen çocuklar olduğunu söyledi; Nancy de Evet, dedi, ama bu dünyada kendi ayaklarının üzerinde dikilip hakkını korumayı öğreneceksin; düşündüm de, doğru söylüyordu.

Nancy, şalını alıp diğer eşyasını toplarken -pembe renkli, çok güzel bir güneş şemsiyesi vardı ama yıkanması gerekiyordukendisinin Richmond Hill'de oturan Saygıdeğer Bay Thomas Kinnear'a kâhya olarak hizmet verdiğini söyledi bana, Gallow Tepesi'yle Hogg Çukuru'nu geçince, Yonge Sokağı'nın sonundaydı ev. Kendisine yardımcı olacak bir hizmetçinin daha lazım olduğunu belirtti, kocaman bir evmiş ve daha önce çalışan kız evlenip ayrılmış. Bay Kinnear iyi bir İskoç ailesinden gelen bir beyefendiydi, çok yumuşak tabiatlıydı ve evli değildi; dolayısıyla evde fazla iş olmuyordu ve her şeye kusur bulup beni eleştirecek bir hanımefendi de yoktu, acaba ilgilenir miydim?

Bay Kinnear'ın çiftliği şehre uzak olduğu için bir kadınla ahbaplık etmeyi özlediğini söylüyordu Nancy; hem orada tek başına olmak da hoşuna gitmiyordu, bir beyefendinin evinde tek kadın, insanlar konuşup duruyorlardı işte; bu konudaki duygularını anlayabiliyordum. Nancy, Bay Kinnear'ın açık fikirli biri olduğunu, işten memnun kaldığında bunu gösterdiğini söyledi; kabul edecek olursam bu işten kazançlı çıkacak, hem de bilgimi görgümü artırabileceğim bir dünyaya adım atacaktım. Sonra da ne kadar ücret aldığımı sordu ve bana ayda üç dolar vereceğini

söyledi; açıkçası bu miktar hak ettiğimden de fazla gelmişti bana.

Nancy, iş için haftada bir şehre indiğini, bir dahaki gelişine kadar cevabımı bekleyebileceğini söyledi; bütün haftayı bu konuyu tartıp düşünmekle geçirdim. Şehir dışında çalışmak pek işime gelmiyordu, Toronto'daki hayata alışmıştım artık - etrafta dolaşırken görülecek öyle çok şey vardı ki, hem bazen sergiler, panayırlar oluyordu, gerçi böyle yerlerde hırsızlara karşı uyanık olmak zorundaydınız; sonra sokaklarda vaaz verenler, sonra bir köşede mutlaka birkaç kuruş için şarkı söyleyen bir oğlan ya da kadın bulunurdu. Bir keresinde ateş yiyen bir adam görmüştüm, bir tanesi de karnından konuşuyordu, sonra sayı sayabilen bir domuz, burnunda halkayla dans eden bir ayı, gerçi danstan çok sarhoş yalpalamasına benziyordu bu ve kılıksız adamlar sopalarla dürtüp duruyorlardı hayvanı. Sonra şehir dışında her taraf çamur olurdu, tertemiz, yüksek kaldırımlar yoktu ki orada; ne geceleri gaz lambalarıyla aydınlatma olacaktı, ne güzelim mağazalar, kilise kuleleri, şık arabalar, tuğladan yapılmış, ayakları sütun şeklinde yeni banklar. Ama düşündüm de, şehir dışında yaşamak hoşuma gitmezse her zaman geri dönme şansım vardı.

Sally'ye fikrini sorduğumda, benim gibi bir genç kız için bu işin uygun olup olmadığını bilemeyeceğini söyledi; neden uygun olmayacağını sorduğumda ise Nancy'nin kendisine her zaman iyi davrandığını ve onun hakkında konuşmak istemediğini ve insanın kendi yolunu kendinin bulması gerektiğini ve de fazla konuşmanın iyi bir şey olmadığını, hem zaten hiçbir şeyi kesin olarak bilmediğine göre başka bir şey söylememesinin daha doğru olacağını söyledi; gerçi bu anlattıklarıyla da, bana karşı üzerine düşeni yeterince yerine getirdiğine inanıyordu, ne de olsa bana nasihat verecek bir annem yoktu. Neden bahsettiğini hiç mi hiç anlamamıştım.

Bay Kinnear hakkında kötü bir şey duyup duymadığını sordum, o da dedi ki, Çoğunluğun kötü diyeceği bir şey duymadım.

Bilmece gibi konuşuyordu, ne demek istediğini çıkaramıyordum; şunu dosdoğru anlatsa ne olurdu sanki. Neyse, ücret o güne dek aldıklarımın hepsinden yüksekti, aslında bana gerçekten de çok fazla gelmişti; ama ücretten daha da çok ilgimi çeken, Nancy Montgomery oldu. Aynı Mary Whitney'ye benziyordu veya belki de bana öyle gelmişti; Mary öleli beri hiç gülmemişti yüzüm. İşte böylece gitmeye karar verdim.

23

Nancy bana yol parası vermişti, ben de işi kabul ettiğim gün erkenden bir arabaya bindim. Uzun bir yolculuk oldu, Richmond Hill, Yonge Sokağı'nın yirmi beş kilometre yukarısındaydı. Şehrin tam kuzeyinden geçen yol öyle çok bozuk değildi, ama yine de bir iki kez arabadan inip yürümek zorunda kaldık, dik yamaçlarda atlar bizi çekemiyorlardı çünkü. Yol kenarındaki hendeklerin yanında bir sürü çiçek vardı, papatyalar falan ve tepelerinde uçuşan kelebekler, çok güzeldi yolun bu kesimi. Bir demet çiçek toplayayım diye geçti aklımdan ama sonra yolda oyalanmamanın daha iyi olacağına karar verdim.

Bir süre sonra yol çok bozuldu, tekerleklerin açtığı derin derin oluklar, taşlar falan çıkmaya başladı karşımıza, o kadar çok hoplayıp zıplayarak ilerliyorduk ki kemiklerim ayrılıverecek diye korktum, tepelik alanlarda tozdan boğulacak gibi oldum, düzlükler ise çok çamurluydu, bataklık geçişleri ağaç kütükleri üzerinden sağlanıyordu. Yağmur yağdığında bu yolun bataklıktan beter olduğunu söylemişlerdi, hele Mart'ta, sağanak halindeki bahar yağmurları sırasında buradan geçmek neredeyse imkânsızmış. Yolculuk için en iyi mevsim kışmış, her taraf don tutmuş olduğundan kızakla rahat rahat yol alınıyormuş; ama o zaman da tipi tehlikesi vardı tabii ya da kızak devrilirse donarak ölebilirdiniz, bazen bir ev yüksekliğinde kar yığınları çıkıveriyordu karşınıza, işte o zaman size yardımı dokunacak tek şey birazcık dua ve bol miktarda viskiydi. Bütün bunları yol boyunca sıkış tıkış yanımda oturan adam anlatmıştı bana, kendisi çiftlik aletleri ve hububat satıyormuş, yolu da iyi bildiğini iddia ediyordu.

Yol boyu geçtiğimiz evlerin bir kısmı çok büyük ve güzeldi ama bir kısmı da kütük kulübelerden ibaretti, bakımsız ve yoksul görünüşlüydü. Tarlaları çevreleyen çitler de türlü türlüydü, parmaklıkları yarılmış, yılan gibi kıvrımlı çitler ve bir de yerden sökülmüş ağaç köklerinden yapılma çitler vardı, bunlar

tahtadan dev birer saç lülesi gibi duruyordu. Zaman zaman yol kavşaklarına geliyorduk, bir araya toplanmış birkaç ev ile bir handan oluşan yerleşimler vardı buralarda, handa atınızı dinlendirebilir ya da at değiştirebilir, biraz soluklanıp bir bardak viski içebilirdiniz. Oralarda takılan adamların bazısı bir bardaktan çok daha fazlasını içiyordu belli ki, çok kılıksız ve küstah adamlardı bunlar, ben içeride otururken arabaya geldiler, ben de başımı eğip bonemin kenarındaki süse diktim gözümü. Öğleyin mola verdiğimizde, hububat tüccarı olan adam kendisiyle birlikte içeri girip bir bardak içki ve yiyecek bir şeyler alıp almayacağımı sordu, ama ben hayır dedim, saygıdeğer bir kadının yanında bir yabancıyla öyle yerlere girmemesi gerekir. Yanıma peynir-ekmek almıştım, avludaki kuyudan da su çekip içebilirdim, bu kadarı yeterdi bana.

Yol için güzel yazlık giysilerimi giymiştim. Bir hasır bone vardı başımda, kenarına Mary'nin sandığından çıkan mavi kurdeleden yaptığım fiyongu tutturmuştum, onun altında da başlığım vardı; üstüme ise pamuklu basmadan, düşük omuzlu bir elbise giymiştim, aslında bu elbiselerin modası geçmişti artık ama düzeltmeye vaktim olmamıştı; eskiden kırmızı puantiyeydi elbise, şimdi ise yıkana yıkana pembe olmuştu puanları, Coates'lerden ücretimin bir kısmına karşılık aldığım bir giysiydi. İki de iç eteğim vardı, biri paralanmış ama güzelce onarılmış, diğeri ise artık çok kısa geliyordu bana, ama kim görecekti zaten? Bir de çerçi Jeremiah'dan alınmış pamuklu iç gömleğiyle elden düşme korse, sonra onarılıp yamanmış ama yine de çok eski görünen pamuklu çoraplar. Ayakkabıcı Bay Watson'dan aldığım bir çift ayakkabı, ama onlar çok kaliteli değildi ve İngiltere'den gelen o en iyi cins ayakkabılar gibi olmamışlardı ayağıma. Yeşil mermerşahiden yazlık bir şal ve Mary'den kalan mendil - Mary'ye de annesinden kalmıştı, beyaz zemin üstüne küçük mavi çiçekler, düğünçiçekleri, üçgen biçiminde katlayıp boyna bağlanıyordu, güneşten yanıp çillenmemek için. Mary'den böyle bir hatıra kalması çok rahatlatıcıydı. Ama eldivenim yoktu. O güne dek kimse eldiven vermemişti bana ve çok pahalı oldukları için kendim de satın alamazdım.

Kışlık giysilerim ise yani kırmızı pazen iç eteğimle kalın elbisem, yün çoraplarımla pazen geceliğim, ayrıca iki tane pamuklu yazlık elbisem, yine yazları giydiğim iş elbisem ve nalınlarım, iki başlığımla bir önlüğüm ve öteki korsem, hepsi annemin şalıyla denk yapılmış ve arabanın tepesine koyulmuştu. Gerçi denk iyi bağlanmıştı ama yine de yol boyu aklım hep ondaydı, düşüverir de yolda kaybolur diye arabanın arkasına baktım durdum.

Asla arkana bakmayacaksın, diyordu çiftlik aletleri satan adam. Niye ki? diye sordum. Biliyorum, yabancı erkeklerle konuşmamak lazımdır ama o kadar birbirimize yapışık yolculuk ediyorduk ki konuşmamak elde değildi. Çünkü geçmişe mazi derler, dedi, pişmanlık fayda etmez, geçmişi geçmişte bırakmak lazım. Hazreti Lût'un karısına ne olduğunu biliyorsun değil mi, diye devam etti sözüne. Bir tuz sütununa dönmüş, öyle iyi bir kadına yazık tabii, pek çoğu tuz gibi lezzet verici de değildir aslında, ve sonra bir kahkaha attı adam. Ne dediğini anlayıp anlamadığımdan pek emin olamamıştım, ama iyi bir şey söylemiyordu galiba ve onunla daha fazla konuşmamaya karar verdim.

Sivrisinekler çok korkunçtu, hele bataklık yerlerde ve orman kıyılarında, gerçi yolun kenarındaki arazinin bir kısmı ormandan temizlenip açılmıştı ama, hâlâ ağaçlarla kaplı geniş alanlar vardı, hem de çok yüksek ve koyu renkli ağaçlarla kaplıydı buralar. Ormanda farklı bir kokusu vardı havanın; serin ve nemli, yosun kokusu, toprağın ve yıllanmış yaprakların kokusu. Ormana güvenmiyordum, ayı ve kurt gibi vahşi hayvanlarla doluydu; Nancy'nin ayı hakkında anlattıkları da aklımdaydı.

Hububat tüccarı, Ormana girmeye korkar mısın, Bayan? dedi, ben de dedim ki, Hayır, korkmam, ama mecbur olmadıkça girmem de. Güzel, dedi, genç hanımlar tek başlarına girmemeli ormana, başlarına ne geleceği bilinmez; geçenlerde bir tanesini buldular, elbisesi paramparça olmuş, kafası ise gövdesinin biraz uzağında ele geçmiş, bunun üzerine ben de dedim ki, Ayy, ayılar mı yapmış? ve o, ya ayılar ya da Kızılderililer, dedi, malum ormanın içinde onlardan da yığınla var, her an üstüne

atlayıp bir çırpıda boneni, sonra da kafa derini alıverirler, biliyorsundur, hanımların saçlarına meraklı oluyorlar, Birleşik Devletler'de iyi fiyata satıyorlar sonra. Arkasından da dedi ki, Eminim senin de, o bonenin altında güzel saçların vardır; bütün yolculuk boyunca böyle üstüme gelmeye devam etti işte, ben saldırgan buluyordum adamın tarzını.

Ayılar hakkında değilse bile, Kızılderililer hakkında kesinlikle yalan söylediğinden emindim, sadece beni dehşete düşürmeye çalışıyordu. Ben de oldukça küstah bir tonda dedim ki, Saçlarımı size emanet etmektense Kızılderililere emanet ederim, gülmeye başladı adam, oysa ciddi söylüyordum. Toronto'da Kızılderili görmüştüm, antlaşmayla hak kazandıkları parayı almak için bazen iniyorlardı oraya; Reis'in Hanımı Bayan Parkinson'ların evindeyken, sepet ve balık satmak için arka kapıya geldikleri de olurdu. Yüzlerinde en ufak bir kıpırtı olmazdı, ne düşündüklerini asla anlayamazdınız, ama git dedin mi giderlerdi. Yine de orman bitip tekrar çitlerle evler ve dışarıya asılmış çamaşırlar görününce rahatlamıştı içim, yemek pişirmek için yakılan ateşlerin, kül elde etmek için ateşe verilen ağaçların kokusu duyuluyordu.

Bir süre sonra harabeye dönmüş bir binanın önünden geçtik, bir tek temeli kalmış, o da kapkara olmuştu ve hububat tüccarı binayı gösterip buranın meşhur Montgomery Meyhanesi olduğunu söyledi bana, Ayaklanma günlerinde, Mackenzie ile ayaktakımından oluşan çetesi bozguncu toplantılarını orada yapar, sonra da Yonge Sokağı'ndan aşağı doğru hep birlikte yürüyüşe geçerlermiş. Adamın biri, hükümet birliklerine haber vermeye giderken meyhanenin önünde vurulup öldürülmüş, sonra da meyhaneyi ateşe vermişler. O hainlerin bir kısmını astılar gerçi ama hepsini değil, diyordu hububat tüccarı, ve Mackenzie denen o ödlek deyyusun da Birleşik Devletler'den geri alınması lazım, arkasında arkadaşlarının ipte sallanan cesetlerini bırakıp oraya sıvıştı pezevenk. Hububat tüccarının cebinde bir matara vardı ve anlaşılan o zamana dek içtiklerinden epey cesaret toplamıştı, nefesinin kokusundan anlıyordum bunu,

siz de bilirsiniz, bu adamlar böyle bir durumdayken üstlerine gitmemek en iyisidir; o yüzden hiç ağzımı açmıyordum.

Akşam üzeri Richmond Hill'e vardık. Pek kasabaya benzemiyordu; Yonge Sokağı boyunca dizilmiş evleriyle daha çok bir köy gibiydi. Hanın önünde indim arabadan, Nancy'yle burada buluşmayı kararlaştırmıştık, arabacı dengimi aşağı indirdi. Hububat tüccarı da indi ve nerede kalacağımı sordu. ben de bunu bilmemesinin kendisi için daha hayırlı olacağını söyledim. Bunun üzerine koluma yapıştı ve kendisiyle hana girip, birlikte geçirdiğimiz zamanın hatırına bir iki bardak viski içmem gerektiğini söyledi, ne de olsa arabadayken ahbap olmuştuk; kolumu kurtarmaya çalıştıysam da bırakmıyordu, giderek daha teklifsiz davranmakta, belime falan sarılmaya çalışmaktaydı; bir sürü aylak da etrafa toplanmış tezahürat yapıyordu. Nancy'yi görebilir miyim diye bakındım ama ortalıkta yoktu. Ne kadar kötü bir izlenim yaratacak bu, diye geçirdim içimden, bir handa sarhoşun tekiyle boğuşur durumda görecekler beni.

Hanın kapısı açıktı ve tam o sırada, sırtında çuvalı ve elinde bastonuyla çerçi Jeremiah çıktı içeriden. Onu gördüğüme çok sevinmiştim, hemen adıyla seslendim; şaşkın şaşkın suratıma bakıp telaşla geldi yanıma.

Vay, Grace Marks, dedi. Seni burada göreceğim hiç aklıma gelmezdi.

Benim de seni görmek aklıma gelmezdi, deyip gülümsedim; ama hâlâ koluma yapışmakta olan hububat tüccarı yüzünden lafı biraz geveliyordum tabii.

Bu adam arkadaşın mı? dedi Jeremiah.

Hayır, dedim, değil.

Jeremiah, sesine kibar bir beyefendi havası vererek dedi ki, Hanımefendi seni yanında istemiyor; hububat tüccarı ise benim bir hanımefendi olmadığımı söyledi ve arkasından, pek de iltifat sayılamayacak bazı sözler ekledi ve Jeremiah'nın annesiyle ilgili galiz laflar çıktı ağzından.

Jeremiah sopasını kaldırdığı gibi adamın koluna indirip

beni kurtardı; sonra adamı ittirdi, sendeleyerek geri geri giden hububat tüccarı hanın duvarına çarpıp bir at boku öbeğinin üstüne kıç üstü düşüverdi; etraftakiler şimdi onunla alay ediyorlardı, bu tip adamlar kötü duruma düşenlerle daima alay eder zaten.

Kendisine teşekkür ettiğimde Jeremiah, Buralarda bir iş mi buldun yoksa? diye sordu. Evet, dedim, o da benimle birlikte geleceğini söyledi, bakalım bana neler satacaktı; tam o sırada üçüncü bir adam çıkageldi. İsminiz Grace Marks mı? diye sordu ya da işte buna benzer bir şeyler söyledi; tam hatırlayamıyorum şimdi. Ben de, Evet, dedim ve adam, kendisinin de yeni patronum Bay Thomas Kinnear olduğunu, beni almaya geldiğini söyledi. Tek atlı küçük bir arabası vardı - sonradan öğrendim, Charley'ymiş atın adı, Beygir Charley; çok gösterişli, doru bir beygirdi, yelesiyle kuyruğu pek güzeldi ve kocaman kahverengi gözleri vardı, daha ilk görüşte çok sevdim onu.

Bay Kinnear, seyise dengimi arkaya koymasını söyledi - içeride başka paketler de vardı zaten- ve dedi ki, Bakıyorum da kasabaya geleli daha beş dakika oldu ve buradaki beyefendilerden kendine iki hayran buldun hemen; ben de onların şey olmadığını söyledim, Ne değiller? dedi, Beyefendi mi, hayran mı? Kafam karışmıştı, ne söylememi istediğini bilemiyordum.

Sonra da, Haydi Grace, çık arabaya, dedi ve ben, Aa, dedim, yani ön tarafa mı oturayım? Eh, seni paket gibi arkaya atamayız herhalde, diye cevapladı ve elimden tutarak yanına oturttu beni. Çok utanmıştım, onun gibi bir beyefendinin yanına oturmaya alışık değildim ki, üstelik bu bir de patronumdu, ama anlaşılan umursamıyordu böyle şeyleri ve yanıma geçip atı kamçıladı, gidiyorduk işte, tıpkı kibar bir hanımefendi gibi ilerliyordum Yonge Sokağı'nda, Şimdi pencerelerinden dışarıyı seyredenler hakkımızda dedikodu edecek, diye düşündüm. Ama Bay Kinnear'ın dedikoduya aldırış etmeyen bir adam olduğunu anlayacaktım sonradan, başkalarının onun hakkında söylediklerini hiç umursamıyordu. Kendi parası vardı, siyasete atılmayı da düşünmüyordu, dolayısıyla böyle şeyler umurunda değildi.

Görünümü nasıldı Bay Kinnear'ın? diye soruyor Dr. Jordan.

Tam bir beyefendi gibiydi, Efendim, diyorum, ve bıyığı vardı.

Hepsi bu mu? diyor Dr. Jordan. Onu pek ayrıntılı incelememişsin!

Ona aval aval bakmak istemiyordum, diyorum, ve tabii arabaya bindikten sonra yüzüne bakmadım hiç. Kafamda bone olduğundan, bakmak için başımı çevirmem gerekiyordu. Siz hiç bone giymemişsinizdir herhalde, değil mi Efendim?

Hayır, diyor Dr. Jordan, giymedim. O sırada çarpık gülüşüyle gülümsüyor. Rahat bir şey olduğunu sanmıyorum, diyor.

Rahat değildir zaten, Efendim, diyorum. Ama dizginleri tutarken eldivenlerini gördüm, yumuşak deriden, açık sarı eldivenleri vardı, o kadar kaliteliydi ki hiç kırışıksız oturmuştu ellerine, sanki kendi derisi sanırdınız. Hep eldivenim olmadığına hayıflanmışımdır, ellerimi şalımın kıvrımları arasına saklardım zaten.

Çok yorulmuşsundur herhalde, Grace, dedi ve ben de, Evet Efendim, dedim, sonra, Hava çok güzel, dedi ve ben de Evet Efendim, dedim ve işte böyle devam etti konuşmalarımız, inanın bana, o hoplayıp zıplayan arabada, hububat tüccarı adamın yanında yolculuk yapmaktan daha zordu bu; nedenini bilemiyorum, çünkü Bay Kinnear çok iyi bir adamdı. Ama Richmond Hill büyük bir yer değildi, birkaç dakika sonra arkamızda kalıvermişti. Bay Kinnear köyün dışında, bir kilometre kadar kuzeyinde oturuyordu.

Sonunda Bay Kinnear'a ait bağlarla bahçeleri geçip araba yoluna girdik, yüz metre kadar uzunluğunda kıvrımlı bir yoldu bu ve iki yanında, orta yükseklikte akçaağaçlar diziliydi. Yolun sonunda ise ev vardı, ön tarafta, iki yanında beyaz sütunların yükseldiği bir verandası olan büyük bir evdi, ama Reis'in Hanımı Bayan Parkinson'ın evi kadar büyük değil.

Evin arka tarafından gelen seslere bakılırsa biri odun kesiyordu. Çitin üstünde bir oğlan oturmuştu -on dört yaşlarında

olmalıydı- ve biz araba yoluna girince hemen koşup gelmiş, atı tutmuştu; eğri büğrü kesilmiş kızıl saçları ve tam kızıl saçın yanına yakışacak cinste çilleri vardı. Bay Kinnear ona dönüp Selam Jamie, dedi, Bak bu Grace Marks, ta Toronto'dan geldi. handa buldum kendisini, ve oğlan başını kaldırıp bana baktı, sanki bende komik bir şey varmış gibi sırıttı; aslında utangaçlığından ve adap bilmemesinden ileri geliyordu bu.

Verandanın önüne çiçekler dikilmişti, beyaz şakayıklarla pembe güller, üç kat volanlı etek giymiş çok şık bir hanım kesmekteydi onları; çiçekleri koymak için yassı bir sepet takmıştı koluna. Çakıl döşeli yolda tekerleklerin ve at nallarının sesini duyunca doğruldu, eliyle gözlerine gölge yaptı, o zaman fark ettim, eldivenleri de vardı; sonra tanıdım kadını, Nancy Montgomery'ydi bu. Elbisesiyle aynı uçuk renkte bir bone takmıştı, sanki ön bahçeye çıkıp çiçek kesmek için en iyi elbiselerini giymiş gibi bir hali vardı. Bana doğru neşeyle el salladı ama yanıma gelmek için hiçbir harekette bulunmadı; bir şey yüreğimi sıkıştırmıştı.

Arabadan inmek, binmekten daha zordu çünkü Bay Kinnear bana yardım etmemişti, kendini yere atıp hızla evin ön tarafına yürüdü ve başını Nancy'nin bonesine doğru eğdi, bir patates çuvalı gibi kalakalmıştım arabada ve de kendi kendime aşağı yuvarlanacaktım, nitekim öyle oldu sonunda. Arka taraftan bir adam çıkageldi; elinde balta vardı, demek o kesiyordu odunu. Tek omzuna kalın bir hırka atmış, gömleğinin kollarını sıvamıştı, yakası açıktı ve boynuna da kırmızı bir mendil bağlamış, bol pantalonunun paçalarını ise çizmelerinin içine sokmuştu. Siyah saçlı ve ince yapılıydı, boyu pek uzun değildi, en çok bir yetmiş beş falan. Hiçbir şey söylemeden, öyle baktı bana, bakışlarında şüphe vardı ve kaşları hafif çatıktı, sanki düşmanıymışım gibi; ama aslında tam bana bakar gibi de görünmüyordu, benim arkamda duran birine bakıyordu âdeta.

Oğlan, Jamie, ona dönüp Bu, Grace Marks, dedi, ama o hâlâ bir şey söylemiyordu; sonra Nancy'nin sesi duyuldu, McDermott, atı içeri alıver olur mu? Grace'in eşyasını da, oda-

sına götür ve kendisine de gösteriver odayı. İşte o zaman hiddetten yüzüne kan yürüdü ve ters bir tavırla bana dönüp başıyla onu izlememi işaret etti.

Gözlerimde güneşin son ışıkları, bir an öyle kaldım orada, şakayıkların yanı başındaki Nancy'ye ve Bay Kinnear'a baktım; gökten üstlerine altın tozu yağmış gibi, pırıl pırıl bir haleyle çevrelenmişlerdi, Nancy'nin kahkahasını duyuyordum. Kan ter içindeydim, yorgun ve açtım, yolda toz toprak içinde kalmıştım, dönüp tek bir söz etmemişti bana.

Sonra atla arabanın peşine takılıp evin arka tarafına doğru gittim. Jamie de yanımda yürüyordu, çekine çekine sordu, Çok büyük mü, Toronto yani, çok mu büyük bir yer, hiç gitmedim de, tek söz çıktı ağzımdan, Yeterince. Toronto hakkındaki sorularına cevap vermek gelmiyordu içimden, çünkü tam o anda, oradan ayrıldığım için derin bir keder duymaktaydım.

Gözlerimi kapadığımda o evin her ayrıntısını bir resim netliğinde hatırlayabiliyorum -çiçekli verandayı, günışığında parlayan pencereleri ve beyaz sütunları- ve o evin bütün odalarını gözüm kapalı dolaşabilirdim, gerçi o anda bunlar gelmiyordu aklıma, yalnızca bir bardak su istiyordum. Ne garip, altı ay sonra, o evde yaşayan bütün insanlar içinde bir tek ben sağ kalacaktım.

Jamie Walsh dışında tabii; ama o zaten orada yaşamıyordu.

24

McDermott, benim odam olacak yeri gösterdi, kışlık mutfağın hemen dışındaydı burası. Pek kibar değildi adam, bütün söylediği, Sen burada yatacaksın, oldu. Dengimi çözerken Nancy geldi, yüzünde güller açıyordu şimdi. Seni burada gördüğüme çok memnunum, Grace, dedi, Geldiğine sevindim. Soba yanmadığı için yazlık mutfaktan daha serin olan kışlık mutfaktaki masaya oturttu beni ve elimi yüzümü yıkayabileceğim bir kap gösterdi, sonra bir bardak hafif alkollü bira ve kilerden çıkardığı biraz soğuk eti koydu önüme, Yol yorgunusundur şimdi, dedi, bu yol çok yoruyor insanı ve ben yerken yanımda oturdu, olabildiğince canayakın davranıyordu.

Çok güzel bir çift küpe vardı kulaklarında, hakiki altın oldukları belliydi ve hayret edip kalmıştım, kâhya maaşıyla onları nasıl alabildiğine.

Yemeğimi bitirince bana evi ve müştemilatını gösterdi. Yazlık mutfak, ana binadan tamamen ayrı bir yerdeydi, böylece fazla ısınmıyordu, herkesin benimsemesi gereken çok akıllıca bir uygulama bu. Her bir mutfakta kanatlı kapı ve büyükçe bir demir kuzine vardı, kuzinelerin önünde bulunan madeni levha ısının daha kalıcı olmasını sağlıyordu, o zamanlar en yeni kuzine modeliydi bu; ayrıca her mutfakta, bir boruyla dışarıdaki lağım çukuruna bağlanan ayrı bir evye ve ayrı kiler bulunuyordu. Tulumbayla su çekilen kuyu avluda, iki mutfağın arasındaydı; üstünün açık olmadığını görünce rahatladım, çünkü açık kuyular tehlikeli olurdu, içine bir şey düşürebilirdiniz, hem de sıçanlar barınırdı içlerinde.

Yazlık mutfağın arkasında ahır, onun bitişiğinde de arabanın konduğu bölme vardı. Bu bölmeye iki araba rahat sığardı ama Bay Kinnear'ın yalnızca bir tane, hafif arabası vardı, zaten doğru dürüst bir araba o yollarda işe yaramazdı herhalde. Ahırdaysa hayvanlara ayrılmış dört bölme bulunuyordu, ama

Bay Kinnear'ın yalnızca bir ineği ile iki atı vardı, Beygir Charley ve bir de büyüdüğünde binek atı olacağı söylenen bir tay. Koşum takımlarının durduğu oda ise kışlık mutfağın bitişiğindeydi, alışılmadık bir durumdu bu, hem de uygun değildi.

Ahırın üstünde bir çatı odası vardı, McDermott orada yatıyordu. Nancy, onun daha bir hafta önce işe alındığını ve Bay Kinear'ın bir dediğini iki etmediği halde kendisine diş biledigini ve küstah davrandığını anlatmıştı bana: ben de, belki bütün dünyaya diş biliyor olabileceğini söyledim, çünkü bana da ters davranmıştı. Nancy ise kendisine karşı davranışları söz konusu olduğunda, onun ayağını denk alması gerektiğini söyledi, yoksa kapının önüne koyulurdu, onun gibisi doluydu sokakta, eski askerlerin hepsi de iş arıyordu.

Ahırların kokusunu her zaman sevmişimdir. Tayın burnunu okşayıp Charley'ye de İyi günler, dedim ve ineği de selamladım elbette, çünkü süt sağmak benim işim olacaktı ve onda iyi bir ilk intiba bırakmalıydım. McDermott hayvanlara saman veriyordu; bizi görünce hiç konuşmadı, yalnızca homurdandı ve Nancy'ye öyle pis bir bakış attı ki, yıldızlarının hiç barışmadığını anladım ve ahırdan çıkarken Nancy, Her geçen gün daha da kabalaşıyor, dedi, Vallahi kendi bilir, doğru dürüst davranırsa ne âlâ, ama böyle devam edecek olursa işte kapı orada, düşsün yola iş arasın kendine ya da isterse bir hendeğin dibini boylasın, bana ne! sonra da güldü; McDermott inşallah duymamıştır, diye geçirdim içimden.

Ahırdan sonra kümese ve tavukların gezindiği avluya baktık, tavuklar kaçmasın diye etrafına söğüt dallarından çit örülmüştü, gerçi tilkilerle gelincikleri dışarıda tutmak için parlak bir fikir değildi bu, tabii bir de rakunları, bilirsiniz onlar en azılı yumurta hırsızlarıdır; sonra sebze bahçesine baktık, çok güzel sebzeler ekilmişti ama toprağın çapalanması lazımdı; binaların epeyi arkasında, bir patikanın kıyısında da hela vardı.

Bay Kinnear'ın arazisi büyüktü, inekle atlar için bir otlağı, tam Yonge Sokağı'nın başında küçük bir meyve bahçesi, sürülmüş birkaç tarlası ve henüz ağaçlardan temizlenmekte olan

toprakları vardı. Buralara Jamie Walsh'un babası bakıyor, dedi Nancy; Bay Kinnear'ın arazisi içinde, iki yüz elli metre kadar ötede bir kulübeleri varmış. Bizim durduğumuz yerden bir tek damı, bir de ağaçların arasından yükselen bacası görünüyordu. Jamie zeki ve geleceği parlak bir çocuktu, Bay Kinnear'ın ayak işlerine bakıyordu; flüt çalıyordu üstelik; aslında kendisi flüt diyordu ama daha çok düdüğe benziyordu çaldığı alet. Nancy bir akşam gelip bize flüt çalacağını söyledi, Jamie'nin de çok hoşuna gidermiş, kendisi ise müziğe bayılırmış ve piyano çalmayı öğreniyormuş. Buna çok şaşırmıştım, bir kâhya için alışılmışın dışındaydı çünkü. Ama hiçbir şey söylemedim.

İki mutfak arasındaki avluya çamaşır asmak için üç sıra ip gerilmişti. Ayrı bir çamaşırhane yoktu, hepsi iyi kalite olan bakır kapkacak, yıkanma tekneleri ve çamaşır dövülen tekneyle birlikte çamaşırlar da yazlık mutfakta, kuzinenin yanında duruyordu; bir de sabunu kendilerinin yapmadığını, hazır aldıklarını duyunca çok sevinmiştim, çarşı sabununu köpürtmek daha kolaydı.

Domuz beslemediklerine de sevindim, çünkü domuzlar fazla zeki hayvanlardı ve ağıllarından kaçmaya meraklı oluyorlardı, bir de tabii berbat kokarlardı. Ahırda, farelerle sıçanlara karşı iki kedi besliyorlardı ama köpek yoktu. Bay Kinnear'ın yaşlı köpeği Fancy ölmüşmüş. Nancy, eve bir yabancı yaklaşırken havlayacak bir köpek olsa içinin daha rahat edeceğini söylüyordu, zaten Bay Kinnear da ava götüreceği iyi bir köpek arıyormuş; öyle çok iyi bir avcı değilmiş ama sonbaharda bir iki ördek vuruyormuş işte ya da yaban kazı, o civarda çok yaban kazı olurmuş ama Nancy'nin damak zevkine göre değilmiş eti.

Kışlık mutfağa dönmek için ön kapıdan girip bir holden geçtik, geniş bir holdü burası, üstünde geyik boynuzu asılı bir şömine vardı ve duvarları iyi cins yeşil kâğıtla kaplıydı, yere pahalı bir Türk halısı serilmişti. Yerde bir de kilere açılan kapak vardı ama görebilmek için halıyı kaldırmak gerekiyordu, doğrusu bu kapağın da tuhaf bir yere yapıldığını düşünmüştüm, mutfak daha uygun olurdu; oysa mutfağın altında kiler yoktu. Aşağı inen merdivenler çok dikti, kiler de yarım bir duvarla iki bö-

lüme ayrılmıştı, bir tarafta tereyağı ile peynirlerin saklandığı süthane, diğer tarafta fıçılar içinde şarapla biranın, içi kum dolu sandıklarda kışın elma, havuç, lahana, pancar ve patatesin saklandığı bölüm, boş şarap fıçıları da burada duruyordu. Bir pencere vardı ama Nancy, buraya inerken mutlaka yanıma mum ya da lamba almamı söyledi, aşağısı çok karanlıktı, düşüp boynumu kırabilirdim.

O gün kilere inmemiştik.

Holden çıkınca ön taraftaki oturma odasına geçiliyordu, burada ayrı bir soba ve iki resim vardı, biri aileyi gösteren grup portresiydi, sanıyorum Bay Kinnear'ın uzak atalarıydı bunlar, çünkü yüz hatları çok sertti ve üzerlerindeki giysilerin modası geçeli uzun zaman olmuştu, diğer resimdeyse küt bacaklı, kocaman, semiz bir boğa vardı; bir de piyano duruyordu oturma odasında, kuyruklu piyano değildi ama, evlerin salonlarına konan cinsten, arkası düz bir piyanoydu ve sonra Birleşik Devletler'den alınmış, en iyi cins balina yağıyla yanan küre biçimli bir avize; o zamanlar gazyağı kullanılmıyordu lambalarda. Oturma odasının arkasında yemek odası bulunuyordu, bir şömine vardı bu odada, kilitli bir büfede gümüş şamdanlar, pahalı porselenler ve bir tabak duruyordu, şöminenin üstüne de sülün ölülerini gösteren bir av tablosu asılmıştı, yemek yerken buna bakmanın hiç de hoş olmayacağını düşündüm. Burası, çift kanatlı kapılarla oturma odasına açılıyordu, mutfaktan yemek taşınabilmesi için holden buraya açılan tek kanatlı bir kapı daha vardı. Holün öbür ucunda Bay Kinnear'ın kütüphanesi bulunuyordu ama o sırada kitap okumakta olduğundan girmedik içeri, onun da arkasında küçük bir çalışma odası vardı, Bay Kinnear mektuplarını oradaki masada yazar, işlerini orada görürdü.

Evin girişinde, tırabzanı cilalı, çok zarif bir merdiven yükseliyordu; oradan yukarı çıktık, ikinci katta Bay Kinnear'ın yatak odası bulunuyordu -kocaman bir karyola vardı içeride- ve hemen bitişiğinde de tuvalet odası, içeriye oval aynalı bir tuvalet masası ile oymalı bir gardrop konmuştu, yatak odasının

duvarına ise üstünde hiçbir giysi olmayan bir kadının resmi asılıydı, bir divana uzanmıştı kadın, sırtı dönük olarak yan duruyor, omzunun üstünden arkaya bakıyordu ve başında bir tür türban, elinde de tavuskuşu tüylerinden yapılmış bir yelpaze vardı. Evin içinde tavuskuşu tüyü uğursuzluk getirir, herkes bilir bunu. Gerçi bu yalnızca bir resimdi ama ben olsam kendi evime asla böyle şey sokmazdım. Bir resim daha vardı, o da yine çıplak bir kadını gösteriyordu, yıkanan bir kadın, ama o resmi inceleme fırsatı bulamadım. Bay Kinnear'ın yatak odasında iki tane çıplak kadın resmi görmek şaşırtmıştı beni, Reis'in Hanımı Bayan Parkinson'larda çoğunlukla manzara ya da çiçek resimleri olurdu.

Koridorun sonunda, evin arka tarafına doğru, Nancy'nin kendi yatak odası vardı, pek büyük değildi burası; bir de her odaya halı serilmişti. Aslında yaz gelince bütün bu halıların dövülüp temizlenmiş ve kaldırılmış olması gerekiyordu ama Nancy, yardım edecek kimse olmadığı için üstesinden gelememişti bu işin. Onun odasının Bay Kinnear'ınkiyle aynı katta bulunması da şaşırtmıştı beni, ama bu evde üçüncü bir kat yoktu zaten ya da Reis'in Hanımı'nın evinde olduğu gibi tavanarası da yoktu, ne de olsa çok daha büyüktü o ev. Bir de konuklara ayrılmış bir oda bulunuyordu. Koridorun sonunda, kışlık giysilerin falan koyulduğu bir dolap, ayrıca içinde bir sürü raf olan, tıka basa doldurulmuş bir yüklük vardı; Nancy'nin yatak odasının bitişiğinde küçük bir oda bulunuyordu, Nancy'nin dediğine göre kendi dikiş odasıydı orası ve içinde bir masayla sandalye duruyordu.

Evin üst katını da gezdikten sonra yine aşağı inip benim yapacağım işleri konuştuk; iyi ki mevsim yaz, diyordum kendi kendime, yoksa bütün o şöminelerin yakılması, hem de ocak ızgaralarıyla kuzinelerin ovulup temizlenmesi bana kalacaktı; ve Nancy, elbette daha ilk günden işe koyulmayacağımı, ertesi gün başlayacağımı söyledi, çok yorulmuş olmalıydım ve herhalde erkenden odama çekilmek isterdim o gün. Çok yorulmuştum gerçekten de, daha güneş batarken yatağa girdim.

Ve ilk iki hafta her şey yolunda gitti, diyor Dr. Jordan. Benim itirafımı okuyor yüksek sesle.

Evet, Efendim, diyorum. öyle oldu. Aşağı yukarı yolunda gitti.

Her şey nedir? Nasıl gidiyordu ki?

Anlayamadım, Efendim.

Her gün ne yapıyordun?

Ha, olağan işler işte, Efendim, diyorum. Görevim neyse onu yapıyordum.

Kusuruma bakma, diyor Dr. Jordan. Ama tam olarak neydi bu görevler?

Başımı kaldırıp bakıyorum ona. Üstünde küçük beyaz kareler olan sarı bir boyunbağı takmış. Şaka etmiyor. Bilmiyor gerçekten de. Onun gibi erkekler, kendi bıraktıkları pisliği temizlemek zorunda değildir ki, oysa bizler kendi pisliğimizi kendimiz temizleriz, onlarınki de pazarlığa dahildir tabii. Bu bakımdan çocuklara benzerler, ilerisini düşünmeleri ya da yaptıkları şeylerin sonuçlarından ötürü kaygılanmaları gerekmez. Ama kendi kabahatleri değil tabii, böyle yetiştiriliyorlar.

25

Ertesi gün şafakta uyandım. Yattığım küçücük oda çok basık ve bunaltıcıydı, yaz sıcakları başlamıştı artık; hırsızlara karşı gece kepenkler kapatıldığından karanlıktı da içerisi. Sivri ve kara sinekler yüzünden pencere açılamıyordu; bir parça mermerşahi kumaş bulup pencereye ya da yatağımın üstüne germek geldi aklıma. Nancy'yle konuşacaktım bunu. Sıcak yüzünden bir tek korseyle yatmıştım gece.

Kalkıp pencereyi ve kepenkleri açtım içeri ışık girsin diye ve çarşafları havalandırmak için ters çevirdim, sonra iş elbisemi giyip önlüğümü taktım, saçlarımı topladım, başlığımı firketelerle saçıma tutturdum. Başka zaman, mutfaktaki evyenin üstüne asılı aynanın karşısına geçip daha güzel yapacaktım saçlarımı, şimdi odamda ayna yoktu. Kollarımı sıvadım, ayağıma nalınlarımı geçirdim ve yatak odamın kapısındaki sürgüyü açtım. Daima sürgülerdim kapıyı, çünkü eve biri girecek olsa en çabuk ulaşacağı yer benim yattığım oda olurdu.

Erken kalkmayı seviyordum; o zaman, bir süre için, sanki orası benim evimmiş gibi oyun oynayabiliyordum kendi kendime. İlk yaptığım iş odamdaki oturağı kovaya boşaltmak oldu, sonra elimde kovayla kışlık mutfağın kapısından dışarı çıktım, mutfaktan geçerken yerleri bir güzel ovmak gerektiğini düşündüm, çünkü Nancy işleri çok savsaklamıştı anlaşılan ve yer döşemesinde hep çamur izleri kalmıştı. Avluda hava tertemizdi; gökyüzünde, doğuda pembe bir ışıltı vardı ve tarlaların üstünde sedefli, boz bir pus yükseliyordu. Bir kuşun cıvıltısı duyuluyordu yakınlarda -galiba çalıkuşuydu- daha uzaklarda ise kargalar ötüyordu. Şafak vakti sanki her şey yeni baştan başlar gibiydi.

Atlar mutfak kapısının açıldığını duymuş olmalıydı, çünkü kişnemeye başladılar; ama atlara yem vermek ya da onları otlağa salmak benim işim değildi, gerçi seve seve yapardım bunu. İnek de möö diye bağırdı oradan, memeleri dolmuştu anlaşılan ama beklemek zorundaydı, her işe birden koşamazdım.

Patikadan yürüyüp tavukların gezindiği bahçeyi ve sebze bahçesini geçtim, üstüne şebnem serpiştirilmiş otları geçtim, gece tül gibi örülmüş örümcek ağlarını kenara ittim. Asla örümcek öldürmem. Mary Whitney bunun bela getireceğini söylerdi, üstelik böyle diyen bir tek o değildi. Evin içinde örümcek buldum mu hemen süpürgenin ucuna alır, dışarıya silkelerdim ama herhalde kazara öldürdüklerim de olmuştur, belanın başımdan hiç eksik olmadığına bakılırsa.

Helaya varıp kovayı boşalttım, sonrası malum.

Sonrası malum mu, Grace? diye soruyor Dr. Jordan.

Bakakalıyorum. Helada ne iş görüldüğünü de gerçekten bilmiyorsa, bu adam için hiç umut yok demektir.

Yani sonrası şöyle, eteklerimi kaldırdım ve vızır vızır uçuşan sineklerin tepesine çöküp evdeki herkesin, hanımefendinin de hanımefendinin hizmetçisinin de kıçını koyduğu yere oturdum, malum her ikisi de çiş yapar ve her ikisininki de aynı kokar, leylak kokusuna da benzemez bu, Mary Whitney'nin dediği gibi. Orada silinmek için hazır bulunan ise Godey'den Hanımlara Tavsiyeler'in eski bir nüshasından ibaretti; silinmeden önce hep resimlerine bakmışımdır. Çoğunlukla en son modayı gösteren resimlerdi bunlar, ama İngiltere'nin düşeslerine ve New York ile benzeri yerlerdeki yüksek sosyete hanımlarına ait resimler de oluyordu. Eğer elinizden geliyorsa, asla bir dergide ya da gazetede resminizin çıkmasına izin vermeyeceksiniz, yoksa yüzünüzün, bir kez sizin denetiminizden çıktıktan sonra başkaları tarafından ne amaçla kullanılacağını asla bilemezsiniz.

Ama bunların hiçbirini söylemiyorum Dr. Jordan'a. Sonrası malum işte, diyorum kesin bir kararlılıkla, çünkü onun hakkı olan yalnızca Sonrası malum. Çünkü ille de herşeyi bilmek için beni sıkıştırıyor diye her bildiğimi anlatacak değilim.

Sonra kovayı avludaki kuyuya taşıdım, diyorum, ve kuyunun yanında bu amaçla bulundurulan kovayla tulumbanın silindirine su döktüm, malum tulumbadan su çekebilmek için önce

içine biraz su koymanız gerekir, Mary Whitney, özellikle bazı haysiyetsizce emellerle bir kadına yaltaklanırken, erkeklerin de hadiseye aynen böyle baktığını söylerdi. Tulumba su basmaya başlayınca hela kovasını çalkaladım, yüzümü yıkadım ve avcuma su doldurup içtim. Bay Kinnear'ın kuyusundan gelen su güzeldi, demir ya da kükürt kokusu yoktu. Artık güneş de yükselmeye başlamıştı, pus dağılıyordu ve güzel bir sabah olacağı belliydi.

Sonra yazlık mutfağa giderek kuzineyi yaktım. Önceki günden kalan külleri temizledim ve helaya ya da sebze bahçesine serpmek üzere sakladım, bahçeye kül serpince salyangoz ve sümüklüböcek gelmez. Kuzine yeni bir modeldi ve onun da kendine göre fikirleri vardı, ilk yaktığımda üstüme kara dumanlar püskürterek ateşe atılmış bir cadıya çevirdi beni. Ona biraz dil dökmem gerekti, eski gazete kâğıdı parçalarından koydum içine -Bay Kinnear gazetelere düşkündü, bir sürü gazete alırdı- ayrıca çıra da attım; sonunda öksürük tutmuştu işte kuzineyi, ben de ızgaradan içeri doğru üfledim ve nihayet alevler tutuşup parıldamaya başladı. Yakacak odun bu kuzine için fazla büyük kesilmişti, bu yüzden ocak demiriyle iteleyerek içeri tıkabildim ancak. Daha sonra Nancy'yle konuşmam gerekiyordu bunu, o da odun kesmekten sorumlu olan McDermott'la konuşmalıydı.

Sonra bahçeye çıktım tekrar ve tulumbadan bir kova su çekerek mutfağa taşıdım, sonra bir kepçeyle çaydanlığı doldurdum ve kuzinenin üstünde kaynamaya bıraktım.

Sonra kışlık mutfağın hemen yanında, koşum takımlarının durduğu bölmedeki sandıktan iki havuç aldım, pörsümüş havuçlardı bunlar, ve cebime koyup elimde süt kovasıyla ahırın yolunu tuttum. Atlar içindi havuç, gizli gizli verdim; zaten ancak at yemi olacak durumdaydılar ama izinsiz almıştım işte. Kulağım yukarıda, McDermott'ın yattığı bölmedeydi hep, onun kemik takırtılarını duymaya çalışıyordum ama hiç ses gelmiyordu, ya ölü gibi uyumaktaydı hâlâ ya da rol yapıyordu.

Sonra ineği sağdım. İyi bir inekti, hemen alıştı bana. Bazı inekler çok huysuz olur, boynuzu takıverirler bir yanınıza ya da teperler sizi ama bu öyle değildi, daha alnını sağrısına dayar da-

yamaz kendini bırakıp işe koyuldu. Ahırdaki kediler sütün kokusunu duyunca miyavlayarak yanaştılar, biraz verdim onlara. Sonra atlara veda ettim, Charley kafasını önlüğümün cebine soktu. E, havuçların yerini bellemişti tabii.

Giderken üst kattan tuhaf bir ses duydum. Sanki biri iki eline birer çekiç almış hırsla vurmaktaydı ya da ahşap bir davulu çalıyordu. Önce anlayamadım ne olduğunu; ama dinledikçe, anladım ki McDermott, tavanarasının çıplak tahtaları üstünde dans ediyor. Gayet usta bir dansçı olduğu anlaşılıyordu bu seslerden; iyi de ne diye sabah sabah, kendi başına dans etmekteydi orada? Belki de sırf keyfi öyle istediği için, birden coşmuştu işte adam; ama bir biçimde, asıl nedeninin bu olmadığını hissediyordum.

Sütü yazlık mutfağa taşıyıp bir kısmını çay için ayırdım; sonra sinek gelmesin diye süt kovasının ağzını bir bezle örttüm, öylece kaymak tutmaya bıraktım sütü. Eğer fırtına falan kopup da gökgürültüsü olmazsa gün içinde bir ara tereyağı yapacaktım, gök gürlerken tereyağı yapılmaz. Sonra biraz ara verip odamı toplamaya gittim.

Aslında pek oda denemezdi buraya, duvarlarında ne kâğıt vardı ne de bir resim, hatta perdesi bile yoktu. Süpürgeyle şöyle bir süpürdüm, sonra oturağı yıkayarak yatağın altına sürdüm. Yatağın altındaki tozlar dev topaklar oluşturmuştu, hani koca bir koyundan kırpılmış yün kadar vardı neredeyse, odanın çok uzun zamandır süpürülmediğini anlayabiliyordunuz. Şilteyi silkeleyip çarşafları düzelttim ve yastıkları kabarttım, sonra yorganı tersyüz ettim. Eprimiş eski bir yorgandı, ama belli ki ilk yapıldığında pek güzelmiş, bir Yaban Kazı Avı'ydı; kendime yapacağım yorganları düşünmeye başladım, yeterince para biriktirip evlendikten sonra tabii ve kendi evim olunca.

Odamın derli toplu olması içimi ferahlatmıştı. Gün bitip de buraya geri döndüğümde temiz ve tertipli olacaktı, sanki bir hizmetçi benim için düzenlemiş gibi.

Sonra yumurta sepetini ve yarıya kadar su dolu bir

kovayı alıp kümese gittim. James McDermott da bahçeye inmiş, tulumbanın suyunda kara kafasını yıkıyordu ama arkasından geldiğimi duymuş olmalı; kafasını sudan çıkardığında, bir an için yitip gitmiş bir insan yüzü gördüm karşımda, vahşi ve delirmiş, boğuldu boğulacak bir çocuk gibi; o anda, peşinden kimin kovaladığını düşünüyor acaba diye merak etmiştim. Ama sonunda kim olduğunu anladı ve şen şakrak el salladı bana, en azından dostça bir işaretti bu, hem de ondan gelen böyle ilk işaret. Benimse iki elim de doluydu, ancak başımı sallayabildim.

Suyu tavukların yalağına dökerek kümesten dışarı çıkmalarını sağladım, onlar kim önce içecek diye itişe kakışa suya hücum ederken içeri girip yumurtaları topladım - kocamandı yumurtalar, yılın o zamanında olduğu gibi. Sonra tavuklar yesin diye biraz darı ve önceki günden kalan yemek artıklarını saçtım yere. Pek hoşlanmazdım tavuklardan, gıdaklaya gıdaklaya pislik eşeleyen birtakım şapşal kuşlardansa şöyle kürklü hayvanları tercih ederdim doğrusu; ama yumurta istiyorsanız bu sersem kuşlara katlanmak zorundasınız.

Horoz, hareminden uzak durayım diye mahmuzlarıyla ayaklarımı dürtmeye başlamıştı, ben de tekmeyi bastım, az kalsın nalınım uçuyordu ayağımdan. Derler ki, bir kümes dolusu tavuğu mutlu etmeye tek bir horoz yeter ama bana kalırsa bir horoz çok fazlaydı. Bana bak, dedim ona, ayağını denk al yoksa koparıverirım boynunu; aslında hiçbir zaman yapamazdım böyle bir şeyi.

O sırada çitin arkasından McDermott, ağzı kulaklarında beni seyrediyordu. Gülmek yakışıyordu ona, bunu kendisine belirtmeliydim, gerçi çok karaydı ve gülümserken külhani bir kıvrım oluşmuştu ağzında. Ama belki de Efendim, sonradan olanlara göre kuruyorum bunu şimdi kafamda.

Acaba bana mı söylüyorsun? dedi McDermott. Yanından geçerken, Hayır, dedim soğuk bir sesle, sana söylemiyorum. O sırada aklından ne geçtiğini biliyordum elbette, hiç de yeni bir şey değildi bu. Bu tür dertler istemiyordum başımda, dolayısıyla fazla soğuk da olmadan mesafeli davranmak en iyisiydi.

Sonunda çaydanlık kaynamaya başlamıştı. İçi sütlü lapayla dolu kabı koydum kuzinenin üstüne; sonra çayı yaptım ve demlenmeye bırakıp bahçeye gittim tekrar, bir kova daha su çekerek geri döndüm, kuzinenin arkasında duran büyük bakır ibriği suyla doldurdum, bulaşık yıkamak ve benzeri işler için bol miktarda su ısıtmam gerekiyordu çünkü.

O sırada üstünde alaca pamukludan bir elbise ve önlükle Nancy çıkageldi, önceki gün öğle üzeri giydiği gibi şık bir elbise değildi bu. Günaydın, dedi, ben de aynen karşılık verdim. Çay hazır mı, diye sordu, ben de hazır olduğunu söyledim. Ay, sabahları çayımı içene kadar ceset gibi dolaşıyorum, dedi, ben de ona çay koydum.

Bay Kinnear çayını yukarıda alacak, dedi, ama Nancy, üstünde küçük bir demlik, bir fincan ve tabak olan bir çay tepsisini akşamdan hazır ettiğinden ben bunu biliyordum zaten; üstünde aile arması olan gümüş tepsi değildi bu, boyalı ahşap tepsiydi. Sonra, diye devam etti, aşağı indiğinde, kahvaltısını etmeden önce bir fincan daha çay ister, âdeti böyle.

Küçük bir sürahiye taze süt doldurdum, yanına şekerliği de koyup aldım tepsiyi. Ben götürürüm, dedi Nancy. Şaşırmıştım, Reis'in Hanımı Bayan Parkinson'larda kâhyanın elinde çay tepsisiyle merdiven çıkmasının söz konusu bile olamayacağını, bunun, kâhyalık konumunun altında bir iş olduğunu, hizmetçiler tarafından yapılması gerektiğini söyledim. Nancy bir an bakakaldı bana, hoşlanmamıştı bu işten; ama sonra, Elbette, dedi, ben de hizmetçinin yokluğunda alıştım zaten, e birisinin bu işi yapması lazımdı. Böylece tepsiyi ben götürdüm.

Bay Kinnear'ın yatak odasına açılan kapı merdivenin tam tepesindeydi. Kapının yanında tepsiyi bırakabileceğim hiçbir şey yoktu, o yüzden kapıyı çalarken tek kolumla tepsiyi dengede tutmaya çalışıyordum. Çayınız, Efendim, dedim. İçeriden bir mırıltı gelince de girdim. İçerisi karanlıktı, tepsiyi yatağın yanı başındaki yuvarlak sehpaya bırakıp pencerelere gittim ve perdeleri araladım. Koyu kahverengi brokardandı perdeler, dokununca saten gibi geliyorlardı ele ve kenarlarında dantel vardı,

yumuşacıktılar; ama bana sorarsanız yazın pamuklu kumaştan ya da mermerşahiden beyaz perde kullanmak en iyisidir, çünkü beyaz sıcağı emmediği için içerisi fazla ısınmaz, hem çok daha ferah gösterir odayı.

Bay Kinnear'ı göremiyordum, odanın en karanlık köşesindeydi, yüzü gölgede kalmıştı. Yatağında yama işi yorgan yerine perdelere uygun koyu renk bir örtü vardı; ama örtü de sıyrılıp atılmıştı, üstünde bir tek çarşafla yatıyordu Bay Kinnear. Sesi sanki çarşafın altından gelir gibiydi. Teşekkür ederim, Grace, dedi. Daima lütfen ve teşekkür ederim diyen insanlardandı o. Nasıl konuşulacağını bilen bir adam olduğunu belirtmek zorundayım.

Bir şey değil, Efendim, dedim, gerçekten de hiçbir şey değildi böyle bir adama hizmet etmek, kalpten duyuyordum bunu. Ona hizmet etmekten asla gocunmazdım, bunun karşılığında bana ücret ödediği halde sanki içimden geldiği için yapıyordum her şeyi. Bu sabah yumurtalar çok güzel, Efendim, dedim, Kahvaltıda yumurta ister miydiniz?

Evet, dedi, biraz tereddütlüydü. Teşekkür ederim, Grace. Eminim iyi gelir bana.

Bu söyledikleri hiç hoşuma gitmemişti, sanki hastaymış gibi konuşuyordu. Oysa Nancy hiçbir şey söylememişti bu konuda.

Aşağı inince dedim ki Nancy'ye, Bay Kinnear kahvaltıda yumurta istiyor. Nancy, Ben de istiyorum, dedi. Bay Kinnear'ın yumurtasını domuz pastırması üstüne kıracaksın ama ben yağda yumurta yiyemem, benimki haşlanmış olsun. Kahvaltıyı birlikte edeceğiz, yemek salonunda, benim kendisine eşlik etmemi ister, tek başına yemekten hoşlanmıyor.

Hiç duyulmamış bir şey olmasa da, biraz tuhafıma gitmişti bu. Sonra dedim ki, Bay Kinnear hasta mı yoksa?

Nancy biraz güldükten sonra, Bazen öyle kuruntulara kapılır, dedi. Ama hepsi kafasının içinde. Üstüne düşülsün istiyor.

Acaba neden evlenmemiş, dedim, onun gibi iyi bir

adam. O sırada kızartma tavasına uzanmıştım, yumurta yapmak için, öylesine bir soruydu işte, belli bir amaçla sormamıştım; ama Nancy kızgın bir tonda cevap verdi, belki de bana öyle gelmişti. Bazı beyefendiler evliliğe yanaşmıyorlar, dedi. Kendi hallerinden gayet memnun yaşıyor ve evlenmeden de pekâlâ yapabileceklerine inanıyorlar.

Bence pekâlâ yapabilirler de, dedim.

Elbette yapabilirler, yeterince zengin olurlarsa, dedi. Almak istedikleri şeyin karşılığını öderler. Onlar için fark etmiyor nasıl olsa.

Şimdi gelelim Nancy'yle aramdaki ilk sürtüşmeye. Daha ilk gün, Bay Kinnear'ın yatağını topluyordum ve üstüme de yatak önlüğümü giymiştim, kuzinenin kiri ve isi beyaz çarşaflara bulaşmasın diye. Nancy durmadan etrafımda dolaşarak neyin nereye koyulacağını, çarşafların köşelerinin yatağın kenarına nasıl sıkıştırılacağını, Bay Kinnear'ın yatarken giydiği entarinin nasıl havalandırılacağını, fırçalarıyla tuvalet malzemesinin tuvalet masası üstüne ne şekilde dizileceğini, gümüş saplarının ne sıklıkta cilalanacağını ve de Bay Kinnear'ın katlanmış gömleklerinin hangi raflarda, çarşaflarının ise hangi raflarda yer almasını istediğini anlatıyordu; sanki ben daha önce hiç bu işleri yapmamışım gibiydi tavrı.

İşte o zaman düşündüm de, bir zamanlar kendisi de hizmetçilik yapmış bir kadına hizmet etmek, hiç böyle tecrübesi olmayan birine hizmet etmekten kat kat zordu - o zamandan beri de böyle düşünürüm; çünkü hizmetçilik yapanların kendilerine özgü iş görme yöntemleri vardır, hem işin kolayını bilirler, mesela bir iki sinek ölüsünü yatağın altına atıvermek ya da bir parça kum ile tozu halının altına süpürmek gibi, çok dikkatle bakılmadıkça asla farkına varılmaz bunların; dolayısıyla da bu kadınların gözleri daha keskin oluyor, böyle numaralar yapmaya kalkıştığınızda daha çabuk yakalıyorlar sizi. Ben öyle pasaklı değilimdir aslında, ama hepimizin bazı günler acelesi olur.

Ağzımı açıp da Reis'in Hanımı'nın evinde bunun böyle

yapılmadığını söyleyecek olduğumda Nancy, ters bir şekilde, bunun onu hiç ilgilendirmediğini, artık Reis'in Hanımı'nın evinde çalışmadığımı söyledi. Bir zamanlar öyle görkemli bir yerde çalışmış ve kendisinden çok daha üstün kimselerle bir arada bulunmuş olduğumu hatırlatmam hoşuna gitmemişti. Ama o zamandan beri düşünmüşümdür, bence bütün o yaygaranın nedeni, beni Bay Kinnear'ın odasında tek başıma bırakmak istememesiydi, belki geliverirdi Bay Kinnear.

Onu biraz rahatlatmak için duvardaki resmi soracak oldum; şu elinde tavuskuşu tüyünden yelpaze olan kadını değil, ötekini, bahçede yıkanan kadını -ki bahçe, tuhaf bir yer tabii yıkanmak için- kadının saçları toplanmıştı ve elinde büyük bir havluyla bir hizmetçi bekliyordu yanında, bu arada birkaç sakallı ihtiyar, çalıların ardından kadını gözetlemekteydi. Giysilere bakarak bu resmin çok eski zamanları gösterdiğini anlayabiliyordum. Nancy bunun bir gravür olduğunu, elle boyandığını söyledi, Kitab-ı Mukaddes'teki bir hikâyeyi, Suzanna ile İhtiyarlar'ı gösteren ünlü bir tablonun kopyasıymış. Bu kadar çok şey biliyor olmakla pek gururlanıyordu Nancy.

Ama deminden beri her şeye bir kusur bulup dır dır etmesinden çok rahatsız olmuştum, Kitab-ı Mukaddes'i su gibi ezberlediğimi -ki yalan da değildi- ve içinde böyle bir şey bulunmadığını söyledim. Yani Kitab-ı Mukaddes'ten bir hikâye olamazdı bu.

Nancy, Kitab-ı Mukaddes'ten bir hikâye olduğunu söyledi, ben de olmadığını söyledim ve aslında Kitaba bakıp kanıtlamak istiyordum bunu; ama o, benim resimler hakkında tartışmak için değil yatağı toplamak için orada bulunduğumu hatırlatarak kestirip attı. Tam o sırada Bay Kinnear girdi odaya. Gülümsemesine bakılırsa koridordan dinlemişti bizi. Bu da neyin nesi, dedi, sabah sabah ilahiyat mı tartışıyorsunuz? Ve konuyu anlatmamız için ısrar etti.

Nancy, bunun, kendisini rahatsız etmemize değecek bir şey olmadığını söyledi ama o ille de bilmek istiyordu ve dedi ki, Evet Grace, anladığıma göre Nancy bunu bir sır olarak sakla-

mak istiyor, sen söyle o zaman; çok utanmıştım, ama en sonunda resmin, Nancy'nin söylediği gibi Kitab-ı Mukaddes'teki bir hikâyeyi gösterip göstermediğini sordum kendisine. Bay Kinnear güldü ve doğrusunu söylemek gerekirse bu hikâyenin Apokrifa'dan olduğunu açıkladı. Çok şaşırmıştım, bunun ne demek olduğunu sordum; Nancy'nin de daha önce bu kelimeyi hiç duymadığına yemin edebilirdim. Yanıldığı ortaya çıktığı için sus pus olmuştu Nancy ve hırçın bir ifadeyle kaşlarını çatmıştı.

Bay Kinnear, benim yaşıma göre çok meraklı olduğumu, kendisinin ise çok geçmeden Richmond Hill'in en bilgili hizmetçisine sahip olmakla nam salacağını söyledi, tıpkı Toronto'da sergiledikleri şu matematik bilen domuz gibi o da beni teşhir edip para toplayacaktı milletten. Sonra da Apokrifa'nın, Kitab-ı Mukaddes'te anlatılanlarla aynı zamanlarda geçen ama Kitab-ı Mukaddes'te yer almamasına karar verilmiş olan hikâyelerin bulunduğu kitap olduğunu anlattı. Buna iyice şaşırmıştım işte, dedim ki, Kim karar vermiş? Çünkü hep Kitab-ı Mukaddes'in Allah tarafından yazıldığını düşünmüştüm, Allah Kelâmı demiyorlar mıydı ona? Herkes böyle diyordu.

Bay Kinnear gülümseyerek belki kelâmın Allah'tan çıkmış olabileceğini ama bunu yazıya dökenin insanlar olduğunu söyledi; arada fark vardı. Ama bunlar esin bulmuş insanlardı elbette, yani Allah onlarla konuşmuş ve ne yapmaları gerektiğini söylemişti.

Ben de, Yani sesler mi duymuşlar? diye sordum, Evet dedi. Başkalarının başına da böyle bir şey geldiğini öğrenmek çok sevindirmişti beni, gerçi bu konuda hiçbir şey söylemedim, hem zaten benim bir zamanlar duyduğum ses, Allah'ın değil Mary Whitney'nin sesiydi.

Bay Kinnear, Suzanna'nın hikâyesini bilip bilmediğimi sordu bana, ben de hayır dedim; Suzanna'nın genç bir kadın olduğunu ve birtakım ihtiyar adamlar tarafından, genç bir adamla birlikte günah işlemekle suçlandığını anlattı, çünkü aynı günahı o ihtiyarlarla birlikte işlemeyi reddetmiş; sonunda taşlanarak ölmeye mahkûm edilmiş; ama neyse ki akıllı bir avukatı varmış

ve bu avukat. ihtiyarların aklını karıştırıp birbiriyle çelişen kanıtlar sunmalarını sağlayarak yalan söylediklerini çıkarmış ortaya. Sonra da Bay Kinnear, bu hikâyeden ne ders çıkardığımı sordu bana. Ben de dedim ki, Dışarıda, bahçede yıkanmamak gerekir; bunun üzerine güldü ve ona göre hikâyeden çıkarılacak dersi söyledi: Herkese akıllı bir avukat gerekir. Sonra Nancy'ye döndü, Bu kız hiç de kafasız değil; buradan anladım ki Nancy, benim kafasız olduğumu söylemişti ona. Nancy'nin bakışları birer hançer gibi fırlıyordu üstüme.

Sonra Bay Kinnear, düğmesi kopmuş bir gömleğinin ütülenip öyle kaldırılmış olduğunu fark ettiğini söyledi; temiz bir gömleği giydikten sonra bir düğmesinin eksik olduğunu görüp kendini pasaklı biri gibi hissetmek çok sinir bozucuydu; bir daha böyle şeylere dikkat eder miydik lütfen. Sonra altın enfiye kutusunu aldı, zaten onu almaya gelmişti odaya, ve gitti.

İşte şimdi iki kez hata yapmış oluyordu Nancy, gömleği yıkayıp ütüleyen ondan başkası olamazdı çünkü ben daha yeni gelmiştim; böylelikle, sizin kolunuz uzunluğunda bir iş listesi çıkardı bana, sonra hırsla odayı terk etti, merdiveni indi, bahçeye çıktı ve sabah ayakkabılarını doğru dürüst temizlemediği için McDermott'a bağırmaya başladı.

Ufukta bela görünüyor, dedim kendi kendime, dilimi tutmasını öğrenmeliydim; zira Nancy kendisine karşı çıkılmasına tahammül edemiyordu, hepsinden önemlisi de Bay Kinnear tarafından bozum edilmeye gelemiyordu.

Watson'lara gelip beni işe aldığında ben de sanmıştım ki iki kardeş gibi olacağız, yahut en azından iyi arkadaş olacak, ikimiz ele ele vererek çalışacağız, tıpkı Mary Whitney'yle olduğu gibi. Oysa şimdi anlıyordum, burada hiçbir şey öyle olmayacaktı.

26

Artık üç yıllık hizmetçiydim ve bu süre içerisinde de işi iyice kapmıştım. Ama Nancy çok değişkendi, sizin anlayacağınız sağı solu belli olmuyordu ve bir saatten diğerine ne isteyeceğini bilmek kolay değildi. An gelir heyheyleri tutar, bana emirler yağdırıp her işe kusur bulurdu; an gelir en iyi arkadaşım olurdu ya da belki en iyi arkadaşımmış numarasına yatar, kolunu omzuma atarak yorgun göründüğümü söyler, onunla biraz oturmamı, bir fincan çay içmemi önerirdi. Böyle insanlarla uğraşmak çok zordur, çünkü tam onları pohpohlar, Han'fendicim'lere falan boğarken, birden aman ne kadar da resmi ve mesafeli olduğunuzdan yakınır, size içlerini dökmeye kalkarlar, tabii karşılığında sizin de aynısını yapmanızı bekliyorlardır. Ne yaparsanız yapın, istediklerini vermiş olamazsınız onlara.

Ertesi gün dışarıda hafif esintili, yumuşak bir hava vardı, ben de çamaşırları yıkadım, temiz çamaşırlar iyice azaldığından çok iş çıkmıştı. Kan ter içinde kalmıştım iş yaparken, çünkü yazlık mutfaktaki sobanın ateşini harlı tutmak zorundaydım hep; üstelik önceki gece çamaşırları ayırmaya ve suya bastırmaya vakit bulamamıştım; yine de bu işle oyalanmayı göze alamazdım çünkü yılın o zamanında havanın ne zaman değişeceği belli olmazdı. Ben de ovalayıp çitilemeye giriştim, sonunda hepsini güzelce ipe astım, peçetelerle mendilleri de ağarsınlar diye düzgün bir biçimde çimenlerin üstüne yaydım. Enfiye lekeleri ve mürekkep lekeleri vardı üstlerinde, bir de Nancy'nin bir iç eteği çimen lekesi olmuştu -bunun nasıl olduğunu merak etmiştim, herhalde ayağı kayıp düşmüş olmalıydı- ha bir de, sepetin en altında uzun süre ıslak kalan çamaşırlarda yer yer küf vardı; sonra sofra örtüsünde bir ziyafetten kalma şarap lekesi görmüştüm, belli ki tuz serpmemişler üstüne, oysa anında yapmak gerekir bunu; ama Reis'in Hanımı Bayan Parkinson'ın çamaşırcısından öğrendiğim gibi hepsini kül suyuna ve kireç tozuna ya-

tınp iyice bastırmıştım, böylece lekelerin büyük bölümü çıktı, kalanının da güneşte bekletilince çıkacağına inanıyordum.

Bir an durup yaptığım işi hayran hayran seyrettim; çünkü bütün çamaşırları bembeyaz yaptığını görünce büyük bir keyif duyuyor insan, arkasından, bir yarıştaki flamalar ya da gemi yelkenleri gibi çamaşırın rüzgârda salınmasını seyretmek de çok zevklidir; rüzgârda çıkardıkları ses ise çok uzaklardan duyulur sanki ve Cennet'in Sahipleri size alkış tutuyormuş gibi gelir. Zaten temizliğin imandan geldiğini de söylemezler mi? Bazen, yağmurdan sonra gökyüzünde gezinen bembeyaz bulutlara baktığımda, meleklerin kendi çamaşırlarını asmakta olduğunu düşünmüşümdür; ne de olsa birisinin yıkaması gerekiyordu onları, Cennet'te her şey temiz pak olduğuna göre. Ama tabii çocukça hayallerdir bunlar, çocuklar, görünmez şeylerle ilgili hikâyeler uydurmaya bayılırlar; o zamanlar ben de çocuk sayılırdım, para kazanıyorum diye ne kadar kendimi yetişkin bir kadın sansam da.

Ben orada öyle dururken, evin bir köşesinden Jamie Walsh çıkageldi ve yapılacak bir iş olup olmadığını sordu; sonra da çok utana sıkıla, olur da Nancy veya Bay Kinnear kendisini köye gönderirse ve benim de istediğim ufak bir şeyler olursa, seve seve alıp getireceğini söyledi, tabii parasını önceden verirsem. Elini kolunu nereye koyacağını bilemiyordu gerçi ama çok nazikti davranışı, nezaket göstermeyi öğrenmişti, hatta şapkasını bile çıkarmıştı, eski bir hasır şapka vardı elinde, babasınındı herhalde, çünkü kafasına göre çok büyük görünüyordu. Çok düşünceli olduğunu söyledim kendisine ama o anda istediğim bir şey yoktu. Sonra birden hatırladım ki, evde hiç öküz ödü kalmamıştı, renklileri yıkarken kullanırdık bunu, koyu renkli çamaşırlar için biraz öküz ödü lazımdı bana, çünkü sabah yıkadıklarımın hepsi beyazdı. Onunla birlikte Nancy'ye gittim, kendisi bir sürü şey ısmarladı Jamie'ye, Bay Kinnear da arkadaşı olan beyefendilerden birine mesaj gönderdi ve böylece yola koyuldu Jamie.

Nancy, akşama kadar dönmesini ve yanında flütünü de

getirmesini söyledi; o gittikten sonra da çok güzel flüt çaldığını, onu dinlemenin büyük bir zevk olduğunu anlattı bana. O sırada keyfi yine yerine gelmişti, yemek hazırlamama yardım etti, soğuk bir şeyler yenecekti, domuz eti ve turşu, bir de sebze bahçesinden toplananlarla yapılan salata; bol marul ve taze sarmısak vardı bahçede. Ama kendisi, daha önce de yaptığı gibi yemek salonunda Bay Kinnear'la birlikte yedi, ben de sofra arkadaşı olarak McDermott'la yetinmek zorunda kaldım.

Birisini yemek yerken izlemek çok rahatsız edici, dinlemek de öyle, hele bir de çok hızlı yiyorsa; hem zaten McDermott pek konuşkan biri değildi, o aksi havasına bürünmüştü yine; ben de ona dans etmeyi sevip sevmediğini sordum.

Niye soruyorsun? dedi kuşkuyla bakarak; dans ederken sesini duyduğumu belli etmemek için, kendisinin iyi bir dansçı olarak bilindiğini söyledim.

Olabilir, diye cevap verdi ama hoşuna gitmişti bu; açılması için ona biraz yardımcı olmaya çalıştım, Bay Kinnear'ın yanına girmeden önce ne yaptığını sordum. Dedi ki, Kimi ne ilgilendirir bunlar canım? Beni ilgilendirdiğini söyledim, bu türden bütün hikâyeler ilgilendiriyordu beni; işte böylece anlatmaya başladı.

Saygıdeğer bir aileden geldiğini söyledi, İrlanda'nın güneyindeki Waterford'danmış ailesi, babası vekilharçlık edermiş; ama kendisi daima yaramaz bir adam olmuş, zenginlerin çizmelerini yalamayı asla kabul etmemiş, durmadan başını derde sokarmış, bundan sıkılmak bir yana gurur duyduğu belli oluyordu. Annesinin sağ olup olmadığını sorduğumda ise sağ olsa da olmasa da fark etmeyeceğini söyledi, annesi onun hakkında hiç iyi düşünmüyormuş, dosdoğru Şeytan'ın peşinden gittiğini söylemiş ona; ölmüş de olabilirmiş kadın, hiç bilmiyormuş ve umurunda da değilmiş. Yine de sesi, kelimeleri kadar sert değildi.

Çocuk denecek bir yaşta evden kaçarak İngiltere'de orduya yazılmış, kendini birkaç yaş büyük göstermiş; ama çok zor bulmuş ordudaki hayatı, çok fazla disiplin ve katı muamele falan, sonunda ordudan ayrılıp Amerika'ya giden bir gemiye

kaçak binmiş; gemide saklandığı ortaya çıkınca da yol boyunca çalışmak zorunda kalmış; ama Amerika Birleşik Devletleri'ndense Doğu Kanada'da inmiş gemiden. Sonra St. Lawrence Irmağı'nda işleyen teknelerde çalışmış, arkasından Göl'deki gemilerde iş bulmuş, o gemilerde çok tutmuşlar bunu, çünkü gücü kuvveti yerindeymiş, çok dayanıklıymış, tıpkı bir buhar makinesi gibi hiç durmadan çalışırmış; bir süre iyi gitmiş her şey. Ama zamanla sıkılmaya başlamış; değişiklikten hoşlandığı için tekrar asker yazılmış, bu sefer Glengarry Hafif Piyade Birliği'ne girmiş, çiftçiler arasında çok kötü bir şöhreti vardı bu birliğin, Mary Whitney'den duymuştum, Ayaklanma sırasında bir sürü çiftlik evini ateşe vermişler, kadınlarla çocukları karların üstünde sürüklemiş, gazetelerde anlatılmayan çok daha kötü şeyler de yapmışlar. Sözün kısası bir haydut sürüsünden farksızdı bu adamlar, başıbozuk bir güruhtular, kumara, içkiye ve o tip şeylere düşmüşlerdi; oysa McDermott'ın anlatmasına bakılırsa erkekliğin şanındandı bunlar.

Sonunda Ayaklanma da bitmiş ve yapacak pek bir şey kalmamış, McDermott da düzenli asker değilmiş zaten, Yüzbaşı Alexander Macdonald'ın emir erliğini yapmaya başlamış. Haysiyetli bir ücret alıyormuş ama fazla mülayimmiş bu iş, birliği dağıttıklarında pek üzülmüş ve de kendi başının çaresine bakmaya karar vermiş. Biriktirmiş olduğu biraz parayla Toronto'ya gidip serseri bir hayat sürmeye başlamış; sonunda bu para suyunu çekmiş ve McDermott anlamış ki artık bir iş bulması lazım; iş ararken Yonge Sokağı'na sapmış bir gün ve ta Richmond Hill'e kadar yürümüş. Meyhanelerden birinde, Bay Kinnear'ın adam aradığını duyup başvurmuş, onu işe alan Nancy'ymiş; yine de o, doğrudan beyefendi için çalışacağını, Yüzbaşı Macdonald'ın yanındayken olduğu gibi ona da kişisel olarak hizmet edeceğini sanıyormuş; bunun yerine başına bir kadının verilmiş olmasından hiç hoşlanmamış, üstelik çenesi hiç durmayan, kendisine bir dakika olsun rahat vermeyen bir kadın, her işe kusur bulan bir kadın.

Bütün söylediklerine inanıyordum; ama sonra, anlattığı

süreleri kafamda toplayınca, bana söylediği gibi yirmi bir yaşında değil daha büyük olması gerektiği sonucuna vardım; ya yaşı daha büyüktü ya da palavra atıyordu. Sonradan etraftakilerden -ki biri de Jamie Walsh'tu- McDermott'ın büyük bir yalancı ve palavracı olarak nam saldığını duyunca hiç şaşırmadım.

Bunun üzerine, hikâyesine böylesine ilgi göstermekle hata ettiğimi düşünmeye başladım; bunu yanlış anlayabilir, kendi şahsına ilgi gösterdiğimi sanabilirdi. Şimdi artık bir iki bardak birayı devirdikten sonra bana hülyalı bakışlar atmaya başlamıştı, durmadan bir sevgilim olup olmadığını soruyordu, ne de olsa benim kadar güzel bir kızın bir sevgilisi olmalıydı. Keşke bir doksan beş boyunda, boks şampiyonu bir sevgilim olduğunu söyleseymişim; ama böyle numaraları akıl edemeyecek kadar gençtim daha, o yüzden doğrusunu söyledim. Yani sevgilim olmadığını - ama tabii o taraklarda bezim olmadığını da ekledim.

Ne kadar da yazık, dedi, ama her şeyin bir ilki vardı, önemli olan ilk adımı atmaktı, taylar da gözlerini karartıp ilk adımı atarak başlamıyorlar mıydı yürümeye, sonrası kendiliğinden gelirdi, dolu dizgin koşmaya başlardım, onun gibi bir adam da tam bu iş için biçilmiş kaftandı. Hiç hoşlanmamıştım bu sözlerden, hemen masadan kalktım ve bol miktarda patırtı ederek tabakları toplamaya başladım, sonra da bu tür sözlü tacizlerini kendine saklarsa ona minnettar kalacağımı söyledim, kısrak değildim ben. O da kendisini yanlış anladığımı, öyle demek istemediğini söyledi, şaka yapıyordu yalnızca, benim ne biçim bir kız olduğumu anlamak istemişti, o kadar. Ne biçim bir kız olduğumun onu hiç ilgilendirmeyeceğini söyleyerek cevap verdim, bunun üzerine iyice astı suratını, sanki hakaret eden o değildi de bendim mubarek, kalkıp bahçeye çıktı ve odun kesmeye başladı.

Bulaşıkları yıkadıktan sonra dışarı çıktım - çok sinek olduğu için bulaşıklara dikkat etmek gerekiyordu, yoksa temiz tabakların üstüne konar, pislik bırakırlardı; sonra çamaşırların kuruyup kurumadığına baktım ve de daha iyi ağarsınlar diye mendillerle peçetelere biraz su serptim; sonra sütün üstündeki kaymağı sıyırmaya ve tereyağını yapmaya gelmişti sıra.

Biraz hava alayım diye dışarıda, evin gölgesinde yaptım bunu; ayak pedalıyla çalışan bir yayık vardı, bu sayede tereyağını bir sandalyeye oturarak yapabiliyor, o sırada bir yandan da sökükleri onarıyordum. Bazı evlerde köpeklerin çalıştırdığı yayıklardan olur, köpek bir kafeste tutulur tutulur, sonra da kuyruğunun altına kızgın kömür koyulup bir çarkın yanında koşturulur; ama ben çok zalimce buluyorum bunu. Orada oturmuş, Bay Kinnear'ın gömleğinin düğmesini dikerek tereyağının olmasını beklerken, ahıra giden Bay Kinnear yanımdan geçti. Tam ayağa kalkmaya hazırlanıyordum ki, oturmamı söyledi bana, ona lazım olan yağdı, yağ çekilmesi değil.

Bakıyorum hep meşgulsün, Grace, dedi. Evet Efendim, dedim, Boş duran ellere Şeytan iş gördürür. Güldü, ve dedi ki, İnşallah beni kastetmiyorsundur, benim ellerim hep boştur, ama benim hoşuma gidecek kadar da Şeytani işler görmüyorlar; ne diyeceğimi şaşırmıştım, Yoo, hayır Efendim, dedim, ben sizi kastetmemiştim. Bunun üzerine gülümsedi, genç kadınlara pembe yanakların çok yakıştığını söyledi.

Buna verilecek bir cevap yoktu, ben de bir şey söylemedim; Bay Kinnear da geçip gitti zaten; az sonra Charley'nin sırtında geri döndü ve araba yolundan aşağı devam etti. Tereyağının ne durumda olduğuna bakmaya gelen Nancy'ye Bay Kinnear'ın nereye gittiğini sordum. Toronto'ya, dedi; her Perşembe gider ve gece orada kalır, bankada bazı işleri oluyor ve tabii başka yapması gerekenler de; ama önce Albay Bridgeford'a gidecek, Albay'ın karısıyla iki kızı evde değil şimdi, o yüzden rahat rahat gidebiliyor oraya, karısı olunca onu eve almıyor.

Çok şaşırmıştım buna, nedenini sordum; Nancy de Bayan Bridgeford'un, kocasının Bay Kinnear'dan olumsuz etkilenmesinden şikâyetçi olduğunu söyledi, kadın kendisini Fransa Kraliçesi sanıyormuş, kimseleri layık göremiyormuş ayakkabılarını yalatmaya; sonra güldü Nancy. Ama aslında pek de eğleniyor gibi bir hali yoktu.

Niye ki, ne yapmış Bay Kinnear? diye sordum. Ama tam

o anda tereyağının tuttuğunu anladım -daha bir kıvamlı hissetmeye başlamıştım yağı- ve konuşma kesildi.

Nancy tereyağını hazırlamama yardım etti, büyük bölümünü tuzladık, soğuk suyun içine koyup kaldırdık ve bir kısmını da kalıplara yerleştirdik; kalıplardan iki tanesi devedikeni şeklindeydi, üçüncüsü Kinnear arması şeklinde yapılmış ve üstüne de ailenin şiarı olan *Ümit Ettikçe Yaşarım* sözleri yazılmıştı. Nancy, Bay Kinnear'ın İskoçya'daki ağabeyi öldüğünde, gerçi aslında üvey ağabeyiydi ama, Bay Kinnear'ın oradaki koca evin ve arazilerin sahibi olacağını söyledi; ama yine onun söylediğine göre Bay Kinnear bu mirası bekliyor değilmiş, halinden memnun olduğunu iddia ediyormuş veya belki de sağlığının iyi olduğuna inandığı zamanlarda böyle hissediyormuş yalnızca. Böyle durumlarda hep görüldüğü gibi üvey ağabeyiyle arası hiç iyi değilmiş; Bay Kinnear'ın, miras kavgasında saf dışı bırakılmak için Kolonilere sepetlenmiş olduğunu tahmin ediyordum.

Tereyağı olunca kiler merdiveninden aşağı, süthaneye taşıdık; yayıkta kalan sütlü kısmını ise daha sonra kek yapmak üzere üst katta bıraktık. Nancy kilerden hoşlanmadığını söylüyordu, hep toprak kokuyordu orası, farelerin ve pörsümüş sebzelerin kokusu da vardı; ben de bir gün pencereyi açabilirsek orayı bir güzel havalandırmamız gerektiğini söyledim. Tekrar yukarı çıktık, dışarıdan çamaşırlarımı topladıktan sonra verandada yan yana oturup dünyanın en iyi arkadaşlarıymışçasına giysileri onardık. Sonradan fark edecektim, Bay Kinnear ortalıkta değilken çok sıcak ve dostça davranıyordu Nancy, ama o orada olunca güvercin görmüş kedi gibi geriliyordu, hele bir de ben Bay Kinnear'la yalnız kalmışsam; ama o sıralar henüz farkında değildim bunun.

Biz orada otururken McDermott geldi, yılanlı çitin tepesinde koşturuyor, sincap gibi zıkzaklar çizerek hoplayıp zıplıyordu. Ağzım açık bakakalmıştım, dedim ki, Ne yapıyor Allah aşkına bu? Nancy de, Aman işte bazen yapar böyle, dedi, kendisi egzersiz yaptığını söylüyor ama aslında caka satıyor, hiç ilgi-

lenme. Ben de hiç ilgilenmiyor gibi yaptım; ama gizli gizli seyrettim, gerçekten çok çevikti; ileri geri koşturduktan sonra aşağı atladı ve tek eliyle dengesini koruyarak bir sıçrayışta çitin öbür tarafına geçti.

Orada öyle oturmuş, seyretmiyormuş gibi yapıyordum ve o da orada öyle zıplıyor, seyredilmiyormuş gibi yapıyordu; aynı duruma siz de tanık olmuşsunuzdur Efendim, hanımefendilerle beyefendilerin bir araya geldiği kibar ortamlarda da böyle yapılır. Özellikle açık açık bakar durumda görülmek istemeyen hanımefendilerin göz ucuyla izleyebileceği pek çok şey vardır. Şapkalarındaki tüllerin ve pencerelerindeki perdelerin ardından da görürler, yelpazelerinin üstünden de; Allahtan böyle bakabilme imkânları var, bu da olmasa hiçbir şey göremeyecekler. Yine de tüller ve yelpaze gibi lüksleri olmayan bizler için görülecek daha çok şey var.

Çok geçmeden Jamie Walsh çıkageldi; tarlalardan geçerek gelmiş, istek üzerine flütünü de almıştı yanına. Nancy sıcak bir biçimde selamladı onu ve geldiği için teşekkür etti. Beni içeri gönderdi, Jamie'ye bir kupa bira getireyim diye; ben birayı koyarken McDermott mutfağa girip kendisinin de bira istediğini söyledi. İşte o zaman kendimi tutamadım, dedim ki, Maymun kanı taşıdığını bilmiyordum, maymun gibi zıplıyordun demin. Onu seyrettiğime sevinse mi, yoksa kendisine maymun dediğime kızsa mı, bilemedi McDermott.

Kedi ortalıkta yokken farelerin cirit attığını söyledi, Kinnear şehre indiğinde de Nancy ufak eğlenceler düzenlemeyi pek severdi, anlaşılan Walsh denen oğlan da gelip teneke düdüğünü öttürecekti şimdi; aynen öyle olduğunu söyledim ve ben de kendimi, onu dinleme zevkinden mahrum bırakmayacaktım doğrusu; o ise bunun kendisi için hiç de zevk olmadığını söyledi; ben de dedim ki, Keyfin bilir. Bunun üzerine beni kolumdan yakaladı ve çok büyük bir içtenlikle baktı gözlerime, amacının beni taciz etmek olmadığını söyledi, daha önce; ama insan gibi davranmasını bilmeyen kaba saba adamların arasında o kadar uzun süre kalmıştı ki, neredeyse kendini unutmuştu

artık, doğru dürüst konuşmasını bilmiyordu; onu bağışlayacağımı umuyordu ve dost olacağımızı da. Ben de, içten davranan herkesle her zaman dostluğa açık olduğumu söyledim; bağışlamaya gelince, Kitab-ı Mukaddes'in emri değil miydi bu? Elbette onu bağışlayabileceğimi umuyordum, çünkü ileride bağışlanmak benim de umudumdu. Çok mesafeli ve ciddi bir havada söylüyordum bunları.

Sonra birayı alıp ön tarafa, verandaya döndüm, biraz peynir ekmek de götürmüştüm, akşam yemeğimiz olacaktı bu ve güneş batarken orada Nancy ve Jamie Walsh'la birlikte oturdum, biraz sonra artık dikiş dikilmeyecek kadar kararmıştı hava. Çok güzel bir akşamdı, rüzgâr yoktu, kuşlar cıvıldıyordu ve yolun yakınındaki bağdan görünen ağaçlar gurubun kızıllığında altına dönmüştü sanki, araba yolunun kıyısında biten ipekotunun mor çiçekleri çok hoş bir koku yayıyordu; bir de verandanın kenarında kalmış son birkaç şakayık ve sarmaşık gülleri; Jamie oturmuş flütünü çalarken öyle tatlı bir serinlik vardı ki havada, kalbi ferahlıyordu insanın. Bir müddet sonra McDermott, ehlileştirilmiş bir kurt gibi sezdirmeden yaklaşıp evin duvarına dayandı ve dinlemeye koyuldu. Hepimiz oradaydık işte, büyük bir uyum içinde; öyle güzel bir akşamdı ki, yüreğime bir sızı vurdu, hani olur ya, insan içini dolduranın mutluluk mu hüzün mü olduğunu bilemez; düşündüm de o an bir dilek dileyecek olsam, hiçbir şeyin asla değişmemesini, sonsuza dek hep öyle kalmasını dilerdim.

Ama hiç kimse güneşin dönüşünü durduramaz, Allah'tan başka hiç kimse, o da bir kez yapmış zaten bunu ve bir dahaki sefere, ancak dünyanın sonu geldiğinde yapacak; o akşam da her zamanki gibi batmıştı güneş, ardında kıpkızıl bir gökyüzü bırakarak; birkaç dakika süreyle evin ön kısmı tamamen pembeye boyanmıştı. Sonra alacakaranlıkta ateşböcekleri çıktı, yılın bu vakti olduğu gibi; bodur çalılarla otların arasında parlamaya başladılar, bulutlar arasından göz kırpan yıldızlar gibi yanıp yanıp sönüyorlardı. Jamie Walsh bir tanesini yakalayıp bardağa koydu ve bardağın ağzını eliyle kapatarak görebileyim diye uzattı bana;

soğuk, yeşilimsi bir alevle ağır ağır yanıp sönüyordu; düşündüm ki, kulağımda küpe niyetine birer ateşböceği olsa. Nancy'nin altın küpeleri umurumda bile olmazdı.

Sonra gitgide koyuldu karanlık, ağaçların ve çalıların ardından, tarlaların üzerinden yükseldikçe yükseldi ve gölgeler uzayıp birleştiler birbirleriyle; tıpkı su gibi diye düşündüm, yerden fışkırıp yavaş yavaş kabarıyor, denizler gibi; sonra sanki uykudaymışçasına bir düşe daldım, büyük okyanusu geçtiğim zamana döndüm yine, günün bu zamanında denizin ve gökyüzünün aynı çivit rengine büründüğünü hatırladım, biri nerede bitiyor diğeri nerede başlıyor anlayamazdınız. Sonra bir buzdağı yüzmeye başladı anılarımın arasında, beyaz bir buzdağı, bembeyaz; ılık bir akşam olduğu halde bir titreme almıştı beni.

Sonra Jamie Walsh eve gitmesi gerektiğini söyledi, babası merak ederdi artık; tam o sırada ben de, ineği sağmadığımı, üstelik tavukları da kümese kapatmadığımı hatırladım, son ışıkta ikisini de halledeyim diye kalkıp koştum hemen. Mutfağa döndüğümde Nancy hâlâ oradaydı, mum yakmış oturuyordu. Niye yatmadığını sorunca, Bay Kinnear evde yokken tek başına yatmaya korktuğunu söyledi, yukarıda onunla birlikte yatar mıyım diye soruyordu.

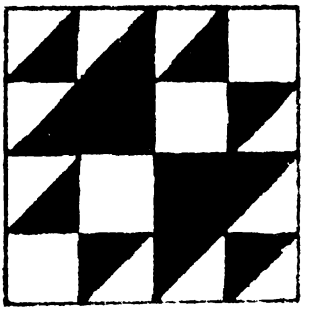
Elbette yatarım, dedim, ama neden korktuğunu sormadan da edemedim. Hırsız girer diye mi korkuyordu? Yoksa belki de, dedim, James McDermott'tan korkuyordu, ha? Ama şaka olsun diye söylemiştim bunu.

Nancy, cilveyle kıvrılarak McDermott'ın gözlerinden görebildiği kadarıyla, ondan korkması gerekenin kendisi değil ben olduğumu belirtti, ama tabii kendime yeni bir âşık arıyorsam iş değişirdi. Ben de, kümesteki kart horozdan bile daha çok korkacağımı söyledim; ve âşığa gelince, Ay'daki adam ne kadar işime yararsa, âşıklar da ancak o kadar işime yarardı benim.

Bunun üzerine kahkahalarla güldü ve ikimiz yukarı çıkıp çok samimi iki arkadaşmışçasına yattık birlikte; ama önce her yeri kilitlemeyi unutmadım tabii.

VIII

TİLKİ İLE KAZLAR

Çok sakin bir akşamdı, yalnızca kâhya, işini doğru dürüst yapmadığı için birkaç kez McDermott'ı azarladı ve sonunda da ertesi gün ayrılmasını istedi... Bundan sonra McDermott, birçok kez, gideceği için çok sevindiğini söyledi bana, çünkü artık o o____u ile aynı çatı altında barınmak istemiyordu ama gitmeden içini dökmeye kararlıydı ve Kinnear'ın kâhyayla, yani Nancy'yle yattığından emin olduğunu söyledi; bunun doğruluğunu araştırmaya karar verdim ve sonradan ben de gerçekten öyle olduğuna inandım, çünkü Bay Kinnear'ın evde bulunmadığı zamanlar dışında Nancy'nin yatağı hiç bozulmamış oluyordu ve zaten öyle zamanlarda da benimle birlikte yatmaktaydı.

GRACE MARKS'IN İTİRAFI
Star and Transcript, Toronto, Kasım 1843

"Grace Marks... çok güzel bir kızdı ve çok da hamarattı, ama sessiz, içedönük bir tabiatı vardı. Keyfinin yerinde olduğu zamanları anlamak çok zordu... Günlük işler bittikten sonra mutfakta genellikle baş başa kalırdık, öbürü [kâhya kadın] beyefendiyle birlikte içeri kapanırdı. Grace, kendisi ile kâhya kadın arasındaki bu ayrımdan ötürü büyük bir kıskançlığa kapılıyordu, kâhyadan nefret eder, ona çoğunlukla saygısız ve küstah davranırdı... 'Bizim ondan ne eksiğimiz var?' diye sorar dururdu, 'o, sanki bir hanımefendiymiş gibi muamele görüyor, her şeyin en iyisini yiyip içiyor. Bizden daha asil bir aileden değil ki, daha iyi yetişmiş de değil...'

Grace'in tarafını tutmama sebep olan güzelliğiydi sadece; aslında hiç hoşuma gitmeyen bir şeyler vardı kızda, ama hep serserilik etmiş, kanunsuz işlere bulaşan bir adam olmuştum, bir kadın genç ve güzelse karakterine pek aldırış etmiyordum. Grace küstah ve kibirliydi, onu kendi tarafıma çekmek hiç kolay olmamıştı; oysa ben, onun kalbini kazanmak için bütün o huysuzca yakınmalarına seve seve kulak vermiştim."

JAMES McDERMOTT
Kenneth MacKenzie'ye anlattıkları,
aktaran Susanna Moodie,
Kayranlarda Hayat, 1853

Tam anlıyor gibiydim ki
Kötü bir oyun oynandığını bana. Allah bilir ne zaman -
Bir kâbusta belki de. Bitiverdi burada, arkasından,
Şu yöne ilerledi. Sonra, tam çekip gidiyordum ki,
Bir kez daha, bir tıkırtı daha, sanki
Bir kapak düşüvermişti - ve işte kapanmıştı kapan!

ROBERT BROWNING
"Küçük Roland Geldi Karanlık Kuleye", 1855

27

Bugün uyandığımda pembe, güzel bir şafakla karşılaştım, beyaz mermerşahiden yumuşacık bir bulut gibi pus kaplamıştı tarlaların üstünü ve mermerşahinin kıvrımları arasından yükselen güneş, ağır ağır ateşte kızaran bir şeftali gibi gül pembesi beneklerle kaplıydı.

Aslında güneşin doğuşunun neye benzediğine dair hiçbir fikrim yok. Hapishanede pencereleri çok yüksek yapıyorlar, tırmanıp pencereden kaçamayasınız diyedir herhalde ama dışarıyı da göremiyorsunuz, en azından dışarıdaki dünyaya bakamıyorsunuz. Dışarı bakmanızı istemiyorlar, *dışarı* kelimesini düşünmenizi istemiyorlar, ufka bakıp günün birinde, tıpkı limandan ayrılan bir geminin yelkeni ya da uzak bir tepenin yamacında gözden kaybolan bir atla binicisi gibi o çizginin altında yer alacağınızı düşünmenizi istemiyorlar. Sözün kısası bu sabah her zamanki gibi bir ışık gördüm yalnızca, şekilsiz bir ışık, hiçbir güneşin ve ayın, hiçbir lambanın ya da kandilin yaymış olamayacağı gibi, yükseklerdeki kirli gri pencerelerden süzülen bir ışık.

Hapishanede giydiğim geceliği çıkardım, kaba yünlüden dokunmuştu kumaşı ve rengi sararmıştı; benim geceliğim diyemem ona, çünkü burada hiçbir şey bizim değildir, ilk Hıristiyanlar gibi hepimiz her şeyi paylaşırız, bir gece üstünüze giydiğiniz, uykunuzda teninizi sarmakta olan gecelik, iki hafta önce en beter düşmanınızın kalbinin üstünü örtmüş, sizin için hiç de hayırlı şeyler dilemeyen başkaları tarafından yıkanıp onarılmış olabilir.

Giyinip saçlarımı toplarken bir ezgi dolaşıyordu kafamın içinde, bazı zamanlar Jamie Walsh'un flütüyle çaldığı küçük bir şarkı:

Tom, Tom, kavalcının oğlu,
Bir domuz çalıp kaçtı tepelere doğru,

Kavalındaki bütün ezgiler,
Onunla birlikte kaybolup gittiler.

Böyle değildi, biliyordum yanlış hatırladığımı, aslında önce domuz yendi, sonra Tom marizlendi ve ağlaya ağlaya yokuşu indi biçiminde olacaktı; ama niye doğru dürüst hatırlayamadığımı ben de anlayamıyorum; aklımdan geçenleri anlatabileceğim kimse olmadıkça, bana bunları anlattıracak ve yanlışlarımı düzeltecek kimse de olmayacak, tıpkı güneşin doğuşunun aslında hiç de benim uydurduklarıma benzemediğini, tersine güneşin kirli sarıya çalan beyaz bir renkle, suyun yüzeyinde salınan şişmiş bir balık ölüsüne benzer biçimde doğduğunu söyleyecek kimse olmadığı gibi.

Akıl Hastanesi'nde hiç değilse dışarısını daha iyi görebilirdiniz. Karanlık bir odaya tıkılmadığınız zamanlar.

Kahvaltıdan önce kırbaç faslı oluyordu, avluda; kahvaltıdan önce yaparlar bunu çünkü insanlar kahvaltı ettikten sonra kırbaçlanırlarsa yediklerini çıkartabilirler, bu da pisliğe yol açar tabii, hem de güzelim besinler ziyan olur; ayrıca bekçilerle gardiyanlar günün bu saatinde egzersiz yapmayı sevdiklerini söylüyorlar, iştahlarını açıyormuş. Rutin bir kırbaç olayıydı işte, olağandışı bir şey değil, onun için seyredelim diye bizleri toplamadılar; yalnızca iki üç kişi ve hepsi erkek; kadınlar o kadar sık kırbaçlanmaz. İlki gençti, çığlıklarından anladım; böyle şeyleri kolaylıkla anlıyorum artık, o kadar çok tecrübe ettim ki. Kulak vermemeye çalıştım, onun yerine hırsız Tom'un çaldığı domuzu düşündüm ve domuzun nasıl yendiğini; ama şarkıda domuzu kimin yediği söylenmiyordu, Tom muydu domuzu yiyen, yoksa onu yakalayanlar mı? Hırsızın peşine hırsız salınır mı? derdi Mary Whitney. Merak ediyordum, domuz ölü bir domuz muydu acaba? Büyük ihtimalle değildi; büyük ihtimalle boynunda bir ip ya da burnunda bir halka vardı ve Tom zorla kaçırıp götürmüştü onu. En akla en yakın geleni bu, çünkü domuzu kucağına alıp taşıması çok zahmetli olurdu. Bütün şarkı boyunca yanlış bir iş yapmayan bir tek bu garibân domuzdu ama sonunda ölen

de yine bir tek oydu. Fark ettim de, şarkıların birçoğu, bu açıdan çok adaletsiz oluyor.

Kahvaltıda, ekmek yerken çıkan şapırtı ve çay içerken çıkan höpürtü dışında hiç ses yoktu, bir de ayakların yere vurması ve burunların çekilmesi ve de yüksek sesle vızır vızır Kitab-ı Mukaddes okunması, bugünkü konu Yakub ile Esav ve içtikleri çorba, söylenen yalanlar ve babalarının hayır duası ile büyük erkek evlat haklarının satılmasıydı, sonra bütün o aldatmacalar, hileler, bakıyorum da Rab hiç umursamamış bunları, hatta tam tersi. Tam kocamış İshak, oğlu sanarak bir ke'çi postunu okşarken, masanın altından Annie Little, kimseye göstermeden var gücüyle bir çimdik attı bacağıma. Derdi neydi biliyordum, benim çığlık atıp cezalandırılmamı istiyordu, yahut yine delilik nöbetim tuttu sanacaklardı, ama önceden hazırlıklıydım, ondan böyle bir şey bekliyordum.

Dün çamaşırhanede tam teknenin başında dururken, üstüme abanarak kulağıma fısıldamıştı, Doktorun köpeği, pislik orospu, diye; laf yayılmış bir kere, herkes biliyor Dr. Jordan'ın ziyaretlerini ve kimileri bana çok fazla ilgi gösterildiğini, benim de bununla böbürlendiğimi düşünüyor. Birisi hakkında böyle düşündüler mi onu bir iki kez herkesin içinde küçük düşürmeye çalışırlar; üstelik bu ilk olmayacak, çünkü Müdür'ün evinde çalışmama da bozuluyorlar; ama arkamda güçlü birileri olduğunu sandıkları için açıktan açığa bir şey de yapamıyorlar. Küçük kıskançlıklar için hapishane gibi bir yer daha bulamazsınız, bazılarının bir parça peynir için yumruklaştığını, hatta birbirini öldürecek hale geldiğini görmüşümdür.

Ama ben onu müdiranıma şikâyet etmeyeceğim. Mesele sırf müdiranımların başlarının ağrıtılmasından hoşlanmamaları, böyle ihbarcılara tiksintiyle bakmaları değil; inanmayabilirler de, veya inanmadıklarını söylerler, çünkü Başgardiyan da diyordu ki, Bir mahkûmun sözü yeterli delil sayılmaz; hem o zaman Annie Little başka türlü intikam alacaktır benden. Bütün bunlara sabırla katlanmak gerekir, bize uygulanan ıslahın bir parçası bu da; tabii eğer hiç iz bırakmadan, kimseye yakalanmadan hasmınızı

kapana kıstırmanın bir yolunu bulamazsanız. Saç çekmek tavsiye edilmez, kopacak gürültü gardiyanları getirir ve sonra her iki taraf da huzuru bozdukları için cezalandırılır. Sihirbazların yaptığı gibi gömlek kolundan yemeklerine bir pislik kaydırıvermek, tabii eğer fazla patırtı çıkarmadan başarılırsa, biraz tatmin sağlayabilir insana. Ama Annie Little'la Akıl Hastanesi'nde birlikteydik, onun suçu cinayetti, bir seyis yamağını kafasına odunla vurarak öldürmüştü; asabi nedenlere bağlı aşırı heyecanlı tepkiler gösterdiği söyleniyordu ve benimle aynı sıralarda hapishaneye geri gönderilmişti; ama gönderilmemeliydi bence, onun aklının başında olduğunu sanmıyorum; böylece, bu seferlik onu affetmeye karar vererek çözdüm sorunumu, daha beterini yapmadığı sürece tabii. Hem beni çimdikleyerek heyecanını yatıştırmışa benziyordu.

Sonra nöbetçilerle dışarı çıkma vakti geldi ve birlikte kapının dışına doğru yürümeye başladık, Ah Grace, iki yakışıklıyla birlikte yürüyüşe çıkıyorsun işte, şanslı kızsın vesselam. Yoo, şanslı olan biziz, şanslı delikanlılarız ya, baksana böyle bir parçayı takmışız kolumuza, diyor bir tanesi. Ne dersin, Grace, diyor öteki, gel şu yan sokaklardan birine sapıverelim, arka taraflarda bir ahıra gireriz, samanların üstüne devriliriz, uslu uslu yatarsan fazla uzun sürmez, ama kıvranıp çırpınırsan daha bile çabuk biter. Yahu ne diye yatacağız samanlara falan, dayanız bunu duvara, sonra etekler fora, iç eteğini de yukarı sıyırıveririz olur biter, ayakta şipşak daha çabuk hallolur, mesele dizlerinin gücü kesilmesin; gel Grace, bir he de yeter, iki tane taş gibi delikanlı hizmetinde, ikisi de birbirinden yağız, hem iki tanesi birden hazır beklerken niye biriyle yetineceksin canım? Bak, hep hazır bekliyoruz senin için, istersen elinle tut da bakıver, hazır mıyız değil miyiz? Vallahi bir kuruş da para almayız senden, diyor öteki, eski dostlar arasında lafı mı olur?

Siz benim dostum falan değilsiniz, diyorum, böyle pis pis konuşmayı bırakın, lağım çukurunda doğmuşsunuz, aynı yerde de geberip gideceksiniz işte. Vay yavrum vayy, diyor bir tanesi,

bayıldım buna, karı dediğin şöyle biraz diklenmeli, biraz ateşi körüklemeli, zaten hep söylerler, kızıl saçlılar ateşli olurmuş. Önemli olan kafasındaki tellerin rengi değil ki, diyor öbürü, ağacın tepesinde ateş ne işe yarar, şöminenin içinde olmalı ki ısıtsın, küçücük bir sobacığın içinde yanmalı ateş, Allah ne diye kadınları etekli yaratmış sanıyorsun sen, eteklerini kafalarına geçirip tepede düğümleyebilelim diye, o zaman fazla sesleri çıkmaz, cıyaklayan kancıklardan nefret ederim, kadınlarda ağız olmamalıydı aslında, aşağıdaki delik yeter de artar bile.

Utanmazlar, diyorum, tam o sırada bir su birikintisinin üstünden atlayarak sokağın karşısına geçmekteyiz; böyle konuşmanız çok ayıp, anneleriniz de kadındı, en azından ben öyle olduğunu zannediyorum. Canı cehenneme, diyor bir tanesi, kart orospu, görmekten hoşlandığı tek yerim kırbaç izleriyle kaplanmış çıplak götümdü, kendisi tam şu anda Cehennem'de yanmakta ve benim bu konudaki tek üzüntüm de, onu kendi ellerimle oraya göndererememiş olmam, benim yerime sarhoş bir denizci yaptı o işi, adamın cebinden cüzdanını yürütmeye çalışırken kafasına şişeyi yiyivermiş. Vallahi, diyor öteki, benim annem tam bir melekti, yeryüzüne inmiş kanatsız bir melek, yani kendisi öyle söylüyordu ve daima kafama kakmış durmuştur bunu; hangisi daha kötü ben de bilemiyorum.

Ben feylesofum, diyor öteki, bence her şeyin ortası karar, ne çok sıska olacak ne de şişko ve en iyisi de Rabbimizin bize sunduğu nimetleri heba etmemek, yani lafı yine sana getireceğim Grace, sen artık dalından kopanlacak kadar olmuşsun, niye kimse tadına bakmadan kalakalasın ki dalında, nasıl olsa sonunda düşüp ağacın dibinde çürüyeceksin. Vallahi doğru söylüyorsun, diyor öbürü, ne diye sütü çanakta bırakıp ekşitelim, olgunlaşmış cevizin kabuğunu vaktinde kıracaksın, tadı kaçmadan, küflenmiş cevizden daha berbat bir şey yoktur. Gel, şimdiden ağzımı sulandırıyorsun zaten, namuslu bir adamı yamyama çevirirsin sen, şöyle dişlerimle seni sımsıkı kavrayıp koca bir lokma koparmak istiyorum, sonra butlarından ufak ufak lokmalar, kaçırma bak bunu, sende bu meyveler olduktan sonra hepi-

mize yeter. Haklısın yahu, diyor yine birincisi, baksana şuna, söğüt dalı gibi beli var ama onun aşağısı yağlanmaya başlamış bile, hapiste bunlara çok güzel yemekler yediriyorlar, ondan oluyor böyle, balla yağla besliyorlar bunları, şu buda baksana, Papa'nın sofrasına layık vallahi. Sonra elini eteğimin kıvrımları arasına gizleyip ellemeye, sıkmaya başlıyor.

İşi sarkıntılığa vardırmazsanız minnettar kalacağım, diyorum geri çekilerek, Bu kadar da özgür hissetmeyin kendinizi. Ben daima özgürlükten yanayım, diyor biri, can ü gönülden cumhuriyetçiyimdir kendim, İngiltere Kraliçesi'nin hiçbir işe yaramadığına inanıyorum, Doğa'nın emrettiği işten başkasına yani, gerçi bir çift güzel kalçası var ve her istediği zaman onları sıkıştırarak kendisini memnun etmeyi en yüksek vazife sayarım, ama baksana çenesi yok kadının, ördek gibi bir şey: bütün erkekler aynıdır kızım, ben bunu bilir bunu söylerim, bir ondan tadarsın, bir bundan tadarsın, ille de bir tanesiyle yetinmen gerekmez; hem birine verdikten sonra diğerlerini de düşünmen lazım değil mi, gerçek demokratlık bunu gerektirir, yani şimdi o McDermott denen kavruk piçe verdiğini ne diye çok daha iyilerinden esirgeyesin ki?

Evet, diyor öteki, ona vermişsin bir kere, eminim senin de çok hoşuna gitmiştir, adam Lewiston'daki handa bütün gece kan ter içinde kalmıştır vallahi, hiç mola vermeden, iyi sporcuymuş diyorlardı, baltayla iyi vururmuş, hem de maymun gibi ipe tırmanırmış. Doğru, diyor ilki, sonunda Cennet'in ipine de tırmanmaya kalkmış uyanık ve öyle bir sıçrayış sıçramış ki oraya, tam iki saat inememiş ipten, ne kadar seslenseler de kendi rızasıyla inmemiş aşağı, bakmışlar olacak gibi değil, gidip indirmişler. O ipte dans edip duruyormuş üstelik, urgancının kızıyla iki yana sallana sallana, kafası yeni koparılmış bir horoz kadar kanlı canlı hem de, yani insanın ruhu ferahlıyormuş onu seyrederken.

Ama ipten indirdiklerinde kazma sapı gibi kaskatıymış diye duydum ben, dedi öteki; kadınlar da öylesinden hoşlanır ya zaten. Bu noktada ikisi de çok güldü, dünyanın en komik

şakasını yaptıklarına inanıyorlardı; ne zalimdiler oysa, ölmüş bir adama böylesine gülmek, ne zalimlikti; hem de uğursuzluk getirir bu çünkü ölüler, arkalarından gülünmesinden hoşlanmazlar; ve inanıyordum ki bu hürmetsizlikleri nöbetçilerin yanına kâr kalmayacaktı, yerin altında da olsalar üstünde de, ölüler onlara yapacaklarını bilirdi.

Öğlene kadar, Bayan Lydia'nın bir davette yırtılan sarı dantellerini onarmakla uğraştım; giysilerine hiç dikkat etmiyor, böyle güzel elbiselerin ağaçta yetişmediğini birinin ona söylemesi lazım. Çok ince bir işti, gözlerimi yordu, ama bitirdim sonunda.

Öğleden sonra her zamanki gibi Dr. Jordan geldi, yorgun görünüyordu, hem de kafası karışık gibiydi. Bana ne düşündürdüğünü sormak üzere yanında sebze getirmemişti; biraz şaşırdım doğrusu, öğleden sonra saatlerinde buna çok alışmıştım, bir dahaki sefere ne getireceğini tahmin etmeye çalışmak hoşuma gidiyordu, ne söylememi istediğini bulmaya çalışmak da.

Dedim ki, Efendim, bugün yanınızda malzeme getirmemişsiniz.

O da, Malzeme mi, Grace? dedi.

Patates, havuç falan, dedim. Ya da soğan. Ya da pancar, diye devam ettim.

Evet, Grace, dedi, değişik bir plan uygulamaya karar verdim.

Nasıl bir plan, Efendim? dedim.

Ne getirmemi istediğini sana sormaya karar verdim.

Evet, Efendim, dedim. Gerçekten de değişik bir plan bu. Bunu düşünmeliyim.

O da, bunu düşünürsem iyi olacağını söyledi; sahi, bu arada, hiç rüya görmüş olabilir miydim? Çok çaresiz göründüğünden ve sanki bir şey kaybetmiş gibi durduğundan ve durumunun pek iyi olmadığından kuşkulandığımdan, hatırlamadığımı söylemedim bu kez. Tersine, gerçekten de bir rüya gördüğümü söyledim. Ne gördün peki, dedi, birden yüzü par-

lamış, kalemiyle oynamaya başlamıştı. Rüyamda çiçekler gördüğümü söyledim ona; hemen yazdı bunu ve ne tür çiçekler olduğunu sordu. Kırmızı çiçekler olduğunu söyledim, iri iri ve şakayık gibi parlak yaprakları olan çiçekler. Ama kumaştan yapılmış olduklarını söylemedim, onları en son ne zaman gördüğümü de; bunun aslında bir rüya olmadığını da.

Nerede bitmişti bu çiçekler? dedi.

Burada, dedim.

Bu odada mı? dedi, çok şaşırmış görünüyordu.

Hayır, dedim, dışarıda, bahçede, egzersiz için volta attığımız yerde. Bunu da yazdı defterine.

Belki de bana öyle geldi. Yazıp yazmadığını kesin olarak bilemem, çünkü ne yazdığını hiçbir zaman görmüyorum; ve bazen düşünüyorum da, onun yazdıkları, benim ağzımdan çıkanlar değildir herhalde, çünkü söylediklerimin çoğunu anlamıyor, gerçi ben mümkün olduğu kadar açık anlatmaya çalışıyorum ama. Sanki sağır da henüz dudak okumayı öğrenememiş gibi. Ama bazen de çok iyi anlamış görünüyor, yine de, bu beyefendilerin çoğu gibi o da, bir şeyin gerçekte olduğundan daha fazla anlam ifade etmesini istiyor.

Yazmayı bitirince dedim ki, Bir dahaki sefere ne getirmenizi isteyeceğime karar verdim, Efendim.

Nedir, Grace? dedi.

Turp, dedim.

Turp, diye tekrarladı. Kırmızı turp mu? Neden turp istiyorsun? Sonra kaşlarını çattı, sanki uzun uzun düşünülmesi gereken bir meseleymiş gibi.

Efendim, dedim, daha önce getirdikleriniz yenebilecek durumda değildi ya da öyle görünmüyordu; çünkü çoğu ancak pişirilerek yenebilecek şeylerdi; hem siz hepsini geri götürdünüz, ilk gün getirdiğiniz elma hariç, çok da güzel bir elmaydı o. Düşündüm de, turp getirecek olursanız, herhangi bir hazırlık yapmadan yenebilir; hem şimdi tam mevsimi; Cezaevi'nde taze sebze çok zor bulunuyor, bu evin mutfağında yemek yediğimde bile böyle bahçeden gelme taze sebzeler olmuyor, onlar ev sa-

hiplerine ayrılıyor çünkü. Yani ender bulunur bir şey olacak bu: ayrıca yanında biraz da tuz getirme nezaketi gösterirseniz çok minnettar kalırım.

İçini çeker gibi bir şeyler yaptı ve sonra dedi ki, Bay Kinnear'ın evinde turp olur muydu?

Aa Evet, Efendim, dedim, olurdu; ama ben orada çalışmaya başladığımda vakti geçmişti; çünkü turpun en iyi zamanı mevsim başlarıdır, sıcaklar bastırınca pörsüyüp kurtlanırlar, sonra da tohuma kaçarlar.

Bunları yazmadı.

Gitmeye hazırlanırken de dedi ki, Rüyanı bana anlattığın için teşekkür ederim, Grace. Belki yakında bir tane daha anlatırsın. Ben de, Belki anlatırım, Efendim, dedim. Sonra da, Rüyalarımı hatırlamak için daha çok uğraşacağım, Efendim, dedim, madem sıkıntılarınıza yardımı dokunuyor; çünkü üzülmüştüm onun için, hiç iyi görünmüyordu. Sıkıntılarım olduğunu nereden çıkartıyorsun, Grace? diye sordu. Ben de, Kendi başı sıkıntıda olanlar, başkalarının sıkıntılarına gözünü kulağını açık tutar, Efendim, diye cevapladım.

Benim çok düşünceli olduğumu söyledi; sonra bir an durdu, sanki daha bir şeyler söyleyecek gibiydi; ama anlaşılan vazgeçti ve başıyla veda etti. Giderken hep böyle başını sallayarak veda ediyor bana.

O günkü yorgan parçasını bitiremedim, çünkü her zamanki gibi uzun kalmamıştı benimle odada; ben de oturduğum yerde işime devam ettim. Çok geçmeden Bayan Lydia geldi.

Dr. Jordan gitti mi? dedi. Ben de gittiğini söyledim. Benim yardımımla dikilen yeni bir elbisesini giymişti, mor zemin üstüne küçük beyaz kuşlar ve çiçekler, çok yakışıyordu ona, üstünde de yarım bir balkabağını andıran etek; düşündüm de, elbisesini göstermek istediği kimse ben değildim herhalde.

Karşıma, az önce Dr. Jordan'ın oturduğu iskemleye oturup dikiş sepetini karıştırmaya başladı. Yüksüğümü bulamıyorum, buraya koyduğuma eminim, diyordu. Sonra, Aa, dedi, makası burada unutmuş Dr. Jordan; bunları senin gözünün önünde bırakmaması gerektiğini sanıyordum.

Bizim için önemli değil, dedim. Ona bir zarar vermeyeceğimi biliyor.

Dikiş sepetini kucağına koyarak bir süre oturdu. Bir hayranın olduğunu biliyor muydun, Grace? dedi.

Yaa, kimmiş o? dedim ben de, olsa olsa bir seyis yamağı ya da onun gibi bir genç oğlandı herhalde, hikâyemi duyup romantik bulmuş olsa gerek.

Dr. Jerome DuPont, dedi. Şu ara Bayan Quennell'da kalıyor. Hayatının çok ilginç olduğu kanısında, seni de çok ilgi çekici buluyor.

Ben böyle bir beyefendi tanımıyorum. Herhalde gazeteleri okudu, kendisi tura çıkmıştı ve beni de görülmeye değer şeylerden biri olarak düşünüyor, dedim biraz ters bir sesle, çünkü Bayan Lydia'nın benimle eğlendiğinden şüphelenmiştim. Eğlenceyi pek sever de kendisi ve bazen çok ileri gider.

Ciddi uğraşları olan bir adam o, dedi. Nöro-hipnoz üzerine çalışıyor.

O da neymiş? dedim.

Ee, Mesmerizm gibi bir şey, ama çok daha bilimsel, dedi, sinirlerle ilgili. Ama seni tanıyor anlaşılan, en azından görmüş olmalı, çünkü senin hâlâ çok güzel olduğunu söylüyor. Belki sokakta görmüştür, sabahları sen buraya gelirken.

Belki de, dedim; öyle ya, iki yanımda birer yılışık haydutla görülmeye değer oluyordum herhalde sabahları.

Kapkara gözleri var, dedi, dosdoğru içine işliyorlar insanın, sanki içini görüyormuş gibi bakıyorlar. Ama ondan hoşlanıp hoşlanmadığımdan emin değilim. Yaşlı sayılır tabii. Annem gibi ve bütün o diğerleri gibi biri, galiba ruhların gelip masaya tak-tak vurduğu o seanslara falan katılıyor. Ben inanmıyorum böyle şeylere, Dr. Jordan da inanmıyor.

Kendisi öyle mi söyledi? dedim. Aklı başında bir adam demek ki. Böyle işlere karışmamak lazım.

Aklı başında bir adam, çok soğuk bir laf, dedi; ve iç geçirdi. Aklı başında bir adam deyince insanın aklına bir banker geliyor. Sonra da dedi ki, Grace, burada hepimizden çok seninle konuşuyor. Söylesene, nasıl biri o?

Bir beyefendi, dedim.

Tamam, bunu ben de biliyorum, diye kestirip attı. Ama nasıl biri?

Amerikalı, dedim, bu da yine onun bildiği bir şeydi. Sonra insafa geldim ve dedim ki, Yeterince düzgün bir genç adama benziyor.

Of, ben onun fazla düzgün olmasını istemiyorum ki, dedi. Muhterem Verringer fazla düzgündür mesela.

Aslında ben de aynen onun gibi düşünüyordum ama Muhterem Verringer benim için af çıkarttırmaya çalışıyordu, onun için dedim ki, Muhterem Verringer bir din adamı, onların elbette düzgün olmaları beklenir.

Ben Dr. Jordan'ı çok alaycı buluyorum, dedi Bayan Lydia. Senin yanında da öyle alaycı mı davranıyor, Grace?

Öyle bile olsa, benim bunu bilmemin mümkün olacağını sanmıyorum, Bayan, dedim.

Yine iç geçirdi ve dedi ki, Annemin Salı toplantılarından birinde konuşma yapacak. Gerçi annem, cemiyetle ilgili ciddi konulara daha fazla ilgi göstermemi söylüyor ama ben aslında o toplantılara katılmak istemiyorum, çok sıkıcı oluyorlar çünkü. tabii Muhterem Verringer da aynı annem gibi düşünüyor; ama bu sefer gideceğim, Dr. Jordan'ın akıl hastaneleriyle ilgili görüşlerini dinlemenin heyecan verici olacağını sanıyorum. Yine de, beni kendi odasında çay içmeye davet etmesini yeğlerdim. Annem ve Marianne'la birlikte tabii, şaperonsuz gidemem.

Genç bir kız için, dedim, şaperon şarttır.

Grace, bazen tam bir kocakarı gibi oluyorsun, dedi. Hem ben artık genç bir kız sayılmam, on dokuzuma bastım. Senin için fark etmiyor anlaşılan, her şeyi görmüş geçirmişsin, ama ben hiç bir adamın odasında çaya davet edilmedim.

Bayan, dedim, bir şeyi daha önce hiç yapmamış olmanız, onu yapmanız için iyi bir neden değildir. Ama eğer anneniz de geliyorsa, bunda bir kötülük olduğunu sanmıyorum.

Ayağa kalktı ve elini dikiş masasının üstünde gezdirdi. Evet, dedi. Bunda bir kötülük yok. Bu düşünce onun cesaretini

kırmış gibiydi. Yeni elbiseme yardım eder misin? Salı toplantısı için; iyi bir izlenim yaratmak istiyorum da.

Ona seve seve yardım edeceğimi söyledim; o da benim bulunmaz bir hazine olduğumu ve inşallah beni hiçbir zaman hapisten salıvermeyeceklerini ve de benim daima burada olup onun elbiselerine yardım etmemi istediğini söyledi. Bu galiba bir tür iltifattı.

Ama gözlerini süze süze bakmasından hiç hoşlanmamıştım, sesinin tonundan da; düşündüm de, ufukta dert vardı; hep böyle olur zaten, bir taraf sevip de karşı taraf sevmeyince.

28

Ertesi gün Dr. Jordan söz verdiği gibi turp getiriyor bana. Yıkanmış, yaprakları ayıklanmış, çok taze ve gevrek, öyle günlerce beklemiş olmadığı belli, yoksa lastik gibi olurdu. Dr. Jordan tuzu unutmuş ama hiç sözünü etmiyorum bunun, ne de olsa getirilen hediyeye kusur bulmak iyi bir şey değildir. Hemen yiyorum turpu -hapishanede çiğnemeden yutma alışkanlığı edindim, çünkü kimse elinizden kapmadan yemeğinizi yemek zorundasınız- ve tadının keskinliğine bayılıyorum, tıpkı frenkteresinin baharlı kokusu gibi. Nereden bulduğunu soruyorum Dr. Jordan'a, pazardan aldığını söylüyor; gerçi kaldığı evde kendisine küçük bir sebze bahçesi yapmayı düşünüyormuş, bunun için yer varmış orada ve kazmaya da başlamış zaten. İşte bunu kıskanıyorum.

Sonra diyorum ki, Size yürekten teşekkür ediyorum, Efendim, bu turp Tanrılar'ın nektarı gibi geldi bana. Böyle bir ifade kullandığıma şaşırmış görünüyor; Sir Walter Scott'un şiirlerini okuduğumu unutmuş olmalı.

Bana turp getirme nezaketi gösterdiği için seve seve işe koyulup hikâyemi anlatmaya başlıyorum, hem de mümkün olduğu kadar ilgi çekici kılarak, tesadüflerle zenginleştirerek, hediyesine karşılık verircesine; daima inanmışımdır, hiçbir iyilik karşılıksız bırakılmamalıdır.

Galiba Bay Kinnear'ın Toronto'ya gidişinde kalmıştık, Efendim, sonra Jamie Walsh gelip flüt çalmıştı ve çok güzel bir gurup vardı, sonra da Nancy'yle birlikte yatmıştım, çünkü o evde erkek yokken hırsız girmesinden korkuyordu. McDermott'ı saymıyordu tabii, çünkü o ana binada yatmıyordu; veya belki de erkekten saymıyordu McDermott'ı; veya belki de onun hırsızlara karşı koymak şöyle dursun, onlarla birlik olacağına inanıyordu. Neyse, nedeninin hangisi olduğunu söylemedi.

Ve böylece elimizde mumlarla çıktık merdiveni. Daha önce de söylediğim gibi, Nancy'nin yattığı oda evin arka tarafındaydı ve benimkinden çok daha büyük ve güzeldi, gerçi yine de Bay Kinnear'ın odasındaki gibi ayrı bir tuvalet bölmesi yoktu. Ama çok geniş bir karyolası vardı Nancy'nin, üstünde de güzel mi güzel bir yorgan, beyaz zemin üstüne açık pembeler ve mavilerle yapılmış bir yazlık yorgan; bir Kırık Merdiven'di bu. Nancy'nin gardrobu da vardı, elbise doluydu içi, bu kadar çok elbise alacak parayı nasıl biriktirebildiğine şaşardım; keyfi yerinde olduğunda, Bay Kinnear'ın çok cömert davrandığını söylemişti. Bir de tuvalet masası vardı, üstüne nakışla goncalar ve leylak tomurcukları işlenmiş bir örtü seriliydi, sandal ağacından bir kutuda ise Nancy'nin küpeleriyle broşu duruyordu, ayrıca krem ve yağ dolu kâseler vardı masanın üstünde; çünkü yatmadan önce çizme cilalar gibi bütün yüzünü yağlıyordu Nancy. Bir şişe de gülsuyu vardı ve bana da verdi sürüneyim diye, kokusu öyle güzeldi ki; ne de olsa bu gece yine pek arkadaş canlısı kesilmişti; sonra bir tencere dolusu tertip getirdi saçlar için ve saçına biraz sürdü, söylediğine göre saçları parlak gösteriyormuş; arkasından da saçlarını fırçalamamı istedi benden, tıpkı bir hanımefendinin oda hizmetçisi gibi, ama zevkle yaptım. Upuzun, güzel saçları vardı, koyu kahverengi ve dalgalı. Ay Grace, dedi, harika geldi bu bana, dokunuşun ne kadar yumuşak; çok keyiflenmiştim. Sonra Mary Whitney'yi hatırladım ve benim saçlarımı fırçalayışını; zaten onu hiç unutmamıştım ki.

Birlikte yatağa girdiğimizde, Bak işte, aynı tohum zarfında iki bezelye tanesi gibi iç içeyiz, dedi, çok dostane konuşuyordu. Ama mumu üfledikten sonra bir iç çekişi vardı ki, hiç de mutlu bir kadının iç çekişi değildi bu, hep yetinmek zorunda olan bir kadından geliyordu.

Bay Kinnear Cumartesi sabahı döndü. Aslında Cuma'dan dönecekmiş ama Toronto'da işi uzamış, yahut öyle söylüyordu; dönüş yolunda bir handa gecelemiş, ilk paralı geçiş köprüsüne fazla uzak olmayan bir handa; Nancy pek hoşlanmamıştı bun-

dan, çünkü Bay Kinnear'ın sözünü ettiği yerin adı kötüye çıkmıştı ve hafif kadınlar barınıyordu orada ya da belki Nancy öyle söylüyordu.

Ben de bir beyefendinin, ismine halel getirmeden böyle yerlerde kalabileceğini söyledim, onu yatıştırmaya çalışıyordum. Çok sinirliydi, çünkü Bay Kinnear eve dönerken iki tanıdığına rastlamıştı, Albay Bridgeford ile Binbaşı Boyd, ve de onları yemeğe davet etmişti; kasap Jefferson'ın günüydü o gün ama hâlâ gelmemişti ve evde de hiç taze et yoktu.

Ay Grace, dedi, tavuk kesmemiz gerekiyor, çıkıp McDermott'a söyler misin bunu yapmasını? Ben de iki tavuk lazım olduğunu söyledim, hanımefendilerle birlikte altı kişi oturacaktı sofraya; bundan çok rahatsız oldu, hanımefendi falan olmayacağını söyledi, zira o beyefendilerin hanımları bu eve ayak basmaya asla tenezzül etmezmiş, kendisi de yemek salonunda onlarla birlikte oturamazmış, çünkü içki ve tütün içip Ayaklanma'da gösterdikleri kahramanlıkları anlatmaktan başka şey bilmezlermiş, hem çok geç saatlere kadar kalır, sofradan kalkınca da oyuna otururlarmış, bu da Bay Kinnear'ın sağlığı için hiç iyi değilmiş tabii, ne zaman bu adamlar gelse günlerce öksürürmüş Bay Kinnear. Kendi işine geldiğinde adamın zayıf bünyeli olduğunu kabul ediyordu Nancy.

James McDermott'a bakmak için dışarı çıktığımda hiçbir yerde bulamadım onu. Seslendim, hatta ahırın duvarına dayalı merdiveni tırmanıp uyuduğu bölmeye bakacak kadar ileri gittim. Yoktu; ama eşyası öylece bölmede durduğuna göre kaçmış da olamazdı; zaten ücretini almadan gideceğini hiç sanmıyordum. Merdiveni inerken Jamie Walsh'la karşılaştım, tuhaf tuhaf baktı bana, McDermott'ın yanından geldiğimi düşündü herhalde; ama McDermott'ın lazım olduğunu, nereye gittiğini bilip bilmediğini sorunca yine her zamanki gibi gülümseyerek bilmediğini söyledi, gerçi yolun karşısındaki Harvey'ye gitmiş olabilirmiş, kütükten yapılma bir evde oturan kaba saba biriydi Harvey, evi daha çok barakaya benziyor ve karısı olmayan bir kadınla birlikte yaşıyordu - sima olarak tanıyordum kadını, ismi

Hannah Upton'dı ve onun da kaba saba bir görünüşü vardı, insanlar pek yanaşmazlardı kadına. Harvey ise McDermott'ın tanıdığıydı -arkadaşı diyemeyeceğim- ve ikisi sık sık birlikte kafa çekerlerdi; Jamie, görülecek bir iş olup olmadığını sordu arkasından.

Mutfağa dönüp McDermott'ı bulamadığımı söyledim, Nancy de onun tembelliğinden artık bıkıp usandığını söyledi, ne zaman lazım olsa ortadan kayboluyor, bütün işleri Nancy'nin başına bırakıyordu, tavuğu benim kesmem gerekiyordu şimdi. Dedim ki, Aa, hayır, ben yapamam, hiç yapmadığım bir şey bu, nasıl yapılacağını da bilmem zaten; gerçi ölmüş bir kuşu parampar̂ça edebilirdim ama yaşayan bir yaratığın kanını dökemezdim; Nancy, kaz kafalılık etmememi, bunun kolay bir iş olduğunu söyledi, baltayı alıp kafasına vuracaktım işte, sonra da boynunu tutarak şöyle kuvvetle bükecektim.

Ama düşüncesine bile dayanamıyordum, başladım ağlamaya; bunu anlatmak beni üzüyor ama -ne de olsa ölünün arkasından konuşulmaz- beni tutup sarstı, sonra da bir tokat aşk ettiği gibi mutfak kapısından bahçeye ittirdi ve yanımda bir kuş leşi olmadan geri dönmememi söyledi, üstelik acele etmeliydim, yemeği hazırlamak için fazla zamanımız yoktu çünkü ve de Bay Kinnear yemeklerini vaktinde yemeyi severdi.

Tavukların gezindiği avluya gidip semiz bir piliç yakaladım, beyazdı, hiç durmadan ağlıyordum, pilici kolumun altına iyice kıstırıp odun yığını ile baltanın durduğu tarafa yürüdüm, gözyaşlarımı önlüğüme siliyordum; böyle bir şeyi nasıl yaparım bilemiyordum. Ama Jamie Walsh peşimden gelerek ne olduğunu sordu, nazik bir sesle; ben de tavuğu benim için öldürmesini rica ettim; bunun çocuk oyuncağı olduğunu söyledi, madem benim midem ve yüreğim dayanmıyordu, seve seve yapardı elbette. Kuşu elimden alıp güzelce kesiverdi kafasını, bir an başı olmadan fırlayıp koştu hayvan, sonra toprağın içinde biraz çırpındı; çok dokunaklı gelmişti bana bu sahne. Sonra ikimiz çitin üstünde yan yana oturup tavuğu yolmaya koyulduk, her yana tüyler uçuşuyordu; sonra Jamie'ye yürekten teşekkür

ettim yardımı için, karşılığında vereceğim bir şeyim olmadığını ama bu iyiliğini ileride de hatırlayacağımı söyledim. O da acayip bir biçimde sırıtarak ne zaman ihtiyacım olsa bana seve seve yardım edeceğini belirtti.

İşin sonuna doğru Nancy gelmiş, elini gözlerine siper ederek mutfak kapısında durmuştu, kuşu pişirmeye hazır hale getirmek için sabırsızlıkla bekliyordu; ben de elimden geldiğince çabuk temizledim, bir yandan da kokusunu duymamak için nefesimi tutuyordum, olur da sos yapmak için ister diye ciğerleri, taşlığı falan bir kenara ayırdım ve tavuğu tulumbanın suyuyla çalkalayarak içeri götürdüm. Mutfakta tavuğun içini doldururken Nancy dedi ki, Bakıyorum bir kalp fethetmişsin, neden bahsettiğini sorunca, Jamie Walsh'tan, dedi, yanıp tutuşuyor çocuk yüzünden okunuyor, eskiden bana âşıktı ama demek şimdi sana abayı yakmış. Yine benimle arkadaş olmaya çalıştığını anlıyordum, bir kez daha kendini kaybetmiş, sonra sakinleşmişti; ben de güldüm ve onun benim için pek de fetih sayılamayacağını söyledim, daha çocuktu o, hem havuç gibi kıpkırmızı saçları vardı ve yumurta gibi çilli çilliydi her yanı. Nancy, Her tırtıl bir gün kanatlanıp uçar, dedi; çok esrarengiz bulmuştum bunu; ama ne demek istediğini sormadım, beni cahil sanır diye.

Tavuğu kızartabilmek için yazlık mutfaktaki kuzineyi yakıp iyice kızdırmamız gerekti; diğer işleri kışlık mutfakta yaptık. Tavuğun yanında ikram etmek için bir tabak dolusu kremalı soğan ve havuç hazırladık; tatlı olarak da kendi yaptığımız kremayla çilek vardı, arkasından yine kendi yaptığımız peynir. Bay Kinnear şarapları kilerde saklardı, bir kısmı şişelerde, bir kısmı fıçıda; Nancy beni aşağı göndererek beş şişe şarap getirmemi söyledi. Kendisi asla inmezmiş kilere; orasının örümcek kaynadığını söylüyordu.

Bizim o telaşımızın arasında James McDermott gayet rahat, salına salına geldi; ve Nancy, yumuşak bir ses tonuyla, nerelerde kaldığını sorduğunda da, gitmeden sabah verilen işleri bitirdiğini, dolayısıyla da nerede kaldığının Nancy'nin üstüne vazife olmadığını söyledi; madem o kadar merak ediyordu, Bay

Kinnear'ın kendisine verdiği özel bir iş için gitmişti işte, Bay Kinnear. Toronto'ya gitmeden önce istemişti bu işi; Nancy de bunu Bay Kinnear'a soracağını, ayrıca McDermott'ın öyle canı istediği gibi gelip gitme hakkı bulunmadığını, en lazım olduğu zamanlarda ortadan kaybolamayacağını söyledi; Nereden bileyim lazım olduğumu, diyordu McDermott, müneccim değildi ya; Nancy de dedi ki, Müneccim olsaydın bu evde vaktini doldurduğunu da bilirdin. Ama şimdi çok meşgul olduğu için sonra konuşacaktı onunla Nancy, şimdilik McDermott, Bay Kinnear'ın atına bakabilirdi, uzun bir yolculuk yapmış olduğu için tımara ihtiyacı vardı atın, tabii eğer Asaletmeapları, böyle bir işi kendi konumlarının çok aşağısında bulmuyorlarsa. McDermott, bir karış suratla ahırların yolunu tuttu.

Albay Bridgeford ile Binbaşı Boyd söz verdikleri saatte geldiler ve aynı Nancy'nin dediği gibi davrandılar; yemek salonundan bir sürü bağırış çağırış ve kahkaha geliyordu; Nancy benim servis yapmamı istemişti. Kendisi yapmak istemiyordu, mutfakta oturup şarap içti, bir bardak da bana koydu; onun bu beyefendilere kızgın olduğunu düşündüm. Binbaşı Boyd'un aslında Binbaşı olmadığına inandığını söylüyordu, Ayaklanma zamanında böyle bir sürü adam, sırf kıçlarının altına bir at çekebilmek için kendi kendilerine böyle rütbeler uydurmuşlardı; ben de, Peki ya Bay Kinnear? diye sordum, çünkü civarda ona da Binbaşı diyorlardı bazen; Nancy bunu bilmediğini söyledi, Bay Kinnear kendinden hiç böyle bir rütbeyle bahsetmemişti, kartvizitinde de yalnızca Bay unvanı vardı; ancak eğer Binbaşı olmuşsa, hiç kuşkusuz Hükümet saflarında yer almıştı. Bu da Nancy'yi kızdıran bir başka şeydi.

Bardağına tekrar şarap doldurarak Bay Kinnear'ın bazen isminden ötürü kendisiyle dalga geçtiğini, ona ateşli küçük Asi dediğini anlattı, çünkü soyadı Montgomery'ydi, yani John Montgomery'yle aynı adı taşıyordu, Ayaklanma'ya katılanların toplantılar yaptığı ve şimdi artık harabeye dönmüş olan meyhanenin sahibi olan adamla yani; Montgomery, düşmanları Cehennem'de cayır cayır yanarken kendisinin yine Yonge Sokağı'nda

meyhane işletiyor olacağını söylemişti; sonradan doğru çıktı bu. Efendim, yani en azından meyhane kısmı; ama o sıralar Amerika Birleşik Devletleri'ndeydi henüz, Kingston Cezaevi'nden son derece cüretkâr bir biçimde kaçmıştı. Oradan kaçmak mümkün yani.

Nancy bardağını üçüncü kez doldururken, çok kilo aldığını söylüyor, ne yapması gerektiğini soruyordu, başını eğip, masaya dayadığı kollarının üstüne koymuştu; o sırada kahve götürmem gerekti ve niye birdenbire böyle melankolik bir havaya girdiğini soramadım. Yemek salonundakiler pek şen şakraktı, beş şişe şarabı bitirmişler, daha istiyorlardı; Binbaşı Boyd, Bay Kinnear'a beni nereden bulduğunu sordu, beni bulduğu yerde ağaçta mı yetişiyordu böyleleri, daha var mıydı, varsa toplanacak kadar olmuşlar mıydı; Albay Bridgeford da, Nancy'yi ne yaptın? diye sordu Bay Kinnear'a, Türk usulü hareminin diğer mensuplarıyla birlikte bir dolaba mı kilitlemişti yoksa; sonra Binbaşı Boyd, o güzel mavi gözlerime çok dikkat etmemi tembih etti, Tom denen bu moruk bana yan gözle bakacak olursa Nancy oyuverirdi vallahi. Yalnızca şakaydı bunların hepsi, ama yine de Nancy duymasa bari diye dua ediyordum.

•

Pazar sabahı Nancy, onunla birlikte kiliseye gitmemi istedi. Ben de iyi bir elbisem olmadığını söyledim -gerçi bu bahaneydi aslında o kadar yabancının arasına girmeyi istemiyordu canım, herkes gözünü dikip bakacaktı şimdi. Ama Nancy bana bir elbisesini ödünç vermeyi teklif etti, verdi de ama en güzellerinden birini değil tabii, bana ödünç verdiği elbisenin kendi üzerindeki kadar güzel bir şey olmamasına dikkat etmişti. Bir de bone verdi bana, ben de artık gayet düzgün göründüğümü söyledim; hatta bir çift eldivenini giymeme de müsaade etti, ama pek iyi oturmamışlardı, çünkü Nancy'nin elleri büyüktü. İkimiz de desenli ipek kumaştan hafif birer şal attık omuzlarımıza.

Bay Kinnear'ın başı çok ağrıyordu, onun için gitmeyeceğini söyledi -zaten pek öyle kiliseye falan giden bir adam değildi- ama McDermott'a bizi arabayla götürüp sonra da geri

getirmesini emretti, onun ayine katılmaması tuhaf karşılanmazdı, ne de olsa Katolikti, kilise ise Presbiteryen. Şimdiye dek orada yapılmış yegâne kiliseydi bu ve o kiliseye bağlı olmayan birçok kimse de hiç yoktan iyidir diyerek ayinlere katılıyordu; ayrıca kasabadaki tek mezarlık buradaydı, sizin anlayacağınız kilise, yalnızca yaşayanları değil ölüleri de tekeline almıştı.

Güzelce kurulduk arabaya, pırıl pırıl bir gündü, kuşlar cıvıldayıp duruyordu, hiç olmadığım kadar huzurlu hissettim kendimi, böyle bir güne de bu yakışırdı. Kiliseden içeri yürürken Nancy, herhalde dostluk duygusundan olsa gerek, koluma girdi. Başlar üstümüze çevrildi, ama ben, beni tanımadıkları için bakıyorlar sandım. Her çeşit insan vardı orada, yoksul çiftçiler ve karıları, hizmetçiler, kasaba esnafı bir yanda, giysilerinden ve ön sıralarda oturmalarından anlaşıldığına göre kendilerini eşraftan ya da ona yakın bir yerlerde sayanlar diğer yandaydı. Arka taraftaki sıralara oturduk biz, doğrusu da buydu.

Papaz, balıkçıl kuşuna benziyordu, gaga gibi sipsivri bir burnu ve uzun, ince bir boynu vardı, bir de tam başının tepesinde bir tutam saçı. Vaazının konusu Hakkın Rahmeti'ydi, dikkat kesildim, benim adım geçiyordu çünkü, "rahmet"; papaz, ruhumuzun ancak ve ancak bu yolla kurtuluşa erebileceğini anlatıyordu, bizim göstereceğimiz hiçbir çaba ve yapacağımız hiçbir iyilik, tek başına yeterli olamazdı ruhumuzu kurtarmaya. Ama bu, çaba göstermekten ve iyilik yapmaktan vazgeçeceğimiz anlamına gelmiyordu; sadece, tek başına bunlara güvenemezdik, yahut sırf çabalarımızdan ve yaptığımız iyiliklerden ötürü saygı topladık diye ruhumuzun kurtuluşa ereceğinden emin olamazdık; çünkü Hakkın Rahmeti bir sırdı ve kime verileceğini bir tek Cenab-ı Hak bilebilirdi; her ne kadar Kutsal Metinler'de, Rahmet'i meyvelerinden tanıyabileceğimiz yazılı olsa da, bununla kastedilen manevi meyvelerdi elbette ve Cenab-ı Hak'tan başka kimse göremezdi onları; ve her ne kadar Hakkın Rahmeti'ne ermek için dua etmek zorunda olsak da, dualarımızın mutlaka etkili olacağına inanmak gibi boş bir umuda kapılıp kendimizden o kadar emin olmamalıydık, çünkü ne demişlerdi, mu-

rat insandan takdir Allah'tan, hem neyin nasıl olacağını belirlemek bizim o naçiz ve ölümlü ruhumuza kalmış bir şey değildi. En başta olan en son gelecek, en son gelen en başta yer alacaktı ve yıllarca kendilerini dünyevi ateşlerle ısıtmış olanlar, gün gelecek ondan çok daha kızgın bir ateşte kavrulduklarını görecek, infiale ve hayrete düşeceklerdi; yanı başımızda duran ne çok boyalı kabir vardı. dıştan bakınca bembeyaz ve güzel görünür, içleri ise çürümüşlük ve kokuşmuşlukla dolu olurdu; ve evinin kapısı önünde oturan kadından sakınmalıydık kendimizi, Süleyman'ın Meselleri Bab 9'da da bizi uyarıyorlardı buna karşı, aynı şekilde, çalınmış suların tatlı ve gizliden gizliye yenen ekmeğin lezzetli olduğunu söyleyerek bizi yoldan çıkarmaya çalışanlardan da uzak durmalıydık; çünkü Kutsal Metinler'de dediği gibi, İşte oradadır ölmüşler ve konukları Cehennem'in dibini bekler; ve hepsinden önemlisi de Aptal Bakireler gibi bir kendini beğenmişliğe ve boş bir gönül rahatlığına düşmekten sakınmalı ve lambalarımızı asla söndürmemeliydik;. çünkü o zaman kimse gününü ve saatini bilemezdi; ve korkudan titreyerek bekleşir dururduk hep.

Bir müddet daha böyle sürüp gitti papazın vaazı, orada bulunan hanımların bonelerini incelerken yakaladım kendimi, arkadan görebildiğim kadarıyla tabii; bir de şallarındaki çiçeklere bakıyordum; ve dedim ki kendi kendime, madem dua ederek de başka türlü de Hakkın Rahmeti'ne eremeyeceğiz, hatta ona erip eremeyeceğimizi bile bilemeyeceğiz, o zaman en iyisi bütün bu meseleyi unutmak ve işimize gücümüze dönmek, çünkü lanetlenecek miyiz, yoksa ruhumuz kurtuluşa mı erecek, bu bizim sorunumuz değil artık. Sütün dökülüp dökülmediğini bilemiyorsan, süt döküldü diye sızlanmanın anlamı yok, madem bir tek Cenab-ı Hak biliyor, o zaman sütün döküldüğü yeri de Cenab-ı Hak siliversin. Aman böyle konuları düşündükçe uyku bastırıyor bana, papaz da mırıl mırıl konuşup duruyor zaten; tam içim geçiyordu ki hepimiz ayağa kalkıp *Yolumdan Gelin*'i söylemeye başladık; cemaat pek iyi söyleyememişti ilahiyi ama hiç değilse müzik oldu işte, bu her zaman ruhunu yatıştırır insanın.

Nancy'yle ben dışarı çıkarken kimse candan selamlamadı bizi, daha çok uzak durur gibi bir halleri vardı; gerçi yoksullardan birkaç kişi başıyla selam verdi; bir de biz geçerken fısıldaşmalar olmuştu; çok garibime gitti bunlar, her ne kadar beni tanımasalar da, Nancy'yi iyi tanıyor olmalıydılar; hem sonra eşraf ya da kendini öyle sananlar onu görmezden gelse bile, çiftçilerle karılarından ve kendileri de onun gibi hizmetçi olanlardan böyle bir muameleyi hak etmiyordu doğrusu. Nancy başını dimdik tutuyor, sağına soluna hiç bakmıyordu; ben de dedim ki kendi kendime, Soğuk ve kibirli insanlar bunlar, hiç de iyi komşu değiller. Hepsi de ikiyüzlü, içine Rabbi kapatabilecekleri bir kafes sanıyorlar kiliseyi, sanki Rab burada kalacak, haftanın diğer günlerinde çıkıp yeryüzünü dolaşamayacak, onların işine burnunu sokup yüreklerinin derinliklerine, karanlığına ve ikiyüzlülüğüne bakamayacak ve gerçek hayırseverlikten yoksun olduklarını göremeyecek; sanıyorlar ki bir tek Pazar günleri düşünmek zorundalar Rabbi, üstlerinde en iyi elbiseleri ve suratlarında en ciddi ifadeleri varken, ellerini yıkayıp eldivenlerini giymişken ve bütün hikâyelerini önceden hazır etmişken. Oysa Rabbimiz her yerdedir, kafese kapatılamaz, insanların aksine.

Nancy, onunla birlikte kiliseye gittiğim için teşekkür etti bana ve dostluğumdan çok memnun kaldığını söyledi. Ama hemen o gün elbisesiyle bonesini geri istedi, kirlenirler diye korkuyordu herhalde.

Onu izleyen hafta bir gün McDermott, bir karış suratla girdi mutfağa. Nancy ona yol vermişti ve ayın sonunda ayrılacaktı. Kendisinin bundan çok memnun olduğunu söylüyordu, bir kadından emir almak hiç hoşuna gitmiyordu zaten, ne ordudayken ne de gemilerde çalışırken katlanmak zorunda kalmıştı böyle bir şeye; üstelik bu konuda yakınacak olduğunda Bay Kinnear, Nancy'nin evin hanımı olduğunu söylemekle yetinmişti, evi idare etmesi için para ödeniyordu Nancy'ye ve McDermott da ondan emir alacaktı, ne de olsa Bay Kinnear, böyle can sıkıcı ayrıntılarla uğraşma zahmetine giremezdi. Çok berbat bir du-

rumdu bu; ama Nancy'nin ne tip bir kadın olduğunu düşününce daha da berbatlaşıyordu. McDermott da artık o orospu ile aynı çatı altında barınmak istemiyordu zaten.

Neye uğradığımı şaşırmıştım, ama McDermott'ın üslubunun böyle olduğunu düşündüm, böyle konuşuyor, abartıyor ve yalan söylüyordu işte; öfkeyle sordum yine de, ne demek istiyor diye. O da benim, Nancy'yle Bay Kinnear'ın yattıklarından haberim olmadığını söyledi, gün gibi aşikârdı bu, gizli gizli karıkoca hayatı sürüyorlardı, oysa evli falan değillerdi; gerçi işin gizli tarafı da kalmamıştı, bütün komşular biliyordu. Çok şaşırmıştım ve bunu ifade ettim; McDermott, benim salağın teki olduğumu söylüyordu, Reis'in Hanımı Bayan Parkinson aşağı, Reis'in Hanımı Bayan Parkinson yukarı konuşup duruyordum, şehirli hanım ayakları atıp duruyordum, ama dünyadan haberim yoktu işte, burnumun dibinde olandan bitenden bihaberdim; Nancy'nin ne cins bir orospu olduğunu, benim kadar cahil olanlardan başka herkes bir bakışta görebilirdi; daha Wright'ların evinde çalışırken de Nancy'nin bir bebek doğurduğunu bilmeyen yoktu, serserinin tekinden peydahlamıştı çocuğu, herif kaçıp Nancy'yi terk etmiş, olan da bebeğe olmuş, ölmüştü zavallıcık. Ama Bay Kinnear yine de onu işe almıştı işte, oysa hiçbir saygıdeğer adam yapmazdı böyle bir şey; Bay Kinnear'ın niyeti daha başından belliydi, ne de olsa at kaçtıktan sonra ahırın kapısına kilit vurmanın bir anlamı yoktu, ve de bir kadın, bir kez kaplumbağa gibi sırt üstü düştü mü, artık bir daha kalkıp doğrulamaz ve gelenin geçenin malı olurdu.

Hâlâ ona kızıyor, itiraz ediyordum, ama içten içe doğruyu söylediğini düşünmeye başlamıştım; kilisede öte yana çevrilen başlar ve fısıldaşmalar ve o ana dek üstünde durmadığım yığınla küçük küçük şey bir anda patladı kafamın içinde; sonra o güzelim elbiseler ve altın küpeler, belli ki günah yoluyla sağlanmıştı hepsi; hatta Bayan Watson'ın aşçısı Sally de uyarmıştı beni aslında, hem de daha buraya gelmeye karar vermeden önce. Bunun üzerine gözümü kulağımı iyice açıp casus gibi dolaşmaya başladım evin içinde ve Bay Kinnear evde

olduğu zamanlarda, Nancy'nin asla kendi yatağında yatmadığından emin oldum. Bu kadar kolay kandırılabildiğim ve dolduruşa geldiğim için utanç duyuyordum şimdi, bu kadar kör ve ahmak olduğum için de.

29

Üzülerek söylüyorum ki bu olaydan sonra, büyüğüm olarak ve evin hanımı olarak Nancy'ye duyduğum bütün saygıyı kaybettim; bunu göstermekten de çekinmedim, artık hiç de akıllıca sayılmayacak tarzlarda ona cevap verir olmuştum ve aramızda hep tartışma çıkıyor, bazen seslerimiz iyice yükseliyordu. Nancy bir iki kez bana tokat attı; çünkü fevri biriydi ve sinirlenince el kaldırmaktan kaçınmıyordu. Ama yine de ben haddimi biliyor ve ona el kaldırmıyordum; aslında çenemi biraz tutabilseydim daha az laf işitecektim. Suçu biraz da kendimde görüyorum.

Bay Kinnear bu geçimsizliği fark etmemişti anlaşılan. Bana eskisinden de nazik davranıyor, günlük işlerimi yaparken sık sık yanıma uğrayıp nasıl gittiğini soruyordu ve ben de her seferinde, Çok iyi, Efendim, diyordum, çünkü böyle beyefendiler, halinden şikâyetçi olan hizmetçileri derhal başlarından atmaya bakar - gülümsemeniz için ücret ödenir size, bunu unutmamakta fayda vardır. O da her seferinde benim iyi bir kız ve eline çabuk bir işçi olduğumu söylerdi. Hatta bir keresinde, tuvalet odasında yıkanacağını bildirmişti de, banyo teknesini doldurmak için merdivenden yukarı kovayla su taşıyordum, kovanın benim için çok ağır olduğunu söyleyip niçin McDermott'ın taşımadığını sormuştu. Benim işim olduğunu belirttim; o da kovayı elimden almaya çalıştı, kendisi taşıyacaktı üst kata ve sapından kavramak isterken elini elimin üstüne koydu. Yoo, olmaz, Efendim, dedim ben de, buna izin veremem; bunun üzerine güldü ve neye izin verilip verilmeyeceğini kendisinin bileceğini söyledi, evin beyi o değil miydi? Ben de evet demek zorunda kaldım. Biz merdivende, birbirimize o kadar yaklaşmış ve onun eli benim elimin üstünde dururken, Nancy alt kattaki hole giriverdi ve bizi gördü öyle; bu da bana karşı davranışlarına olumlu etki etmedi elbette.

Diğer evlerde olduğu gibi orada da hizmetçiler için arka

tarafta ayrı bir merdiven olsa her şeyin daha iyi olacağını düşünmüşümdür hep; ama yoktu öyle bir merdiven. Bu yüzden hepimiz birbirimize çok yakındık, herkes iç içeydi, ki iyi bir şey değildi bu; o evde kimse duymadan öksürmek ya da gülmek pek mümkün değildi, hele alt kattaki holden hemen duyulurdu her şey.

McDermott'a gelince, kafasında durmadan kuruyor ve her geçen gün daha da artıyordu kini; Nancy'nin ay sonundan evvel onu gönderme planları yaptığını söylüyordu, böylece ücretini de kesecekti, bu kadarına dayanamazdı işte; hem ona böyle davranan, çok geçmeden bana da aynı şekilde davranmaya başlardı, yani bizim birleşip hakkımızı aramamız gerekiyordu. Bay Kinnear yokken ve Nancy de arkadaşlarıyla birlikte Wright'lara gittiğinde -çevrede ona hâlâ dostça davranan birkaç aileden biriydi Wright'lar- McDermott, Bay Kinnear'ın viskisinden daha da fazla içer olmuştu, viski damacanayla alındığı için boldu ve içinden azar azar içildiğini kimse fark etmiyordu. Böyle zamanlarda McDermott, bütün İngilizlerden nefret ettiğini söylerdi, gerçi Kinnear ovalı İskoçlardandı ama fark etmezdi, bunların hepsi hırsız ve orospuydu, başkalarının topraklarını çalarlardı, her gittikleri yerde fakir fukarayı ezerlerdi; Nancy'nin ve Bay Kinnear'ın kafalarına birer tane indirip ikisini birden kilere atmak lazımdı, ikisinin de layığı buydu ve bu işi yapacak biri varsa o da kendisiydi.

Bunların yalnızca laf olduğunu düşünmüştüm ben, çünkü McDermott durmadan atıp tutardı, ne büyük işler becereceğini anlatırdı; babam da sarhoşken hep anneme böyle şeyler yapacağını söylerdi ama asla denememişti bile. Böyle zamanlarda en iyisi kafayı sallayıp he demek, hiç ağzını açmamaktı.

Dr. Jordan yazdıklarından başını kaldırıp bana bakıyor. Yani ilk başta inanmamıştın ona, öyle mi? diyor.

Hiç inanmamıştım hem de, Efendim, diyorum. Siz olsaydınız siz de inanmazdınız, bütün tehditlerinin palavra olduğunu düşünmüştüm doğrusu.

Asılmadan önce McDermott, onu bu işe senin sürüklediğini söylemiş, diyor Dr. Jordan. Senin Nancy ile Bay Kinnear'ı, yedikleri lapaya zehir koyarak öldürmeyi planladığını ve ona da sana yardımcı olması için ısrarla baskı yaptığını anlatmış; dindar bir insan olarak kesinlikle reddetmiş elbette bunu.

Kim söyledi bu yalanı size? diye soruyorum.

McDermott'ın İtirafında böyle yazıyor, diyor Dr. Jordan; ki ben çok iyi biliyorum o İtirafı, Müdür'ün hanımının kupür defterinde ben de kelimesi kelimesine aynı şeyleri okumuştum.

Bir şey bir yerde yazılı diye ille de Allah kelâmı demek değildir, Efendim, diyorum.

Havlar gibi gülüyor yine, Hah, ve kesinlikle haklı olduğumu söylüyor. Neyse Grace, diyor, sen ne diyorsun bu işe?

Bakın Efendim, diyorum, ben diyorum ki, hayatımda duyduğum en saçma şey bu.

Neden Grace? diyor.

Gülümseme izni veriyorum kendime. Bir kâse lapanın içine zehir koymak için, diyorum, neden onun gibi birinin yardımına ihtiyacım olsun ki, Efendim? Kendim pekâlâ yapabilirdim bunu, hatta biraz da McDermott'ın lapasına koyardım, o da cabası olurdu. Bir kaşık şeker koymak için gerekli olandan daha fazla güç kuvvet gerekmiyor ki bunun için.

Çok soğukkanlı anlatıyorsun bunu, Grace, diyor Dr. Jordan. Yalansa, niye senin hakkında böyle bir yalan uydurdu dersin?

Herhalde beni zan altında bırakmak için, diyorum ağır ağır konuşarak. Yalnızlıktan hiç hoşlanmazdı. Yolculuğunda benim de ona eşlik etmemi istedi herhalde. Ölüme giden yol ıpıssızdır ve göründüğünden daha uzun sürer, darağacındaki ipin uzunluğu kadar görünse de; üstelik karanlık bir yoldur, önünüzü aydınlatacak bir mehtap yoktur tepenizde.

Bu konuda çok şey bilir gibisin, Grace, diyor, hem de o yoldan geçmemiş olduğun halde, bunu söylerken çarpık çarpık gülümsüyor.

O yoldan geçmedim, evet, diyorum, rüyalarım haricinde;

ama birçok geceler uzaktan baktım o yola. Ben de asılarak idama mahkûm edilmiştim ve asılacağıma inanıyordum; ve eğer kurtulduysam şansım yaver gittiği içindir, bir de benim çok genç olduğumu öne sürerek bağışlanmamı isteyen Bay MacKenzie'nin ustalığı sayesindedir tabii. İnsan kendisinin de çok geçmeden aynı yola çıkacağına inanıyorsa, önceden hazırlık yapmalı.

Haklısın, diyor düşünceli düşünceli.

Zavallı James McDermott'ı suçlamıyorum, diyorum. Böyle bir şey dilediği için suçlamıyorum onu. Bir insanı yalnızlıktan korktuğu için asla suçlayamam.

Bir sonraki Çarşamba benim doğum günümdü. Nancy'yle aram bozulduğu için beni tebrik etmesini falan beklemiyordum, gerçi doğum günümü pekâlâ biliyordu, işe girdiğim gün yaşımı ve tam olarak hangi tarihte on altısına basacağımı söylemiştim ona; ama sabah çok dostça bir tavırla mutfağa girerek beni hayretler içinde bıraktı ve doğum günümü kutladı, sonra da evin ön tarafındaki bahçeye gidip oradaki sarmaşıklardan biraz gül kesti ve buket yapıp cam bir kaba koyarak odama götürmem için bana verdi. Gösterdiği bu nezaket karşısında öyle duygulanmıştım ki -biliyorsunuz hiç aramız yoktu artık ve durmadan tartışıyorduk- neredeyse ağlayacaktım.

Ardından, öğleden sonra serbest olduğumu söyledi, ne de olsa doğum günümdü. Çok teşekkür ettim. Ama tek başıma ne yapacağımı bilemediğimi söyledim, çünkü çevrede ne ziyaretine gideceğim arkadaşlarım vardı, ne gezip bakacağım mağazalar, ne de görülecek bir yer; belki en iyisi yine evde kalarak, önceden planlamış olduğum gibi dikiş dikmek ya da gümüşleri parlatmaktı. Nancy ise eğer hoşuma giderse köyde dolaşabileceğimi ya da kırlarda yürüyüşe çıkabileceğimi söylüyordu; üstelik onun hasır şapkasını da ödünç alabilecektim.

Ama sonradan öğrendim ki Bay Kinnear öğleden sonra evde olacaktı; Nancy'nin, bütün öğleden sonrayı onunla geçirebilmek için beni evden uzaklaştırmaya çalıştığından şüphe-

lendim, böylece ansızın odaya giriverir miyim ya da üst kata çıkıverir miyim diye, yahut da Bay Kinnear mutfaga gelip son zamanlarda hep yaptığı gibi şunu bunu sorarak benim yanımda oyalanır mı diye endişelenmek zorunda kalmayacaktı.

Yine de Bay Kinnear ile Nancy'nin yemeğini götürdükten sonra -hava çok sıcak olduğu için soğuk et ve salata yeniyordu- ve kendim de kışlık mutfakta McDermott'la yemeğimi yiyip bulaşığı, arkasından da kendi elimi yüzümü yıkadıktan sonra, önlüğümü çıkartıp asmış ve Nancy'nin hasır şapkasını takıp boynuma da güneşten korunmak için mavi-beyaz mendilimi bağlamıştım; hâlâ masada oturmakta olan McDermott, nereye gittiğimi sordu. Ben de doğum günüm olduğunu, Nancy'nin çıkıp dolaşmam için bana izin verdiğini söyledim. Benimle geleceğini söyledi, çünkü etrafta bir sürü it kopuk vardı, yanımda gelip beni koruyacaktı onlardan. Dilimin ucuna kadar geldi, o bahsettiği gibi tek bir adam tanıdığımı, onun da şu anda masada, tam karşımda oturmakta olduğunu söyleyiverecektim az daha; ama baktım da McDermott kibar olmaya çalışıyordu, dilimi ısırıp teşekkür ettim kendisine, bu kadar düşünceli olduğu için; ama gelmesine gerek olmadığını söyledim.

Yine de geleceğini söylüyordu, çünkü ben gençtim ve aklım bir karış havadaydı ve de iyiyi kötüyü ayırt edecek durumda değildim; ben de bunun kendi doğum günü olmadığını, kalıp işine gücüne bakması gerektiğini söyledim; o da doğum günlerinin yerin dibine batmasını, böyle günleri hiçbir şekilde umursamadığını, üstelik bunda kutlanacak bir taraf da bulamadığını ve kendisini doğurduğu için annesine hiç minnet duymadığını anlattı; hem zaten kendi doğum günü olsaydı Nancy ona izin verecek değildi. Ben de bunun için bana garez etmeye hakkı olmadığını söyledim, kendim izin istemiş falan değildim ve doğum günüm diye kimseden bir şey de beklememiştim. Mümkün olduğu kadar çabuk davranarak çıktım mutfaktan.

Nereye gideceğime dair hiçbir fikrim yoktu. Köyün içinde dolaşmak istemiyordum, kimseyi tanımazdım ki orada; ve birden ne kadar yalnız olduğumu fark ettim, Nancy'den

başka hiç arkadaşım yoktu, Nancy'ye de arkadaş denebilirse tabii, öyle sağı solu belli olmayan birine, bir gün dost ertesi gün düşman; ve bir de Jamie Walsh vardı belki, ama o daha çocuktu. Sonra Charley vardı, ama o da attı ve her ne kadar iyi bir dinleyici olsa ve bana huzur verse de, bir dostun desteğine ihtiyaç duyduğumda pek işe yaramıyordu.

Ailemin nerede olduğunu bilmiyordum ve bu da, kimsesiz olmakla aynı şeydi; babamı bir daha görmek istemiyordum zaten ama çocuklardan bir haber alabilsem ne çok sevinirdim. Bir de Pauline Teyzem vardı ve posta ücretini ödeyecek param olsa mektup yazardım ona; o zamanlar reform yapılmamıştı daha, denizin ötesine mektup göndermek çok pahalıya geliyordu. Yani durumu bütün çıplaklığıyla görmeyi başardığımda, anlıyordum ki yapayalnızdım dünyada ve yapmakta olduğum o ağır iş dışında hiçbir gelecek yoktu önümde; her seferinde başka bir yere girebilmiştim gerçi ama yaptığım iş hep aynıydı, şafak sökerken kalkıp güneşin batışına kadar, başımda durmadan emirler yağdıran bir hanımla, hep aynı işi yapacaktım.

İşte bunları düşünerek indim araba yolundan aşağı, McDermott arkamdan bakıyordur diye mümkün olduğu kadar hızlı yürüyordum; bir ara dönüp baktığımda gördüm ki gerçekten de mutfak kapısına dayanmış beni izliyordu. Ağırdan alacak olsaydım bunu bir davet sayıp gelebilirdi peşimden. Meyve bahçelerine vardığımda artık gözden kaybolmuş olacağımı düşünerek adımımı yavaşlattım. Genellikle duygularıma hâkim olmayı başarırım, ama yine de, insanın doğum günü olunca, hele bir de yapayalnız olunca, tuhaf bir burukluk oluyor içinde; bahçenin içine girdim ve kesilip temizlenen ormandan kalma koca ağaç kütüklerinden birine sırtımı verip oturdum yere. Kuşlar cıvıldayıp duruyordu etrafımda, oysa ben, kuşların bana ne kadar yabancı olduğunu düşünüyordum o sıra, adlarını bile bilmiyordum ki; işte bu hepsinden daha üzücü geldi ve birden yaşlar yuvarlanmaya başladı yanaklarımdan aşağı; ben de hiç silmedim gözlerimin yaşını, tersine birkaç dakika kendimi bırakarak ağladım.

Sonra da dedim ki kendi kendime. Bir şeye çare bulamıyorsan katlanmasını bileceksin; sonra etrafıma, bembeyaz papatyalara ve yabani havuç çiçeklerine ve ipekotunun top top mor çiçeklerine baktım, öyle güzel kokuyorlardı ki, üstleri tamamen turuncu kelebeklerle kaplanmıştı; sonra başımı kaldırarak yanımdaki elma ağacının dallarına baktım, küçük yeşil elmalar oluşmaya başlamıştı dallarda, sonra karşımda uzanan masmavi gökyüzüne baktım ve biraz neşelenmeye çalıştım, düşündüm ki ancak gerçekten iyilik dolu bir Tanrı ve bizim kalbimizi de iyilikle dolduran bir Tanrı yaratabilirdi bu kadar çok güzelliği ve onun karşıma çıkardığı bütün güçlükler belli ki beni sınamak içindi, gücümü ve imanımı sınamak için, ilk Hıristiyanlara da öyle yapmıştı, Eyub'a ve şehitlere de. Ama demin de söylediğim gibi Tanrı'yı düşünmeye başlayınca içim geçiyordu hep; nitekim orada uyuyakalmışım.

Tuhaf şey, ne kadar derin uyuyor olursam olayım, biri yanıma yaklaşmışsa ya da beni seyrediyorsa, daima hissederim. Sanki bir yanım asla uyumuyor, bir gözünü daima açık tutuyor gibi; küçükken bunun koruyucu meleğim olduğunu düşünürdüm. Ama belki de küçüklüğümden gelen bir şey bu, uyuyakalır da evin işine başlamakta gecikirsem ve babam bana bağırmaya başlar, kötü sözler söyler, uykumda kolumdan veya saçımdan tutup çekerse diye duyduğum korkudan. Neyse ne, rüyamda, ormandan çıkıp gelen bir ayının beni seyre daldığını görüyordum. Sanki biri eliyle dürtmüş gibi sıçrayarak uyandım; çok yakınımda bir adam duruyordu, ama güneş vurduğu için yüzünü göremedim. Hafif bir çığlık atıp toparlanmaya başladım. Sonra onun bir adam değil Jamie Walsh olduğunu gördüm; ve yerimden kıpırdamadım.

Ayy Jamie, dedim, korkuttun beni.

Korkutmak istememiştim, dedi. Sonra ağacın altına, yanıma oturdu. Sonra da dedi ki, Gün ortasında ne işin var burada? Nancy seni aramaz mı? Çok meraklı bir oğlandı çünkü, durmadan sorular sorardı.

Ben de ona doğum günüm olduğunu ve Nancy'nin

büyük bir incelik gösterip öğleden sonra izin verdiğini anlattım. Mutlu yıllar diledi bana. Sonra, Ağladığını gördüm, dedi.

Ben de dedim ki, Nereye saklanmış gözetliyordun beni öyle?

Bay Kinnear yokken bu bahçeye sık sık geldiğini söyledi; mevsim sonlarında da Bay Kinnear, bazen verandaya çıkar, çocuklar bir şeyler çalıyor mu diye elinde teleskopuyla bakınırmış; oysa elmalarla armutlar çalınamayacak kadar yeşildi daha. Sonra, Niye üzgünsün, Grace? dedi.

Yine ağlayacak gibi oldum ve sadece, Burada hiç arkadaşım yok, dedim.

Jamie, Ben senin arkadaşınım, dedi. Sonra bir an durdu ve devam etti, Sevgilin var mı, Grace? Ben de olmadığını söyledim. Ve bana dönüp Ben senin sevgilin olmak istiyorum, dedi. Birkaç yıl sonra da, daha büyüyüp gerekli parayı biriktirdiğim zaman, evleniriz.

Gülümsemekten kendimi alamamıştım. İşi şakaya vurarak dedim ki, Ama sen Nancy'ye tutulmuşsun bir kere. O da, Hayır, dedi, gerçi onu beğeniyorum ama. Sonra, Ee, sen ne diyorsun bu işe? diye sordu.

Ama Jamie, dedim, ben senden çok büyüğüm; sanki şakalaşıyormuşuz gibi konuşuyordum. Çünkü samimi olduğuna inanamamıştım.

Yalnızca bir yaş, dedi. Bir yaş nedir ki?

Yine de, dedim, sen daha çocuksun.

Boyum senden daha uzun, dedi. Doğruydu da. Ama nedendir bilemiyorum, on beş, on altı yaşında bir kız artık kadın sayılıyor da, on beş, on altı yaşında bir oğlan, hâlâ bir oğlan işte. Ama ona böyle demedim tabii, baktım ki hassas bir konu; teklifi için ciddi ciddi teşekkür edip bunu düşüneceğimi söyledim, çünkü duygularını incitmek istemiyordum.

Haydi gel, dedi, madem ki doğum günün, sana bir şarkı çalayım. Sonra düdüğünü çıkarıp *Savaşa Giden Küçük Asker*'i çaldı, pek de güzel çalıyordu, içli içli. Arkasından *Gönlüm Böyle Genç Diye Sanma ki Bilmem Sevmesini* diye bir şarkı çaldı. Anla-

dım ki üzerinde çalışmaya yeni başladığı parçalar bunlar ve pek gurur duyuyor; ben de çok güzel olduklarını söyledim.

Sonra bana papatyalardan taç yapmak istedi Jamie, doğum günüm şerefine; birlikte papatya zincir yapmaya koyulduk, büyük bir ciddiyetle hanl hanl çalıştık, küçük çocuklar gibi; Mary Whitney'li günlerden beri ilk kez bu kadar eğlenmiştim. Bitince, Jamie, gayet ağırbaşlı bir tavırla bir zinciri şapkamın etrafına, birini de gerdanlık niyetine boynuma geçirdi ve benim bahar bayramlarındaki Mayıs Kraliçeleri gibi olduğumu söyledi; ben de olsam olsam Temmuz Kraliçesi olabileceğimi söyledim, çünkü Temmuz ayındaydık, ikimiz de güldük. Sonra yanağımdan öpüp öpemeyeceğini sordu; kabul ettim, ama yalnızca bir kez öpecekti; öptü. Doğum günümü güzelleştirdiğini söyledim ona, çünkü bütün tasalarımı uzaklaştırmıştı kafamdan; bunu duyunca gülümsedi.

Zaman uçup gitmişti işte, akşam oluyordu artık. Araba yolundan yukarı yürürken Bay Kinnear'ın verandada oturmakta olduğunu gördüm, teleskopuyla bana bakıyordu; ben arka kapıya doğru ilerlerken evin kenarından dolaşıp yanıma geldi ve İyi günler, Grace, dedi.

Aynen karşılık verdim, sonra dedi ki, Bahçede yanındaki adam kimdi? Ve onunla ne yapıyordun?

Ne gibi kuşkular beslediğini sesinden anlamıştım; Jamie Walsh olduğunu söyledim ve benim doğum günüm için papatya zincirleri yaptığımızı. Bunu anlayışla karşıladı ama yine de çok hoşlanmamıştı bu işten. Akşam yemeğini hazırlamak için mutfağa gittiğimde de Nancy, O şapşal çiçeğin kafanda ne işi var? dedi, Çok aptalca görünüyor.

Papatya zincirinden gerdanlığımı çıkarırken çiçeklerden biri saçıma takılmış.

İşte bu iki olay, o günün masumiyetini bozmuştu biraz.

Böylece akşam yemeğini pişirmeye koyuldum; McDermott, kuzineyi tutuşturmak için bir kucak dolusu odunla geldiğinde, alay eder gibi bir sesle dedi ki, Demek ayakçı oğlanla birlikte otların üstünde yuvarlanıyordun, ha, bunun için beynini

dağıtmak lazım o veledin, eğer daha bebek olmasaydı ben ona yapacağımı bilirdim. Veletleri erkeklere tercih ettiğin belli, seni beşik hırsızı seni. Öyle bir şey yapmadığımı söyledim. Ama inanmadı.

Anlıyordum ki öğleden sonra saatlerim bana ait olmamıştı, hoş ve özel saatler olmamıştı bunlar, her biri tek tek gözetlemişti beni - Bay Kinnear bile, ki hiç bu kadar basitleşeceğini ummazdım doğrusu. Sanki hepsi odamın kapısının önüne dizilmiş, sırayla anahtar deliğinden içeriyi gözetlemişlerdi; çok üzülmüştüm ve çok da öfkelenmiştim.

30

Birkaç gün olaysız geçti. Bay Kinnear'ın yanına gireli neredeyse iki hafta oluyordu ama sanki çok daha uzun bir zaman geçmiş gibiydi, çünkü zaman asılı kalmıştı, insan mutlu değilse Efendim, hep böyle olur. Bay Kinnear atına binip gitmişti, sanıyorum Thornhill'e, Nancy ise Bayan Wright'ın evinde çalışan arkadaşlarını ziyaret ediyordu. Jamie Walsh son günlerde ortalıkta görünmüyordu ve acaba McDermott onu tehdit mi etti, buralara yaklaşmamasını mı söyledi diye meraklanmaya başlamıştım.

McDermott neredeydi bilmiyorum; ahırda uyuyordu herhalde. Onunla aram hiç iyi değildi, o sabah yine gözlerimin ne güzel olduğundan girmiş, ağzında daha süt dişleri olan oğlanlara göz etmeye yaradığından çıkmıştı, ona bu lafları kendine saklamasını çünkü ondan başka bunları dinlemekten hoşlanan kimse bulunmadığını söyledim, o da dilimi engerek yılanlarınınkine benzeterek cevap verdi, bunun üzerine dedim ki, Madem gıkını çıkarmayacak birini istiyorsun, git ahırdaki inekle aşk yap, Mary Whitney olsa böyle derdi herhalde, veya bana öyle gelmişti.

Sebze bahçesinde yeni olmuş bezelyelerden topluyor, bir yandan da hiddetimi zaptetmeye çalışıyordum -çünkü McDermott'ın bana böyle laf sokuşturup durmasına olduğu kadar, diğerlerinin de hakkımda besledikleri şüphelere ve beni gözetlemelerine çok kızgındım hâlâ- işte o sırada birinin ıslıkla türkü çalarak yaklaştığını duydum, sırtında çuvalı, başında yağmurdan, rüzgârdan eprimiş şapkasıyla araba yolundan bir adamın geldiğini gördüm, elinde de uzun bir baston vardı.

Çerçi Jeremiah'ydı bu. Daha mutlu günlerime ait bir çehre görmek öyle sevindirmişti ki beni, bezelyeleri önlüğümden dökerek yerimden fırlayıp el salladım hemen ve yoldan aşağı koşmaya başladım. Ne de olsa eski bir dosttu, yahut ben artık onu öyle sayıyordum. Yeni bir ülkede edinilen dostlar, kısa sürede eski dost oluyor.

Yaa, dedi, geleceğimi söylemiştim sana, Grace.

Seni gördüğüme çok sevindim, Jeremiah, dedim.

Evin arka kapısına kadar yürüdüm onunla ve dedim ki, Bugün nelerin var? Çünkü çerçilerin çuvalının içini görmeye bayılırdım hep, sattıklarının çoğunu almaya gücüm yetmeyecek olsa da.

Dedi ki, Beni mutfağa davet etmeyecek misin Grace, güneş çok yakıcı, mutfak ise serindir. Reis'in Hanımı Bayan Parkinson'larda âdet böyleydi, bunu hatırladım ve Jeremiah'yı içeri davet ettim; girince de mutfaktaki masaya oturttum onu ve dolaptan küçük bir bira çıkardım, bir bardak da soğuk su verdim; sonra bir dilim ekmek kestim ve biraz da peynir koydum önüne. Durmadan gidip geliyor, onu rahat ettirecek bir şeyler yapmaya çalışıyordum, çünkü onun konuğum olduğunu düşünmüştüm ve ben de ev sahibesiydim, onu en iyi şekilde ağırlamalıydım. Sonunda ben de bir bardak bira aldım, ona eşlik etmek için.

Sağlığına, Grace, dedi. Teşekkür edip aynen karşılık verdim. Burada mutlu musun? diye sordu.

Ev çok güzel, dedim, resimler var, piyano da var. Çünkü kimse hakkında kötü konuşmak istemiyordum, özellikle de beyefendi ve hanımım hakkında.

Ama çok sessiz ve gözlerden uzak, dedi, o sırada pırıl pırıl gözlerini üstüme dikmişti. Karaduta benziyordu gözleri ve sanki herkesin görebildiğinden daha fazlasını görüyor gibiydiler; aklımdan geçenleri okumaya çalıştığını anlayabiliyordum; ama nazik bir şekilde tabii. Çünkü onun bana değer verdiğine hep inanmışımdır.

Evet, sessiz, dedim, ama Bay Kinnear açık fikirli bir beyefendi.

Ve bir beyefendiye özgü zevkleri var, dedi bana kumaz kumaz bakarak. Civarda söylendiğine göre, hizmetçi kızlara karşı zaafı varmış, özellikle evin yakınında bulunanlara. Umarım sonun Mary Whitney gibi olmaz.

Çok şaşırmıştım buna, çünkü bu olayı benden başka

kimsenin bilmediğini sanıyordum, hangi beyefendi olduğunu, evin ne kadar yakınında bulunduğunu, hiç kimseye söylememiştim ki bunları. Nereden bildin? diye sordum.

İşaret parmağını burnunun üstünde gezdirdi, ketumluk ve bilgelik işaretiydi bu; ve dedi ki, Gelecek bugünde saklıdır, okumasını bilene. Ve bu kadar çok şey bildiğini görünce, ben de bütün içimi döktüm ona, Efendim, size anlattığım her şeyi ona da anlattım, hatta Mary'nin sesini duymamı ve bayılmamı, sonra olanların hiçbirini hatırlayamadan evden dışarı fırlamamı bile; bir tek doktoru anlatmadım çünkü Mary'nin, bunun bilinmesini istemediğini hissediyordum. Ama eminim Jeremiah onu da tahmin etmiştir, çünkü kâhin gibi bir adamdı, yüksek sesle söylenmese bile insanın aklından geçenleri anlayıveriyordu.

Sözümü bitirince, Çok hazin bir hikâye, dedi Jeremiah. Sana gelince Grace, yol yakınken iyi düşün. Biliyorsun, bir zamanlar Nancy bu evin hizmetçisiydi, şimdi senin yaptığın bütün ağır ve pis işleri o yapıyordu.

Fazla dolaysız konuşuyordu, yere indirdim gözlerimi. Ben bunu bilmiyordum, dedim.

Alışmış kudurmuştan beterdir, dedi. Köpek de bir kez kontrolden çıkınca öyle olmaz mı? Bir koyunu boğazlayınca etin tadını almış olur artık ve yine öldürmek ister.

Çok yer dolaştın mı? diye sordum; hoşlanmamıştım bu öldürme laflarından.

Evet, dedi, hep hareket halindeyim. Geçenlerde Birleşik Devletler'deydim, oradan ucuza tuhafiye alıp burada daha yüksek fiyata satıyorum; ee, biz çerçiler böyle kazanıyoruz işte. Tabanları delinen ayakkabılarımızın parasını bir yerden çıkarmamız lazım.

Nasıl bir yer orası? diye sordum. Kimilerine bakılırsa buradan iyiymiş.

Birçok bakımdan aynı, dedi. Sahtekârlar ve alçaklar her yerde var, sadece kendilerini haklı çıkarmak için uydurdukları bahaneler farklı; bir de, nasıl burada toplumun asayişini korumaktan ve Kraliçe'ye bağlılıktan dem vurup duruyorlarsa, orada

da demokrasi diyor başka şey demiyorlar; gerçi fakir, her yerde fakir. Ama sınırı geçtiğini fark etmiyorsun bile; iki tarafta da ağaçlar aynı. Ben de genellikle ağaçların arasından ve geceleri yol alıyorum; yanımdaki mallara Gümrük ödemek işime gelmiyor da ondan; sonra senin gibi iyi müşterilerime daha pahalıya mal satmam gerekir, bunu söylerken gülümsüyordu.

Ama yasaları çiğnemiş olmuyor musun? dedim. Ya yakalanırsan?

Yasalar çiğnensin diye yapılır, dedi, ve bu yasaları ne ben yaptım ne de bunlar benim yasalarım, iktidardaki güçler tarafından yapılıyor yasalar, o güçlerin yararına yapılıyor. Hem ben kimseye zarar vermiyorum ki. İçinde biraz ruh kalmış olan her adam sever tehlikeye atılmayı, ve tabii başkalarını atlatmayı; yakalanmaya gelince, kaçın kurasıyım ben, öyle uzun zamandır yapıyorum ki bu işleri. Hem ben şanslı adamımdır vesselam, elimden de okunuyor bu. Sonra bana sağ avcundaki haçı gösterdi, sol elinde de vardı aynısından, ikisi de X harfi gibiydi; böylece hem uykuda hem uyanıkken esirgendiğini söyledi çünkü sol el, rüyaların eliydi. Ben de kendi ellerime baktım hemen, ama haç falan göremedim.

İnsanın şansı dönebilir, dedim. İnşallah dikkatli oluyorsundur.

Niye Grace, benim güvenliğim için niye bu kadar endişeleniyorsun? dedi gülümseyerek; ben de gözlerimi yere indirip masanın altına baktım. Aslında, dedi sonra daha ciddi bir sesle, bu işi bırakmayı düşündüğüm de oluyor, çünkü şimdi eskisinden daha çok rekabet var, hem yeni yollar yapıldıkça birçok insan alışveriş için şehre inmeye başladı, artık evlerinde oturup beni beklemez oldular.

Çerçiliği bırakabileceğini duyunca hayal kırıklığına uğramıştım, o zaman sırtında çuvalıyla gelmeyecekti artık. Peki ne yapmayı düşünüyorsun? dedim.

Panayırları gezerim, dedi, ateş yutarım ya da falcı hekim olurum, Mesmerizm ve Manyetizm satarım, her zaman alıcı buluyor böyle şeyler. Gençliğimde bu işlerden anlayan bir kadınla

ortaktım, bu iş genellikle çiftler halinde yapılıyor; ben tellallık eder, ayrıca para toplardım, o da yüzüne mermerşahiden bir peçe takıp transa girerdi, sonra derinden gelen bir sesle konuşur, insanlara şuranda şu hastalık var falan derdi, ücret karşılığı tabii. Tam bir adam kerizleme işi yani, kendi vücutlarının içini göremiyorlar ki, nereden kalkıp da diyecekler yalan söylüyorsun diye? Ama sonunda kadın sıkıldı bu işten, yahut da benden sıkıldı; ve teknelerden birine atlayıp Mississippi'nin aşağısında bir yerlere gitti. Belki de vaiz olurum, diye devam ediyordu Jeremiah. Sınırın öbür tarafında büyük talep var bu işe, buradakinden daha fazla, hele yazları, dışarıda ya da çadırlarda vaaz verildiği zamanlar; oradaki insanlar ayılıp bayılmaya, palavra dinlemeye ve senede bir kez, yaz mevsimlerinde ruhlarının kurtarılmasına meraklı oluyor, mümkünse daha fazlasına da tabii; bunlar karşısında duydukları minneti de sağa sola para saçarak dile getiriyorlar. Gelecek vaat eden bir iş bu ve hakkıyla yapılırsa, şimdiki işimden kat kat fazlasını getirir.

Dindar olduğunu bilmiyordum, dedim.

Ben de bilmiyordum, dedi; ama bu iş için diyorsan, dindar olmak gerekmiyor. Oradaki vaizlerin çoğunda bir taş parçasındakinden daha fazla iman yok.

Böyle konuşmanın günah olduğunu söyledim ama o gülmekle yetindi. İnsanlara istediklerini verdikten sonra, neyin önemi var? dedi. Ben yaptığım işin hakkını veririm. Nasıl davranacağını bilen ve etkileyici biçimde konuşan inançsız bir vaiz, istediği kadar dini bütün de olsa eli ayağı tutmayan, koca suratlı bir sersemden daha fazla insanı ikna eder. Sonra bir an durup düşünceye daldı ve vakur bir sesle devam etti konuşmasına, İmanı güçlü olanlar bilirler, bozuk bir alet bile Rabbin ellerinde düzgün işler.

Bakıyorum da buna çalışmaya başlamışsın bile, dedim, çünkü tam bir vaiz gibi konuşmuştu; bunun üzerine yine güldü. Ama arkasından daha samimi bir havaya girdi ve masaya dayanıp bana doğru eğildi. Bence sen de benimle gelmelisin, Grace, dedi. Buradaki havadan hiç hoşlanmadım.

Seninle mi geleyim? dedim. Nasıl yani?

Benim yanımda buradakinden daha emniyette olursun, dedi.

O anda bir ürperti aldı beni, çünkü -her ne kadar o ana dek farkına varmasam da- benim hissettiklerime çok yakın şeyler söylemişti. Peki ama ben ne yapabilirim? diye sordum.

Benimle dolaşırsın, dedi. Falcı hekim olursun; ben sana öğretirim, nasıl konuşacağını, nasıl transa gireceğini gösteririm. Ellerinden okuyorum, kabiliyetin var bu işe; saçlarını açarsan tam falcı gibi olursun. Burada yerleri silerek iki ayda kazandığını o işte iki günde kazanırsın, inan bana. Ama adını değiştirmen lazım tabii; bir Fransız adı olmalı ya da başka bir yabancı ad, ne de olsa okyanusun bu yakasında yaşayanlar, Grace gibi dümdüz bir adı olan bir kadının esrarengiz güçler taşıdığına inanmakta güçlük çekeceklerdir. Bilinmeyen, bilinenden daima daha çekici ve inandırıcı gelir onlara.

Peki ama, dedim, insanları kandırmak olmaz mı bu, sahtekârlık olmaz mı? Jeremiah ise, Tiyatrodan daha büyük bir sahtekârlık değil, dedi. Eğer insanlar bir şeye inanmak istiyorsa, onu özlüyor ve onun gerçek olmasını istiyorsa, onunla mutlu oluyorsa, isim değişikliği gibi önemsiz bir şeyle bu inancı sürdürmelerine yardım etmek onları kandırmak mıdır yani? Tersine, bir nevi hayırseverlik değil midir, insaniyet namına yapılan bir iş değil midir? Meseleyi böyle koyunca, daha doğru gözüküyordu elbette.

Ben de adımı değiştirmeye itirazım olmadığını söyledim, zaten kendi adıma bir bağlılığım yoktu, ne de olsa babama aitti. Bunun üzerine gülümsedi Jeremiah ve Öyleyse el sıkışalım, dedi.

Bu düşünceyi gerçekten çok cazip bulduğumu sizden saklayacak değilim, Efendim; Jeremiah, o bembeyaz dişleri ve kara gözleriyle yakışıklı bir adamdı ve biliyorsunuz, ismi J ile başlayan biriyle evlenecektim ben; hem kazanacağım parayı, o parayla alacağım giysileri, hatta belki altın küpeleri düşünüyordum; hem sonra başka birçok yer, birçok yeni şehir görecek ve

hep aynı pis işlerle uğraşıp durmayacaktım. Fakat hemen ardından, Mary Whitney'nin başına gelenleri hatırladım; her ne kadar Jeremiah çok iyi bir adama benziyor idiyse de, dış görünüş aldatıcı olabiliyordu, Mary de ağır bir bedel ödeyerek öğrenmemiş miydi bunu? Ya olur da işler ters giderse ve yabancı bir yerde, tek başıma müşkül durumda kalacak olursam ne olacaktı?

Yani o zaman evlenecek miyiz? diye sordum.

Ne diye evlenelim? dedi. Evlilikten kime hayır gelmiş, ben hiç rastlamadım hayrını görene; iki insan iyi anlaşırlarsa bir arada kalırlar; anlaşamazlarsa bir tanesi çeker gider, uzun lafın kısası, bu iş böyle.

İşte bu sözler ürkütmüştü beni. Ben en iyisi burada kalayım, dedim. Hem zaten evlenmek için çok gencim daha.

Bir düşün, Grace, dedi. Çünkü senin için iyi şeyler düşünüyorum ve sana yardım etmek istiyorum, sana önem veriyorum. Bak işte açıkça söylüyorum, burada etrafın tehlikelerle dolu.

Tam o anda McDermott girdi içeri, kapının dışından bizi dinleyip dinlemediğini ve eğer öyleyse, ne kadar zamandır dinlediğini merak etmiştim; çünkü çok sinirli görünüyordu. Jeremiah'ya hangi Cehennem'den çıktığını ve orada Cehennem'in hangi belasını aramakta olduğunu sordu.

Ben atılıp Jeremiah'nın çerçi olduğunu ve kendisini eski günlerden iyi tanıdığımı söyledim; bunun üzerine dönüp çuvala baktı McDermott -çuval açık duruyordu, çünkü Jeremiah, benimle konuşurken bir yandan da çuvalın ağzını açmış ama bütün mallarını yaymamıştı daha- ve bunun bir sakıncası olmadığını ama Bay Kinnear'ın, iyi cins birasıyla peynirinin böyle çerçi falan gibi kıçı kırık bir serseri uğruna ziyan edilmesinden hiç hoşlanmayacağını söyledi. Bay Kinnear'ın ne düşüneceği umurunda bile değildi aslında, sırf Jeremiah'yı aşağılamak için söylüyordu bunları.

Bay Kinnear'ın cömert biri olduğunu, böyle sıcak bir günde namuslu bir adama seve seve bir bardak soğuk içecek

vereceğini söyleyerek cevapladım onu. Bu sözlere daha da sinirlendi McDermott, çünkü Bay Kinnear'ı övmemden hoşlanmıyordu.

Sonra Jeremiah, havayı yumuşatmak için araya girerek birkaç güzel gömleği olduğunu belirtti, elden düşmeydiler gerçi ama kelepir maldı bunlar; hem tam da McDermott'ın cüssesine göreydiler; Jeremiah, McDermott'ın homurdanmasına aldırış etmeden çıkardı gömlekleri, ne kadar kaliteli olduklarını gösterdi; McDermott'ın yeni gömleğe ihtiyacı olduğunu biliyordum, eski gömleklerinden birini onarayım derken yırtmıştı, bir tanesini de çamurlu ve ıslak bırakıp küflendirerek mahvetmişti. Baktım ki Jeremiah onun dikkatini çekmeyi başardı, sessizce bir kupa bira sürüverdim önüne.

Gömleklere H. C. harfleri işlenmişti, Jeremiah hepsinin bir askere, hem de yiğit bir savaşçıya ait olduğunu söylüyordu; ama ölmüş bir asker değildi, çünkü ölmüş birinin giysilerini giymek uğursuzluk getirir; sonra dördü için de fiyat söyledi. McDermott, o paraya ancak üç tane alabileceğini belirterek daha düşük bir fiyat verdi, böylece Jeremiah tamam diyene kadar devam ettiler pazarlığa, sonunda kabul etmişti işte, üç gömlek fiyatına dördünü birden verecekti ama bundan bir kuruş aşağı inmiyordu, yol kesip eşkıyalık etmekten başka şey değildi canım bu, böyle giderse iflas ederdi vallahi; McDermott, böyle sıkı pazarlık etmiş olduğu için pek memnundu kendisinden. Oysa ben Jeremiah'nın göz kırpmasından anlıyordum ki, o sadece McDermott'ın keyfi yerine gelsin diye numara yapmıştı, yoksa kendi kârını fazla fazla koymuştu üstlerine.

İşte Efendim, mahkemede o kadar gürültü koparan gömlekler bunlardı; çok lafı edildi bu gömleklerin, çünkü McDermott, önce bunları bir çerçiden aldığını söylemişti, sonra ağız değiştirdi ve Bir askerden aldım, dedi. İkisi de doğruydu aslında; ve ben inanıyorum ki mahsus değiştirdi ifadesini, çünkü Jeremiah'nın mahkemeye çıkıp kendisi aleyhinde sözler etmesini istemiyordu, Jeremiah'nın benim arkadaşım olduğunu ve bana yardım edeceğini biliyordu, McDermott'ın karakteri hakkında

olumlu şeyler söylemeyeceğini biliyordu; yani herhalde böyle düşünmüştür. İkinci olarak da gazeteler, gömleklerin sayısını doğru yazmadılar. Oysa dört gömlek vardı, yazdıkları gibi üç tane değildi; iki tanesi McDermott'ın heybesindeydi, biri de mutfak kapısının arkasında, kana bulanmış bir halde bulunmuştu; Bay Kinnear'ın cesedini ortadan kaldırırken McDermott'ın üstünde olan gömlekti o. Dördüncüsü de Bay Kinnear'ın üstündeydi, çünkü James McDermott giydirmişti. İşte böylece dört gömlek ediyor, üç değil.

Yolun yarısına kadar Jeremiah'yla birlikte yürüdüm, McDermott da kaşlarını çatmış, uğursuz suratıyla bizi seyrediyordu mutfak kapısından; ama hiç umurumda değildi ne düşündüğü, onun malı değildim ben. Ayrılık vakti geldiğinde Jeremiah, büyük bir içtenlikle baktı yüzüme ve cevabımı öğrenmek için yakında tekrar geleceğini söyledi, cevabımın evet olacağını umuyordu, sadece kendi iyiliği için değil, benim iyiliğim için de. İyi dilekleri için teşekkür ettim ona. Sırf istediğim zaman buradan gidebileceğimi bilmek bile kendimi daha güvenli hissetmemi sağlıyordu, ve tabii daha mutlu.

Eve geri döndüğümde McDermott, iyi ki bu belayı başımızdan savdığımızı söyledi ve de adamı hiç gözünün tutmadığını, pisliğin teki olduğunu, hem zaten hiç buralıya da benzemediğini saydı durdu; tıpkı kızışmış bir kancığın kokusunu takip eden köpekler gibi benim peşimden ayrılmıyordu anlaşılan. Bu söze hiç karşılık vermedim, o kadar bayağı bulmuştum ki ve bu ifadenin içerdiği şiddet karşısında öyle şaşırmıştım ki; nazik bir şekilde, mutfağı terk etmesini söyledim ona, çünkü artık yemek hazırlamam gerekiyordu.

İşte eteğimden dökülen bezelyeleri de o anda hatırladım ve hemen bahçeye koşup topladım onları.

31

Birkaç gün sonra eve bir doktor geldi. Dr. Reid idi adı, yaşlı bir beyefendiydi ya da işte öyle görünüyordu; doktorların yaşını tahmin etmek güçtür çünkü hepsi çok suratsızdır ve yanlarında bir sürü hastalık taşırlar -bıçaklarını koydukları o deri çantalarında- ve zamanından önce yaşlandırır bu onları; ve tıpkı kargalar için geçerli olduğu gibi, onları da ikişer üçer toplanmış görürseniz, bilirsiniz ki ölüm yakındır ve onlar da zaten bunu konuşmaktadır. Kargalar, bir araya toplandıklarında bedenin neresini parçalayıp hangisinin hangi parçayı alacağını tartışırlar, doktorlar da öyle işte.

Sizi kastetmiyorum, Efendim, sizin deri çantanız ve bıçaklarınız yok zaten.

Tek atlı arabasıyla eve doğru yaklaşan doktoru görünce kalbim hızla çarpmaya başlamıştı ve bir an bayılacağım sandım; ama bayılamadım, çünkü alt katta tek başımaydım ve bir şeye ihtiyaç olduğunda benden başka bakacak kimse yoktu. Nancy işe yaramazdı; üst katta yatıyordu.

Önceki gün, diktiği yeni elbiseyi prova ederken yardımcı olmuştum ona, yani o, aynanın karşısında bir o yana bir bu yana dönüp kendini seyrederken, bir saat boyunca ağzımda iğnelerle yerde diz üstü sürünmüştüm. Çok kilo aldığını söyleyip duruyordu, ben de bir dirhem etten zarar gelmeyeceğini, bir deri bir kemik kalmaktan iyi olduğunu söyledim, şimdi genç hanımlar moda diye açlığa mahkûm ediyorlardı kendilerini, sonra da sapsarı suratlarla hasta gibi dolaşıyorlardı, üstelik korselerini de o kadar sıkı bağlıyorlardı ki nefes alamayıp baygınlık geçiriyorlardı sonra. Mary Whitney derdi ki, Hiçbir erkek bir iskelet istemez, şöyle ellerini dolduracak bir şeyler ararlar, biraz önde biraz arkada, biraz göt biraz göbek; ama bunları söylemedim tabii ki Nancy'ye. Diktiği elbise, üstünde filizlerle tomur-

cuklar olan açık krem rengi Amerikan basmasındandı, plili korsajı belin altına kadar iniyordu, eteğinde ise üç kat volanlı farbala vardı; kendisine çok yakıştığını belirttim.

Nancy kaşlarını çatarak baktı aynaya ve yine de belinin çok kalınlaştığını söyledi, böyle giderse yeni bir korse alması gerekecek ve çok geçmeden şişko bir karı olup çıkacaktı.

Dilimin ucuna kadar geldi, ama diyemedim ki, O kadar çok tereyağı yersen sonun budur elbet. Kahvaltıdan önce yarım somun ekmek götürüyordu, üstüne bir parmak kalınlığında tereyağı, onun da üstüne bol erik reçeli. Önceki gün de bir baktım, kilerde duran domuz budunun kenarından yağını sıyırmış ekmeksiz falan yiyor.

Korsesini biraz daha sıkı bağlayarak belinin ölçüsünü bir daha almamı istedi; ama tam bunu yaparken kendini fena hissettiğini söyledi. Yediklerini düşününce şaşacak bir şey yoktu bunda, gerçi ben biraz da korseyi fazla sıkmamıza vermiştim. Ama bu sabah da başı dönüyordu işte ya da kendi öyle söylüyordu; kahvaltı falan edememiş, korsesini de bağlamamıştı. Ne oluyor diye meraklanmaya başlamıştım artık ve herhalde doktor Nancy için çağrıldı diye düşündüm.

Doktorun geldiğini gördüğümde bahçede tulumbadan su çekiyordum, çamaşır için; hava güzeldi çünkü o sabah, hafif esintili berrak bir hava, bol güneş vardı, tam çamaşır kurutulacak gün. Bay Kinnear yola çıkıp doktoru karşıladı, doktor atını çite bağladıktan sonra birlikte ön kapıdan eve girdiler. Ben de işime devam ettim, çok geçmeden çamaşırları ipe asmaya başlamıştım bile, beyazları yıkamıştım sadece, gömlekler, gecelikler, iç etekleri falan, ama yatak çarşafı yoktu aralarında; bütün bunları yaparken de acaba doktorun Bay Kinnear'la ne işi var diye düşünüp durmuştum.

İkisi birlikte Bay Kinnear'ın ufak çalışma odasına girip kapıyı kapatmışlardı; biraz düşündükten sonra ben de bitişikteki kütüphaneye girdim, kitapların tozunu almak için; ama çalışma odasından mırıltıdan başka bir şey duyulmuyordu.

Her türlü şey geliyordu aklıma, Bay Kinnear'ın öksü-

rürken kan tükürmesi ve günlerinin sayılı olması falan, hep onunla ilgili bir sürü tantana kopuyordu kafamda; sonunda çalışma odasının kapı mandalından gelen gıcırtıyla birlikte, yemek salonundan geçerek öndeki hole attım kendimi, elimde de toz süpürgesiyle bez vardı, çünkü en kötü şeyi öğrenmek bile hiçbir şey bilmemekten iyidir. Bay Kinnear ön kapıya kadar geçirdi doktoru, o da daha uzun yıllar Bay Kinnear'la ahbaplık etme mutluluğuna ereceklerini ve Bay Kinnear'ın çok fazla tıp dergisi okuyup evhamlara kapıldığını, kafasında hastalıklar kurduğunu söyledi; sonuçta, sağlıklı bir beslenme ve düzenli yaşantıyla iyileşmeyecek hiçbir şeyi yoktu; ancak karaciğerini biraz düşünüyorsa daha az içki içmeliydi. Bu sözler rahatlatmıştı beni; ama yine de, ölmekte olan bir adama da, son günlerini endişe içinde geçirmesin diye doktorun aynı şeyleri söyleyebileceği geldi aklıma.

İhtiyatı elden bırakmayarak yandaki pencereden dışarı baktım. Dr. Reid atını alıp arabaya bağlarken hatırladığım son şey, şalına sarınmış ve saçları tam toplanmamış halde Nancy'nin onunla konuştuğu. Demek ki ben duymadan merdivenden aşağı süzülüvermişti, öyleyse Bay Kinnear'ın da duymasını istemiyordu. Sandım ki Bay Kinnear'ın neyi var onu öğrenmek istiyor, bir şeyi varsa tabii; ama sonradan aklıma geldi, kendisinde aniden ortaya çıkan bu hastalıkla ilgili olarak da danışıyor olabilirdi doktora.

Dr. Reid arabasına binip gidince Nancy de evin arka tarafına yöneldi. Bay Kinnear'ın kütüphaneden ona seslendiğini işittim; ama Nancy daha içeri girmediği ve ne yaptığının bilinmesini de istemiyor olabileceği için ben gittim kütüphaneye. Her zamankinden daha kötü görünmeyen Bay Kinnear, rafın üstüne koca bir yığın halinde koyduğu *The Lancet* dergilerinden bir tane çekmiş okuyordu. Odayı temizlerken bazen ben de göz atardım onlara ama ne kadar kafa patlatsam da anlayamazdım içindekileri, böyle kibar adlarla bile olsa yazıya dökülmemesi gereken bazı bedensel işlevlerin anlatıldığı yerleri hariç tabii.

Evet Grace, dedi Bay Kinnear, hanımın nerede?

Kendisini pek iyi hissetmediğini, üst katta biraz uzandığını söyledim, eğer istediği bir şey varsa ben getirebilirdim. Zahmet olmayacaksa bir fincan kahve istediğini söyledi. Zahmet olmayacaktı elbette ama yine de biraz zaman alabilirdi çünkü ateşi yeniden yakmam gerekiyordu; ne zaman hazır olursa o zaman getirmemi söyledi o da; sonra da teşekkür etti, her zaman yaptığı gibi.

Avluyu geçip yazlık mutfağa vardım. Nancy oradaydı, masaya oturmuştu, yorgun ve üzgün, hem de çok solgun görünüyordu. İnşallah daha iyisindir, dedim, biraz daha iyi olduğunu söyledi ve neredeyse sönmüş olan ateşi körüklemeye çalışırken, ne yapıyorum diye sordu bana. Bay Kinnear'ın kahve istediğini, pişirip götüreceğimi söyledim.

Ama kahvesini hep ben götürürüm, dedi Nancy, niye senden istedi ki?

Onu bulamadığı için benden istediğini söyledim. Yalnızca kendisini işten kurtarmaya çalıştığımı anlattım, çünkü hasta olduğunu biliyordum.

Ben götürürüm, dedi. Ve Grace, bu öğleden sonra mutfak döşemesini fırçalamanı istiyorum. Çok pislenmiş, bıktım artık bu domuz ahırında yaşamaktan.

Döşemenin pisliğinin konuyla hiç ilgisi olmadığını biliyordum, kendi başıma Bay Kinnear'ın çalışma odasına girdim diye cezalandırıyordu beni; çok büyük bir haksızlıktı bu, çünkü yalnızca ona yardım etmeye çalışmıştım aslında.

Gün güzel başlamıştı, açık ve berrak; oysa öğle olduğunda ağır, bunaltıcı bir hava vardı artık. Yaprak kımıldamıyordu dışarıda ve hava nem yüklüydü, gökyüzü kasvet dolu, kirli sarı bulutlarla kaplanmıştı, göğün bulutlar arasından görünen kesimleri ise kızgın maden parlaklığındaydı; bomboş, hiç kımıltısız, uğursuz bir görünüm vardı ötelerde. Böyle havalarda çoğu zaman nefes almak güçleşir. Ama yine de o gün öğleden sonra, eğer her şey her zamanki gibi olsaydı, belki dışarıda oturup biraz temiz hava

alır. giysileri onarırken bir yandan da ayaklarımı dinlendirirdim, ne de olsa her gün sabahtan akşama kadar o ikisinin üzerinde duruyordum; oysa şimdi dizlerimin üstüne çökmüş, yazlık mutfağın taş döşemesini fırçalamaktaydım. Temizlenmesi gerekiyordu gerçekten de, ama biraz daha bekleyip hava serinleyince yapabilirdim bunu, şimdi o kadar ısınmıştı ki taşlar, yumurta koysan pişerdi üstünde; gölden çıkmış ördekten akan su gibi terler boşanıyordu üstümden, bunu anlattığım için bağışlayın Efendim. Kilerdeki tel dolabın rafında duran et geldi aklıma, çünkü etrafta her zamankinden daha çok sinek vızıldıyordu. Nancy'nin yerinde olsam, bu sıcaklarda asla o kadar çok et aldırmazdım, kesin bozulacaktı şimdi, yazıktı bu israfa; hem kilerde yere koyulması gerekirdi etin, orası daha serindi. Ama biliyordum ki Nancy'ye akıl vermeye çalışmanın hiç faydası yok, bir kötek daha yemekten başka sonuç alamazdım nasıl olsa.

Döşeme ahır gibi pisti hakikaten, acaba en son ne zaman doğru dürüst temizlendi diye düşündüm. Önce bir süpürmüştüm elbette, şimdi de güzelce yıkıyordum, dizlerimin altına eski bir bez yayıp çökmüştüm yere çünkü taşlar çok sertti, ayakkabılarımla çoraplarımı da çıkarmıştım, bu işi hakkıyla yapmak istiyorsanız ayaklarınız çıplak olacak, sonra giysimin kollarını dirseklerimin üstüne kadar sıvamış, eteğimle iç eteğimi de bacaklarımın arasından geçirip önlüğümün ipi arasına sıkıştırmıştım, yer silen herkesin bildiği gibi Efendim, çoraplarınızla giysiniz ıslanmasın diye işte böyle yaparsınız. Döşemedeki kirleri çıkarmak için sert kıllı iyi bir fırçam vardı, bir de yer bezim ve en dipteki köşeden başlamıştım ise, kapıya doğru geri geri gidiyordum; ne de olsa Efendim, yerleri temizlerken bir köşeye sıkışıp kalmamanız gerekir.

Arkamdan birinin mutfağa girdiğini duydum. Dışarısı ne kadar bunaltıcı da olsa, içeri biraz hava girsin diye açık bırakmıştım kapıyı, böylece yerler daha çabuk kururdu. McDermott sandım.

Temiz yerlere basma sakın, dedim, o pis çizmelerinle; bir yandan da işime devam ediyordum.

Cevap vermedi, ama çekip gitmedi de. Kapıda dikiliyordu öyle ve çıplak ayak bileklerimle bacaklarımı seyrettiğini düşündüm, kirliydiler üstelik, ay hem de -affedersiniz- kalçalarım, tıpkı kıçını sallayıp duran bir köpeğinki gibi bir ileri gidiyordu bir geri.

Yapacak başka işin yok mu senin? dedim. Orada dikilip aval aval bakasın diye para vermiyorlar sana. Dönüp omzumun üstünden bir de baktım ki McDermott değil, Bay Kinnear'mış, sanki çok hoş bir şaka yapmışım gibi sırıtıyordu bir de. Hemen ayağa fırlayarak tek elimle eteğimi düzelttim, öteki elimde fırça vardı ve pis sular damlıyordu eteğimden.

Ayy, çok özür dilerim, Efendim, dedim. Ama düşündüm de, ne diye adam gibi söylememişti sanki kim olduğunu?

Önemli değil, dedi, bir kedi kraliçeyi gözetleyebilir; tam o sırada eşikte Nancy belirdi, yüzü kireç gibi beyazdı, ağzının etrafı ise yeşil yeşil olmuştu, ama gözlerinde kızgın korlar oynaşıyordu.

Ne oluyor? Ne yapıyorsun sen burada? Bana söylüyordu ama üstüne alınması gereken Bay Kinnear'dı aslında.

Yerleri temizliyorum, dedim. Han'fendi. Emrettiğiniz gibi. O ne yaptığımı sanıyor acaba, diye geçti aklımdan. Dans eder gibi bir halim mi vardı yoksa?

Bana cevap verme, dedi Nancy. Bıktım artık küstahlığından. Oysa ona cevap vermiyordum, yani yalnızca sorduğu soruya cevap vermiştim.

Bay Kinnear, özür dilercesine konuşarak -ama ne yapmıştı ki?- Ben yalnızca bir fincan daha kahve isteyecektim de, dedi.

Ben hazırlarım, dedi Nancy. Grace, sen gidebilirsin.

Nereye gideyim, Han'fendi? dedim. Yerler daha bitmemişti ki.

Buradan çık da nereye gidersen git, dedi Nancy. Çok kızmıştı bana. Ve Allah aşkına topla şu saçını, dedi. Bayağı bir aşüfteye dönmüşsün.

Bay Kinnear, Ben kütüphanedeyim, deyip tüydü hemen.

Nancy, birinin karnını deşercesine kuzinedeki ateşi karıştırmaya başladı. Şu ağzını kapalı tut, dedi bana, yoksa sinek kaçacak. Aklın varsa ileride de kapalı tutarsın.

Temizleme bezini suratına çarpmak geliyordu içimden ve kovayı şöyle başından aşağı boşaltıvermek, içindeki bütün o pis suyu. Onu o halde canlandırdım gözümün önünde, durduğu yerde kalakalmış, ıslak saçları yüzüne yapışmış, suda boğuluyor gibi.

Ama şonra birdenbire anlayıverdim derdinin ne olduğunu. Önceden de yeterince karşılaşmıştım bu dertle. Olmadık zamanlarda olmadık yiyecekler yemesi, midesinin bulanması ve ağzının etrafındaki yeşil leke, sıcak suya yatırılmış kuşüzümü gibi şiştikçe şişmesi, tuhaf davranışları ve sinirliliği. Yüklüydü Nancy. İki canlıydı. Başı dertteydi.

Orada öyle durup bakakaldım, sanki mideme bir yumruk yemiş gibi. Yoo, diye geçirdim içimden, yoo, hayır. Kalbim tokmak gibi çarpıyordu şimdi. Olamaz, dedim, olamaz.

O akşam Bay Kinnear evdeydi ve Nancy'yle birlikte yemek salonunda yediler yemeklerini, servisi ben yaptım. Bay Kinnear'ın yüzünü okumaya çalışıyordum, Nancy'nin durumundan haberdar olup olmadığını anlamaya çalışıyordum. Öğrenince ne yapacağını merak ediyordum. Bir tekme mi savuracaktı kıçına? Onunla evlenecek miydi? Hiçbir fikrim yoktu. Ama her iki sonu da ben içime sindiremiyordum doğrusu. Nancy için kötü bir şey dileyemezdim, onun sokağa atılmasını, kurda kuşa yem olmasını hiç istemezdim elbette; ama saygıdeğer bir hanımefendi gibi parmağına yüzüğü takıp evlenerek bu işten kârlı çıkmasını da hiç adilce bulmuyordum. Haksızlık olurdu bu. Mary Whitney de aynı yolun yolcusu olmuş ve canıyla ödemişti bedelini. Aynı günahı işleyen iki kişiden biri cezalandırılırken niye öbürü ödüllendirilsindi?

Onlar oturma odasına geçince her zaman yaptığım gibi sofrayı topladım. Artık adamakıllı sıcak olmuştu hava, gri bulutlarla iyice kararmaya başlamıştı ama güneş de batmamıştı daha;

hiç kıpırtı yoktu, hiç esinti yoktu, ama aşırı ısı yüzünden ufukta şimşekler çakıyor ve gökgürültüsünün sesi ölgün ölgün geliyordu uzaklardan. Havanın böyle olduğu zamanlarda kendi kalp atışlarını duyabilir insan; sanki saklanmışsınızdır da birinin gelip sizi bulmasını bekliyorsunuzdur, ama onun kim olacağını da bilmezsiniz. Kendi yemeğimi yerken önümü göreyim diye bir mum yaktım, McDermott'la birlikte yiyordum tabii. soğuk et vardı yine, çünkü bu sıcakta bir de bize et pişirmeye dayanamazdım, ayrıca hâlâ taze ve lezzetli olan ekmekten de kalmıştı ve bir iki dilim peynir vardı. Sonra akşam yemeğinin bulaşığını yıkadım ve kurulayıp kaldırdım.

McDermott ayakkabıları temizliyordu; yemek boyunca suratını asıp durmuş, neden bizim de öbürleri gibi biftek ve taze bezelye yemediğimizi sormuştu, ben de taze bezelyenin ağaçta yetişmediğini ve onları yeme önceliğinin kime ait olduğunu bilmesi gerektiğini söyledim, çünkü ancak iki kişiye yetecek kadar çıkmıştı; hem ben Bay Kinnear'ın hizmetçisiydim, onun değil; o da, kendi hizmetçisi olsaydım yanında fazla duramayacağımı söyledi, öyle nalet bir cadalozdum ki ben, ancak kemerin ucuyla mümkündü ıslahım; ben de dedim ki, Kötü sözle kimseyi yola getiremezsin.

Oturma odasından Nancy'nin sesi geliyordu, anladım ki yüksek sesle bir şeyler okuyor. Çok hoşuna giderdi bu, pek asilce bir davranış olduğuna inanıyordu; ama okumasını Bay Kinnear istiyormuş gibi yapardı hep. Oturma odasının penceresini açık bırakmışlardı, Nancy'nin sesini o sayede duyabiliyordum - halbuki pervaneler doluyordu içeri.

Bir mum daha yakıp yatmaya gideceğimi söyledim McDermott'a, bir şey demedi, homurdanmakla yetindi; kendi mumunu alarak çıktı gitti. O gittikten sonra koridorun kapısını açıp baktım. Küre biçimli lambanın ışığı, oturma odasının aralık duran kapısından dışarı vurmuş, koridorda ışıklı bir yol oluşturmuştu ve Nancy'nin sesi duyuluyordu.

Mumu mutfak masasında bırakarak usulca ilerledim koridorda, duvara yaslanıp dinledim. Ne okuduğunu merak etmiş-

tim. *Göldeki Kadın*'dı, Mary Whitney'yle birlikte okumuştuk ve bunu hatırlayınca içime bir hüzün çöktü. Güzel okuyordu Nancy, biraz ağır da olsa ve arada bir kelimeleri yanlış telaffuz etse de.

Aklını kaybetmiş olan zavallı kadın yanlışlıkla vurulmuştu şimdi, son nefesini vermek üzereyken birkaç dize döküldü ağzından; bu bölümü çok melankolik buluyordum; ama Bay Kinnear aynı fikirde değildi, İskoçya'nınki gibi romantik manzaralı yerlerde adım başı delirmiş bir kadına rastlamadan dolaşmanın mucize olduğunu söylüyordu, kendilerini nişan almamış olan birtakım okların ve kurşunların önüne atlayıverirmiş hep bunlar, ama o oklarla kurşunların da hayırlı bir tarafı varmış ki, bu kadınların çılgınlığına ve sefaletine son verirmiş; bazıları da okyanusa atarmış kendini, öyle ki sonunda deniz onların şişmiş cesetleriyle dolar, gemiler için ciddi bir tehlike arz etmeye başlarmış bu. Bunun üzerine Nancy, onun çok duygusuz biri olduğunu söyledi ve Bay Kinnear da doğruladı bunu, evet öyleydi, ama Sir Walter Scott'un da sırf hanımların gönlünü hoş tutmak için kitaplarını cesetlerle doldurduğu iyi bilinen bir gerçekti, çünkü hanımlar ille de kan istiyordu, çürümeye yüz tutmuş cesetler kadar onları memnun eden bir şey yoktu.

Nancy susup dinlemesini söyledi tatlı bir sesle, yoksa onu cezalandırmak zorunda kalacak ve okumayı bırakıp piyano çalacaktı; Bay Kinnear ise gülerek piyano dışında her türlü işkenceye razı olduğunu belirtti. Arkasından küçük bir şaplak sesi duyuldu ve bir kumaşın hışırtısı, Nancy'nin, Bay Kinnear'ın kucağında oturmakta olduğuna karar verdim. Bir süre hiç ses çıkmadı, sonra Bay Kinnear, Dilini kedi mi yuttu, diye sordu Nancy'ye, niye öyle düşüncelere dalmıştı?

Başımı iyice ileri uzattım, işte şimdi durumunu anlatacaktı Bay Kinnear'a ve ben de hikâyenin sonunu öğrenecektim; ama anlatmadı. Hizmetkârlar yüzünden endişelenmekte olduğunu söyledi.

Hangi hizmetkâr olduğunu bilmek istiyordu Bay Kinnear; Nancy her ikisi de dedi ve Bay Kinnear gülerek ama evde iki

değil üç hizmetkâr bulunduğunu söyledi, Nancy de bir hizmetkârdı; Nancy, kendisine bunu hatırlatmasının büyük bir nezaket örneği olduğunu belirtti; şimdi artık gitmesi gerekiyordu, mutfakta yerine getirmesi gereken vazifeleri vardı, sonra yine bir kumaşın hışırtısı duyuldu ve bir mücadele sesi, Nancy kalkmaya çalışıyordu galiba. Bay Kinnear yine güldü ve olduğu yerde kalmasını buyurdu, efendisinin emriydi bu ve Nancy, zaten kendisine bunun için para ödendiğini söyledi, çok acı çıkıyordu sesi; bunun üzerine Bay Kinnear onun gönlünü yaptı ve hizmetkârlarla ilgili olarak niye endişelendiğini sordu. Önemli olan işlerin görülmesi, dedi, çizmeleri temiz olduğu sürece kimin temizlediği umurunda değildi, iyi para veriyordu ve parasının karşılığını almak isterdi.

Evet, dedi Nancy, işler görülüyordu, ama McDermott'a iş gördürmek için elinde kamçıyla başına dikilmesi gerekiyordu; tembellik ettiği için kendisini azarladığında ise küstahça davranmış ve o da ay sonunda çıkmasını söylemişti. Bay Kinnear, McDermott'ın kara kaşlı, suratsız bir kopuk olduğunu, ondan zaten hiç hazzetmediğini söyledi. Sonra dedi ki, Ya Grace nasıl? Kulaklarını diktim iyice, tek kelime kaçırmak istemiyordum.

Nancy titiz ve elime çabuk olduğumu anlattı, ama son zamanlarda çok kavgacı olmuştum ve bana da yol vermeyi düşünüyordu; bunu duyduğumda bütün yüzüme ateş bastı. Sonra da, onu huzursuz eden tuhaf bir yanım olduğunu söyledi, aklımın tamamen yerinde olup olmadığından şüphe ediyormuş, çünkü birçok defa yüksek sesle kendi kendime konuştuğumu duymuş.

Bay Kinnear güldü ve bunun önemli bir şey olmadığını söyledi - o da sık sık kendi kendine konuşuyordu çünkü sohbet etmekten en çok hoşlandığı kişi, yine kendisiydi; hem hiç kuşkusuz hoş bir kızdım ben, doğuştan gelen bir inceliğim ve çok zarif bir Grek profilim vardı, doğru dürüst bir elbise giydirip başımı dik, ağzımı kapalı tutmamı söylese, istediği herkese hanımefendi diye yutturabilirdi beni.

Nancy, onun bana böyle iltifatlarda bulunmayacağını

umduğunu söyledi, yoksa bir anda başım döner, kendimi olduğumdan çok daha yukarılarda görürmüşüm, bu da bana yaramazmış. Sonra da Bay Kinnear'ın, kendisi hakkında hiç böyle hoş sözler etmediğini hatırlattı; Bay Kinnear'ın buna verdiği cevabı duyamadım, ama arkasından bir sessizlik ve yine kumaş hışırtıları geldi. Sonra da yatma zamanının geldiğini söyledi Bay Kinnear. Ben de hemen mutfağa gidip masaya oturdum; Nancy'nin beni dinlerken yakalaması hiç iyi olmazdı doğrusu.

Ama sonra yine dinledim, yukarı çıktıklarında; Bay Kinnear diyordu ki, Biliyorum saklanıyorsun, derhal çık oradan, seni sürtük seni, söylediğimi yap yoksa yakalarım ve yakalarsam...

Sonra Nancy'nin kahkahası duyuldu ve arkasından hafif bir çığlık.

Durmadan şimşek çakıyordu. Hiç sevmemişimdir böyle havaları, o zamanlar da sevmezdim. Yatmaya gittiğimde içeri yıldırım düşmesin diye kepenklerimi kapattım ve çok sıcak olmasına rağmen yorganı kafama kadar çektim; asla uyuyamam sanıyordum. Ama uyudum; ve o zifiri karanlıkta korkunç bir çatırtıyla uyandım, kıyamet kopuyordu sanki. Feci bir fırtına çıkmıştı, davullar çalınıyor, kükremeler yeri göğü tutuyordu, dehşet içinde kalakalmıştım yatakta, bacaklarımı kamıma çekip dualar ettim fırtına dinsin diye, kepenklerdeki çatlaklarda çakıp çakıp sönen ışıkları görmemek için gözlerimi yumdum. Bardaktan boşanırcasına yağmur yağıyordu, rüzgârda evin her yanından diş gıcırdaması gibi sesler geliyordu; her an denizin ortasındaki bir gemi gibi ortadan ikiye yarılıp yerin dibine batacağını düşünüyordum evin. Sonra, tam kulağımın dibinde bir fısıltı duydum: *Olamaz.* Korkudan bayılmış olmalıyım, çünkü ondan sonrasını hiç hatırlamıyorum.

Sonra çok acayip bir rüya gördüm. Ortalık tamamen yatışmıştı rüyamda ve geceliğimle yataktan kalkıp odamın kapısındaki sürgüyü açıyor, yalınayak kışlık mutfaktan geçerek bahçeye çıkıyordum. Bulutlar kaybolmuştu, ay çok güzel parlıyordu ve ağaç-

ların yaprakları gümüşten yapılmış birer kuştüyü gibiydi; serinlemişti hava, kadife gibi değiyordu insanın tenine; ve cırcırböcekleri ötüyordu. Bahçenin nemli rayihasını alabiliyordum ve kümesin keskin kokusu çarpıyordu burnuma; ahırda Charley'nin hafif hafif kişnediğini de duyabiliyordum, demek ki eve yaklaşan biri vardı. Avluda, tulumbanın yanında öyle durdum, ay ışığı su gibi akıyordu üstüme; sanki yerimden kıpırdayamıyor gibiydim.

Sonra arkamdan iki kol dolandı vücuduma ve beni okşamaya başladılar. Bir erkeğin kollarıydı; yine aynı adamın ağzını boynumda ve yanaklarımda hissettim, tutkuyla öpüyordu beni ve gövdesini arkadan gövdeme bastırıyordu; ama sanki çocukların oynadığı körebe oyunu gibiydi bu, çünkü adamın kim olduğunu bilemiyordum ve arkama dönüp bakamıyordum da. Yolların tozunun kokusunu duydum üstünde ve kösele kokusunu, çerçi Jeremiah olabileceğini düşündüm, sonra at bokunun kokusuna dönüştü ve dedim ki, McDermott bu. Ama kendimi toplayıp itemiyordum onu bir türlü. Sonra yine değişti koku, tütünün aroması ve Bay Kinnear'ın tıraş sabununun parfümü oldu, şaşırmamıştım, ondan böyle bir şey bekler gibiydim zaten; bütün bunlar olurken, meçhul adamın ağzı ensemde dolaşıyor, soluğu saçlarımı havalandırıyordu. Sonra birden hissettim, üçü de değildi, başka bir adamdı bu, iyi tanıdığım ve uzun zamandır aşina olduğum biri, ta çocukluğumdan beri bildiğim, ama o zamandan beri de unutmuş olduğum biri; üstelik onunla ilk kez yaşamıyordum bunu. Bir sıcaklık kapladı içimi, mayışmıştım, içim geçmeye başlıyordu, beni teslim olmaya, kendimi bırakmaya zorluyordu bu duygu; anladım ki, direnmektense böylesi daha kolay olacak.

Sonra atın kişnemesini duydum; ve bana öyle geldi ki Charley değildi bu, ahırdaki tay da değildi, tamamen başka bir attı. Büyük bir korku kapladı içimi, bedenim buz kesti, âdeta korkudan donakalmıştım; şimdi anlıyordum, yeryüzüne ait bir at değildi bu, Mahşer Günü salıverilecek olan kula attı, binicisi Ölüm olan at; ve arkamda duran Ölüm'dü, kollarıyla demirden bir kafes örmüştü bedenimin etrafında ve dudaksız ağzıyla aşk

yaparcasına öpüyordu boynumu. Ama bütün o dehşetin yanında tuhaf bir şekilde özlem de vardı içimde.

Bunun üzerine güneş doğuverdi, uyandığımız saatlerde olduğu gibi ağır ağır değil Efendim, birdenbire, ani bir ışık patlamasıyla. Eğer bu bir ses olsaydı, binlerce borazan aynı anda ötmeye başlamıştı derdim; sonra beni saran kollar eriyip gitti. Parlak ışık gözlerimi kamaştırmıştı; başımı kaldırıp da bakınca, evin yanındaki ağaçlarda, ama aynı zamanda meyve bahçesindeki ağaçlarda tünemiş çok sayıda kuş gördüm, buz kadar beyaz ve çok iri kuşlardı. Meşum ve uğursuz bir işaretti bu, çünkü yerlerinden fırlayıp her şeyi mahvetmeye hazır bekliyor gibiydiler; bir araya toplanmış kargaları andırıyorlardı bu halleriyle, ama beyazdılar. Gerçi görüşüm netleştikçe zaten kuş da olmadıklarını fark ettim. İnsan biçimindeydiler ve beyaz kaftanları kanla yunmuş meleklerdi onlar, Kitab-ı Mukaddes'in en sonunda söylendiği gibi; Bay Kinnear'ın evinin tepesine oturmuş sessiz bir muhakeme içindeydiler, evin içindeki herkesi muhakeme ediyorlardı. İşte o zaman gördüm, başları yoktu.

Sonra rüyamda, o korkunç dehşet duygusu yüzünden bilincimi kaybetmişim; kendime geldiğimde yatağımdaydım, kendi küçük odamda, yorganı kulaklarıma kadar çekmiş yatıyordum. Ama yataktan kalkınca -çünkü şafak sökmüştü artık- geceliğimin eteğinin ıslanmış olduğunu fark ettim ve ayaklarımda çamurlar, otlardan kalma yeşil lekeler vardı; ne yaptığımı bilmeden dışarıda yürümüş olduğumu düşündüm, daha önce de olmuştu bu, Mary Whitney'nin öldüğü gün; kalbim duracak sandım bir an.

Her sabah yaptığım gibi giyinmeye başladım ve bu rüyadan kimseye bahsetmeyeceğime yemin ettim, hem zaten kime güvenebilirdim ki orada, o evde? İnsanları uyarmak için anlatacak olsam gülerlerdi bana. Ama kovayla su çekmek için kuyunun başına vardığımda, önceki gün yıkadığım bütün çamaşırların gece çıkan fırtınada ağaçlara savrulmuş olduğunu gördüm. Toplayıp içeri almayı unutmuştum onları; bunu asla unutmazdım oysa, hele beyazları yıkamışsam, lekeleri çıkartacağım

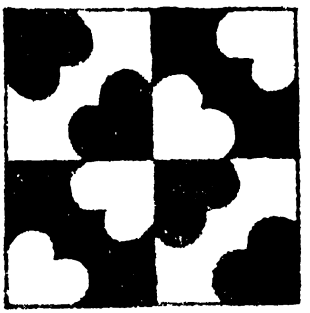
diye nasıl da uğraşmıştım; bu da bir başka uğursuz işaretti işte. Ağaç dallarına takılmış geceliklerle gömlekler, gerçekten de başsız birer melek gibi duruyordu; sanki kendi giysilerimiz, bizi muhakeme etmek üzere bir araya toplanmışlardı.

Bu evin üzerinde bir lanet olduğu duygusundan kurtulamıyordum, evden bazılarının ölmesi mukadderdi sanki. İşte o anda bana bir şans daha tanınmış olsa her şeyi göze alır çerçi Jeremiah'yla birlikte giderdim; hatta arkasından koşup ona yetişmek istiyordum şimdi, keşke yapsaymışım; ama nereye gittiğini bilmiyordum ki.

Dr. Jordan telaş içinde yazıyor, elleri yetişemiyor sanki, daha önce hiç bu kadar canlandığını görmemiştim. Bir hemcinsimin hayatına biraz renk katabildiysem ne mutlu bana; kendi kendime düşünüyorum, sahi bütün bunları yazıp da ne yapacak bu adam?

IX

YÜREK VE TAŞLIK

Akşam Jamie Walsh geldi, Nancy, flütünü de getir, demişti, biz de biraz eğlenelim, Bay Kinnear yoktu çünkü. McDermott'a da dedi ki Nancy, güzel dans ettiğini söyleyip övünüyordun hep, haydi gel dans edelim, çok suratsızdı o akşam McDermott ve dans etmeyeceğini söyledi. Saat on gibi yattık. O gece Nancy'yle birlikte yattım ben; yatmadan önce McDermott, onu o gece öldürmeye karar verdiğini söyledi, uyurken baltayla öldürecekmiş. O gece yapmaması için yalvardım, onun yerine bana vurabilirdi çünkü baltayı. Allah belasını versin, dedi; ben de sabah ilk iş onu öldürürüm öyleyse. Cumartesi sabahı erkenden kalktım, mutfağa gittiğimde McDermott ayakkabıları temizliyordu, ateşi yakmıştı, Nancy'nin nerede olduğunu sordu, giyindiğini söyledim ve dedim ki, bu sabah mı öldüreceksin onu. Bu sabah öldüreceğini söyledi. Dedim ki, McDermott, Allah aşkına odada öldürme, yerler hep kan olacak. Tamam, dedi, orada öldürmem, dışarı çıkar çıkmaz baltayı indiririm kafasına.

GRACE MARKS'IN İTİRAFI
Star and Transcript, Toronto, Kasım 1843

"O kilerin ürkütücü bir görünümü vardı... [Nancy] Montgomery, sandığımın aksine ölmemişti; aldığı darbe yalnızca sersemletmişti onu. Biz elimizde ışıkla merdiveni inerken biraz kendine gelmişti ve tek dizi üstünde doğrulmaya çalışıyordu. Bizi görüp görmediğini bilmiyorum, çünkü yüzünden akan kanlardan bir şey göremiyor olmalıydı; ama sesimizi duyduğu kesin, sımsıkı birbirine kavuşturduğu ellerini aman dilenir gibi havaya kaldırmıştı.

Grace'e döndüm. Korkudan mosmor kesilmiş yüzündeki ifade, o talihsiz kadınınkinden bile daha ürkütücüydü. Çığlık falan atmadı hiç, yalnızca elini başına koyup dedi ki-

'Bunun için Tanrı lanetleyecek beni.'

'Öyleyse artık korkman için neden yok' dedim. 'Şu boynundaki mendili ver bana.' Tek söz etmeden verdi. Kâhya kadının üstüne atıldım ve dizimle göğsüne bastırarak boynuna bağladım mendili, tek bir düğüm attım, bir ucunu Grace'e verip ben de diğer ucundan iyice çekerek bitirdim bu berbat işi.

Kâhyanın gözleri, kelimenin gerçek anlamıyla yuvalarından fırlamıştı, derin bir inilti yükseldi boğazından ve her şey bitti. Sonra cesedi dört parçaya kesip parçaların üstüne büyük bir çamaşır teknesini kapattım."

JAMES McDERMOTT
Kenneth MacKenzie'ye anlattıkları,
aktaran Susanna Moodie,
Kayranlarda Hayat, 1853

...demek ki, güzel bir kadının ölümü, hiç tartışmasız bu dünyadaki en şiirsel konu...

EDGAR ALLAN POE
"Kompozisyon Felsefesi", 1846

32

Yaz sıcakları aniden bastırmıştı. Bir gün baharın serinliği vardı daha, ani boralarla boşalan yağmurlar ve uzaklarda, gölün buzsu mavisinin üstünde soğuk beyaz bulutlar vardı; sonra ansızın nergisler soluverdi, laleler patlayarak açıldı ve önce esner gibi ağızlarını yayıp sonra taçyapraklarını düşürdüler. Arka bahçelerle bok çukurlarından lağım buharları yükseliyor şimdi, yolda her yayanın başının üstünde sivrisineklerden bir bulut. Öğle vaktı, sanki uzay boşluğu kızgın bir tavaymışçasına parlıyor gökyüzü ve gölün pırıltısı gözleri kamaştırıyor, kıyılarda ise balık ölülerinin yanı başında sere serpe yayılmış kurbağalar. Gece olunca odadaki lambayı istila eden pervaneler, Simon'ın bedeninin etrafında dönüp dönüp duruyorlar, kanatları ipeksi dudaklar gibi tenine dokunuyor.

Bu değişim sersemletti Simon'ı. Avrupa'da daha ağır ilerleyen mevsim değişimlerine alışalı beri, bu acımasız geçişleri unutuvermiş. Giysileri kürk kalınlığında hâlâ, teni hep sırılsıklam. Domuz yağı ve ekşimiş süt kokusu saçtığına inanıyor Simon; belki de yatağıdır böyle kokan. Çok uzun zamandır doğru dürüst temizlenmedi, ne de çarşaflar değiştirildi: Bütün işlere bakacak uygun bir hizmetçi bulunamadı daha, gerçi Bayan Humphrey, bu konudaki girişimlerini her sabah ayrıntısıyla anlatıyor Simon'a. Ona kalırsa, Dora buradan ayrıldıktan sonra kasabada kendisiyle ilgili hikâyeler yaymış -en azından bütün potansiyel hizmetçiler arasında- Bayan Humphrey'nin para ödemediğini, zaten sıfırı tükettiği için pılısını pırtısını toplayıp gitmeye hazırlandığını falan anlatmış olmalı; üstelik Binbaşı'nın evi terk edip gittiğini de söylemiş olmalı ki, işin en yüz kızartıcı tarafı da bu işte. Hal böyle olunca, diyor Simon'a, hiçbir hizmetçinin bu evde şansını denemek istememesi gayet normal tabii. Sonra da acı acı gülümsüyor.

Kahvaltıları kendisi hazırlıyor yine ve Bayan Humphrey'nin

sofrasına birlikte oturuyorlar - kadının önerisiydi bu ve Simon da kabul etti, çünkü ondan her sabah tepsi taşımasını istemek küçültücü olacaktı. Bugün Simon, kasıtlı bir kayıtsızlık içinde, çeşitli aksilikler yaparak dinliyor onu, bir yandan doğru dürüst kızarmamış olan ekmeğiyle oynuyor ve artık sahanda yediği yumurtasıyla. Sahanda yumurta yeyince sürprizlerle karşılaşılmıyor hiç değilse.

Kadının üstesinden gelebildiği tek şey de kahvaltı zaten; asabi gerginliğe bağlı bir halsizlikte ve sürekli baş ağrısından müzdarip kendisi, hayatındaki şoka verdiği bir tepki bu -veya Simon öyle olduğunu kabul ediyor ve kadına da öyle söyledi- öğleden sonra oldu mu şaşmaz bir biçimde yatağa yığılmış oluyor kadın, alnında ıslak bir bez, keskin bir kâfur kokusu yayıyor. Onu açlıktan ölüme terk etmeye Simon'ın içi elvermiyor, her ne kadar çoğunlukla berbat bir handa yese de yemeklerini, ara sıra kadını doyurmaya çalışıyor.

Dün pazardaki huysuz bir kocakarıdan bir tavuk aldı, ama tavuğun tütsülenmiş olduğu halde içinin temizlenmediğini ancak eve varınca fark etti. Artık bu işi de yapamazdı doğrusu -ömründe hiç tavuk temizlememişti- ve bu kuş leşini atmayı düşündü bir an. Göl kıyısına inip şöyle kolunu bir savurdu mu... Ama sonra düşündü ki, bu yalnızca bir teşrih işi o kadar, hem tavuktan daha beter şeyler teşrih etmişti daha önce; neşterini eline aldı mı tamamdı işte -önceki zanaatinden kalma aletlerini yanında taşırdı hep, deri çantasında- üstelik güzel de kesmişti tavuğu. Ondan sonra iş biraz sarpa sardı, ama Simon nefesini tutarak üstesinden geldi bunun da. Tavuğu parçalara ayırıp haşladı ve arkasından kızarttı. Bayan Humphrey, kendini biraz daha iyi hissettiğini söyleyerek gelmişti sofraya ve bu kadar hassas bünyeli birine göre epey bol tavuk yedi; ama tam sıra bulaşığa gelince nüksetti hastalığı ve iş Simon'a düştü.

Şimdi mutfak, ilk geldiği zamankinden daha da yağlı. Ocağın altında toz topakları oluşmuş, köşelerde örümcekler, bulaşık teknesinin içinde ekmek kırıntıları; kilere de bir kakalak ailesi yerleşmiş durumda. Hayret bir şey, insan ne çabuk alışıyor

pisliğe, miskinliğe. Vakit geçirmeden bir şeyler yapmalı, bir köle ya da hizmetkâr bulmalı. Hem mesele yalnızca pislik değil, bir de ele güne karşı vaziyeti var. Burada ev sahibesiyle birlikte yaşamaya devam edemez ki Simon: Hele böyle kocası tarafından terk edilmiş olup da ihtilaçlar içinde kıvranan bir ev sahibesiyle. Durumu herkes öğrenir de laf dolaşmaya başlarsa - dolaşan laf ne kadar mesnetsiz olursa olsun- Simon'ın ismi ve mesleki itibarı zarar görebilir. Muhterem Verringer, reform yanlılarına diş bileyenlerin, muarızlarını gözden düşürmek için ne kadar bayağı olursa olsun her yola başvurabileceklerini açıkça belirtmişti, bir skandal patlayacak olursa hiç düşünmeden bu görevden alırlar Simon'ı.

Ama biraz içinden gelse, hiç değilse evin şu hali için bir şeyler yapabilir. Yerleri ve merdiveni süpürebilir aslında, kendi kaldığı odalardaki mobilyanın tozunu alabilir; ama yine de bu sessiz facianın kokusunu yok edemiyor, cansız bir şekilde, ağır ağır ilerleyen çürüme, yumuşacık perdelerde kokusunu bırakmış, minderlere ve ahşap eşyaya da sinmiş aynı koku. Yaz sıcaklarıyla birlikte durum daha da vahimleşti. Dora'nın elinde toz süpürgesiyle çıkardığı patırtıyı hasretle anıyor şimdi Simon; bu dünyanın Dora'larına saygıyla bakmaya başladı artık, ama her ne kadar evle ilgili bu tür sorunların kendi kendine hallolduğu zamanı özlese de, bunun nasıl yapılacağına dair hiç fikri yok. Bir iki kez Grace Marks'a akıl danışmak geldi aklına -nereden hizmetçi bulunacağını, tavuğun nasıl temizleneceğini soracaktı- ama sonra vazgeçti. Ne de olsa onun gözünde, her bilgiye vâkıf otorite konumunu koruması gerekiyordu.

Bayan Humphrey konuşuyor yine; konu, Simon'a duyduğu minnet, kızarmış ekmeğini yerken konu hep bu zaten. Kadın, Simon'ın ağzı tamamen dolana kadar bekleyip taarruza geçiyor. Simon da bakışlarını onun üstünde gezdiriyor - yüzünün oluşturduğu solgun ovale, sımsıkı toplanmış cansız saçlarına, siyah ipekten hışır hışır giysisine, kenarlarındaki kaskatı beyaz dantellere bakıyor. Bu kaskatı elbisenin altında memeler olmalı, kolalanmamış, korselerle şekillendirilmemiş, yumuşak et-

ten, uçlarında minik toplar olan memeler; meme uçlarının rengini tahmin etmeye çalışırken yakalıyor kendini Simon -gün ışığında, peki ya lamba ışığında- ve ne irilikte olduklarını. Bazı hayvanların, mesela tavşan ya da farenin burnu gibi minicik, pembe meme uçları; belki de olgunlaşmaya başlamış frenküzümlerinin neredeyse kırmızı renginde meme uçları; belki de meşepalamudunun kapakçığı gibi kahverengi ve pul pul. Birden fark ediyor ki Simon, muhayyilesi yabani ormanlara ilişkin detaylara, zorlu ya da tetikte olmayı gerektiren şeylere doğru akmakta. Aslında bu kadın çekici gelmiyor ona: Çağrılmadan geliveriyor böyle imgeler. Simon'ın gözleri yanıyor - başı ağrımıyor henüz, ama can sıkıcı bir ağırlık var başında. Acaba ateşi mi çıkıyor diye geçiyor aklından; hastalık emaresi olan beyaz kabarcıklardan ve beneklerden var mı diye sabah diline baktı aynada. Hasta insanın dili haşlanmakta olan dana eti gibi görünür: Grimsi beyaz ve köpüklü.

Sağlıklı bir hayat sürmüyor ki. Annesinin hakkı var, evlenmesi lazım artık. Ya evlenirsiniz ya da yanarsınız, Aziz Paulus'un dediği gibi; yahut bildik çarelere başvurmalı. Kingston'da da her yerde olduğu gibi adı çıkmış evler var, ama Simon, Londra ya da Paris'teki gibi rahatça gidemez şimdi oralara. Çok küçük bir şehir burası, Simon'ın kendisi fazla aşikâr, durumu fazla manidar, Müdür'ün karısı fazla dindar, Reform düşmanları ise fazla kindar. Riske girmeye değmez, hem zaten insanın içini kararttıyordur buradaki evler. İçler acısı bir yapmacıklık hâkimdir buranın evlerine, taşralıların erotik cazibe anlayışına uygun olarak evlere şenlik mobilyalarla falan doldurmuşlardır içlerini. Dantelden brokardan geçilmiyordur. Ama bir yandan da feci biçimde faydacı döşenmişlerdir herhalde - Kuzey Amerika dokuma tezgâhlarının hızlı muamele ilkesi doğrultusunda çalışan ve en büyük sayıda insana en fazla miktarda mutluluk verme anlayışına adanmış evler - o mutluluğun kalitesi gaddarcasına düşük düzeylerde seyretse de. Kir içindeki iç etekleri; orospuların, çiğ hamuru andıran, güneş görmemiş benizleri ve denizcilerin katrana bulanmış kalın parmaklarıyla örselenmiş tenleri; bazen de

bir koyun bilgeliğiyle oradan oraya dolaşırken yolu o evlerden birine düşmüş bir Hükümet mensubunun manikürlü parmaklarıyla.

Ne olursa olsun uzak durmalı böyle yerlerden. Bu tip uğraşlar insanın zihinsel enerjisini emer.

"Hasta mısınız, Dr. Jordan?" diye soruyor Bayan Humphrey, bir yandan da kendisine sormadan koyduğu ikinci fincan çayı uzatmakta ona. Kadının gözlerinde hiç kıpırtı yok, yeşil deniz gözlerinde, gözbebekleri minicik ve siyah. Simon ansızın sıçrıyor. Uyuya mı kalmıştı yoksa?

"Elinizi alnınıza bastırmıştınız da" diyor kadın. "Ağrıyor mu yoksa?"

Simon çalışırken kapının yanında bitiverme huyu var kadının, bir ihtiyacı olup olmadığını soruyor gelip gelip. Simon için çok endişeleniyor, ona çok yumuşak davranıyor, ama yine de sinmiş bir tarafı var bu kadının, hep bir tokat, bir tekme, okkalı bir yumruk bekler gibi sanki, iç burucu bir kadercilikle eninde sonunda böyle bir şey geleceğini biliyor. Ama benden değil, benden değil, diye sessiz itirazlar içinde Simon. Yumuşak tabiatlı bir adam o, hiçbir zaman öfke patlamalarına, şiddete, kırıp dökme hırsına kapılmamış. Binbaşı'dan haber yok. Simon, kadını bir denizkabuğu narinliğinde, ayakları çıplak, savunmasız ve çaresiz düşlüyor, sıradan bir halatla -nereden çıktı şimdi bu?- bağlanmış. Paket gibi. Bilinç eşiğinin altında mademki böyle egzotik hayaller kurma gücü var, gümüş bir zincir bulunabilirdi hiç değilse...

Çayı içiyor Simon. Bataklıkların kokusu var çayda, hezarenlerin kokusu var. Anlaşılması güç, çok karışık bir harman. Son günlerde Simon'ın bazı bağırsak sorunları vardı ve afyon şurubu içiyordu durmadan; neyse ki bol miktarda bulunduruyor yanında. Bu evin sularından şüpheleniyor; belki de ara sıra bahçeyi kazması yüzünden kuyuya bir şeyler karıştı. Sebze bahçesi yapma planından bir şey çıkmadı, bol miktarda çamur elde etti sadece. Gölgelerle boğuşarak geçirdiği günlerden sonra ellerini toprak gibi gerçek bir şeye bulaştırmak tuhaf biçimde rahatlatıyor onu. Ama havalar çok ısındı artık bu iş için.

"Gitmem lazım" diyor ve ayağa kalkıyor sandalyesini iterek, ağzını sertçe silerek, acelesi varmış gibi pozlara girerek, oysa öğleden sonraya kadar randevusu yok. Odasında kalıp çalışmaya uğraşmak anlamsız; çalışma masasında pineklemekten başka bir şey yapmıyor, ama kulakları hep tetikte, şekerleme yapan bir kedininki gibi, merdivenden gelen ayak seslerine ayarlı.

Dışarı çıkarak rastgele dolaşıyor. Vücudu, şöyle tadını çıkara çıkara boşaltılmış bir mesane kadar anlamsız hissediyor kendini. Göl kıyısına sürükleniyor Simon... sabahın olağanüstü ışıklarına gözlerini kısarak bakıyor, şurada burada tek başına balık tutan adamların yanından geçiyor, tembel tembel salınan ılık dalgalara savruluşunu izliyor ağların.

Grace'in yanında biraz daha iyi, çünkü içindeki amaçlılık duygusunu besleyerek kendini kandırmaya devam edebiliyor. Grace hiç değilse bir hedef ya da bir başarıyı temsil ediyor onun için. Ama bugün, onun o alçak, içtenlik dolu sesini dinlerken -çok sevilen bir masalı anlatmaya dalmış bir çocuk bakıcısının sesi gibi- neredeyse uyuyakalacak; ancak yere düşen kaleminin sesi kendine getiriyor onu. Bir an sağır olduğunu düşünüyor Simon ya da hafif bir inme geçirdiğini: Grace'in dudaklarının oynadığını görebiliyor ama tek kelimesini bile anlamıyor. Ancak bu sadece bilincinin bir oyunu ona, çünkü -bir kez aklını vermeye başlayınca- Grace'in anlatmış olduğu her şeyi hatırlıyor.

İkisinin arasındaki masada küçük ve ölgün bir lale durmakta, o ana dek ikisi de dönüp bakmadı bile.

Zihinsel gücünü yoğunlaştırması lazım artık; bu noktadan sonra kendini bırakamaz, bitkinliğe yenik düşemez, haftalardır izinden gittiği ipin ucunu bırakamaz çünkü nihayet ikisi birlikte Grace'in hikâyesinin merkezine yaklaşmaya başladılar. Boşluğun esrarına, silinip gitmiş olan bölgeye ulaşmak üzereler; bellek kaybının ormanına giriyorlar artık, her şeyin adını kaybetmiş olduğu yere. Bir başka deyişle, cinayetlerin hemen öncesinde meydana gelmiş olayları (gün be gün, saat be saat) yeniden

kurmaktalar. Bu aşamada Grace'in ağzından çıkan her söz bir ipucu olabilir; yüzündeki her mimik; vücudundaki her seğirme. Grace biliyor; biliyor. Bildiğini bilmiyor olabilir, ama bildikleri onun içinde, kendi derinliklerinde gömülü.

Asıl güçlük şu: Grace ne kadar çok şey hatırlarsa, ne kadar çok şey anlatırsa, Simon'a o kadar zor geliyor bu iş. Parçaların izini kaybetmeye başlıyor. Sanki Grace onun enerjisini emiyor gibi - kendi hikâyesindeki kişileri canlandırmak için Simon'ın zihinsel enerjisini kullanıyor, medyumların da transa girince böyle yaptığı söylenir ya. Çok saçma tabii bu. Marazi beyinlere özgü böyle fantezilere kapılmamalı. Ama yine de, o gece, o adamlardan biriyle ilgili bir şey vardı: Simon kaçırdı mı yoksa bunu? O adamlardan biri: McDermott, Kinnear. Not defterine kurşunkalemle *fısıltı* sözcüğünü yazmış ve üç kere çizmiş altını. Bununla ne hatırlatmak istemişti kendi kendine?

Canım Oğlum. Senden bu kadar uzun zamandır haber alamamak çok endişelendirdi beni. Yoksa iyi değil misin? Havanın puslu ve sisli olduğu yerlerde mutlaka enfeksiyonlar olur; anladığım kadarıyla Kingston da çok basık bir mevkide bulunuyor ve yakınında pek çok bataklıklar var. İnsan ne de olsa bir garnizon kasabasında kendine çok dikkat edemez, zira askerler olsun denizciler olsun pek gelişigüzel itiyatlara sahiptirler. Bu bunaltıcı sıcaklarda mümkün olduğu kadar dışarıya çıkmadığını, güneşin altında fazla kalmadığını ümit etmekteyim.

Bay Henry Cartwright'ın Hanımı, evlerde kullanılmak üzere yapılan şu yeni Dikiş Makinelerinden bir tane almış hizmetçileri için; kızı Bayan Faith Cartwright'ı öyle cezbetmiş ki bu makine, oturup kendisi kullanmayı denemiş ve bir iç eteğinin kenarını işlemeyi başarmış, hem de çok kısa bir zaman zarfında; çok ince düşünceli bir kız, dün gelirken yanında getirmiş, ben dikişini göreyim diye, ne de olsa benim modern icatlara olan alakamı yakından biliyor. Makine oldukça iyi çalışmakta, vakıa daha inkişaf ettirilmesi lazım -iplik sık sık düğümleniyor ve ya kesmek yahut düğümleri çözmek lazım geliyor- fakat böyle aletler hiçbir zaman en başın-

dan mükemmel durumda olmaz zaten; ayrıca Bayan Cartwright'ın söylediğine göre kocası, bu makineleri imal eden şirketin hisselerinin zaman içinde sağlam bir yatırım vasıtası olacağı kanaatindeymiş. Kendisi son derece şefkat dolu ve düşünceli bir Babadır ve de hayatta kalmış yegâne Çocuğu olan kızının gelecekteki saadetini düşünerek birçok yatırımda bulunmuştur.

Ancak paradan bahsederek senin canını sıkmak istemem, biliyorum ki hoşlanmıyorsun bu mevzudan; ancak sevgili Oğlum, para olmayınca kiler dolmuyor ve hayatı kolaylaştıran ufak tefek şeyler de hep parayla, nitekim ucu ucuna geçinip gitmek ile mütevazı bir refah içinde yaşamak arasındaki fark da bunlara bağlıdır; ve Babacığının da hep söylediği gibi, ağaçta yetişen bir şey değildir para....

Zaman, her zamanki değişmez adımlarıyla ilerlemiyor: Tuhaf sıçramalar yapıyor şimdi. İşte, çarçabuk akşam oluverdi. Masasında oturuyor Simon, önünde defteri açık, pencerenin oluşturduğu, giderek rengi kararan kareye bakıyor aptal aptal. Kıpkızıl batmakta olan güneş soldu gitti, mor bir leke kaldı sadece geriye; dışarıda hava, böceklerin sızlanması ve kurbağaların ötüşüyle titreşip durmakta. Bedeninin her yanı şişmiş gibi geliyor Simon'a, sanki yağmur altında kalmış bir ağaç kütüğü. Çimenlerden, artık solmakta olan leylakların kokusu yayılıyor - güneşte yanmış insan tenininki gibi baygın bir koku bu. Yarın Salı, söz verdiği gibi Müdür'ün karısının küçük salon toplantısında konuşma yapması gerekiyor Simon'ın. Ne diyecek şimdi orada? Biraz not almalı, bunları tutarlı bir bütün halinde sunabileceği gibi düzenlemeli. Ama hiç faydası yok; dişe dokunur bir şey ortaya koyamaz, bu gece olmaz. Düşünemiyor.

Pervaneler çarpıp duruyor lambaya. Simon, Salı toplantısı meselesini bir yana bırakıp yarım kalan mektubuna dönüyor. *Sevgili Anneciğim. Sağlığım fevkalade: Genç Bayan Cartwright'ın sana yaptığı nakışlı saat mahfazasını bana gönderdiğin için çok teşekkür ederim; her ne kadar, söylediğin gibi senin saatin için çok büyük olsa da, ondan ayrılmaya gönlünün razı gelmesi*

şaşırttı beni; hiç kuşku yok ki muhteşem bir mahfaza. Buradaki işlerimi çok yakında bitireceğimi umuyorum...

Simon yalanlar söyleyip kaçamak açıklamalar yaparken, annesi de tezgâhlar kurup dümenler çeviriyor. Bayan Faith Cartwright'tan ve ardı arkası kesilmez iğrenç nakışlarından ona ne? Her mektubunda annesi, yeni örgüler, dikişler ve usanç verici tığ işlerine dair haberler gönderiyor ona. Şimdiye dek Cartwright'ların evi -her bir masa, sandalye, lamba ve piyano- boydan boya püsküller ve dantellerle kaplanmış olmalı, her köşesinde de tığ işi koca bir çiçek açmıştır herhalde. Annesi Simon'ı böyle tavlayacağına gerçekten inanıyor mu acaba - kendini Faith Cartwright'la evlenmiş ve rengârenk ibrişimlerle etrafında yavaş yavaş bir koza ören sevgili kancığı tarafından şöminenin başında bir koltukta esir alınmış düşünmekten ya da örümcek ağına yakalanmış bir sinek gibi hayal etmekten hoşlanacağına gerçekten inanıyor mu Simon'ın?

Mektubu buruşturup fırlatıyor yere. Başka bir mektup yazacak. *Sevgili dostum Edward. Umarım sağlığın iyidir; ben hâlâ Kingston'da devam ediyorum...* İyi de neye devam ediyor? Tam olarak ne yapıyor orada? Her zamanki kaygısız üslubunu tutturamıyor artık. Ne yazacak Edward'a, hangi fethini ya da ödülünü gösterecek? Hatta hangi ipucunu? Elleri bomboş; hiçbir şey keşfetmedi ki. İlerlemekte olup olmadığını bile bilmeden körlemesine dolaşıp duruyor, öğrendiği tek şey henüz hiçbir şey öğrenmemiş olduğu, tabii eğer kendi bilgisizliğinin kapsamını hesaba katmazsa; tıpkı Nil'in kaynağını bulmak için beyhude arayışlarını inatla sürdürmüş olanlar gibi. Onlar gibi Simon da, yenilgiye uğrama olasılığını dikkate almak zorunda. Ağaç kabukları üstüne yazılıp sopalara bağlanarak ormandan, insanı yutuveren ormandan gönderilmiş o umutsuz pusulalar. *Sıtmaya yakalandık. Yılanlar soktu. Daha ilaç gönderin. Haritalar yanlış.* Anlatacak tek bir olumlu şey yok.

Sabah kendini daha iyi hissedecek Simon. Toparlanacak. Hava serinlediğinde. Şimdi, yatmaya gidiyor. Kulaklarında böceklerin vızıltısı. Nem yüklü sıcak, bir el gibi yapışıyor yüzüne ve

bir an bir ışık çakıyor bilincinde -ne o, hatırlayacak mı yoksa?- ama sonra sönüp gidiyor.

Ansızın uyanıyor Simon. Işık var odada, bir mum, kapının eşiğinde titreşiyor. Arkasında pırıltılar saçan bir şekil: Ev sahibesi, beyaz gecelik giymiş, rengi atmış bir şala sarınmış. Omuzlarına dökülen uzun saçları gri görünüyor mumun alevinde.

Örtüyü başına çekiyor Simon; gecelik giymeden yatmıştı. "Ne oldu?" diyor. Öfkeli çıkmalı sesi, ama aslında korktu. Kadından değil elbette; ama ne arıyor onun yatak odasında? Bir dahaki sefere kapıyı kilitlemeli.

"Dr. Jordan, rahatsız ettiğim için özür dilerim" diyor, "bir ses duydum da. Biri pencereden girmeye çalışıyordu sanki. Çok korktum."

Sesinde hiçbir ürperti yok, titreme yok. Çok soğukkanlı bu kadın. Bir dakikaya kadar onunla birlikte aşağı inip kilitleri ve kepenkleri kontrol edeceğini söylüyor Simon; ön odada beklemesini rica ediyor kadından. Gece yatarken giydiği entarinin içine kayıveriyor hemen, anında yapışıyor kumaş nemli tenine ve Simon, karanlıkta kapıya atılıyor.

Buna bir son vermek şart, diyor kendi kendine. *Böyle devam edemez.* Ama zaten devam eden bir şey yok, dolayısıyla son verilecek bir şey de.

33

Gece yarısı, ama zaman akıp gidiyor, aynı zamanda da ilerliyor ve dönüyor, tıpkı salonda duran uzun saatin üstündeki Güneş'le Ay gibi. Az sonra şafak sökecek. Her zamanki gibi sökmesini engelleyemiyorum bir türlü, sonra da öyle sökük kalmasını; gün hep aynı gün, saatin dönüşü gibi dönüp dönüp yine aynı gün oluyor. Hep önceki günden önceki günle başlıyor, sonra bir önceki gün ve nihayet o gün. Cumartesi. İşi söküp attığınız gün. Kasabın sökün ettiği gün.

Bugünle ilgili ne anlatacağım Dr. Jordan'a? Çünkü neredeyse oraya geldik artık. Yakalandığımda ne söylediğimi hatırlayabiliyorum ve avukat Bay MacKenzie'nin ne söylemem gerektiğini söylediğini de ve ona bile söylemediklerimi de; ve duruşmada söylediklerimi ve yine onlardan farklı olarak daha sonra söylediklerimi. Ve McDermott'ın benim ne söylediğimi söylediğini ve başkalarının ne söylemiş olmam gerektiğini söylediklerini, ne de olsa daima, size kendi konuşmalarından ikram eden ve onları doğrudan sizin ağzınıza tıkan birileri çıkar; panayırlarda ve tiyatrolarda karınlarından konuşan sihirbazlar gibidir bunlar, siz de onların tahta bebekleri. Duruşmada da aynen öyle olmuştu, sanık bölmesinde duruyordum ama bezden yapılıp içi doldurulmuş, boynunun üstüne porselen bir kafa yerleştirilmiş bir bebekten farkım yoktu; beni benden yaptıkları o bebeğin içine hapsettiler ve gerçek sesim çıkamadı benden dışarı.

Yaptıklarımın bir kısmını hatırladığımı söylemiştim. Ama yaptığımı söyledikleri başka şeyler de var, onları ise hiç hatırlamadığımı söyledim.

Söylemiş miydi, Gece gördüm seni dışarıda, geceliğinleydin, ay ışığının altında, diye? Söylemiş miydi, Kimi arıyordun, diye? Bir adam mıydı aradığın? Söylemiş miydi, İyi para veriyorum ve karşılığında iyi hizmet isterim, diye? Söylemiş miydi,

Merak etme, hanımına söylemem, aramızda kalacak, diye? Aferin, iyi kızsın sen, demiş miydi?

Bunları söylemiş olabilir. Veya belki de ben uyuyordum o sıra.

Söylemiş miydi, Neler çevirdiğini bilmiyorum sanma, diye? Söylemiş miydi, Cumartesi hesabını kapatıyorum ve sonra da buradan çekip gidiyorsun, böylece her şey bitiyor, bu meseleyi de kapatıyoruz, diye?

Evet. Bunları söyledi.

Sonra, mutfak kapısının arkasında çömelmiş ağlıyor muydum ben? Kollarına almış mıydı beni? İzin vermiş miydim buna? Söylemiş miydi, Grace, niye ağlıyorsun, diye? Söylemiş miydim, Geberip gitseydi keşke, diye?

Yo, söylemedim. Kesinlikle böyle söylemedim. En azından yüksek sesle söylemedim. Ve yürekten dilemedim onun ölmesini. Yalnızca oradan çekip gitmesini diledim, tıpkı onun benim için dilediği gibi.

İttirmiş miydim onu? Söylemiş miydi, Göreceksin, yakında çok daha iyi düşüneceksin benim hakkımda, diye? Söylemiş miydi, Kimseye söylemeyeceğine yemin edersen sana bir sır vereceğim, diye? Ve söyleyecek olursan, hayatın beş para etmez benim için, diye?

Böyle olmuş olabilir.

Bay Kinnear'ın neye benzediğini hatırlamaya çalışıyorum, Dr. Jordan'a anlatabileyim diye. Hep iyi davranırdı bana, yahut bana öyle geliyor. Ama tam olarak hatırlayamıyorum. İşin aslı, eskiden düşünürdüm onu, ama silindi gitti; yıldan yıla silindi hep, tıpkı yıkana yıkana solan bir giysi gibi ve şimdi ne kaldı ondan geriye? Solmuş bir desen. Bir iki düğme. Bazen bir ses; ama gözleri yok, ağzı yok. Sağken neye benziyordu gerçekten? Kimse yazmadı bunu, gazeteler bile; McDermott'la ilgili her şeyi anlattılar, benimle ilgili her şeyi de, tipimizi ve görünümümüzü anlattılar, ama Bay Kinnear'dan bahsetmediler, çünkü cani olmak, cinayete kurban gitmekten daha önemli, o zaman daha çok in-

celiyorlar sizi; o ise silindi gitti işte. Onu yatağında uyurken, rüya görürken düşünüyorum, sabahları çayını götürdüğümde, yarısı yere sarkan örtünün altına gizlenmiş yüzüyle. Buranın karanlığında başka şeyler de görebiliyorum, ama onu hiç göremiyorum.

Ona ait eşyayı sayabilirim. Altın enfiye kutusu, teleskop, cep pusulası, çakı; altın saat, cilaladığım gümüş kaşıklar, şamdanlar, üstünde aile arması. *Ümit Ettikçe Yaşarım.* Yünlü ekose yelek. Hepsi nereye gitti, bilemiyorum.

Sert ve dar bir yatakta yatıyorum, dükkânlarda kılıflık kaba kumaş diye sordukları bezden yapılma bir şiltede, gerçi niye böyle derler anlamam, kime ne kabalık ettikleri görülmüş? Şilte kuru ot dolu, ben üstünde döndükçe ocaktaki ateş gibi çatırdıyor otlar ve kalkarken fısıldıyorlar bana, *hişşt, hişşt.* Taş kadar karanlık bu oda ve ateşte kavrulan yürek kadar sıcak; gözlerinizi açıp karanlığa bakarsanız, bir süre sonra mutlaka bir şeyler görmeye başlarsınız. Çiçekler görmem inşallah. Oysa tam çiçeklerin büyüme zamanı şimdi, kırmızı çiçekler, sateni andıran parlak kırmızı şakayıklar, boya lekeleri gibi. Onların toprağı boşluk, bomboş uzay ve sessizlik. Fısıldıyorum, *Konuşun benimle*; çünkü sessizlikte duvardan fışkıran kırmızı saten taçyapraklarla yavaş yavaş bir bahçe oluşmasındansa, konuşmayı yeğlerim.

Galiba uyuyorum.

Arka taraftaki koridordayım, duvar boyunca el yordamıyla ilerliyorum. Duvar kâğıdını güçlükle görebiliyorum; yeşildi rengi. İşte yukarı çıkan merdiven, işte tırabzan. Yatak odasının kapısı aralık, dinleyebilirim. Kırmızı çiçekli halının üstünde duruyorum yalınayak. Biliyorum saklanıyorsun, derhal çık oradan, seni sürtük seni, söylediğimi yap yoksa yakalarım ve yakalarsam, ne yapacağımı biliyorum sana.

Kapının arkasında hiç ses çıkarmadan duruyorum, kendi kalp atışlarımı işitebiliyorum. Yapma, yapma, yapma.

İşte buradayım, işte geldim. Hiç sözümü dinlemiyorsun, hep bana karşı geliyorsun. Seni cezalandırmak zorundayım şimdi.

Benim suçum değil ki. Ne yapabilirim şimdi, ne tarafa döneyim?

Kapıyı kilitlememelisin, pencereyi açmalısın, beni içeri almalısın.

Şuraya bakın, şuraya bakın, çiçeğin bütün yaprakları döküldü, ne yaptınız?

Galiba uyuyorum.

Dışarıdayım, gece vakti. İleride ağaçlar, daha ileride patika ve yarımayın ışığında parlayan yılanlı çit ve çakıltaşlarına basıyorum çıplak ayaklarımla. Ama evin ön tarafına geçtiğimde güneş daha yeni batıyor; evin önündeki beyaz sütunlar pembeye dönmüş, beyaz şakayıklar kızıl kızıl parlıyor güneşin solan ışıklarında. Ellerim uyuşmuş, parmak uçlarımı hissedemiyorum. Taze et kokusu geliyor, topraktan ve her yerden, oysa et istemediğimizi söylemiştim kasaba.

Avcumun içinde felaket var. Doğuştan getirmiş olmalıyım bunu. Nereye gitsem yanımda götürüyorum. Bana dokunduğu anda, adama da bulaştı uğursuzluk.

Galiba uyuyorum.

Horozun ötüşüyle uyanıyor ve biliyorum nerede olduğumu. Salondayım. Mutfaktayım. Kilerdeyim. Hücremdeyim, kalın hapishane battaniyesinin altında, galiba kendim işlemiştim kenarını. Uyurken olsun uyanıkken olsun burada giydiğimiz veya kullandığımız her şeyi kendimiz yapıyoruz; bu yatağı da ben yaptım, şimdi de üstünde yatıyorum.

Sabah oldu, kalkma vakti; bugün hikâyeme devam etmek zorundayım. Veya hikâye benimle birlikte devam etmek zorunda, beni taşıyarak kendi yolunda ilerlemek, sonuna kadar gitmek zorunda, bir tren gibi çığlıklar atarak ve sağır ve tek gözü kör ve sımsıkı kilit vurulmuş üstüne; istediğim kadar kendimi duvardan duvara atıp haykırayım ve ağlayayım ve artık beni bıraksın diye yakarayım Rabbime.

Bir hikâyenin göbeğindeyseniz, hikâye falan değildir o, bir kargaşadır; karanlıkta bir kükremedir, körlüktür, cam kırıklarıyla tahta kıymıklarından oluşan bir yığındır; hortuma yakalanmış bir eve benzer, yahut belki buzdağları arasına sıkışmış ya da çağlayandan çağlayana sürüklenen bir gemiye, güvertede kimsenin gücü yetmemektedir onu durdurmaya. Olursa ancak sonradan hikâye olur. Kendinize ya da bir başkasına anlatırken.

34

Simon, Müdür'ün karısının uzattığı bir fincan çayı alıyor. Pek sevmez çayı, ama bu ülkede çay içmeyi sosyal bir vazife addediyor; ve tabii Boston Çay Partisi'yle ilgili esprilere gülmeyi, pek sık yapılıyor böyle espriler, mesafeli ama müsamahakâr bir edayla gülümseyerek.

Halsizliği geçmiş gibi Simon'ın. Bugün biraz daha iyi, yine de uykuya ihtiyacı var. Salı grubuna küçük bir konuşma yapmayı başardı ve yeterince iyi olduğuna inanıyor. Akıl hastanelerinde reform talebiyle başladı konuşmasına, bunların birçoğu geçen yüzyılda olduğu gibi birer pislik ve kötülük yatağı hâlâ. Bu sözler olumlu etki yarattı. Sonra bu bilim alanındaki entelektüel çalkantılar üzerine bir iki söz etti Simon ve akıl hastalarıyla uğraşan doktorların oluşturduğu, birbiriyle çekişen düşünce okullarına değindi.

Önce Madde okulunu ele aldı. Bu okula bağlı olan hekimler, akıl hastalıklarının organik kökenli olduğunu kabul ediyordu - sözgelimi sinirlerle beyindeki lezyonlardan kaynaklanmaktaydı bu hastalıklar, veya epilepsi gibi, tanımlanabilir ırsi durumlardan; bazıları da sonradan yakalanılan hastalıklara bağlıydı ve zührevi hastalıklar da vardı bunların arasında - burada, salonda hanımların da bulunduğunu dikkate alarak üstü kapalı ifadeler kullandı Simon, ama herkes neden bahsettiğini anlamıştı elbette. Arkasından Zihin okulunun yaklaşımını açıkladı, bu okula göre hastalık nedenlerini tek tek saptamak çok daha zordu. Mesela bir şokun etkilerini nasıl ölçebilirdiniz? Ayırt edilebilir hiçbir fiziksel tezahürü olmayan hafıza kaybını nasıl teşhis edecektiniz, yahut kişilikte meydana gelen kimi köklü ve açıklanmaz değişimleri? İrade'nin ve Ruh'un buradaki rolü nedir? diye sordu salona. Bunun üzerine Bayan Quennell öne uzandı, ama Simon kendi sorusunu, Bilmiyorum, diye cevaplayınca, tekrar arkasına yaslandı.

Sonra yeni yapılan birçok keşfe geçti Simon - mesela Dr. Laylock'ın epilepsi hastalarına uyguladığı bromür terapisini anlattı, çok sayıda yanlış inanca ve hurafeye son vermişti bu terapi; sonra beynin yapısına ilişkin araştırmalardan; çeşitli türden halüsinasyonları hem başlatabilen hem de sona erdirebilen ilaçlardan bahsetti. Öncü çalışmalar sürekli ilerliyordu; bu noktada, Paris'teki yürekli bir hekimden, bir süredir kendini histeri çalışmalarına hasretmiş olan Dr. Charcot'dan bahsetmek isterdi; ayrıca Dr. Charcot, teşhiste yol gösterici olarak rüyaların incelenmesi ve bunların hafıza kaybıyla olan ilişkisi üzerine de çalışmalar yapıyordu, kendisinin de zamanla mütevazı katkılarda bulunmayı umduğu bir alandı bu. Bütün bu teoriler henüz gelişimlerinin ilk evrelerinde bulunuyorlardı, ama yakında çok şey beklenebilirdi bunlardan. Önde gelen Fransız filozof ve bilim adamlarından Maine de Biran'ın söylediği gibi, insanın içinde keşfedilmeyi bekleyen bir Yeni Dünya vardı ve bunun için de "ruhun yeraltı mağaralarına dalmak" gerekiyordu.

Nasıl on sekizinci yüzyıl Madde'nin keşfiyle geçmiş ve Aydınlanma Çağı olmuşsa, diye sonuçlandırdı sözlerini Simon, on dokuzuncu yüzyıl da Ruh'un keşfine ayrılacaktı. Kendisi de, son derece naçiz ve mütevazı bir şekilde bile olsa, ilgi alanında böylesi büyük bir ilerlemenin içinde yer almakla gurur duyuyordu.

Keşke böyle lanet bir sıcak ve nem olmasaydı diye düşündü Simon. Konuşmasını bitirene kadar ter içinde kalmıştı ve hâlâ bir bataklık kokusu vardı burnunda, ellerinden geliyordu koku. Toprakla uğraşmaktandı herhalde; bu sabah, hava ısınmadan önce bahçede çalışmıştı yine.

Salı grubu nazik bir şekilde alkışladı kendisini ve Muhterem Verringer da teşekkür etti. Dr. Jordan'ın, bugün kendilerini onurlandıran eğitici konuşmasından ötürü tebrik edilmesi gerektiğini söylemişti. Üzerinde düşünülecek ne çok konu sağlamıştı onlara. Kâinat gerçekten de esrarla doluydu ancak Cenab-ı Hak, kendi kavrayış gücü dahilinde bulunan sırları daha iyi anlayabilsin diye bir akılla kutsamıştı insanı. Kavrayış dahilinde bulunmayan başka sırlar da olduğunu ima ediyordu. Herkesin hoşuna gitmişti bu.

Sonradan herkes tek tek teşekkür etti Simon'a. Bayan Quennell, çok yürekten bir duyarlılıkla konuştuğunu söyledi ve bu hafif bir suçluluk duymasına yol açtı Simon'ın, çünkü başlıca hedefi mümkün olduğu kadar çabuk sıyrılmak olmuştu bu işten. Yürüdükçe hışırdayan bürümcük bir yazlık elbise içinde çok göz alıcı olan Lydia, ona övgüler düzerken nefes nefese kalmıştı, her erkek kendisine böyle hayranlık duyulmasını isterdi doğrusu; ne var ki Simon, onun, söylediklerinden tek kelime anlamadığı düşüncesinden kurtulamıyordu bir türlü.

"Son derece çarpıcı" diyor şimdi Simon'ın dirseğinin dibinden Jerome DuPont. "Dikkatimi çekti fuhuşla ilgili hiçbir şey söylemediniz, oysa alkolle birlikte bu, yaşadığımız çağı zehirleyen en önemli sosyal hastalıklardan biri."

"Dinleyici topluluğunu göz önünde bulundurarak" diyor Simon, "bu konuya girmek istemedim."

"Gayet tabii. Ben, bazı Avrupalı meslektaşlarımızın bu konuda geliştirdikleri düşünceye dair görüşlerinizi öğrenmek istiyordum zaten. Bu eğilimi bir tür delilik sayıyorlar, histeriye ve nevrasteniye bağlıyorlar."

"Evet biliyorum" diyor Simon, gülümseyerek. Öğrencilik günlerinde, eğer bir kadının önünde yalnızca açlıktan ölmek, fahişelik etmek ve kendini köprüden atmak şeklinde üç seçenek varsa, o zaman fahişenin, yani kendi varlığını sürdürme yönündeki içgüdüsüne inatla yapışan kadının, artık hayatta olmayan zayıf tabiatlı kız kardeşlerine göre daha güçlü ve aklen daha sağlıklı kabul edilmesi gerektiğini savunurdu. Şu ikisinin aynı anda olamayacağını öne sürüyordu: Kadınların baştan çıkarılıp terk edildikten sonra delireceği kabul ediliyor ama olur da ayakta kalmayı başarır ve onlar birilerini baştan çıkarmaya başlarsa, o zaman da zaten deli oldukları düşünülüyor. Bunu çelişkili bir akıl yürütme biçimi olarak gördüğünü söylerdi Simon; bu görüşleri yüzünden, karşısındakilerin eğilimlerine bağlı olarak ya sinisizmle ya da püriten ikiyüzlülüğüyle suçlanmıştı.

"Şahsen ben" diyor Dr. DuPont, "fahişeliği, cinayetle ve

dinsel sapıklıklarla aynı kategori içinde değerlendirme eğilimindeyim; belki bunların hepsini de, insanın denetimi dışına çıkmış bir tür rol oynama dürtüsüne bağlayabiliriz. Tiyatroda böyle şeyler gözlemlenmiştir, bazı aktörler canlandırdıkları karaktere dönüştüklerini iddia ederler. Kadın opera şarkıcıları özellikle yatkındır buna. Gerçekten de âşığını öldüren bir Lucia vardır mesela."

"İlgi çekici bir varsayım" diyor Simon.

Işıltılı kara gözleriyle Simon'ı süzerek "Kendinizi ele vermiyorsunuz" diyor Dr. DuPont. "Ama anlıyorum ki, genel olarak kadınların daha hassas bir sinir sistemine sahip olduğunu kabul etmeye kadar varacaksınız, belki bunun sonucunda da telkine daha yatkın olduklarını söyleyeceksiniz, ha?"

"Belki" diyor Simon. "Genel olarak böyle düşünüldüğü açık."

"Bu da, sözgelimi onların, çok daha kolay hipnotize edilmelerini sağlıyor."

Oof of, diyor Simon. Herkes kendi derdinin peşinde. İşte yine başlıyoruz.

"Latif hastanız nasıl, kendisini böyle nitelememe izin verirseniz?" diyor Dr. DuPont. "İlerleme kaydediyor musunuz?"

Simon, "Henüz kesin bir şey yok" diye cevaplıyor. "Araştırmamda izleyebileceğim birden çok olası yol var."

"Şayet kendi yöntemimi denememe izin verirseniz şeref duyacağım. Yalnızca tecrübe kabilinden; buna bir deney diyelim, isterseniz."

"Şu anda çok kritik bir noktadayım" diyor Simon. Kaba görünmek istemiyor, ama bu adamın işine karışmasını da istemiyor. Grace, onun konusu; kaçak avcılara izin veremez. "Bu onu tedirgin edebilir ve haftalar süren titiz hazırlıkları boşa çıkarabilir."

"Nasıl arzu ederseniz" diyor Dr. DuPont. "Ben en az bir ay daha burada kalacağımı umuyorum. Yardımcı olabilirsem sevinirim."

Simon, "Zannedersem Bayan Quennell'da kalıyorsunuz" diyor.

"Son derece cömert bir ev sahibesi. Ama şu İspiritizmacılar, bugünlerde birçok kimseye yaptıkları gibi onun da aklını başından almışlar. Tamamen mesnetsiz bir sistem bu, inanınız bana. Ancak bir yakınını kaybetmiş olanlar, çok kolay etki altına alınıyor."

Simon, bu konuda ikna edilmeye ihtiyacı olmadığını söylememek için zor tutuyor kendini. "Zannedersem katıldınız bazı akşamlar... yani kendisinin akşamları düzenlediği - seans diyebilir miyim bunlara?"

"Bir iki kez. Ne de olsa, ben burada misafirim; ancak burada söz konusu olan hezeyanlar, klinik araştırmacı açısından fevkalade ilgi uyandıracak düzeydedir."

"Yaa" diyor Simon.

Yumuşak bir tonda diyor ki Dr. DuPont, "Kendileri, Bayan Marks'la bir Nöro-hipnoz seansı düzenlememi rica ediyorlar benden. Komite yararına. Bir itirazınız yoktur herhalde?"

Hepsinin canı Cehennem'e diye geçiyor Simon'ın içinden. Gittikçe sabırsızlanıyorlar anlaşılan, benim bu işi çok uzattığımı düşünüyorlar. Ama bu işe burunlarını sokacak olurlarsa bir çuval inciri berbat edecekler. Ne diye bırakmıyorlar ki, kendi bildiğim gibi halledeyim şu işi?

Bugün Salı toplantısı var ve Dr. Jordan konuşma yaptığı için bu öğleden sonra göremedim onu, çünkü hazırlık yapması gerekiyordu. Müdür'ün karısı bugün biraz fazla kalmam için ricada bulunmuştu Cezaevi'ne, çünkü yardıma ihtiyaçları vardı, daha önce de pek çok kez yaptığım gibi yiyecek içecek dağıtmamı istedi konuklara. Rica derken, şeklen öyle tabii, yoksa Müdiranım elbette kabul etmek zorundaydı ve etti de; böylece, daha sonra akşam yemeğimi mutfakta yiyecektim, gerçek bir hizmetçi gibi, çünkü ben dönene kadar Cezaevi'nde yemek saati geçmiş olacaktı. Ne çok özlemiştim böyle bir şeyi, tıpkı eski günlerdeki gibi olacaktı, serbestçe girip çıkabildiğim günlerdeki gibi, benim zamanımda daha çok çeşit vardı gerçi ve özlemle beklenecek daha çok yiyecek.

Ancak şunu da biliyordum ki kimi tepeden bakmaları, surat asmaları, karakterimle ilgili laf sokuşturmaları sineye çekmek zorunda kalacağım. Clarrie'den gelmiyor bunlar, ne kadar az konuşsa da daima arkadaşım o benim ve Aşçı'dan da gelmiyor, o da artık iyice alıştı bana. Üst katta çalışan hizmetçilerden biri bana sinir oluyor, çünkü ben daha uzun zamandır bu evdeyim ve buradaki usulleri biliyorum, hem Bayan Lydia ile Bayan Marianne sırlarını açıyorlar bana, oysa ona açmazlar; kızın cinayet ya da adam boğazlama ya da işte böyle tatsız konularda bazı laflar dokunduracağı kesin. Bir de Dora var, çamaşıra yardım ediyor, ama daimi hizmetçi değil, saat ücretiyle çalışmakta. Güçlü kolları olan iri yarı biri, ıslak çarşaflarla dolu ağır sepetlerin taşınmasında çok işe yarıyor; ama güvenilir biri değil, hiç durmadan eski hanımı ve evin beyi hakkında hikâyeler anlatıyor, kendisine doğru dürüst para vermediklerini, üstelik her türlü kepazeliğin onlarda olduğunu söyleyip duruyor; adam hep içermiş ve zerre kadar aklı yokmuş, kaç defa karısının gözünü morartmış; kadın desen kuş uçsa rüzgârından hasta olurmuş ve Dora'nın hayretler içinde farkına vardığı üzere, onun da ikide bir fenalıklar geçirmesinin, durmadan baş ağrısından yakınmasının temelinde içki varmış.

Ama Dora hem bütün bunları söyleyip hem de sonunda oraya dönmeyi ve evin bütün işlerini görmeyi kabul etti, hatta başladı bile işe; Aşçı, Madem bunlar bu kadar namussuz insanlar ne demeye tekrar gidiyorsun? diye sorduğunda da göz kırparak Paranın yüzü sıcaktır, demişti, hatta insanı tutuşturur bile; arkasından da evde pansiyoner olarak kalan genç doktorun bütün birikmiş ücretini ödediğini ve neredeyse ayaklarına kapanarak geri dönmesini, başka kimseyi bulamadıklarını söylediğini anlattı. Sükûn ve huzur içinde oturmayı seven, her şeyinin temiz, tertipli olmasını isteyen bir adammış o ve her ne kadar, kocası kaçıp gitmiş olan ev sahibesinin beş kuruşu yok ise de, bu adam Dora'nın parasını ödemeye hazırmış, bizim anlayacağımız ev sahibesi, terk edilmiş olmakla da kalmayıp dilenci durumuna düşmüşmüş artık. Dora'ya gelince, artık o kadından

emir almayacakmış, hanım olarak her şeye kusur bulan, huysuz biriymiş zaten, bundan sonra bir tek Dr. Jordan'dan emir alacakmış, ne de olsa parayı veren düdüğü çalarmış.

O adam da bir şeye benzemiyormuş aslında, Dora'nın dediğine göre, insanı zehirleyecek gibi bir hali varmış, bütün doktorlar da öyle görünürmüş ya zaten, yanlarında taşıdıkları şişeler dolusu iksir ve hapla ve her gün Allah'ına şükürler ediyormuş Dora, iyi ki o adamın insafına kalmış zengin ve yaşlı bir kadın değilim diye, yoksa fazla kalamazmış bu dünyada; bir de bahçeyi kazmak gibi acayip huyları varmış adamın, artık ekme dikme zamanı geçtiği halde ölü gömücü gibi her gün bahçeye iniyormuş, altını üstüne getirmiş vallahi; içeri taşıdığı çamurları süpürmek de Dora'ya kalıyormuş tabii, çamaşır yıkarken adamın pantalonundaki kiri ovalamak da ve banyosu için suyu ısıtmak da.

Dora'nın bahsettiği bu Dr. Jordan'ın benim Dr. Jordan olduğunu anlayınca çok şaşırmıştım; ama çok da merak ettim, çünkü onun ev sahibesiyle ilgili bütün bu şeyleri bilmiyordum, aslında o kadın hakkında hiçbir şey bilmiyordum. O yüzden Dora'ya sordum, ne cins bir kadın bu, diye ve Dora da dedi ki, Korkuluk gibi sıska, ceset gibi soluk bir kadın, upuzun saçları var, o kadar açık renk ki neredeyse beyaz dersin, ama bütün bunlara ve hanımefendi havalarına rağmen beş para etmez, gerçi iddialarına hiçbir kanıt da gösteremiyordu Dora; fakat bu Bayan Humphrey pek işveli, kıpır kıpır bir kadınmış ve bir kadın böyle olunca, kapalı kapılar ardında işler kızışıyor demekmiş; ve de Dr. Jordan'ın kendine dikkat etmesi gerekiyormuş, çünkü o kadın bir adamın pantalonunu indirmeye bir kez karar verdi mi, kimseler kurtulamazmış elinden; şimdi her sabah birlikte kahvaltı ediyorlarmış, ki Dora'ya çok acayip geliyordu bu. Bense anlattıklarını kaba buldum, en azından pantalonla ilgili kısmı.

Ve şöyle düşündüm kendi kendime, yanında çalıştığı insanların arkasından bunları söylüyorsa, Grace, senin için neler demez ki bu kadın? Küçücük pembe gözleriyle beni süzerken yakalıyorum hep onu ve arkadaşlarına -arkadaşı olabilirse tabii-

anlatmak için ne gibi sansasyonel hikâyeler çıkartabileceğini düşündüğüne inanıyorum, meşhur bir caniyle çay içtiğini anlatacaktır herhalde, adalet yerini bulmuş olsa şimdiye dek çoktan ipin ucunda sallanması ve kasapların bir leşi parçaladığı gibi doktorlar tarafından bin bir parçaya ayrılmış olması gereken bir caniyle, doktorlar işlerini bitirdikten sonra benden kalan parçalar da, tulum peyniri gibi bir çuvala koyulup onursuz bir mezarda çürümeye bırakılırdı tabii, hiçbir şey bitmezdi o mezarın üstünde, olsa olsa devedikeni ve ısırganotu.

Aman huzurumuz bozulmasın diyor ve hiçbir şey söylemiyorum. Onunla kavga edecek olsam, sonunda kimin suçlu çıkacağını gayet iyi biliyorum çünkü.

Toplantının sona erdiğini anlamak için kulaklarımızı iyice açmamız buyruldu bize, alkış sesinden anlaşılabilirmiş ya da kendilerini bilgilendirdiği için Dr. Jordan onuruna yapılan kısa bir teşekkür konuşmasından, toplantılarında konuşan herkese yapıyorlar bunu; içeri yiyecek içecek götürmek için işte bu işareti bekleyeceğiz; o yüzden, hizmetçi kızlardan birine salonun kapısında durup dinlemesi söylendi. Bir süre sonra kız gelip teşekkür konuşmasının başladığını bildirdi; yirmi kişi saymıştık içeride, ilk çay servisine ve tepsilerin ilk turuna başladık. Ben alt katta kalmış keki kesiyor, yuvarlak bir tabağa diziyordum dilimlerini, Müdür'ün karısının talimatına göre tabağın tam ortasında bir iki gül olacaktı; çok güzel görünüyordu gerçekten. Sonra yukarıdan gelen bir talimatla tabağı içeri benim götürmem istendi, bunu tuhaf bulmuştum; yine de saçımı başımı düzeltip götürdüm tabağı ve bunda bir kötülük olmadığını düşünerek salonun kapısından içeri girdim.

Başka birçok insanın yanında Bayan Quennell da vardı içeride, saçı pudra sürerken kullanılan ponponlara benziyordu kadının, üstünde pembe mermerşahiden bir elbise vardı, ki çok genç işiydi ona göre; Müdür'ün karısı gri elbise giymişti; Muhterem Verringer her zamanki gibi kendi burnunun ucuna bakıyordu; Dr. Jordan, sanki konuşmaktan bitap düşmüş gibi solgun

ve halsiz görünüyordu; Bayan Lydia ise dikmesine yardım ettiğim elbiseyi giymişti, bir tablo kadar güzeldi.

Peki orada kimi gördüm dersiniz, hafiften gülümseyerek dosdoğru yüzüme bakıyordu, çerçi Jeremiah! Saçını sakalını pek afili yapmış, şık kesimli bej takım elbisesi ve yeleğine çapraz gelen altın saat kösteğiyle tam bir beyefendi olup çıkmıştı; tam o çıtkırıldım beyefendiler gibi edalı edalı tutuyordu çay fincanını, Reis'in Hanımı Bayan Parkinson'ın mutfağında beyefendi taklidi yaparkenki halinin aynısı; nerede görsem tanırdım onu.

Öyle şaşırmıştım ki hafif bir çığlık attım ve sonra ölü balıklar gibi ağzım açık kalakaldım, elimden tabağı düşürüyordum neredeyse; zaten birkaç dilim kek yere düştü, güller de. Ama ancak Jeremiah fincanını bir yere koyup işaret parmağını sanki kaşınıyormuş gibi burnunun üstünde gezdirdiğinde zaptettim kendimi; sanıyorum benden başka kimse görmedi bu işareti, herkes bana bakıyordu çünkü; bu hareketinden anlamıştım ki, dilimi tutacak ve tek kelime etmeyecektim, onu bozmayacaktım.

Ben de öyle yaptım ve keki düşürdüğüm için özürler diledim, tabağı sehpaya bırakıp yere çömelerek düşen dilimleri önlüğüme topladım. Ama Müdür'ün karısı, Bırak kalsın Grace, dedi, seni birine takdim etmek istiyorum. Ve beni kolumdan tutup öne çıkardı. Bu, Dr. Jerome DuPont'dur, dedi, tanınmış bir hekimdir kendileri, ve Jeremiah başıyla beni selamlayıp dedi ki, Nasılsınız, Bayan Marks? Hâlâ karmakarışıktı aklım, ama bozuntuya vermemeyi başardım; Müdür'ün karısı, Yabancılardan ürker genellikle, diyordu Jeremiah'ya. Sonra da bana dönüp, Dr. DuPont dostumuzdur, dedi, sana bir zarar vermez.

Neredeyse kahkahayı basacaktım orada, ama kendimi tutup Evet, Han'fendi, dedim, sonra bakışlarımı yere çevirdim. O kafatasçı doktorun geldiği günkü gibi çığlık çığlığa bağıracağım diye korkmuş olmalıydı kadın. Oysa endişelenmesine hiç gerek yoktu.

Gözlerine bakmalıyım onun, diyordu Jeremiah. İşlemin sonuç verip vermeyeceği genellikle böyle anlaşılır. Ve çenem-

den tutup kaldırdı, birbirimize baktık. Gayet güzel, dedi, tamamen aklı başında ve sakin, tıpkı onun da görünmeye çalıştığı gibiydim yani; doğrusu ona hayran olmamak elde değildi. Sonra, Grace, dedi, hiç hipnotize edildin mi? Bir dakika kadar çenemde tuttu elini, titrememi durdurmak ve kendimi toplayayım diye zaman tanımak için.

Umarım edilmemişimdir, Efendim, dedim biraz isyan ifadesiyle. Tam olarak ne olduğunu bile bilmiyorum.

Tamamen bilimsel bir yöntemdir, dedi. Denemeyi arzu eder misin? Dostlarına ve Komiteye yardımı dokunacak olursa. Eğer onlar kabul etmen gerektiğine karar verirlerse. Sonra çenemi hafifçe sıkıp çarçabuk yukarı aşağı oynattı gözlerini, evet demem gerektiğini anlatmaya çalışıyordu.

Gücümün yettiği her şeyi yaparım, Efendim, dedim; madem öyle isteniyor.

Güzel, güzel, dedi, tıpkı sahici bir doktor kadar azametliydi tavırları. Ancak başarılı olabilmemiz için bana güven duyman gerekiyor. Bunu yapabileceğine inanıyor musun, Grace?

Muhterem Verringer ve Bayan Lydia ve Bayan Quennell ve de Müdür'ün karısı, hepsi de ışıl ışıl suratlarıyla bana bakıyor, cesaret vermeye çalışıyorlardı. Deneyeceğim, Efendim, dedim.

Arkasından Dr. Jordan bir adım öne çıkarak bugünlük bu kadar heyecanın benim için yeterli olduğuna inandığını belirtti, sinirsel durumuma özen gösterilmeliydi, zira hassastı sinirlerim ve hırpalanmamaları gerekiyordu; Jeremiah derhal cevap verdi, Elbette, elbette. Ama keyfine de diyecek yoktu hani. Ve her ne kadar Dr. Jordan'a saygı duysam da, bana o kadar nezaket göstermiş olsa da, düşündüm ki Jeremiah'nın yanında zavallı bir balık gibiydi, panayır yerinde yankesicilere çarpılan, ama daha bunun farkında bile olmayan bir adamı andırıyordu.

Bana gelince, geberene kadar gülebilirdim vallahi; Jeremiah yine gözbağcılık yapmıştı, hem de kulağımdan madeni para çıkartır ya da bir çatalı yutarkenki el çabukluğuyla; ve o numaraları nasıl alenen, herkes onu seyrederken hallediyor da ya-

kalanmıyorsa, burada da aynısını yapmış, herkesin gözü önünde benimle bir anlaşma imzalamıştı, kimsenin ruhu bile duymadan.

Sonradan hatırladım, daha önce de gezgin bir Mesmerist olarak dolaşmıştı Jeremiah ve panayırlarda falcı hekimlik etmişti; gerçekten biliyordu bu sanatı ve beni transa sokabilirdi. İşte o zaman, bir an durup düşünme ihtiyacı duydum.

35

"Beni ilgilendiren senin suçlu mu suçsuz mu olduğun değil" diyor Simon. "Ben hekimim, hâkim değil. Ben yalnızca sen kendin gerçekten neyi hatırlayabiliyorsun onu bilmek istiyorum."

Sonunda cinayetlere geldiler. Bulabildiği bütün belgeleri gözden geçirdi Simon - duruşma tutanakları, gazetelerde çıkan yorumlar, itiraflar, hatta Bayan Moodie'nin üfürülmüş anlatısı. Tam anlamıyla hazırlandı buna ve tel gibi gergin şimdi: Bugün Grace nihayet açılıp, kendine sakladığı hazinelerini gözler önüne mi serecek, yoksa korkup saklanacak, kaplumbağa gibi kabuğuna mı çekilecek, tamamen Simon'ın davranışlarına bağlı.

Bugün yanında sebze yok. Muhterem Verringer'dan aldığı gümüş bir şamdanı getirdi onun yerine, Kinnear'ın evinde kullanılan ve McDermott'ın yürüttüğü şamdana benzer - olduğunu umuyor. Ama çıkarmadı daha; saklamaya gerek duymadan sandalyenin yanına bıraktığı hasır sepetinde duruyor - bu da aslında, Dora'dan ödünç aldığı bir pazar sepeti. Bununla ne yapacağını kendi de tam bilmiyor Simon.

Grace devam ediyor dikişine. Başını kaldırıp bakmıyor. "Daha önce kimsenin umurunda olmamıştı bu, Efendim" diyor. "Yalan söylediğimi iddia ettiler hep; hep daha fazlasını bilmek istiyorlar. Bir tek avukatım Bay Kenneth MacKenzie hariç. Ama eminim o bile inanmamıştı bana."

"Ben sana inanacağım" diyor Simon. Kendisinin de şimdi farkına vardığı gibi, oldukça büyük bir taahhüt bu.

Grace dudaklarını büzüyor biraz, kaşlarını çatıyor, hiçbir şey söylemiyor. Hemen atılıyor Simon. "Perşembe günü Bay Kinnear şehre inmişti, öyle değil mi?"

"Evet, Efendim" diyor Grace.

"Saat üçte miydi? Atla mı gitmişti?"

"Tam saati bu, Efendim. Cumartesi dönecekti. Bahçedeydim ben, ağarsınlar diye güneşe serdiğim keten mendillere

su serpiyordum. McDermott atını getirmişti. Charley'ye biniyordu Bay Kinnear, çünkü arabayı köye göndermişti, boyası yenilensin diye."

"O sırada bir şey söyledi mi sana?"

"Demişti ki, 'Bak senin yakışıklı burada, Grace, gel bir veda öpücüğü ver ona.'"

"McDermott'ı mı kastediyordu? Ama McDermott bir yere gitmiyordu ki" diyor Simon.

Başını kaldıran Grace, hor görme sınırına dayanan bomboş bir ifadeyle bakıyor ona. "Atı kastediyordu, Efendim. Charley'ye ne kadar düşkün olduğumu bilirdi."

"Sen ne yaptın peki?"

"Gidip Charley'nin burnunu okşadım, Efendim. Yalnız Nancy o sırada kışlık mutfağın kapısında durmuş bizi seyrediyordu ve Bay Kinnear'ın söylediklerini işitmiş, hiç de hoşlanmamıştı bundan. McDermott da öyle. Oysa bunda bir kötülük yoktu ki. Bay Kinnear bana takılmayı seviyordu, hepsi bu."

Simon derin bir nefes alıyor. "Bay Kinnear sana karşı uygunsuz davranışlarda bulunmuş muydu, Grace?"

Tekrar bakıyor ona Grace; bu kez belli belirsiz bir tebessümle. "Uygunsuz ile neyi kastettiğinizi bilmiyorum, Efendim. Asla kaba bir dil kullanmazdı benimle konuşurken."

"Sana hiç dokunmuş muydu? Sarkıntılık etmiş miydi?"

"Alışılmış şeyler dışında hayır, Efendim."

"Alışılmış mı?" diyor Simon. Aklı karıştı. Fazla açık seçik olmadan meramını nasıl anlatacağını bilemiyor: Çok güçlü biçimde dışa vurduğu bir erdemlilik anlayışı var Grace'in.

"Bir hizmetçiyle yani, Efendim. Yeterince iyi davranırdı" diyor Grace resmi bir tavırla. "Ve canı istediği zaman serbest davranırdı."

Simon sabrını korumak için yoğun çaba harcıyor. Ne demek istedi şimdi? Bay Kinnear'a sunduğu ufak tefek hizmetlere karşılık para aldığını mı anlatmaya çalışıyor? "Ellerini giysinin içine soktu mu hiç?" diyor. "Yatıyor muydunuz?"

Ayağa kalkıyor Grace. "Bu konuşma yetti artık" diyor.

"Burada kalmak zorunda değilim. Siz de tıpkı o Akıl Hastanesi'ndekiler gibisiniz ve hapishane papazları gibi, Dr. Bannerling ve onun o pis düşünceleri gibi!"

Simon ondan özür diler durumda buluyor kendini ve partiyi kaybetmek üzere olduğunu hissediyor. "Otur lütfen" diyor, Grace biraz yatışır gibi olunca. "Olaylara dönelim biz. Bay Kinnear, Perşembe günü saat üçte atına binip gitmişti. Sonra ne oldu?"

"Nancy, ikimizin de ertesi günden sonra oradan ayrılacağımızı ve yanında bize ödeme yapacak para olduğunu söyledi. Bay Kinnear'ın da kendisi gibi düşündüğünü belirtti."

"İnandın mı buna?"

"McDermott konusunda, evet. Ama kendimle ilgili olarak inanmadım."

"Kendinle ilgili olarak mı?" diyor Simon.

"Bay Kinnear beni ondan daha çok beğenmeye başlar diye korkuyordu. Size söylediğim gibi Efendim, yüklüydü Nancy, hal böyle olunca erkekler genellikle başkasını beğenmeye başlar; o durumdaki kadından uzaklaşıp başkasına yönelirler, ineklerle atlara da öyle olur; ve böyle bir şey olduğu anda da ortada kalacaktı Nancy, piçiyle birlikte. Benim yolundan çekilmemi ve Bay Kinnear gelmeden ortadan kaybolmamı istediği çok açıktı. Bay Kinnear'ın bu konuda hiçbir şey bilmediğine inanıyorum."

"Bunun üzerine ne yaptın, Grace?"

"Ağladım Efendim. Mutfakta. Gitmek istemiyordum, gidecek yerim yoktu. Çok ani olmuştu, iş arayacak vaktim olmamıştı. Üstelik bana ödeme falan da yapmayacağından, bonservis vermeden beni kapının önüne koyacağından korkuyordum, ne yapardım o zaman? McDermott da aynı korkuları taşıyordu."

Grace'in susması üzerine, "Peki sonra?" diyor Simon.

"İşte o zaman, Efendim, McDermott bir sırrı olduğunu söyledi bana, ben de kimseye söylemeyeceğime söz verdim; bilirsiniz Efendim, böyle bir şey için söz verince, tutarım. Bunun üzerine McDermott, Nancy'yi baltayla öldüreceğini söyledi,

sonra da boğacakmış ve geri döndüğünde Bay Kinnear'ı da vurup değerli eşyasını alacakmış; ben de aklım varsa ona yardım edecek ve sonra onunla birlikte gidecekmişim, yoksa bütün suç benim üstüme kalırmış. Bu kadar üzüntülü olmasam gülerdim suratına karşı, ama gülmedim; ve size doğruyu söyleyeceğim, ikimiz de Bay Kinnear'ın viskisinden bir iki bardak içtik, her durumda kovuluyorduk nasıl olsa, o yüzden kendimize böyle bir ikramda bulunmamak için bir neden görememiştik doğrusu. Zaten Nancy de Wright'lara gitmiş, meydan bize kalmıştı."

"McDermott'ın dediğini yapacağına inandın mı?"

"Tam olarak değil, Efendim. Bir yandan, sadece palavra sıkmakta olduğunu düşündüm, ne kadar delikanlı adam olduğunu, neler neler yapacağını göstermek istiyordu, ki içkiliyken sık sık yaptığı bir şeydi bu; babam da aynı öyleydi. Ama bir yandan da çok ciddi görünüyordu ve korkmuştum; ve içimde çok kuvvetli bir his vardı, bunun mukadder olduğuna, ne yaparsak yapalım önlenemeyeceğine dair."

"Kimseyi uyarmadın mı? Nancy'yi bile ha, misafirlikten döndüğünde?"

"Bana ne diye inanacaktı ki, Efendim?" diyor Grace. "Bunu yüksek sesle dile getirdiğimde çok aptalca oluyordu. Gözüne girmeye çalıştığımı sanırdı, bana gitmemi söylemişti çünkü; yahut bunun yalnızca hizmetkârlar arasındaki bir kavgadan kaynaklandığını, McDermott'a kara çalarak intikam almaya çalıştığımı düşünürdü. Bir tek benim sözümle ne olacaktı ki? Zaten McDermott rahatlıkla inkâr edebilirdi, benim şapşal ve histerik bir kız olduğumu söylerdi. Hem sonra McDermott'ın niyeti ciddiyse, ikimizi de hemen oracıkta öldürürdü; ölmek istemiyordum. En iyisi Bay Kinnear gelene kadar onu oyalamaya çalışmaktı. İlk başta o gece yapacağını söylemişti, ben ikna ettim yapmaması için."

"Bunu nasıl başardın?" diyor Simon.

"Dedim ki eğer Nancy'yi Perşembe'den öldürecek olursa, koca bir gün ve sonra bir de yarım gün boyunca gelip onu

sorabilecek olan kimselere verecek cevabımız olamazdı. Bu işi daha sonraya bırakırsa daha az şüphe uyandırırdık."

Simon, "Anlıyorum" diyor. "Çok akıllıca."

"N'olur dalga geçmeyin benimle, Efendim" diyor Grace bozularak. "Çok üzücü konular bunlar ve neleri hatırlamamın istendiğini düşünürseniz, iki kat daha üzücü oluyor."

Simon amacının dalga geçmek olmadığını söylüyor. Zamanının hatırı sayılır bir kısmını ondan özür dilemekle geçiriyor gibi. Sesine şefkatli bir hava vermeye çalışarak ve fazla sabırsız görünmekten de kaçınarak soruyor, "Ya sonra ne oldu?"

"Sonra Nancy misafirlikten döndü, keyfine diyecek yoktu. Hep böyle yapardı zaten, heyheyleri tuttuktan sonra her seferinde sanki hiçbir şey yokmuş gibi, birbirimizin en candan dostuymuşuz gibi davranırdı; en azından Bay Kinnear etrafta yokken. Yani bize yol vermemişmiş gibi davrandı ya da hiçbir kötü söz etmemiş gibi ve her şey her zamanki gibi devam etti. Akşam yemeğini hep beraber yedik mutfakta, soğuk domuz eti ve bahçeden toplanan taze sarmısaktan da kattığımız patates salatası vardı, üçümüzdük sofrada; durmadan gülüyor, gevezelik ediyordu Nancy. McDermott suratsız ve sessizdi, ama bu her zamanki haliydi zaten; sonra Nancy'yle ben, Bay Kinnear yokken hep yaptığımız gibi birlikte yatmaya gittik, malum hırsızlardan korkuyordu; ve hiçbir şeyden şüphelenmemişti. Ama ben, yatak odasının kapısını sıkı sıkı kilitlemeyi unutmadım."

"Neden öyle yapmıştın ki?"

"Daha önce de söylemiştim, uyurken daima kilitlerim kapıyı. Ama bir de McDermott, gece elinde baltayla eve süzülmek gibi bir akılsızlık edebilir diye. Nancy'yi uyurken öldürmek istiyordu. Öyle yapmamasını söylemiştim, yanlışlıkla bana vurabilirdi baltayı; ama onu bir şeye razı etmek çok zordu. Bu işi yaparken Nancy'nin kendisine baktığını görmek istemiyormuş, öyle demişti."

"Bunu anlayabiliyorum," diyor Simon kuru bir sesle. "Ya sonra ne oldu?"

"Ah, Cuma günü fırtına gibi başladı, görmesini bilen gö-

ze, Efendim. Nancy çok şen şakraktı, bizi azarlamıyordu ya da her zamanki kadar çok azarlamıyordu; hatta McDermott bile her zamanki kadar suratsız değildi sabah, çünkü ona demiştim ki, 'Böyle bir karış suratla dolaşırsan Nancy'nin bunu hiç hayra yormayacağı kesindir.'

Öğle üzeri Jamie Walsh flütünü alıp gelmiş, Nancy çağırmıştı onu. Bay Kinnear'ın gittiğini, bunu kutlamak için hep birlikte eğlence düzenleyebileceğimizi söylemişti. Neyi kutlamamız gerektiğini de tam anlayabilmiş değilim; ama keyfi yerindeyken Nancy pek şirin olur, şarkı söyleyip dans etmeyi severdi. Fırında pişmiş soğuk tavuk ve boğazımızdan daha kolay insin diye içtiğimiz birayla güzel bir yemek yedik; sonra Nancy, bize bir şeyler çalmasını söyledi Jamie'ye, o da bana dönerek özellikle istediğim bir şarkı var mı diye sordu, bana karşı çok özenli ve nazik davranıyordu, McDermott hoşlanmamıştı bu işten ve bana koyun gibi bakmaktan vazgeçmesi için uyardı Jamie'yi, midesini bulandırıyordu çünkü; zavallı Jamie kıpkırmızı olmuştu. Bunun üzerine Nancy, çocuğu rahat bırakmasını söyledi McDermott'a, kendisi de gençti bir zamanlar, unutmuş muydu yoksa; sonra Jamie'ye dönüp büyüdükçe çok yakışıklı olacağını söyledi, o hiç yanılmazdı bu konuda - hem de şu çatık kaşlı, suratsız McDermott'tan çok daha yakışıklı, her durumda yakışıklı bir adam olacaktı işte; McDermott öyle nefret dolu bir bakış attı ki ona, Nancy görmezlikten gelmeyi tercih etti. Sonra da daha viski getireyim diye kilere gönderdi beni, üst kattaki sürahileri çoktan bitirmiştik çünkü.

Sonra güle oynaya şarkı söyledik; daha doğrusu Nancy güle oynaya şarkı söyledi, ben de ona katıldım. *Tralee'nin Gülü*'nü söylüyorduk, Mary Whitney geldi aklıma ve o anda ne çok istedim onun da aramızda olmasını, bütün bu sıkıntıları atlatmama yardım etmesini. McDermott şarkı söylemiyordu, hiç havasında değildi çünkü; Nancy'nin ısrarına rağmen dansa da kalkmadı, Nancy, ne kadar da kıvrak dans ettiğini söyleyip şişindiğini, işte şimdi kendini gösterme şansı doğduğunu söyleyip durmuştu. Hepimiz dostça ayrılalım istiyordu, ama McDermott'ın hiç öyle bir niyeti yoktu.

Bir müddet sonra sönükleşmeye başladı eğlence. Jamie çalmaktan bıktığını söyledi, Nancy de yatma vakti geldiğini; McDermott ise Jamie'yi evine kadar götüreceğini, tarlalardan birlikte yürüyeceklerini söyleyerek kalktı, galiba gittiğinden emin olmak istiyordu. Ama McDermott döndüğünde Nancy'yle ben üst kata çıkmıştık bile, Bay Kinnear'ın odasına, ve kapıyı da kilitlemiştik."

"Bay Kinnear'ın odasına mı?" diye soruyor Simon.

"Nancy'nin fikriydi bu" diyor Grace. "Onun yatağının daha büyük; odasının da bu sıcakta daha serin olduğunu söylemişti, bir de benim uykuda tepme huyum vardı; nasıl olsa Bay Kinnear anlayamazdı, yatakları toplayan bizdik, o değildi ki; zaten farkına varsa bile aldırmazdı, hatta yatağında iki hizmetçi kızın birden bulunmuş olması hoşuna giderdi. Nancy birkaç bardak viski içmişti ve hiç durmadan konuşuyordu.

Hem ayrıca ben, Nancy'yi uyardım da, Efendim. Saçlarını fırçalarken dedim ki ona, McDermott seni öldürmek istiyor. Bir kahkaha atıp, Ondan da bu beklenir zaten, dedi. Gerçi ben de onu öldürmek isteyebilirim. Yıldızımız hiç barışmadı. Ama o ciddi, dedim. O hiçbir konuda ciddi olamaz, dedi usulca. Hiç durmadan palavra atıp şişiniyor, hepsi hava bunların.

İşte o zaman anladım ki, onu kurtarmak için yapabileceğim hiçbir şey yoktu.

Yatağa girer girmez uyudu zaten. Ben oturup tek mumun ışığında kendi saçlarımı fırçaladım, resimdeki çıplak kadın bana bakıyordu, şu dışarıda yıkanan kadın ve aslında tavuskuşu tüyleri olan kadın da; ikisi de, hoşlanmadığım bir tarzda gülümsüyorlardı bana."

"O gece Mary Whitney'yi gördüm rüyamda. İlk kez olmuyordu bu; daha önce de rüyalarıma girmiş, ama hiçbir şey söylememişti; ya kahkahalarla gülerek çamaşır asardı, ya elma soyardı ya da tavanarasındaki ipe asılı çarşaflardan birinin arkasına saklanmış olurdu, hepsi de başını derde sokmadan önce zaten yaptığı şeylerdi; rüyamda onu böyle görünce içim rahat uyanırdım, sanki hâlâ yaşıyormuş ve mutluymuş gibi gelirdi bana.

Ama bunlar geçmişten kalma görüntülerdi. Bu sefer odada benimle birlikteydi Mary, o sırada bulunduğum odada. Bay Kinnear'ın yatak odasında. Üstünde geceliğiyle yatağın başında durmuştu, saçları açıktı, gömülürken olduğu gibi; ve vücudunun sol tarafında yüreğini görebiliyordum, beyaz entarisinin arkasında kıpkırmızı parlıyordu. Ama sonra anladım ki yürek değildi o, Mary'ye Noel hediyesi olarak verdiğim kırmızı keçe dikiş kutusuydu, tabutuna koymuştum onu, çiçeklerin ve üstüne serptiğim taçyaprakların altına; hâlâ yanında taşıdığını görünce çok sevindim, beni unutmamıştı demek.

Elinde cam bir bardak vardı, içinde de bir ateşböceği, oraya kapatılmış, soğuk ve yeşil bir alevle parlıyordu. Çok solgundu Mary'nin yüzü ama bana bakıp gülümsedi; sonra bardağın ağzından çekti elini, ateşböceği dışarı çıkarak odanın içinde rastgele uçmaya başladı; biliyordum ki Mary'nin ruhuydu bu, bir yol bulup dışarı çıkmaya çalışıyordu, ama pencere kapalıydı; sonra gözden kaybettim onu. Burada uyandım, üzüntümden yaşlar boşanıyordu gözlerimden çünkü Mary'yi bir kez daha kaybetmiştim."

"Karanlıkta öyle yatmış Nancy'nin nefes alış verişlerini dinliyordum; kulaklarımda kendi yüreğimin atışları yankılanıyordu, zorlanarak çarpıyordu, istesem de istemesem de kat etmeye mahkûm olduğum uzun ve zahmetli bir yoldaydım sanki ve kimse bilemezdi sonuna ne zaman varacağımı. Tekrar uyumaya korktum, yine öyle bir rüya görürüm diye korktum; boşuna değilmiş, korktuğum da başıma geldi zaten.

Bu yeni rüyada, daha önce hiç bulunmadığım bir yerde yürür görüyordum kendimi, etrafı hep yüksek taş duvarlarla çevriliydi, okyanusun öte yanında, doğduğum köyün taşları gibi boz renkli ve iç karartıcı. Toprağa iyi oturmamış boz renkli çakıltaşları vardı ve şakayıklar bitiyordu çakıllar arasından. Bir tek tomurcukları çıkıyordu topraktan, küçücük ve sert, olmamış elmalar gibi, sonra patladılar, saten gibi parlak, kocaman, kıpkırmızı taçyaprakları açıldı; rüzgârda ayrılıp ayrılıp yere düştü taçyapraklar.

Kırmızı olmaları dışında, aynı Bay Kinnear'ın ön bahçesindeki şakayıklara benziyorlardı, benim ilk geldiğim gün, son kalanlarını Nancy kesiyordu; onu da gördüm rüyamda, tam o günkü haliyle, pembe gonca desenli açık renk elbisesi ve üç tarafı volanlı önlüğü, bir de yüzünü örten hasır şapkasıyla; sonra döndü ve sanki boğazlanıyormuş gibi elini boynuna götürdü.

Sonra yine taş avludaydım, yürüyordum, ayakkabılarımın burunları eteğimin kenarından bir görünüp bir kayboluyordu, mavi-beyaz çizgili eteğimin. Biliyordum, hiç böyle bir eteğim olmamıştı ve o eteği görünce birden yüreğim daraldı, bir umutsuzluk çöktü içime. Ama şakayıklar hâlâ taşların arasından çıkıyordu; ve biliyordum ki orada şakayık olmaması gerekirdi aslında. Dokunmak için bir tanesine uzandım, kupkuru geldi elime ve anladım ki kumaştan yapılmış.

Sonra tam karşımda Nancy'yi gördüm, dizleri üstüne çökmüş, saçları yüzüne savrulmuş ve kan sızıyordu gözlerinin içine. Boynunda, üstüne mavi çiçekler -düğünçiçekleri- işlenmiş beyaz bir mendil vardı, benimdi o. Ellerini bana uzatarak aman diliyordu; kulaklarında hep imrendiğim o küçük altın küpeler vardı. Koşup yardım etmek istedim ona, ama olmadı; ayaklarım hep aynı hızda kalmıştı, benim ayaklarım değillerdi sanki. Tam dizleri üstünde sürünen Nancy'nin yanına varıyordum ki, gülümsedi bana. Yalnızca ağzıyla ama kanı ve saçları örtmüştü gözlerini, sonra paramparça olup renk lekelerine dönüşüverdi, kırmızı ve beyaz kumaştan taçyapraklar olarak kaldı taşların üstünde.

Sonra aniden karanlık bastırdı, orada bir adam vardı, elinde bir mum, üst kata çıkan merdivenlerin önünü kapatmıştı ve kilerin duvarları çevirmişti dört yanımı, biliyordum ki, asla çıkamayacaktım oradan."

"Bu rüyayı olaydan önce mi gördün?" diyor Simon. Hummalı bir faaliyet halinde yazmakta.

"Evet, Efendim" diyor Grace. "O zamandan beri de birçok kez gördüm." Sesi fısıltıya dönüştü şimdi. "Bu yüzden gönderdiler beni."

"Nereye gönderdiler?" diye soruyor Simon.

"Akıl Hastanesi'ne Efendim, kötü rüyalar yüzünden." Şimdi dikişi bıraktı, ellerine bakıyor.

Simon çok yumuşak bir sesle soruyor. "Yalnızca rüyalar yüzünden mi?"

"Bunun rüya olmadığını söylüyorlardı, Efendim. O sırada uyanık olduğumu söylüyorlardı. Ama bundan daha fazla bahsetmek istemiyorum."

36

"Cumartesi sabahı şafakla beraber uyandım. Dışarıdaki kümesten horozun sesi geliyordu; boğuk ve pürüzlü bir sesle ötüyordu horoz, sanki biri boğazını sıkar gibi ve dedim ki kendi kendime, Biliyorsun değil mi yakında tencereye gireceğini? Yakında leşin kalacak bir tek. Her ne kadar bunları horoz için düşünsem de, aynı zamanda Nancy için de düşündüğümü inkâr etmeyeceğim. Çok soğukkanlı gibi geliyor, öyledir belki de. Kendimi hafiflemiş hissediyordum, sanki kendimden kopup gitmiş gibiydim, sanki gerçekten mevcut değildim, bir vücuttum sadece.

Eminim bu itiraflar şaşırtıyordur sizi Efendim, ama size yalan söyleyecek ve bunları düşündüğümü saklayacak değilim, rahatlıkla böyle yapabilirim oysa, daha önce kimseye anlatmamıştım bunları. Ama her şeyi olduğu gibi anlatmak istiyorum işte, bunlar da benim düşündüklerimdi.

Nancy hâlâ uyuyordu, onu rahatsız etmemeye özen gösterdim. Uykusunu iyice alsın istiyordum ve ne kadar uzun süre yatakta kalırsa, bana ya da ona kötü bir şey olması o kadar ertelenmiş olacaktı. Ben dikkatle Bay Kinnear'ın yatağından aşağı süzülürken, Nancy inleyerek döndü yattığı yerde, acaba o da kötü bir rüya mı görüyor diye düşündüm.

Önceki gece, elimde mumla üst kata çıkmadan önce, kışlık mutfağın yanındaki kendi odamda soyunup geceliğimi giymiştim, odama dönüp her zamanki gibi giyindim. Her şey aynıydı ama aynı değildi, yüzümü yıkayıp saçımı taramaya gittiğimde, mutfak evyesinin üstündeki aynada gördüğüm yüz, benim yüzüm değildi artık. Daha yuvarlak ve daha beyazdı, iri iri açılmış iki tane göz bakıyordu bana, görüntüme bakmak istemedim.

Mutfağa girip pencerenin kepenklerini açtım. Geceden kalma bardaklarla tabaklar masada duruyordu hâlâ, çok yalnız ve sahipsiz görünüyorlardı, sanki onlardan yiyip içenlerin hepsi

ansızın başgösteren büyük bir felakete kurban gitmişti de, yıllar sonra ben tesadüfen ortaya çıkıp bulmuştum onları; öyle kederlendim ki. Masayı toplayıp dolaba kaldırdım hepsini.

Geri döndüğümde tuhaf bir ışık vardı mutfakta, her şey incecik bir gümüş katmanıyla örtülmüş gibiydi, don gibi ama pürüzsüz, yassı taşların üstünden ağır ağır akan su gibi; sonra gözlerim açıldı birden, anladım ki Rab gelmişti eve ve bu da Cennet'i örten gümüştendi. Rab eve gelmişti çünkü Rab her yerdedir, onu dışarıda tutamazsınız, var olan her şeyin bir parçasıdır o, o zaman nasıl olacak da bir duvar·inşa edeceksiniz, yahut dört duvar, ve o, hava gibi içinden geçip giremeyecek oraya ya da bir kapıyı veya bir pencereyi sımsıkı kapatacaksınız da dışarıda tutacaksınız onu?

Dedim ki, Ne arıyorsun burada, ama cevap vermedi, gümüş olarak kaldı yine, ben de ineği sağmaya gittim; çünkü Rab etraftayken yapabileceğiniz tek şey, işinize devam etmektir, çünkü onu ne durdurabilirsiniz ne de kendi nedenlerini öğrenebilirsiniz. Rab söz konusu oldu mu, Şunu yap ya da Bunu yap vardır ama Çünkü diye bir şey olamaz.

Elimde süt kovalarıyla geri gelince McDermott'la karşılaştım mutfakta. Ayakkabıları temizliyordu, Nancy nerede? dedi.

Dedim ki, Giyiniyor. Bu sabah öldürecek misin onu?

Evet, dedi, Allah belasını versin, şimdi baltayı alıp kafasına indireceğim.

Elimi koluna koydum ve başımı kaldırıp yüzüne baktım. Elbette yapmayacaksın, dedim, elbette yapamazsın bu kadar kötü bir şeyi. Ama anlamıyordu, onu kışkırtmaya çalıştığımı sanmıştı, ona korkak diyorum sanmıştı.

Şimdi göreceksin yapar mıyım, yapmaz mıyım, dedi.

Ayy, Allah aşkına odada öldürme onu, dedim, yerler hep kan olacak. Aptalca bir sözdü ama başka şey gelmiyordu ki aklıma ve biliyorsunuz Efendim, o evde yerleri silmek benim işimdi, üstelik Nancy'nin odasında halı vardı. Halıdan kan lekesi çıkarmak zorunda kalmadım hiç ama başka şeylerden çıkardım, az iş çıkmıyor insana.

McDermott küçümseyerek baktı bana, salak olduğumu düşünüyordu herhalde, gerçekten de salakça konuşmuştum. Sonra evin dışına çıktı ve odun kestiği yere giderek baltayı aldı.

Ne yapacağımı bilemiyordum. Taze sarmısak toplamak için bahçeye çıktım, Nancy kahvaltıda omlet istemişti çünkü. Ağzı mühürlü marulların üstünde salyangozlar dantel işliyordu. Yere çöküp onları seyrettim, gözleri minicik sapların üstünden çıkıyordu; taze soğanlara uzattım elimi, elim sanki benim değildi artık, bir kılıf ya da deriydi sadece, içinde başka bir el gelişiyordu.

Dua etmeye çalıştım ama sözcükler ağzıma yürümüyordu ve inanıyorum ki bunun nedeni, Nancy için kötü şeyler dilemiş olmamdı, gerçekten de ölmesini dilemiştim onun; ama gerçek anlamda değil. Peki ama niye dua etme ihtiyacı duymuştum, Rab orada, üstümüzde döneniyordu işte, Mısırlıların tepesindeki Ölüm Meleği gibi, soğuk nefesini duyabiliyordum onun, kara kanatlarını çırpışını işitebiliyordum, ta yüreğimin içinde. Rab her yerdedir, diye düşündüm, öyleyse Rab mutfaktadır ve Rab, Nancy'nin içindedir ve Rab, McDermott'ın içindedir ve McDermott'ın ellerindedir ve baltanın da içindedir Rab. Sonra boğuk bir ses koptu içimden, ağır bir kapının çarparak kapanması gibi ve işte ondan sonrasını hatırlamıyorum."

"Kilerle ilgili hiçbir şey hatırlamıyor musun?" diyor Simon. "McDermott'ın Nancy'yi saçından kavrayıp kilerin kapağına sürükleyişini ve merdivenden aşağı yuvarlayışını gördüğünü hatırlamıyor musun? İtirafında vardı bu."

Grace, elleriyle başının iki yanına bastırıyor. "Benden söylememi istedikleri şeyler bunlar. Bay MacKenzie, kendi hayatımı kurtarmak için öyle söylemem gerektiğini bildirmişti bana." Bir an ürperiyor. "Bunun yalan olmadığını söyledi, çünkü tam da böyle olmuş olmalıydı, ben hatırlasam da hatırlamasam da."

"Mendili boynundan çıkarıp James McDermott'a verdin mi peki?" Duruşma salonundaki bir avukat gibi çıkıyor Simon'ın sesi; hiç istemediği bir şey bu, ama yüklenmek zorunda şimdi.

"Zavallı Nancy'yi boğmak için kullanılan mendil mi? Be-

nimdi o, bunu biliyorum. Ama ona verdiğimi hiç hatırlamıyorum."

"Kilere indiğini de mi?" diyor Simon. "McDermott'ın onu öldürmesine yardım ettiğini de mi? Cesedin üzerindeki altın küpeleri çalmak istediğini de mi, böyle yapmak istediğini söylüyor McDermott?"

Grace bir eliyle gözlerini kapatıyor, kısa bir süre için. "Bütün o zaman dilimi bir karanlık benim için, Efendim" diyor. "Zaten altın küpeleri alınmış falan da değil. Sonradan bunu yapmayı düşünmedim diyemem, eşyamızı toplarken; ama bir şeyi düşünmek başkadır yapmak başka. Hepimiz düşündüklerimiz yüzünden mahkemeye çıkacak olsak, hepimiz asılırdık."

Simon, bu adalet anlayışını kabul etmek zorunda. Başka bir yoldan gitmeyi deniyor. "Kasap Jefferson, ifadesinde o sabah seninle konuştuğunu söylüyor."

"Biliyorum, Efendim. Ama ben hatırlamıyorum."

"Şaşırdığını söylemiş, çünkü normal olarak siparişleri veren sen değilmişsin, Nancy'ymiş; o hafta taze et istemediğinizi söylediğinde daha da şaşırmış. Çok garibine gitmiş bu."

"Eğer bunları yapan bensem, Efendim ve aklım yerindeyken yapmışsam, kafamı kullanır, her zamanki gibi et ısmarlardım. Daha az şüphe uyandırırdı bu."

Kabul etmek zorunda Simon. "Peki o zaman" diyor, "hatırladığın ilk şey ne?"

"Evin önünde dikilir vaziyette buldum kendimi, Efendim, çiçeklerin olduğu yerde. Başım fena halde dönüyordu ve ağrıyordu da. Pencereyi açmalıyım, diye düşünüyordum; ama bu çok aptalcaydı, çünkü dışarıdaydım zaten. Saat üçe geliyor olmalıydı. Araba yolunda Bay Kinnear gözüktü, sarı ve yeşil renklerle yeni boyanmış olan küçük arabası vardı altında. Arka taraftan McDermott geldi ve ikimiz de paketleri indirmeye yardım ettik, McDermott tehditkâr bakışlar atıyordu bana; sonra Bay Kinnear eve girdi, biliyordum, Nancy'yi arıyordu. Bir düşünce geldi aklıma -Onu orada bulamazsınız, aşağıya bakmanız lazım, o artık bir leş- ve çok korktum.

Sonra McDermott bana dönüp dedi ki, Biliyorum, söy-

leyeceksin ve eğer söyleyecek olursan, hayatın beş para etmez benim için. Kafam karışmıştı. Sen ne yaptın ki? dedim. Pekâlâ biliyorsun, dedi gülerek. Bilmiyordum; ama şimdi, olabileceklerin en kötüsü geliyordu aklıma. Sonra Bay Kinnear'ı öldürmesine yardım edeceğime dair söz verdirdi bana, yardım edeceğimi söyledim; çünkü etmezsem beni de öldürecekti, gözlerinden okuyordum bunu. Sonra atla arabayı alıp ahıra götürdü.

İşime devam etmek için mutfağa gittim, sanki her şey yolundaymış gibi. Bay Kinnear gelip sordu, Nancy nerede? Ben de bir yolcu arabasıyla kasabaya indiğini söyledim. Bunun çok tuhaf olduğunu söyledi, çünkü o da aynı yoldan gelmişti ama karşılaşmamışlardı. Bir şey yemek ister mi diye sorunca evet dedi, arkasından sordu, Jefferson taze et getirdi mi? Ben de hayır dedim. Bunu da çok tuhaf buldu ve sonra biraz çay içeceğini, bir de kızarmış ekmekle yumurta istediğini söyledi.

Hazırladım. Yemek odasına götürdüm, orada oturmuş bekliyordu, bir yandan da kasabadan yeni aldığı dergiyi okumaktaydı. Godey'den Hanımlara Tavsiyeler'in son sayısıydı bu, zavallı Nancy'cik çok severdi bunu, modayı oradan takip ederdi; ve Bay Kinnear, her ne kadar bu dergiyi, kadınlara özgü saçmalıklardan biri sayıyor pozları takınsa da, Nancy etrafta yokken kendisi de göz atardı, çünkü elbiselerden başka şeyler de vardı içinde; yeni iç giyim modasına bakmayı sever, bir de hanımların nasıl davranması gerektiğine dair yazıları okurdu, kahvesini getirdiğimde sık sık bunlara kıkır kıkır gülerken yakalardım onu.

Mutfağa döndüğümde McDermott oradaydı. Dedi ki, Gidip şimdi öldüreyim şunu. Ama ben, Yalvarırım McDermott, diye atıldım hemen, daha vakit çok erken, hava kararana kadar bekle.

Daha sonra Bay Kinnear şekerleme yapmak için üst kata çıktı, üstünde giysileriyle dalmıştı, yani beklemek zorundaydı McDermott, istese de istemese de. Uyuyan bir adamı vurmak ona bile yakışmazdı. McDermott akşama kadar zamk gibi yapıştı bana, çünkü kaçacağımdan ve her şeyi anlatacağımdan emindi. Tüfeği yanındaydı ve oynayıp duruyordu. Bay Kinne-

ar'ın ördek vurmak için kullandığı çift namlulu eski av tüfeğiydi bu, ama ördek avındaki gibi saçma değildi içindeki. İki mermi koyduğunu söylüyordu McDermott - birini bulmuştu, öbürünü de bir parça kurşundan kendi yapmıştı; barutu da yolun öbür tarafında oturan arkadaşı John Harvey'den almış, gerçi Hannah Upton olacak o teneşir suratlı kancık -Harvey'yle birlikte yaşayan kadından bahsediyordu- alamazsın demişmiş ama, karıya lanet okuyup almış yine de. Artık iyice gergin ve heyecanlı olmuştu, bir yandan da dayılandıkça dayılanıyordu, kendi cesaretiyle çok gururlanmaktaydı. Durmadan beddua yağdırıyordu, korkudan hiç sesimi çıkarmadım."

"Saat yedi sularında Bay Kinnear aşağı inerek çayını içti, Nancy'yi iyice merak etmeye başlamıştı artık. Şimdi yapacağım, dedi McDermott, sen git onu mutfağa çağır ki taş zeminin üstünde vurabileyim. Ama çağırmayacağımı söyledim.

O zaman kendim yaparım, dedi. Yeni eyerine bir bakmasını, her yanının lime lime olduğunu söyleyerek dışarı çıkaracaktı onu.

Bu işe hiç karışmak istemiyordum. Avludan geçerek arka mutfağa taşıdım çay tepsisini, burası kuzinenin yandığı mutfaktı, çünkü bulaşığı orada yıkayacaktım; ve tam tepsiyi masaya bırakırken silah sesi duydum.

Ön mutfağa koştuğumda Bay Kinnear'ın yerde ölü yatmakta olduğunu gördüm, McDermott ise tepesine dikilmişti. Tüfek yerdeydi. Kaçmaya çalıştıysam da avaz avaz bağırarak küfürler etti McDermott, holdeki kiler kapağını açmamı söyledi. Dedim ki, Açmayacağım; Açacaksın, dedi. Açtım ve McDermott, cesedi merdivenden aşağı attı.

Öyle korkmuştum ki ön kapıdan fırladığım gibi çimenlere doğru koşturdum, evin etrafını dolaşıp kuyunun yanından geçerek arka mutfağa vardım, işte o sıra ön mutfağın kapısından çıkan McDermott bana ateş etti, külçe gibi yığıldım yere, bayılmışım. Akşamın çok daha geç saatlerine kadar, hatırlayabildiklerim bu kadar işte, Efendim."

"Jamie Walsh, sekize doğru bahçeye vardığını söylemiş,

yani sen bayıldıktan hemen sonra gelmiş olması lazım. İfadesinde McDermott'ın elinde hâlâ tüfek olduğunu belirtiyor, kuş avlamakta olduğunu iddia ediyormuş."

"Biliyorum, Efendim."

"Söylediğine göre sen de kuyunun yanı başında duruyormuşsun. Bay Kinnear'ın daha gelmediğini söylemişsin ona, Nancy'nin de Wright'lara gittiğini."

"Bundan emin değilim, Efendim."

"Jamie Walsh, senin iyi göründüğünü, keyfinin de yerinde olduğunu söylemiş. Her zamankinden daha güzel giyinmiş olduğunu, ayağında beyaz uzun çoraplar bulunduğunu anlatmış. Çorapların Nancy'ye ait olduğunu ima etmiş."

"Ben de duruşma salonundaydım, Efendim. Bunları söylediğini ben de duydum; yalnız onlar benim kendi çoraplarımdı. Ama o sırada Jamie Walsh, bana karşı bütün o âşıkane duygularını kaybetmişti artık, tek istediği beni mahvetmekti, imkân olsa kendi elleriyle asacaktı beni. Ancak başkalarının söylediklerıyle ilgili olarak yapabileceğim bir şey yok."

Sesi o kadar mahzun ki, Simon şefkatle karışık bir merhamet duyuyor ona. Onu kollarına almak geliyor içinden, onu teselli etmek, saçlarını okşamak.

"Peki Grace" diyor tok bir sesle. "Görüyorum ki yoruldun. Hikâyene yarın devam ederiz."

"Evet, Efendim. İnşallah buna gücüm olur."

"Er geç dibine varacağız bunun."

Donuk bir sesle, "Ben de öyle ümit ediyorum, Efendim" diyor Grace. "Sonunda bütün hakikati öğrenmek beni de çok rahatlatacak."

37

Ağaçların yaprakları şimdiden Ağustos manzarasına büründü - ışıltısız, tozlu ve gevşek- oysa daha Ağustos değil. Simon, öğle üzeri saatlerinin bezdirici sıcağında yavaş yavaş yürüyerek eve dönüyor. Gümüş şamdan da yanında; kullanmak gelmedi aklına. Kolunda ağırlık yapıyor; zaten iki kolu da tuhaf bir biçimde geriliyor, sanki ağır bir halatı var gücüyle çekmeye uğraşmış gibi. Ne bekliyordu? Kaybolan anıları elbette: O birkaç kritik saati. N'apalım, bulamadı.

Yıllar öncesinden bir akşam geliveriyor aklına, daha Harvard'ı bitirmemiş. Babasıyla New York'a gitmişlerdi, o zamanlar zengindi babası ve sağdı da; operaya gittiler. Bellini'nin *La Sonnambula*'sıydı bu, "Uyurgezer:" İffetli ve basit bir köylü kızı olan Amina, bir kontun yatağında uyur bulunuyordu, kendini bilmeden yürümüştü oraya kadar; Kont'un, çok daha üstün bilimsel bilgisine dayanarak buna itiraz etmesine rağmen, nişanlısı ile köylüleri orospu diye reddediyorlardı onu; ama Amina'nın uykusunda tehlikeli bir köprü üzerinde yürüdüğü görülünce masumiyeti kanıtlanmış oluyor, köprü o geçer geçmez yıkılarak altında çağlayan sulara gömülürken, genç kız da mutluluğa yeniden kavuşuyordu.

Latince öğretmeninin veciz ifadesiyle "ruh" kavramının bir alegorisi vardı burada, *Amina, anima*'nın kabaca tahrif edilmesiyle ortaya çıkmıştı. Ama niye, diye soruyordu kendi kendine Simon, ruh niye bilincin dışında bir şey olarak tasvir edilmekteydi? Daha da merak uyandıran soru şuydu: Amina uyurken, yürüyen kimdi? Simon için şimdi çok daha fazla önem taşıyan ve çok daha acil cevap bekleyen bir soru bu.

Grace, öyle olduğunu iddia ettiği süre boyunca bilinçsiz miydi, yoksa Jamie Walsh'un tanıklığında belirttiği gibi tamamen bilinci yerinde miydi? Onun hikâyesinin ne kadarına inanmalı Simon? Bir parça ihtiyatla mı yaklaşması gerekiyor acaba, belki

iki parça, üç parça? Gerçek bir amnezi vakası mı bu, hem de uyurgezerlikle birlikte görülen cinsten, yoksa Simon, kurnaz bir düzenbazın kurbanı mı oluyor? Olaya mutlak kavramlarla yaklaşma eğilimine karşı uyanıyor kendi kendini: Neden Grace'ten bütün hakikati hiç bozulmamış, el değmemiş, saf haliyle ortaya koyması beklensin? Onun durumundaki herkes, olumlu bir izlenim yaratmak için ayıklama ve yeniden düzenleme yapar. Simon'a anlattıklarının büyük bölümünün basılı itirafıyla uyuşması onun lehine bir durum tabii; gerçekten lehine mi? Belki de çok fazla uyuşuyor. Simon, onu inandırmak için Grace'in de kendi kullandığı metni çalışmakta olduğundan şüpheleniyor artık.

Asıl güçlük, Simon'ın inandırılmak istemesinde. Onun Amina olmasını istiyor. Aklanmasını istiyor.

Dikkatli olması lazım, öyle söylüyor kendi kendisine. Geri çekilip bir mesafeden bakmalı olaya. Nesnel biçimde bakınca, Grace'in cinayetlerle ilişkili olarak bariz bir endişe sergilemesine ve görüntüdeki suç ortaklığına rağmen, ikisi arasında geçenler bir irade çekişmesine dönüştü. Konuşmayı reddetmedi Grace - tam tersine. Çok fazla şey anlattı ona; ama yalnızca kendi anlatmayı seçtiklerini anlattı. Oysa Simon'ın asıl istediği, onun anlatmayı reddettikleri; hatta belki de bilmiyor olmayı seçtikleri. Suça ilişkin bilgi, yahut da masumiyete: Her ikisini de saklamak mümkün.

Ama daha başka şeyler de bulup çıkaracak Simon. Zokayı yutturdu bile, oltayı çekebilecek mi bakalım? Yukarı doğru, Gayya kuyusundan yukarı, ışığa doğru. Yerin yedi kat dibinden yukarı.

Niye böyle ürkütücü terimlerle düşündüğünü kendi de anlamıyor. Oysa Grace için iyi şeyler düşündüğünü söylüyor kendi kendine. Bunu bir kurtarma harekâtı olarak görüyor, elbette ya.

Peki ya Grace? Saklayacak bir şeyleri varsa, o kuyuda, karanlıkta, kendi derinliklerinde kalmayı seçebilir. Yukarı çıktığında nefes alamamaktan korkuyor olabilir.

Simon, bu kadar uçlarda ve dramatik düşünmemeyi tembihliyor kendi kendine. Belki de gerçek bir amnezi hastasıdır Grace. Belki de tam tersidir. Suçludur, o kadar.

Deli de olabilir pekâlâ, deneyimli bir manyağın şaşırtıcı biçimde çapraşık mantıklılığına sahip olabilir. Hatırladığı bazı şeyler, özellikle de cinayet gününe ait olanlar, bir çeşit dinsel fanatizmi getiriyor akla. Ancak yine aynı anıları, cahil bir kimsenin bönce hurafeleri ve korkuları olarak yorumlamak da mümkün. Simon'ın istediği şey kesinlik, ya biri ya öbürü; ama bu, tam da Grace'in ondan esirgediği şey zaten.

Belki de yöntemleri yanlıştı. Çağrışım tekniğinin pek sonuç vermediği ortada: Sebzeler konusunda hazin bir biçimde hezimete uğradı. Belki de çok fazla şey denedi Simon, fazla kararsız davrandı, her şeyi fazlasıyla oluruna bıraktı; belki de daha kesin ve katı bir tavır işe yarardı. Belki de Jerome DuPont'un nöro-hipnotik deneyini teşvik etmeli ve kendisinin de tanık olacağı şekilde ayarlamalı, hatta sorulacak soruları kendi seçmeli. O yönteme güvenmiyor. Yine de yeni bir şeyler çıkabilir ortaya; şu ana dek kendi başına keşfetmeyi beceremediği bir şeylerin keşfedilmesi gerekiyor. En azından denemeye değer.

Eve varıyor, cebini karıştırıyor anahtarı bulmak için ama Dora kapıyı açıyor ona. Tiksinerek bakıyor kadına: Domuza bu kadar çok benzeyen ve bu havada böyle berbat biçimde terleyen kadınların insan içine çıkarılmaması lazım. Kadınlığın yüz ka-rası bu yahu. Onun buraya dönmesine kendisi aracı oldu -aslına bakılırsa, resmen rüşvet verdi kadına bunun için- ama bu, onu eskisinden daha çok sevdiği anlamına gelmiyor. O küçücük kırmızı gözlerinden suratına yayılan zehir zemberek ifadeye bakılırsa, Dora da ondan hoşlanmıyor hiç.

Başıyla evin arka tarafını işaret ederek "Sizi görmek istiyormuş" diyor. Tavırları her zamanki gibi demokratik.

Bayan Humphrey, Dora'nın eve dönmesine kesin biçimde karşı çıkmıştı ve onunla aynı odada bulunmaya tahammül edemiyor, ki hiç şaşırtıcı değil bu. Ancak Simon, kendisinin

temiz ve tertipli bir ortam olmadan çalışamayacağını ve evin işlerini birinin görmesi gerektiğini, şu ana kadar başka kimse bulunamadığına göre de bunu Dora'nın yapacağını kesin bir dille ifade etti. Dora'ya parası ödendiği sürece, demişti, yeterince uysal olacaktır, ancak ondan nezaket beklemek de çok fazla olur; dediği çıktı zaten.

"Nerede?" diyor Simon. Böyle dememeliydi; fazla samimi oldu. *Bayan Humphrey neredeler?* demesi daha iyi olacaktı.

"Herhalde divanda yatıyordur" diyor Dora dudak bükerek. "Her zamanki gibi."

Ama Simon oturma odasına girince -hâlâ tekin görünmeyecek kadar mobilyasız burası ama ilk geldiğinde odada olan eşyanın bir kısmı esrarengiz bir biçimde yeniden belirdi- Bayan Humphrey şöminenin başında durmakta, bir kolunu zarif bir edayla beyaz mermerin üstüne koymuş. Elinde oyalı mendil. Menekşe kokuları saçıyor kadın.

"Dr. Jordan" diyor duruşunu değiştirerek, "düşündüm de belki bu akşam benimle birlikte yemek istersiniz, benim için gösterdiğiniz bütün bu çabalara karşılık mütevazı bir teşekkür diyebiliriz buna. Kadir bilmez bir insan olarak görülmek istemem. Dora biraz soğuk tavuk hazırladı." Her kelimeyi özene bezene telaffuz ediyor, sanki ezberden bir konuşma okur gibi.

Simon, mümkün olduğu kadar kibar bir şekilde geri çeviriyor onu. Defalarca teşekkür ediyor ama bu akşam bir randevusu var. Yalan da değil hani: Bayan Lydia'nın, iç limanda gençlerin kayıklarla bir araya gelerek düzenleyeceği eğlenceye katılması için yaptığı daveti kabul etti gibi.

Bayan Humphrey zarif bir tebessümle kabul ediyor mazeretini ve bir başka sefere diyor. Kadının bedenini taşıyışında bir şey çok acayip geliyor Simon'a - bir bu, bir de ağır ağır, sözlerini önceden tasarlamış gibi konuşması. İçti mi yoksa bu kadın? Gözleri çok sabit bakıyor, elleri de titriyor hafiften.

Yukarı çıkınca deri çantasını açıyor Simon. Her şey yerli yerinde. Üç şişe afyon şurubu yerinde duruyor: Şişelerin içindekiler eksilmiş de değil. Tıpalarını açıyor Simon, içindekinin ta-

dına bakıyor: Bir tanesi neredeyse saf suyla doldurulmuş. Kadın, onun malzemesini talan etmekte, Yarabbim, kim bilir kaç zamandır yapıyor bunu? Öğleden sonraki baş ağrıları bambaşka bir anlam kazandı şimdi. Anlamalıydı bunu: Öyle bir kocası olunca, bir yerlerden bir şeylere tutunacak elbet. Parası olduğu zaman gidip satın alıyordur mutlaka, diye düşünüyor Simon; ama para suyunu çekti, Simon da ihtiyatsızlık etti. Odasını kilitlemesi gerekirdi, oysa artık olan olmuş.

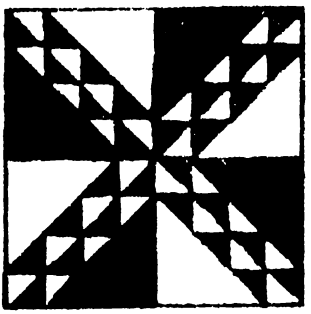
Hiçbir biçimde bu konuyu açamaz elbette ona. Çok vesveseli bir kadın. Onu hırsızlıkla suçlamak yalnızca fazla haşin kaçmaz, düpedüz bayağılık olur. Yine de, kandırılmıştı işte.

Simon kayıklı eğlenceye gidiyor. Ilık ve sakin bir gece, mehtap çıkmış. Biraz şampanya içiyor -biraz şampanya var zaten- ve Lydia ile aynı kayığa kurulup gönülsüzce kırıştırıyor onunla. Hiç değilse normal ve sağlıklı bir kız, güzel de üstelik. Belki ona evlenme bile teklif eder. Kızın kabul edebileceğini düşünüyor. At şu kızı arabaya, götür eve, anacığının hayır duasını al, kızı ona devret, sonra bırak senin rahatın için ikisi didinsin dursun işte.

Kendi kaderi konusunda verebileceği kararlardan biri bu, ya da kendisine kazabileceği kuyulardan bir tanesi; belki de hayatına çekidüzen vermenin yolu buradan geçer. Ama yapmayacak işte; o kadar tembel değil o ya da o kadar canından bezmiş değil; henüz değil.

X

GÖLDEKİ KADIN

Sonra bulabildiğimiz bütün değerli şeyleri toplamaya başladık; ikimiz de kilere indik; Bay Kinnear, şarap mahzeninde sırt üstü yatıyordu; ben mumu tuttum; McDermott onun cebinden anahtarları aldı, biraz da para; Nancy hakkında hiçbir şey konuşulmadı; onu görmemiştim ama kilerde olduğunu biliyordum ve saat 11 sularında McDermott atı arabaya koştu; sandıkları arabaya koyarak Toronto'ya doğru yola çıktık; Birleşik Devletler'e gideceğimizi ve benimle evleneceğini söylüyordu. Gitmeye razı oldum; saat 5 sularında Toronto'daki Şehir Palas'a vardık; oradakileri uyandırdık; kahvaltı ettik; Nancy'nin sandığını açarak ona ait bazı şeyleri giydim ve saat 8'de gemiyle yola çıkıp 3'e doğru Lewiston'a vardık; hana gittik; akşam herkesin yediği masada yemeğimizi yedik, sonra ben bir odada, McDermott başka bir odada yatmaya gittik; yatmadan önce McDermott'a, Lewiston'da kalacağımı, oradan sonra yola devam etmeyeceğimi söyledim ama o beni de yanında götüreceğini söylüyordu ve sabah saat 5 sularında Yüksek Tevkif Memuru Bay Kingsmill gelip bizi tutukladı, sonra da Toronto'ya geri getirdi.

GRACE MARKS'IN İTİRAFI,
Star and Transcript, Toronto, Kasım 1843

Cennetlik şans treninde buluyor,
Alnına yazılmış kızı; gizli bir el
Onun için açıyor yüzü örten peçeyi,
Başka kimseler göremez bu güzelliği.
Onunla büyüyor erkekte erdemler,
Gözlerindeki vaadin aynısı
Mutlu ayak izleri üstünde eser
Cennet bahçesinin sahici havası...

COVENTRY PATMORE
Evdeki Melek, 1854

38

McDermott'ın bana sonradan anlattığına göre, üstüme ateş edince düşüp bayılmışım ya, işte o zaman tulumbadan bir kova su çekerek dökmüş başımdan aşağı, arkasından da biraz naneli su içirmiş bana, hemen kendime gelmişim, yeniden doğmuş gibi taptaze görünüyormuşum ve neşem de yerindeymiş, ateşi harlandırıp yemek pişirmişim ona, jambonlu yumurta, üstüne de çay ve biraz kendimize gelelim diye, viski; gayet iyi duygularla yemişiz yemeğimizi, birlikte kadeh tokuşturmuş ve atıldığımız bu serüvenin başarısına içmişiz. Ama ben bunların hiçbirini hatırlamıyorum. Haydi Nancy'yi bırakalım, Bay Kinnear kilerde ölü yatarken o kadar kalpsiz davranmış olamam, tabii Nancy de ölmüş olmalıydı o vakte kadar, gerçi ben emin değildim ona ne olduğundan. McDermott koca bir yalancıydı.

Uzun süre kendimi bilmeden yatmış olmalıyım, çünkü ayıldığımda neredeyse hava kararıyordu. Sırt üstü yatıyordum, kendi odamdaki yatakta; başlığım yoktu, saçlarım tamamen açılmış dökülüyordu omuzlarımdan aşağı, ıslaktı da, elbisemin üst kısmı da ıslaktı, herhalde James'in üstüme döktüğü sudan olmalı; yani anlattıklarının bu kısmı doğru en azından. Olanları hatırlamaya çalışarak öyle yattım yatakta, çünkü odaya kadar nasıl geldiğimi bilemiyordum. Kapının açık olmasına bakılırsa, James taşımış olmalıydı beni, çünkü ben kendim gelmiş olsam, sürgüyü çekerdim mutlaka.

Kalkıp kapıyı sürgülemek istedim, ama başım öyle ağrıyordu ki, hem oda çok sıcak ve havasızdı; tekrar uyuyakalmışım ve çok huzursuz uyumuş olmalıyım, uyandığımda çarşaflar darmadağınık olmuş, yorgan da yere düşmüştü. Bu sefer bir anda uyandım ve doğrulup oturdum hemen, odanın sıcağına rağmen soğuk terler bastı her yanıma. Bunun nedeni, o sırada odada bir adamın dikilmiş bana bakıyor olmasıydı. James McDermott'tı bu ve diğerlerini öldürdüğüne göre, beni de uykumda boğmak

için geldiğini düşündüm. Boğazıma kupkuru bir şeyler takılmıştı, sesim çıkmıyordu, tek söz edemedim.

Oysa McDermott, çok yumuşak bir sesle, iyi dinlenip dinlenmediğimi, kendimi daha iyi hissedip hissetmediğimi soruyordu; sesimi buldum tekrar ve iyi hissettiğimi söyledim. Korkumu fazla göstermemin ve denetimimi kaybetmemin hata olacağını biliyordum; o zaman bana güvenemeyeceğini düşünürdü, soğukkanlı olmayan birine bel bağlayamayacağına karar verir, benim başkalarının yanında çözülüp ağlamaya ya da bağırmaya başlamamdan, sonunda da her şeyi anlatmamdan çekinirdi; o yüzden bana ateş etmişti zaten; ve eğer böyle düşünecek olursa, gözünü kırpmadan ortadan kaldırırdı beni, yoksa arkasında tanık bırakmış olacaktı.

Sonra yatağın kenarına oturdu ve şimdi artık sözümü tutmam gerektiğini belirtti; ne sözü diye soracak olduğumda da bunu çok iyi bildiğimi söyledi, Nancy'yi öldürmesine karşılık kendimi ona vereceğimi söylemişmişim çünkü.

Hiç öyle bir şey söylediğimi hatırlamıyordum; ama artık onun deli olduğuna inanmıştım bir kere, herhalde benim gerçekten söylediğim bir şeyi kafasında evirip çevirip öyle anlamıştı, aslında gerçekten masumca söylenmiş olan ya da herkesin söyleyebileceği bir şeyi; ne bileyim, mesela Nancy'den söz ederken keşke geberse demiş ve bunun için her şeyimi verebileceğimi söylemiş olabilirim. Hem Nancy de zaman zaman çok sert davranmıştı bana. Ama zaten hanımlar ya da beyler etrafta yokken hizmetçiler hep söyler böyle şeyleri; yüzlerine karşı bir şey söyleyemediğinize göre, bir şekilde içinizi döküp rahatlamanız gerekiyor.

Ama McDermott, benim hiç kastetmediğim anlamlar çıkarmıştı bu sözlerden ve şimdi de yapmadığım bir anlaşmanın gereğini yerine getirmemi istiyordu. Ve niyeti ciddiydi gerçekten, beni omzumdan tutup yatağa itmeye başladığına göre. Öbür eliyle de eteğimi sıyırmaktaydı üstelik; kokusuna bakılırsa Bay Kinnear'ın viskisinden içmişti, epeyce içmişti.

Anladım ki paçayı kurtarmanın tek yolu işi dalgaya vur-

mak. Yo, olmaz, dedim gülerek, bu yatakta olmaz, çok dar bu yatak, iki kişiye göre değil. Başka bir yatağa gidelim.

Şaşırttı beni, bu fikri çok yerinde bulmuştu, Bay Kinnear'ın yatağında yatmaktan büyük zevk duyacağını söyledi, Nancy'nin hep orospuluk ettiği yatak değil miydi orası? Düşündüm de, kendimi ona verdiğim anda beni de bir orospu olarak görmeye başlayacaktı ve hayatım çok değersiz olacaktı onun gözünde, büyük ihtimalle beni de baltayla öldürerek kilere atacaktı, çünkü bir orospunun çamurlu çizmelere paspas görevi görmekten başka işe yaramayacağını söyler dururdu hep, böylece o pislik dolu bedenlerini bir güzel tekmelerdiniz hem. Bunun üzerine işi geciktirmeye karar verdim, uzattıkça uzatacak, mümkün olduğu kadar istim üstünde tutarak oyalayacaktım onu.

Beni kolumdan çekerek kaldırdı, mutfaktaki mumu yaktık ve merdiveni çıkmaya başladık; Bay Kinnear'ın odasına girdik, her taraf derli topluydu, yatak güzelce yapılmıştı, daha o sabah kendim yapmıştım yatağı; örtüleri fırlatıp attı, beni de yanına çekti. Ve dedi ki, Vay vay, beyler saman yatakta yatmıyor demek, kaz tüyünden aşağısını içleri kaldırmıyor ha, tevekkeli değil, Nancy onca zamanını bu yatakta geçiriyormuş; bir an için fazlasıyla dehşete düşmüş gözüktü ama yaptıklarından ötürü değil, şimdi üstüne uzandığı yatağın ihtişamından ötürü. Sonra beni öpmeye girişti ve dedi ki, Haydi sevgilim, gel artık, ve elbisemin düğmelerini çözmeye başladı; hatırladım ki, günahın bedeli ölüm, bayılacak gibi hissettim kendimi. Ama o anda McDermott'ın içinde bulunduğu durum açısından bakınca, bayılırsam bir ölüden farkım kalmayacağını biliyordum.

Gözyaşlarına boğularak dedim ki, Hayır, yapamam, burada olmaz, ölmüş bir adamın yatağında yapamam, doğru değil bu, o kilerde kaskatı yatarken bunun yapmak doğru değil; hıçkıra hıçkıra ağlamaya başlamıştım.

Çok sinir oldu bana, derhal kesmemi söyledi, yoksa suratıma bir tane patlatacaktı; ama vurmadı. Sözlerim ateşini söndürmüştü, kitaplarda yazdığı gibi; ya da Mary Whitney'nin

deyişiyle, soba demiri kaybolduğu için, korları karıştırıp ateşi körükleyemiyordu. O sırada evde en sertleşmiş erkek, aşağıda ölü yatan Bay Kinnear'dı.

Tek eliyle beni tuttuğu gibi yataktan çıkararak koridora doğru sürüklemeye başladı, o sırada hâlâ feryat figân ağlıyor, kıyametler kopanıyordum. Madem o yatağı sevmedin, dedi, ben de Nancy'nin yatağında yaparım, sen de onun gibi kahpenin tekisin nasıl olsa. Baktım iş sarpa sarıyor, artık son saatimin geldiğini düşünmeye başladım; her an beni yere savurup saçımdan sürüklemesini bekliyordum şimdi.

Kapıyı ardına kadar açarak odanın içine fırlattı beni, oda darmadağınıktı, Nancy'nin bıraktığı gibi duruyordu, onun odasını toplamamıştım çünkü, buna gerek yoktu ki, zaten vakit de olmamıştı. Ama yatağın örtüsünü çekince baktık ki çarşaf boydan boya kana bulanmış, bir de yatağın içinde, yine kanla kaplı, kitaba benzer bir şey duruyordu. Bunu görünce korkunç bir çığlık attım ben; ama McDermott durdu, bir an bakakaldı ve dedi ki, Hay Allah, unutmuşum.

Yataktakinin ne olduğunu ve orada ne aradığını sordum. Bay Kinnear'ın okuduğu dergi olduğunu söyledi, yanında mutfağa getirmişmiş, vurulmadan önce; yere düşerken ellerini göğsüne bastırmış, dergi hâlâ elindeymiş o sırada; haliyle ilk kanlar onun üstüne fışkırmış. McDermott da göz önünde durmasın diye Nancy'nin yatağına atmış dergiyi, nasılsa yeri orasıymış, şehirden Nancy için getirildiğine göre, hem zaten Kinnear'ın kanı da Nancy yüzünden dökülmüşmüş, Nancy böyle lanet bir orospu olmasaymış her şey çok farklı olur, Bay Kinnear da ölmeyebilirmiş. Demek ki bir işaretmiş bu. Bu sözlerden sonra haç çıkarttı McDermott, ilk defa bu kadar Katolikçe bir şey yaptığını görüyordum.

Neticede, Mary Whitney'nin dediği gibi, kızışmış bir geyik kadar aklı başından gitmişti herifin; neyse ki dergiyi görünce sakinleşti de, daha demin ne yapmaya çalıştığına dair bütün düşünceler uçtu gitti aklından. Mumu iyice yaklaştırarak parmak uçlarımla dergiyi çevirdim, gerçekten de Bay Kinnear'ın o gün

zevkle okuduğu Godey'den Hanımlara Tavsiyeler'di. Bunu hatırlayınca gerçekten gözyaşlarına boğuldum.

Ama McDermott daha ne kadar bu halet-i ruhiyede kalacak bilemezdim. Dedim ki, Akılları karışacak, bunu bulduklan vakit, buraya nasıl gelmiş olacağını anlayamayacaklar. Evet, dedi, daha iyi işte, ne düşüneceklerini şaşırsınlar; sonra ruhsuz ruhsuz kahkaha attı.

Bunun üzerine, Acele etsek iyi olur, dedim, kimse gelmeden gidelim buradan; hemen eşyamızı toplamamız lazım. Çünkü gece yol almalıyız, eğer Bay Kinnear'ın arabasıyla gittiğimizi gören olursa bu işte bir iş var diye düşünebilirler. Karanlıkta Toronto'ya varmak da uzun sürer, dedim; hem Beygir Charley de çabuk yorulacak, bugün bir kez gitti geldi zaten.

McDermott, yarı uykulu bir halde kabul etti söylediklerimi; bunun üzerine kalkıp evi aramaya, eşyaları toplamaya koyulduk. Ben fazla şey almak istemiyordum, yükte hafif pahada ağır şeyleri aldım sadece, mesela Bay Kinnear'ın altın enfiye kutusu, teleskopuyla pusulası ve altın çakısı gibi, bir de tabii bulabildiğimiz paraları; ama McDermott, evde tek bir çöp bırakmamamız gerektiği kanısındaydı, Keçi de çalsam asarlar, koyun da çalsam, diyordu; sonunda talan ettik bütün evi, gümüş tabaklarla şamdanları, kaşıklarla çatalları, ne bulduysak aldık, hatta üstünde aile arması olan şeyleri bile; McDermott ne zaman istesek eritebileceğimizi söylüyordu.

Nancy'nin sandığına baktım ve elbiselerine; düşündüm de, Ziyan olacak bunlar, dedim, zavallı Nancy artık kullanamaz ki. Böylece içindeki her şeyle birlikte aldım sandığı, hatta kışlık giysilerini bile; ama dikmekte olduğu elbiseyi bıraktım, çünkü daha bitmediği için, ona fazla yakın bir eşya gibi göründü gözüme; üstelik ölülerin, yarım bırakıp gittikleri işleri tamamlamak üzere geri döndüğünü duymuştum, gelince elbisesini bulamayıp peşime düşmesini istemiyordum. Çünkü artık neredeyse emindim, ölmüştü Nancy.

Ayrılmadan önce eve çekidüzen verdim ve bulaşıkları yıkadım, akşam yemeğinden kalma tabakları ve diğer şeyleri;

Bay Kinnear'ın yatağını da topladım, Nancy'nin yatağındaki örtüyü tekrar örttüm ama dergiye dokunmadım, Bay Kinnear'ın kanı elime bulaşsın istemiyordum; sonra Nancy'nin oturağını boşalttım, çünkü onu orada öyle bırakmak hoş bir şey değildi, bir tür saygısızlık gibi geliyordu bana. O sırada McDermott da Charley'ye dizgin vurmakla ve sandıklarla kendi heybesini arabaya yüklemekle meşguldü; gerçi bir ara merdivenin basamağına oturmuş, boş boş önüne bakarken bulmuştum onu. Kendini toplamasını söyledim, ve erkek gibi davranmasını. Ne de olsa evde onunla bir başıma kalmak hayatta isteyeceğim en son şeydi, ya bir de tamamen aklını kaybederse diye ödüm kopuyordu. Erkek gibi davranmasını söylemiştim ya, hemen etkisini gösterdi bu, McDermott silkinerek kendine geldi, ayağa kalktı ve Hakkın var, dedi.

Son iş olarak da gün boyu giydiğim elbiseleri çıkardım; Nancy'nin elbiselerinden birini giydim, beyaz zemin üstüne küçük çiçek baskıları olan açık renk elbisesini, Bay Kinnear'ın evine ilk geldiğim gün o vardı üzerinde. İçime de kendi temiz, yedek iç eteğimle birlikte Nancy'nin kenarı dantelli iç eteğini giydim, bir de yine Nancy'nin açık renk köseleden yapılmış yazlık ayakkabılarını, çok beğenirdim onları ama ayağıma pek iyi uymadılar. O güzel hasır bonesini ve hafif kaşmir şalını da aldım - gerçi ılık bir gece olduğu için ihtiyaç duyacağımı sanmıyordum ama. Bir de, tuvalet masasındaki şişeyi alarak kulaklarımın arkasına ve bileklerime biraz gülsuyu sürdüm; kokusu ferahlık veriyordu insana.

Arkasından üzerime temiz bir önlük çekip yazlık mutfaktaki kuzinenin ateşini körükledim -hâlâ birkaç kor parlıyordu içinde- ve kendi giysilerimi yaktım; onları bir daha giymek isteyeceğimi sanmıyordum, çünkü unutmayı isteyeceğim şeyleri hatırlatacaklardı. Bana öyle gelmiş olabilir tabii ama giysilerden çıkan koku, kavrulmuş eti andırıyordu; sanki kendi kirlenmiş derimi sıyırıp atmıştım ve yakıyordum şimdi.

Ben bu işle uğraşırken McDermott geldi ve hazır olduğunu söyleyerek benim niye oyalandığımı sordu. Büyük be-

yaz mendilimi bulamadığımı söyledim, şu üstünde mavi çiçekler olan, ertesi gün gemiyle Göl'ü geçerken güneşte ensem kavrulmasın diye boynuma bağlamam lazımdı onu. Tuhaf tuhaf güldü buna McDermott ve mendilin aşağıda, kilerde olduğunu söyledi, Nancy'nin ensesini güneşten koruyordu şimdi; nasıl unuturdum ki, onu Nancy'nin boynuna bağlayıp düğümü var gücüyle sıkan ben değil miydim? Çok sarsılmıştım bu duyduklarım karşısında; ama ona karşı gelmek istemiyordum, çünkü delilere karşı gelmek tehlikelidir. Unutmuşum, dedim.

Yola çıktığımızda gece on bire geliyordu saat; güzel bir geceydi, insanı serinletecek kadar esinti vardı ve sivrisinekler fazla değildi. Yarımay vardı tepemizde, ama hilale mi dönüyordu yoksa dolunaya mı emin değilim; sıra sıra akçaağaçlar arasından geçerek araba yolundan aşağı inerken, tam meyve bahçesini geçtiğimizde dönüp arkama baktım, huzur dolu görünüyordu ev, ay ışığı altında yıkanıyor, tatlı tatlı ışıldıyordu. Düşündüm de, kimin aklına gelirdi içinde neler olduğu. Sonra iç geçirdim ve önümüzdeki uzun yola hazırladım kendimi.

Charley yolu bildiği halde çok ağır ilerliyorduk; ama Charley, çektiği arabanın asıl sürücüsünün McDermott olmadığını ve bir şeyler döndüğünü de biliyordu elbet; çünkü birkaç kez durdu ve kamçıyı iyice yemeden de gitmedi. En iyi tanıdığı yerlerden geçerek birkaç kilometre ilerlediğimizde ise alışmıştı artık, ve yola devam ettik, hepsi sessizlik içinde ve hepsi gümüşe boyanmış tarlalardan geçtik, kara bir dantel gibi kenarlarını çevreleyen yılanlı çitlerden geçtik, tepemizde yarasalar kanat çırpıyordu ve sonra hâlâ ormanla kaplı arazilerden, sık ağaçlar arasından geçtik; bir ara bir baykuş uçtu önümüzden, bir pervane kadar saydam ve narin görünüyordu.

Önceleri bir tanıdıkla karşılaşacağız da bu saatte nereye gittiğimizi soracak diye korkmuştum; ama tek bir Allah'ın kulu yoktu etrafta. James de iyice cesaretini toplamış, neşesini bulmuştu, Birleşik Devletler'e gidince neler yapacağımız hakkında konuşup duruyordu; yanımızdakileri satarak küçük bir çiftlik ala-

caktık ve ondan sonra kimse karışamayacaktı bize; ilk başta paramız yetmezse yine birilerinin yanına hizmetkâr girer, para biriktirirdik. Ben ne evet diyordum ne hayır, çünkü Göl'ü sağ salim geçip de insan arasına karıştıktan sonra yanında bir dakika daha kalmaya niyetim yoktu.

Ama bir zaman sonra suskunlaştı McDermott, Charley'nin nal seslerinden ve bir de hafif hafif esen rüzgârın hışırtısından başka tek ses çıkmıyordu şimdi. Arabadan aşağı atlayarak ormana kaçmayı düşündüm; ama fazla uzağa gidemeyeceğimi biliyordum, hem uzaklaşmayı başarsam bile ayılarla kurtlara yem olabilirdim. Ve sonunda şunu düşündüm, Ölüm Gölgesi'nin Vadisi'nden geçiyorum şimdi, Mezmurlar Kitabı'nda yazdığı gibi; böylece hiçbir beladan korkmamaya çalıştım ama kolay değildi, çünkü arabada, yani başımdaydı bela, sis gibi çökmüştü üstüme. Bunun üzerine başka şeyler düşünmeye çalıştım. Başımı kaldırarak gökyüzüne baktım, tek bir bulut yoktu, yıldız doluydu gökyüzü; o kadar yakınımda görünüyordu ki, elimi uzatsam dokunabilirdim, ve o kadar inceydi ki, içinden geçebilirdi elim, üstüne şebnemler serpiştirilmiş bir örümcek ağına benziyordu.

Ama ben baktıkça bir kısmı kırışmaya başladı, sütün yüzeyinde tutmuş kaymak gibi; yine de daha katı ve gevrek, hem de kapkara bir kumsal gibi pürtüklü görünüyordu veya siyah krep kumaş gibi; sonra sadece ince bir yüzeye dönüştü gökyüzü, kâğıdı andırıyordu ve yanıp erimeye başladı. Soğuk bir karanlık çıktı altından; ne Cennet'ti gözümü dikip baktığım ne de Cehennem, boşluktan başka bir şey değildi. Düşünebileceğim başka her şeyden daha ürkütücüydü bu, günahlarımı affetmesi için sessizce Rabbime yakarmaya başladım; ama ya beni affedecek bir Rab yoksa ne olacaktı? Sonra, belki de diye düşündüm, Rabbin bulunmadığı tek yer gökyüzünün de dışındaki karanlıklardı, iniltiler ve diş gıcırtılarıyla dolu karanlıklar. Ve ben bunu düşünür düşünmez gökyüzü tekrar kapandı, suya taş attıktan sonra olduğu gibi; yeniden pürüzsüz ve kesintisiz oldu, yeniden yıldızlarla doldu.

Ama bütün bunlar olurken ay yavaş yavaş batmakta ve araba yolda ilerlemekteydi. Hafiften bir ağırlık çöktü üstüme, gece hava serinlediği için kaşmir şalıma sarındım; öyle uyuyakalmış olmalıyım, başım McDermott'ın omzuna düşmüş; çünkü hatırladığım son şey, onun, yumuşak bir hareketle şalı iyice örtmesiydi omuzlarıma.

Hatırladığım bir sonraki şey ise kendimi yerde sırt üstü yatar vaziyette bulmam, yolun kenarındaki otların arasında, üstümde koca bir ağırlık beni iyice yere bastırmıştı ve bir el iç eteğimin altını kurcalıyordu; boğuşmaya ve haykırmaya başladım. Bunun üzerine bir el kapandı ağzıma ve James'in kızgın sesi duyuldu, ne demeye bu kadar patırtı koparıyordum, bizi duyup yakalasınlar mı istiyordum yoksa? Sesimi kestim, o da elini çekti ve üstümden çekilmesini, derhal ayağa kalkmak istediğimi söyledim.

Bunun üzerine çok öfkelendi; iddia ettiğine göre ona arabayı durdurmasını söyleyen benmişim, aşağı inip yol kenarında hacet gidermek istemişmişim; işimi gördükten sonra da şalımı yere yaymışım, daha iki dakika geçmemiş canım bunlar olalı, sonra onu yanıma çağırmışım, kızışmış kancıklar gibi, bir yandan da artık sözümü yerine getireceğimi söylüyormuşum.

Böyle bir şey yapmadığımı biliyordum ben, derin uykudaydım, ona da bunları söyledim. O da kendisini enayi yerine koydurmayacağını belirterek karşılık verdi, lanet bir kaltaktım ben, iblisin tekiydim, Cehennem'in dibine kadar yolum vardı, onu yoldan çıkaran ben olmuştum, günaha sokan ben olmuştum, benim yüzümden ruhu lanetlenmişti; ağlamaya başladım, bu kadar ağır lafları hak etmediğime inanıyordum. Yalancı gözyaşlarının bu sefer kâr etmeyeceğini söyledi, canına tak etmişti artık; ve saçlarıma yapışıp kafamı yere bastırarak eteklerimi sıyırmaya koyuldu. Ben de kulağını ısırıverdim.

Öyle bir kükreyiş kükredi ki, dedim tamam, beni şimdi, buracıkta öldürecek. Ama tam tersine, bıraktı beni ve ayağa kalktı, sonra da kalkmama yardım etti; ve benim aslında iyi bir

kız olduğumu, evlenene kadar bekleyeceğini söyledi, hem böylesi daha uygundu, bize daha çok yakışırdı; zaten beni sınamak için yapmıştı bütün bunları. Arkasından da dişlerimin sağlam olduğunu söyledi, kulağını kanatmıştım; bundan memnun olmuş görünüyordu.

Hayretler içinde kalmıştım, ama bir şey demedim, çünkü hâlâ bomboş bir yolda yalnızdım onunla ve önümüzde kilometreler vardı.

39

Böylece gece boyu yol aldık, sonunda göğün rengi açılmaya başladı; sabah beşi biraz geçe vardık Toronto'ya. McDermott, Şehir Palas'a giderek insanları uyandırmamızı, kendimize kahvaltı hazırlatmamızı söylüyordu, çünkü açlıktan ölmek üzereydi. Bense bunun iyi bir plan olmadığını söyledim, ortalık kalabalıklaşıncaya kadar beklemeliydik, onun dediği gibi yaparsak dikkat çekerdik, böylece de sonradan bizi hatırlamaları daha kolay olurdu. Niye her seferinde onunla tartıştığımı sordu, bir erkeği çıldırtacak bir şeydi bu, hem onda da herkesteki kadar para vardı ve kahvaltı istiyor, bedelini de ödeyebiliyorsa, istediği zaman ederdi kahvaltısını.

Çok ilginç bir şey bu, o zamandan beri düşünmüşümdür, erkeklerin cebi birkaç kuruş gördü mü, o kuruşlar nereden ve nasıl gelmiş olursa olsun, istedikleri gibi kullanmayı, istedikleri her şeyi almayı hak biliyorlar kendilerine ve başka kimseyi umursamıyorlar.

Onun dediği oldu; şimdi inanıyorum ki asıl derdi kahvaltı değildi, kimin patron olduğunu göstermek istiyordu bana. Kahvaltıda domuz pastırmasıyla yumurta yedik; onu orada çalım satarken, külhani bir edayla yiyecekleri ısmarlarken ve hizmetliye yumurtasının iyi pişmemiş olduğunu söylerken bir görecektiniz. Benimse lokmalar boğazıma dizilmişti; o kadar çok dikkat çekiyordu ki McDermott, bizi tanıyacaklar diye ödüm kopuyordu.

Daha sonra öğrendik ki, saat sekize kadar Birleşik Devletler'e gemi yokmuş, yani iki saat falan Toronto'da beklemek zorundaydık. Bunu çok tehlikeli buldum, çünkü Bay Kinnear'ın atıyla arabasını tanıyan birileri mutlaka çıkacaktı, buraya o kadar sık geliyordu ki. O yüzden arabayı, bulabildiğim en gözden uzak yere bıraktırdım McDermott'a, ona kalsa şehirde arabayla dolaşarak caka satacaktı ama sonunda küçük yan sokaklardan birine çekti; oysa sonradan öğrendim, bütün önlemlerime rağmen fark edilmiş araba.

Güneş tam olarak doğduktan sonra, parlak ışıkta ilk defa alıcı gözüyle baktım McDermott'a ve Bay Kinnear'ın çizmelerini giymiş olduğunu fark ettim. Kilerde yatan cesetten mi aldın, diye sordum; evet dedi, üstündeki gömlek de Bay Kinnear'ınmış, tuvalet odasındaki raflardan birinden almış, çok beğenmiş çünkü, o güne dek giydiği bütün gömleklerden daha kaliteliymiş. Cesedin üstündekini de alacakmış aslında ama kana bulanmışmış, o yüzden kapının arkasına atmış. Dehşete düşmüştüm, böyle bir şeyi nasıl yapabileceğini sordum, o da bana ne demek istediğimi sordu, Nancy'nin elbisesiyle bonesini üstüme geçiren ben değildim sanki. Aynı şey olmadığını söyledim, o da aynı şey olduğunu söyledi; sonunda, en azından bir cesedin çizmelerini almadığımı hatırlattım ona. Bir şey fark etmeyeceğini öne sürdü; hem zaten cesedi öyle çıplak bırakmayı onun da içi elvermemiş, kendi gömleğini giydirmişti.

Bay Kinnear'a hangi gömleği giydirdiğini sorunca, çerçiden aldıklarından birini giydirdiğini söyledi. İçime bir sıkıntı çöktü ve Şimdi, dedim, Jeremiah'nın üstüne kalacak bu iş, gömleğin ondan geldiğini saptayacaklar; çok üzülürdüm böyle bir şeye, Jeremiah benim arkadaşımdı.

McDermott'a kalırsa biraz fazla samimi bir arkadaşmış bu; ne demek istediğini sordum. Jeremiah'nın bana bakışlarından hiç hoşlanmadığını söyledi, onun karısı Yahudi çerçilerle fingirdeyemezmiş, onlarla kapı arkalarında dedikodu ederek kırıştıramazmış; öyle yapacak olursa gözünü morartırmış o karının, bir tutuşta boynunu koparırmış.

İyice sinirlenmeye başlamıştım artık; Jeremiah, Yahudi değil, hem öyle bile olsa, seninle evleneceğime bir Yahudi çerçiye varırım daha iyi, diyecektim az kalsın; ama kavga edecek olursak ikimiz için de kötü olacaktı, hele bir de bana tokat falan atar, bağırış çağırış olursa. Onun için dilimi tuttum; çünkü benim planım kavgasız gürültüsüz Birleşik Devletler'e kadar gitmek, orada da McDermott'ı atlatıp özgürlüğe kavuşmaktı.

Üstünü değiştirmesini söyledim, ben de başka bir şey giyecektim; çünkü eğer peşimizde birileri varsa, onları böyle ya-

nıltabilirdik. Gerçi en azından Pazartesi'ye kadar böyle bir şey olacağını sanmıyorduk, çünkü Bay Kinnear'ın Pazar akşamı yemeğe arkadaşlarını çağırmış olduğundan haberimiz yoktu. Neyse, Şehir Palas'ta elbisemi değiştirdim, James de Bay Kinnear'a ait açık renk bir yazlık ceket giydi. Hafif bir küçümsemeyle, çok şık olduğumu söyledi bana, hele o pembe şemsiyemle tam bir hanımefendi olmuştum.

Sonra tıraş olmaya gitti; işte o an kaçıp yardım isteyebilirdim. Ama birçok kez, Birbirimize sımsıkı asılalım, yoksa ayrı ayrı asılırız, demişti bana; ve her ne kadar masum olduğuma inansam da, biliyordum ki bu iş tamamen benim aleyhime görünüyordu. Hem her şeye rağmen, onu asıp beni bırakacak olsalar bile, artık onun yanında kalmak istemesem de, ondan korksam da, ihanet etmek istemiyordum. Çok alçakça bir yanı vardır ihanetin; onun kalp atışlarını duymuştum yanı başımda, ne kadar istenmiyor olsa da, bir insan kalbiydi bu; mecbur kalmadıkça, o kalbin sonsuza kadar susturulmasında payım olsun istemiyordum. Hem sonra Kitab-ı Mukaddes'te söylenenleri düşündüm, *Rab dedi ki, Öç almak bana mahsustur.* Öç almak gibi ağır bir işi üstlenmenin haddim olduğuna inanmıyordum; işte böylece, o dönene kadar olduğum yerde kaldım.

Saat sekiz olduğunda *Transit* adlı buharlı gemiye binmiş, limandan uzaklaşmaya başlamıştık bile; arabayla Beygir Charley ve tabii sandıklar da yanımızdaydı; rahatlamıştım artık. Güzel bir gündü, hafif bir meltem vardı ve güneşin ışıkları mavi dalgalarla oynaşıyordu; James'in de keyfi yerindeydi artık, kendi kendisiyle gurur duyuyordu; gözümü hiç üstünden ayırmıyordum, gider sağda solda atıp tutmaya başlar, yeni giysileriyle caka satarak Bay Kinnear'ın altın ırır zırvını falan gösterir diye ödüm kopuyordu; oysa o da gözünün önünden ayırmak istemiyordu beni, yaptıklarını birine anlatırsam diye korkuyor, bana sülük gibi yapışıyordu.

Charley'yi yalnız bırakmak istemediğim için alt güvertedeydik; huysuzdu Charley, daha önce hiç buharlı gemiye bin-

mediğini düşündüm; makinelerin gürültüsünden ve dönüp duran gemi çarkından ürkmüştü herhalde. Yanında kalıp peksimet verdim ona, tuzlu olduğu için hoşuna gidiyordu. Yanında atla genç bir kız, hovarda cicibeylerin derhal ilgisini çekecektir, atla ilgileniyor havalarında yanaşırlar; çok geçmeden öyle de oldu zaten; birtakım sorulara cevap vermek durumunda hissettim kendimi.

James, kardeş olduğumuzu söylememi tembihlemişti, bize iyi davranmayan akrabalarımızla kavga ettiğimizi anlatacaktım; işte böylece Mary Whitney oldum, James de David Whitney'ydi ve Rochester'a gidiyorduk. James yalnızca ağabeyim olduğuna göre, delikanlılar benimle kırıştırmamak için neden göremiyorlardı, kırıştırdılar da; ben de onların esprilerine iyi niyetli bir mizahla karşılık verdim ama sonra mahkemede bütün bunlar aleyhime kullanıldı; bu arada sık sık James'in delici bakışlarıyla karşılaşıyordum. Oysa yalnızca kuşkuları dağıtmaya çalışmaktaydım, hem oğlanların hem de James'in kuşkularını; ve şen şakrak görüntümün altında yüreğim daralıyordu aslında.

Niagara'da durduk ama Şelale'nin yakınında değil, yani onu göremedim. James kıyıya indi, beni de yanında götürdü ve biftek yedi. Ben bir şey yemedim, çünkü kıyıda kaldığımız müddetçe çok gergindim. Neyse, bir şey olmadı ve tekrar bindik gemiye.

Gençlerden biri, uzaktaki başka bir buharlı gemiyi işaret ederek adının *Göldeki Kadın* olduğunu söyledi, Birleşik Devletler'e aitmiş ve yakın zamana dek Göl üzerindeki en hızlı gemi kabul ediliyormuş; ama geçenlerde Kraliyet Posta Sancağı'nın gemisi *Güneşin Gölgesi*'yle girdiği hız deneme yarışında dört buçuk dakika farkla geçilmiş. Ben de, bu seni gururlandırmış olmalı, dedim; Hayır dedi, çünkü *Göldeki Kadın*'a bir dolar koymuşmuş. Oradaki herkes kahkahalarla güldü.

İşte o sırada, hep merak etmiş olduğum bir şeyi çözdüm. Göldeki Kadın diye bir yorgan deseni vardır, adını şiirden aldığını sanırdım hep; ama o desende ne bir kadın görebilmişimdir ne de göl. Oysa şimdi anlıyordum ki adını şiirden alan,

gemiydi, yorganın adı ise gemiden geliyordu: çünkü bir fırıldak deseniydi bu, geminin çarkını temsil ediyordu demek ki. Ve her şeyin bir anlamı olduğunu düşündüm, her şeyde bir desen, bir tasarım vardı, üzerinde yeterince düşünürseniz elbette. Belki o anda bana tamamen anlamsız görünen son olaylar için de geçerliydi bu; yorgan deseninin altındaki nedeni bulmak bir ders olmuştu bana, inancımı yitirmememem gerektiğini göstermişti.

Sonra Mary Whitney'yle birlikte o şiiri okuyuşumuz geldi aklıma, sıkıcı ilan-ı aşk bölümlerini atlayarak daha heyecanlı yerlere dövüşmelerin falan olduğu bölümlere geçişimiz; ama benim en iyi hatırladığım bölüm, o zavallı kadının, sırf bir asilzadenin zevki için düğün gününde kiliseden kaçırılmasıydı. bu yüzden aklını kaybetmiş, dağda bayırda kendi kendine şarkılar söyleyerek dolaşıp kır çiçekleri toplar olmuştu. Düşündüm de, gerçi düğün günüm değildi ama benim durumum da kaçırılmak gibi bir şeydi; akıbetimin aynı olacağından korkmaya başlamıştım.

Bu arada Lewiston'a geliyorduk. James, beni dinlemeyip atla arabayı gemidekilere satmaya kalktı; ama çok düşük bir fiyat söylemişti, bu da şüphe uyandırdı tabii. Hem satışa çıkardığı için, Lewiston'daki Gümrük Memuru atla arabadan vergi almak istedi ve ödeyecek paramız olmadığı için ikisine de el koydu. James ilk başta çok hiddetlenmişti ama kısa sürede toparlanıp önemsiz bir şey olarak kabul etti bunu ve diğer eşyanın bir kısmını satacağımızı, ertesi gün dönüp atla arabayı kurtaracağımızı söyledi. Çok tedirgin olmuştum, çünkü bu, o geceyi orada geçireceğiz demekti; gerçi artık Amerika Birleşik Devletleri'ndeydik ve yabancı bir ülkede olduğumuza göre kendimizi emniyette hissedebilirdik; ama Birleşik Devletler'deki köle sahipleri, sınırı geçerek kaçak kölelerini yakalayabiliyorlardı pekâlâ; yani başka ülkede olmak o kadar da rahatlatmamıştı içimi.

Arabaya istediğini yapabilirdi ama Beygir Charley'yi satmayacağına söz vermesini istedim. O ise bir tek, Başlatma şimdi Beygir'inden, dedi; galiba ben çok seviyorum diye kıskanıyordu o zavallı atı.

Birleşik Devletler'de manzara, aynı bizim geldiğimiz taşraya benziyordu ama yine de farklı bir yerdi burası, çünkü bayraklar farklıydı. Jeremiah'nın sınırlarla ilgili sözleri geldi aklıma, ne kadar kolaydı sınırları geçmek. Bay Kinnear'ın mutfağında bana bunları söyleyeli o kadar uzun bir zaman geçmiş gibi geliyordu ki şimdi, hatta başka bir ömürde söylemişti sanki bunları; oysa daha bir haftadan biraz daha fazla olmuştu, o kadar.

En yakındaki hana gittik, hakkımda uydurup sokaklarda gazete satar gibi sattıkları şiirde söylendiğinin aksine otel falan değildi burası, rıhtımdaki ucuz hanlardan biriydi. Oraya gidince James, kendisine yaramayacak kadar çok bira ve konyak içti; sonra yemek yedik, yemekte daha da içti. Yatma vakti gelince de karı kocaymış gibi yapıp aynı odada kalmamızı istedi; o zaman yarı yarıya daha az para verecekmişiz. Ama ben, onun neyin peşinde olduğunu biliyordum ve madem gemide kardeş rolü yaptık, şimdi de buna devam etmemiz gerektiğini söyledim, çünkü gemiden birilerine rastlayabilirdik burada. Böylece ona başka bir adamla birlikte bir oda verdiler, ben de kendime ayrı oda aldım.

Yine de odama girmeye çalıştı, nasıl olsa yakında evleneceğimizi söyleyip duruyordu. Ben de evlenmeyeceğimizi söyledim, Şeytan'a gelin giderim daha iyi, dedim; söz verdiğim şeyi eninde sonunda benden alacağını söyledi. Ben de bunun üzerine dedim ki, Bak bağırırım, insan dolu bir binada iş değişiyordu, içinde yalnızca iki ceset bulunan bir evdeki gibi değildi yani. O da Allah aşkına ağzımı kapamamı, arkasından da benim hem kaltak ve üstelik hem de orospu olduğumu söyledi; dedim ki, Artık yeni bir şeyler bulmalısın, hep aynı sözleri duymaktan bıktım. Saydıra saydıra çekti gitti.

Çok erken kalkmaya ve hemen giyinip sıvışmaya karar verdim. Olur da bir biçimde onunla evlenmek zorunda falan kalırsam, yandığımın resmiydi; şimdi hiç durmadan benden kuşkulandığına göre ileride daha da beter olacak demekti. Bir de beni tanımadığım, hiç eşimin dostumun olmadığı bir yerde bir

çiftlik evine falan kapatırsa, hayatım pamuk ipliğine bağlı olurdu, kafama bir tane indirdiği gibi sebze bahçesinin yedi kat dibine gömerdi vallahi, patateslerle havuçlara gübre olurdum artık, hem de düşünmek bile istemeyeceğim kadar vakitsiz.

Neyse ki kapıda sürgü vardı, çektim hemen; sonra korsemden başka bütün giysilerimi çıkardım ve Reis'in Hanımı Bayan Parkinson'ın evinde, Mary'yle birlikte yatarken yaptığım gibi güzelce katlayıp sandalyeye koydum. Sonra mumu üfledim, mucizevi bir biçimde neredeyse temiz olan çarşafların arasına süzüldüm; ve gözlerimi yumdum.

Gözkapaklarımın içinde suların oynaştığını görebiliyordum, Göl'den geçerken gördüğüm dalgaların mavi tepeciklerini ve üstlerinde parlayan ışıkları görebiliyordum; ama bunlar çok daha iri ve koyu renkli dalgalardı, yuvarlanan tepeler gibi; üç yıl önce geçtiğim okyanusun dalgalarıydı bunlar, oysa sanki yüz yıl geçmiş gibiydi o yolculuğun üstünden. Ben ne olacağım, diye meraklanmaya başladım ama nasıl olsa yüz yıla kadar ölmüş ve mezarımda huzura kavuşmuş olacaktım, içim rahat etti; sonra düşündüm de, belki bir an önce mezara girmekte fayda vardı, bir sürü dertten kurtulmuş olurdum.

Dalgalarsa kıpırdanıp duruyorlardı, ilerleyen gemi bir an için üstlerinde beyaz bir iz bırakıyor ama hemen arkasından sular düzlüyordu o izi. Sanki arkamda bıraktığım ayak izlerinin silinmesi gibi, çocukken yürüdüğüm kumsallarla patikalarda bıraktığım izlerin, ve buraya geleli beri, okyanusun bu yakasında bıraktığım izlerin; bana ait bütün izler düzlenmiş ve silinmişti, hiç olmamışlar gibi, kararmış gümüşü cilalayınca ya da elinizi kumun üstünde gezdirince olur ya.

Tam uykuya dalarken şöyle düşündüm: Benden kalan hiçbir iz yoksa, arkamda hiç iz bırakmamışsam, hiç var olmamışım demektir. O zaman kimse peşimden gelemez.

Aşağı yukarı bu da, masum olmakla aynı şeydi.

Ve uyudum.

40

Lewiston'daki inin neredeyse temiz olan çarşafları üstünde yatarken şöyle bir rüya gördüm.

Bay Kinnear'ın evine giden uzun ve kıvrımlı araba yolundan yürüyordum, iki yana dikilmiş sıra sıra akçaağaçlar arasından. İlk defa görüyordum burayı ama aynı zamanda da, daha önce orada bulunduğumu biliyordum, rüyalarda olur ya. Ve şöyle düşündüm, Bu evde kim oturuyor acaba?

Sonra anladım ki yolda tek başıma değilim. Bay Kinnear arkamdan geliyordu, biraz solumdan; başıma bir şey gelmesin diye oradaydı. Sonra oturma odasının penceresinde ışık göründü, Nancy'nin içeride olduğunu anladım, yolculuk dönüşü karşılamak için bekliyordu beni; çünkü bir yolculuğa çıkmıştım, emindim bundan, ve uzun süre evden uzak kalmıştım. Yalnız, bekleyen Nancy değildi, Mary Whitney'ydi; onu tekrar, sağlığına ve kahkahasına kavuşmuş olarak, eskisi gibi göreceğim için öyle mutluydum ki.

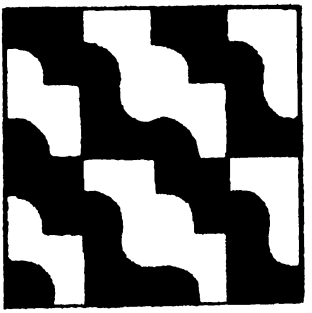
Çok güzel görünüyordu ev, bembeyazdı, ön tarafında sütunlar vardı ve verandanın önünde çiçeklenmeye başlayan beyaz şakayıklar alacakaranlıkta pırıltılar saçıyordu ve penceredeki lambanın ışığı kocaman açılmıştı.

Özlemiştim orada olmayı, gerçi rüyada neredeyse oradaydım zaten; ama bu eve büyük bir özlem duymuştum, çünkü orası gerçek yuvamdı benim. Ne var ki içimde tam bunu hissettiğim anda lamba söndü ve ev karanlığa gömüldü ve dışarıda ateşböceklerinin ışıklarını gördüm ve çevremizdeki tarlalardan ipekotu çiçeklerinin kokusu yükseldi hep ve yaz akşamlarının ılık, nemli havasını yanağımda hissettim, hafif ve yumuşacık. Ve biri elimi tuttu.

Ve tam o sırada kapı vuruldu.

XI

DEVRİLEN AĞAÇLAR

Kız, huzuru bozulmuş ya da vicdan azabı duymakta olduğuna dair herhangi bir işaret sergilemek şöyle dursun, son derece soğukkanlı görünüyor; gözlerinin açık ve berrak oluşuna bakılırsa rahat, deliksiz bir uyku çekmiş - görünen o ki tek endişesi, giysilerinin ve sandığının kendisine geri gönderilmesi. Giysi dediğim, ancak bir iki parça bir şeyi varmış zaten - şu anda maktulenin iş entarisini giyiyor, zaten istettiği sandık da yine o zavallı kadıncağıza aitmiş.

CHRONICLE AND GAZETTE.
Kingston, 12 Ağustos 1843

"Yaptığım kötülük için ne kadar nedamet getirip acı gözyaşları döksem de, bundan sonra artık bir dakika huzur bulmayacak oluşum Rabbi hoşnut ediyor sanki. Macdermot'ın [Nancy] Montgomery'yi boğmasına yardım ettiğimden beri, onun o korkunç yüzü ve kana bulanmış dehşet verici gözleri bir an bile peşimden ayrılmadı. Gece gündüz üstüme dikilmiş bakıyorlar, çaresizlik içinde gözlerimi kapattığımda içime, ruhuma da baktıklarını görüyorum - o gözleri kapatmak mümkün değil... geceleri - hücremin sessizliğinde ve ıssızlığında, o gözlerin alevi gündüzmüş gibi aydınlık yapıyor hapishanemi. Yo, gündüzmüş gibi değil - öyle korkunç, öyle harlı bir alevle parlıyorlar ki, bu dünyaya ait hiçbir şeye benzetilemez..."

GRACE MARKS
Kenneth MacKenzie'ye anlattıkları,
aktaran Susanna Moodie,
Kayranlarda Hayat, 1853

Kadının sonsuz güzelliği onu ne kadar çıldırtsa da, aşk değildi bu; dehşet duygusu da değildi, hatta kadının ruhunun da yine, fiziksel varlığına hükmeden o aynı zehirleyici özden olduğunu hissettiği anlarda bile; aşk ile dehşet duygusunun delişmen evladıydı, hem anaya hem babaya çekmiş bir evlattı bu, anasıyla babası ise yanıp eriyerek birbirine karışmış, tek bir varlığa dö-

nüşmüşlerdi, her biri bir diğeri gibi titreşir olmuştu... Karamış ya da parlıyor olsun, kutsaldır bütün o basit coşkular! Cehennemi bölgeleri aydınlatan o alev, bu ikisinin dehşetengiz karışımından doğar işte.

NATHANIEL HAWTHORNE
"Rappaccini'nin Kızı", 1844

41

Dr. Simon Jordan, Binbaşı C. D. Humphrey eliyle,
Lower Union Sokağı, Kingston, Batı Kanada;
Gönderen: Bayan William P. Jordan, Laburnum House,
Loomisville, Massachusetts, Amerika Birleşik Devletleri.

3 Ağustos 1859

Canım Evladım:

Fevkalade uzun bir müddettir bekleyiş içerisindeyim, onca zaman geçti senden hâlâ mektup alamadım. Bir kelimecik olsun yaz ki, başına bir felaket gelmediğini bileyim. Böyle fena bir devirde, Savaş denen musibet gün be gün ufkumuzda yaklaşmakta iken, bir Annenin en büyük ümidi, canından çok sevdiği kimselerin -ki bir tek sen kaldın bana- sağ ve salim olduğunu haber alabilmektir. Belki de en iyisi o memlekette kalmak suretiyle bu mukadder savaştan kurtulman olacaktır; fakat ancak zayıf bir Annenin yüreği böyle bir şeyi zorlayabilir elbette, zira elimi vicdanıma koyduğum halde korkaklığı müdafaa etmem mümkün olamaz, bilhassa bu kadar çok Annenin, hiç şüphesiz Kaderin kendileri için hazırladıklarını göğüslemeye çalıştığı bir zamanda.

O güzel yüzünü hiç değilse bir kere daha görebilmek isterim, canım Oğlum. Seni dünyaya getirdiğimden beri hiç yakamı bırakmayan hafif öksürük son zamanlarda iyiden iyiye azdı, bilhassa geceleri pek şiddetleniyor; üstelik senin bizlerden uzak kaldığın her gün sinirlerim biraz daha harap oluyor, ansızın vadem doluverirse diye bir korku kaplıyor içimi, belki gecenin bir yarısında, sana son defa sevgiyle veda etmeye ve bir Anne olarak son defa Hayır Duamı vermeye fırsat bulamadan gidiverirsem diye korkulara kapılıyorum. Şayet Savaşın önlenmesi mümkün olursa, ki hepimiz can ü gönülden temenni etmeliyiz bunu, seni artık kendine iyi bir hayat kurmuş, o mukadder saat gelmeden önce kendi yuvana kavuşmuş olarak görebilmek için

dualar ediyorum. Fakat benim, hiç şüphesiz yersizce olan korkularımın ve evhamımın seni mütalaa ile tetkiklerinden ve de Delilerinden, yahut artık her ne ile meşgul olmakta isen ondan alıkoymasına müsaade etmemelisin elbette - eminim bu yaptıkların son derece ehemmiyetli şeylerdir.

Ümit ederim ki gıdanı iyi almaktasındır ve kuvvetten düşmemişsindir. Sağlam bir bünyeden daha büyük nimet olamaz ve şayet insana ailesinden sağlam bir bünye miras kalmamışsa, bu konuyu daha da fazla nazar-ı dikkate almak lazım gelir. Bayan Cartwright, kızının daha tek bir gün hastalık bilmediğini, bir at kadar kuvvetli olduğunu söyleyerek şükürler ediyor. Sağlam bir akıl ile sıhhatli bir vücuttan meydana gelecek miras, insanın kendi evlatlarına da bırakabileceği en güzel şey olur; maalesef senin şu bahtsız Anneciğinin, ne kadar arzu etse de, canından çok sevdiği Oğluna sağlayamadığı bir şey bu. Ancak hepimiz, Cenab-ı Hakkın bu hayatta bizler için münasip bulduklarıyle iktifa etmek mecburiyetindeyiz.

Sadık emektarlarımız Maureen ve Samantha sana sevgileriyle saygılarını yolluyorlar, kendilerini unutmamanı rica ediyorlar. Samantha, henüz bir Çocuk iken o kadar sevdiğin çilek reçelini hâlâ eskisi kadar leziz yaptığını hatırlatmamı istiyor sana ve kendi tabiriyle "nehrin öte tarafı"na geçmeden evvel acele edip bir kez daha o reçelden tatmanı arzu ediyor; ve çok yakında Anneciğin kadar güçten kuvvetten düşecek olan zavallı Maureen'ciğim de, seni düşünmeden, seninle geçirdiği o mutlu günleri yad etmeden, tek bir lokmanın bile boğazından aşağı inmediğini söylüyor; evimize her zaman saadet getirmiş olan güzel yüzünü bir daha ne zaman göreceklerini her ikisi de merak ediyorlar.

Seni daima bütün mevcudiyetiyle seven,
Annen.

42

Simon yine üst kattaki koridorda, hizmetçilerin kaldığı tavanarasında. Kapalı kapılar ardında beklediklerini hissediyor onların, orada öyle dinliyorlar, yarı karanlıkta parlıyor gözleri; ama hiç sesleri çıkmıyor. Simon'ın kalın tabanlı okul çizmeleriyle attığı her adım, bomboş yankılanıyor tahta döşemelerde. Bir halı ya da kilim olacaktı orada; evdeki herkes duyuyordur şimdi sesini.

Alice'i bulma umuduyla rastgele açıyor bir kapıyı Simon, yoksa Effie miydi adı? Oysa yine Guy Hastanesi'nde. Kokusunu alıyor, hatta neredeyse tadını - nemli taşların o kesif, ağır kokusu, nemli kalmış yün kokusu, insan nefesinin ve hastalıklı insan teninin kokusu. Yargılamanın ve onaylamamanın kokusu: Simon bir sınava giriyor. Tam karşısında üstü örtülü bir masa var: Bir teşrih yapması gerekiyor, oysa daha yalnızca bir öğrenci o, öğretmediler ki bu işi, nasıl yapacağını bilmiyor. Oda bomboş, ama izlenmekte olduğunu biliyor Simon, kendisini değerlendirmek üzere orada hazır bulunanlarca izlenmekte olduğunu.

Örtünün altındaki bir kadın; vücut kıvrımlarından anlıyor. Çok yaşlı olmadığını umuyor, öylesi daha kötü. Bilinmeyen bir hastalıktan ölmüş garibanın teki. Kadavraları nereden bulduklarını kimse bilmez; daha doğrusu kimse kesin olarak bilmez. Kazmayı vuruverirsin işte, ay ışığı görür bu işi, diye şakalaşır öğrenciler kendi aralarında. İşi gören ay ışığı değil salak, Mezar Hırsızları.

Simon, adım adım yaklaşıyor masaya. Aletleri hazır mı? Evet, şamdanı yanında; ama ayağında ayakkabı yok ve ayakları ıslak. Örtüyü sıyırıp kaldırması lazım, sonra kadının, artık her kimse veya kim idiyse, derisini de sıyırıp kaldıracak, tabaka tabaka. Kauçuk gibi olmuş etini lime lime kesecek, vücudu açacak, balık temizler gibi boşaltacak içini. Dehşetten titriyor her yanı Simon'ın. Soğuk -ve kaskatıdır şimdi kadın. Buzda saklıyorlar bunları.

Ama örtünün altında bir örtü daha var, onun da altında bir tane daha. Beyaz mermerşahi bir perde gibi. Sonra da siyah bir peçe ve sonra -olabilir mi böyle bir şey?- bir iç eteği. Kadın bunların altında bir yerlerde olmalı; bulmak için hepsini altüst ediyor Simon. Ama yok; son örtü bir yatak örtüsü ve onun da altında, yataktan başka hiçbir şey yok. Yatak ve bir de, üstünde yatmış olan birinden kalan iz. Hâlâ sıcak.

Simon, başaramadığı için çaresiz, sınavı geçemedi, hem de herkesin önünde küçük düştü; ama artık aldırış etmiyor. İleride bir hak daha verilecek gibi. Şimdilik durumu kurtardı, sonra çaresine bakar. Kapının hemen dışında -bu kapıdan girmişti odaya- yeşil çimenler var ve altından dere geçiyor. Akan suyun sesi huzur veriyor insana. Havayı içine çekiyor Simon, çileklerin kokusunu duyuyor, bir el omzuna dokunuyor.

Uyanıyor, yahut da uyandığını görüyor rüyasında. Biliyor ki aslında hâlâ uykuda olması gerek, çünkü Grace Marks karanlıkta üzerine eğiliyor, çözülmüş saçları Simon'ın yüzünü yalamakta. Hiç şaşırmıyor Simon, hapisteki hücresinden buraya nasıl geldiğini de sormuyor. Kendine çekiyor onu -yalnızca bir geçelik var kızın üstünde- ve altına alıyor ve şehvetle haykırarak ve kendini tamamen bırakarak içine giriyor, ne de olsa rüyalarda her şeye izin vardır. Oltaya yakalanmış bir balığınki gibi seğiriyor gövdesi, sonra tükeniyor. Hızla soluyor Simon.

Bunun bir rüya olmadığını da o zaman fark ediyor işte; ya da kadın rüya değil. Orada gerçekten, etiyle kemiğiyle, yanı başında, aniden çok hareketsiz kalıveren yatakta, kıpırdamadan yatıyor, iki yana açılmış kollarıyla bir heykel gibi; ama Grace Marks değil bu. O kemikli gövdesini, kuş göğsünü andıran kaburgalarını, üstüne sinmiş sıcak keten ve kâfur ve menekşe kokusunu tanımamak imkânsız artık. Ve ağzındaki afyon tadını. Ön adını bile bilmediği sıska ev sahibesi bu. İçine girerken hiç sesi çıkmadı kadının, ne itiraz ne haz. Hatta, acaba nefes alıyor mu?

Denemek için bir daha öpüyor kadını Simon, sonra bir daha: Küçük küçük öpüşler. Nabız sayma mahiyetinde. Sonra

bir damar bulana kadar elini kadının üstünde gezdiriyor ve boynunda buluyor nihayet, evet, atıyor. Teni sıcak, biraz yapış yapış, şerbet gibi; kulağının arkasındaki saçlar balmumu kokuyor.

O halde ölmemiş.

Aman Yarabbi, diye geçiyor Simon'ın içinden. Şimdi ne olacak? Ne yaptım ben?

43

Dr. Jordan Toronto'ya gitmiş. Ne kadar kalacağını bilmiyorum; umarım uzun sürmez, çok alıştım ona ve temelli gittiği zaman, ki eninde sonunda gidecek, kalbimde keder verici bir boşlukla kalakalmaktan korkuyorum.

Geri döndüğünde ne anlatacağım ona? Yakalanışımızı, duruşmayı, neler konuşulduğunu bilmek isteyecek. Hepsi karmakarışık yığılı kafamın içinde ama onun için aralarından bir şeyler seçerim, diktiğiniz şeye biraz renk katmak istediğinizde, artık kumaş torbasını karıştırarak güzel bir kumaş parçası bulup çıkarmak gibi bir şey diyebiliriz buna.

Şunları anlatabilirim mesela:

Evet, Efendim, işte böylece, ilk olarak beni, arkasından da James'i tutukladılar. Hâlâ uyuyormuş yatağında ve onu uyandırdıklarında yaptığı ilk iş, bütün suçu Nancy'nin üstüne yıkmaya çalışmak olmuş. Nancy'yi bulursanız her şeyi öğreneceksiniz, demiş, hepsi onun suçuydu. Bunu çok aptalca bulmuştum, Nancy'yi hâlâ bulmamış olsalar bile, evdeki kokudan er geç cesedi ortaya çıkaracaklardı; çıkardılar da zaten, hemen ertesi gün. James, Nancy'nin nerede olduğunu, hatta ölmüş olduğunu bile bilmiyor gibi yapmaya çalışmış; halbuki hiç ağzını açmasa daha iyi olacaktı.

Sabahın erken saatlerinde baskına uğradık. Büyük bir hızla, karga tulumba çıkardılar bizi Lewiston'daki handan. Bence oradakilerin kendilerine engel olmasından, hana toplanan bir kalabalığın bizi kurtarmasından çekiniyorlardı, ne bileyim, mesela McDermott, Ben bir devrimciyim ya da cumhuriyetçiyim ya da şuyum ya da buyum diye bağırmayı akıl edebilmiş olsaydı, haklarından söz etseydi, kahrolsun İngilizler falan deseydi, böyle olabilirdi; çünkü o zamanlar daha hâlâ Bay William Lyon Mackenzie ve taraftarlarına büyük bir sempati besleniyordu, Birleşik

Devletler'de, Kanada'yı işgal etmek isteyenler falan vardı. Üstelik o adamların bizi tutuklama yetkisi yoktu aslında. Ama işte McDermott, itiraz edemeyecek kadar ödlekti ya da bunlara aklı yetmiyordu; bizi Gümrüğe kadar götürüp de cinayet şüphesiyle aranmakta olduğumuzu söylediklerinde, geçmemize izin verildi ve kimseden bir ses çıkmadan gemiye bindik.

Göl üzerinden geriye dönerken suratımdan düşen bin parçaydı benim, oysa hava güzeldi ve öyle iri dalgalar da yoktu; ama Adalet, işlememiş olduğum bir suçtan ötürü asılmama izin vermeyecektir, diye düşünerek moral bulmaya çalıştım. hikâyeyi olduğu gibi anlatmam yeterliydi ya da en azından hatırlayabildiklerimi anlatmam. McDermott'a gelince, ona fazla şans tanımıyordum doğrusu; ama o hâlâ her şeyi inkâr ediyor, Bay Kinnear'a ait eşyanın yanımızda bulunmasının tek nedeninin, Nancy'nin ücretlerimizi ödemeye yanaşmaması olduğunu söyleyip duruyordu, yani kendi ücretimizi kendimiz almıştık. Dedi ki, Eğer Bay Kinnear öldürüldüyse, mutlaka bir serseri yapmıştır bu işi; zaten etrafta şüpheli bir adamın dolaşmakta olduğunu, kendisini çerçi diye tanıttığını ve ona da birkaç gömlek sattığını anlattı; kendisi gibi namuslu birini değil, işte o adamı aramaları gerekirdi, kendisine gelince, tek suçu, çok çalışması ve başka bir ülkeye göç ederek kısmetini aramış olmasıydı. Söylediği yalanın bini bir paraydı, ama hiç beceremiyordu; zaten kimse de inanmadı ona, ağzını hiç açmasa daha iyi olacaktı; üstelik hakkı yoktu böyle söylemeye Efendim, cinayeti eski dostum Jeremiah'nın üstüne yıkmaya çalışıyordu, oysa o asla böyle bir şey yapmazdı, biliyordum.

Bizi Toronto'da hapse tıktılar, kafese kapatılan hayvanlar gibi hücreye koydular, ama yakın değildi hücrelerimiz, yani birbirimizle konuşamıyorduk; sonra ayrı ayrı sorguladılar ikimizi de. Bir sürü soru sordular bana; çok korkmuştum, ne söylemem gerektiğini bilemiyordum. O sırada avukatım yoktu, Bay MacKenzie çok sonradan geldi. Sandığımı istettim, gazetelerde çok lafı edildi bunun, ondan kendi sandığımmış gibi bahsettiğim için

alaya alıp aşağıladılar beni, o elbiselerin bana ait olmadığı, hiçbir hak iddia edemeyeceğim söylendi; oysa, evet, o sandıkla içindeki elbiselerin bir zamanlar Nancy'ye ait olduğu doğruydu elbette, ama artık onun değillerdi ki, çünkü ölülerin malı mülkü olamaz.

Başlangıçta sakin ve rahat olmam da bana karşı kullanıldı hep, gözlerimin dinlenmiş ve berrak gözükmesi kayıtsızlığa, kalpsizliğe yoruldu; ama durmadan ağlasaydım, o zaman da suçlu olduğum için ağladığımı söyleyeceklerdi; çünkü benim suçlu olduğuma karar vermişlerdi zaten, insanlar sizin bir suç işlediğinize bir kez inandılar mı, yaptığınız her şey bu suçun kanıtı olarak alınır; herhalde bir yerimi kaşıyacak ya da burnumu silecek olsam, bu bile çıkacaktı gazetelerde ve üzerine kötü niyetli yorumlar yapılacak, koca koca laflar edilecekti. Benden McDermott'ın kapatması ve yardakçısı diye söz etmeleri de o zamana rastlıyor işte; üstelik Nancy'yi boğmasına da yardım ettiğimi yazdılar, çünkü bu işi ancak iki kişi birlikte yapabilirmiş. Gazeteciler her şeyin en kötüsüne inanmak istiyorlar; o zaman daha çok gazete satabilirler, içlerinden biri söylemişti bunu bana; çünkü itibar sahibi ve saygıdeğer kimseler bile başkalarının başına gelen kötü şeyleri okumaktan zevk duyuyorlarmış.

Ondan sonra, Efendim, Resmi Sorgu'ya geldi sıra, ülkeye geri getirilmemizden çok kısa bir süre sonra yapıldı bu. Amaç, Nancy ile Bay Kinnear'ın nasıl, yani kazayla mı cinayet sonucu mu öldüklerini saptamaktı; bunun için de bir mahkeme heyeti huzurunda sorguya çekilecektim. Artık çok korkmaya başlamıştım, çünkü bakıyordum ki tamamen aleyhime bir hissiyat gelişiyor; Toronto'daki gardiyanlar yemeğimi getirdikleri vakitler zalimce şakalar yapıyor, benim yüksek bir darağacına asılacağımı umduklarını söylüyorlardı, o zaman ayak bileklerimi görebilirlermiş. Bir tanesi benden istifade etmeye kalktı, henüz şansım varken benim de hoşlanacağımı düşünmüşmüş, ne de olsa beni gönderecekleri yerde, iki bacağımın arasında böyle taş gibi bir delikanlı vücudu bulamayacakmışım; ben de o pislik vücudunu kendine saklamasını söyledim; daha kötü şeyler de yapabilirdi

aslında, neyse ki o sırada başka bir gardiyan gelip mahkûm edilmek bir yana, henüz yargılanmamış olduğumu söyledi; ve eğer işinden olmak istemiyorsa, benden uzak durması için ikaz etti onu. O da uzak durdu.

Bunları anlatırım Dr. Jordan'a, böyle hikâyeleri sever, hemen yazar defterine.

Evet Efendim, hikâyeme devam edeyim - Resmi Sorgu günü geldi çattı, temiz tertipli görünmeye özen gösterdim, dış görünümün çok önemli olduğunu biliyordum çünkü, tıpkı yeni bir işe başvurduğunuz zamanki gibi, hep dirseklerinizle kol ağızlarınıza bakarlar, temizlik alışkanlıklarınız buradan anlaşılır; zaten gazeteler çok düzgün giyimli olduğumu söyleyip duruyordu.

Sorgu, Belediye Binası'nda gerçekleştirildi, birçok Yargıç hazır bulundu, hepsi de kaşlarını çatmış dik dik bakıyorlardı; muazzam bir izleyici kalabalığı vardı ve Gazeteciler, daha iyi bir yer kapmak, daha iyi görmek ve işitmek için durmadan itişip kakışıyorlardı; huzuru bozdukları için defalarca uyarılmaları gerekti. O salona daha kim sığacaktı gerçi, bilemiyorum, adım atacak yer yoktu içeride, ama hâlâ kapıda bağırışıyor, içeri girmek için birbirlerini iteleyip duruyorlardı.

Titrememe hâkim olmaya çalıştım, mümkün olduğu kadar cesaretimi toplayıp karşıma ne çıkacaksa onu göğüslemeye hazır olmaya çalıştım, ama açıkçası Efendim, toplayacak pek bir cesaret kalmamıştı artık bende. McDermott, her zamanki suratsızlığıyla öyle dikiliyordu, yakalandığımızdan beri ilk kez görüyordum kendisini. Gazeteler, *yola gelmeme konusunda büyük bir inat gösterdi ve küstahça meydan okudu* diye yazmışlardı, ama bence onlara öyle gelmişti yalnızca. Kahvaltı sofrasındaki halinden farkı yoktu McDermott'ın.

Sonra cinayetlerle ilgili olarak beni sorguya çekmeye başladılar, ne diyeceğimi bilemiyordum. Bildiğiniz gibi, Efendim, o korkunç günde olanları doğru dürüst hatırlayamıyordum, o olaylara katılmış olmadığım hissi vardı hep içimde, büyük bir bölümünde kendimi bilmeden yatmış olduğuma inanıyordum;

ama gayet iyi biliyordum ki, böyle söylersem herkes gülüp dalga geçecek benimle, çünkü kasap Jefferson tanıklık etmiş, o gün benimle görüşüp konuştuğunu, taze et istemediğimi anlatmıştı; sonradan alay konusu oldu bu, McDermott'ın asıldığı sıra elden ele dolaştırılan bir şiirde, kilerdeki cesetler yüzünden et istemediğimiz söyleniyordu; çok kaba ve bayağı buluyorum bunu, bir hemcinsinin ölümüne böyle hürmetsizlik etmemeli insan.

İşte böylece, Nancy'yi en son akşam yemeği sırasında gördüğümü söyledim, mutfak kapısından dışarı baktığımda ördek yavrularını kümese kapatmaya çalıştığını görmüştüm; McDermott'tan Nancy'nin eve girdiğini işitince onu evde bulamadığımı söylemiştim, o da kendi işime bakmam gerektiği şeklinde cevap vermişti bana. Daha sonra da Nancy'nin, Bayan Wright'lara gittiğini söylemişti. Onlara, durumdan şüphelendiğimi ve Birleşik Devletler'e giderken McDermott'a birkaç kez daha sorduğumu ve Nancy'ye bir şey olmadığı şeklinde bir cevap aldığımı anlattım; yani Pazartesi sabahı ceset bulunana dek, onun ölmüş olduğunu kesin biçimde bilmiyordum.

Sonra bir silah sesi duyduğumu ve Bay Kinnear'ın cesedini yerde gördüğümü anlattım; çığlık çığlığa dışarı koşmamı, McDermott'ın bana ateş etmesini, düşüp bayılmamı. O kısmını hatırlıyordum. Zaten silahtan çıkan mermiyi de yazlık mutfağın kapısına saplanmış olarak bulmuşlardı, yalan söylemediğimi gösteriyordu bu.

Mahkemeye çıkarılmamıza karar verildi, duruşma Kasım'dan önce olmayacaktı; böylece Toronto'daki zindanda üç berbat ay geçirdim, buradaki Cezaevi'nden çok daha kötüydü, hücrede tek başımaydım çünkü ve çeşitli işleri bahane ederek insanlar gelir dururdu, asıl dertleri aval aval bakmaktı oysa. Sefil bir durumdaydım.

Dışarıda mevsimler değişiyordu, bense bir tek demir parmaklıklı küçük pencereden içeri sızan ışıktaki değişimleri izleyebiliyordum, pencere çok yüksekte olduğu için dışarıyı gör-

mem imkânsızdı; içeri giren hava, bütün o özlediğim kokuları, ıtırları getiriyordu bana. Ağustos'ta taze biçilmiş otların kokusu vardı, sonra olgunlaşan üzümlerle şeftalilerin kokusu geldi; Eylül'de elmalar, Ekim'de dökülen yapraklar ve sonra karın o ilk soğuk buğusu. Hücremde oturup neler olacak diye endişeyle beklemekten başka yapacağım hiçbir şey yoktu, gardiyanların her gün söylediği gibi asılacak mıyım diye düşünerek bekliyordum, ve inanın bana, ölümle ve herhangi bir faciayla ilgili olarak ağızlarından çıkan her söz büyük keyif veriyordu onlara. Bilmiyorum siz hiç fark ettiniz mi, Efendim, ama bazı kimseler, kendileri gibi ölümlü olan hemcinslerinin felaketinden zevk duyuyor, hele bir de o ölümlü hemcinslerinin bir günah işlemiş olduğuna inanıyorlarsa, iştahlarını daha çok kabartıyor bu. Oysa Kitab-ı Mukaddes'te de söylendiği gibi, hangimiz günahkâr değiliz ki? Şahsen, başkalarının acılarından böyle zevk duymak utanç verirdi bana.

Ekim'de Bay MacKenzie adında bir avukat gönderdiler. Pek yakışıklı biri değildi, şişe kadar burnu vardı. Çok genç ve tecrübesiz olduğunu düşünmüştüm, ilk davasıydı çünkü bu; bir de bazen, hali tavrı fazla tanıdık geliyordu bana, sık sık hücrede benimle yalnız kalmak istediğini söylüyor ve beni teselli etmeye pek hevesli görünüyordu, elimi falan okşuyordu durmadan; yine de davamı üstlenen ve olayları mümkün olduğu kadar gün ışığına çıkarmaya çalışan birisinin bulunduğuna seviniyordum; o yüzden bu konuda hiçbir şey söylemedim, elimden geldiğince gülümsemeye ve minnet göstermeye çalıştım. Kendi deyişiyle, tutarlı bir biçimde anlatmamı istiyordu hikâyemi, ama beni sık sık konudan uzaklaşmakla suçluyordu, aslında usanmıştı benden; en sonunda yapılacak en iyi şeyin, hikâyeyi gerçekten hatırladığım haliyle anlatmaktan kaçınmam olduğunu söyledi, kimsenin bundan bir şey anlamasını bekleyemezdik; tutarlı bir bütün oluşturan ve insanları inandırabilecek bir hikâye anlatmak daha iyi olacaktı. Tam hatırlayamadığım kısımları çıkaracaktım hikâyeden, hepsinden önemlisi de, onları tam hatırlayamadığımı söylemekten vazgeçecektim. Akla yakın bir şeyler anlatmam ge-

rekiyordu, gerçekten hatırladıklarımı değil, mantıksal olarak gerçekleşmiş olması gerekenleri anlatacaktım. Ben de işte öyle yapmaya çalıştım.

Uzun sürelerle tek başıma kalıyor ve ileride beni bekleyen azapları düşünerek geçiriyordum zamanımı; eğer olur da asılırsam, beni nasıl asacaklarını kuruyordum kafamda; ölüme giden yolun ne kadar uzun ve ıssız olacağını düşünüyordum, pekâlâ o yolu kat etmek zorunda kalabilirdim; ve tabii yolun sonunda beni neyin beklediğini de düşünüyordum. Rabbime dualar ettim ama cevap alamadım; bu sessizliğin de yine onun akıllara sığmazlığından ileri geldiğini düşünerek avuttum kendimi. Yaptığım bütün yanlışları düşünmeye çalıştım, böylece hepsi için tövbe edebilecektim; mesela annem için çarşaflardan iyi olanını seçmemiş olmam ve Mary Whitney ölürken uyuyakalmam gibi. Bana sıra geldiğinde çarşafa bile sarılmayabilirdim, belki de ufak ufak doğranacak, bin bir parçaya bölünecekti vücudum, asılanlara doktorların böyle yaptığını anlatıyorlardı. En korktuğum şey de buydu.

Sonra, eski anıları canlandırarak neşe bulmaya çalışıyordum. Mary Whitney'yi andım, onun planladığı evliliği ve çiftlik evini, perdesine kadar her şeyini seçmişti kafasında, ama hepsi boşa çıkmıştı işte ve ızdıraplar içinde ölmüştü Mary; sonra Ekim'in son günü geldi ve o elmaları soyduğumuz geceyi hatırladım, Mary'nin üç kez su geçeceğimi ve adı J ile başlayan bir adamla evleneceğimi söyleyişi geldi aklıma. Hepsi çok çocukça geliyor şimdi ve artık hiç inanmıyorum. Ahh Mary, derdim, nasıl özlüyorum Reis'in Hanımı'nın evindeki o soğuk odamızı, bu karanlık hücrede, ölüm tehlikesi içinde olacağıma içinde tek sandalyesi, bir de kırık su kabı olan o odada olsaydım keşke. İşte böyle zamanlarda bir parçacık olsun rahatlar gibi olurdum; hatta bir keresinde kahkahasını duydum onun. Ama insan o kadar çok yalnız kaldı mı devamlı bir şeyler hayal eder.

Kırmızı şakayıklar da o zaman bitmeye başlamıştı zaten.

Dr. Jordan'ı son gördüğümde, Cezaevi'nde ziyaretime gelen Bayan Susanna Moodie'yi hatırlayıp hatırlamadığımı sormuştu. Yedi yıl önceydi bu, Akıl Hastanesi'ne gönderilmemden kısa bir süre önce. Onu hatırladığımı söyledim. Hakkında ne düşündüğümü sorunca da, Karafatmaya benziyordu, dedim.

Karafatma mı? dedi Dr. Jordan. Şaşırtmıştım onu.

Evet, karafatma Efendim, dedim. Yuvarlak ve tombul ve kara giysili, çabuk çabuk, telaşlı bir yürüyüşü vardı; gözleri de kapkara ve parlaktı. Hakaret etmek için böyle söylemiyorum, Efendim, diye devam ettim, çünkü Dr. Jordan o kesik kahkahalarından bir tane daha savurmuştu. Yalnızca öyle görünüyordu, bence yani.

Peki ondan kısa bir süre sonra, Eyalet Akıl Hastanesi'nde ziyaretine geldiğini de hatırlıyor musun?

Pek iyi hatırlamıyorum, Efendim, dedim. Bir sürü insan gelirdi oraya.

Senin çığlıklar atarak oradan oraya koşturduğunu anlatıyor. Tehlikeli deliler koğuşuna kapatılmışsın.

Olabilir Efendim, dedim. Ben kimse için tehlikeli olabilecek bir davranışta bulunduğumu hatırlamıyorum, eğer önce onlar bende tehlike hissi yaratmamışsa.

Bir de, galiba şarkı söylüyormuşsun, dedi.

Şarkı söylemeyi severim, diye kestirip attım; bu tarz sorular sorulması hoşuma gitmemişti. Güzel bir ilahi ya da türkü insanın gönlünü ferahlatır.

Kenneth MacKenzie'ye, Nancy Montgomery'nin gözlerinin hiç peşini bırakmadığını söyledin mi? diye sordu.

Bayan Moodie'nin bu konuda yazdıklarını okudum, Efendim, dedim. Kimseyi yalancılıkla suçlamak istemem. Ama Bay MacKenzie, kendisine anlattıklarımı tamamen yanlış yorumlamış.

Sen ne anlatmıştın ki?

İlk önce, kırmızı benekler gördüm demiştim, Efendim. Ve doğruydu da. Kırmızı birer benek gibi görünüyorlardı.

Ya sonra?

Sonra, MacKenzie illâ de yorumlamam için ısrar edince,

onların ne olduğuna dair yorumumu söyledim kendisine. Ama gözler demedim.

Evet? Devam et! dedi Dr. Jordan, sakin görünmeye çalışıyordu; öne eğilmişti, sanki büyük bir sır bekler gibi. Oysa büyük bir sır değildi ki bu, sorsaydı daha önce söylerdim.

Ben gözler demedim, Efendim; şakayıklar dedim. Ama Bay MacKenzie, başkasını dinlemektense kendi sesine kulak vermeyi severdi daima. Hem zannedersem, öylesi daha beklenen bir şey oluyor, yani bir çift gözün her yere peşinizden gelmesi. Bu koşullar altında, daha çok ilgi uyandıracak bir şey tabii, ne demek istediğimi anlıyorsunuz, değil mi Efendim? Bence Bay MacKenzie'nin yanlış duymasının da, Bayan Moodie'nin öyle yazmasının da sebebi bu. Her şeyin hikâyeye uygun olmasını istiyorlardı. Ama şakayıktı onlar, hepsi aynı, kıpkırmızı. Burada bir hata olması mümkün değil.

Anlıyorum, dedi Dr. Jordan. Oysa her zamanki kadar aklı karışmış görünüyordu.

Sonra da duruşmayı dinlemek isteyecek. Kasım'ın üçünde başladı ve o kadar çok insan üşüştü ki mahkeme salonuna, yerdeki döşeme çöktü. Sanık bölmesine soktuklarında önce ayakta durmak zorunda kalmıştım, sonradan bir sandalye getirdiler. İçerisi çok havasızdı, vızır vızır sesler dinmiyordu bir türlü, arı kovanı gibi. Çeşitli insanlar çıktı konuştu, bir kısmı lehime şeyler söylüyordu, daha önce hiç böyle işlere bulaşmadığımı, iyi bir işçi olduğumu, sağlam karakterli olduğumu anlattılar; bir kısmı da aleyhime konuştu; bu ikinci grup daha kalabalıktı. Çerçi Jeremiah'yı aradı gözlerim ama yoktu. Oysa nasıl bir duruma düştüğümü biraz olsun anlar, bana yardım etmeye çalışırdı o, çünkü aramızda bir tür akrabalık olduğunu söylemişti, yahut da bana öyle gelmişti.

Sonra Jamie Walsh'u getirdiler. Ondan biraz olsun olumlu sözler beklerken, öyle nefret dolu bir bakış attı ki bana, öyle kederli bir öfke vardı ki yüzünde, görür görmez anladım neler hissettiğini. Ben McDermott'la birlikte gittiğim için aşkta

ihanete uğramış hissediyordu kendini; onun gözünde, putlaştırılıp tapılacak bir melekken bir iblise dönüşmüştüm şimdi ve beni mahvetmek için elinden gelenı ardına koymayacaktı. İşte o zaman yüreğim dar[illegible]erdi, çünkü Richmond Hill'de beni tanıyan bütün insanlar içinde bir tek ona bel bağlamıştım hakkımda iyi bir şeyler söyler diye; öyle genç ve körpe, öyle lekesiz ve masum görünüyordu ki, keder doldu içim, çünkü onun hakkımda iyi düşünüyor olması değerli bir şeydi, bunu kaybettiğime yanıyordum.

Tanıklık etmek üzere ayağa kalktı, yemin etti önce; Kitab-ı Mukaddes'e el basıp yemin ederkenki hali hiç içimi rahatlatacak gibi değildi doğrusu, çok vakurdu ama keskin bir öfke yüklüydü sesi. Olaydan önceki gece düzenlediğimiz eğlenceyi ve flüt çalışını anlattı, McDermott'ın dans etmek istememesini, yarı yola kadar onunla gelmesini; bizden ayrıldığında Nancy'nin sağ olduğunu ve yatmak üzere yukarı çıkmaya hazırlandığını anlattı. Sonra ertesi gün öğle üzeri geldiğinde elinde çift namlulu bir tüfekle gördüğü McDermott'ın, kuş avlamakta olduğunu iddia edişini anlattı. Benim de, ellerimi kavuşturmuş kuyunun başında durmakta olduğumu, ayağımdaki uzun beyaz çorapları; Nancy nerede diye sorunca, alay eder gibi gülerek amma da meraklı olduğunu söylediğimi anlattı; arkasından da Wright'larda hasta var diye bir adamın gelip Nancy'yi oraya götürdüğünü söylemişmişim.

Bunların hiçbirini hatırlamıyorum Efendim, yine de Jamie Walsh o kadar kendinden emin konuşuyordu ki, söylediklerinden kuşkuya düşmek imkânsızdı.

Ama sonra duygularına yenik düştü ve eliyle beni işaret ederek dedi ki, "Üstüne Nancy'nin elbisesini giymiş, bonesinin altından sarkan kurdeleler de Nancy'nin, boynundaki atkı da, elindeki şemsiye de."

Bunun üzerine büyük bir uğultu koptu salonda, Mahşer Günü yükselecek olan sesler gibi; anladım ki, sonum gelmişti.

Sıra bana gelince, Bay MacKenzie'nin söylememi istediği şeyleri

söyledim, doğru cevapları hatırlamaya çalıştıkça allak bullak oluyordu kafam; James McDermott'ın niyetini anladıktan sonra Nancy ile Bay Kinnear'ı niye uyarmadığımı açıklamam için çok baskı yaptılar. Bay MacKenzie, kendi hayatımdan endişe ettiğim için uyarmadığımı söyledi, baktım da, burnuna rağmen çok güzel konuşuyordu adam. Benim daha çocuk olduğumu, anasız yetişmiş bir gariban, doğruyu eğriyi öğretecek kimim kimsem olmadan hayata atılıvermiş bir öksüz olduğumu söyledi; küçük yaştan itibaren ekmeğimi taştan çıkarmışım, çok çalışkanmışım da; üstelik çok cahil ve eğitimsizmişim, okumam yazmam yokmuş, bir geri zekâlıdan azıcık daha fazla aklım varmış o kadar; üstelik çok yumuşak başlı ve uysalmışım, kolayca etki altına alınabiliyormuşum.

Ama o elinden geleni yapsa da, Efendim, her şey aleyhime işliyordu. Jüri cinayetten suçlu buldu beni, hem olaydan önce hem de sonra fiile iştirak etmiştim, yargıç da ölüm cezasına çarptırdı. Karar açıklanacağı zaman ayağa kalkmam istendi; ama adamın ağzından Ölüm sözü çıktığı anda bayılmışım, sanık bölmesini çevreleyen parmaklığın üstüne düşmüşüm, sivri uçlu çubukları vardı parmaklığın; bir tanesi göğsüme saplandı, tam kalbimin yanına.

Yara izini gösterebilirdim ona.

44

Simon sabah ilk trenle Toronto'ya gitti. İkinci mevkide yolculuk ediyor; son zamanlarda çok para harcadı, biraz iktisat yapması lazım şimdi.

Kenneth MacKenzie'yle yapacağı görüşmeyi heyecanla bekliyor: Bu konuşmada önemli bir ayrıntı keşfedebilir. Grace'in atladığı bir şey, ya kendi aleyhine olacağı ya da gerçekten unuttuğu için sözünü etmediği bir şey. Düşünüyor da Simon, insan zihni bir ev gibi - ev sahibinin artık göstermek istemediği ya da acı verici anıları uyandıran düşünceler, göz önünden kaldırılıyor, tavanarasına ya da kilere atılıyor; ve tıpkı kırık mobilyaların kaldırılmasında olduğu gibi unutmada da, insan iradesinin bir payı var.

Grace'inki tam bir menfi kadın iradesi - doğrulamak ya da kabul etmektense yadsıyıp reddetmek daha kolay onun için. İçinde bir yerlerde kendisi de biliyor ondan bir şeyler saklamakta olduğunu - Simon gördü bunu, bir anlığına da olsa, gözünün bir köşesinde o hesaplı, hatta kurnazca bakışı yakaladı. Mermerden oyulmuş bir Meryem kadar serinkanlı görünerek dikişiyle uğraşırken, bir yandan da o pasif inatçı gücünü dayatmakta Simon'a. Hapishane, mahkûmları içeride tutan yer değil yalnızca, diğerlerini de dışarıda tutuyor. Grace'in en amansız hapishanesi ise kendi ruhu.

Bazı günler Simon'ın içinden ona bir tokat patlatmak geliyor. Neredeyse karşı koyamayacak gibi oluyor bu isteğe. Ama işte o zaman kapana kıstırır Simon'ı; ona direnmek için bir neden bulmuş olur. Bütün kadınların böyle durumlar için yedeğinde sakladığı o yaralı ceylan bakışlarını savurur üstüne. Ağlamaya başlar.

Yine de, yaptıkları sohbetlerden hoşlanmadığı söylenemez Grace'in. Tersine, hep çok iyi karşılıyor Simon'ı, hatta zevk duyuyor bu sohbetlerden; Simon'ın, kendi kendisine acı acı

söylediği gibi, insan kazandığı müddetçe oyun oynamaktan hoşlanır. Grace'in ona en açık biçimde ifade ettiği duygu, uysalca bir minnettarlık.

Simon, kadınların minnettarlığından nefret ediyor artık. Sanki etrafınıza tavşanlar toplanmış size yaltaklanıyorlar gibi ya da bütün vücudunuz şerbete bulanmış gibi: Üstünüzden atamıyorsunuz. Hızınız kesiliyor, dezavantajlı konuma düşüyorsunuz. Ne zaman bir kadın ona minnettar kalsa, başından aşağı bir kova soğuk su yemiş gibi oluyor Simon. Onların minnettarlığı sahici değil; bununla asıl kastettikleri, Simon'ın kendilerine minnettar olması gerektiği. Gizli gizli küçümsüyorlar onu. Başka kimsenin elini sürmediği, acınacak durumdaki bir sokak kızına parasını öderken, bir köpek yavrusuymuş gibi tenezzül gösterdiğini hatırladıkça utanıyor ve kendinden nefret ediyor şimdi - kızın o yalvar yakar bakışları karşısında kendini ne kadar da azametli ve zengin ve merhametli hissetmişti, lütufta bulunan kız değil de kendisiydi sanki. O teşekkürler ve tebessümlerin altında, hepsi de ne büyük bir küçümseme saklıyordur kim bilir!

Düdük haykırıyor; gri dumanlar geçiyor pencerenin önünden. Solda, dümdüz tarlaların ötesinde dümdüz bir göl var, çekiçle dövülmüş madeni bir kap gibi yamyassı. Şurada burada bir kütük kulübe, ipe serilmiş salınıp duran çamaşırlar, mutlaka dumana beddua etmekte olan şişko bir anacık, aval aval bakan bir batın dolusu velet. Taze kesilmiş ağaçlar, sonra eskiden kalma kütükler; bir şenlik ateşinden kalmış, için için yanmaya devam eden korlar. Yer yer daha büyük evler - kırmızı tuğla ya da beyaz boyalı ahşap. Demir bir yürek gibi çarpıyor makine, tren durup dinlenmeden batıya ilerliyor.

Kingston uzaklarda kaldı; Bayan Humphrey uzaklarda kaldı. Simon'ın ısrarlı istirhamlar karşısında artık söylemeye başladığı adıyla, Rachel. Kendisi ile Rachel Humphrey arasına giren kilometreler arttıkça, içi daha bir hafifleyip ferahlıyor Simon'ın. Onunla fazla ileri gitti. Battıkça batıyor şimdi -bataklık imgeleri geliyor insanın aklına- ama bu işten kendini nasıl sıyıracağını da

bilemiyor, şimdilik. İnsanın metresinin olması -çünkü Rachel'ın durumu bu, diye düşünüyor Simon, üstelik çok da çabuk düştü bu duruma!- bir karısının olmasından beter bir şey. Üstlenilen sorumluluklar daha ağır ve daha çapraşık.

İlki bir kazaydı: Simon, uykusunda baskına uğradı. Tabiat istifade etti Simon'dan, gündüz giydiği zırhını çıkarmış, savunmasız yatarken üstüne çöküverdi; kendi rüyaları ihanet etti ona. Oysa bu asıl Rachel'ın iddiası: Uyurgezermiş, öyle diyor. Gün ışığında dışarı çıkmış, çiçek toplamakta olduğunu zannediyormuş, ama nasıl olmuşsa olmuş, kendini Simon'ın odasında bulmuş, karanlıkta, onun kollarında ve anladığında da çok geçmiş artık, kendini kaybetmişmiş. *Kaybetmek* onun çok sık kullandığı bir kelime. Her zaman çok hassas bir tabiatı varmışmış, öyle diyor Rachel, çocukken bile uyurgezermiş. Çıkıp ay ışığında dolaşmasın diye geceleri odasına kilitlerlermiş onu. Simon, bir an için bile olsa inanmadı bu hikâyeye, ama anlaşılan onun sınıfından nezih kadınlar için zevahiri kurtarmanın yolu bu. Kadının o sırada ve şimdi neler düşünmekte olduğu ise Simon'ın tahmin yürütmeye cesaret edemediği bir konu.

O zamandan beri neredeyse her gece, beyaz geceliğinin üstüne dantelli bir sabahlık atarak Simon'ın odasına geliyor. Boğaz kısmındaki kurdeleler çözülüyor, düğmeler açılıyor. Tek bir mum oluyor elinde: Loş ışıkta genç görünüyor kadın. Yeşil gözleri ışıldıyor, uzun sarı saçları parlak bir örtü gibi dökülüyor omuzlarından aşağı.

Yahut olur da Simon gecikirse, son zamanlarda sık sık yaptığı gibi gece serinliğinde ırmak kenarında yürüyüşe çıkarsa, dönüşünde kendisini bekler buluyor onu. İlk tepkisi, can sıkıntısı oluyor: İlle de yerine getirilmesi gereken bir tören dansı ve sıkıntı vermeye başladı artık. Sahne gözyaşlarıyla açılıyor hep, ihtilaçlar ve itirazlarla: Rachel iç çekiyor, kendinden tiksiniyor, mahvolmuş bir kadın olarak düşünüyor kendini, utanç içinde kıvranan, lanetlenmiş bir ruh olarak. Daha önce kimsenin metresi olmamıştı, daha önce hiç bu kadar düşmemişti, bu kadar küçültmemişti kendini; ya kocası öğrenirse, ne olacak o zaman? Böyle durumlarda suçlanan daima kadın olur.

Simon, bir süre böyle sızlanmaya bırakıyor kadını; sonra onu yatıştırıyor, olabilecek en müphem kelimeleri kullanarak her şeyin yoluna gireceğini söylüyor ve kendi elinde olmadan yaptığı şeyler yüzünden asla onun için kötü düşünmediğine yeminler ediyor. Sonra da, yeterince tedbirli davranacak olurlarsa kimsenin bunu öğrenemeyeceğini belirtiyor. Başkalarının önünde sözleriyle olsun, bakışlarıyla olsun kendilerini ele verecek şeyler yapmamaya çok dikkat etmeleri lazım -özellikle de Dora'nın yanında, çünkü Rachel da mutlaka biliyordur, hizmetçilerin ne dedikoducu olduğunu- tabii bu önlemler sırf Rachel'ı korumak için değil, kendini de korumak için. Simon, başkaları bir yana, Muhterem Verringer'ın neler söyleyeceğini zihninde canlandırabiliyor.

Rachel, ilişkilerinin ortaya çıkması düşüncesi karşısında daha da çok ağlıyor; kendini küçülmüş hissederek büzüldükçe büzülüyor. Simon, onun artık afyon şurubu almadığı kanaatinde, en azından eskisi kadar çok almıyor; yoksa bu kadar fazla heyecan sergileyemezdi. Dul bir kadın olmasaydı, böylesine utanç verici sayılmayacaktı davranışları, diye devam ediyor Rachel. Eğer Binbaşı ölmüşse, evlilik yeminlerine ihanet etmiş sayılmaz, ama ya eğer... Binbaşı'nın kendisine çok feci muamele ettiğini anlatıyor ve adamın bir hayvan, bir haydut, bir köpek olduğunu söylüyor, aslında ihanetten fazlasına müstahak olduğunu da. Bir ihtiyat payı bırakıyor daima Simon: Binbaşı birdenbire ve de kazara bir uçurumdan düşüp boynunu kırmış olabilir diye öyle ani evlenme teklifleri falan yapmıyor. Bir yandan da içten içe uzun ömürler diliyor Binbaşı'ya.

Kadının mendilini alarak gözlerini siliyor onun - her daim temiz mendili, yeni ütülenmiş, menekşe kokuyor, elbisesinin yenine usturuplu bir biçimde sokuşturulmuş. Rachel kollarını doluyor ona, iyice dayıyor gövdesini ve Simon, kadının göğüslerinin, kalçalarının, bütün vücudunun kendisine yapıştığını hissediyor. Şaşılacak kadar ince bir beli var. Kadının ağzı Simon'ın boynunu sıyırıyor. Sonra birden çekiyor kendini Rachel, kendin-

den tiksinerek uzaklaşıyor, su perileri kadar nazlı, kaçıp kurtulmak istiyor ondan; ama işte tam da bu noktada Simon, aslında ondan sıkılmadığını düşünmeye başlamış oluyor artık.

Rachel, daha önce sahip olduğu kadınlann hiçbirine benzemiyor. Her şeyden önce, saygıdeğer bir kadın o; ve Simon'ın artık keşfetmiş olduğu gibi kadında saygıdeğerlik, işleri içinden çıkılmaz bir biçimde karıştırıyor. Saygıdeğer kadınlar, tabiatlan gereği soğuk olurlar, düşmüş hemcinslerini fuhşa iten sapkınca şehvet duygusundan ve nevrastenik özlemlerden yoksundurlar; yani bilimsel teoriye göre bu, böyle. Oysa bizzat yaptığı keşifler gösterdi ki fahişeleri bu işe iten, doyumsuzluktan ziyade karınlarını doyuramamak olmuş, ama yine de müşterilerinin kendilerinden beklediği biçimde davranmaları lazım. Orospu, öyle hissetmese de arzudan yanar ve zevkten çıldırır görünmek zorunda; bunun için para ödeniyor ona. Ucuz orospular yalnızca çirkin ya da yaşlı oldukları için değil, iyi rol kesemedikleri için ucuzlar.

Oysa Rachel'da durum tersine işliyor. O da rol kesiyor ama tiksinti duyuyormuş gibi yaparak - Rachel'a düşen rol direnmek, Simon'a düşense direnişi kırmak. İğfal edilmek, hükmedilmek, kendi iradesine rağmen becerilmek istiyor Rachel. Tam doruğa ererken -ki burada da acı duyuyormuş gibi rol kesiyor- daima *hayır* diyor.

Bütün bunlara ilaveten kendini küçültüp ona yapışmasıyla, hiçbir gurur sergilemeden sızlanıp yalvarmasıyla, vücudunu Simon'a bir tür bedel olarak sunduğunu ima ediyor - kendisi için harcadığı onca paraya karşılık Simon'a borcunu ödemiş gibi davranıyor, kötü kalpli bankerlerle erdemli ama meteliksiz genç kızları konu edinen abartılı bir melodramdayız sanki. Rachel'ın oynadığı bir başka oyun da, kapana kısılmış, Simon'ın insafına kalmışmış gibi yapması, Paris'in tapon kitap tezgâhlarında satılan müstehcen romanlardaki gibi, hani şu bıyık buran Sultanlar'la korkudan sinmiş cariyeleri anlatan romanlar. Simli perdeler, bukağı vurulu ayak bilekleri. Karpuz gibi memeler.

Ahu gözler falan. Hepsi pek bayağı ama, yine de etkiliyor işte insanı.

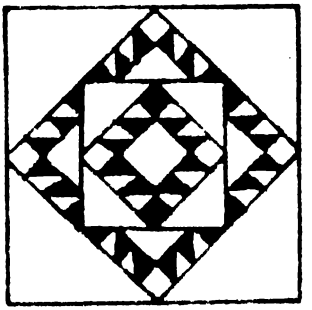
O sefahat gecelerinde ne gibi salaklıklar döküldü acaba Simon'ın ağzından? Pek bir şey hatırlayamıyor. İhtiras ve aşk alevleri, Rachel'a karşı koyamaması, şu, bu, tuhaftır ama, ağzından çıkarlarken kendi de inanıyor bu sözlere. Gündüz saatlerinde ise bir yük Rachel, bir ayak bağı, başından atmak istiyor onu; ama gece olunca bambaşka biri, Simon da öyle. Simon da evet demek istediği yerde hayır diyor. Daha fazla, daha ileri, daha derinlemesine demek istediği yerde. Rachel'a bıçağı vurup - küçük, yüzeysel bir kesik sadece- kanını içmek istiyor, yatak odasının gölgelerle dolu karanlığında çok normal bir istekmiş gibi görünüyor bu. Denetlenemez arzu denebilecek bir şey aldı götürdü Simon'ı; ama yatak çarşaflarının deniz gibi dalgalandığı, Simon'ın sarsıldığı, inlediği, haykırdığı böyle zamanlarda bütün bunlardan ayrı duran bir şey, Simon'ın kendinden ayrı duran bir parçası, üstünde takım elbise, kollarını kavuşturmuş bakıyor, yalnızca meraktan, yalnızca gözlemliyor. Bakalım tam olarak nereye kadar gidecek diye. Nereye kadar?

Tren Toronto'da gara girerken bu düşünceleri arkasında bırakmaya çalışıyor Simon. Garda bir atlı araba tutup seçtiği oteli söylüyor sürücüye; şehrin en iyi oteli değil bu -gereksiz biçimde para saçmak istemiyor- ama bir ahır da değil, ne de olsa pirelere ve hırsızlara yem olmaya hiç niyeti yok. Arabayla sokaklarda ilerlerken ilgiyle bakıyor etrafına - sıcak ve tozlu, her cins taşıtla dolu sokaklar, ağır aksak ilerleyen at arabaları, faytonlar, koçular. Her şey yeni ve canlı, hızlı ve pırıltılı, basmakalıp ve kendiyle barışık, hepsinde taze para ve taze boya kokusu. Çok kısa sürede servetler yapılmış burada, daha da yapılıyor. Bildik mağazalar ve ticarethaneler, bir de şaşılacak kadar çok banka. Yemek yenecek yerlerin hiçbiri umut vaat etmiyor. Kaldırımlarda yürüyen insanlar genel olarak refah içinde görünüyorlar, tabii eğer mahrumiyet içindeki dilenci ordularını, kir

pas içindeki raşitik çocuk sürülerini, birçok Avrupa kentinin de görüntüsünü bozan kimi sefil kimi gösterişli orospu güruhlarını saymazsak; yine de, Simon'ın sapıklığı öyle boyutlarda ki, daha hâlâ Londra'nın ve Paris'in hayalini kuruyor o. Oralarda kimse kendisini tanımaz, hiçbir sorumluluk üstlenmek durumunda kalmazdı. Bağ yok, bağlantı yok. Tamamen kaybedebilirdi kendini.

XII

SÜLEYMAN'IN TAPINAĞI

"Hayretler içinde baktım ona. 'Ey Güzel Allah'ım!' diye düşündüm, 'bu, bir kadın olabilir mi? Hem de güzel, yumuşacık bir kadın - hem de daha yalnızca bir genç kız! Mangal gibi yüreği varmış be!' Ona bir şeytan olduğunu, benim böyle korkunç bir işe daha fazla bulaşamayacağımı söyleme isteği de çok güçlüydü içimde; ama öyle güzeldi ki, ne olursa olsun karşı koyamadım işte beni yoldan çıkarmasına..."

JAMES McDERMOTT
Kenneth MacKenzie'ye anlattıkları,
aktaran Susanna Moodie,
Kayranlarda Hayat, 1853

...çünkü kadının yazgısıdır bu
Onca zaman sabır ve sükûtla kalmak, dilsiz bir hayalet gibi beklemek,
Çıkıp da sorgulayan bir ses, bozana kadar sessizlik büyüsünü.
Böyledir iç dünyası acı çeken nice kadının
Güneşsiz ve sessiz ve derinden, yeraltı nehirlerince
Karanlık mağaralardan geçip giden...

HENRY WADSWORTH LONGFELLOW
"Miles Standish'in Gönül Avcılığı", 1858

45

Bradley, Porter ve MacKenzie'nin hukuk büroları, Batı King Sokağı'ndaki yeni ve pek gösterişli bir kırmızı tuğla binada. Girişteki yüksek masada, saçları renksiz, uzun ince yapılı bir genç oturmuş çelik uçlu kalemiyle oynayıp duruyor. Simon kapıdan girer girmez fırlıyor ayağa ve sularını silken bir köpek gibi her tarafa mürekkep damlaları saçıyor.

"Bay MacKenzie sizi bekliyorlar, Efendim" diyor. *MacKenzie* sözünün iki yanında hürmet dolu parantez işaretleri. Ne kadar da genç, diye geçiyor Simon'ın içinden; ilk işi olmalı bu. Halı serili koridordan Simon'a yolu gösteren delikanlı, kalın bir meşe kapıyı vuruyor.

Kenneth MacKenzie kutsal sığınağına çekilmiş. Cilalı kitap rafları, pahalı ciltlerle kaplanmış mesleki kitaplar ve at yarışlarını gösteren üç tabloyla çerçevelemiş kendini. Masasında Bizans tarzında ve ihtişamında sarmal bir mürekkep hokkası. Hiç de Simon'ın beklediği gibi bir adam değil: Ne Perseus gibi kurtarıcı bir kahraman ne de bir Kızılhaç Şövalyesi. Armut gibi küt gövdeli bir adam -dar omuzları ve yünlü ekose yeleğinin altında gönül rahatlığıyla şişmeye devam eden küçük bir göbeği var- iri gözenekli burnu yumru gibi ve gümüş gözlük çerçevesinin ardında iki tane küçük, ama gözlemci göz. Elini uzatarak kalkıyor koltuğundan, gülümsüyor; kunduz gibi iki tane uzun ön dişi var. Simon, adamın on altı yıl önceki halini gözünün önüne getirmeye çalışıyorsa da başaramıyor - gencecikmiş o zamanlar, Simon'ın şimdiki halinden daha genç. Beş yaşındayken bile orta yaşlı bir adam gibi görünüyordu herhalde bu Kenneth MacKenzie.

Bir zamanlar, her şey aleyhteyken -inkâr edilmez delillere, galeyana gelmeye hazır bekleyen halka ve sanığın karman çorman, akıl almaz ifadesine rağmen- Grace Marks'ın hayatını kurtaran adam bu demek. Doğrusu Simon çok merak ediyor bunu nasıl başardığını.

"Dr. Jordan. Çok memnun oldum."

"Bana vakit ayırmanız büyük bir nezaket" diyor Simon.

"Hiç önemli değil. Muhterem Verringer'ın mektubunu aldım; zatınızdan büyük bir hürmetle bahsetmişler, uyguladığınız yöntemle ilgili bilgi de vermişlerdi. Bilime faydası olacak bir yardımda bulunmak büyük mutluluk verir bana; eminim ki siz de duymuşsunuzdur, biz avukatlar, kendimizi gösterme fırsatını asla kaçırmayız. Ama başlamadan önce isterseniz..." Bir sürahi çıkıyor ortaya, purolar. Enfes bir şeri: Bay MacKenzie ağzının tadını biliyor.

"Şu ünlü isyancıyla akrabalığınız yok değil mi?" diye sorarak lafa giriyor Simon.

"Hayır yok, gerçi akrabalığım olmasını tercih ederdim; malum şimdi artık eskisi gibi sakıncalı bir durum değil bu, zaten o kocamış delikanlı affedileli çok oldu, şimdi reformların babası olarak kabul görüyor. Oysa o günlerde büyük bir nefret uyandırıyordu bu adam; öyle ki sırf bu duygu bile, Grace Marks'ın boynuna ipi geçirmelerine yeterdi."

"Nasıl yani?" diye soruyor Simon.

"Gazeteleri dikkatle incelediyseniz, Grace lehine bir çift söz etmiş insanların hepsinin de Bay MacKenzie'yi ve davasını destekleyen kimseler olduğunu görürsünüz. Diğerleri ise onun asılmasından yanaydı, tabii William Lyon Mackenzie'nin de ve tabii cumhuriyetçi duygular beslediğine inanılan başka herkesin de."

"Ama onun bu olayla hiçbir bağlantısı yok ki!"

"Elbette yok. Böyle işlerde bağlantı aranmaz ki. Bay Kinnear adındaki beyefendi bir Tory idi, William Lyon Mackenzie ise yoksul İskoçlarla İrlandalıların ve genel olarak göçmen yerleşimcilerin safında yer almıştı. Bunların hepsi aynı hamurdan, diye düşünülüyordu. Size söyleyeyim, kan ter içinde kalıyordum duruşmalarda. Benim ilk davamdı, biliyorsunuzdur, daha ilk davam; baroya yeni alınmıştım. Ya batacak ya çıkacaktım yani, ama işler öyle bir gelişti ki, bu davayla yıldızım parladı."

"Davayı nasıl üstlenmiştiniz?" diye soruyor Simon.

"Aziz dostum, ben üstlenmedim, *üstüme kaldı*. Başka

herkes Şeytan görmüş gibi kaçıyordu bu davadan. Bizim büro ücretsiz almıştı davayı -sanıkların ikisi de meteliksizdi tabii- ben de buradaki en genç avukattım ve iş bana kaldı; hem de son dakikada, hazırlanmak için bir ayım bile yoktu. 'Bak, evladım' demişti ihtiyar Bradley, 'iş ortada. Herkes biliyor kaybedeceğini, çünkü suçlu olduklarından kimsenin bir kuşkusu yok; ama önemli olan, ne *tarzda* kaybedeceğindir. Hayasızca kaybetmek vardır, bir de şerefinle kaybetmek vardır. Haydi görelim seni, elinden geldiğince şerefli bir biçimde kaybet. Hepimiz arkandayız.' Bana iyilik ettiğine inanıyordu ihtiyar, belki de gerçekten iyilik etmişti."

"Her ikisi de müvekkilinizmiş, bildiğim kadarıyla" diyor Simon.

"Evet. Şimdi geriye baktığımda bunun hata olduğunu anlıyorum, çünkü ikisinin çıkarları birbiriyle çelişiyordu. Zaten hatalı olan pek çok şey vardı o mahkemede; ama o zamanlar yargı uygulaması çok daha gevşekti." MacKenzie, kaşlarını çatarak, sönmekte olan purosuna dikiyor gözünü. Kendisine çok çarpıcı gelen bir şey keşfediyor Simon: Adamcağız purodan hiç hazzetmiyor aslında, yalnızca at yarışı tablolarıyla iyi gideceğine inanmış.

"Demek tanışmışsınız ha, Sessizlikler Kraliçesi'yle?" diye soruyor MacKenzie.

"Böyle mi derdiniz ona? Evet; ben de çok zaman harcadım onun..."

"Masum olup olmadığını anlamak için mi?"

"Deli olup olmadığını anlamak için. Ya da, en azından cinayet zamanında deli olup olmadığını. Bunun da masum olmakla aynı kapıya çıkacağını zannediyorum."

"Size bol şans" diyor MacKenzie. "Şahsen benim asla tam anlamıyla emin olamadığım bir şey bu."

"Cinayetleri hiç hatırlamadığını ifade ediyor; en azından şu Montgomery denen kadının öldürülmesini hatırlamıyormuş."

"Aziz dostum" diyor MacKenzie, "katiller arasında bu türden hafıza kayıplarının ne kadar yaygın olduğunu görseniz

şaşarsınız. İçlerinden pek azı hatırlayabilir kötü bir şeyler yapmış olduğunu. Adamın gövdesini ortadan ikiye böler, etlerini lime lime ederler, sonra da çıkıp şişenin ucuyla yalnızca şöyle bir dürttüklerini öne sürerler. Böyle şeyleri unutmak, hatırlamaktan daha çok işlerine geliyor elbette."

"Grace'teki hafıza kaybı yeterince hakiki görünüyor" diyor Simon, "veya belki de, daha önceki klinik tecrübelerimin ışığında bana öyle görünüyordur. Öte yandan, her ne kadar cinayeti hatırlamıyor görünse de, bu olayı saran hikâyenin her ayrıntısı büyük bir kesinlikle aklında hâlâ - mesela yıkadığı her parça çamaşırı anlatabiliyor; sonra, Göl üzerinden kaçarlarken anlatılan bir tekne yarışı. Teknelerin isimleri bile aklında."

"Anlattıklarını nereden kontrol ettiniz? Herhalde gazetelerdendir" diyor MacKenzie. "Onun da anlatısına ilişkin ayrıntıları aynı kaynaklardan toparlamış olabileceğini düşünmüş müydünüz hiç? Katiller, eğer imkânları olursa kendileri hakkında yazılan her şeyi doymak bilmeden okurlar. Bu işe en az yazarlar kadar hevesli oluyorlar. McDermott, adam boğazlama serüveninde Grace'in kendisine yardım ettiğini öne sürerken, pekâlâ Kingston'da yayınlanan *Chronicle and Gazette*'ten almış olabilirdi bu fikri, daha resmi sorgu yapılmadan önce bu gazete, sanki kanıtlanmış bir olguymuşçasına bahsediyordu bundan. Maktulenin boynundaki düğümü öyle sıkmak için, demişlerdi, iki kişiye birden gerek olduğu apaçık ortada. Saçmalıktan başka şey değil bu; bir düğüme bakıp da tek kişi mi onu öyle bağlamış, iki kişi mi, hatta yirmi kişi mi, bunu söylemek mümkün olamaz. Duruşmada bu düşünceyi yerle bir etmiştim elbette."

"Oysa şu anda yer değiştirmiş, âdeta iddia makamı açısından bakıyorsunuz hadiseye."

"İnsan iki tarafı da görüş açısı içinde tutmalıdır; karşı taraftan gelecek hamleleri kestirebilmenin tek yoludur bu. Maamafih, benim karşımda da gerçekten zorlu biri vardı bu davada. Ama elimden geleni yaptım; bir zamanlar Walter Scott'un dediği gibi, elinden geleni yapmaktan başka da bir şey gelmez zaten insanın elinden. Duruşma salonunda mahşeri bir kalabalık

vardı ve -Kasım soğuğuna rağmen- Cehennem gibi sıcaktı içerisi, ve de çok havasızdı. Yine de, üç saati aşkın bir süre tanıkların bir kısmını sorguladım. Takdir edersiniz ki dayanması zor bir şey bu; gerçi ben de gençtim o zamanlar."

"Yanlış hatırlamıyorsam, sanıkların kanunsuz biçimde tutuklanmış olduğunu öne sürerek başlamışsınız."

"Öyle. Evet, Marks ile McDermott Amerikan topraklarında yakalanmışlardı, Amerikan makamlarından izin alınmadan hem de. Uluslararası sınırların ihlali, *habeas corpus* ve işte benzeri şeylerle ilgili iyi bir konuşma yaptım; ama Mahkeme Reisi Yargıç Robinson umursamadı bile.

Arkasından Bay Kinnear'ın, bir nevi ailesinin yüz karası olmuş bir adam, ahlaken düşük biri olduğunu göstermeye çalıştım; ki bunun doğruluğundan hiç kuşku yoktu. Üstelik hastalık hastasıydı adam. Bunların hiçbirinin, adamın cinayete kurban gitmiş olmasıyla bir alakası yoktu elbette ama özellikle ahlak konusunda elimden gelen her türlü çabayı gösteriyordum; ayrıca o dört insanın, tıpkı bir Fransız farsındaki gibi birbirlerinin yataklarına girip çıktığı bir gerçekti, kim kimin koynunda belli değildi.

Sonra da Montgomery denen o bahtsız kadının itibarını beş paralık etmeye koyuldum. Kendisine kara çaldığımı düşünerek hayıflanıyor falan da değilim, zira o zavallı yaratığın beş para edecek itibarı kalmamıştı zaten. Daha önce bir çocuk doğurmuştu, malum -ve ebenin hayırseverliğine verelim artık, ölmüştü o çocuk- otopside de hamile olduğu ortaya çıktı. Çocuğun babasının Kinnear olduğuna hiç şüphe yoktu, ama yine de ben, kadıncağızı kıskançlık yüzünden boğazlamış esrarengiz bir Romeo yaratmaya çalıştım orada. Ama ne kadar kulağından tutup çeksem de, şapkadan çıkmadı tavşan."

"Belki de tavşan yoktu" diyor Simon.

"Kesinlikle yoktu. Başvurduğum ikinci hile, gömleklerle ilgili bir el çabukluğuydu. Kim hangi gömleği giymekteydi, ne zaman ve neden? McDermott yakalandığında, üstünde Kinnear'ın gömleklerinden biri varmış - ee, n'olmuş? Evin beyinin izniyle ya da izinsiz olarak Nancy'nin, onun eski giysilerini hizmetkârlara

satma âdetinde olduğunu söyledim; böylece McDermott'a Nessos'un Gömleği'ni giydirerek namuslu bir adam yapmıştım onu. Ne yazık ki Kinnear'ın cesedine de alelacele McDermott'ın gömleğini giydirivermişler, işte bu, işleri fena halde karıştırıyordu. Mümkün olduğu kadar bu ikinci durumu boğuntuya getirmeye çalıştıysam da, İddia Makamı balyoz gibi kafama kafama vurdu bunu, hakkı da yok değildi hani.

Bunun üzerine, kapının arkasında bulunan kanlı gömleğin alındığı çerçiye yöneltmeye çalıştım şüpheleri, çünkü aynı giysileri daha önce başka birine de kakalamaya çalışmış. Ama bu da işe yaramadı; çerçinin o gömleği -daha doğrusu onunla birlikte başka bir sürü gömleği- kendi elleriyle McDermott'a satmış olduğuna dair tanık ifadesi vardı ve adam da yer yanlmış içine girmişti sanki. Şu ya da bu nedenle mahkemeye çıkıp kendi boynunu ipe uzatma riskini göze alamadı işte."

"Ödleğin tekiymiş, desenize" diyor Simon.

"Aynen öyle" diye cevaplıyor MacKenzie gülerek. "Grace'e gelince, şunu söylemeliyim ki o da bu konuda bana pek yardımcı olmadı. Sersem kız, tutup maktulenin elbisesiyle gelmişti duruşma salonuna, bu ortaya çıkınca hem basın hem halk kıyameti kopardılar; gerçi o zaman şimdiki aklım olsaydı, derdim ki, Bakın işte buradan belli, günahsız ve vicdanı azapla yanmayan bir ruh olduğu, hatta belki de Grace'in deliliğine kanıt olarak ileri sürerdim bunu. Ama o zamanlar ar damarımız çatlamamıştı daha.

Bunların yanında Grace de işleri epey bir karıştırdı. Yakalandığı vakit, Nancy'nin nerede olduğunu bilmiyorum, demiş. Sonra resmi sorgu sırasında Nancy'nin kilerde ölü yattığından şüphelendiğini söylemiş, gerçi onun oraya atıldığını görmemiş miş ama. Mahkemede de bu sefer, McDermott'ı, Nancy'yi saçından sürükleyip merdivenden aşağı yuvarlarken gördüğünü anlattı, İtirafı olarak kabul edilen şeyde de öyle söylemiş - *Star*'ın yayımladığı o küçücük metin, İtirafından yapılan çok kısa bir özetti aslında. Ancak Grace, kadını boğazlanırken gördüğünü söyleyecek kadar ileri götürmedi işi hiç."

"Ama sonradan size itiraf etmiş bunu" diyor Simon.

"Öyle miymiş? Hatırlamıyorum ben..."

"Cezaevi'nde" diyor Simon. "Nancy'nin kana bulanmış gözlerinin peşini hiç bırakmadığını anlatmış size; yahut da Bayan Moodie, sizin öyle dediğinizi yazıyor."

MacKenzie, rahatsız bir biçimde koltuğunda pozisyon değiştirerek yere çeviriyor bakışlarını. "Hiç kuşku yok ki kötü bir halet-i ruhiye içerisindeydi Grace" diyor. "Zihni allak bullak olmuş, melankolinin pençesine düşmüştü."

"Peki o gözler?"

"Bayan Moodie, ki kendisine sonsuz saygım vardır," diyor MacKenzie, "biraz basmakalıp bir hayal gücüne ve abartma eğilimine sahip. Konu edindiği insanları, asla kullanmış olamayacakları kelimelerle, çok belagatli bir şekilde konuşturuyor, mesela McDermott'ı alın, elifi görse mertek sanacak bir adam - ben ki onun savunmasını üstlenmiştim, ağzından birkaç tane doğru dürüst laf alıp da bir cümleyi bir araya getirene kadar göbeğim çatlıyordu- Grace deseniz, daha çocuk sayılırdı ve hiçbir eğitim almamıştı. Gözlere gelince, insan ille de görmek istediği şeyi sonunda kafasında yaratır. Her gün tanık sandalyesinde defalarca doğrulanmaktadır bu."

"Yani göz falan yoktu?"

MacKenzie bir daha pozisyon değiştiriyor. "Vallahi, kitaba el basıp yemin edemem o gözlerden bahsetti diye" diyor, "Grace, mahkemede işe yarayacak, yani bir nevi itiraf oluşturacak tek bir şey söylememişti, yalnızca Nancy öldüğü için üzüldüğünü söyledi. Hoş, gerçi herkes söyleyebilirdi bunu."

"Evet, öyle" diyor Simon. Şimdi artık, bu göz meselesinin Bayan Moodie'den kaynaklanmış olmadığına dair şüpheler var içinde ve o kadının yazdıkları arasında kim bilir başka nelerin, MacKenzie'nin masal anlatmadaki ustalığından kaynaklandığını merak etmeye başlıyor. "Ama bir de McDermott'ın sözleri var, yani tam asılmadan önce söyledikleri."

"Evet, evet; darağacında yapılan açıklamalar daima gazetelere çıkar."

"Peki niye bu kadar uzun süre bekledi acaba?"

"Son ana kadar cezasını hafifleteceklerini umuyordu, Grace'e yaptıkları gibi. İkisinin suçlarının eşit olduğuna inanıyordu o, dolayısıyla cezaları da eşit olmalıydı; hem baltayla kadını doğradığını falan itiraf etmesi gerekeceği için, ip kesin bir şekilde boynuna geçmeden önce Grace'i suçlaması mümkün değildi."

"Oysa Grace, kendisi daha az zarar görerek onu suçlayabilirdi" diyor Simon.

"Kesinlikle öyle" diye cevaplıyor MacKenzie. "Gerekli olduğunda da çekinmedi zaten bundan. Şeytan'ın dostluğu darağacına kadardır! Çelik gibi sinirleri var o kadının. Erkek olsaydı, iyi avukat olurdu."

"Ama McDermott'ın cezası hafifletilmedi tabii" diyor Simon.

"Elbette hafifletilmedi! Böyle bir şey beklemesi delilikti zaten ama yine de öfkeden gözü döndü. Bunun da yine Grace yüzünden olduğuna inanıyordu -onun gözünde Grace, bütün herkesi kafaya almıştı- ve işte o noktada, gözlerinden okuyabildiğim kadarıyla, intikam almak istedi."

"Anlaşılabilir bir şey" diyor Simon. "Yanlış hatırlamıyorsam, Grace'in de onunla birlikte kilere inip kendi mendiliyle Nancy'yi boğduğunu söylemiş."

"Evet, öyle bir mendil bulundu gerçekten. Ama bu yeterli kanıt değil. Adam zaten başka başka bir sürü hikâye anlatmış bulunuyordu ve daha başından adı yalancıya çıkmıştı."

"Yine de" diyor Simon, "Şeytan'ın avukatlığını üstlenecek olursak - sırf bir adamın adı yalancıya çıkmış diye, her söylediği yalan olacak demek değildir bu."

"Kesinlikle doğru" diyor MacKenzie. "Bakıyorum da büyüleyici Grace'imiz çok eğlenceli bir kovalamacaya sokmuş sizi."

"O kadar eğlenceli değil" diyor Simon. "Kendimi çaresiz hissettiğimi itiraf etmek zorundayım. Söyledikleri gerçeğe uyuyor gibi; tavırları çok içten ve samimi; yine de, bir biçimde onun ipiyle kuyuya inemeyeceğim duygusundan, bana yalan söylüyor olduğu şüphesinden kurtaramıyorum kendimi."

"Yalan" diyor MacKenzie, "ağır bir kelime gerçekten de. Size yalan söyleyip söylemediği midir merak ettiğiniz? Bir de şöyle bakalım - Şehrazat yalan mı söylüyordu sizce? Kendi açısından bakarsak, hayır; haddizatında anlattığı masallar, Yalan ve Gerçek gibi kesin kategorilere sokulamaz. Tamamen başka bir âleme aittir onlar. Belki Grace Marks da yalnızca anlatması gerekenleri anlatmıştır size, kendi arzuları doğrultusunda."

"Neymiş o arzular?" diye soruyor Simon.

"Sultan'ı eğlendirerek merakını canlı tutmak" diyor MacKenzie. "Kesin darbeyi geciktirmek. Sizin gidişinizi ertelemek ve o odada, mümkün olduğu kadar onun yanında kalmanızı sağlamak."

"İyi ama ne anlamı var ki bunun?" diyor Simon. "Beni eğlendirerek hapisten kurtulamaz."

"Zaten ben de amacının bu olduğunu sanmıyorum" diyor MacKenzie. "Her şey çok açık değil mi sizce? O zavallı kızcağız, size âşık olmuş. Bekâr, genç denebilecek, kötü bir şöhreti olmayan bir erkek, uzun zamandır manastır hayatı yaşayan, karşı cinsin ahbaplığından mahrum kalmış olan bir kadına çok çekici gelecektir. Sizi gündüz düşlerinin başlıca nesnesi yaptığından hiç şüphem yok benim."

"Kesinlikle böyle değil" diyor Simon, yine de kızararak. Eğer Grace ona âşıksa, bu sırrı olağanüstü bir başarıyla saklamış demektir.

"Oysa ben de diyorum ki, kesinlikle böyle! Aynı şey bizzat benim başıma geldi ya da buna çok benzeyen bir şey; Toronto'daki hapishane hücresinde saatler geçirdim onun yanında, ipi mümkün olduğu kadar uzun tutarak oynayıp duruyordu benimle. Bana vurgundu ve hep gözünün önünde olmamı istiyordu. Öyle iç eritici, öyle rüya gibi bakışları vardı ki! Elimi elinin üstüne koysam, kollarıma atılmaya hazırdı hemen."

Simon'ın midesi bulanıyor. Kendini beğenmiş pis cüce, iki dirhem bir çekirdek giyinmiş bir de, patlıcan burnuna bakmadan! "Sahi mi?" diyor hiddetini belli etmemeye çalışarak.

"Tabii ya" diyor MacKenzie. "Asılacağına inanıyordu, biliyorsunuz. Korku, müthiş bir afrodizyaktır; bir gün denemenizi tavsiye ederim. Biz avukatlara sık sık Aziz George rolü biçilir, en azından bir süre için. Kayalıklarda zincire vurulu bir kız bulursunuz, tam da bir canavar tarafından yutulmak üzeredir üstelik, kızı kurtarırsınız ve sizin olur. Genç kızlarla böyle olur hep, değil mi? Ben de baştan çıkmaya teşne değildim diyemem doğrusu. Çok genç ve narindi o zamanlar; ama kuşkusuz hapishane hayatı kartlaştırmıştır onu."

Öfkesini gizlemek için öksürüyor Simon. Abazan kalmış kart zamparalar gibi konuşuyor herif, nasıl da fark etmedi deminden beri? Malın gözü bir kerhaneci. Aklı donuna düşmüş taşralı dürzü. "Böyle bir şey asla söz konusu olmamıştır" diyor. "Benim durumumda yani." Oysa o sanmıştı ki, gündüz düşleri bir tek kendisi için kurulmuş, işte şimdi şüphelenmeye başlıyor. Gerçekten de, Grace dikişine nakışına bakıp bir yandan hikâyesini anlatırken, acaba gerçekten ne düşünüyor Simon hakkında?

"Ben çok şanslıydım" diyor MacKenzie, "Bay Kinnear'la ilgili dava önce görüldüğü için - tabii Grace'in de şansı buydu. Onun Kinnear'ın vurulmasına yardım etmiş olamayacağı herkes için aşikârdı; Nancy cinayetine gelince, kanıtlar ancak tali düzeydeydi - her iki cinayet için de öyleydi ya aslında. Grace, suçun faili olarak değil fiile iştirak etmekten hüküm giydi, zira aleyhine kanıtlanabilen yegâne şey, cinayet öncesinde McDermott'ın niyetini biliyor olması ve bunu ihbar etmemesiydi; McDermott işini bitirdikten sonra bunu da kimseye haber vermemişti. Mahkeme Reisi bile ona merhamet gösterilmesini tavsiye etmişti, nitekim lehine dilekçe veren birkaç nüfuzlu kişinin de yardımıyla onun hayatını kurtarmayı başardım. O zamana dek her ikisine de ölüm cezası verilmiş ve dava kapatılmıştı, zira ikinci davanın ayrıntılarına girmenin gereksiz olduğuna hükmedilmişti; dolayısıyla Grace, hiçbir zaman Nancy Montgomery cinayetinden yargılanmadı."

"Peki ya yargılanmış olsaydı?" diye soruyor Simon.

"İpten kurtaramazdım onu. Karşımda çok güçlü bir kamuoyu bulurdum. Asılırdı."

"Ama size göre masumdu o" diyor Simon.

"Tam tersine" diye cevaplıyor MacKenzie. Şerisinden bir yudum alıyor, nazikçe siliyor ağzını, uzaklara dalıp gidercesine hafif gülümsüyor. "Hayır. Bana göre, kesinlikle suçluydu."

46

Ne yapıyor acaba Dr. Jordan ve ne zaman geri gelecek? Gerçi ne yapmakta olduğunu galiba tahmin ediyorum. Toronto'da insanlarla konuşuyor, benim suçlu olup olmadığımı anlamaya çalışıyor; oysa anlayamayacak. Suçluluk sizin yaptıklarınızdan kaynaklanmaz, başkalarının size yaptıklarından kaynaklanır, hâlâ anlayamıyor bunu.

İlk adı Simon. Annesinin niye ona bu ismi koyduğunu merak ediyorum, yahut babasının. Benim babam bize isim koymakla uğraşmazmış hiç, hep Annem ile Pauline Teyzeme düşermiş bu. Havari Aziz Petrus'tan ötürü mü koymuşlar acaba? Onun asıl adı Şimeon'muş ve Rabbimiz, balıkçılık yaparak insanlığa hizmet etmesini uygun görmüş. Ama bir de Saftirik Simon vardır. Panayır yolunda börekçiye rastlamış. Ve demiş ki, Şu sattıklarından bir tadayım, ama cebinde de tek kuruş yokmuş bu arada. McDermott öyleydi işte, karşılığını ödemeden her şeyi alabileceğini sanıyordu; Dr. Jordan da öyle. Onun için üzülmüyor da değilim aslında. Zaten hep zayıftı, gördüğüm kadarıyla gün geçtikçe daha da zayıflıyor. İçten içe onu kemiren bir tasası olduğuna inanıyorum ben.

Bana niye bu adı koyduklarına gelince, o ilahiden ötürüdür herhalde. Annem böyle bir şey söylemedi gerçi, ama onun bana söylemediği o kadar çok şey var ki.

> Güzel Hakkın Rahmeti! Ne güzel adı bile
> Kurtardı işte benim gibi bir sefili!
> Gaip iken ben, bak bulundum bile,
> Kör iken gözlerim, görürüm şimdi.

İnşallah bu ilahiden geliyordur adım. Bulunmuş olmak hoşuma giderdi. Görmek hoşuma giderdi. Görülmek de öyle. Acaba Hakkın gözünde bu ikisi bir midir? Kitab-ı Mukaddes'te

dediği gibi, *Çünkü şimdi bir aynanın karanlığıdır baktığımız; oysa o gün gelince, yüz yüze bakacağız.*

Yüz yüze diyor, demek ki birbirine bakan iki taraf var.

Bugün Banyo Günü. Korselerimizi çıkarmadan ikişer ikişer yıkanma yerine, gruplar halinde çırılçıplak yıkanacağımıza dair söylentiler var; bunun zaman kazandıracağını hem de daha ekonomik olacağını söylüyorlar, çünkü daha az su kullanılırmış, oysa ben çok hayasızca buluyorum bu düşünceyi ve böyle yapmaya kalkarlarsa yetkililere şikâyette bulunacağım. Gerçi, şikâyetçi olmamalıyım belki de, zira bu tip şeyler hep bizi sınamak için gönderilir, diğer şeylerin hepsine, çoğunlukla katlandığım gibi, buna da katlanmam lazım. Banyolar zaten yeterince tatsız, ta ne zamandan kalıp artık sümük gibi olmuş kirli sabunlar yüzünden yerdeki taşlar kayıyor hep, hem daima bir Müdiranım gözcülük eder bize; gerçi böylesi daha iyi belki, çünkü o başımızda beklemese, o zaman da birbirlerine su falan atarlar. Kışın donarak ölecekmişim gibi geliyor, ama bu yaz sıcağında, o kadar tere ve pisliğe bulanmış olunca, ki artık mutfaklarda çalıştığımız için iki katına çıkıyor bunlar, soğuk suya pek aldırış etmiyorum, hatta canlandırıyor insanı.

Banyo faslından sonra bir süre düz dikişle uğraştım. Hapishanede erkek üniformaları gecikiyor hep, çünkü buraya giriş yapan suçluların sayısı gün geçtikçe artıyor, hele bir de bu cinnetlik sıcaklarda, insanlar kendilerini kaybedip birbirlerini doğruyorlar; sonuçta, bir çift ele daha ihtiyaçları var ve beni de bu işe verdiler. Tıpkı bir fabrikada olduğu gibi, burada da hazırlanması gereken siparişler ve doldurulması gereken kontenjanlar var.

Annie Little tahta sırada yanıma oturmuştu, bana iyice yanaşarak fısıldadı, Grace, Grace, yakışıklı mı, şu genç doktor? Çıkaracak mı seni hapisten? Âşık mısın ona, bence âşıksındır.

Saçmalayıp durma, diye fısıldadım ben de, boş boş konuşma, hayatımda kimseye âşık olmadım ben ve bu saatten sonra da böyle işlere kalkışmaya niyetim yok. Yaşadığım sürece hapis yatacağım, burası böyle işlere göre bir yer mi Allah aşkına? Haydi âşık olduk diyelim, burada olur mu?

Annie, otuz beş yaşında, benden büyük ama bazen aklı başından gidiverdiği yetmez gibi, bir de hep çocuk kalmış. Cezaevi'nde oluyor böyle, kimileri ruhen hep aynı yaşta kalıyorlar; buraya getirildikleri zamanki yaşta.

Haydi bırak inatlaşmayı, dedi dirseğiyle dürterek. Şöyle kimsenin görmeyeceği bir kuytuda, iyi bir herife itirazın olmaz herhalde, kime ne zararı olacak canım? Hem sen çok hinsin, dedi fısıldayarak, istersen yer de bulursun zaman da, Bertha Flood, aletlerin durduğu sundurmada yapmıştı gardiyanın biriyle, ama yakalandı, sen yakalanmazsın, senin elin çok çabuk, kendi babaanneni yatağında öldürürsün de, kimsenin ruhu duymaz vallahi. Burnundan domuz gibi sesler çıkartarak gülmeye başladı sonra.

Son derece şerefsiz bir hayat sürmüş olmalı bu kadın.

Kesin gürültüyü, dedi nöbetçi Müdiranım, yoksa isminizi yazarım. Yeni bir Baş Müdiranım atandı ya, bugünlerde çok sıkı tutuyorlar işi; çok fazla yaramazlık yaparsanız, saçınızı kesiyorlar.

Öğle yemeğinden sonra Müdür'ün evine gönderildim. Dora yine oradaydı, çünkü Dr. Jordan'ın ev sahibesiyle anlaşmış, çok fazla çamaşır olduğu günlerde bize gelebilecekmiş; her zamanki gibi dedikodu doluydu ağzı. Bildiklerinin yarısını anlatacak olsaymış, birileri insan içine çıkamayacak duruma düşermiş, siyah ipeklere bürünüp oyalı mendillerle dolaşan ne riyakârlar biliyormuş o, sanki pek şerefli insanlarmışçasına öğleden sonraları şiddetli baş ağrılarına tutulurlar; başkaları da işlerini ona göre ayarlarlarmış, ama Dora'ya yutturamazlarmış, adamın ciğerini okurmuş o. Diyordu ki, Dr. Jordan gideli hanımı salonu arşınlayıp duruyormuş, ya pencereden dışarıyı gözlüyormuş hep ya da öyle gamlı gamlı oturuyormuş; şaşmamak gerekmiş ama buna, öteki gibi bunun da kaçıp gideceğinden korkuyormuş kadın. O da giderse kim çekermiş onun nazını niyazını, kim etrafında dört döner dururmuş.

Clarrie, genellikle Dora'nın anlattıklarını dinlemez bile. Yüksek sınıflarla ilgili dedikodularla ilgilenmez o; yalnızca çu-

buğunu tüttürüp Hmmm der. Ama bugün ilk defa ağzını açıp dedi ki, Bana ne, elalemin keyfinin kâhyası mıyım, avluda tavuklarla horozların itişmesini seyrederim daha iyi, arkasından da, Allah'ın bu insanları kirli çamaşır çıkarsınlar diye dünyaya gönderdiğini söyledi, çünkü o güne dek bundan başka bir işe yaradıklarını görememişti. Dora da, Vallahi o işe de iyi yarıyorlar hani, dedi, ben ne kadar çabuk yıkasam onlar da o kadar çabuk kirletiyorlar, hem de ikisi birden, işin aslı, el birliğiyle kirletiyorlar.

Kanımı dondurmuştu bu sözler, ne demek istediğini sormadım. Dr. Jordan hakkında kötü şeyler söylemesini istemiyordum hiç, çünkü genel olarak baktığımda çok iyi davranmıştı bana, hem bu yeknesak ve çileli hayatıma renk katan yegâne insandı o.

Dr. Jordan döndüğünde hipnotize edileceğim. Her şey ayarlandı; Jeremiah, aslında Dr. DuPont olarak düşünmeliyim onu, çünkü ona böyle seslenmeyi unutmamam gerekiyor, neyse, o beni hipnotize edecek, diğerleri de izleyecek ve dinleyecekler. Müdür'ün karısı her şeyi anlattı, korkmama gerek olmadığını söyledi, çünkü iyi niyetli dostlar arasında olacakmışım ve yapmam gerekenler, sandalyede oturup Dr. DuPont söylediğinde uykuya dalmaktan ibaretmiş. Ben uyurken sorular soracaklarmış. Bu yolla hafızamı geri getireceklerini umuyorlarmış.

Hafızamın geri gelmesini isteyip istemediğimden emin olmadığımı söyledim ona ama istediklerini yapacaktım elbette. Müdür'ün karısı ise benim kendilerine yardım etmeye hazır olmamdan büyük memnuniyet duyduğunu belirtti ve bütün kalbiyle bana inandığını, masumiyetimin ortaya çıkacağından hiç şüphe etmediğini söyledi.

Akşam yemeğinden sonra Müdiranım elimize örgü verdi ve hücrelerimize götürüp boş saatlerimizde yapmamızı istedi, çoraplar yetişmeyecekmiş yoksa. Yazın epey geç saatlere kadar aydınlık oluyor hava, bizim için kandil yağı harcamaları gerekmiyor.

Şimdi örgümü örüyorum. Örgüde hızlıdır elim, yalnızca çorapsa, yani öyle fantezi desenler falan yapılmayacaksa, hiç bakmadan örebilirim. Örerken düşünüyorum da: Bir Yadigâr Albümüm olsaydı, ne koyardım içine? Bir parça dantel, annemin şalından. Bir parça kırmızı yün, Mary Whitney'nin bana ördüğü çiçekli eldivenlerden. Bir parça ipek, Nancy'nin o güzel şalından. Kemik bir düğme, Jeremiah'dan. Bir papatya, Jamie Walsh'un bana yaptığı papatya zincirinden.

McDermott'tan hiçbir şey, çünkü onu hatırlamak istemiyorum.

Peki ama bir Yadigâr Albümü nasıl olmalı? Yalnızca hayatınızdaki iyi şeylere mi yer olmalı onda, yoksa her şeye mi? Birçok kimse, hayatlarında hiç görmedikleri manzaraları, hiç tanık olmadıkları olayların resimlerini de koyuyor albümlerine, Dükler ve Niagara Şelalesi gibi mesela, ki bence sahtekârlık bu. Ben de öyle mi yapardım? Yoksa kendi hayatıma karşı dürüst mü olurdum?

Bir parça kaba yün, Cezaevi elbisemden. Bir parça kanlı iç eteği. Bir mendil, beyaz zemin üstüne mavi çiçekli. Düğün-çiçekleri.

47

Ertesi sabah, güneş doğduktan hemen sonra, otelin arkasındaki ahırdan kiraladığı bir atla Richmond Hill'e doğru yola çıkıyor Simon. Binicisi durmadan değişen bütün kiralık atlar gibi bu da pek dikbaşlı, ağzı geme gelmiyor hiç, iki kere de Simon'ı çitlerin üstüne fırlatmaya kalkıyor. Ama ondan sonra yatışıyor hayvan ve kendi bildiğinden şaşmadan, eşkin adım gidiyor gönülsüz gönülsüz; gerçi arada bir canlanıp binicisini sarsarak götürdüğü de oluyor. Yol tozlu ve tekerlek izleri yüzünden çok sarsıyor ama yine de Simon'ın umduğundan iyi ve dinlenip su almak için birkaç kez yol kenarındaki hanlarda mola verdikten sonra, öğle üzeri Richmond Hill'e varıyor Simon.

Pek kasabaya benzemiyor burası. Bir bakkaliye dükkânı, bir nalbant ve etrafta bir sürü başıboş at var. Han, Grace'in anlattığı olmalı. İçeri giriyor Simon, biftek ile bira söylüyor ve bir zamanlar Bay Kinnear'a ait olan evin yerini soruşturuyor. Hiç şaşırmış görünmüyor hancı: Belli ki Simon, orayı soran ilk kişi değil. Aslını soracak olursan, diyor hancı, cinayetler yeni işlendiği sıralar hepsi üşüşmüştü buraya, o zamandan beri de her daim evi görmeye gelen bir grup insan olur mutlaka. Kasaba, yalnızca bu olayla tanınıyor olmaktan bıkmış usanmış: Ona kalırsa, maziyi mazide bırakmak lazım artık. Ama insanlar ille de trajedi istiyorlar işte, ille gelip aval aval bakacaklar; çok yakışıksız buluyor bunu. Belayı olduğu yerde bırakacaklarını da sanmamalısınız ha - bir parça koparıp yanlarında götürmek istiyorlar. Bir kısmı gerçekten de yanında bir şeyler götürecek kadar azıtmış işi - araba yolundan çakıl toplayan mı dersiniz, bahçedeki tarhlardan çiçek koparan mı. Şimdi evin sahibi olan beyefendi o kadar rahatsız edilmiyor gerçi, artık az geliyor insanlar. Yine de, öyle boş meraktan gelenlere yüz vermez.

Simon, kendisininkinin boş merak olmadığı konusunda güvence veriyor ona: Bir doktor o ve Grace'le ilgili tetkiklerde

bulunuyor. Zaman kaybı, başka bir şey değil, diyor hancı, çünkü Grace suçluydu. "Güzel kadındı" diye de ekliyor, onu tanımış olmaktan bir çeşit gurur duyduğu belli. "Kızın yere bakanından, suyun sessiz akanından kork, demişler. O sakin mi sakin görünüşünün altında ne dolaplar çevirdiğini dünyada bilemezdin."

"O zamanlar ancak on beşindeymiş sanırsam" diyor Simon.

"Ama on sekiz diye yutturabilirdi kendini. Çok yazık, o genç yaşında böyle kötülükler düşünebilmesi." Fazla serbest davranışlarına rağmen Bay Kinnear'ın iyi bir beyefendi olduğunu söylüyor hancı ve Nancy Montgomery'nin de, günahkâr hayatına rağmen genellikle sevildiğini. McDermott'ı da tanırmış; aslan gibi bir delikanlıymış çocuk ve Grace'e uymuş olmasa iyi bir hayat kurabilirmiş kendine. "Çocuğu baştan çıkaran oydu, boynuna ilmeği geçiren de yine o kız oldu." Kadınların daima paçayı kolay kurtardığını söylüyor adam.

Jamie Walsh'u da soruyor Simon, ama Jamie Walsh gitmiş. Şehre diyor kimileri; kimi de Birleşik Devletler'e gittiğini söylüyor. Kinnear'ın evi satılınca Walsh'lar çıkmak zorunda kalmışlar. Aslında o zamanki insanlardan pek kimse kalmamış çevrede, öyle çok alan satan, öyle çok gelen giden olmuş ki o günlerden beri; herkesin gözü komşunun tavuğundaymış.

Kuzeye doğru yoluna devam eden Simon, Kinnear'ın mülkünü bulmakta fazla zorlanmıyor. Evin içine kadar girmeye niyeti yoktu aslında -yalnızca uzaktan bakmayı düşünüyordu- ama Grace'in zamanında yeni olan bahçenin meyve ağaçları o kadar büyümüş ki, evin görüntüsünü neredeyse kapatıyor. Farkında olmadan araba yolunu yarılıyor Simon ve daha ne olduğunu kendi de anlayamadan atını mutfakların yanındaki çite bağlayıp ön kapıya varıyor.

Ev, hayalinde canlandırdığından daha küçük ve biraz daha bakımsız. Sütunlu veranda boyanmak istiyor, gülleri de yabani ot bürümüş, tek tük, hastalıklı çiçekler görünüyor yalnızca.

Bakmaktan ne anlarlar ki, diye soruyor kendi kendine Simon: soysuzca bir macera duygusundan ve marazi bir meraka gömülmekten başka? Bir muharebe alanını ziyaret etmek gibi: Hayal gücünün gösterdiklerinden başka görecek hiçbir şey olamaz. İşin gerçeğiyle karşılaşınca her zaman hayal kırıklığına uğrar insan.

Yine de vuruyor ön kapıyı, sonra bir daha vuruyor. Gelen giden yok. Tam dönüp gidecekken açılıyor kapı. Bir kadın duruyor eşikte, zayıf, mahzun yüzlü, yaşlı değil ama yaşlanmakta, koyu renk basmadan ağırbaşlı bir elbise giyip önlük bağlamış. Yaşasaydı Nancy Montgomery'nin de aynı böyle olacağını düşünüyor Simon.

"Evi görmeye geldiniz" diyor kadın. Bir soru değil bu. "Bey evde yok, ama sizlere etrafı gösterme talimatı aldım."

Kalakaldı Simon: Nereden biliyorlardı geleceğini? Hancının söylediklerine rağmen, buraya hâlâ bir sürü ziyaretçi mi geliyor ne? Bir dehşet müzesine mi döndü yoksa burası?

Kâhya kadın -öyle olsa gerek- kenara çekilerek ön hole alıyor Simon'ı. "Kuyuyu da merak ediyorsunuzdur, herhalde," diyor. "Hep sorarlar da."

"Kuyu mu?" diyor Simon. İçeride bir kuyu olduğunu bilmiyordu. Belki de yaptığı yolculuğun ödülü, olayla ilgili yepyeni ayrıntılar öğrenmek olacak, daha önce hiç sözü edilmemiş ayrıntılar. "Hangi kuyu?"

Tuhaf tuhaf bakıyor kadın. "Üstü kapalı bir kuyu, Efendim, tulumbası yeni. Kuyu hakkında bilgi istiyorsunuzdur muhakkak, insan ev alırken kuyusuna da bakar."

"Ama ben alıcı değilim ki" diyor Simon telaşlanarak. "Satılık mı?"

"Elbette satılık. Yoksa ne diye göstereyim ki size? Üstelik ilk defa satışa çıkarılmıyor. Burada oturanlar asla huzur bulamamıştır. Yani öyle şeyler falan yok, hayalet falan, gerçi olabileceğini de düşünebilirsiniz tabii. Ben zaten kilere inmekten hiç hazzetmiyorum. Ama bakmaya gelen meraklılar ilk oraya gidiyorlar."

Ters ters bakıyor kadın: Madem alıcı değil, ne işi var burada? Simon, kendisinin de bakmaya gelen meraklılardan biri olduğunu düşünsün istemiyor. "Ben doktorum" diyor.

"Haa" diyor kadın, şimdi anlaşıldı der gibi kurnazca başını sallayarak. "Öyleyse siz *evi* görmek istiyorsunuz. Evi görmek isteyen pek çok doktor gelir buraya. Onlar diğerlerinden daha çok geliyorlar, avukatlardan bile. Siz de bunun için geldiniz o halde. Evet, işte burası oturma odası, piyano buradaymış, bana öyle dediler, Bay Kinnear'ın zamanında Nancy Montgomery'nin çaldığı piyano. Bülbül gibi sesi varmış diyorlar. Müziğe çok yetenekliymiş." Simon'a gülümsüyor, bahşettiği ilk gülümseme bu.

Tam bir tur yapıyor Simon. Yemek salonunu, kütüphaneyi, kışlık mutfağı geziyor; yazlık mutfağı, ahırı ve "McDermott alçağının geceleri yattığı" bölmeyi. Üst kattaki yatak odalarını -"Bu odalarda ne işler dönüyordu, bir tek Allah bilir"- ve Grace'in küçük odasını. Mobilyalar tamamen değişmiş tabii. Daha yoksul, daha döküntü. Simon, eskiden nasıl göründüğünü getirmeye çalışıyor gözünün önüne ama beceremiyor.

Artık rehberlik işinde kaşarlanmış olan kâhya kadın, kileri en sona saklıyor. Bir mum yakıp önden iniyor, adımına dikkat etsin diye Simon'ı uyararak. İçerisi loş, kuytularda örümcek ağları. Topraktan ve saklanan zerzevattan olacak, küf kokuyor. Kâhya kadın, "Tam burada bulmuşlar Bay Kinnear'ı" diyor iştahlı iştahlı, "Nancy de şu duvarın arkasındaymış. Gerçi ne diye saklamaya uğraşmışlar, bilmiyorum. İşlenen suç er geç meydana çıkar, çıktı da. O Grace'i asmamış olmaları büyük hata ve böyle söyleyen tek kişi de ben değilim."

"Eminim değilsinizdir" diyor Simon. Yeterince baktı, gitmek istiyor artık. Ön kapıda bir teklik veriyor kadına -böylesi münasip gelir- o da başını sallayıp hemen cebine atıyor zaten. "Kasabadaki kilisenin bahçesinde mezarları da görebilirsiniz," diyor. "Üstlerinde isim yok ama bulursunuz. Bir tek onların mezarları daire biçiminde çitle çevrili."

Simon teşekkür ediyor. Utanmazca röntgene yattıktan sonra sıvışıyormuş gibi hissediyor kendini. Ne cins bir röntgenci

o? İyice azıtmış bir röntgenci anlaşılan, çünkü şimdi de dosdoğru Presbiteryen kilisesine gidiyor; bulması kolay, görünürdeki tek kuleli yapı bu.

Kilisenin arkasında mezarlık var, bakımlı ve yeşil, ölüler sıkı bir denetim altında tutuluyor. Öyle başıboş yabani otlar yok burada, çaputa dönmüş çelenkler, karışıklık ve intizamsızlık yok; Avrupa'nın barok çiçek düzenlemelerine de rastlanmıyor. Melekler yok, çarmıha gerilmiş Hz. İsalar yok, saçmalık yok. Presbiteryenlerin gözünde Cennet, olsa olsa bir bankaya benzer, her bir ruh fişlenip deftere işlenir ve münasip göze yerleştirilir.

Aradığı mezarlar hemen belli ediyor kendilerini. Her birinin çevresinde ahşap direklerden yapılma bir çit, mezarlıkta bir tek onlarda var böyle çitler: Belli ki mezardakiler kaçamasın diye, çünkü cinayete kurban gidenler mezarlarından kalkıp dolaşmakla nam salmıştır. Anlaşılan Presbiteryenler bile itibar ediyor hurafelere.

Thomas Kinnear'ın çiti beyaza boyanmış, Nancy Montgomery'ninki siyaha, belki de kasabanın onunla ilgili yargısını ifade ediyor bu: Cinayete kurban gitsin gitmesin, sağlam pabuç değil. İkisi aynı mezara gömülmemiş - skandalı bayrak gibi sallamanın âlemi yok. Tuhaf, Nancy'nin mezarı, Kinnear'ınkinin ayak ucunda ve ona dik açı yapıyor; yani yatakların kenarına koyulan kilimler gibi bir bakıma. Büyük bir gül ağacı, Nancy'nin adasını neredeyse tamamen örtmüş -demek sokaklarda dağıtılan o eski şiirdeki kehanet doğru- ama Thomas Kinnear'ın mezarı asma falan dolmamış. Nancy'nin mezarından bir gül koparıyor Simon, Grace'e götürmeyi düşünür gibi oluyor bir an, sonra vazgeçiyor.

Toronto'ya dönerken, hiçbir cazibesi olmayan bir handa geçiriyor geceyi. Pencereler öyle kir pas içinde ki, neredeyse dışarısı görünmüyor, battaniyelere ise küf kokusu sinmiş; tam onun yattığı odanın altında bir grup kaba saba ayyaş, gece yarısını epey geçtiği halde âleme devam ediyorlar. Taşrada seyahatin

tatsızlıkları işte bunlar. İstenmeyen ziyaretçilere karşı kapısına sandalye dayıyor Simon.

Sabah erkenden kalkıp gece boyu edindiği sinek ısırıklarını kontrol ediyor. Oda hizmetçisinin getirdiği ılık su dolu küçücük teknenin içine kafasını sokuyor, aynı zamanda aşağıda mutfak hizmetçisi olarak görevli kız; su, soğan kokuyor.

Nuh-u nebi zamanında kesilmiş bir domuzun pastırması ve yaşını göstermeyen bir yumurtayla kahvaltısını ettikten sonra, yoluna devam ediyor Simon. Dışarıda tek tük insan var; bir at arabasının, tarlasındaki kurumuş bir ağacı kesmeye uğraşan oduncunun, bir hendeğe işemekte olan amelenin yanından geçiyor. Tarlaların üstünde yer yer asılı kalmış sabah pusu, ışık yükseldikçe rüyalar gibi dağılıp gitmekte. Hava dumanlı, yol kenarındaki otlar çiy yüklü; at, geçerken gördüğü otları tıkınıp duruyor. Simon, pek de gayret göstermeden durdurmaya çalışıyor onu, sonra bırakıyor rahvan gitmeye. Çok avare hissediyor kendini, hiçbir hedefi ve gayreti yok.

Öğle üzeri trene binmeden önce yapacağı bir iş daha var. Mary Whitney'nin mezarını ziyaret etmek istiyor. Onun gerçekten var olduğundan emin olmak istiyor.

Adelaide Sokağı'ndaki Metodist Kilisesi, demişti Grace; Simon, notlarına baktı. Mezarlıkta mermerlerin yerini cilalı granit almaya başlamış, manzum kitabeler de seyrekleşiyor; mezarların görkemi büyüklüklerinden ve sağlamlıklarından geliyor artık, süslerinden değil. Metodistler, anıtları anıtsal olsun isterler; bloklar halinde, şaşmaz ve yanılmaz, babasının defter-i kebirinde, kapatılmış hesapların altına kalın uçlu siyah kalemle düşülen notlar gibi: *Tamamı Ödendi.*

İsimleri okuyarak dolaşıyor sıra sıra mezarlar arasında - Bigg Ailesi ile Stewart Ailesi, Fluke Ailesi ile Chamber Ailesi, Cook Ailesi ile Randolph Ailesi ve Stalworthy Ailesi. Sonunda buluyor bir köşede: Küçük, gri bir taş, aradan geçen on dokuz yıldan daha yaşlı gibi. *Mary Whitney*; yalnızca bir isim, başka hiçbir şey yok. Ama zaten Grace, ancak ismi yazdırmaya parasının yettiğini söylemişti.

İnanç, bir alev gibi ısıtıyor Simon'ın içini -öyleyse, hikâyesi doğru- ama aynı hızla sönüyor alev. Böyle fiziksel kanıtlar neye yarar ki? Sihirbazlar şapkadan bir teklik çıkarmıyor mu? Ve teklik gerçek bir teklik, şapka da gerçek bir şapka olduğu için, bunun gerçek olduğuna inanıyor seyirci. Bu da yalnızca bir taş işte: Bir taş. Hem üstünde tarih falan yok ki, belki de bunun altında yatan Mary Whitney, Grace Marks'la hiçbir bağlantısı olmayan biridir. Yalnızca bir isimdir belki, taşın üstünde bir isim, Grace onu burada görmüş ve hikâyesini kurarken kullanmıştır. İhtiyar bir kadın olabilir, bir aile kadını olabilir, bir bebek olabilir, her şey olabilir.

Hiçbir şey kanıtlanmış değil. Ama hiçbir şey çürütülmüş de değil.

Kingston'a dönerken birinci mevkide seyahat ediyor Simon. Tren hemen hemen dolu, o kalabalıktan kurtulmak için bu masrafa değer. Doğu yönünde ilerleyip de Toronto'dan uzaklaşırken, Richmond Hill ile çiftlikleri ve çayırları gerilerde kalırken, dönüp buralarda, bu bereket ve huzur dolu kırlarda yaşamanın nasıl bir şey olacağını düşünmeye başladığını fark ediyor Simon; mesela Thomas Kinnear'ın evinde, Grace de kâhyası olacak. Kâhya değil yalnızca: Onun kapatması ve gizli metresi. Herkesten saklayacak onu, başka bir ad altında.

Ağır ağır tadına varılan hazlarıyla miskin ve gevşek bir hayat olurdu bu. Grace'i oturma odasında bir sandalyeye kurulmuş dikiş dikerken hayal ediyor Simon, lambanın ışığı düşmüş yüzünün bir yanına. Ama niye yalnızca bir metres olsun ki? Birden düşünüyor da Simon, hayatı boyunca rastladığı bütün kadınlar içinde, evlenmek isteyeceği tek kişi Grace Marks. Birden belirdi bu düşünce kafasında ama bir kez belirince de evirip çeviriyor, üstünde duruyor. Bir yandan, keskin bir istihzayla düşünüyor da Simon, annesinin sıralayıp durduğu koşulların tümünü karşılayacak tek kadın da yine Grace olurdu ya da neredeyse tümünü: Sözgelimi, zengin değil Grace. Ancak hoppalığa kaçmayan bir güzelliği, can sıkıcı olmaya kaçmayan bir evcimen-

liği var, tavırlarında sadelik ve sağduyu ve ihtiyat var. Üstelik dikiş-nakış işlerinde müthiş maharetli bir kadın, onun tığ işlerinin Bayan Faith Cartwright'ınkileri gölgede bırakacağına şüphe yok. Annesinin bu açıdan hiçbir şikâyeti olamaz.

Sonra bir de Simon'ın kendi koşulları var. Grace'in bir yerlerinde bir ihtiras alevi yanıyor, bundan emin Simon, ama onu bulup çıkarmak biraz çaba gerektiriyor. Üstelik Simon'a minnettar da olacaktır Grace, gönülsüzce de olsa. Minnettarlık kendi başına çekmiyor Simon'ı, gönülsüzlük kısmı hoşuna gidiyor.

Ama bir de James McDermott var. Grace o konuda gerçeği mi anlattı bakalım? Gerçekten de iddia ettiği kadar tiksiniyor ve korkuyor muydu o adamdan? McDermott'ın ona dokunduğu kesin; ama nereye kadar ve ne kadarı Grace'in rızasıyla? Böyle olaylar, sonradan geriye dönüp bakınca, yaşandıkları anın sıcaklığından uzaklaşılınca, farklı görünür göze; bunu hiç kimse Simon'dan iyi bilemez ve bu kadında neden durum değişsin ki? İnsanlar kendilerini aldatırlar, mazeretler uydururlar, olabilecek en temiz biçimde işin içinden sıyrılmaya bakarlar. Peki ya bir gece, oturma odasındaki lambanın ışığı altında Grace, onun duymak isteyeceklerinden fazlasını anlatırsa?

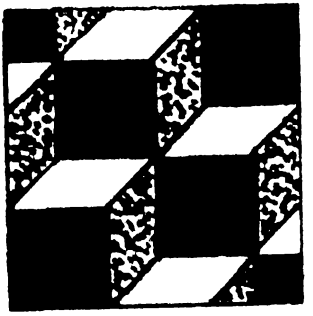
Ama o duymak istiyor.

Delilik bu tabii; sapkınca bir fantezi, cani olmasından kuşkulanılan biriyle evlenmekmiş. Peki ama ya cinayetlerden önce tanımış olsaydı onu? Bunu düşünüyor, reddediyor. Cinayetlerden önce Grace, şimdi tanıdığı kadından tamamen farklı biri olmalıydı. Pek yontulmamış bir genç kız; canayakın, şahsiyetsiz, tatsız tuzsuz. Dümdüz bir manzara.

Cani, cani, diye fısıldıyor kendi kendine. Bir cazibesi var gerçekten, hatta neredeyse bir kokusu. Serada yetişen gardenyalar gibi. Pırıl pırıl, gösterişli, ama aynı zamanda da sinsi. Grace'i kendine doğru çekmiş ağzını ağzına dayarken, fısıldadığını hayal ediyor Simon: *Cani*. Kızın boynuna damga gibi vuruyor bu sözcüğü.

XIII

PANDORA'NIN KUTUSU

Kocam çok dahiyane bir İspiritoskop geliştirmişti... Etki altına girmiş olan insanlar tarafından hareket ettirilen ve mesajlarla isimlerin harf harf yazılmasını sağlayan o tahtaya elimi bile sürmeyi reddetmiştim. Ama bir gün tek başımayken ellerimi tahtaya koyup sordum, "Elimi havaya kaldıran bir ruh mudur?" ve tahta ileri doğru fırlayarak cevap verdi, "Evet."...

Benim de sık sık düşünmüş olduğum gibi, bütün bunların *kendi* zihnimin bir oyunu olduğunu düşüneceksinizdir belki ama zihnim, onun sahibi olan benden çok daha akıllı olmalıydı ki, birbiriyle bağlantılı ve çoğu zaman da anlaşılması güç, karmaşık malzemeyi, daha ben hakkında bir kelime bile bilmezken harf harf döküveriyordu ortaya, ancak iletişim kesilip de Bay Moodie bunları bana okumaya başlayınca öğreniyordum neden bahsedildiğini. Kardeşim Bayan Traill, bu tür iletişimlerde çok güçlü olan bir Medyumdur ve yabancı dillerde de mesajlar alıyor. İletişim kurduğu ruhlar çoğu zaman istismar ediyorlar kendisini, ona çirkin tarzlarda hitap ediyorlar... Bakın, delirmiş ya da kötü ruhlar tarafından ele geçirilmiş olduğumu düşünmenizi istemiyorum. Hepinizin böylesine muhteşem bir deliliğin pençesine düşmesini dilerdim.

SUSANNA MOODIE
Richard Bentley'ye Mektup, 1858

Bir gölge önüm sıra gezer,
Sen değil, ama sana benzer.
Ey İsa, mümkün olsaydı eğer
Bir tek saatçik olsun görüşmek
Sevdiğimiz bir ruhla, anlatırdı bize
Kimlerdendir ve nerelerde gezer!

ALFRED LORD TENNYSON
Maud, 1855

Zihnimin Yarıldığını hissettim-
Beynim yırtılmış ayrılıyordu sanki-
Birleştirmeyi denedim -Dikiş üstüne Dikiş-
Ama yamaları tutturamadım ki.

EMILY DICKINSON
yak. 1860

48

Bayan Quennell'ın evinde, kütüphanede bekliyorlar, düz arkalıklı iskemlelere oturmuş her biri -çok da belli etmeden- her biri kapıdan yana dönmüş, hafif aralık kapı. Siyah biyeler ve püsküllerle çevrili maron kadife perdeler -Episkopal kiliselerindeki cenazeleri hatırlatıyorlar Simon'a- sımsıkı kapalı; küre biçimli bir lamba yanıyor. Masanın ortasında duruyor lamba, uzun, meşe masanın; hepsi masanın çevresinde oturuyor, sessizce beklemede hepsi, ölçülü, terbiyeli ve ihtiyatlı bir biçimde oturmuşlar, duruşmanın başlamasını bekleyen bir jüri heyeti gibi.

Oysa Bayan Quennell rahat, uysal bir edayla kucağında kavuşturmuş ellerini; mucizeler beklemekte ama belli ki, ne cinsten olursa olsun bir mucize olduğunda şaşırmayacak. Profesyonel bir rehber havası var onda, mesela, diyelim ki Niagara Şelalesi'nin bütün o ihtişamı onun için çok sıradan bir şey artık ama yine de oranın acemisi olanların kendinden geçişini seyrettikçe onlar kadar zevkleniyor. Müdür'ün karısı, dini bütün bir merhamet ifadesi takmış suratına, tevekkülle terbiye edilmiş bir ifade, Muhterem Verringer ise nasıl yapıyorsa yapıyor, hem şefkat dolu hem de tasvip etmez görünmeyi başarıyor; gözlük takmadığı halde, sanki gözlüğü varmış gibi bir ışıltı gözlerinin etrafında. Simon'ın solunda oturan Lydia, bulutsu, parlak bir elbise giymiş, ışık vurdukça beyaza dönen leylak rengi şanjanlı kumaştan, yakası, o güzel köprücük kemiklerini gösterecek kadar oyuk; nemli bir müge rayihası yükseliyor kızdan. Heyecandan, mendiliyle oynayıp duruyor; ama gözleri Simon'ınkilerle karşılaştığı anda, gülümsüyor.

Simon'a gelince, yüzünün kuşkucu ve pek de şirin olmayan bir tebessümde takılı kaldığını hissediyor; ama sahte bir yüz bu, onun altında, kamaval yerindeki bir çocuk kadar meraklı Simon. Hiçbir şeye inanmıyor, bir katakulli bekliyor ve işin üçkâğıdını çözmeye hevesleniyor, ama bir yandan da şaşırtıl-

mayı diliyor içten içe. Bunun tehlikeli bir ruh hali olduğunun farkında: Nesnelliğini koruması lazım.

Kapı vurulup biraz daha aralanıyor; Dr. Jerome DuPont, Grace'i elinden tutmuş giriyor içeri. Grace'in başında başlık yok, lüle lüle saçları kıpkırmızı parlıyor lambanın ışığında. Beyaz bir yaka takmış, daha önce hiç üstünde görmemişti bunu Simon; ve şaşılacak kadar genç görünüyor. Korka korka yürüyor, sanki gözleri körmüş gibi oysa iri iri açılmış gözleri, ürkerek, titreyerek, solgun ve sessiz bir itaatle Dr. DuPont'a sabitlenmiş; o anda farkına varıyor ki Simon, kendisinin ondan boş yere beklediği, bu bakışlardı işte.

"Görüyorum ki hepiniz toplanmışsınız" diyor Dr. DuPont. "Gösterdiğiniz ilgiye çok memnun oldum ve güvene de diyebileceğimi umuyorum. Lambanın masadan kaldırılması lazım. Sizden rica edebilir miyim, Bayan Quennell? Bir de, ışığı kısılsın lütfen. Kapı da kapatılmalı."

Bayan Quennell sessizce kalkıp bir köşedeki sehpanın üstüne koyuyor lambayı. Muhterem Verringer kapıyı sıkı sıkı kapatıyor.

"Grace buraya oturacak," diyor Dr. DuPont. Sırtı perdelere dönük oturtuyor onu. "Yeterince rahat mısın? Güzel. Sakın korkma, buradaki hiç kimse senin kötülüğünü istemez. Ona her şeyi açıkladım, yapması gereken yalnızca beni dinlemek ve sonra da uyumak. Anladın mı, Grace?"

Grace başını sallıyor. Kaskatı oturuyor yerinde, dudakları sımsıkı kapalı, cılız ışıkta gözbebekleri kocaman. Elleri iskemlenin kollarını kavramış. Bu tavrın aynısını hastane koğuşlarında çok gördü Simon - ağrısı olanlarda ya da ameliyat edilmeyi bekleyenlerde. Hayvani bir korku.

"Bu, tamamen bilimsel bir yöntemdir" diyor Dr. DuPont. Grace'e değil, orada bulunan diğerlerine söylüyor. "Lütfen Mesmerizme ve benzeri bütün düzenbazlıklara dair düşüncelerinizi unutunuz. Braid'in sistemi tamamen mantıksal ve sağlamdır, üstelik Avrupalı uzmanlar tarafından kuşkuya yer bırakmayacak şekilde doğruluğu kanıtlanmıştır. Sinirlerin bilinçli bir biçimde

gevşetilerek yeniden düzenlenmesini içermektedir, süje ancak ondan sonra nöro-hipnotik uykuya sokulabilir. Aynı durumu, sırt yüzgeçlerine dokunduğumuzda balıklarda da gözlemleyebiliriz, hatta kedilerde de; ancak tabii daha karmaşık yapılı organizmalarda hadisenin sonuçları da daha karmaşık oluyor. Ani hareketlerden ve gürültü yapmaktan kaçınmanızı önemle rica edeceğim, zira bunlar süjede şoka, hatta yıkıma sebep olabilir. Grace uyuyana kadar tamamen sessiz kalmanızı rica ediyorum, ondan sonra alçak sesle konuşabilirsiniz."

Grace, sanki aklından kaçmayı geçiriyormuş gibi kapıya bakıyor. Simon, onun vücudundaki titreşimleri hissedebiliyor neredeyse, öylesine gergin, çelik bir tel gibi. Hiç bu kadar dehşet içinde görmemişti Grace'i. Onu buraya getirmeden önce Dr. DuPont neler söyledi ya da yaptı acaba? Sanki neredeyse adamın onu tehdit ettiğini düşünecek; ama Dr. DuPont onunla konuşurken de, başını kaldırıp büyük bir güvenle bakıyor Grace. Korktuğu her ne ise Dr. DuPont değil.

DuPont, daha da kısıyor lambayı. Güçlükle görünen bir duman, odanın havasını ağırlaştırıyor gibi. Renkli cam parçalarını andırırcasına parlayan gözleri hariç, Grace tamamen bir gölge haline geldi şimdi.

DuPont, işleme başlıyor. İlk olarak ağırlık, uyuşukluk telkin ediyor; sonra kollarıyla bacaklarının su yüzünde gezinir gibi, sürüklenir gibi olduğunu söylüyor Grace'e, suya batarmışçasına gitgide gömüldüğünü, gömüldüğünü. Yatıştırıcı bir yeknesaklık var sesinde. Grace'in gözkapakları sarkıyor; derin ve düzgün nefes alıp veriyor,

"Uyuyor musun, Grace?" diye soruyor Dr. DuPont.

Ağır ve ölgün, ama işitilebilir bir sesle "Evet" diyor Grace.

"Beni işitebiliyorsun."

"Evet."

"Yalnızca beni mi işitebiliyorsun? Güzel. Uyandığında, burada olup bitenlerin hiçbirini hatırlamayacaksın. Şimdi, daha da derinlere git." Bir an duruyor. "Lütfen, sağ kolunu kaldır."

Kol, tam yere paralel olana kadar yavaş yavaş, bir iple

çekiliyormuş gibi kalkıyor. "Kolun" diyor Dr. DuPont, "demir bir çubuk. Kimse bükemez onu." Dönüp odadakilere bakıyor. "Denemeyi arzu eden var mı?" Simon kalkacak gibi oluyor, ama riske girmemeye karar veriyor sonra; bu aşamada henüz ne ikna edilmek istiyor o, ne de hayal kırıklığına uğramak. "Yok mu?" diyor Dr. DuPont. "Öyleyse bana izin verin." İki elini, Grace'in ileri uzanmış koluna bastırıp bütün gücüyle abanıyor. "Bütün gücümü veriyorum" diyor. Kol bükülmüyor ama. "Güzel. Kolunu indirebilirsin."

"Gözleri açık" diyor Lydia, şaşkın; birer yarımay gibi, sadece gözaklarının görünmesinden ötürü dehşete düşmüş.

"Bu normaldir" diyor Dr. DuPont, "önemli bir şey değil. Bu durumda süjelerin, gözleri kapalıyken bile belli objeleri ayırt edebildiği anlaşılmıştır. Sinir sistemimizin organizasyonundan kaynaklanan ilginç bir özellik olsa gerek, ancak insan zihninin saptayamadığı bir duyum organının da burada rolü olduğunu zannediyorum. Neyse, biz işimize bakalım."

Kalbini dinler gibi eğiliyor Grace'in üstüne. Sonra gizli cebinden kare biçimli bir kumaş parçası -açık gri renkli sıradan bir kadın peçesi- çıkarıp yumuşak bir hareketle örtüyor Grace'in başına, hafif dalgalanarak yüzüne dökülüyor peçe. Karşılarında yalnızca bir insan başı var şimdi ve ardında da, asgari denebilecek ölçüde görünen, belli belirsiz yüz hatları. Kefen çağrışımına karşı koymak mümkün değil.

Fazla teatral, fazla bayağı, diye düşünüyor Simon; on beş yıl öncesinin taşra kasabalarındaki salon toplantıları kokuyor buram buram; hımbıl bakkallar ve azlı özlü konuşan çiftçiler ve de bunların fettan karılarının doldurduğu toplantı salonlarında, nabza göre şerbet veren şarlatanların, transandantal saçmalıkları geveleyerek ya da tıbbi konularda düzmece nasihatler vererek ceplerini doldurması geliyor aklına. Dalga geçmemek için kendini zor tutuyor Simon; ama yine de, ensesi ürperiyor.

"Çok.. çok tuhaf görünüyor" diye fısıldıyor Lydia.

"'Kim bir cevap ya da tashih umabilir? Peçenin ardından, peçenin ardından?'" diyor Muhterem Verringer, alıntı sesiyle konuşmakta. Şaka mı yapıyor, emin olamıyor Simon.

"Efendim?" diyor Müdür'ün karısı. "Haa, tabii - sevgili Bay Tennyson."

Alçak sesle "Konsantrasyona yardımcı oluyor bu" diyor Dr. DuPont. "İçe yönelen bakışlar, dışarıdan görülmedikleri zaman daha da keskin olur. Şimdi, Dr. Jordan, güven içinde yol alabiliriz geçmişe doğru. Kendisine ne sormamı arzu edersiniz?"

Simon, nereden başlayacağını düşünüyor. "Kinnear'ın evini sorun ona" diyor.

"Hangi bölümünü?" diye soruyor Dr. DuPont. "Kesin olmak zorundayız."

Simon, "Verandayı" diyor, ne de olsa yumuşak ve hafif başlangıçlardan yanadır o.

"Grace" diyor Dr. DuPont, "Bay Kinnear'ın evindeki verandadasın. Ne görüyorsun?"

"Çiçekler görüyorum" diyor Grace. Sesi ağır, nem yüklü hava gibi. "Günbatımı. Çok mutluyum. Burada kalmak istiyorum."

"Şimdi de" diyor Simon, "ayağa kalkarak eve girmesini söyleyin ona. Ön holün yer döşemesindeki kapağa doğru gitsin, kilere inen kapağa."

"Grace" diyor DuPont, "şimdi de..."

Ansızın kapı vurulur gibi tok bir ses, tek bir kez, küçük bir patlamayı andırıyor. Masadan geldi, yoksa kapı mı vuruldu sahiden? Lydia hafif bir çığlık atarak Simon'ın eline yapışıyor; elini çekmesi kabalık olur şimdi -hele kız, böyle yaprak gibi titrerken- çekmiyor o da.

"Hşşş!" diyor Bayan Quennell, keskin bir fısıltı. "Bir ziyaretçimiz var!"

"William!" diye hafiften bağırıyor Müdür'ün karısı. "Biliyorum benim canım, bir tanem bu! Küçücük bebeğim!"

"Çok rica ediyorum," diyor Dr. DuPont terslenerek. "Seansta değiliz!"

Peçenin altından Grace, huzursuz bir biçimde kıpırdanıyor. Müdür'ün karısı mendiline sümkürüyor. Simon, bir bakış atıyor Muhterem Verringer'a. Bu kadar loş ışıkta yüzündeki ifadeyi okumak güç; ızdırap dolu bir tebessüme benzetiyor yine de, gazı olan bebeklerinki gibi.

"Korkuyorum" diyor Lydia. "Işığı açın!"

"Şimdi olmaz" diye fısıldıyor Simon. Kızın eline hafif hafif vuruyor.

Bir yere vurulur gibi üç tok ses daha, ısrarla içeri girmek isteyen biri kapıyı vuruyor sanki. "Olacak iş değil bu" diyor DuPont. "Lütfen gitmelerini rica ediniz."

"Deneyeceğim" diye cevaplıyor Bayan Quennell. "Ama bugün Perşembe. Perşembeleri gelmeye alışıklar." Başını öne eğerek ellerini birleştiriyor. Bir dakika kadar sonra bir dizi küçük küçük, kesik ses, bir avuç dolusu çakıl çıngırdayıp duruyor sanki. "İşte," diyor Bayan Quennell, "galiba oldu."

Bir şeyin yardımıyla olmalı bu, diye düşünüyor Simon - ya bir suç ortağı var ya da kapının dışında, masanın altında falan bir aygıt. Ne de olsa, Bayan Quennell'ın evi burası. Evini nasıl donattığını kim bilebilir? Oysa oradakilerin ayaklarından başka bir şey yok masanın altında. Nasıl oldu bütün bunlar? Sırf burada oturmakla bile şapşal yerine koydurdu kendini, cahil bir kukla, kolayca kandırılabilen bir sersem durumuna düşürdü. Ama şimdi kalkamaz.

"Teşekkür ederim" diyor DuPont. "Doktor bey, kestiğimiz için bağışlayınız lüften. Artık devam edebiliriz."

Simon, avcundaki elin, Lydia'nın elinin giderek daha çok bilincine eriyor. Küçük bir el bu ve sıcacık. Aslında rahat edilemeyecek kadar samimi bir ortam var odada. Biraz uzaklaşmak isterdi ötekilerden, ama Lydia demir bir pençe gibi kavrıyor onu. İnşallah kimse görmez, diye geçiyor Simon'ın içinden. Kolu karıncalanıyor; bacak bacak üstüne atıyor. Ansızın Rachel Humphrey'nin bacakları geliveriyor gözlerinin önüne, çıplak bacakları - yani çoraplar hariç tabii, ve Simon'ın elleri o bacakların üstünde, kadın onunla boğuşurken bacaklarını tutuyor. Daha doğrusu boğuşuyormuş gibi yaparken, bir yandan da kirpiklerinin arasından, neredeyse kapalı duran gözleriyle onun üzerindeki kendi etkisini tartıyor. Kumaz bir yılanbalığı gibi kıvranıyor. Bir tutsak gibi yalvarıyor. Kayıyor teni, terden bir deri var üstünde, belki onun teri belki Simon'ın, nemli saçları yüzünü ört-

müş, ağzını kapamış, her gece aynı. Tutsak. Simon'ın dilini gezdirdiği yerlerde saten gibi parlıyor teni. Devam edemez.

"Ona sorun bakalım" diyor, "James McDermott'la ilişkisi olmuş mu hiç?" Bu soruyu sormayı düşünmemişti oysa; en azından başlangıçta değil ve asla bu kadar dolaysız biçimde değil. Ama -şimdi çok iyi anladığı gibi- en çok öğrenmek istediği şey değil mi bu?

DuPont, dümdüz bir sesle soruyu tekrarlıyor Grace'e. Bir anlık sessizlik; sonra gülüyor Grace. Ya da biri gülüyor; Grace'in sesi gibi değil. "İlişki mi, Doktor? Neyi kastediyorsunuz?" İnce bir ses, giderek de inceliyor, su kadar ince; ama yine de orada mevcut, tam anlamıyla tetikte. "Ah Doktor, ne kadar ikiyüzlü birisiniz siz! Bütün derdiniz, onu öptüm mü, onunla yattım mı. Onun kapatması oldum mu! Öyle, değil mi?"

"Evet" diyor Simon. Allak bullak oldu ama bozuntuya vermemeye çalışmalı. Bir dizi tek kelimelik cevap bekliyordu oysa, yorgunluk ve uyuşukluk yüzünden ağzından zorla dökülen evetler ve hayırlar bekliyordu; kendi kesin taleplerine zorunlu olarak verilen bir dizi uykulu karşılık. Öyle kör parmağım gözüne bir üçkâğıt değil bu iş. Grace'in sesi olamaz bu; iyi o zaman, kimin sesi peki?

"Elinize yapışan o küçük haspayla yapmayı o kadar istediğiniz şeyi, ben McDermott'la yaptım mı, yapmadım mı?" Kupkuru bir kıkırdama.

Lydia hızla soluyor ve ateş değmiş gibi çekiyor elini. Grace'ten bir kahkaha daha. "Madem o kadar merak ediyorsunuz, söyleyeyim. Evet. Dışarıda buluşurdum onunla, bahçede, üstümde geceliğimle, ay ışığında. Onun göğsüne yaslanır, beni öpmesine izin verirdim ve bana dokunmasına, her yanıma, Doktor, sizin de dokunmak istediğiniz yerlerime, çünkü daima bilirim ben, o küçücük, havasız dikiş odasında karşımda otururken ne düşündüğünüzü bilirim. Ama hepsi bu kadardı, Doktor. Yalnızca bu kadarına izin verdim. Parmağıma takmış oynatıyordum onu, Bay Kinnear'ı da. İkisi de benim çaldığım havaya göre oynuyordu!"

"Nedenini sorun ona" diyor Simon. Neler olduğunu anlayamıyor ama anlamak için son şansı olabilir bu. Kafasını toplayıp dosdoğru ilerlemeli bu yolda. Kendi sesi, bir kurbağanınki kadar cırtlak geliyor kendi kulaklarına.

"Bakın şöyle solurdum" diyor Grace. Çok yüksek perdeden, erotik bir inilti çıkıyor ağzından. "İki kırıtır, bir cilve yapardım. Ne istersem yapacağını söylerdi adam." Kıkır kıkır gülüyor. "Peki neden? Aman Doktoor, her şeyin nedenini sorup duruyorsunuz. Her işe burnunuzu sokuyorsunuz, yalnızca burnunuzu soksanız yine iyi. Çok meraklı bir adamsınız! Biliyorsunuz Doktor, insanın başına ne gelirse meraktan gelir. Yanınızdaki o küçük fareye dikkat edin; tabii o küçücük, tüylü fare deliğine de!"

Muhterem Verringer kıkır kıkır gülüyor, hayretler içinde Simon; belki de öksürüyordur canım.

"Bu ne küstahlık!" diyor Müdür'ün karısı. "Burada oturup böyle bir kepazeliği dinleyemem! Lydia, derhal kalk!" Kalkar gibi oluyor; eteği hışırdıyor.

"Lütfen" diyor DuPont. "Sabır gösteriniz. Bilimin yararı, terbiye kurallarından önce gelir."

Simon'a kalırsa iş tamamen çığrından çıkmaya başlıyor. İnisiyatifi ele almalı, en azından denemeli; Grace'in, onun aklından geçenleri okumasına engel olması şart. Hipnoz etkisi altında olanların başkalarının zihnini okuyabildiği söylenmişti kendisine, ama hiç inanmamıştı. "Sorun ona" diyor kararlı bir sesle, "23 Temmuz 1843, Cumartesi günü, Bay Kinnear'ın evindeki kilere inmiş mi?"

"Kiler" diyor DuPont. "Kileri gözünün önüne getirmelisin, Grace. Zaman içinde geriye git, uzamda aşağılara in..."

O yeni, incecik sesiyle "Evet" diyor Grace. "Hole girip kapağı kaldırıyorum; kilerin merdiveninden aşağı iniyorum. Fıçılar, viski, kum dolu sandıklarda sebzeler. Hepsi yerde duruyor. Evet, kilere indim."

"Orada Nancy'yi görüp görmediğini sorun."

"Evet, onu gördüm." Sessizlik. "Sizi görebildiğim gibi, Doktor. Peçenin ardından. Sizi duyabiliyorum da üstelik."

DuPont şaşırmış görünüyor. "Alışılmışın dışında" diye mırıldanıyor, "ama hiç vaki olmamış değil."

"Yaşıyor muydu?" diye soruyor Simon. "Onu gördüğünde henüz yaşıyor muydu?"

Grace, gülmemek için zor tutuyor kendini. "Kısmen yaşıyordu. Yahut kısmen ölmüştü. Birinin" -yüksek perdeden bir cıvıldama- "onu bu sefil durumdan kurtarması gerekiyordu."

Muhterem Verringer, bütün gücüyle iç geçiriyor. Simon, kendi kalbinin atışlarını duyabiliyor. "Onu boğmasına yardım ettin mi?" diyor.

"Onu boğan, benim mendilimdi." Yepyeni bir cıvıltı, bir kıkırdama. "Ne güzel deseni vardı!"

"Rezalet" diye mırıldanıyor Verringer. Grace için ettiği onca duayı düşünüyor olsa gerek, tabii harcadığı onca kâğıdı ve mürekkebi de. Mektuplar, dilekçeler, inanç.

"O mendili kaybettiğime çok yazık oldu; çok uzun zamandır yanımdaydı. Annemin mendiliydi o. Keşke alsaymışım Nancy'nin boynundan. Ama James almama izin vermedi işte, üstelik altın küpeleri de aldırmadı bana. Kan olmuştu gerçi ama yıkardık n'olcak."

"Sen öldürdün onu" diye nefes nefese konuşuyor Lydia. "Ben öyle olduğunu hep biliyordum zaten." Hani ille de sesine bir şey yakıştırılacaksa, hayranlık olurdu bu.

"Onu mendil öldürdü. Eller mendili tutuyordu" diyor ses. "Ölmesi gerekiyordu. Günahın bedeli ölümdür. Ama bu sefer beyefendi de öldü, bir kere de böyle oluversin. Hayat müşterektir, ölüm de!"

"Ayy Grace" diye inliyor Müdür'ün karısı. "Hiç böyle bilmezdim ben seni! Bunca yıl hepimizi kandırdın!"

Şen şakrak devam ediyor ses. "Kes be zırvalamayı" diyor. "Siz kendinizi kandırdınız! Ben Grace değilim! Grace'in bu işle bir ilgisi yok!"

Odada kimseden çıt çıkmıyor. Ses vıcıltıya dönüşüyor şimdi, yüksek perdeden küçük bir müzik, arı gibi. "Asırlık kaya yarıl önümde, Bırak saklanayım senin içinde! Yarılmış bağrından akan, sular ile kan..."

"Sen Grace değilsin" diyor Simon. Odanın sıcaklığına rağmen, her yanının buz kestiğini hissediyor. "Grace değilsen, kimsin sen?"

"Yarıl önümde... Bırak saklanayım..."

"Cevap ver" diyor DuPont. "Sana emrediyorum!"

Kapı vurulması gibi bir dizi ses daha, ağır, ritmik, biri ayağında nalınlarla masaya çıkmış dans ediyor sanki. Sonra bir fısıltı: "Emredemezsin. Cevabı kendin bul!"

"Ben biliyorum, bir ruhsun sen" diyor Bayan Quennell. "Trans halinde bulunan insanlar aracılığıyla konuşabiliyor bunlar. Bizim maddi organlarımızdan istifade ediyorlar. İşte bu da Grace'in vücudundan konuşuyor. Ama bilirsiniz, yalan söylerler bazen."

"Ben yalan söylemiyorum!" diyor ses. "Ben yalanı aştım! Artık yalan söylemeye ihtiyacım yok!"

"Her söylediklerine inanmayacaksınız" diyor Bayan Quennell, bir çocuktan ya da hizmetçiden bahsediyor sanki. "James McDermott olabilir bu, Grace'in adını kötüye çıkarmak için gelmiştir buraya. Suçu ona yıkmak için. Hayattayken yaptığı son iş de bu olmuştu zaten ve kalbinde kinle ölenler, çoğunlukla yeryüzü gezegeninde hapsolur kalır."

"Lütfen, Bayan Quennell" diyor Dr. DuPont. "Ruh falan değil bu. Burada tanık olduğumuz şey, doğal bir hadise olmalı." Biraz çaresiz çıkıyor sesi.

"James değil" diyor ses, "kıçının kılı ağarmış düzenbaz seni!"

"O halde, Nancy" diyor Bayan Quennell, bu hakaretten gocunmuş gibi bir hali yok hiç. "Genellikle kaba olurlar," diyor. "Küfrederler bize. Bazıları kızgındır - hayata fazla bağlı olan, ölmüş olmayı kendine yediremeyen ruhlardır bunlar."

"Nancy değil, kaz kafalı! Nancy konuşamaz, tek kelime edemez artık, o boynuyla konuşsun da göreyim. Ne güzel bir boyundu, bir zamanlar! Hem zaten Nancy kızgın değil ki artık, hiç kafasına takmıyor, Nancy benim arkadaşım. Artık anlıyor, paylaşmak istiyor. Haydi, Doktoor" diye cilveleşiyor ses. "Bilme-

celeri seversiniz siz. Cevabı biliyorsunuz. O mendilin *benim* olduğunu söylemiştim size, hani şu Grace'e bıraktığım mendil, şeydeyken, şeydeyken..." Tekrar şarkı söylemeye başlıyor: "Gözlerinde güneş gibi parlayan içtenlikti sevdiğim, Tralee'nin Gülü, benim Mary'm..."

"Mary olamaz" diyor Simon. "Mary Whitney olamaz."

Şiddetli bir alkış kopuyor, tavandan gelir gibi ses. "Ben söyledim James'e. Ben zorladım onu. Başından sonuna kadar oradaydım!"

"Orada mı?" diyor DuPont.

"Burada! Grace'le birlikte, şimdi olduğum gibi. Çok soğuktu, yerde yatıyordum ve çok yalnızdım; ısınmak istemiştim. Ama Grace bilmiyor, asla öğrenmedi!" Alaycı değil artık ses. "Az kalsın asacaklardı onu ama büyük bir hata olurdu bu. Onun hiçbir şeyden haberi yoktu! Yalnızca bir süreliğine giysisini ödüç almıştım."

"Giysisini mi?" diyor Simon.

"Fani kabuğunu. Etten yapılma elbisesini. Pencereyi açmayı unutmuştu, e ben de dışarı çıkamadım! Ama ona karşı bir kötülük yoktu yüreğimde. Sakın kendisine söylemeyin!" O cılız ses yalvarıyor şimdi.

"Neden?" diye soruyor Simon.

"Siz nedenini biliyorsunuz, Dr. Jordan. Onu yine Akıl Hastanesi'ne mi kapatsınlar istiyorsunuz? Önce hoşuma gitmişti orası, bağıra çağıra konuşabiliyordum. Kahkahalar atabiliyordum. Olanları anlatabiliyordum. Ama kimse dinlemiyordu ki." Hafif, zayıf bir iç çekiş. "Sesimi duyuramıyordum."

"Grace" diyor Simon. "Yeter artık numara yaptığın!"

"Ben Grace değilim" diyor ses, bu sefer daha ürkek.

"Gerçekten sen misin?" diye soruyor Simon. "Doğru mu söylüyorsun? Korkma."

"Görüyorsunuz işte, değil mi?" diye sızlanıyor ses. "Hepiniz aynısınız, dinlemiyorsunuz beni, bana inanmıyorsunuz, kendi kafanızdakini doğrulamaya çalışıyorsunuz, kulak verip de..." Ses yitip gidiyor ve sessizlik.

"Gitti" diyor Bayan Quennell. "Kendi âlemlerine döndüklerinde hemen anlarsınız bunu. Havada hissedersiniz; elektrikten."

Uzun süre kimse bir şey demiyor. Sonra bir adım atıyor Dr. DuPont. "Grace" diyor onun üzerine eğilerek. "Grace Marks, duyabiliyor musun beni?" Bir elini omzuna koyuyor kızın.

Uzun bir sessizlik daha, o sırada Grace'in nefes alış verişlerini duyabiliyorlar, artık düzenli değil, huzursuz bir uykuda sanki. "Evet" diyor nihayet. Her zamanki sesi.

"Seni uyandırıyorum şimdi" diyor DuPont. Peçeyi usulca başından alarak bir kenara koyuyor. Grace'in yüzü dingin ve yumuşacık. "Yüzeye çıkıyorsun, yukarı, yukarı. Derinliklerden yukarı. Burada olan hiçbir şeyi hatırlamayacaksın. Parmağımı şıklattığımda, uyanacaksın." Lambaya gidiyor, alevini yükseltiyor, sonra geri gelip elini Grace'in yüzüne yaklaştırıyor. Parmağını şıklatıyor.

Grace silkiniyor, gözlerini açıyor, tuhaf tuhaf bakıyor etrafına, gülümsüyor onlara. Sakin bir gülümseme, artık gergin ve korku dolu değil. Uslu bir çocuğun gülümsemesi. "Uyumuş olmalıyım" diyor.

"Bir şey hatırlıyor musun?" diye endişeyle soruyor Dr. DuPont. "Olanlardan bir şey hatırlıyor musun?"

"Hayır" diyor Grace. "Uyuyordum. Ama rüya gördüm galiba. Annemi gördüm. Denizin yüzeyinde geziniyordu. Huzurluydu."

Simon rahatlıyor; onun yüzündeki ifadeyi gören DuPont da. Grace'in elini tutarak sandalyeden kalkmasına yardım ediyor DuPont. "Biraz başın dönebilir" diyor nazikçe. "Sık sık olur bu. Bayan Quennell, bir oda gösterebilir misiniz Grace'e? Biraz uzansa diyorum."

Grace'le birlikte odadan çıkıyor Bayan Quennell, sanki sakatmış gibi koluna giriyor kızın. Oysa şimdi, hani neredeyse mutluluktan uçarcasına yürüyor Grace.

49

Erkekler kütüphanede kalıyorlar. Simon, oturduğuna memnun; şu anda hiçbir şey şöyle bir kadeh güzel, sert konyak kadar iyi gelemez ona, sinirlerini yatıştıramaz, ama bu insanlar arasında konyak içme umudu yok. Başının ağırlaştığını hissediyor Simon ve yine ateşim mi yükselecek diye meraklanıyor.

"Beyler" diye söze başlıyor DuPont, "ne yapacağımı şaşırmış durumdayım. Daha önce hiç böyle bir deneyimim olmamıştı. Son derece beklenmedik sonuçlarla karşılaşmış bulunuyoruz. Kural olarak süje, işlemi gerçekleştirenin denetimi altında kalır." Çok sarsılmış görünüyor DuPont.

"Bundan iki yüz yıl önce olsaydı, kimse ne yapacağını şaşırmazdı" diyor Muhterem Verringer. "Bir ruh istilasının söz konusu olduğuna kesin biçimde kanaat getirilirdi. Grace Marks'ın bedeninin, Mary Whitney'nin ruhu tarafından ele geçirilmiş olduğuna inanılır, dolayısıyla Grace, cinayete teşvik ve Nancy Montgomery'nin boğularak öldürülmesine yardım fiillerinden suçsuz bulunurdu. O ruhu def etmek için ayin düzenlenirdi derhal."

"Ama biz on dokuzuncu yüzyıldayız" diyor Simon. "Nörolojik bir durum olabilir." *Olduğu kesin* demek isterdi ama Verringer'a pervasızca karşı çıkmış olmak istemiyor.

"Böyle vak'alar görülmüştür" diyor DuPont. "1816'da New York'ta bir Mary Reynolds vardı, bu kadındaki anlaşılmaz ruh değişimlerini New York'lu Dr. S. L. Mitchell tanımlamıştı; bilir misiniz bu vak'ayı Dr. Jordan? Bilmiyor musunuz? O zamandan beri Wakley, *The Lancet*'ta konuyla ilgili pek çok kapsamlı makale yayınlamıştır; kendisi *çift bilinç* diyor buna, ancak ikinci kişilik tabir ettiği şeye Nöro-hipnoz aracılığıyla ulaşılabileceğini de kesin bir dille reddediyor, uygulayıcı uzmanın hastayı etkisi altına alma ihtimali çok yüksekmiş. Kendisi zaten Mesmerizm ve benzeri uygulamaların en büyük düşmanlarından biridir, bu açıdan muhafazakâr tutumlar sergilemiştir."

"Hatırladığım kadarıyla Puysegeur de bu tür bir şey tanımlamıştı" diyor Simon. "*Dédoublement* denen cinsten bir vaka olabilir bu - orada anlatılan hastanın uyurgezer trans durumundayken sergilediği kişilik, uyanıkkenki kişiliğinden tamamen farklıydı ve kişiliğinin bu iki yarısı, birbirlerinden habersizdi."

"Beyler, inanması çok zor" diyor Verringer. "Ama bundan daha da tuhaf şeyler görüldüğü vakidir."

"Bazen doğa, bir vücutta iki kafa yaratır" diyor DuPont. "O halde, bir beyinde iki kişi neden olmasın? Sadece Puysegeur'nün iddia ettiği gibi arka arkaya değişen bilinçlilik *durumları* değil, aynı bedende barınan iki ayrı kişilik bulunması da mümkün. Bunların hafızaları tamamen birbirinden ayrıdır ve nereden bakarsanız bakın, pratikte tamamen ayrı iki birey meydana getirirler. Gerçi tartışma götürür bir bakış açısıdır ama ne hatırlıyorsak oyuz ifadesini çıkış noktası olarak alırsak."

"Belki" diyor Simon, "aynı zamanda da -çoğunlukla- ne unutmuşsak oyuz."

"Eğer sizlerin söylediği gibiyse" diyor Verringer, "ruh ne olacak o zaman? Yalnızca birtakım parçaların birleştirilmesinden vücuda gelmiş olamayız ki! Çok ürkütücü bir düşünce bu ve şayet doğruysa, şu anda tanımladığımız haliyle her türlü ahlaki sorumluluk kavramını, haddizatında doğrudan ahlak kavramını yerle bir edecek bir düşünce."

"Artık her ne idiyse" diyor Simon, "öteki ses dikkate değer bir şiddet duygusuyla yüklüydü."

"Ama belli bir mantığı olduğunu da kabul etmek lazım" diye cevaplıyor Verringer, "ve de karanlıkta görebilme yeteneği."

Lydia'nın sıcacık elini hatırlayan Simon, kızardığını hissediyor.

"İki kişilik varsa, neden iki ruh da olmasın?" diye devam ediyor DuPont. "Tabii eğer burada ruha yer olduğunu kabul ediyorsak. Belki hatta üç ruh ve üç kişilik söz konusudur. Teslis'i düşünsenize."

İlahiyat alanındaki meydan okumayı duymazdan gelen

Muhterem Verringer, "Dr. Jordan" diyor, "raporunuzda bu konuda neler diyeceksiniz? Tıbbi açıdan ele aldığımızda, bu akşam olanları ortodoks bir bakışla izah etmek mümkün olmayacak gibi."

"Durumu büyük bir dikkatle değerlendirmek zorundayım" diyor Simon. "Ancak şunu da kabul etmek gerekiyor ki, eğer Dr. DuPont'un önermeleri doğruysa, Grace Marks temize çıkıyor demektir."

"Böyle bir ihtimali kabul edebilmek için imanımızı bir yana bırakmamız gerekecektir" diyor Muhterem Verringer. "Oysa şahsen daima imanımızı kuvvetlendirmek için dua etmişimdir, tıpkı Grace'in masumiyetine daima inanmış olduğum gibi; yahut da daima öyle ümit etmiş olduğum gibi, itiraf etmek zorundayım ki bugün bir parça sarsıldı bu inancım. Ancak tanık olduklarımız tamamen doğal bir fenomen ise kimi muhatap alacağız bu konuda? Her türlü fenomenin kaynağı Allah'tır ve hiç kuşkusuz bunun sebeplerini de o bilmektedir, ölümlü gözlere anlaşılması güç görünse bile."

Simon tek başına yürüyerek gidiyor eve. Berrak ve ılık bir gece, dumanlar arasından ay yükseliyor, neredeyse dolunay; havada biçilmiş çim ve at boku kokusu - alttan alta köpek bokunun kokusu da çarpıyor gerçi burna.

Bütün akşam boyunca mantıklı bir biçimde denetimini korumayı başardı Simon, oysa şimdi, şimdi beyni kavrulmakta olan kestane gibi sanki, yahut ateşe atılmış bir hayvan. Sessiz feryatlar yankılanıyor içinde; karmakarışık, cinnet halinde bir hareketlilik, silkinip sıçramalar, ileri geri savrulmalar. Kütüphanede olanlar neydi? Grace gerçekten trans halinde miydi, yoksa kıs kıs gülerek rol mü yapıyordu? Görüp işittiklerinin farkında Simon ama ya sadece bir ilüzyon izlettirildiyse ona, hiçbir şey kanıtlayamaz ki.

Tanık olduklarını raporunda anlatırsa ve olur da raporu, Grace Marks lehine verilecek bir dilekçenin ilişiğinde sunulursa, her türlü başarı şansı yara almış olacak. Bu tür dilekçeleri oku-

yanlar Adalet Bakanları falandır, ya da o işteki kişilerden biri; somut delil isteyen, soğukkanlı, pratik adamlardır bunlar. Rapor yayımlanır da kayıtlara geçerse, geniş bir kitle tarafından okunacak olursa, bir anda herkesin maskarası olabilir Simon, özellikle de tıp mesleğindeki muteber kimselerin. Bu da Akıl Hastanesi kurma planlarının sonu demektir, esrarengiz seslere kulak veren, kafayı yemiş birileri tarafından işletildiğini bile bile kim başvurur böyle bir kuruma?

Verringer'ın istediği gibi bir raporu sahtekârlığa başvurmadan yazmanın hiçbir yolu yok. En iyisi hiçbir şey yazmamak, ama Verringer kancayı taktı bir kere ona, kolay kolay bırakacak gibi de görünmüyor. Ne var ki, hakikati dile getirdiği konusunda hiç şüpheye düşmeden herhangi bir iddiada bulunmasının da hiç yolu yok, çünkü hakikat hâlâ kaçıyor önünden. Belki de Grace'tir önü sıra kaçıp duran. Tam uzanıp tutuvereceği anda elinden kayıp gidiyor kız ve kaçmaya devam ediyor, peşimden geliyor mu diye arada bir dönüp arkasına bakarak.

Simon sert bir hareketle kenara itiyor onu ve Rachel'ı düşünmeye koyuluyor. Hiç değilse kavrayabileceği biri o, elleriyle tutabileceği biri. Parmaklarının arasından kayıp kayıp gitmiyor.

Ev karanlığa gömülmüş; Rachel uyuyor olmalı. Simon onu görmek istemiyor, onu hiç arzulamıyor bu gece - hatta tam tersi; onu, o gergin ve kemikli vücudunu düşününce, kâfur ve baygın menekşe kokusunu hatırlayınca hafif bir tiksinti dolduruyor içini; ama biliyor ki o eşikten geçtiği anda bunların hepsi değişecek. Duymasın diye parmak uçlarına basarak merdiveni çıkarken yolunu değiştirecek, Rachel'ın yatak odasına dalacak, hırsla sarsarak uyandıracak onu. Bu gece, kadının yalvararak istemiş olduğu gibi vuracak ona; daha önce hiç yapmamıştı böyle, yeni bir şey bu. Ona duyduğu iptila için kadını cezalandırmak istiyor. Ağlasın istiyor, ama çok yüksek sesle değil, yoksa Dora duyar ve borazan çalarak ilan eder skandalı. Şimdiye dek duymamış olması mucize zaten; gittikçe daha ihtiyatsız davranır oldular.

Repertuarın sonuna yaklaşıldığının farkında Simon; Rac-

hel'ın sunabileceklerinin sonuna geliniyor; Rachel'ın sonuna. Peki o sondan önce ne olacak? Ya son - nasıl olacak? Bir bitiş olmalı, bir final. Düşünemiyor Simon. Belki bu gece uzak durmalı ondan.

Anahtarını kilide sokarak mümkün olduğu kadar sessiz açıyor kapıyı. Rachel orada, hemen içeri girince; holde onu bekliyor, karanlıkta, ay vurdukça ölgün ışıklar saçan kırmalı sabahlığıyla. Kollarını boynuna dolayarak kendine çekiyor onu, gövdesini gövdesine dayıyor. Titriyor kadın. Simon, yüzüne yapışmış bir örümcek ağı ya da denizanasıymışçasına koparıp atmak istiyor onu. Ama bunu yapmak yerine öpüyor. Kadının yüzü ıslak; ağlamış. Hâlâ ağlıyor.

"Sus" diye bir şeyler geveliyor Simon, kadının saçlarını okşarken. "Sus, Rachel." Gönül isterdi ki Grace yapsın böyle - böyle titresin ve ona yapışsın; gerçi yeterince çok canlandırdı bu sahneyi kafasında, onun için şimdi, kuşku uyandıracak bir şekilde teatral niteliğe bürünüyor. Daima büyük bir ustalıkla kurgulamıştır o sahneleri, jestler -Simon'ınkiler dahil- yumuşak ve zarafet doludur, baledeki ölüm sahnelerinde olduğu gibi abartılı bir görkemle titrer dururlar. Şu anda eriyip gitmekte olan ızdırap ise çekicilikten öylesine yoksun ki, bu çok somut ve ete kemiğe bürünmüş haliyle itiyor Simon'ı. Ahu gözleri silmek başka, ahu burnunu silmek başka. Cebini karıştırıyor Simon, mendil için.

Bıçak gibi keskin bir fısıltıyla, "Eve dönüyor" diyor Rachel. "Mektubu geldi." Bir an için Simon, hiç anlayamıyor kimden bahsettiğini. Ama tabii ya, Binbaşı. Simon hayalinde dipsiz bir sefahat âlemine gömmüştü onu ve orada da bırakmıştı.

"Ahh, biz ne olacağız?" diye iç geçiriyor kadın. Bu ifadedeki melodram, duyguların gücünü azaltmıyor, en azından Rachel için.

"Ne zaman?" diye fısıldıyor Simon.

Kadın iç geçiriyor. "Bana mektup yazmış. Kendisini affetmemi istiyor. Artık çok değiştiğini söylüyor -yepyeni bir hayata başlamak istiyormuş- her seferinde böyle der zaten. Seni kay-

bedeceğim şimdi - dayanılmaz bir şey bu!" Omuzları sarsılıyor kadının, Simon'a doladığı kolları çırpına çırpına daha da sıkılaşıyor.

"Ne zaman dönüyormuş?" diye soruyor tekrar Simon. Eskiden korkuyla karışık bir hazla ürpererek hayalini kurup durduğu sahne -o Rachel'a gömülüp gitmişken kapıda Binbaşı belirir, büyük bir hiddet içerisindedir ve kılıcını çeker- yeni bir canlılık kazanarak geri dönüyor.

Sesi gittikçe boğularak "İki gün sonra" diyor Rachel. "Yarın değil öbür gün, akşam. Trenle."

"Gel" diyor Simon. Holden geçerek yatak odasına götürüyor onu. Şimdi artık biliyor ki, ondan kurtulması sadece muhtemel değil gerekli, yoğun bir arzu duyuyor kadına. Rachel mumlar yakmış; Simon'un zevklerini biliyor. Az bir zamanları var; ilişkilerinin ortaya çıkması ihtimali beliriyor ufukta; panik ile korkunun kalp atışlarını hızlandırdığı ve arzuyu kuvvetlendirdiği söylenir. Simon, belki de son kez onu sırt üstü yatağa itip bütün ağırlığıyla üstüne abanır ve kat kat giysiler arasından yolunu bulmaya çalışırken, bir not düşüyor zihnine: *Doğruymuş!*

"Beni bırakma" diye inliyor kadın. "Beni onunla yalnız bırakma! Bana neler yapacağını bilemezsin!" Izdıraplı çırpınışları numara değil bu sefer. "Nefret ediyorum ondan! Ölseydi keşke!"

"Sus" diye fısıldıyor Simon. "Dora duyabilir." Neredeyse duysun diye dua edecek; tam şu anda bir seyirciye çok ihtiyacı var Simon'ın. Koca bir seyirci topluluğunu yatağın etrafına dizilmiş olarak canlandırıyor kafasında: Binbaşı yok yalnızca, Muhterem Verringer, Jerome DuPont, Lydia. Hepsinden önemlisi, Grace Marks. Onu kıskandırmayı nasıl da istiyor.

Rachel kıpırdanıp durmayı bırakıyor. Yeşil gözleri açılıyor ve dosdoğru Simon'ın gözlerine dikiliyor. "Eve dönmesi şart değil ki" diyor. Gözlerinin yeşili kocaman, gözbebekleri ise iğne başı kadar kalmış; yine afyona mı başladı yoksa? "Başına bir kaza gelebilir. Kimse görmeden. Bu evde bir kaza geçirebilir; sen onu bahçeye gömüverirsin." Doğaçtan söylenmedi bunlar: Demek, plan yapmış. "Burada kalamayız, onu bulabilirler. Amerika Bir-

leşik Devletleri'ne geçeriz. Trenle! Hep birlikte oluruz böylece. Bizi asla bulamazlar!"

Simon, kadını susturmak için eliyle ağzını kapatıyor. Kadın da onaylama anlamında alıyor bu hareketi. "Ah, Simon" diye iç geçiriyor. "Biliyordum beni asla bırakmayacağını! Seni canımdan çok seviyorum!" Bütün yüzünü öpüyor Simon'ın; hareketleri saralı gibi.

İşte bu da Rachel'ın -her şeyden önce kendi içindeki- ihtiras alevlerini tutuşturmak için yazdığı senaryolardan biri. Kısa bir süre sonra kadının yanında uzanmış yatmakta olan Simon, onun kafasında neler kurmuş olabileceğini düşünüyor. Üçüncü sınıf bir gerilim romanı mubarek, en kana susamış, en pespaye haliyle bir Ainsworth ya da Bulwer-Lytton: Binbaşı, kafayı bulmuş, sarsak sarsak ön merdivenden çıkmaktadır, tek başına, hava karanlık, sonra öndeki hole girer. Rachel, orada beklemektedir: Adam tokadı basar ona, arkasından da sarhoşlara özgü bir şehvetle, çırpınıp duran kadını sürükler. Kadın çığlık çığlığa haykırarak merhamet dilenir, adam canavarca kahkaha atar. Ama kurtuluş yakındır: Birdenbire arkadan kafasına küreği yiyiverir adam. Bir ağaç kütüğü gibi yere düşer ve ayaklarından tutulup sürüklenerek koridordan mutfağa götürülür. Simon'ın deri çantası oradadır. Çabucak, neşterle şahdamarına bir kesik; kan fışkırır bir kovanın içine; işte bitti. Ay ışığında bahçe kazılır ve lahana karıklarının dibini boylar adam, Rachel da kendine çok yakışan şalına sarınmış feneri tutmaktadır ve kendisi için yaptığı bu kahramanlıktan sonra, artık ebediyyen Simon'ın olacağına yemin eder.

Ama bir de Dora vardır, mutfak kapısından seyretmiştir her şeyi. Kaçmasına izin verilmemelidir; Simon evin etrafında kovalar onu ve mutfakta kıstırır, Dora'yı tam domuz avlar gibi kavramışken, Rachel sarsıla sarsıla haykırmaktadır ve sonunda bayılır ama çok geçmeden gerçek bir kadın kahraman gibi kendini toplayarak yardıma koşar. Dora'yı gömmek daha zordur, daha derin bir çukur kazmak gerekir, arkasından mutfak döşemesinde orjivari bir sahne yaşanır.

Gece gece bu kadar burlesk yeter. Sonra ne gelir? Sonra bir katil olur Simon, yegâne tanık Rachel'dır. Evlenecektir onunla Simon; zincirle bağlanacaktır ona; onun içinde eriyip gidecektir, Rachel'ın istediği de budur ya. Simon asla özgür olamayacaktır. Ama Rachel'ın asla akıl edemediği bölüm de bundan sonra başlar zaten: Birleşik Devletler'e vardıklarında Rachel, kimsenin tanımadığı biri olacaktır. Bir adı olmayacaktır. Meçhul bir kadın olacaktır, kanallarda ve başka su kütlelerinde sık sık şişmiş cesetleri bulunan kadınlardan biri: *Kanalda Meçhul Bir Kadın Cesedi Bulundu.* Kimin aklına gelir Simon'dan şüphelenmek?

Ne gibi bir yöntem uygulayacaktır Simon? Yatakta, kudurmuşçasına kendinden geçtikleri bir anda, kadının kendi saçını boynuna dolayıp azıcık sıktı mı, tamam. Ne kadar da tüyler ürpertici, tam bu edebi türü sevenlerin ağzına layık.

Sabah hepsini unutmuş olacak Rachel. Simon tekrar ona dönüyor, saçlarını düzeltiyor, boynunu okşuyor.

Güneşin ışıklarıyla uyanıyor Simon; hâlâ Rachel'ın yanında, yatakta. Dün gece kendi odasına dönmeyi unutmuş, bunda da şaşacak bir şey yok: Tükenmişti yorgunluktan. Mutfaktan Dora'nın sesi geliyor, paldır küldür bir işler görmekte kadın. Rachel, bir kolunu başının altına destek yapmış yan yatıyor, Simon'a dikmiş gözlerini; çırılçıplak ama vücudu çarşafa sarılı. Kolunun üst kısmında bir morluk var, Simon hatırlamıyor ne zaman olduğunu.

Doğrulup oturuyor yatakta Simon. "Gitmem lazım" diye fısıldıyor. "Dora görmesin."

"Umurumda değil" diyor Rachel.

"Ama adın çıkarsa..."

"Ne önemi var?" diyor. "İki gün sonra buradan gidiyoruz nasıl olsa." Ses tonu gayet ciddi; kesinleşmiş bir şey olarak bakıyor buna, bir iş anlaşması gibi. Simon'a öyle geliyor ki -hem niye ilk defa öyle geliyor ki?- deli olabilir bu kadın, yahut her an delirmeye hazır olabilir; belki de ahlaken pek yoz biridir, en azından.

Ayakkabılarıyla ceketini eline alıp merdivenden yukarı süzülüyor Simon, bir sefahat âleminden sonra gizli gizli yatakhaneye dönen haylaz bir öğrenci gibi. Kanı donmuş durumda. Onun bir tür oyun olarak gördüğü şeyi kadın ciddiye almış. Onun, Simon'ın, kendisine olan aşkı uğruna kocasını öldüreceğine inanıyor gerçekten. Peki Simon bunu reddettiği zaman ne yapacak? Simon'ın başı dönüyor; ayaklarının altındaki döşeme sahici değilmiş gibi görünüyor gözüne, sanki eriyip gidiyormuş gibi görünüyor.

Kahvaltıdan önce çıkıp arıyor Rachel'ı. Ön taraftaki oturma odasında kadın, divanın üstünde; ayağa kalkıyor, tutkuyla öperek karşılıyor onu. Simon ondan uzaklaşarak hasta olduğunu söylüyor; Paris'teyken kaptığı sıtma nüksediyor galiba. Planlarını uygulamak istiyorlarsa -kadının basiretini bağlamak için böyle koyuyor hadiseyi- önce derhal ilaç alması lazım, yoksa ondan hayır gelmez.

Kadın elini koyarak alnına bakıyor Simon'ın - aşağı inmeden önce bunu düşünerek gerekli önlemi almış, süngerle alnını ıslatmıştı elbette. Bekleneceği üzere telaşlanıyor Rachel, ama bunun altında, içten içe bir kıvanç da gizli gibi: Simon'a hastabakıcılık etmeye hazırlanıyor şimdi, kendinden beklenecek bir başka role soyunmaya hazırlanıyor. Simon, kadının aklından neler geçtiğini anlayabiliyor: Şimdi gidip et suyuna çorba hazırlayacak, onu battaniyelere sarıp yakılar yapacak, münasip yerlerine ıslak bezler koyacak. Zayıf düşecek Simon, halsiz ve çaresiz olacak, tamamen Rachel'ın hâkimiyetinde olacak: Kadının hedefi bu işte. Henüz vakit varken kurtulmalı bu kadından.

Rachel'ın parmak uçlarını öpüyor. Bana yardım etmelisin, diyor yumuşak bir sesle. Hayatı onun ellerinde. Bir pusula bırakıyor kadının eline, Müdür'ün karısına yazılmış: Burada kimseyi tanımadığı için kendisine bir doktor bulmasını istemiş Müdür'ün karısından. Rachel, doktorun adını aldıktan sonra hemen koşup ona gitmeli ve gerekli ilacı almalı. Reçeteyi yazdı bile Simon, çok okunaksız bir biçimde; para da veriyor Rachel'a. Dora'yı gönderemeyiz, diyor, acele gidip geleceğine

güvenemeyiz. Hiç zaman kaybetmemek lazım: Derhal tedaviye başlanmalı. Rachel başını sallıyor, anlıyor onu: Onun için her şeyi yapacağını söylüyor, ihtiras dolu bir sesle.

Rachel'ın yüzü kireç gibi olmuş, her yanı titriyor, ama dudaklarında kararlı bir ifade ve bonesini takıp telaşla çıkıyor dışarı. Kadın gider gitmez Simon yüzünü kurulayıp eşyasını topluyor. Dora'yı araba bulmaya yolluyor, önce yüklü bir bahşişle rüşvet verdi tabii. Dora'yı beklerken bir mektup yazıyor Rachel'a, annesinin sağlık durumundan dem vurarak nazik biçimde veda ediyor. Ona Rachel diye de hitap etmiyor. Ayrıca birkaç banknot koydu zarfın içine, ama aşk dolu sözler yok. Görmüş geçirmiş bir adam o, kimse onu tuzağa düşüremez, kimse ona şantaj yapamaz: Rachel'ın kocası ölecek olursa Sözünden Dönmek yakışmaz ona. Belki Binbaşi'yı kendi öldürür Rachel; pekâlâ bunu yapabilecek yetenekte.

Lydia'ya da bir mesaj bırakmayı düşünüyor bir an, ama vazgeçiyor. Neyse ki resmi bir teklifte bulunmamıştı kıza.

Araba kapıda -çok küçükmüş- Simon iki bavulunu yerleştiriyor. "Tren garına" diyor. Bir kez güvenle eve vardı mı Verringer'a yazar, makul bir süre içinde raporunu hazırlayacağını belirtir. Bir şeyler yazmayı başarır nasıl olsa; itibarını zedelemeyecek bir şeyler. Ama her şeyden önce bu facia ilişkiyi geride bırakmalı. Annesine kısa bir ziyaret yapıp ekonomik durumunu biraz düzeltince ver elini Avrupa. Annesi biraz daha kanaatkâr davranabilirse -ki davranabilir- yol parasını toparlar Simon.

Trene binip de vagon kapıları sıkı sıkı kapatılmadan emniyette hissedemiyor kendini. Üniformalı kondüktörün varlığı ona güven veriyor. Aslına rücu ediyor Simon.

Avrupa'ya gittikten sonra araştırmalarına devam eder. Belli başlı düşünce okullarını inceleyecek, ama kendisi herhangi bir katkıda bulunmayacak; şimdilik. Bilinçdışının eşiğine kadar vardı ve oradan öteye baktı; daha doğrusu oradan aşağı. Düşebilirdi de. Aşağı düşebilirdi. Boğulabilirdi.

Belki en iyisi teorileri bir yana bırakarak yöntemler ve araçlar üzerinde yoğunlaşmak. Amerika'ya dönünce harekete

geçecek. Konferanslar verecek, kendine destek toplayacak. Örnek bir Akıl Hastanesi kuracak, tertemiz tesisleri olan, sağlık koşulları ve kanalizasyonu en iyisinden bir Akıl Hastanesi. Amerikalılar her şeyden önce konforlu bir görünüme önem verirler, hangi kurumda olursa olsun. Büyük ve konforlu odaları, hidroterapi tesisleri ve çok sayıda mekanik aygıtı olan bir Akıl Hastanesi çok iyi iş yapar. Uğultulu bir ses çıkararak dönen küçük küçük çarklar olmalı, kauçuk vantuzlar olmalı. Kafatasına bağlanacak teller. Ölçüm aygıtları. Tanıtım metnine "elektrikli" sözünü ekleyecek. En önemli şey hastaların temiz ve uysal -bu konuda ilaçlardan da yararlanılabilir- hasta yakınlarının hayranlık ve memnuniyet dolu olması. Okullarda da asıl memnun edilmesi gereken çocuklar değil, faturayı ödeyecek olanlardır ya.

Bütün bunlar bir uzlaşmayla sağlanabilir. Ama zaten Simon'ın da -çok açık bir biçimde görüldüğü üzere- uzlaşma yaşı geldi artık.

Tren gardan hareket ediyor. Kapkara dumanlardan bir bulut, sonra uzun uzun sızlanan düdük, raylar üzerinde, yolunu şaşırmış bir hayalet gibi peşinden geliyorlar Simon'ın.

Simon, ancak Cornwall yolunu yarıladıktan sonra düşüncelerinin Grace'e kaymasına izin veriyor. Onu terk edip gittiğini mi düşünür acaba? Belki - ona olan inancını yitirdiğini mi? Grace, o akşam olanlardan gerçekten habersizse, böyle düşünmeye hakkı var demektir. Simon çok şaşırtmış olacak onu, tıpkı onun kendisini çok şaşırttığı gibi.

Şehirden ayrıldığını bilemez henüz. Simon, her zamanki sandalyesinde oturmuş olarak hayal ediyor onu, yorganını dikiyor; belki şarkı söylüyor; gözü hep kapıda.

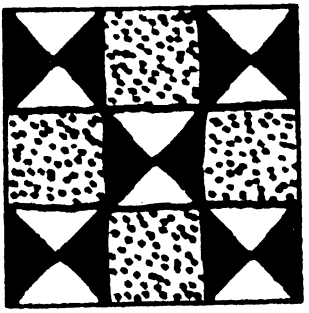
Dışarıda yağmur çiselemeye başladı. Bir süre sonra trenin hareketleri uykusunu getiriyor; başını duvara dayıyor Simon. Şimdi güneşin altında pırıl pırıl parlayan çimenlerde görüyor Grace'i, beyazlar giymiş, ellerinde kucak dolusu kırmızı çiçek: Görüntü o kadar net ki, çiçeklerin üstündeki çiy damlalarını

seçebiliyor Simon. Grace'in saçları açık, ayakları çıplak; gülümsüyor. Sonra Simon anlıyor ki, üzerinde yürüdüğü çimen değil su; ve tam Simon kollarını uzatıp onu kucaklayacakken, sis gibi eriyip dağılıyor kız.

Simon uyanıyor; hâlâ trende, pencereden gri dumanlar geçiyor. Ağzını cama dayıyor Simon.

XIV

ZARF İLE MAZRUF

1 Nisan 1863. Mahkûm Grace Marks, çifte Cinayetten hüküm giymişti - Kitab-ı Mukaddes'te anlatılanlara benzer bir Cinayet diyebiliriz buna. Cüretkârlığına bakınca hassas bir insan gibi görünmüyor hiç, minnettarlıktan yoksun oluşu ise talihsiz huylarının bir kanıtı.

1 Ağustos 1863. Bu bahtsız kadın tehlikeli bir yaratık haline gelmiş ve bazen, nelere kadir olduğunu henüz tam göstermemiş olmasından korkuyorum. Ne yazık ki ona yardım edenler var. Etrafındakilerden yardım almıyor olsa, bu yalanları söylemeye cesaret edemezdi.

BAŞGARDİYANIN GÜNLÜĞÜ
Eyalet Cezaevi
Kingston, Batı Kanada, 1863

... cezaevinde geçen bütün bu otuz yılı boyunca sergilediği örnek davranışlar -ki bu sürenin ikinci yarısında güvenilir bir hizmetkâr olarak Müdür'ün evinde bulunmuştur- ve Kingston'daki nüfuzlu Beyefendiler içinde bu kadar geniş bir kesimin onun erdemlerine inanarak af çıkarılmasından yana olması, kendisinin, McDermott'ın halkı inandırmaya çalıştığı gibi, ete kemiğe bürünmüş bir dişi iblis olduğu görüşüne ciddi biçimde kuşku düşürmüştür.

WILLIAM HARRISON
"Kinnear Trajedisinden Anılar"
Newmarket Era için kaleme alınmıştır, 1908

Mektuplarım! Ölü kâğıtlar hepsi de, suskun ve beyaz!
Yine de yaşıyor görünür ve titreşirler
İplerini çözen titrek ellerimde...

ELIZABETH BARRETT BROWNING
Portekiz Soneleri, 1850

50

Bayan C. D. Humphrey;
Gönderen: Dr. Simon Jordan,
Kingston, Batı Kanada

15 Ağustos 1859

Saygıdeğer Bayan Humphrey,

Derhal eve dönmemi zorunlu kılan ailevi bir meseleyi haber almış bulunmaktayım ve bu nedenle mektubumu büyük bir acele içerisinde yazıyorum. Sağlığı hiçbir zaman mükemmel olmayan Sevgili Anneciğim, önceden kestirilememiş ani bir çöküş yaşamakta olup ölüm döşeğinde bulunuyormuş. Şu anda, eve zamanında yetişip son dakikalarında onun yanında olabilmek için dua etmekten başka hiçbir şey gelmiyor elimden.

Size şahsen veda edemediğim, evinizde pansiyoner olarak bulunduğum sürece göstermiş olduğunuz nezakete şükranla karşılık veremediğim için çok üzgünüm; ancak bu ani ayrılışın kaçınılmaz olduğunu, hanımlara özgü bir anlayış ve hassasiyetle derhal idrak edeceğinize inanıyorum. Ne kadar kalacağımı ve hatta Kingston'a bir daha dönüp dönmeyeceğimi bilemiyorum. Annemin vefatı söz konusu olursa, aile işlerinin idaresiyle ilgilenmem gerekecektir; Rabbin onu bize bağışlaması durumunda ise yerim Annemin yanıdır. Evladı için bunca şeyden feragatte bulunmuş bir kadının, karşılığında bu kadarcık fedakârlığı hak etmiş olacağı apaçık ortadadır.

İleride şehrinize tekrar dönmem pek muhtemel gözükmüyor; ancak Kingston'da geçirdiğim günlerin anısı daima zihnimde kalacaktır - şahsınızın da bu anılarda saygıdeğer bir yeri bulunmaktadır. Sıkıntılı günlerde gösterdiğiniz cesarete nasıl bir hayranlık beslediğimi ve size ne kadar saygı duyduğumu bilirsi-

niz; sizin de şahsıma karşı tüm içtenliğinizle aynı duyguları besleyeceğinizi umuyorum.

En derin saygılarımla,
Simon Jordan

Not: İlişikteki zarfa koyduğum miktarın, aramızda kalmış olan hesabı kapatmaya yeterli olacağını umuyorum.

Ayrıca en kısa zamanda saygıdeğer eşinize kavuşmanızı dilerim.

-S.

■

Bayan C. D. Humphrey,
Lower Union Sokağı, Kingston, Batı Kanada;
Gönderen: Bayan William P. Jordan
Loomisville, Massachusetts, Amerika Birleşik Devletleri;

29 Eylül 1859

Sayın Bayan Humphrey,

Şahsınız tarafından Oğluma gönderilmiş olan yedi mektubu iade etme cüretini göstermiş bulunuyorum. Mektuplar, Oğlumun yokluğunda burada birikmiş olup Uşak tarafından yanlışlıkla açılmışlardır. Zarfların üzerinde şahsınız yerine bana ait mührün bulunmasının sebebi budur.

Oğlum, Avrupa'daki Akıl Hastaneleri ile Klinikleri incelemek üzere bir seyahate çıkmış bulunmaktadır. Tetkik ve mütalaalarını sürdürmekte olduğu ilim sahası açısından elzem bir seyahattir bu - insanlığın en büyük ıstıraplarını dindirme gayesine yönelik, son derece faydalı çalışmalar yürütmekte olması sebebiyle kendisinin, daha ehemmiyetsiz meseleler yüzünden rahatsız edilmemesi gerekmektedir; bu meseleler, Oğlumun üstlendiği mes'uliyetin büyüklüğünü idrakten uzak kimselerin gö-

zünde ne kadar aciliyet taşısa da. Oğlum mütemadıyen yer değiştirmekte olduğu için mektuplarınızı kendisine gönderemedim; mektuplarınıza neden cevap alamadığınızı merak etmiş olacağınızı düşünerek de hepsini size iade etmekteyim; ancak müsaadenizle, hatırlatmak isterim ki, cevap vermemek de bir cevaptır.

Oğlum, kendisiyle tekrar alaka kurmak üzere bazı teşebbüslerde bulunabileceğinizi ifade etmişti; her ne kadar o, son derece kendine yakışır bir şekilde teferruata girmekten imtina ettiyse de, bendeniz satır aralarını okuyabiliyorum elbette, zira ne aklen eksik bir kadınım ne de dünyadan tamamen elimi eteğimi çekmiş bulunmaktayım. Şayet yaşlı bir kadının bazı samimi ancak tamamen iyi niyetli tavsiyelerine kulak verecek olursanız, yaş ve servet itibariyle mevzubahis olan farklılıkların, iki cins arasındaki daimi birleşmelere son derece menfi tesir edeceğini belirmek istiyorum; ancak bunlardan çok daha ehemmiyetli bir mevzu vardır ki, o da ahlaki farklılıklardır. Vakıa, sizin durumunuzdaki bir kadının aceleyle ve üzerinde fazla düşünmeden bazı teşebbüslerde bulunması anlaşılır bir şeydir - insanın kocasının yerini yurdunu bilememesinin ne kadar nahoş bir hadise olduğunu tamamen idrak etmiş bulunmaktayım. Ancak sizin de şunu idrak etmeniz lazım gelir ki, böyle bir kocanın irtihali mevzubahis olduğunda bile, bu durumu önceden beklemekte olan bir kadınla izdivaç hiçbir erkek için arzu edilir bir şey olmayacaktır. Gerek tabiatın kanunları gerekse Cenab-ı Hakkın takdiri neticesinde erkeklerin serbest davranışlarına bir dereceye kadar müsamaha gösterilebilir, ancak evlilik yeminine sadakatin bir kadından beklenecek en önemli haslet olacağından şüphe edilemez.

Şahsen ben, dul kaldığım ilk günlerde her gün Kitab-ı Mukaddes okuyarak büyük bir huzur bulduğumu görmüştüm; kimi hafif tığ işleri de zihni meşgul ederek insanı rahatlatıyor. Bu faaliyetlere ilaveten, belki saygıdeğer bir hanım arkadaşınızın refakati de sebebini bilemediğiniz sıkıntılarınızı hafifletecektir. Cemiyetin muteber kabul ettiği durumlar her zaman hayatın haki-

katlerine uymayabilir; ancak bir kadının şerefi mevzubahis olduğu vakit de aynı husus geçerlidir. Bir kadının, şerefini korumak için elzem olan bütün tedbirleri alması ve kendi bedbahtlığını yabancıların öğrenebileceği şekilde teşhir ederek suiniyet sahibi kimselere dedikodu malzemesi vermemesi icap eder. Bu sebepten ötürü de mektuplarda böyle hissiyatın dile getirilmesinden imtina etmek gerekir ki, umumi posta nakli sırasında yabancı ellere geçmesinler, gönderen kimsenin bilgisi ve iradesi dışında başkaları tarafından okunmasınlar.

Bayan Humphrey, ifade ettiğim hissiyatın, istikbaldeki saadetinizi gözeten hakikatli bir insanın samimi arzuları olarak kabul edileceğine inanıyorum.

En içten saygılarımla,

(Bayan) Constance Jordan

■

Dr. Simon Jordan;
Gönderen: Grace Marks
Eyalet Cezaevi, Kingston, Batı Kanada;

19 Aralık 1859

Sayın Dr. Jordan,

Size Clarrie'nin yardımıyla yazıyorum; kendisi daima bana dostluk göstermiştir, bu kâğıdı da o buldu ve zamanı geldiğinde, dantellerin temizlenmesiyle lekelerin çıkarılması konusunda biraz yardım karşılığı, postaya verecek. Ancak asıl mesele, nereye gittiğinizi bilmediğim için bunu nereye göndereceğimi de bilememem. Olur da yerinizi bulabilirsem, mektubu yollayacağım. Umarım yazımı okuyabilirsiniz, ne de olsa yazı yazmaya elim çok alışık değil; ve her gün ancak kısa bir zaman ayırabiliyorum bu işe.

Sizin bana tek kelime etmeden böyle apar topar gittiğinizi öğrendiğimde çok kötü oldum, çünkü ani bir hastalığa

yakalandığınızı düşündüm. Birlikte öyle uzun uzun konuşmalar yaptıktan sonra hiç veda etmeden gitmenizi anlayamamıştım; üst kattaki holde aniden bayıldım, oda hizmetçisi de panige kapılarak bir çiçek vazosunu üstüme atıvermiş, içindeki su, çiçekler, vazo, hepsini birden; vazo kırıldı gerçi ama ben de hemen kendime geldim. Hizmetçi, benim nöbet geçirdiğimi ve yine delireceğimi düşünmüş; ama öyle olmadı, kendimi denetim altına almayı gayet güzel başardım, gidişinizi öyle aniden öğrenmekten oldu anlaşılan, bir de kalbimdeki ani çarpıntıdan - bana hep sıkıntı vermekteydi biliyorsunuz. Vazo yüzünden alnım yara oldu. Küçücük de olsa baştaki bir yaradan bu kadar çok kan akması şaşırtıcı bir şey.

Gitmenize çok üzüldüm, yaptığımız sohbetler benim için çok güzeldi çünkü; ancak Hükümet'e benim lehime bir mektup yazacağınızı, bu sayede özgürlüğüme kavuşacağımı da söylemişlerdi, oysa şimdi korkarım ki böyle bir şey olmayacak. İnsanın umuda kapılıp sonra da o umutları kaybetmesi kadar kötü bir şey olamaz; en iyisi baştan hiç umuda kapılmamak.

Lehime böyle bir mektup yazacağınız konusunda yine umutlar beslemek istiyorum, bunu yaparsanız size çok büyük bir minnettarlık duyacağım. En iyi dileklerimi kabul etmenizi isterim.

Grace Marks

■

Dr. Edward Murchie, Dorchester,
Massachusetts, Amerika Birleşik Devletleri;
Gönderen: Dr. Simon Jordan,
Dr. Binswanger eliyle,
Bellevue, Kreutzlinger, İsviçre;

12 Ocak 1860

Sevgili Ed,

Bu kadar uzun zamandır yazmadığım ve adres değişikliğimi de haber vermediğim için bağışla beni. İşin aslı, hayatım epey ka-

rıştı ve tekrar kendimi toparlamam biraz zaman aldı. Burns'ün dediği gibi, "Fareler ve insanların en iyi kurulmuş planları, çoğu kez suya düşer" ve işte ben de, alelacele Kingston'dan tüymek zorunda kaldım, çünkü hem bana hem de geleceğe ilişkin umutlarıma büyük zararlar verebilecek karışık bir durumda buluvermiştim kendimi. Bir gün birer kadeh şeri içeriz de hikâyemi anlatırım sana; gerçi şu anda bana hikâyeden çok bir kâbus gibi görünüyor ya.

Grace Marks'la ilgili incelemelerimin sonunda hiç umulmadık bir gelişmenin ortaya çıkması da bunda etkili oldu - öyle bir gelişme ki bu, o sırada rüya görüp görmediğimden ben de emin olamıyorum. Bu işe ne büyük umutlarla başladığımı düşününce, şimdi kendimi çaresiz hissetmek için haklı nedenlerim var galiba - emin ol ki, bütün dünyayı hayretler ve hayranlık içinde bırakacak büyük keşifler yapmaya kararlıydım. Yoksa bunlar büyük birer umut değil de, kendini kanıtlama hırsı mıydı? Bu açıdan baktığımda da çok emin olamıyorum doğrusu; ama eğer mesele hırs idiyse gerçekten, layığını buldum demektir, çünkü bütün bu olaylar boyunca neredeyse bir yaban kazı avına çıkmış gibiydim ya da anlamsız bir biçimde gölgeleri kovalayıp duruyordum; bir başkasının kafasındaki düğümleri çözeyim diye bıkıp usanmadan uğraşırken, kendim kafayı oynatacaktım az kalsın. Tıpkı adını aldığım havari gibi ben de derin sulara ağ attım; ama onun tersine, ağıma takılan gerçekten de bir deniz kızı olabilir, ne kız ne balık, ve şarkısı tıpkı bir deniz kızınınki kadar tatlı ve bir o kadar tehlikeli.

Kendimi kolaylıkla kandırılabilen bir sersem mi saymalıyım, yoksa kendi kendini kandıran bir budala mı, ben de bilemiyorum; ama belki bu kuşkular da tamamen bir yanılsamadır, belki o kadar basit ve o kadar saydam biçimde masum bir kadındı ki karşıma çıkan, ben kendi karmaşıklığım yüzünden bunu göremedim. Bu konuda bir sinir harabiyetinin eşiğine kadar gelmiş olduğumu itiraf etmeliyim - ama bir tek sana itiraf ediyorum. *Bilememek* -her ipucunun ve işaretin, her imanın, boş vaatlerle dolu her fısıltının üstüne atlamak- neredeyse aklını

kaybetmek kadar korkunç. Bazı geceler o kadının yüzü, karanlıkta, çok hoş ve muamma dolu bir serapmışçasına süzülerek geçiyor önümden.

Hastalıklı sayıklamalarımı mazur gör. Önümü doğru dürüst görebilsem, büyük bir keşifte bulunma şansımı hâlâ yitirmiş değilim; ama şimdilik karanlıkta yol almaya çalışıyorum, önümü aydınlatansa bir tek bataklık alevleri.

Daha olumlu gelişmelere gelelim: Buradaki Klinik son derece temiz ve iyi çalışıyor, ayrıca su terapisi de dahil olmak üzere tedavideki çeşitli yenilikleri deniyorlar; kendi projemi uygulama şansım olursa, bu Kliniği örnek alabilirim. Dr. Binswanger dönüşümü gayet iyi karşıladı, buradaki en ilginç vakaları incelememe olanak sağladı. Aralarında hiç meşhur cani bulunmaması yüreğime su serpti elbette, yalnızca Toronto'lu kıymetli hekim Dr. Workman'ın "günahsız deliler" tabir ettiklerinden var burada, bir de sinir bozukluğundan yakınan bildiğimiz hastalar, ayyaşlar ve frengililer; gerçi hali vakti yerinde olanlar arasında bu türden rahatsızlıklara, yoksullarda olduğu kadar sık rastlanmıyor elbette.

Saygıdeğer eşinin lütfuyla kısa bir süre sonra dünyaya minik bir kopyanı armağan edeceğini duymak sonsuz bir sevince boğdu beni - eşine en derin saygılarımı ilet lütfen. İnsanın, kendisine huzur ve saadet verecek güvenilir bir kadınla böyle sıcak bir yuva kurması ne büyük kıvanç! Aslına bakarsan biz erkekler, özellikle de yuva huzurundan yoksun olanlarımız, sükûnet dolu bir yaşamın kıymetini bilemiyoruz hiç. Dostum, sana gıpta ediyorum!

Beni sorarsan, korkarım sonsuza dek yeryüzünü tek başıma dolaşacağım, tıpkı Byron'ın, benden daha büyük sıkıntılar ve hüzünler yaşadığı şüphe götürmez olan o toplum dışı kahramanları gibi; gerçi onların tersine ben, bir kez daha gerçek bir dost eline sarılamayacak kadar cesaretimi kaybetmiş değilim. Çok yakında da bunun için fırsat bulabilirim, zira Kuzey ile Güney arasındaki mevcut çelişkilerin barışçı bir çözüme kavuşmasına yönelik umutlar her geçen gün azalmakta ve Güney

devletleri ciddi ciddi ayrılıktan söz etmektedir. Bir savaş çıkması durumunda ülkeme karşı borçlu olduğum görevler çok açıktır. Tennyson'ın o kendine has botanik üslubuyla belirttiği gibi, "savaşın kızıl çiçeği"ni koparmanın vakti geliyor. İçinde bulunduğum sıkıntılı ve marazi ruhsal durumu dikkate alınca, ne kadar üzücü bir vesileyle ortaya çıksa da, omuzlarıma bir görev sorumluluğunun yüklenmiş olması rahatlatıcı olacaktır.

Zihni allak bullak ve yorgun, ama yine de sevgi dolu arkadaşın,

Simon

■

Sinyor Geraldo Ponti, Nöro-Hipnotizm Üstadı,
Vantrilok ve Medyum Ekstraordinaryus;
Galler Prensi Tiyatrosu aracılığıyla, Queen Sokağı,
Toronto, Batı Kanada;
Gönderen: Grace Marks, Eyalet Cezaevi, Kingston

25 Eylül 1861

Sevgili Jeremiah,

Gösterinin ilanını gördüm, Dora getirmişti bir tane ve biraz neşelenelim diye çamaşırhanenin duvarına astı; gerçi ismin değişmiş ve kocaman, çılgın bir bıyık bırakmışsın ama görür görmez tanıdım seni. Bayan Marianne'a ilgi gösteren beyefendilerden biri, Kingston'da Gösteriyi izlemiş, Alevli Harflerden Geleceği Okuma numaranın birinci sınıf olduğunu söyledi, bilet parasına değermiş doğrusu, seyirciler arasındaki hanımlardan ikisi düşüp bayılmış; bıyığının kıpkızıl olduğunu da söyledi. Ben de herhalde boyamış diye düşündüm, tabii eğer takma bıyık değilse.

Kingston'a geldiğinde seninle temas kurmaya çalışmadım, çünkü ortaya çıkarsa sorunlara yol açabilirdi. Ama Göste-

rinin bir dahaki sefere nerede sergileneceğini öğrenmiştim, işte bu yüzden mektubu Toronto'daki Tiyatroya gönderiyorum, inşallah eline geçer. Yeni bir Tiyatro olmalı burası, ben Toronto'dayken öyle bir yer yoktu; ama bu yirmi yıl önceydi tabii, gerçi bana yüz yıl gibi geliyor ya.

Seni yeniden görmeyi ve eski zamanlardan, Reis'in Hanımı Bayan Parkinson'ın mutfağındaki neşemizden bahsetmeyi ne çok isterdim, Mary Whitney ölüp de şanssızlığın yakama yapışmasından önce, ne güzeldi o günler! Ama bizim buralarda yakayı elevermek istemiyorsan daha dikkatli bir şekilde kılık değiştirmelisin, yakından bakanlar kızıl bıyığın altındaki yüzü tanıyabilirler. Ve eğer kimliğin ortaya çıkarsa, daha önce de kendilerini kandırmış olduğunu düşüneceklerdir, ne de olsa sahnede yapılanlar kütüphanede yapılanlara benzemez; hem niye artık Dr. Jerome DuPont olmadığını merak edeceklerdir. Ama sanıyorum bu rolünle daha çok kazanıyorsun.

Hipnotizmadan beri buradakiler bana iyi davranıyor gibi, hem de daha çok saygı gösteriyorlar, ama belki de benden daha çok korktukları içindir; bazen aradaki farkı anlamak zor oluyor. Orada neler olduğunu anlatmıyorlar bana, yine aklım karışacak diye korkuyorlar galiba; gerçi ben öyle olacağından şüpheliyim ya. Bana yine evin işlerini gördürmeye başladılar, odaları düzeltiyor, çay servisini yapıyorum, ama hipnotizmanın, özgürlüğe kavuşmam konusunda hiçbir etkisi olmadı.

Dr. Jordan'ın niye ondan hemen sonra böyle ansızın gittiğini hep merak ediyorum; ama sen de çok kısa bir süre sonra gittiğine göre, bunun cevabını bilmiyorsundur herhalde. Dr. Jordan'ın gitmesi Bayan Lydia'yı çok sarstı, bir hafta süreyle yemeğe aşağı inmedi, yemeğini tepsisiyle odasına götürdük; hasta gibi yatıyordu hep, bu yüzden odasını toplamak da çok zor oluyordu, yüzü sapsarıydı ve gözlerinin altında mor halkalar vardı, tragedya kraliçesini oynadı durdu işte. Gerçi genç hanımların böyle şeyler yapmasını hoşgörmek lazım.

Ondan sonra da eskisinden daha çok genç beyler bulup daha çok partilere gitmeye başladı, özellikle de hep aynı Bin-

başı'yla birlikte gidiyordu, ama o adamdan da iş çıkmadı; böylece askerler arasında Bayan Lydia'nın adı oynak kıza çıktı; sonra annesiyle kavgalar falan ettiler ve üstünden bir ay geçmeden, Bayan Lydia'nın Muhterem Verringer'la nişanlandığı ilan edildi; çok büyük bir sürprizdi tabii bu, çünkü onun arkasından hep alay eder, adamın kurbağaya benzediğini falan söylerdi.

Düğün tarihi de hiç âdet olmadığı kadar öne alındı, sabahtan akşama kadar durmadan dikişle uğraşıyordum. Bayan Lydia'ya seyahatte giymesi için mavi ipekten bir elbise diktik, elbiseyle aynı kumaştan düğmeleri ve iki kat eteği vardı; eteğin kenar süslerini işlerken kör kalacağım diye korktum. Balayına Niagara Şelalesi'ne gittiler, kaçınılmaması gereken bir deneyim olduğunu söylüyorlar, ben yalnızca resimlerini gördüm; geri geldiklerinde çok değişmişti Bayan Lydia, çok itaatkâr ve solgun bir insan olup çıkmıştı, o eski canlılığından eser yoktu. İnsanın sevmediği biriyle evlenmesi hiç iyi değil, ama birçokları böyle yapıyor ve zamanla alışıyorlar. Gerçi bazıları da aşk için evlenip sonra tövbe ediyorlar ya.

Bir ara onun Dr. Jordan'dan hoşlandığını düşünmüştüm; ama onunla mutlu olamazdı, o da Bayan Lydia'yla mutlu olamazdı, çünkü Bayan Lydia, onun akıl hastalarına olan ilgisini, tuhaf huylarını ve zerzevat hakkında sorduğu acayip soruları anlayamazdı. Yani böylesi daha iyi oldu.

Dr. Jordan'ın bana vaat ettiği yardıma gelince, bununla ilgili hiçbir haber alamadığım gibi, kendisinden de bir daha hiç ses çıkmadı. Bir tek Muhterem Verringer'dan, onun Güney'e savaşa gittiğini öğrendim; ama öldü mü, hâlâ sağ mı bilmiyorum. Buna ek olarak Dr. Jordan ile buradayken kaldığı evin sahibesiyle ilgili bir sürü dedikodu dolaşıyor, kadın, sıradan bir duldu; o gittikten sonra, üstünde siyah elbisesi ve pelerini, başında rüzgârda salınan siyah peçesiyle göl kıyısında dalgın dalgın dolaşırken görülür olmuş, bazıları kendini göle atmayı düşündüğünü söylüyordu. Çok konuşuldu bu olay, hele mutfakta ve çamaşırhanede; bir zamanlar orada hizmetçilik eden Dora'dan

da epeyi şey öğrendik. Onun, böylesine saygıdeğer iki insan hakkında anlattıklarını duysan inanmazsın - gece boyu çığlıklar ve inlemeler duyuluyormuş, sanki perili bir ev gibi, her sabah yatak çarşafları öyle karmakarışık oluyormuş ki, düzeltirken Dora'nın yüzü kızarıyormuş. Hatta Dora, adamın bu kadını öldürüp cesedini bahçeye gömmemesinin bir mucize olduğunu söyledi, çünkü küreğin hazır durduğunu gözleriyle görmüş, bahçede de bir mezar kazılmışmış bile, bunları görünce kanı donmuş Dora'nın; çünkü Dr. Simon, arka arkaya birçok kadını mahvedecek, sonra da onlardan sıkılıp sırf başından atmak için öldürecek cinste bir adammış, bizim dula bakarken gözleri bir kaplanınki gibi alev alev yanıyormuş hep, sanki her an üstüne atlayıp dişlerini etine geçirmeye hazırmış gibi. Üstelik Dora'ya da hep öyle bakıyormuş, belki de o vahşi ihtiraslarının bir sonraki kurbanı Dora olacakmış, kim bilir? Mutfakta kalabalık bir dinleyici topluyordu kendine Dora, bilirsin böyle sarsıcı hikâyelere bayılır insanlar ve şunu söylemeliyim ki, o da iyi hikâye anlatıyordu hani. Ama bana sorarsan, hepsini kendi uydurmuştu.

Tam mutfakta bunların anlatıldığı sıralarda Müdür'ün karısı beni oturma odasına çağırdı ve çok ciddi bir ifadeyle, Dr. Jordan'ın bana uygunsuz bir teklifte ya da davranışta bulunup bulunmadığını sordu; ben de öyle bir şey olmadığını, hem zaten dikiş odasının kapısının her zaman açık durduğunu belirttim. Bunun üzerine onun karakteri hakkında çok fena aldandığını, ailecek bağırlarında yılan beslemiş olduklarını söyledi; sonra da siyahlar içindeki o zavallı kadının, hizmetçisi bulunmadığı dönemde evde yalnızken Dr. Jordan tarafından baştan çıkarılmış olduğunu anlattı, gerçi bundan kimseye bahsetmemeliymişim, bunun kimseye faydası olmayacağı gibi daha da çok zarar getirirmiş; gerçi bu hanım evliymiş ve kocasından çok fena muamele görmüşmüş ama yine de Dr. Jordan'ın davranışı son derece yakışıksız sayılırmış; o kadının yerinde genç bir kız olsa çok daha kötü durumlara düşmüş olacakmış, Bayan Lydia'yla işi nişana kadar vardırmış olmaması büyük şansmış doğrusu.

Ne olursa olsun ben, Dr. Jordan'ın kalbinde bir kötülük olduğuna inanmıyorum; arkasından söylenenlerin hepsine de inanmıyorum, bir insanın arkasından ne gibi yalanlar söylenebildiğini iyi bilirim çünkü, bunlara karşı kendini savunamaz da insan. Hem biliyorsun dullar daima oyuna getirilir, bunun için artık fazla yaşlanmış olmadıkları müddetçe tabii.

Hepsi dedikodu bunların. Benim sana özellikle sormak istediğim de şu: Hani avcuma bakmış ve beş sayısının uğur getirdiğini söylemiştin ya, o zaman gerçekten geleceği görebilmiş miydin? Çünkü ben, sonunda her şeyin düzeleceğine yormuştum bu sözleri. Yoksa yalnızca beni rahatlatmaya mı çalışıyordun? Bunu kesin olarak bilmeyi gerçekten çok istiyorum, çünkü bazen zaman o kadar yavaş geçiyormuş gibi oluyor ki, artık dayanamayacağımı hissediyorum. Harcanıp gitmiş hayatım konusunda korkunç bir umutsuzluğa kapılacağım diye korkuyorum, nasıl harcandığını bile bilemeden üstelik. Muhterem Verringer sık sık benimle birlikte dua ediyor, daha doğrusu o dua ediyor, ben dinliyorum; ama pek bir işe yaramıyor bu, yalnızca beni daha da yorgun düşürüyor çünkü. Bir Dilekçe daha yazacağını söylüyor ama bunun da öncekilerden fazla bir yarar sağlayacağını sanmıyorum, hiç kâğıt harcamasa daha iyi.

Bilmek istediğim bir başka şey de şu: Neden bana yardım etmek istedin? Bir macera mıydı bu, başkalarını atlatma isteği miydi, tıpkı sınırlardan izinsiz geçmende olduğu gibi; yoksa sebebi sevgi ve dostluk duyguları mıydı? Bir keresinde demiştin ki, Sen de bizdensin. Hep bu sözün anlamı üzerine düşünmüşümdür.

İnşallah mektubum eline geçer, ama öyle bile olsa bana nasıl cevap gönderebilirsin bilemiyorum, çünkü gelen bütün mektuplar burada açılıp okunuyor. Ama yine de senden bir mesaj almış olduğuma inanıyorum, çünkü birkaç ay önce kemik bir düğme geldi bana, imzasız gönderilmiş ve Müdiranım dedi ki, Grace, niye sana bir tanecik düğme göndermişler? Ben de bilmediğimi söyledim. Ama Reis'in Hanımı Bayan Parkinson'ların mutfağında bana verdiğin düğmeyle aynıydı şekli, o yüzden

senin gönderdiğine inandım, tamamen unutulmadığımı bileyim diye. Belki içinde başka bir mesaj daha vardı, ne de olsa düğmeler, bir şeyleri kapalı tutmaya yarar ya da açmaya; belki ikimizin de bildiği şeyler hakkında sessiz kalmam gerektiğini söylemek istiyordun bana. Dr. Jordan, en sıradan ve önemsiz şeylerin bile bir anlamı olduğuna ya da unutulmuş bir şeyi hatırlamamızı sağladığına inanırdı; belki sen de kendini bana hatırlatmaya çalışıyordun sadece, oysa buna hiç gerek yok, seni ve bana yaptığın iyilikleri ne unutmuş olmam mümkün ne de ileride unutmam.

Umarım sağlığın yerindedir Sevgili Jeremiah ve umarım Sihirli Gösterin büyük bir başarı sağlar.

Eski dostun,
Grace Marks

■

Bayan C. D. Humphrey,
Lower Union Sokağı, Kingston, Batı Kanada;
Gönderen: Bayan William P. Jordan, Labumum House, Loomisville, Massachusetts, Amerika Birleşik Devletleri

15 Mayıs 1862

Sayın Bayan Humphrey,

Sevgili Oğluma yazmış olduğunuz mektubu bu sabah almış bulunmaktayım. Size kısaca izah edeceğim sebeplerden ötürü, bugünlerde kendisine gelen her türlü postayı ben açıyorum. Ancak evvela şunu ifade etmeme müsaade buyrunuz ki, durumunuzu bu kadar vakardan uzak bir mübalağa içerisinde ifade etmemiş olmanızı dilerdim. Bir köprüden yahut başka bir yüksek yerden atlamak suretiyle kendi canınıza kastedebileceğiniz şeklindeki tehdidiniz, kolayca tesir altına girebilen, yufka yürekli bir genç adam tarafından ciddiye alınabilir ama onun daha tecrübeli olan Annesi için böyle bir şey mevzubahis değildir.

Kendisiyle görüşme hayalleriniz ise her halükârda sukuta mahkûm bulunmaktadır. Memleketimizdeki bu müessif harbin çıkmasıyla birlikte Oğlum, Askeri Tabip vazifesiyle Federal Hükümet Kuvvetlerine katılarak cepheye yakın bir sahra hastanesine gönderilmişti. Posta hizmetleri maalesef kesilmişti ve demiryolları vasıtasıyla birlikler son derece hızlı yer değiştirmekteydi. Bu sebeple kendisinden aylarca haber alamadım ve ne kadar intizamlı bir şekilde mektup yazdığını, bu konuda ne kadar vefalı olduğunu bildiğim için de, olabileceklerin en kötüsünden korktum.

Bu arada ben de kendi mahdut saham içerisinde elimden gelen her şeyi yapmaya çalıştım. Bu uğursuz Harp, daha şimdiden pek çok insanın ölümüne ve yaralanmasına sebebiyet vermiş bulunmaktadır, gün geçmiyor ki bunun neticelerine şahit olmayalım, gün geçmiyor ki, kendi daracık imkânlarımızla vücude getirdiğimiz Hastanelere kolu bacağı kopmuş, yahut gözü kör olmuş, yahut da hummalı enfeksiyonlara yakalanmak suretiyle aklını kaçırmış birçok erkekler, gencecik delikanlılar sevk edilmesin; onların hepsi de bizim canımız, Evlatlarımız. Şehrimizdeki hanımlar son derece meşgul bir vaziyettedirler, bizlerin elinden gelen, bu gazilerin ziyaretine giderek ufak tefek konforlarla kendilerini evlerinde hissetmelerini sağlamaya çalışmaktır; ben de şahsen imkânlarım elverdiği ölçüde onlara yardımcı oldum, kendi sıhhatimin son derece bozuk olmasına rağmen hem de. Zira elimden gelen, şayet benim canım Oğlum da o esnada başka bir yerde hasta yatmakta ve ızdırap çekmekte ise bir başka Annenin de onun için aynısını yaptığını ümit etmekti sadece.

En nihayet, nekahet devresinde bulunmakta olan hemşehrimiz bir asker, Oğlumun başından bir şarapnel yarası aldığını ve en son duyduğunda, bu dünya ile öteki arasında gidip gelmekte olduğunu haber verdi. Ölecek kadar endişelendiğimi ve onun yerini bulmak için dünyanın altını üstüne getirdiğimi söylememe lüzum yok zannedersem; neyse ki sonunda Oğlumun aramıza dönmesiyle neş'em tamamen yerine geldi,

aklen ve bedenen müessif bir şekilde yaralanmış olsa da, onu sağ olarak aramızda görmek büyük bir saadet oldu; kendisi, her ne kadar ona sevgiyle bağlı olan Ebeveynini ve çocukluk günlerini hatırlasa da, daha yakın zamandaki tecrübeleri tamamen hafızasından silinmiş bulunuyor, bunlar arasında Akıl Hastanelerine olan alakası ve Kingston şehrinde geçirdiği zamanlar da bulunmaktadır; tabii şahsınızla girmiş olabileceği, yahut girmiş olmayabileceği her türlü münasebet de buna dahildir.

Size hadiseleri daha geniş bir zaviyeden görmeye çalışmanızı tavsiye edeceğim - ve tabii bu kadar bencilce olmayan bir zaviyeden de. Tarihin, daima hepimize fayda getirmiş olan abidevi kahramanlıklarıyla mukayese edildiğinde, insanın kendi şahsi işleri hakikaten pek ehemmiyetsiz görünüyor.

Bu arada, nihayet kocanızdan haber almış olmanızdan ötürü sizi tebrik etmek istiyorum, ancak onu böyle bahtsız şartlarda bulmuş olmanız sebebiyle duyacağınız ızdıraba da iştirak etmek isterim. İnsanın eşinin, uzun süreli alkol zehirlenmesi ve bunun sonucu olan akıl hastalığı sebebiyle vefatını haber alması hiçbir şekilde saadet vesilesi olamaz. Vakıa, henüz bütün servetini tüketmemiş olduğunu öğrendiğime seviniyorum ve dünyevi hususlara dönecek olursak size, itimat edilir bir gelir kaynağı temin etmenizi salık vereceğim; mesela -kendi matem dönemimde bana da çok yardımı dokunmuş olan- demiryolu hisselerinden alarak mütevazı bir yatırımda bulunabilirsiniz, yahut istikbalde büyük bir terakki kaydedecek olan Dikiş Makinelerine de yatırım yapmanız mümkündür.

Ancak Oğluma teklif ettiğiniz davranış tarzı ne arzu edilebilir bir şeydir ne de tatbikatı mümkündür - kendisi bunu gerçekleştirebilecek şartlar altında olsa bile. Oğlum size herhangi bir taahhütte bulunmuş olmadığı gibi, size karşı bir mes'uliyet de taşımamaktadır. Şahsınızın onunla alakasından anlamış olduklan, onun nazar-ı itibariyle bir taahhüt vücude getirmemektedir. Ayrıca size şunu da belirtmek isterim ki, harbe gitmeden evvel Oğlumu, şehrimizin muteber ailelerinden ve son derece kuvvetli ahlaka sahip genç bir hanım olan Bayan Faith Cart-

wright ile hayırlısıyla nişanlamış idik; ve bu izdivacın önündeki yegâne engel de, Oğlumu, çok kısa bir müddet sonra hayatı tehlikeye girecek bir erkek olarak Bayan Cartwright'ın kendini ona bağlamasını istemekten alıkoymuş olan izzet-i nefsiydi. Oğlumun, zaman zaman akli muvazenesini kaybetmesine de sebebiyet veren böyle bir hasara uğramış olmasına rağmen Bayan Cartwright, gerek her iki ailenin gerek kendi kalbinin arzularına hürmette kararlı bir genç hanım olup şu anda büyük bir sadakatle kendini onun bakımına yardıma adamış bulunmaktadır.

Oğlum ise onun nişanlısı olduğunu hatırlamaktan henüz uzaktır ve kendisine Grace ismiyle hitap etmektedir - ki nişanlısının "iman" anlamına gelen bir isim taşıdığını, her iki ismin mefhum olarak birbirine ne kadar yakın olduğunu nazar-ı dikkate alınca, bu kafa karışıklığı tabii bir durumdur. Her ne olursa olsun gayretlerimizde sebat ediyor, kendisine bu eve ait olup da bir zamanlar büyük kıymet verdiği eşyadan gösteriyor ve yöremizdeki tabiat güzelliklerini izleyebileceği yürüyüşlere çıkarıyoruz onu; bu sayede, kısa bir zaman sonra hafızasına tekrar tamamen kavuşacağını, veyahut en azından hafızasının ona lazım olan bir kısmının geri geleceğini ümit etmekteyiz, böylelikle de taahhüt etmiş olduğu izdivacı gerçekleştirecek vaziyette olacaktır. Bayan Cartwright'ın en büyük arzusu ve endişesi, onun bir an evvel sıhhatine kavuşması, akli melekelerini tekrar kullanabilir duruma gelmesidir - ki sevgili Oğlumu menfaat gözetmeksizin seven herkesin en büyük arzu ve endişesi de bunlar olmak gerektir.

Mektubuma nihayet verirken, istikbaldeki hayatınızın maziye göre size daha fazla saadet getirmesini temenni etmeme müsaade buyrunuz; ömrümüzün baharındayken, gençliğin beyhude ve kimi zaman akılsızca ihtirasları yüzünden pek çok kez, felaket kabilinden denemese de bahtsız hadiselerle karşılaşabiliyoruz; ömrünüzün sonbaharını huzur ve sükûnet içerisinde geçirmenizi can ü gönülden arzu etmekteyim.

Saygılarımla,

(Bayan) Constance P. Jordan

Not: Bundan böyle şahsınızdan gelebilecek her türlü mektup okunmadan imha edilecektir.

■

Dr. Samuel Bannerling, Tıp Doktoru,
The Maples, Front Sokağı, Toronto, Ontario,
Kanada Dominyonu;
Gönderen: Muhterem Enoch Verringer, Grace Marks'a Af Komitesi,
Sydenham Sokağı Metodist Kilisesi, Kingston,
Ontario, Kanada Müstemlekesi;

Kingston, 15 Ekim 1867

Aziz Dr. Bannerling,

Beyefendi, Başkanı bulunduğum ve sizin de yakından bildiğiniz hayırlı bir misyon üstlenmiş olan Komite namına zatınıza yazmaktayım. Bundan hemen hemen on beş sene önce, Toronto Akıl Hastanesi'nde bulunduğu vakit Grace Marks'a tıbben nezaret etmiş bir hekim olarak, bu bahtsız ve mutsuz, kimilerince de yanlış yere hüküm giymiş olan kadın lehine Hükümet'e dilekçeler sunmakla meşgul başka bazı komitelerin temsilcileri tarafından sizinle temas kurulmuş olduğunu biliyorum. Bundan maksat, hiç şüphe yok ki dilekçeye imzanızın eklenmesi olmuştur ve sizin de farkında olduğunuza inandığım gibi, Hükümet makamları nezdinde böyle bir imzanın çok etkili olacağı açıktır; zira bu makamlar, sizin gibi bilgili kişilerin tıbbi görüşlerine büyük bir değer vermektedirler.

Komitemiz, benim sevgili eşimin de aralarında bulunduğu bir grup hanımefendi ile saygıdeğer beyefendilerden, ayrıca üç ayrı kilisenin ruhban mensuplarından meydana gelmiştir. Bu son grup içerisinde Cezaevi Papazı da bulunmaktadır ve zaten bütün üyelerin isimlerini ilişikteki listede bulacaksınız. Geçmişte bu tip dilekçelerden bir sonuç çıkmamıştır, ancak Komitemiz, yakın geçmişteki siyasi değişiklikler -ki en önemlisi,

John A. Macdonald liderliğinde, halkı tam anlamıyla temsil eden bir Parlamento kurulmuş olmasıdır- neticesinde bu dilekçenin, kendinden öncekilerin sağlayamadığı bir başarıya ulaşmasını ümit -ve tabii temenni- etmektedir.

Buna ek olarak biz, modern tıbbın imkânlarından ve beyin hastalıkları ile akli bozukluklar alanında sağlanan ilerlemelerden faydalanmak gibi bir avantaja sahibiz - sözünü ettiğim ilerlemelerin Grace Marks yararına sonuçlar ortaya koyacağına şüphemiz yoktur. Bundan birkaç yıl önce Komitemiz, Dr. Simon Jordan adında bir asabiye uzmanına görev vermişti - ki kendisi son derece iyi yerlerden tavsiye edilerek gelmişti aramıza. Bu zat, şehrimizde birkaç ay kalarak Grace Marks'ı incelemiş, cinayetlere ilişkin anılarında meydana gelen hafıza boşluklarına da özel bir dikkat göstermiştir. Kendisi ayrıca, Grace Marks'ın hafızasını geri getirme amacıyla Nöro-hipnoz alanından bir üstadın eliyle ona bu tekniği uygulamıştı. Nöro-hipnoz, uzun süre perde gerisinde kaldıktan sonra hem teşhise hem de tedaviye yönelik bir yöntem olarak tekrar destek bulmaya başlamış gözükmektedir, ancak yine de Fransa'da, bu yarıkürede olduğundan daha fazla taraftar bulduğunu dikkate almakta fayda vardır.

Bu uygulamanın ve ortaya koyduğu şaşırtıcı durumların sonucunda Dr. Jordan, Grace Marks'ın rol yapmadığını, kendisindeki hafıza kaybının gerçek olduğunu bildirmiş; cinayetlerin işlendiği gün de Grace Marks'ta, korku sebebiyle gelişen bir histeri nöbetinden ötürü *oto-hipnotik somnambülizm* görüldüğünü belirtmiştir; Bundan yirmi yıl önce tıbbi araştırmalara pek konu olmayan, ancak o zamandan beri pek çok kez belgelenmiş bulunan oto-hipnotik somnambülizm, yahut da uyurgezerlik, hastada sonradan ortaya çıkan amnezinin sebebidir. Komite üyelerimizden birkaçının da hazır bulunduğu nöro-hipnotik transta Grace Marks, geçmişteki olayları tam anlamıyla hatırladığı gibi, uyurgezerlik durumlarında ortaya çıkan bir *çift bilinç* durumu da sergilemiştir ki, burada, birincinin tamamen bilgisi dışında hareket edebilen apayrı bir ikinci kişilik söz konusudur. Bu bulguların ışığında Dr. Jordan, bizlerin "Grace Marks" olarak tanıdığı

kadının, Nancy Montgomery cinayeti anında bilinçli bir durumda olmadığı, dolayısıyla da o zaman dilimi içerisindeki davranışlarından ötürü sorumluluk taşımadığı sonucuna varmıştır - bu fiile ilişkin anılar da sadece söz konusu kişinin ikinci ve gizli benliğinin hafızasında saklanmaktadır. Dr. Jordan ayrıca, Bayan Moodie'nin ve benzeri kişilerin tanıklıkları dikkate alınacak olursa, bu ikinci benliğin, Grace Marks'ın 1852'de gösterdiği akli dengesizlik durumu sırasında daha güçlü biçimde tezahür ettiği kanaatini belirtmişlerdir.

Size yazılı bir rapor sunabilmeyi arzu ederdim, haddizatında Komitemiz de, Dr. Jordan'ın böyle bir rapor hazırlamakta ciddi biçimde kararlı olduğu inancıyla Dilekçesini sunmayı yıldan yıla ertelemiş bulunmaktadır; ancak Dr. Jordan, ailevi bir meseleden ötürü ansızın memleketine çağrılmış, bunun ardından da Kıta Avrupası'nda acil bir işi çıkmıştır; bunu ise İç Savaş izlemiş ve askeri tabip göreviyle savaşa katılması bu çalışmalarını önemli ölçüde aksatmıştır. Öğrendiğimiz kadarıyla da savaşta yaralanmış bulunmaktadır ve her ne kadar Cenab-ı Hakkın inayetiyle şu anda iyileşmekte ise de, henüz görevini tamamlayacak ölçüde gücünü toplayabilmiş değildir. Aksi halde, son derece ciddi ve samimi temennilerini Dilekçemize eklemiş olacağından hiç şüphem yoktur.

Sözünü ettiğim Nöro-hipnoz seansına bendeniz de, o zamanlardan beri sevgili eşim olma lütfunu göstermiş bulunan hanımefendi ile birlikte katılmıştı; seansta görüp işittiklerimiz her ikimizi de derinden etkilemiştir. Bu zavallı kadıncağızın sırf ilmin anlayışındaki eksiklikler sebebiyle yanlış yere hapis yatmış olduğunu düşünmek beni göz yaşlarına boğmaktadır. İnsan ruhu çok derin ve şaşırtıcı durumlarla dolu bir esrardır ve bu esrarın derinlikleri daha yeni yeni keşfedilmeye başlamıştır. Aziz Paulus'un şu sözleri boşuna söylenmiş olamaz: "Şimdi bir aynanın karanlığıdır baktığımız; oysa o gün gelince, yüz yüze bakacağız." İnsanlığı, böylesine karmaşık bir Gordion düğümü halinde vücuda getirmekle Yaradan'ın ne gibi amaçlar gütmüş olabileceği konusunda olsa olsa tahmin yürütebiliyoruz.

Ancak şahsen siz, Dr. Jordan'ın mesleki görüşü hakkında ne düşünecek olursanız olun -özellikle de Nöro-hipnoz uygulamasına aşina olmayan ve sözünü ettiğim olaylar esnasında orada hazır bulunmayan kimseler açısından itibar edilmesi güç sonuçlara varmış olduğunu kabul etmekteyim- Grace Marks'ın, çok uzun bir süredir hapis yatmakta olduğu, bu sürenin de işlediği günahların kefaretini ödemesi için gereken zamanı fazlasıyla aştığı bir gerçektir. Kendisi, tarifi imkânsız zihinsel azaplar ve aynı zamanda bedensel ızdıraplar da çekmiş bulunmaktadır; ve ister bilinçli ister bilinçsiz biçimde olsun, bu korkunç suçta üstlenmiş olduğu rolden ötürü acılar içerisinde nedamet getirmiştir. Üstelik artık hiçbir şekilde genç bir kadın olmadığı gibi, sağlık durumu da iyi değildir. Özgürlüğüne kavuşacak olursa, maddi olduğu kadar manevi rahatı için de bir şeyler yapmak mümkün olacaktır elbette, ayrıca kendi geçmişi üzerine düşünme ve geleceğe hazırlanma fırsatı bulacaktır.

Grace Marks'ın özgürlüğüne kavuşması için verilecek Dilekçeye imza koymayı reddetmek suretiyle, tövbe etmiş bir günahkâra belki de Cennet'in kapılarını kapatmaktaki ısrarınızı sürdürecek misiniz - ve insaniyet namına düşündüğünüzde, sürdürebilir misiniz? Elbette hayır!

Sizi, bu son derece takdire şayan gayretimizde bir kez daha bize katılmaya davet ediyorum, bunu tarafınızdan istirham ediyorum.

En derin hürmetlerimle,
Enoch Verringer, İlahiyat Doktoru

■

Muhterem Enoch Verringer, Sydenham Sokağı Metodist Kilisesi,
Kingston, Ontario;
Gönderen: Dr. Samuel Bannerling, Tıp Doktoru,
The Maples, Front Sokağı, Toronto

1 Kasım 1867

Saygıdeğer Beyefendi,

10 Ekim tarihli mektubunuzu almış ve Grace Marks ile ilgili çocukça maskaralıkları okumuş bulunmaktayım. Doğrusu Dr. Jordan beni hayal kırıklığına uğrattı; daha önce kendisiyle mektuplaşmış ve bu kumaz kadına karşı onu açık bir dille ikaz etmiştim. Derler ki, kocamış bir ahmaktan ahmağı yoktur, ben de diyorum ki, genç bir ahmaktan ahmağı yoktur; her kim olursa olsun, tıp diploması almış biri nasıl olur da "Nöro-hipnotik trans" gibi kör parmağım gözüne şarlatanlıkları ve saçmasapan soytarılıkları ciddiye alıp bunlara seyirci olur - bu sözünü ettiğiniz teknik, muhteviyatındaki geri zekâlılık dozu itibariyle İspiritizmacılık, Evrensel Oy Hakkı ve benzeri budalalıklarla boy ölçüşebilir ancak. Yeni bir terminolojiyle istedikleri kadar allayıp pullamış olsalar da, "Nöro-hipnotizm" denen bu kepazelik, bildiğimiz Mesmerizm, yahut Hayvani Manyetizma'nın yeni bir yorumundan başka şey değildir; o marazi zırvalık da zaten uzun zaman önce gözden düşmüştü, zira ağırbaşlılık görünümü altında sergilenen bir körebe oyunundan ibaret olup mazisi karanlık birtakım şehvetperest erkeklerin, aynı tabiata sahip genç kadınlara uygunsuz ve taciz mahiyetinde sorular sorarak iffetsizce davranışlarda bulunmaları yönünde talimatlar vermesine, bu genç kadınların da sözüm ona farkında olmadan rıza göstermesine dayanmakta idi.

Dolayısıyla, korkarım ki sizin bu Dr. Jordan, ya çocuk kadar saf bir adamdır yahut da bizzat kendisi büyük bir sahtekârdır; ve şayet o nev-i şahsına münhasır "rapor"unu kaleme almış olsaydı bile, bunun için harcadığı kâğıda değmeyecekti. Bahsettiğiniz yaralanmanın savaş sırasında değil savaştan önce meydana gelmiş olduğuna dair ciddi şüpheler beslemekteyim; ve herhalde kafaya alınan ağır bir darbe vasıtasıyla meydana gelmiş olmalı ki böylesi bir zekâ geriliği yaratsın. Dr. Jordan, bu akıllara sığmaz düşüncelerinde ısrar edecek olursa, çok geç-

meden yeri, özel bir akıl hastanesi olacaktır - zaten yanlış hatırlamıyorsam kendileri de bir zamanlar böyle bir müessese kurmayı arzu ediyorlardı.

Bayan Moodie'nin sözüm ona tanıklığını okumuş bulunmaktayım -tabii başka bazı karalamalarını da- ve de hepsini, ait oldukları yere, ateşe gönderdim - hiç değilse bu sayede, başka türlü asla göremeyecekleri bir iş görür de biraz olsun ışık saçarlar. Mürekkebinden damlamış diğer şeylerde olduğu gibi burada da Bayan Moodie, martaval atmaya ve işine geldiği gibi masal uydurmaya pek teşne görünüyor; insan hakikati işine geldiği gibi kuracak olduktan sonra, bir kazın "görgü tanıklığı raporları"na da itimat edebilir.

Cennet'in kapıları sözünüze gelince, bendenizin bunlar üzerinde herhangi bir yetkisi bulunmamaktadır ve şayet Grace Marks oraya girmeye layıksa, zaten şahsımın herhangi bir müdahalesine lüzum kalmaksızın kabul edilecektir. Ancak Cezaevi kapılarının onun için açılmasında şahsımın herhangi bir payı bulunmayacağını da artık idrak etmeniz gerekiyor. Bu kadını büyük bir dikkatle tetkik etmiş bulunmaktayım ve karakteri ile eğilimlerini şahsınızdan çok daha iyi bilirim. Kendisi, ahlaki melekelerden yoksun bir mahluk olup caniyane eğilimleri son derece iyi inkişaf etmiştir. Cemiyetin sunduğu bildik imtiyazların emanet edilebileceği bir insan değildir ve kendisine hürriyet bahşedilecek olursa muhtemelen er geç başkalarının canına kast edecektir.

Muhterem Beyefendi, mektubuma son verirken, usandırıcı teşebbüslerinizi "modern ilim"den dem vurarak sulandırmanın sizin cüppenizi giymiş birine hiç yakışmadığını ifade etmeme müsaade buyurunuz. Yanlış hatırlamıyorsam bir zamanlar Papa'nın belirtmiş oldukları gibi, kıt bilgi tehlike getirir. Lütfen siz, insanların vicdanına hitap etme ve cemiyet hayatını olsun, ferdin ahlakını olsun daha iyiye götürmeye yönelik vaazlar verme işleriyle meşgul olunuz -Allah da biliyor ya memleketin bunlara ihtiyacı vardır- ve soysuz kimselerin beyinlerini de bu

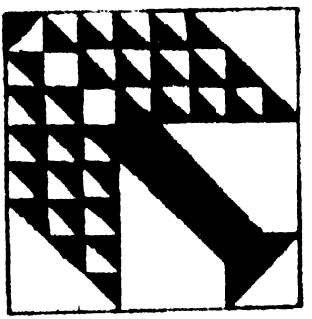
alanda ihtisas sahibi olan makamlara bırakınız. Hepsinden önemlisi de ileride, böylesine ısrarcı ve manasız müracaatlardan vazgeçiniz artık.

Saygılarımın kabulünü rica ederim.

(Dr.) Samuel Bannerling, Tıp Doktoru

XV

CENNET AĞACI

Ama azmedenler, sonunda bunun ödülünü aldılar. Arka arkaya Hükümet'e sunulan dilekçelerin eninde sonunda etkisini gösterdiğine kuşku yoktu. Neredeyse bir benzeri daha bulunmayan bu suçlu için bir af çıkarıldı ve kendisi New York'a gönderildi. Orada ismini değiştirdiği gibi kısa bir süre sonra da evlendi. Bu satırların yazarına gelen aksi yöndeki pek çok bilgiye rağmen, hâlâ da yaşamaktadır. Bu arada kana susamışlığının kendini yine öyle güçlü bir biçimde gösterip göstermediğini ise bilemiyoruz, çünkü herhalde şimdi, kimliğini saklamak için birden çok takma ad kullanmaktadır.

YAZARI BİLİNMİYOR
Toronto'nun ve Ontario,
York İli'nin Tarihi, 1885

2 Ağustos 1872, Cuma. Saat 12'den 2'ye kadar Şehirde bulunmak suretiyle, hakkındaki af kararını bu sabah almış olduğum Grace Marks'la ilgili olarak Adalet Bakanı ile görüştüm. New York'ta kendisine sağlanan eve giderken kızımla birlikte bu kadına eşlik etmemiz, bizzat Sir John'un arzularıydı.

7 Ağustos 1872, Salı. Yirmi sekiz yıl ve on ay süreyle bu Cezaevi'nde hapis yattıktan sonra affedilen Grace Marks'ı tetkik ve tahliye ettim. Adalet Bakanı'nın emri doğrultusunda kızım ve ben, öğleden sonra 1.00'de kendisiyle birlikte New York'a gitmek üzere yola çıktık...

BAŞGARDİYANIN
GÜNLÜĞÜNDEN NOTLAR
Eyalet Cezaevi, Kingston, Ontario,
Kanada Dominyonu

Ve işte bu Yeryüzü Cenneti'nde,
Adil bir gözle bakar da bağışlarsan beni,
Ki uğraşmaktayım gölgeli bir mutluluk adası kurmaya,
Çelikten bir denizin dalgaları arasında.
Şüphesiz tüm insanların kalbinde fırtınalar yaratan...

WILLIAM MORRIS
Yeryüzü Cenneti, 1868

Tamamlanmış olmayandır bizim cennetimiz.

WALLACE STEVENS
"Bizim İklimin Şiirleri", 1938

51

Hep size yazarak, başıma konan talih kuşunu haber vermeyi düşündüm ve mektuplar oluşturdum kafamda; sözleri yerli yerine koymayı becerebildiğimde kâğıda kaleme sarılacağım ve siz de böylece haberlerimi alacaksınız, hâlâ bu dünyada, aramızda yaşıyorsanız tabii. Ve eğer bu dünyadan göçmüşseniz, olanları nasıl olsa bilirsiniz zaten.

Belki benim için Af çıkarıldığını duymuşsunuzdur ama belki de duymamışsınızdır. Gazetelerde hiç bahsedildiğini görmedim, ki çok da tuhaf değil, çünkü sonunda beni salıverdiklerinde bayatlamış bir haberdi artık bu, kimsenin okumak istemeyeceği bir haber. Ama bir o kadar da hayırlı bir haber olduğu su götürmez. Ben ilk duyduğumda, kesin biçimde anladım ki Hükümet'e o mektubu yazdınız ve dilekçelerle birlikte sonunda onca çaba meyvesini vermiş oldu; ancak şunu da söylemeliyim ki, bu karara varmaları çok uzun bir zaman aldığı gibi, sizin mektubunuz hakkında da hiçbir şey söylemediler, yalnızca genel bir af çıkarıldığı belirtildi.

Af haberini Başgardiyan'ın büyük kızından öğrendim, adı Janet. Sizin gördüğünüz Başgardiyanlara hiç benzemiyor Efendim, zaten siz gideli beri o kadar çok şey değişti ki, bu değişikliklerden biri yeni bir Başgardiyan atanması ama aynı zamanda iki ya da üç yeni Müdür geldi ve o kadar çok yeni nöbetçi ve gardiyan ve müdiranım geldi geçti ki, hepsini hatırlamam mümkün değil. Sizinle birlikte öğleden sonra sohbetlerimizi yaptığımız dikiş odasında oturmuş çorap onarıyordum - çünkü yeni Müdürlerin yönetiminde de eskiden olduğu gibi ev hizmetlerine bakmaya devam etmiştim- tam o sırada Janet geldi. Çok nazik bir kızdı Janet, kimilerinin tersine daima bana gülümserdi ve her ne kadar güzel bir kız olmasa da, saygıdeğer ve genç bir çiftçiyle nişanlanmayı başardı, bu konuda tüm kalbimle en iyi dilekler besliyorum onun için. Özellikle daha basit

mevkilerde bazı adamlar vardır ki, eşlerinin gösterişli olmaktansa daha cazibesiz olmasını tercih ederler, çünkü bu cins kadınlar pek hamarat oldukları gibi durumlarından daha az yakınırlar, hem başka bir adamla kaçma ihtimalleri yüksek değildir, başka hangi adam onları ayartma zahmetine katlanacaktır ki?

İşte o gün Janet, bir telaşla daldı odaya, çok heyecanlı görünüyordu. Grace, dedi, müthiş bir haberim var.

Başımı dikişimden kaldırmadım bile, çünkü ne zaman insanlar bana müthiş bir haber getirseler, hep başkalarıyla ilgili olur bu. Dinlemek istiyordum elbette, ama bu haber uğruna dikişimi yarım bırakmak istemiyordum, sanırım ne demek istediğimi anlıyorsunuz, Efendim. Öyle mi? dedim.

Sana Af çıktı, dedi. Ottawa'dan Sir John Macdonald ile Adalet Bakanı'ndan. Harika değil mi? El çırpıyordu ve tam o anda, güzel bir armağana bakmakta olan bir çocuk gibi göründü gözüme, gerçi iri yarı ve çirkin bir çocuk. O da benim suçlu olduğuma asla inanmayanlardan biriydi, yufka yürekli ve duygulu bir kızdı.

İşte bu haberi duyunca dikişi bıraktım. Bir anda her tarafım buz kesti, bayılacak gibi oldum, oysa uzun zamandır bayılmamıştım, sizin gidişinizden beri, Efendim. Doğru mu bu? dedim. Başka birisi olsa, herhalde bana zalimce bir şaka yaptığını düşünürdüm, ama Janet hiçbir türden şaka yapmazdı.

Evet, dedi, gerçekten doğru. Affedildin! Senin için öyle seviniyorum ki!

Baktım gözlerinden yaşlar aktı akacak, ben de kendi gözyaşlarımı tutmadım artık.

O gece, Başgardiyan olan babası daha resmi belgeyi değil sadece bu konuda yazılan bir mektubu eline almış olduğu halde, hapishanedeki hücremden çıkarak Başgardiyan'ın evindeki misafir odasında kaldım. O dünya iyisi Janet'ın işiydi bu, ama annesinin de desteğini almıştı, çünkü benim için çıkarılan Af, hapishanenin can sıkıcı rutininde gerçekten de alışılmadık bir şeydi ve insanlar böyle olayların içinde yer almaya bayılırlar, böylece sonradan

arkadaşlarına anlatabileceklerdir; sizin anlayacağınız, hakkımda epey gürültü koparıldı.

Mumu üfledim ve işte üstümde, rengi sarıya çalan o kaba kumaşlı hapishane entarisi yerine Janet'ın pamuklu gecelik-lerinden biri vardı ve de ben, en iyi yatakta yatmış karanlık tavana bakıyordum. Döndüm durdum, bir türlü rahat edemedim, galiba insan neye alışmışsa onunla rahat ediyor, e o zamana kadar da ben, böyle temiz çarşaflı misafir odalarına değil daracık hapishane yatağıma alışmıştım. Oda o kadar genişti ki, neredeyse ürkütücü göründü bana ve daha karanlık olsun diye örtüyü başıma çektim; sonra sanki yüzüm çözülüp dağılıyor ve bir başkasının yüzüne dönüşüyor gibi geldi; tam denize bırakılırken kefeni içindeki zavallı anneciğimi hatırladım, o sırada onun da çarşafın içinde değiştiğini, bambaşka bir kadın olduğunu düşünmüştüm, o geldi aklıma, aynısı şimdi bana oluyordu işte. Ben ölmüyordum elbette, ama bir bakıma ölmek gibi bir şeydi bu.

Ertesi gün kahvaltıda Başgardiyan'ın bütün ailesi karşıma oturarak nemli gözlerle beni izlediler, sanki çok nadide ve kıymetli bir şeydim, nehirde bulunmuş bir bebektim; Başgardiyan, bir kayıp kuzu kurtarıldı diye şükretmemizi istedi, sonra hep birlikte ateşli bir Amin çektiler.

Elbette ya, diye düşündüm, ben kurtarıldım, o halde kurtarılmış biri gibi davranmalıyım. Öyle davranmaya çalıştım. Artık bir meşhur cani olmayacağımı düşünmek çok tuhaf geliyordu, belki yanlış yere suçlanıp haksız yere hapse konan masum bir kadın olarak görülecektim bundan böyle, en azından uzun süre bir dehşet ve korku nesnesi değil merhamet nesnesi olacaktım. Bu fikre alışmak birkaç günümü aldı; aslına bakarsanız daha hâlâ tam alışmış da değilim. İnsanın yüzünü başka türlü düzenlemesi gerekiyor bunun için; ama zamanla daha kolay olacaktır herhalde.

Hikâyemi bilmeyenler içinse zaten özel biri olmayacağım.

O gün kahvaltıdan sonra tuhaf bir hüzün çöktü içime. Janet

bunu fark ederek nedenini sordu, ben de dedim ki, Neredeyse yirmi dokuz yıldır bu hapishanedeyim, dışarıda ne eşim dostum var ne bir ailem, nereye gideceğim, ne yapacağım?•Param yok, para kazanma imkânım da yok, doğru dürüst giysim yok, hem herkes hikâyemi bu kadar yakından bildiğine göre bu civarda bir işe de giremem - tamam Af çıkarıldı ve çok da iyi oldu ama, hiçbir namuslu ailenin hanımı beni evinde istemeyecektir, sevdiklerinin güvenliği için endişe edecektir, onların yerinde olsam ben de öyle yapardım.

Sokaklarda iş tutamayacak kadar da yaşlandım artık, demedim, sarsmak istemiyordum onu, çok iyi yetiştirilmiş bir kızdı, hem Metodistti. Yine de bu düşünce aklımdan geçmedi değil, Efendim. Bu yaşımda, bu kadar çok rekabetin olduğu bir işte ne şansım olabilirdi ki, Efendim? Ancak o sarhoş denizcilerin en berbatlarıyla sokak aralarında iş tutar, ondan da üç kuruş bir şey anca kazanırdım, sonra da bir yıl dolmadan hastalık kapar ölürdüm; bunu düşündükçe kalbim iyice keder doluyordu.

İşte böylece Af, benim özgürlük pasaportum olacak yerde ölüm fermanım olmuştu sanki. Kimim kimsem olmadan, bir başıma sokağa atılıyordum, bir köşede açlıktan ölüp soğuktan donacaktım, sırtımdaki elbiseden başka hiçbir şeyim yoktu, bir de hapishaneye girerken üstümde olan elbiseden; belki o elbise de yoktu, ona ne olduğunu bilmiyordum ki; herhalde uzun zaman önce satılmış ya da birilerine verilmiş olmalıydı.

Yoo hayır, Grace'cigim, dedi Janet. Her şey düşünüldü. Her şeyi birden anlatmak istemedim sana, böyle büyük bir bedbahtlıktan sonra bu kadar mutluluğun sana çok fazla gelebileceğini düşünmüştük, bazen böyle olur çünkü. Oysa senin için iyi bir ev sağlandı, Amerika Birleşik Devletleri'nde ve oraya gittiğin anda, kederli geçmişini arkanda bırakmış olacaksın, orada kimse bunu bilmiyor ki. Yeni bir hayata başlayacaksın.

Tam olarak bu kelimeleri kullanmadıysa da, söylediklerinin meali buydu.

Peki üstüme başıma ne giyeceğim? diye sordum, hâlâ umutsuzluk içindeydim ben. Belki de akli dengem bozulmuştu,

çünkü aklı başında bir insan, önce o sağlanacak iyi evi, nerede olduğunu, orada ne yapacağını falan sorar. Söyleyiş tarzını sonradan düşündüm de, İyi bir ev sağlandı, sanki artık iş göremeyecek kadar kocamış olan, atsan atılmaz satsan satılmaz bir köpekten ya da eşekten bahsediliyordu.

Bunu ben de düşündüm, dedi. Gerçekten de çok yardımsever bir insandı Janet. Depolara baktım, bir mucize eseri, senin gelirken yanında getirdiğin sandık hâlâ duruyor, üstünde ismin yazılı bir etiket var, herhalde duruşmadan sonra lehine o kadar çok dilekçe verildiği içindir. Çok geçmeden salıverileceğini düşünerek sana ait eşyayı saklamış olmalılar, sonra da unuttular gitti demek ki. Sandığı odana getirteyim de açıp bakalım mı birlikte?

Biraz olsun rahatlamıştım, gerçi hâlâ kuşkularım vardı ve bunda haksız da değildim; sandığı açınca baktık ki içine giren güveler bütün yünlüleri yemiş, annemin kalın kışlık şalı da vardı aralarında, bazılarının da -bu kadar uzun süre nemli ortamda durdukları için olsa gerek- ya rengi atmıştı ya da küf kokuyorlardı; bazıları lime lime olmuş, iplikleri çürümüştü, öyle ki elinizi soksanız geçerdi içinden. Her türlü giyim eşyasının belli aralarla iyice havalandırılması gerekir, oysa bunların havayla hiç teması olmamıştı.

Hepsini çıkararak bakalım hangilerini kurtarabiliriz diye odanın her yanına yaydık. Nancy'nin elbiseleri de oradaydı, yeni oldukları vakit ne güzeldi o elbiseler, oysa şimdi neredeyse tamamen harap olmuşlardı ve Mary Whitney'den kalanlar da öyle; bir zamanlar hepsi ne kadar değerliydi benim için, şimdi ise eski püskü ve modası geçmiş görünüyorlardı. Reis'in Hanımı Bayan Parkinson'lardayken diktiğim elbise de vardı içlerinde, hani düğmelerini Jeremiah'dan aldığım, ama düğmelerden başka hiçbir şey kurtaramadık o elbiseden. Mary'nin saçından kestiğim tutamı da buldum, koyduğum gibi iple bağlanmış ve mendile sarılmış olarak, ama güveler onu da halletmişti, daha iyi bir şey kalmamışsa ve saç sedir ağacından bir şeyin içinde saklanmamışsa, onu da yer bunlar.

Çok güçlü ve acı verici duygular içindeydim. Oda kara-

rıyor gibiydi ve Nancy ile Mary elbiselerinin içinde yeniden vücut bulmaya başlamışlardı sanki, korkunç bir düşünceydi bu, çünkü o vakte kadar onlar da elbiseleri kadar harap olmuş durumda olmalıydılar. Bayılacak gibi hissettim kendimi, ayakta duramayarak oturdum ve bir bardak su istedim, bir de pencereyi açtırdım.

Janet allak bullak olmuştu; karakteri gereği elinden gelen yardımı göstermeye çalışsa da, yirmi dokuz yıl bir kutuda kapalı kalmanın ne demek olduğunu anlayamayacak kadar gençti daha. Yıpranmamış olsalardı bile elbiselerin zaten çok modası geçmiş olduğunu, yeni hayatıma bostan korkuluğu gibi giyinerek başlamama izin veremeyeceklerini söyledi, yine de içlerinden birkaç şey kullanılabilir durumdaydı, mesela kırmızı pazen iç eteği ile beyaz iç eteklerinden birkaçı, bunları sirkeyle yıkarsak küf kokusu çıkardı, sonra da güneşte kuruturduk ve yenisi kadar beyaz olurlardı. Ama öyle olmadı işte, söylediği gibi yaptığımızda renkleri daha bile açıldı ama o renge de beyaz denemezdi.

Diğer şeylere gelince, demişti Janet, etrafa bir bakalım. Bana bir gardrop düzmek gerektiğini söylüyordu. Bunu nasıl yaptı bilmiyorum - herhalde annesinden bir giysi rica etti, sonra tanıdıkları dolaşıp rica minnet bir şeyler daha buldu ve çorap ile ayakkabının parasını da Müdür'ün verdiğine inanıyorum - ve sonunda bir mağazayı dolduracak kadar giyim eşyası topladı gerçekten. Elbiselerin rengi fazla canlı göründü gözüme, yeşil bir basma vardı mesela, sonra bir de gök mavisi zemin üstüne Çingene pembesi şeritleri olan hafif pamuklu kumaştan bir giysi; yeni kimyasal boyalar kullanıyorlarmış artık. Bu renkler pek yakışmamıştı bana; ama birçok vesileyle öğrenmiş olduğum gibi, dilencilerin seçme şansı yoktur.

İkimiz oturup giysileri düzelterek üstüme uydurduk. Hanım hanımcık oturmuş çeyiz düzen bir ana-kızdık sanki ve çok geçmeden benim neşem yerine gelmişti. Bir tek tel çemberler için üzülüyordum; onların modası geçmişti artık ve şimdi kalçalara kocaman dolgu yastıkları koyuluyor, kenarlarına da kırmalı danteller işleniyordu, bana kalırsa daha çok divan örtüsü

gibi bir şeydi bu; demek asla tel çember takma şansım olmayacaktı. Ama hayatta her şey istediğimiz gibi olmuyor işte.

Boneler de kalkmıştı ortadan. Şimdi herkes şapka takıyordu ve çenenin altından kurdeleyle bağlanan bu şapkalar dümdüz, hafif de öne eğik oluyordu, kafanızın üstünde bir gemi yelken açmıştı sanki, şapka tülleri de geminin arkada bıraktığı köpükler gibi. Janet bir tane buldu bana, kafama geçirip de aynaya baktığımda öyle yadırgadım ki. Saçımdaki akları örtmemişti, yine de Janet, benim on yaş genç gösterdiğimi, neredeyse genç kız gibi göründüğümü söylüyordu; vücudumun bozulmadığı ve dişlerimin büyük bölümünün de hâlâ dökülmediği doğru elbette. Sonra, gerçek bir hanımefendi gibi göründüğümü söyledi Janet, bakın bu doğru olabilir işte, çünkü artık hanım ile hizmetçinin giyimi arasında pek fark kalmamış, hem başkasının kıyafetini taklit etmek daha kolaylaşmış. Şapkayı ipek çiçekler ve dallarla süslemekle uğraşırken çok neşeli saatler geçirdik, gerçi ben aşırı heyecandan birkaç kez gözyaşlarına boğuldum. İnsanın talihi döndü mü hep olur bu, iyiden kötüye de dönse, kötüden iyiye de, eminim siz de kendi hayatınızda farkına varmışsınızdır, Efendim.

Elbiseleri katlayıp yol için hazırlarken, uzun zaman önce giymiş olduğum ve şimdi atılmayı bekleyen giysilerden birer parça keserek koydum aralarına; bir de yatarken giydiğim türden bir hapishane entarisini yadigâr olarak alıp alamayacağımı sordum. Janet bunun tuhaf bir yadigâr olacağını söyledi ama benim için ricada bulundu ve bir entari verdiler. Yanımda bana ait bir şeyler götürmek istemiştim işte, anlıyorsunuz değil mi?

Her şey hazır olunca, büyük bir minnettarlıkla teşekkür ettim Janet'a. Nelerle karşılaşacağımı bilemediğim için hâlâ korku duyuyordum, ama en azından normal bir insan gibi görünecektim ve kimse dönüp dönüp bakmayacaktı bana, bu da başlı başına önemli bir şeydi zaten. Janet bir çift yazlık eldiven verdi, neredeyse yeniydiler, nereden bulmuştu bilmiyorum. İşte o zaman ağlamaya başladım, bunu neden yaptığını sorunca, benim hikâyemin mutlu sonla bittiğini söyledi, tıpkı kitaplardaki gibi; Janet ne cins kitaplar okuyor merak ettim.

52

7 Ağustos 1872'de hapisten çıktım; o günü yaşadığım müddetçe unutmayacağım.

Başgardiyan'ın ailesiyle kahvaltı ettikten sonra -gerçi heyecandan pek bir şey yiyememiştim- yolculuk için ayırdığımız elbiseyi, yeşil olanını, giyerek kenarına ona uygun bir şerit geçirdiğimiz hasır şapkayı ve Janet'ın verdiği eldivenleri taktım. Sandığım hazırdı; Nancy'nin sandığı değildi bu, çünkü o çok fena küf kokuyordu, Cezaevi'nin sağladığı başka bir sandıktı, daha doğrusu, o kadar eskimiş olmayan deri bir valiz. Orada ölmüş bir garibana aitti herhalde, ama bedava sirkenin tadına laf edecek durumda değildim nasıl olsa.

Başgardiyan'ın huzuruna götürüldüm, yalnızca bir formaliteydi bu ve adam da salıverilmemden ötürü beni tebrik etmek dışında bir şey yapmadı; Sir John Macdonald'ın bizzat dile getirdikleri özel istek üzerine o ve Janet, bana sağlanan eve kadar yanımda geleceklerdi zaten, amaç benim oraya sağ salim varabilmemdi ve bu kadar uzun zamandır hapiste kaldığım için modern seyahat usullerinden habersiz olduğumu gayet iyi biliyorlardı; üstelik etraf it kopuk doluydu, İç Savaş'tan yeni çıkmış askerler falan, bir kısmı sakat bir kısmı herhangi bir geçim kaynağından yoksun kalakalmış, onların arasında başıma bir iş gelebilirdi. Sizin anlayacağınız bana eşlik edecekleri için çok sevinçliydim.

Saat öğleyi vururken son kez çıktım Cezaevi kapısından, saatin sesi binlerce çan gibi çınlıyordu kulaklarımda. O andan sonra artık kendi duygularıma pek güvenemez oldum; seyahat için giyinirken kendimi uyuşmuş gibi hissediyordum ve etrafımdaki her şey olduğundan daha düz, daha renksiz görünmüştü, oysa şimdi hepsi hayat buluyordu. Güneş pırıl pırıldı, duvardaki her bir taş cam kadar berrak ve lamba gibi ışıl ışıldı, sanki Cehen-

nem'in kapılarından çıkmış Cennet'e giriyordum, o ikisinin, pek çoklarının sandığının aksine kapı komşusu olduklarına inanırım.

Kapının dışında bir kestane ağacı vardı, her yaprağı ayrı ayrı alev almış gibi göründü gözüme; ağacın dalına üç tane beyaz güvercin tünemiş Pentekost melekleri gibi parlıyorlardı, işte o anda anladım ki, gerçekten özgürlüğüme kavuştum ben. Böyle zamanlarda, yani fazla parlak ışıkta ya da karanlıkta bayılıyordum hep, ama o gün Janet'tan aldığım tuzları koklayarak ayakta kaldım, gerçi yine de koluna yaslanmıştım onun; Janet, böyle önemli bir günde duygulanmamamın mümkün olmadığını söylüyordu.

Dönüp arkama bakmak istedim bir an ama Hazreti Lût'un karısının tuz sütununa döndüğünü hatırlayınca vazgeçtim. Hem arkama bakarsam, oradan ayrıldığıma üzülmüşüm de geri dönmek istiyormuşum gibi olacaktı, tahmin edebileceğiniz gibi, Efendim, böyle olmasına imkân yoktu elbette; yine de, belki şaşıracaksınız ama, bir parça üzüntü duymuyor değildim. Cezaevi her ne kadar yuvayı andıran bir yer olmasa da, otuz yıldır bildiğim tek yuvaydı; e bu da uzun bir zamandır, bu dünyada birçok insanın ömründen daha uzun bir zaman, ne kadar kısıtlayıcı olsa da, ne kadar bir azap ve ceza yeri olsa da, hiç değilse usulünü âdetini biliyordum oranın. İnsanın hiç istemediği bir yer bile olsa, bildiği yerden çıkıp bilmediği yere girmesi her zaman kaygı vericidir, insanların ölümden bu kadar korkmasının sebebi de aynı herhalde.

İşte o andan itibaren tekrar normal gün ışığına çıkmıştım - biraz başım dönse de. Sıcak ve nemli bir gündü, Ağustos'ta Göller'in berisi hep böyle olur, gerçi sudan bu yana hafif bir esinti olduğundan hava o kadar bunaltıcı değildi; gökyüzünde bulut da vardı ama yalnızca beyaz olanlarından, fırtına ya da yağmur habercisi olanlarından değil. Janet'ın şemsiyesi yanındaydı ve yürürken ikimizin birden tepesinde tutuyordu. Eksik olan tek eşyam şemsiyeydi, çünkü Nancy'nin pembe şemsiyesinin ipek kumaşı da eriyip gitmişti.

Başgardiyan'ın uşağının sürdüğü hafif bir arabayla gara

gittik. Tren bir buçuktan önce hareket etmeyecekti gerçi ama ben yine de geç kalacağız diye telaşlanıyordum, gara vardıktan sonra da Hanımlar Bekleme Salonu'nda rahat oturamadım bir türlü, öyle gergindim ki dışarı çıkıp peronda bir aşağı bir yukarı yürüdüm durdum. Sonunda tren geldi, parlak demirden, duman püsküren koca bir canavar. Daha önce hiç bu kadar yakından tren görmemiştim ve Janet tehlikeli olmadığını anlatmaya ne kadar çalışsa da, onun yardımı olmadan çıkamadım basamakları.

Trenle Cornwall'a kadar gittik, kısa bir yol olduğu halde sanki sağ salim tamamlayamayacakmışım gibi geliyordu. Tren o kadar gürültülü ve hızlıydı ki, sonunda sağır olacağıma inanıyordum, bir de çok fazla kara duman vardı; hele o düdüğün sesini duydukça aklımı kaçıracak gibi oluyordum, gerçi yine de kendime hâkim oldum ve bağırmadım.

Cornwall garında trenden indik; bir midillinin çektiği arabayla nihtıma giderek Göl'ü geçmek üzere yolcu vapuruna bindiğimizde daha iyi hissediyordum kendimi, ne de olsa çok daha aşina olduğum bir yolculuk şekliydi bu ve biraz hava alabiliyordum. Güneşin ışınlarının dalgalar üzerinde oynaşması ilk başta sersemletmişti beni ama başımı başka yana çevirince bu etki geçti. Başgardiyan'ın yanında getirdiği sepetten yiyecekler çıkarıldı, ben de bir parça soğuk tavuk yiyip biraz ılık çay içmeyi başardım. Gemideki hanımların kıyafetlerine bakarak zihnimi meşgul ediyordum, hepsi çeşit çeşit ve canlı renklerdeydi. Dolgu yastığıyla oturup kalkmakta biraz güçlük çekiyordum, malum böyle şeylere alışmak zaman ister ve korkarım pek zarif görünmüyordu hareketlerim ama sanki kaidenizin üstüne bir tane daha bağlanmış gibi hissediyorsunuz kendinizi, domuzların kuyruğuna bağladıkları teneke kutular gibi, nereye gitseniz iki popo birden arkanızdan geliyor, ama Janet'a böyle kaba saba şeylerden bahsetmedim elbette.

Göl'ün öbür yakasına vardığımızda Amerika Birleşik Devletleri Gümrüğü'nden geçerken Başgardiyan, gümrüğe tabi bir şeyimiz

olmadığını söyledi. Sonra yine trene bindik ve iyi ki Başgardiyan'ın yanımda geldiğini düşündüm, o hamallarla ve bagajla yalnız nasıl başa çıkabilirdim bilmiyorum. Öncekinden daha az ses çıkaran bu trende otururken, son durağın neresi olduğunu sordum Janet'a. New York, Ithaca'ya gidiyorduk, evet -pek çok kez söylenmişti bu- ama ondan sonra ben ne olacaktım? Bana sağlanan ev nasıl bir yerdi, ben orada hizmetçilik mi edecektim; eğer öyleyse, o evin sahiplerine hakkımda ne söylenmişti? Sizin anlayacağınız Efendim, yanlış bir yere koyulmuş olmak istemiyordum, benden, geçmişim hakkındaki gerçekleri saklamamın beklenmesini de.

Janet, beni bir sürprizin beklediğini söyledi ve bu bir sır olduğu için söyleyemezmiş; ama güzel bir sürprizmiş, yani o öyle olduğunu ummaktaymış. İşin içinde bir erkeğin, daha doğrusu bir beyefendinin bulunduğuna kadar söyledi; ama kendisi, pantalon giyip de garson statüsünün üzerinde bulunan herkesten beyefendi diye bahsettiği için, pek bir şey anlayamamıştım.

Bu beyefendinin kim olduğunu sorunca, dedi ki, Söylemem; ama benim eski bir dostummuş, yani o öyle anlamışmış. Öyle inatçıydı ki, tek kelime daha alamadım ağzından.

Kim olabilir diye geçmişe dönüp tanıdığım bütün erkekleri düşündüm. Pek fazla erkek tanımamıştım zaten, daha doğrusu buna fırsatım olmamıştı; ve her ne kadar en uzun süreyle diyemesem de belki en iyi tanıdığım iki tanesi ölmüştü, yani Bay Kinnear'la James McDermott'ı kastediyorum tabii. Bir de çerçi Jeremiah vardı ama onun bu aralar insanlara iyi evler sağlama işinde olduğunu zannetmiyordum, ne de olsa öyle evcimen biri değildi. Tabii bir de eski patronlarım vardı, Bay Coates ve Bay Haraghy gibi, ama o vakte kadar ya çoktan ölmüş olmalıydılar ya da çok yaşlı. Düşünebildiğim bir tek kişi kalmıştı, Efendim, ki o da sizdiniz, yani bu düşünce aklımdan geçmedi diyemem.

Dolayısıyla nihayet Ithaca garındaki peronda trenden inerken, içim hem kaygılarla doluydu hem de beklentiyle. Treni

karşılamaya pek çok insan gelmişti. itişip kakışıyor, hep bir ağızdan konuşuyorlardı; hamallar aceleyle koşturuyor, çok sayıda valizle sandığı sırtlarına vurarak ya da el arabalarına koyarak taşıyorlardı, yani orada durmak tehlikeli olmaya başlamıştı. Başgardiyan bagajı taşıtma işini hallederken sıkı sıkı yapıştım Janet'a ve sonra Başgardiyan, bizi gar binasının öbür tarafına, trenlerden uzakta bulunan tarafına götürüp o beyefendiye bakınmaya başladı. Beklediğini bulamadığı için kaşlarını çatmış, bir kolundaki saate bir garın saatine bakıyordu; sonra cebinden çıkardığı bir mektuba baktı, o anda kalbimin sıkıştığını hissettim. Ama Başgardiyan, hemen arkasından başını kaldırıp gülümsedi ve dedi ki, İşte orada, gerçekten de bir adam, telaşla bize doğru gelmekteydi.

Boyu ortalamanın üstünde, yapılı bir adamdı, ama öyle çok uzun da değildi, yani demek istediğim, kollarıyla bacakları uzundu da, ortadaki gövdesi daha pek ve yuvarlaktı. Kızıl saçlarıyla kocaman kızıl bir bıyığı vardı, bir de hani dünyalığını tutmuş çoğu erkeğin bugünlerde rağbet ettiği o şık siyah ceketlerden giymişti, sonra beyaz gömleği ve koyu renk boyunbağı, bir de elinde tuttuğu silindir şapkası, kalkan gibi önüne tutmuştu şapkayı, buna bakarak onun da çok heyecanlı olduğunu anlayabiliyordum. Hayatımda daha önce hiç görmediğim bir adamdı bu, ama daha yanımıza gelir gelmez soran bakışlarla baktı bana ve ayaklarımın dibinde dizleri üstüne çöküverdi. Elimi yakaladı, eldivenle birlikte ve dedi ki, Grace, Grace, beni affedebilecek misin? Hem de avaz avaz haykırarak söylüyordu, epeydir bu sözleri çalışmaktaydı anlaşılan.

Adamın deli olduğunu düşünerek elimi kurtarmaya çalıştım, oysa bana yardım etsin diye Janet'a döndüğümde duygularının gözyaşı selleri halinde dışarı taşmakta olduğunu gördüm, Başgardiyan desen, sanki hayatta bundan daha büyük saadet düşünülemezmiş gibi ışıl ışıl parlıyordu; ve anladım ki, duruma tamamen yabancı kalan bir tek benim orada.

Adam elimi bırakarak ayağa kalktı. Beni tanımadı, dedi üzüntüyle. Grace, beni tanımadın mı? Ben seni nerede görsem tanırdım.

Bunun üzerine yüzüne baktım, gerçekten de bir yerlerden tanıyor gibiydim, ama nerelerden, hâlâ çıkaramıyordum. Sonra dedi ki, Ben Jamie Walsh. Ve baktım, oydu gerçekten.

Sonra tren garına yakın yeni bir otele gittik, orada Başgardiyan odaları ayarladı ve hep birlikte yemek yedik. Düşünebileceğiniz gibi Efendim, pek çok şeye açıklama getirilmesi gerekiyordu, çünkü Jamie Walsh'u cinayetten yargılandığım sıra görmüştüm en son ve hâkimin olsun, jürinin olsun, ölmüş bir kadının elbisesini giydim diye o kadar aleyhime dönmesine sebep olan, onun tanıklığıydı.

Bay Walsh -ne de olsa artık böyle hitap etmem gerekiyordu kendisine- o zamanlar suçlu olduğuma inandığını ama aslında öyle düşünmek istemediğini, çünkü her zaman benden hoşlanmış, hem de samimi biçimde hoşlanmış olduğunu anlatmaya koyuldu; sonra daha büyüyüp de meseleyi tekrar gözden geçirince, tam tersi yönde kanaat getirmiş ve hüküm giymemde oynadığı rolden ötürü suçluluk duygusundan hiç kurtulamamış; gerçi o zamanlar tıfıl bir oğlanmış daha, avukatlarla başa çıkmak onun harcı değilmiş, öyle şeyler söyletmişler ki ona, sonuçlarını ancak çok sonra anlayabilecekmiş. Ben de onu teselli etmeye çalışarak herkesin başına böyle şeyler gelebileceğini söyledim.

Bay Kinnear'ın ölümünden sonra babasıyla birlikte o araziden ayrılmak zorunda kalmışlar, zira yeni mal sahipleri bunları istememiş; Bay Walsh, mahkemede, gelecek vaat eden parlak bir genç izlenimi yarattığı için -gazetelerde böyle yazmışlardı hakkında- Toronto'da iyi bir işe girmiş. Yani hayata benim sayemde atıldığını söyleyebilirsiniz. Bay Walsh, para biriktirip birkaç yıl sonra Birleşik Devletler'e gitmiş, çünkü bu ülkede sıfırdan bir yerlere gelebilme şansının daha fazla olacağına inanıyormuş - ne de olsa burada nereden geldiğin değil elinden ne iş geldiği önemliymiş ve insana fazla soru sormuyorlarmış. Demiryollarında ve Batı'da çalışmış Bay Walsh, bütün bu süre boyunca hep para biriktirmiş, şimdi kendi çiftliği ve iki atıyla her şeyi tamammış. Bir zamanlar Charley'ye ne kadar düşkün olduğumu bildiğinden, en önce atlardan bahsetmeye özen göstermişti.

Evlenmiş de, ama artık çocuksuz bir dulmuş; onun yüzünden başıma gelenlerin çektirdiği azap bir an olsun yakasını bırakmamış, defalarca Cezaevi'ne mektup yazarak durumumu sormuş; ama beni üzmek istemediğinden doğruca bana yazmamış. Benim için Af çıkarıldığını da bu yolla öğrenmiş zaten ve Başgardiyan'la görüşerek buluşmamızı ayarlamış.

Bütün istediği onu affetmemdi, ben de seve seve affettim. Kin tutabilecek biri değildim zaten, hem sonra o Nancy'nin elbiselerinden bahsetmese bile hapse girmiş olacağımı söyledim. Bütün bunlar konuşulurken -ki o sırada elimi sımsıkı tutmuştu hep- bana evlenme teklif etti. Milyoner olmadığını ama yine de bana dayalı döşeli iyi bir ev sağlayabileceğini söylüyordu, bankada birikmiş parası varmış biraz.

Ben de biraz kendimi geri çekermiş numarası yaptım, oysa işin aslı oydu ki, pek bir seçeneğim yoktu ve benim için o kadar zahmete girmiş birine hayır demek büyük bir nankörlük olacaktı. Öyle bir sorumluluk hissettiği için ya da suçluluk duygusu yüzünden benimle evlenmesini istemediğimi söyledim, teklifinin bu nedenlere dayanması gibi bir düşünceyi kesinlikle reddetti, bana karşı her zaman çok sıcak hisler beslemiş olduğunu öne sürüyor ve gençliğimdeki halimin hemen hemen hiç değişmediğini söylüyordu - kendi sözleriyle, görünümüm hâlâ çok iyiymiş. O anda, Bay Kinnear'ın meyve bahçesinde, ağaç kütüklerinin dibine oturup yaptığımız papatya zinciri geldi aklıma ve biliyordum ki, o da aynı şeyi düşünüyordu.

İşin bana en zor gelen kısmı, onu yetişkin bir erkek olarak görebilmekti, çünkü Nancy'nin ölümünden bir gece evvel flüt çalan ve Bay Kinnear'ın evine ilk gittiğim gün çitin üstünde oturmakta olan şapşal oğlandı hâlâ benim gözümde.

Sonunda evet dedim. Yüzüğü hazır etmiş bile, kutusuyla birlikte yeleğinin cebine koymuş ve o kadar çok heyecanlandı ki parmağıma takmaya çalışırken, iki kez masa örtüsüne düşürdü; yüzüğü takarken benim de eldivenimi çıkarmam gerekti tabii.

Evlilik hazırlıkları mümkün olduğu kadar çabuk tamamlandı. o süre boyunca otelde kaldık, her sabah odamıza sıcak su getiriliyordu, öylesi daha uygun olacağı için Janet benim yanımda kaldı. Bütün masrafları Bay Walsh ödedi. Hâkim önünde sade bir törenle evlendik ve Pauline Teyzemin yıllar önce söyledikleri geldi aklıma, benim de kendi seviyemin altında biriyle evleneceğimden hiç şüphesi olmadığını söylemişti, şimdi görse ne derdi acaba diye düşündüm; Janet nedimem oldu ve ağladı.

Bay Walsh'un bıyığı çok büyük ve çok kızıldı ama zamanla değişir diye düşündüm.

53

Daha on altı yaşında bile yokken, Bay Kinnear'ın evine giden araba yolundan ilk geçtiğim günden bu yana neredeyse otuz yıl oldu. O zaman da aylardan Haziran'dı. Şimdi kendi sallanan koltuğumda, kendi verandamda oturuyorum; ikindi vakti ve karşımda öyle huzur dolu bir manzara var ki, sanırsınız bir tablo bu. Evin ön tarafındaki güllerin hepsi açmış - Lady Hamilton denen cinsten, çok güzel güller, yalnız yaprak bitlerine dayanıksız oluyorlar. Söylediklerine göre en iyisi üzerlerine biraz arsenik serpmekmiş ama ben evde öyle şeyler bulundurmak istemiyorum.

Son şakayıklar da çiçekleniyor, pembe ve beyaz bir çeşit, çok bol yapraklı ve dolgun. İsimlerini bilmiyorum, onları ben dikmedim çünkü; kokuları, Bay Kinnear'ın tıraş olurken kullandığı sabunu andırıyor. Evimizin ön cephesi güneybatıya bakıyor, sıcacık, altın rengi güneş ışıkları düşüyor buraya, gerçi güneşin altında oturmuyorum, cilde iyi gelmez. Böyle günlerde hep, Cennet gibi burası, diye düşünürüm. Yine de Cennet'i benim gideceğim bir yer olarak düşünmeye alışık değilim.

Bay Walsh'la evleneli neredeyse bir yıl oldu ve her ne kadar çoğu genç kızın düşlediği gibi bir evlilik değilse de bu, belki böylesi daha hayırlı, en azından ikimiz de ne tür bir anlaşma yapmış olduğumuzu biliyoruz. İnsan genç evlenirse, genellikle yaşı ilerledikçe değişiyor, oysa ikimizin de yaşı zaten ilerlemiş olduğundan pek bir hayal kırıklığına uğrama ihtimali yok. Yaşı ilerlemiş bir erkeğin de karakteri oturmuş oluyor artık, o yaştan sonra içkiye alışması ya da başka türlü kötü huylar edinmesi beklenemez, çünkü böyle şeyler yapacak olsa o saate kadar yapardı zaten; belki de bana öyle geliyordur ve umarım zaman beni haklı çıkarır. Bay Walsh'a bıyığını biraz kırptırmayı başardığım gibi, evin içinde pipo içmekten de vazgeçirdim onu ve zamanla bunların ikisi de, yani hem bıyık hem pipo içme

alışkanlığı tamamen ortadan kalkar belki ama hiç durmadan bir erkeğin başının etini yemek de iyi bir şey değil, bu olsa olsa daha da dikbaşlı yapıyor onları. Bay Walsh, bazılarının yaptığı gibi tütün çiğneyip tükürmez, ben de her zamanki kanaatkârlığımla böyle küçük nimetlere şükrediyorum.

Evimiz sıradan bir çiftlik evi, beyaza boyalı, pancurları ise yeşil, ikimiz için yeterince ferah. Çoğunlukla mutfak kapısını kullanıyoruz ama önde de bir hol var, kışın paltoları asmak için bir sıra kanca duruyor burada, bir de tırabzanı süssüz bir merdiven var. Merdivenin başında yorganlarla battaniyeleri koyduğumuz sedir sandık duruyor. Üst katta dört oda bulunuyor - bebek odası olarak düşünülmüş küçük bir oda, bir tane ana yatak odası ve bir de misafir gelirse diye yapılmış bir oda -gerçi biz bunların hiçbirini ne bekliyor ne istiyoruz- dördüncü oda ise şu anda boş. Dayalı döşeli durumda bulunan iki yatak odasında yıkanma teknesi duruyor, her odada oval kilimler var, ağır halılar olsun istemedim; baharda merdivenden aşağı sürüklemesi, sonra çıkarıp dövmesi çok zor oluyor, yaşlandıkça daha da zor gelecektir bu işler bana.

Her yatağın başında, kendi ellerimle yaptığım kanaviçe bir tablo, misafir odasına çiçek dolu vazoyu gösteren kanaviçeyi koyduk, bizim odadakinde ise bir kâse içerisinde meyveler var. Misafir odasındaki yorgan Esrar Çarkı, bizim odadaki ise Kütük Kulübe; bir mezattan almıştım onları, burada tutunamayıp Batı'ya göç eden kimselerden; ama kadının haline çok üzüldüğümden yorganlara fiyatından fazlasını ödedim. Evi temiz tertipli bir hale sokmak için görülecek öyle çok iş vardı ki, Bay Walsh ilk karısının ölümünden beri bekârlığa fazlasıyla alışmış olduğundan evin bazı bölümleri hiç iç açıcı görünmüyordu. Yatakların altından bir sürü örümcek ağı ve yumak yumak toz süpürdüm, tabii bir sürü yeri de ovalayıp kazıyarak pislikleri çıkarmak gerekti.

İki yatak odasında da yazlık perdeler beyaz. Beyaz perdeyi çok severim.

Aşağıda, ön tarafta, içinde soba olan bir oturma odamız

var, bir de kileri ve dolaplarıyla dört dörtlük bir mutfağımız, tulumba da evin içinde, kışın büyük kolaylık. Yemek salonumuz da var ama fazla misafirimiz olmaz. Çoğunlukla mutfaktaki masada yiyoruz; iki tane gaz lambası aldık, çok rahat oluyor. Yemek salonundaki masayı dikiş için kullanıyorum, hele desenleri keserken çok işe yarıyor. Artık bir Dikiş Makinem de var, el çarkıyla çalıştırılıyor, sihirli bir alet bu, ben şahsen çok memnunum, zira özellikle perde ve çarşaf kenarları gibi düz dikişlerde emekten öyle çok tasarruf sağlıyor ki. Daha ince işleri elle yapmayı tercih ediyorum hâlâ, gerçi gözlerim de eskisi gibi değil artık.

Bu anlattıklarıma ek olarak bir de bahçemiz var - sebze bahçesinde baharda çeşitli otlar, lahana, kök sebzeler ve bezelye yetiştiriyoruz; tavuklarımızla ördeklerimiz de var, sonra ineğimiz, ahırımız, dört tekerlekli hafif bir arabamız ve adları Charley ile Nell olan iki tane atımız, onlarla ilgilenmek büyük bir zevk benim için, hem Bay Walsh yokken yanıma yoldaş oluyorlar; ama Charley sabana koşulduğu için çok yoruluyor. Yakında bütün o işleri gören makineler çıkacak diyorlar, o zaman zavallı Charley'yi çayıra salabiliriz demektir. Bazılarının yaptığı gibi tutkal ya da köpek maması olmak üzere satılmasına asla gönlüm razı gelmez.

Çiftlikte çalışması için bir adam tuttuk, ama evde kalmıyor. Bay Walsh bir de kız tutmak istedi ama ben, Kendi evimin işini kendim görürüm, dedim. Evin içinde kalan bir hizmetçi istemiyorum, çünkü çok meraklı oluyor, kapı arkalarından falan dinliyorlar; hem bir işi başkasına yaptırıp sonra yanlışlarını düzelttirmektense, bir kerede kendim doğrusunu yapanım daha iyi.

Kedimizin adı Tekir; dişi, rengi ise malum ve iyi bir fare avcısı; köpeğimiz Reks ise erkek ve pek zeki olmayan bir seter, gerçi iyi huylu bir köpek ve kürkü, kızıla çalan kahverenginin en güzel tonunda, cilalanmış kestane gibi. Çok özgün isimler değil bunlar tabii, ama bu çevrede fazla özgün kimseler olarak tanınmak istemiyoruz. Bölgedeki Metodist kilisesine gidiyoruz, vaiz çok sevimli adam ve Pazar günleri Cehennem Ateşi'ne biraz

fazla meraklı oluyor; gerçi Cehennem'in gerçekten nasıl bir yer olduğu konusunda bir şey bildiğini sanmıyorum, cemaatten daha fazla bilmiyordur; darkafalı olmakla beraber, hepsi de iyi insanlar. Onlara ya da başkasına olsun geçmişimizden fazla söz etmemenin en iyisi olacağına karar verdik, yok yere meraka ve dedikoduya yol açacak, sonra da yalan yanlış söylentiler dolaşacak. Bay Walsh'un çocukluk aşkım olduğunu ve sonra bir başkasıyla evlenip yakın zamanda dul kaldığımı anlattık onlara; Bay Walsh'un karısı öldükten sonra da tekrar buluşmuş ve evlenmeye karar vermiştik. Kolaylıkla kabul gördü bu hikâye, hem romantik olmak gibi bir avantajı var, hem de kimsenin canını yakmıyor.

Küçük kilisemiz çok yerel ve eski usul; oysa Ithaca'dakiler daha asri, hem orada İspiritizmacılardan da epey var, meşhur medyumlar geliyor, en güzel evlerde kalıyorlar. Hiç itibar etmedim öyle şeylere, sonra neyle karşılaşacağınızı bilemezsiniz çünkü; hem ölülerle iletişim kurmak istediğimde kendi başıma da pekâlâ yapabiliyorum bunu; ayrıca bu işte çok fazla kandırmaca ve sahtekârlık olmasından çekiniyorum.

Nisan'da meşhur medyumlardan birinin ilanını gördüm, bir erkek medyum, resmi de vardı ilanda; gerçi resim çok karanlık çıkmıştı ama kendi kendime dedim ki, Bu, çerçi Jeremiah olmalı; gerçekten de oydu, Bay Walsh'la birlikte bazı işlerimiz ve alışveriş için arabayla şehre indiğimizde sokakta yanından geçtim. Her zamankinden daha şık giyinmişti, saçları yine siyah olmuş, bıyığı ise askerlerinki gibi kırpılmıştı, daha çok güven uyandırıyor herhalde bu bıyık, bu sefer de Bay Gerald Bridges olmuş adı. Bu dünyada çok seçkin bir yere sahip ve dünyayla bağları kuvvetli, ama aklı yüce hakikatte olan bir adamı büyük bir başarıyla canlandırıyordu; o da beni gördü, tanıdı da ve şapkasının ucuna dokunarak çok saygılı bir şekilde selamladı, ama çok da hafif, kimse farkına varmasın diye; göz de kırptı üstelik; ben de eldivenli elimi hafifçe salladım ona, şehre inerken daima eldiven takıyorum. Neyse ki Bay Walsh ikimizin de yaptığını fark etmedi, yoksa hemen bir sürü şey düşünmeye başlardı.

Burada kimsenin gerçek adımı bilmesini istemiyorum; ama Jeremiah'nın sırrımı elevermeyeceğinden eminim, tıpkı benim onun sırrını elevermeyeceğim gibi. Hatırlıyorum da, bir zamanlar onunla kaçabilirdim, bir Çingene ya da falcı hekim olabilirdim, pekâlâ çelebilirdi aklımı; o zaman kaderim bambaşka olacaktı. Ama daha mı iyi daha mı kötü, onu bir tek Allah bilir; hem artık bir ömre sığdırabileceğim bütün kaçışları gerçekleştirdim zaten.

Bay Walsh'la genel olarak anlaşıyoruz ve aramız gayet iyi. Ama beni rahatsız eden bir şey var, Efendim; ve de güvenebileceğim yakın bir kadın arkadaşım olmadığı için size açılıyorum, sırrımı saklayacağınıza güveniyorum.

Mesele şöyle. Arada bir Bay Walsh'a bir hüzün çöküyor; elimi tutup gözlerinde yaşlarla bana bakıyor uzun uzun ve şöyle diyor, Ne ızdıraplar yaşattım sana.

Hiçbir ızdırabıma onun sebep olmadığını söylüyorum - başkalarının sebep olduğunu, hem zaten talihsiz biri olduğumu ve cahillik ettiğimi de- ama her şeyi kendisinin yaptığına inanmak hoşuna gidiyor, hani bir yolunu bulsa, zavallı anneciğimin ölümünden de kendini sorumlu tutacak herhalde. Bu ızdırapları gözünün önünde canlandırmayı da seviyor, Cezaevi'nde ya da Toronto'daki Akıl Hastanesi'nde yaşadıklarımı dinlemeye doyamıyor bir türlü. Çorbaları ne kadar sulu, peynirleri ne kadar küflü yaparsam, daha da beteri nöbetçilerin konuşmalarını ne kadar kaba, sarkıntılıklarını ne kadar berbat bir hale getirirsem, o kadar hoşuna gidiyor. Çocukların masal dinlediği gibi dinliyor hepsini, sanki mucizeler anlatıyormuşum gibi, sonra daha da fazlasını anlatmam için yalvarıyor. Soğuktan eklemlerimin şiştiğini, geceleri incecik battaniyenin altında nasıl da titrediğimi, hele hele bir şeylerden yakınınca yediğimiz kamçıları anlattıkça kendinden geçiyor; buna bir de Dr. Bannerling'in bana karşı uygunsuz davranışlarını ve çırılçıplak girdiğimiz soğuk banyoları, çarşaflara sarınmamızı, üstüne de deli gömleğiyle karanlık bir hücreye kapatılmamı eklersem, neredeyse vecde geliyor; ama

hikâyenin en sevdiği kısmı, Bay Kinnear'ın evinde. Nancy ile Bay Kinnear kilerde ölü yatarken ve ben neredeyse aklımı oynatmışken, James McDermott'ın beni sürükleyerek oda oda dolaşıp kötü emelleri için kullanabileceği uygun bir yatak araması; Bay Walsh, o sırada orada olup beni kurtarmadığı için kendini suçluyor.

Oysa ben hayatımın bu kısmını düşünüp düşünüp yas tutmaktansa çoktan unutmuş olacaktım. Cezaevi'nde geçirdiğim süre içerisinde sizinle olduğum zamanlar gerçekten güzeldi, Efendim, çünkü o zamanlar her biri aynı geçen günlerime biraz neşe getirmişti. Şimdi düşünüyorum da, hayatımdaki ızdırapları ve sıkıntıları dinlemeye siz de tıpkı Bay Walsh kadar hevesli oluyordunuz; hem bu kadar da değil, siz bir de yazardınız bunları. Dikkatiniz dağıldı mı, bakışlarınız etrafta dolaşmaya başladı mı, hemen fark ederdim; ama ilginizi çekecek bir şeyler çıkarıp bulmayı başarmak her seferinde keyif verirdi bana. Yanaklarınıza kan gelir, oturma odasındaki saatin Güneşi gibi olurdu gülümsemeniz ve eğer kulaklarınız bir köpeğinki gibi olsaydı hemen ileri dikilecekti herhalde, çalılar arasında yaban tavuğu bulmuş bir köpek gibi gözleriniz parlayacak, diliniz aşağı sarkacaktı. Bütün bunlardaki amacınızı hiçbir zaman tam anlayamasam da, şu dünyada bir işe yaramakta olduğum duygusunu tattırıyordu bana.

Bay Walsh'a dönecek olursak, kendisine birkaç eziyet ve sefalet hikâyesi anlattım mı hemen beni kollarına alarak saçımı okşamaya başlıyor, sonra da geceliğimin düğmelerini çözmeye, çünkü bu hikâyeler gece anlatılıyor hep; ve her seferinde aynı soru, Beni affedebilecek misin?

Önceleri bu çok rahatsız etmişti beni, ama bir şey söylemedim. Gerçek şu ki, pek az insan affetmenin gerçekten ne demek olduğunu anlayabiliyor. Affedilmesi gerekenler suçlular değil aslında, kurbanlar, çünkü bütün bela onlardan çıkıyor. Bir düşünün hele, onlar o kadar zayıf ve dikkatsiz olmasalardı, biraz ileriyi görebilselerdi ve başlarını derde sokmaktan kaçınabilselerdi, dünyadaki acılar nasıl da azalırdı.

Yıllarca hınç duydum kalbimde, Mary Whitney'ye ve özellikle de Nancy Montgomery'ye karşı; ikisine de, ölüme öyle yenik düştükleri ve beni de omuzlarımda bunun bütün ağırlığıyla yalnız bırakıp gittikleri için. Uzun süre onları affetmek gelmedi içimden. Bay Walsh da bu konuda inadı bırakıp olayları tamamen ters taraftan görmekten vazgeçse ve asıl o beni affetse daha iyi olacak; ama belki zamanla daha gerçekçi bakmaya başlar.

Bunu ilk tutturduğu zamanlar, ortada affedilmeyi gerektiren bir şey olmadığını, bunlara üzülmekten artık vazgeçmesini söylerdim; ama onun istediği cevap bu değildi. Israrla affedilmeyi istiyor, bu olmadan huzura eremeyecek, e ben de nasıl kırarım onu bu kadar ufak bir şey için?

İşte böylece, ne zaman aynı şey olsa, onu affettiğimi söylüyorum. Kitaplarda olduğu gibi yüzünü ellerimin arasına alarak gözlerimi gözlerine dikiyor ve çok vakur bir edayla bakıyorum ona, sonra onu öpüp biraz ağlıyorum; ben onu affedince ertesi gün kendine geliyor, sanki hâlâ o oğlanmışçasına flütünü çalıyor, ben de sanki hâlâ on beşimdeyim ve Bay Kinnear'ın meyve bahçesinde oturmuş papatya zinciri yapıyoruz.

Ama onu böyle affediyorum diye hiç içim rahat değil, çünkü böyle yapmakla yalan söylemiş olduğumun farkındayım. Gerçi söylediğim ilk yalan bu değil elbette; ama Mary Whitney'nin dediği gibi, meleklerin söylediği cinsten küçük beyaz bir yalan, huzur ve sükûn karşılığı ödenecek ufak bir bedeldir.

Bu aralar çok sık düşünüyorum Mary Whitney'yi, bir de elma kabuklarını omzumuzun üstünden attığımız geceyi; hepsi bir bir çıktı işte. Tıpkı Mary'nin söylediği gibi ismi J harfiyle başlayan bir adamla evlendim; ve yine onun söylediği gibi, bunun için önce üç kez su geçmem gerekti, ilk ikisi gemiyle Lewiston'a gidip dönerken, sonra da buraya gelirken.

Bazen bütün o dehşetten ve trajediden önce, yine Bay Kinnear'ın evindeki küçük yatak odamda olduğumu görüyorum rüyamda; beni nelerin beklediğinden habersiz, büyük bir güven

duygusu içindeymişim. Bazen de yine Cezaevi'nde olduğumu görüyorum; sabah uyanınca da kendimi yine hücreye kilitlenmiş bulacakmışım, bahçeden gardiyanların kahkahası gelirken ot şiltemin üstünde titriyor olacakmışım gibi geliyor.

Oysa buradayım gerçekten, kendi evimde, verandada kendi sandalyemde oturuyorum. Gözlerimi açıp kapıyor, bir çimdik atıyorum kendime ve gerçek, değişmiyor.

Bakın kimseye anlatmadığım bir şey daha var.

Cezaevi'nden salıverildiğimde, kırk beşinci yaşgünümü yeni kutlamıştım, şimdi de bir aya kadar kırk altı yaşına basacağım ve çocuk doğurma yaşını epey gerilerde bıraktığımı düşünüyordum. Ama eğer yanılmıyorsam, üç aylık hamileyim; yani ya bu, ya da hayattaki öbür değişim. İnanması çok zor ama. hayatımda bir mucize oldu zaten, bir tane daha niye olmasın ki? Kitab-ı Mukaddes'te anlatılıyor böyle şeyler; belki de Rabbimiz, genç yaştan beri yaşadığım bunca şeyi telafi etmeyi kafasına koymuştur. Ama pekâlâ anneciğimin ölümüne yol açan cinsten bir tümör de olabilir bu; karnımda bir ağırlık hissediyorum ama sabahları midem bulanmıyor hiç. İçinizde ya hayat ya da ölüm taşımakta olduğunuzu bilmek, ama hangisi olduğunu bilememek çok tuhaf bir duygu. Bir hekime başvurarak sorun çözülebilir elbette, yine de hiç içimden gelmiyor böyle yapmak; biliyorum ki, bir tek zaman gösterir.

Öğleden sonraları verandada otururken yorganımı dikiyorum. Gerçi zamanında yığınla yorgan yaptım ama ilk defa kendim için bir tane yapıyorum. Bir Cennet Ağacı bu; ama deseni kendi zevkime göre biraz değiştiriyorum.

Sizi ve getirdiğiniz elmayı çok düşündüm, Efendim, ilk karşılaştığımızda bana sorduğunuz bilmeceyi de. O zamanlar anlayamamıştım bunu ama bana bir şey öğretmeye çalışıyor olmalıydınız ve galiba artık doğru tahminde bulunabileceğim. Benim anladığıma göre, Kitab-ı Mukaddes Rabbimiz tarafından düşünülmüş olabilir, ama insanlar tarafından kaleme alınmıştır. Ve insanlar da, yazdıkları her şeyde, mesela gazetelerde olduğu

gibi, ana hikâyeyi doğru anlatır ancak bazı ayrıntıları yanlış aktarırlar.

Bu yorgan deseninin adı Cennet Ağacı ve her kim koymuşsa, farkında olmadan doğru adı bulmuş, çünkü Kitab-ı Mukaddes'te Ağaçlar demiyor. İki ayrı ağaç olduğunu söylüyor, Hayat Ağacı ile Bilgi Ağacı; ama bence tek bir ağaç vardı ve Hayat Meyvesi ile İyilik ve Kötülük Meyvesi aynıydı. Bu meyveden yerseniz ölürsünüz, ama yemezseniz de ölürsünüz; gerçi meyveden yemişseniz, ecel geldiğinde o kadar da kuru cahil olmayacaksınız demektir.

Sizden başka kimseye söylemedim bunu, çünkü kabul görmüş bir yorum olmadığının farkındayım.

Cennet Ağacı yorganıma birbirine dolanmış yılanlardan bir bordür yapmak istiyorum; başkaları bakınca birbirine dolanmış asmalar ya da urganlar görecek, çünkü yılanların gözlerini çok küçük yapıyorum, ama ben yılan olduklarını bileceğim; çünkü bir iki yılan olmadan hikâyenin asıl kısmı eksik kalır. Bu deseni yapanlar bazen birden çok ağaç kullanır, bir kare ya da dairenin içine dört veya daha fazla ağaç yaparlar, ama ben beyaz zemin üstüne bir tane büyük ağaç koyacağım yalnızca. Ağaç, üçgenlerden meydana gelmiş olacak, iki ayrı renkte üçgenler, yapraklar koyu, meyveler açık renk: yaprakları mor, meyveleri kırmızı yapıyorum. Şimdi bu yeni kimyasal boyalarla çok canlı renkler yapılabiliyor ve çok güzel olacağından eminim yorganımın.

Ama Ağacımdaki üçgenlerden üçü biraz değişik olacak. Biri beyaz, Mary Whitney'nin hâlâ bende duran iç eteğinden; biri rengi atmış bir sarı, hapishaneden ayrılırken rica minnet yadigâr olarak aldığım entariden. Üçüncüsü ise açık renk bir pamuklu kumaş, pembe ve beyaz çiçek desenli, Bay Kinnear'ın evine ilk gittiğim gün Nancy'nin üzerinde olan elbiseden kesilme, ben de kaçarken Lewiston'a gitmek için bindiğim gemide giymiştim o elbiseyi.

Desenin bir parçası olarak üçünü birbiriyle kaynaştırmak için kırmızı iplikle çapraz dikiş yapacağım her birinin çevresine.

Böylece üçümüz hep birlikte olacağız.

Yazarın Sonsözü

Nam-ı Diğer Grace kurmaca bir eserdir, ancak gerçek olaylara dayanmaktadır. Baş kahramanı Grace Marks, 1840'larda Kanada'nın en kötü şöhretli kadınlarından biriydi, daha on altı yaşında cinayetten hüküm giymişti.

Kinnear-Montgomery cinayetleri 23 Temmuz 1843'te işlendi ve sadece Kanada'da değil Britanya ile Amerika Birleşik Devletleri'nde yayınlanan gazeteler de olaya geniş yer verdi. Olayın ayrıntıları sansasyon yaratacak nitelikteydi: Grace Marks olağanüstü güzeldi ve yine alışılmadık ölçüde gençti; Kinnear'ın kâhyası Nancy Montgomery, önceden gayri meşru bir çocuk doğurmuştu ve Thomas Kinnear'ın metresiydi; otopside gebe olduğu ortaya çıkmıştı. Grace ve birlikte hizmetkârlık ettiği arkadaşı James McDermott, Amerika Birleşik Devletleri'ne kaçtılar; basın ikisini sevgili olarak kabul etmişti. Cinsellik, şiddet ve alt sınıfların itaatsizliğinin yol açtığı belalar, o günün gazetecilerine son derece çekici gelen temalardı.

Duruşma Kasım başında yapıldı. Sadece Kinnear cinayetinin davası görüldü: Her iki sanık da ölüme mahkûm edildiğine göre, Montgomery cinayetinin davasını görmek gereksiz bulunmuştu. McDermott, 21 Kasım günü muazzam bir kalabalığın önünde asıldı; ama Grace konusunda kamuoyu en baştan itibaren ikiye bölünmüştü ve avukatı Kenneth MacKenzie'nin çabaları, ayrıca itibar sahibi bir grup beyefendinin -Grace'in yaşının küçüklüğüne, zayıf cinsten olmasına ve aklen pek gelişmiş olmadığı iddiasına dayanarak- verdiği dilekçeler sonucunda cezası ömür boyu hapse çevrildi. Grace, 19 Kasım 1843'te Kingston'daki Eyalet Cezaevi'ne kondu.

Yüzyıl boyunca hakkında yazılar çıktı ve Grace, kamuoyunu iki kutup halinde bölmeye devam etti. Bu konudaki tutumlar, kadın tabiatı konusunda o devirde hüküm süren ikili düşünceleri yansıtmaktadır: Grace, insanı günaha sürükleyen dişi bir şeytan mıydı, cinayeti kışkırtan ve Nancy Montgomery'yi bizzat öldüren o muydu; yoksa McDermott'ın tehditlerinden ve kendi canına da kastedilmesinden korktuğu için sesini çıkaramayan gönülsüz bir kurban mıydı? Montgomery cinayeti hakkında Grace'in üç ayrı hikâye, McDermott'ın da iki ayrı hikâye anlatmış olması, bu soruların cevabını bulmayı imkânsız hale getiriyor.

Ben, Grace Marks'ın hikâyesini ilk kez Susanna Moodie'nin *Life in the Clearings* (Kayranlarda Hayat, 1843) adlı kitabından öğrendim. Bu kıtabı yayınlandığında Moodie, o sıralar Yukarı Kanada, bugün ise Ontario olarak bilinen bölgeye yerleşmiş ilk öncülerin yaşantısını anlattığı, cesaret kırıcı bir kitap olan *Roughing It in the Bush*'la (Çalılıklarda Meşakkat) zaten tanınıyordu. Onun devamı olan *Life in the Clearings*, o zamanki adıyla "Batı Kanada"nın daha uygarlaşmış yanını gösterme amacıyla kaleme alınmıştı ve hem Kingston'daki Eyalet Cezaevi hem de Toronto'daki Akıl Hastanesi'ne ilişkin hayranlık dolu tasvirler içeriyordu. O zamanlar bu iki devlet kurumu da, tıpkı birer hayvanat bahçesi gibi ziyaretçi toplardı ve Moodie, her ikisinin de en büyük yıldızı olan Grace Marks'ı ziyaret etmişti.

Moodie'nin cinayet versiyonu üçüncü ağızdan anlatılmıştır. Bu anlatıda Grace, cinayetlere sebep olan asıl kişidir ve onu harekete geçiren de Thomas Kinnear'a aşkı ile Nancy'ye beslediği kıskançlık olmuş, McDermott'ı, cinsel ilişki vaadinde bulunarak bu ikisine karşı doldurmuştur. McDermott, Grace'in cazibesiyle tamamen aklı başından gitmiş, kolayca yönlendirilebilen biri olarak çizilir. Moodie, olayın taşıdığı edebi melodram potansiyeline karşı koyamamıştır, ayrıca Nancy'nin cesedinin dört parçaya bölünmesi tamamen hayal mahsulü olmakla kalmayıp tamamen Harrison Ainsworth'ten intihaldir. Grace

Marks'ın peşini bırakmadığı söylenen kanlı gözlerle ilgili bölümde ise Dickens'ın *Oliver Twist*'inin -ki Moodie'nin en sevdiği kitaplardanmış- etkisi açıktır.

Susanna Moodie, Grace'i cezaevinde gördükten kısa bir süre sonra da Toronto'daki Akıl Hastanesi'nde karşılaşmış onunla. Hastanede Grace, tehlikeli deliler koğuşuna kapatılmış. Moodie'nin ilk elden gözlemleri genellikle güvenilirdir, yani eğer çığlık çığlığa haykıran, kendini oradan oraya atan bir Grace tasvir etmişse, onu gerçekten böyle görmüş olduğuna kuşku yoktur. Ancak Moodie'nin kitabının yayınlanmasından kısa bir süre sonra -ve Joseph Workman gibi insancıl birinin hastane başhekimliğine getirilmesinden hemen sonra- Grace'in, cezaevine dönebilecek kadar aklı başında olduğuna karar verilmiş: kayıtlara bakılırsa Grace'in, cezaevinde bulunmadığı dönemde gebe kaldığından da kuşkulanılmış. Gerçi yanlış alarm olduğu ortaya çıkmış bunun, ama akıl hastanesinde böyle bir suçu işleyecek kişi kim olabilir? Hastanede koğuşlar cinsiyete göre bölünmüştü; kadın hastalara en kolay yaklaşabilecek erkekler ise hekimlerdi.

Bunu izleyen yirmi yıl boyunca cezaevi kayıtlarında zaman zaman Grace'in adı geçer. Başgardiyanın günlüğünde Grace'in mektup yazdığından söz edildiğine göre, okur-yazar olduğuna kuşku yok. Ayrıca Grace, aralarında din adamlarının da bulunduğu birçok saygıdeğer kimsede çok olumlu izlenimler bırakmış, bunlar bıkıp usanmadan onu kurtarmaya çalışmış, salıverilmesi için dilekçeler yazmış, davalarına destek toplamak üzere hekimlerin görüşlerine başvurmuşlar. Grace'in uzun yıllar "Müdür"ün evinde -büyük ihtimalle cezaevi müdürü- güvenilir bir hizmetçi olarak çalıştığını belirten iki ayrı yazar var; cezaevi kayıtlarında ise böyle bir şeyden söz edilmiyor ama o kayıtların eksik olduğu zaten kabul edilmiştir. Ancak o zamanlar Kuzey Amerika'da günlük ev işlerini gördürmek üzere cezaevlerinden mahkûm tutmanın âdet olduğunu da belirtmek gerekir.

Nihayet 1872'de Grace Marks affediliyor; kayıtlara göre, başgardiyan ile kızının eşliğinde, New York Eyaleti'nde kendisi-

ne "sağlanan ev"e gitmiş. Daha sonra çıkan yazılarda Grace'in orada evlendiği öne sürülüyor, ama buna dair hiç kanıt yok; ve bu tarihten sonra Grace'in izi tamamen kayboluyor. Nancy Montgomery'nin öldürülmesine gerçekten katılıp katılmadığı veya James McDermott'ın sevgilisi olup olmadığı ise asla açıklığa kavuşamamıştır; Grace gerçekten "aklını kaçırmış" mıydı yoksa -birçokları gibi- cezaevinin kötü koşullarından kurtulmak için numara mı yapıyordu, bu da kesin olarak bilinmiyor. Tarihsel bir kişi olarak Grace Marks'ın gerçek karakteri bir muamma durumunda kalmıştır.

Thomas Kinnear'ın, Fife'taki Cupar yakınlarında bulunan Kinloch'ta yaşamış ovalı bir İskoç ailesinden geldiği ve aile malikânesinin vârisinin üvey kardeşi olduğu anlaşılıyor; gerçi burada tuhaf bir durum da var: *Burke's Peerage*'ın (Burke Şeceresi) on dokuzuncu yüzyılda yapılmış bir basımında Kinnear, tam da Batı Kanada'da ortaya çıktığı sıralarda ölmüş görünüyor. Kinnear'ın Richmond Hill'deki evi yüzyılın sonlarına kadar öylece kalmış ve çevreyi gezmeye gelenlerin başlıca ilgi odağı olmuş. Simon Jordan'ın eve yaptığı ziyaret de bu gezginlerden birinin anlatısına dayanıyor. Thomas Kinnear ile Nancy Montgomery'nin mezarları Richmond Hill'deki Presbiteryen kilisesinin bahçesinde, ancak üzerlerinde işaret yok. 1908'de yazan William Harrison, bütün ahşap mezar işaretlerinin kaldırıldığı bir dönemde, onların mezarlarındaki ahşap çitlerin de söküldüğünü yazmış. Nancy'nin gül ağacı da aynı şekilde ortadan kalkmış olsa gerek.

Birkaç not daha: Hapishane ve akıl hastanesi yaşamına ilişkin ayrıntılar mevcut kaynaklardan alınmıştır. Dr. Workman'ın mektubundaki sözlerin büyük bölümü kendisine aittir. "Dr. Bannerling", ölümünden sonra Dr. Workman'a atfedilmiş olan, ama muhtemelen gerçekten ona ait olamayacak görüşleri dile getirmektedir.

Parkinson konutunun tasarımı, Ontario, Hamilton'daki Dundurn Şatosu'yla birçok ortak özellik taşımaktadır. Toronto'daki Lot Sokağı ise eskiden Queen Sokağı'nın bir kısmına ve-

rilen addı. Loomisville'in ekonomik tarihi ve dokuma tezgâhlarında çalışan kızlar, uzaktan Massachusetts, Lowell'ı andırır. Richmond Hill'de hekimlik eden Dr. Langstaff'ın tıbbi kayıtlarında, Mary Whitney'nin yazgısına paralel bir anlatı vardır. Onuncu sayfadaki Grace Marks ve James McDermott portreleri, Toronto'da çıkan *Star and Transcript*'ın yayınladığı İtiraflar'dan alınmıştır.

Kuzey Amerika'da ruh çağırma çılgınlığı 1840'ların sonlarında, Yukarı New York Eyaleti'nde, ruhların "masaya tak-tak vurarak" kendileriyle ilişki kurduğunu öne süren Fox kardeşlerle başladı; Fox kız kardeşler, aslında Belleville'liydi. O sıralar Susanna Moodie de orada oturuyordu ve "Spiritualism" denen bu dinsel nitelikli akımı benimsemişti. Çok geçmeden bir sürü şarlatanı da bünyesinde barındırmaya başladığı halde akım hızla yayıldı ve 1850'lerin sonlarında en güçlü zamanını yaşamaya başladı, New York Eyaleti'nin merkezinde ve Kingston-Belleville bölgesinde özellikle güçlüydü. O dönemde "Spitiritualism" kadınlara bir iktidar imkânı tanıyan yegâne yarı dinsel uğraştı - gerçi tartışmalı bir iktidardı bu, çünkü kadınlar ancak ruhani iradenin taşıyıcısı olarak kabul ediliyordu.

Yüzyıl başlarında Mesmerizm, saygıdeğer bir bilimsel yöntem olarak gözden düşmüştü, oysa 1840'larda, ehliyetleri tartışmalı kimi gösteri sanatçıları tarafından yaygın biçimde uygulanıyordu. James Braid'in, "manyetik sıvı" düşüncesini bertaraf eden "Nöro-hipnotizm"i gibi Mesmerizm de yeniden itibar kazanmaya başladı ve 1850'lerde Avrupalı hekimler arasında bir ölçüde taraftar buldu. Ancak psikiyatrik bir teknik olarak geniş ölçüde kabul görmesi için yüzyılın son dönemlerini beklemek gerekecekti.

Akıl hastalıkları konusunda hızla yeni teoriler ortaya atılması on dokuzuncu yüzyıl ortalarına özgü gelişmelerden biriydi; hem devlete ait hem de özel çok sayıda kliniğin ve akıl hastanesinin açılması da öyle. Bellek ve bellek yitimi (amnezi), uyurgezerlik (somnambülizm), "histeri", trans durumu, "asabi hastalıklar" ve rüyaların anlamı konusunda hem bilim adamları

hem yazarlar arasında müthiş bir merak ve heyecan vardı. Tıbbın rüyalara ilgisi öyle yaygındı ki, Dr. James Langstaff gibi bir köy hekimi bile hastalarının rüyalarını kaydetmeye başlamıştı. "Kişilik çözülmesi" ya da *dédoublement* yüzyılın başlarında tanımlandı; 1840'larda bu konu ciddi biçimde tartışılmaya başlamıştı, gerçi yüzyılın son otuz yılında daha da gözde bir mesele haline gelecekti. Dr. Simon Jordan'ın spekülasyonlarını, kendisinin o dönemde yararlanmış olacağına inandığım düşüncelere dayandırmaya çalıştım.

Tarihsel olayları elbette bir kurmaca örgüsü içinde aktardım (bu konuyu ele alıp da tarih yazdığını iddia eden birçok yorumcunun yaptığı gibi). Bilinen hiçbir olguyu değiştirmedim, ancak yazılı anlatılar birbiriyle o kadar çok çelişiyor ki, herkes tarafından aynı şekilde "bilinen" olguların sayısı gerçekten çok az. Nancy'ye baltayla vurulduğunda Grace ineği mi sağıyordu, yoksa taze sarmısak mı toplamaktaydı? Kinnear'ın cesedinin üstünde niye McDermott'ın gömleği vardı ve McDermott o gömleği nereden almıştı - bir çerçiden mi yoksa ordudan arkadaşı olan birinden mi? Kana bulanmış kitap ya da dergi Nancy'nin yatağında ne arıyordu? Birkaç muhtemel Kenneth MacKenzie'den hangisi bu olayla ilişkili olan avukattı? Kuşkuya düştüğüm durumlarda en olası görünen seçeneği kullanmaya çalıştım, mümkün olduğu yerlerde değişik olasılıkları bütünleştirdim. Kayıtlarda sadece dokundurma düzeyinde kalan olaylar konusunda ve açık boşlukların bulunduğu durumlarda ise kendimi uydurmakta özgür hissettim.

Teşekkür

Bazı kayıp parçaları bulmama yardımcı olan aşağıdaki arşivcilere ve kütüphanecilere teşekkürü borç biliyorum. Onların mesleki uzmanlığı olmasa bu roman da olmayacaktı:

Dave St. Onge, Müze Yöneticisi ve Arşiv Sorumlusu, Kanada Müzesi Düzeltme Servisi, Kingston, Ontario; Mary Lloyd, Yerel Tarih ve Soybilim Kütüphanecisi, Richmond Hill Halk Kütüphanesi, Richmond Hill, Ontario; Karen Bergsteinsson, Referans Arşivi Sorumlusu, Ontario Arşivi, Toronto; Heather J. Macmillan, Arşiv Sorumlusu, Devlet Arşiv Dairesi, Kanada Ulusal Arşivi, Ottawa; Betty Jo Moore, Arşiv Sorumlusu, Kanada Psikiyatri ve Akıl Sağlığı Dairesi Tarih Arşivi, Queen Sokağı Akıl Sağlığı Merkezi, Toronto; Ann-Marie Langlois ve Gabrielle Earnshaw, Arşiv Sorumluları, Yukarı Kanada Hukuk Cemiyeti Arşivi, Osgoode Hall, Toronto; Karen Teeple, Baş Arşivci ve Glenda Williams, Resepsiyon Sorumlusu, Toronto Belediye Arşivi; Ken Wilson, Birleşik Kilise Arşivi, Victoria Üniversitesi, Toronto; ayrıca Kanada'da Metodizmin tarihçesini yazmakta olan Neil Semple.

Thomas Kinnear'ın kökenini saptamama yardımcı olan Aileen Christianson (Edinburg Üniversitesi, İskoçya) ile Ali Lumsden'a da teşekkürlerimi sunmak istiyorum.

Yukarıda belirtilen arşivlerden sağladığım malzemeye ek olarak dönemin gazetelerinden de yararlandım; özellikle *Star and Transcript* (Toronto), *Chronicle and Gazette* (Kingston), *The Ca-*

Iedonian Mercury (Edinburg, İskoçya), *The Times* (Londra, İngiltere), *British Colonist* (Toronto), *The Examiner* (Toronto), *Toronto Mirror* ve *The Rochester Democrat* gazetelerinden.

Birçok kitap bana büyük yardım sağladı, bunların en önemlileri de şöyledir: Susanna Moodie, *Life in the Clearings* (1853, yeni basım Macmillan, 1959) ve *Letters of a Lifetime* (Bir Ömrün Mektupları), derleyenler Ballstadt, Hopkins ve Peterman, University of Toronto Press, 1985; IV. Bölüm, Yazarı Bilinmiyor, *History of Toronto and County of York, Ontario* (Toronto'nun ve Ontario, York İli'nin Tarihi), 1. Cilt, Toronto: C. Blackett Robinson, 1885; Beeton's Book of Household Management (Beeton Ev İdaresi Kitabı), 1859-61, yeni basım Chancellor Press, 1994; Jacalyn Duffin, *Langstaff: A Nineteenth Century Medical Life* (Langstaff: On Dokuzuncu Yüzyılda Bir Hekimin Hayatı), University of Toronto Press, 1993; Ruth McKendry, *Quilts and Other Bed Coverings in the Canadian Tradition* (Kanada Geleneğinde Yorganlar ve Diğer Yatak Örtüleri), Key Porter Books, 1979; Mary Conway, *300 Years of Canadian Quilts* (Kanada Yorganlarının 300 Yılı), Griffin House, 1976; Marilyn L. Walker, *Ontario's Heritage Quilts* (Ontario'nun Miraslık Yorganları), Stoddart, 1992; Osborne ve Swainson, *Kingston: Building on the Past* (Geçmiş Üzerine Kurulan Kingston), Butternut Press, 1988; K. B. Brett, *Women's Costume in Early Ontario* (Erken Dönem Ontario Kadın Kıyafetleri), Royal Ontario Museum/University of Toronto, 1966; *Essays in the History of Canadian Medicine* (Kanada Tıp Tarihi Denemeleri), derleyenler Mitchinson ve McGinnis, McClelland & Stewart, 1988; Jeanne Minhinnick, *At Home in Upper Canada* (Yukarı Kanada'da, Kendi Evimde), Clarke, Irwin, 1970; Marion Macrae ve Anthony Adamson, *The Ancestral Roof* (Ataların Çatısı), Clarke, Irwin, 1963; *The City and the Asylum* (Kent ve Akıl Hastanesi), Akıl Sağlığı Dairesi Müzesi, Toronto, 1993; Henri F. Ellenberger, *The Discovery of the Unconscious* (Bilinçdışının Keşfi), Harper Collins, 1970; Ian Hacking, *Rewriting the Soul* (Ruhun Yeniden Yazılması), Princeton University Press, 1995; Adam

Crabtree, *From Mesmer to Freud: Magnetic Sleep and the Roots of Psychological Healing* (Mesmer'den Freud'a: Manyetik Uyku ve Psikolojik Tedavinin Kökeni), Yale University Press, 1993; ayrıca Ruth Brandon, *The Passion for the Occult in the Nineteenth and Twentieth Centuries* (On Dokuzuncu ve Yirminci Yüzyıllarda Okült Tutkusu), Knopf, 1983.

Kinnear cinayetlerinin hikâyesi daha önce de iki kez kurmaca olarak kaleme alınmıştır: Ronald Hambleton'ın eseri *Master Killing* (Efendinin Katli, 1978), esas olarak sanıkların izlenmesiyle ilgilidir; Margaret Atwood'un CBS televizyonunda yayınlanan oyunu *The Servant Girl* ise (Hizmetçi Kız, 1974, yönetmen George Jonas) tamamen Moodie'nin versiyonuna dayanır ve artık kesin doğru kabul edilmesi olanaksızdır.

Son olarak da şu kişilere teşekkür etmek istiyorum: Araştırma sorumlusu olarak bana yardım eden Ruth Atwood ve yorgan desenlerinin kopyasını çıkaran Erica Heron; değerli asistanım Sarah Cooper; metnin ilk halini okuyup değerli önerilerde bulunan Ramsay Cook, Eleanor Cook ve Rosalie Abella; temsilcilerim Phoebe Larmore ile Vivienne Schuster ve editörlerim Ellen Seligman, Nan A. Talese ile Liz Calder; Marly Rusoff, Becky Shaw, Jeanette Kong, Tania Charzewski ve Heather Sangster; bana on dokuzuncu yüzyıl edebiyatından tat almayı öğreten Jay Macpherson ile Jerome H. Buckley; Michael Bradley, Alison Parker, Arthur Gelgoot, Gene Goldberg ve Bob Clark; Dr. George Poulakakis, John ve Christiane O'Keeffe, Joseph Wetmore, Black Creek Yerleşim Öncüleri Köyü ile Annex Books ve Rose Tamato.